

Verslag Bestuurlijke Taskforce Landenstrategie Hoger Onderwijs

Bijeenkomst 19 maart 2018

Aanwezig: 5.1/2.e (OCW, vz.), Marjolein Brussaard (VH), Wim van den Doel (NWO), 5.1/2.e (Nuffic), Pieter Duisenberg (VSNU), 5.1/2.e (EZK), 5.1/2.e (OCW), 5.1/2.e (OCW).

Visiebrief BHOS

- o De visiebrief van M.BHOS gaat naar verwachting op 26/4 naar de RDIA en vervolgens medio mei naar de MR. De brief bestrijkt het hele domein van hulp, handel, innovatie en investeringen. De aanbevelingen van de Commissie Buijink en van de Taskforce zullen ook een plek krijgen in de brief. In de brief wordt veel nadruk gelegd op publiek-private samenwerking (Buijink) alsmede op een goede aansluiting van de kennisinstellingen. Die aansluiting vereist nog een extra versnelling.

Economische Missies 2018

- o De voorgenomen China-missie in april a.s. onder leiding van de MP komt in zekere zin te vroeg. Er is weinig tijd en ruimte voor intensieve voorbereiding van de kennisinstellingen. Naar verluidt zijn er slechts 2 uni's die meegaan, ieder overigens met een eigen programma (EUR en WUR). Aan de andere kant was er vooralsnog logistiek ook weinig capaciteit om naast de verschillende aandachtsgebieden ook veel ruimte te maken voor onderwijs en onderzoek. Voor veel kennisinstellingen waren er blijkbaar ook te weinig concrete aanknopingspunten. Die 'concreetheid' is wel een vereiste om deelname van kennisinstellingen te laten slagen.
- o Nuffic wijst op de belangrijke rol van alumninetwerken, ook – en misschien juist – als het erom gaat synergie te zoeken met de belangen van het bedrijfsleven.
- o Bij volgende missies zouden alle bovenstaande punten betere verwerking verdienen en proactief handelen. Dat zou kunnen gebeuren bij missies in de tweede helft van dit jaar, maar wellicht ook bij de voorgenomen missies naar India (22-25 mei 2018) en de Verenigde Staten/Silicon Valley (oktober). NWO bepleit ook aandacht voor Japan: in oktober vindt het 'Science and Technology in Society' (STS) Forum plaats: willen we daar als BV Nederland heen, of laten we dit lopen? De keuze van pilotlanden hoeft aandacht voor andere landen en de kansen die daar liggen niet in de weg te staan.

Visiebrief OCW

- o OCW bereidt een visiebrief voor over internationalisering in het ho en mbo, welke in juni naar de Kamer gaat. Daarin zullen de aanbevelingen van Buijink en Taskforce beperkt doorklinken, aangezien vooral op het mbo en ho in Nederland gefocust wordt: de kwaliteit van internationalisering staat voorop. Uiteraard komen studentenmobiliteit uitgebreid aan bod, evenals de uitdagingen die mobiliteitsstromen af en toe opleveren (denk aan onderwijscapaciteit, huisvesting, verengelsing, etc.).
- o BZ en EZK bepleiten een mogelijke rol voor meelezers vanuit bijvoorbeeld de topsectoren en VNO. EZK vraagt of OCW de stay rate meeneemt. Daarover is OCW met CPB in gesprek.
- o De VSNU komt samen met de VH eveneens met een visiedocument in mei, waarbij 2 scenario's centraal staan. Het huidige (negatieve) klimaat rond internationalisering van het hoger onderwijs vergt het nodige tegenwicht. Daarnaast moet ook het belang van

internationalisering en branding van Nederland als kennisland – conform Buijink – goed doorklinken.

Aansluiting Topsectoren/Bedrijfsleven

- Bij de oploop van 14/2 waren de topsectoren niet vertegenwoordigd tgv een communicatiestoornis. Van die kant is wel veel belangstelling voor de thematiek van de Taskforce. Met EZK en Werkplaats is afgesproken binnenkort een extra gesprek te beleggen met de internationale coördinatoren van de topsectoren. 5.1/2.e sluit graag bij die bijeenkomst aan.
- De topsectoren zijn echter het hele bedrijfsleven niet. Bepleit wordt ook contact met VNO/NCW te leggen om ook input (en commitment) van die kant te krijgen. OCW zal hiertoe een afspraak met 5.1/2.e (of evt. 5.1/2.e) proberen te maken.
- Aansluiting bij bedrijfsleven vergt van de kant van de kennisinstellingen een duidelijk articuleren van ambities en doelstellingen. Bij het bedrijfsleven ligt dat gemakkelijker: 'meer orders binnenhalen!' Kennisinstellingen zouden zich vragen kunnen/moeten stellen als wat willen we leren? Zijn we uit op meer mobiliteit? Zijn we uit op gezamenlijk onderzoek? Zo zou per land ook meer sturing gegeven kunnen worden. Heldere en gerichte indicatoren derhalve.
- Bij de Werkplaats is men al in de weer met de nodige projecten. Het is goed om ook daar te kijken naar de juiste aansluiting van kennisinstellingen. Bijvoorbeeld bij het – bilaterale – waterproject in India (Ganges).

Instrumentarium

- De pilots moeten ook leerpunten opleveren tav het huidige instrumentarium: waar knelt het? Waar en wat kunnen we verbeteren? Ook onderlinge samenwerking tussen kennisinstellingen vergt aandacht: in het kader van de triple helix gaat onderlinge samenwerking boven individueel instellingsbelang.
- Mogelijk moet er toch een strakker kader geboden worden vanuit de Taskforce. Daartoe is het goed om het huidige instrumentarium nader tegen het licht houden: waar knelt het? NWO wil hierbij wel helpen. NWO heeft sowieso het eea te bieden, bijvoorbeeld door eigen verbindingen met Japan (STS Forum in oktober a.s. met ook deelname van NL universiteiten). NWO komt op 11 april a.s. ook met haar strategisch plan (aanbieding aan MOCW), waarin onder meer wordt bepleit om Nederland als onderzoeksland beter op de (digitale) kaart te zetten ('branding', vgl. de Duitse website <https://www.research-in-germany.org/en>), aandacht te schenken aan lage inkomenslanden en ook beurzen strategischer in te zetten. Vanuit dit strategisch plan zijn goed verbindingen te zoeken in het kader van de triple helix.
- Van VSNU-zijde wordt het punt van de branding nogmaals onderstreept. Wijst in dit verband ook op de samenwerking met Academic Transfer (Databank met internationaal-wetenschappelijke vacatures).
- VH wijst erop dat ook zg. 'full scholarships' overwogen moeten worden: NL is vaak te krenterig.

Volgende Vergadering: deze is gepland op 14 juni a.s.

Annotatie voor de CWIZO

Advies van HO&S/D 5.1/2.e + 316^{5.1/2.e}

Afgestemd met: HO&S, WJZ

Agendapunt:

Onderwerp: CWIZO 06b - Kamerbrief beheersing internationale studentenstromen

Datum: 03 maart 2023

Advies:

Akkoord (met agendering in onderraad of ministerraad)

Kern van het voorstel:

De voorliggende brief presenteert een maatregelpakket om de internationale studentenstromen in het hoger onderwijs beter te kunnen reguleren. Op dit moment drukt het toegenomen aantal internationale studenten op de kwaliteit en de voorzieningen van het hoger onderwijs en is er een stevige aanpak nodig om het stelsel weer in balans te brengen. De aanpak die de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap voorlegt, richt zich op de volgende elementen: centrale regievoering, werving en selectie, taal en het optimaal benutten van de voordelen van internationalisering. Het element bekostiging wordt in deze brief aangestipt waarbij aan wordt gegeven dat dit in de Toekomstverkenning aan bod zal komen, omdat dit niet enkel in het kader van internationalisering aangevlogen kan worden.

In het maatregelpakket wordt ingezet op:

- Centrale regie
- Wettelijke kaders (capaciteitsfixus, toelating van niet-EER-studenten, bevorderen van Nederlandse uitdrukkingsvaardigheid, verscherpt toezicht op het gebied van taal)
- Bestuurlijke afspraken
- Aanscherping van kaders voor accreditatie
- Blijvende inzet op reeds ingezette ontwikkelingen

Evt. inbreng OCW / spreekschets:

Geen extra inbreng nodig, aantal gevoelige punten staan bij onderbouwing nader toegelicht.

Onderbouwing / raakvlakken OCW

Departementaal vertrouwelijk

- De maatregelen op het beperken van de internationale studentenstromen raakt aan de Toekomstverkenning, met name op het punt van bekostiging. Bekostiging wordt gezien, ook door de Kamer, als één van de belangrijkste instrumenten. Omdat aanpassen van de huidige bekostigingssystematiek niet alleen effect zal hebben op internationalisering, maar ook op bijvoorbeeld krimp, macrodoelmatigheid, profilering en de arbeidsmarkt, wordt dit element niet meegenomen in de maatregelen uit deze brief maar in de Toekomstverkenning.
- De maatregelen zullen budgettaire gevolgen hebben. Welke gevolgen dit precies zijn, zal afhangen van de exacte invulling van de maatregelen. In de brief wordt er daarom niet ingegaan op de budgettaire gevolgen.
- In de brief geeft MOCW aan dat hij voornemens is een Regieorgaan een rol toe te kennen bij het signaleren van ongewenste ontwikkelingen rondom internationalisering en hem daarover te adviseren. De komende periode wordt benut om te bekijken welke vorm het orgaan het beste kan krijgen. De brief vult dit nu nog niet in. Te denken valt aan een ambtelijke adviescommissie, een externe Adviescommissie als bedoeld in de Kaderwet adviescommissie (in afstemming met BZK) of een rechtspersoon met een wettelijke taak (in afstemming met de Algemene Rekenkamer).
- MOCW is voornemens de WTT niet voort te zetten omdat de uitgangspunten van de WTT niet meer aansluiten bij de huidige situatie en omdat de WTT op onderdelen op gespannen voet zou komen te staan met nieuwe wettelijke maatregelen die hij wil nemen.

Krachtenveld

- Over de bestuurlijke afspraken wordt op dit moment intensief gesproken met de **UNL en VH** en een aantal individuele instellingen. De UNL en VH onderkennen dat er actie nodig is om de internationale studenteninstroom te reguleren en staan achter het maken van bestuurlijke afspraken hierover. Zij benadrukken het belang van eigen regie van de instellingen en hebben OCW gevraagd daar ruimte voor te houden. De bestuurlijke afspraken zoals nu geformuleerd in de brief zullen naar alle waarschijnlijkheid voor het uitsturen nog aangepast worden in de afstemming met UNL en VH, waarbij de strekking van de afspraken wel overeind zal blijven.
- **SZW** – heeft suggesties gedaan over arbeidsmigratie. Met name dat arbeidsmigratie door dit kabinet niet wordt beschouwd als strategie maar als sluitstuk.
 - ➔ Beleidsreactie OCW: Dit kunnen we overnemen in de brief.
- **BZK** – akkoord via de mail, ambtelijk nog afstemming nodig op aantal punten:
 - Regionale verschillen – er is maatwerk nodig
 - Actieplan studentenhuysvesting: BZK stelt dat er weinig aandacht is voor extra druk op de studentenhuysvesting door de toename van internationale studenten. De link met het Landelijk Actieplan Studentenhuysvesting 2022-

Departementaal vertrouwelijk

2030 (LAS) kan ook beter gelegd worden. Er missen een aantal actiepunten uit het LAS in de brief.

→ Beleidsreactie OCW: We zullen dit verder met BZK afstemmen en aanscherpen in de brief.

- **EZK** – Uiten zorgen over:

- De taaleis: BZK ziet dit als een verkapte beleidsmaatregelen om de instroom te beperken en niet om de blijfkans te vergroten. Zij stellen dat we dat dan óf expliciet ook zo moeten benoemen, of moeten kijken naar effectievere maatregelen op taal te stimuleren. Ook stellen zij voor dit alleen voor bacheloropleidingen te doen.

→ Beleidsreactie OCW: de maatregelen heeft inderdaad ook invloed op de instroom. We zullen in de brief kijken of we dit transparant kunnen benoemen. Maar de maatregel is óók gericht op het verhogen van de blijfkans en we onderzoeken op dit moment in welke vorm dit het meest effectief is.

- Capaciteitsfixus vs. Tekortsectoren: BZK stelt da ter geen capaciteitsfixus voor internationale studenten zou moeten zijn voor opleidingen gericht op tekortsectoren.

→ Beleidsreactie OCW: Er moet inderdaad meer ruimte zijn voor opleidingen gericht op de tekortsectoren. Hier zullen we in de uitwerking oog voor hebben.

- Financiële prikkels: BZK stelt dat er een financiële prikkel is om zoveel mogelijk (internationale) studenten aan te trekken, ook voor populaire studies die minder aansluiten op de arbeidsmarkt. Dit probleem moet aangepakt worden, ook met het oog op de tekortsectoren.

→ Beleidsreactie OCW: de bekostiging van het stelsel wordt breed meegenomen in de toekomstverkenning hoger onderwijs. Bekostiging raakt aan veel meer dan alleen internationalisering, dus die moeten we integraal aanvliegen. De signalen van BZK zullen daarin meegenomen worden.

Internationale vergelijking

Denemarken

Denemarken verwelkomt de buitenlandse studenten graag, maar vindt de stay rate te laag. Onderzoek wijst namelijk uit dat een derde van de afgestudeerden na twee jaar nog in Denemarken is en participeert op de Deense arbeidsmarkt.

Denemarken zet zich daarom nu in op het vasthouden van internationale studenten na hun studie om ze te behouden voor de Deense arbeidsmarkt.

Per universiteit is gekeken volgens een vaste formule hoeveel internationale studenten uitstromen en wie daarvan in Denemarken aan het werk blijven. Vervolgens is de regel vastgesteld dat als er minder dan 40% van de internationale studenten na twee jaar werk heeft in Denemarken, dan zou de universiteit 30% minder internationale studenten aan moeten nemen.

Hoe ze het aantal plekken verminderen is aan de instellingen. De overheid probeert de instellingen via gesprekken te overtuigen van de noodzaak van de regel. De overheid heeft geen wettelijke maatregelen ingesteld om haar beleid af te dwingen bij de instellingen.

Daarnaast wordt nagedacht over andere manieren te kunnen sturen bijvoorbeeld door de instelling een voor buitenlandse studenten onbegrijpelijke Deense naam laten geven, terwijl bij deze wel in het Engels wordt lesgegeven (dat leidt ook tot minder aanmeldingen).

Australië

Australië is wereldwijd de op twee na populairste bestemming voor internationale studenten. Australië heeft acht van de werelds best beoordeelde universiteiten. Australië ziet haar onderwijs als een soort exportproduct, waarbij de klant (studenten) betaalt voor Australisch onderwijs, huisvesting, voeding, vermaak e.d. Het onderwijs is zelfs de derde grootste exportsector van het land, na ijzererts en steenkool. Beschouwen we onderwijs als export product dan is de dienstensector nu een grotere exporteur dan de delfstoffensector.

Er is recent door de auditdienst van de staat Nieuw South Wales (waartoe o.a. Sydney behoort) gewaarschuwd voor het risico van een te grote afhankelijkheid van een paar grote herkomstlanden van de internationale studenten. 5.1/2.a

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

Inkomsten van NSW universiteiten, december 2017 .

Ierland

Ierland is een klein land, met een open economie, dat afhankelijk is van internationale handel en streeft naar een duurzame lange termijn groei. Op basis van deze gedachte heeft Ierland een meerjarig internationaliseringsstrategie voor het onderwijs opgesteld. Deze strategie moet Ierland helpen met het invullen van de visie om internationaal erkend te worden op het gebied van ontwikkeling van wereldburgers via het geïnternationaliseerde onderwijssysteem en marktleider te worden in het aantrekken van internationaal studententalent. Ierland heeft hiervoor 4 prioriteiten geïdentificeerd:

- 1) Een ondersteunend nationaal kader; een gezamenlijke benadering vanuit de gehele overheid om beleid op elkaar af te stemmen zodat deze de doelstellingen ondersteunen.
- 2) Internationaal georiënteerde, wereldwijd concurrerende instellingen voor hoger onderwijs; de Hoger onderwijsinstellingen zijn de primaire aanjagers van de internationalisering van het hoger onderwijs.
- 3) Duurzame groei van Engelse taaltraining sector; deze sector is succesvol in het binnenhalen van buitenlandse studenten.
- 4) Slagen in het buitenland; via netwerk van ambassades lange termijn partnerschappen opbouwen in het buitenland.

Aan deze strategie zijn ook concrete doelstellingen met betrekking tot het aantrekken van internationale studenten gekoppeld. Ter onderbouwing van deze strategie heeft Ierland ook berekend wat de economische inkomsten zijn van de buitenlandse studenten welke zeer positief zijn.

Verenigd Koninkrijk

In het VK is er nauwelijks sprake van een nationale internationaliseringsstrategie. Internationalisering wordt vormgegeven door autonome instellingen, die minder op nationaal niveau samenwerken dan op het Europese vaste land. De belangrijkste elementen uit de politieke discussie zijn:

1. De eigen uitgaande mobiliteit wordt als te laag gezien. Een belangrijk aandachtspunt is dan ook het bevorderen van de uitwisseling van academici, onderzoekers en instellingsstaf.
2. De kwaliteit moet worden bevorderd met behulp van een Quality Assurance system.
3. Het hoger onderwijs moet inzetten op het bevorderen van economische groei. Onder meer door middel van innovatie.

Daarnaast heeft Engeland in 2010 het maximum collegegeld flink verhoogd met als doel om de marktwerking in de sector te versterken. Idee was dat mindere universiteiten een lager collegegeld zouden vragen, echter wilde geen enkele universiteit te boek staan als "minder". Het gevolg was dat alle universiteiten het collegegeld flink hebben verhoogd. Dit heeft als gevolg gehad dat de uitstroom van Engelse studenten naar het buitenland is verhoogd. Andere landen waaronder Nederland hebben

gepoogd om de Engelse studenten te lokken. Daarnaast is de totale instroom van studenten in Engeland fors gedaald.

009

>Retouradres Postbus 16375 2500 BJ Den Haag

De minister van Onderwijs en Gezin
Mevrouw M. Hooyboer-Winklaar
L.G. Smith Boulevard 76
Oranjestad
Aruba

MBO/CASt

Rijnstraat 50
Den Haag
Postbus 16375
2500 BJ Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Contactpersoon

5.1/2.e

T +31 6 5.1/2.e

5.1/2.e @minocw.nl

Onze referentie

5.1/2.e

Bijlagen

3

Datum

Betreft Informatieve brief aan eindexamenleerlingen over studeren in
Nederland

Geachte mevrouw Hooyboer-Winklaar,

Bijgaand doe ik u een brief toekomen gericht aan uw leerlingen in het examenjaar van mbo-4, havo en vwo die zich mogelijk oriënteren op een studie in Nederland. Ik acht het mijn verantwoordelijkheid om de aspirant-studenten van Aruba en hun ouders of verzorgers voor te lichten over belangrijke kwesties rond studeren in het hoger onderwijs in Nederland.

De brief bevat informatie over studiekeuze, aanmelding voor een opleiding in het hoger onderwijs en studiefinanciering.

Ik stel het zeer op prijs wanneer u de brief op korte termijn wilt doorsturen naar de genoemde eindexamenkandidaten, opdat zij de informatie kunnen gebruiken bij het maken van een goede studiekeuze. Uw ambtenaren heb ik een digitale versie van mijn brief doen toekomen. Indien u er de voorkeur aan geeft om uw eindexamenkandidaten op een andere wijze te informeren over studeren in Nederland kunt u gebruik maken van de inhoud van die brief.

Ik wil u op voorhand bedanken voor uw medewerking.

Met vriendelijke groet,

de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
namens deze,

5.1/2.e

5.1/2.e

Annotatie tbv werkgroep IBO internationalisering mbo ho 18 oktober

Ter voorbereiding op de werkgroep IBO internationalisering van 18 oktober aanstaande ontvang je hierbij de **hoofdpijnen van de discussie** in de klankbordgroep:

- De Minister heeft richting 5.1/2.e aangegeven dat wat haar betreft 'taboes' bespreekbaar zijn in het licht van de toegankelijkheid/houdbaarheid van het hoger onderwijs. Een vraag die daar logischerwijs aan ten grondslag ligt is bijvoorbeeld: 'Waar liggen de grenzen van internationalisering?'.
- Besproken is om in het IBO dieper in te gaan op de juridische (on)mogelijkheden op het terrein van internationalisering. We schermen vaak met het argument dat het juridisch niet mogelijk is om een onderscheid te maken tussen Nederlandse studenten en studenten afkomstig uit de EER. 5.1/2.e wil graag meer duidelijkheid hieromtrent. Het IBO kan een kans bieden om hier een interdepartementaal gedragen oordeel over te krijgen.
- De wens is om het IBO breed te houden qua reikwijdte. Dus niet enkel een economisch vertoog, maar de maatschappelijke (on)wenselijkheid van internationalisering in beeld krijgen.
- Er is voorgesteld om een actor-analyse uit te laten voeren naar de motivaties die ten grondslag liggen aan de wens om te internationaliseren. Zowel intern bij de onderwijsinstellingen (college van bestuur, medewerkers international offices, docenten etc.) als bij het bedrijfsleven die uiteindelijk gediplomeerden in dienst nemen. Een helder beeld (visuele weergave) over hoe internationalisering zich de afgelopen jaren heeft ontwikkeld kan hier ook ondersteunend aan zijn. Bijvoorbeeld door een jaar-op-jaar-analyse van het aantal opleidingen dat volledig in het Engels wordt gegeven.
- Aanvullend op het voorgaande punt heeft het personeelsbeleid van de onderwijsinstellingen een grote invloed op het gebruik van de Engelse taal, denk hierbij bijvoorbeeld aan de grote aantallen buitenlandse promovendi. Maar dit geldt ook voor buitenlandse wetenschappers die door universiteiten en hogescholen worden aangetrokken. In het IBO kan dit niet los worden gezien van internationalisering van het onderwijs.
- Er is in de klankbordgroep gediscussieerd in hoeverre studiepuntmobiliteit onderdeel moet worden van het beleidsonderzoek (oa Erasmus+). Conclusie was dat het in ieder geval geen zin heeft om het Erasmusprogramma op te nemen in de budgettaire grondslag, aangezien hier Europese afspraken aan ten grondslag liggen. Wel moet in de werkgroep worden overwogen of en hoeveel capaciteit de werkgroep wil besteden aan deze groep studenten. Dit mede omdat het min of meer autonome factor is in het internationaliseringsbeleid.
- Aangeraden is om ook de internationale context mee te nemen in de analyse. Wat doen andere (gelijksoortige) landen op het terrein van internationalisering van het onderwijs? Hier is veel informatie over beschikbaar.
- De problematiek rond de oninbaarheid van studiefinanciering zit nog onvoldoende in de startnotitie. Dit is een thema dat zowel budgettair als inhoudelijk van invloed is op de internationalisering van het onderwijs.

Naast bovenstaande punten die naar voren zijn gekomen tijdens de klankbordgroep is er een aanvullend punt ingebracht vanuit IB dat kan worden overwogen in te brengen:

- De nadruk van het IBO ligt vooralsnog erg op inkomende mobiliteit. Wanneer enkel wordt uitgegaan van het kader dat de toegankelijkheid niet onder druk mag komen te staan, levert absorptievermogen in NL geen problemen op als er meer NLse studenten naar het buitenland zouden gaan. Dat gebeurt echter niet en dat roept de vraag op of we in ons beleidsinstrumentarium niet meer accent zouden moeten leggen op stimuleren van uitgaande mobiliteit (ipv op inkomende mobiliteit).

Annotatie voor BWO migratie voor MOCW 18 november

Vrijdag 18 november is een BWO-overleg over migratie. De ministers van SZW en JenV vinden het belangrijk dat OCW is aangehaakt bij de discussie over (arbeids)migratie naar Nederland i.v.m. de rol die buitenlandse studenten in Nederland spelen bij de druk op huisvesting, vervoer, enz.

Suggestie voor de lijn vanuit OCW:

- Het beleid rond internationale studenten past niet helemaal in de discussie over (arbeids)migratie (zie volgende blokje voor toelichting). Wel is de beheersing van de instroom van internationale studenten een belangrijk onderwerp voor u:
- U heeft reeds aangekondigd begin 2023 (vooruitlopend op de brede toekomstverkenning hoger onderwijs, wetenschap en mbo die zomer 2023 klaar moet zijn) een brief naar de TK te sturen over internationalisering in het hoger onderwijs, waarbij u ingaat op de mogelijkheden de instroom van internationale studenten te beheersen. In het najaar van 2023 komt u met een beleidsreactie op de brede toekomstverkenning, waar internationalisering van het hoger onderwijs ook onderdeel van uitmaakt.
- Ook heeft u in juli een bestuursakkoord gesloten met de koepels van universiteiten en hogescholen (UNL en VH). In dit Bestuursakkoord heeft u met de universiteiten de afspraak gesloten dat zij:
 - terughoudend zijn met werving, tenzij gericht op tekortsectoren of krimpregio's
 - Universiteiten geven proactief voorlichting aan internationale studenten over wat wel en niet verwacht kan worden, bijvoorbeeld over huisvesting.
 - Universiteiten zijn zeer terughoudend met het wijzigen van de onderwijsstaal naar het Engels en maken ruimte voor meertaligheid in het onderwijs bij de opleidingen waar dit relevant is.
- Tot slot heeft u het Actieplan Studentenhuisvesting mede ondertekend. BZK is primair verantwoordelijk voor studentenhuisvesting. In het Actieplan is o.a. opgenomen:
 - De universiteiten en OCW maken in het Landelijk Actieplan Studenthuisvesting afspraken met gemeenten en huisvesters over vraag- en aanbodplanning van huisvesting. Elke universiteit voert daarnaast frequent lokaal overleg met de betrokken gemeentes en huisvesters over de ontwikkeling van de vraag naar en het aanbod van studentenhuisvesting.
 - Het Actieplan studentenhuisvesting heeft als doel te komen tot een uitbreiding van 60.000 betaalbare studentenwoningen in de periode 2022 – 2030.

Wat maakt de discussie over internationale studenten anders t.o.v. arbeidsmigratie:

- Ruim 2/3^e van de internationale studenten die naar Nederland komen, komt uit een EER-land. In deze groep zit ook de sterkste groei. Op grond van het Unierecht hebben EER-studenten dezelfde toegang tot het hoger onderwijs als Nederlandse studenten. Zij betalen hetzelfde lagere wettelijke collegegeld en hebben onder voorwaarden recht op studiefinanciering.
- Studenten van buiten de EER hebben een verblijfsvergunning op grond van studie nodig. Wanneer een niet-EER student op inhoudelijke gronden toelaatbaar is, het hogere instellingscollegegeld heeft betaald, beschikt over leefgeld (om financieel op eigen benen te staan) en er geen aanwijzingen zijn dat er sprake is van misbruik, heeft deze student in principe het recht om hier te studeren. Onderwijs is verdragsrechtelijk geformuleerd als een recht.
- Rechtstreekse sturing op aantallen internationale studenten is NIET mogelijk, niet bij studenten van buiten de EER en zeker niet bij EER-studenten, vanwege beperkingen in het Europese Unierecht. Het hanteren van quota voor internationale studenten is juridisch onmogelijk.
- Dit betekent dat sturing op instroom alleen via maatregelen gericht op de capaciteit en kwaliteit van de opleidingen kan plaatsvinden. De onderbouwing komt dus altijd voort uit een tekort aan of grens aan die capaciteit in relatie tot de kwaliteit van het onderwijs. Maatregelen gericht op het begrenzen van de capaciteit zijn bijvoorbeeld het instellen van een numerus fixus. Binnen een opleiding of (Engelstalig) traject kunnen geen

opleidingsplaatsen worden gereserveerd voor Nederlandse studenten, ook niet bij een NF. Dat betekent dat capaciteitsmaatregelen in principe gevolgen hebben voor alle studenten, dus ook de Nederlandse. Binnen een NF (op een opleiding of op een traject) zou wel een maximum aan niet-EER studenten gesteld kunnen worden, maar niet aan EER-studenten!

- Overigens speelt de 'verengelsing' hier wel een grote rol. De onderwijstaal is geen sturingsinstrument an sich, maar is van grote invloed op de instroom in internationale studenten. Nederland is het EU-land met de grootste disbalans tussen inkomende en uitgaande diplomamobilititeit en (afgezien van Ierland) het land met het meeste Engelstalig hoger onderwijs. Dit geldt met name voor het wo. In het hbo is slechts 8% van het onderwijs Engelstalig. In die sector is de internationale instroom ook veel lager.

Voorlopige instroomcijfers in het wo dit jaar (bron UNL):

- Van alle ingeschreven studenten aan een universiteit zijn ongeveer 85.500 internationale studenten, daarvan is ongeveer 72% afkomstig uit Europa. In totaal zijn dat er ongeveer 6000 meer dan het vorige collegejaar; een groei van 7,2%.
- Vanaf 2017 heeft de groei van internationale studenten steeds tussen de 12- en 15% gelegen. Dit is het eerste jaar dat we die groei zien afvlakken. Mogelijk komt dit door de actieve communicatie naar internationale studiekeizers om hun huisvesting vooraf goed te regelen als ze in Nederland willen studeren.
- In de bachelor zien we een toename van 11% in internationale studenten ten opzichte van vorig collegejaar; dit zijn met name studenten van binnen de EER. 31% van de nieuw ingestroomde bachelor studenten is een internationale student. In de master is een stijging van 500 studenten in internationale inschrijvingen te zien.
- Het totaalpercentage ingeschreven internationale studenten in het wo is 25%, hiervan komt het grootste deel uit de EER.
- De wo EER-instroom 2021/2022 zit voornamelijk bij de volgende universiteiten: UM, UVA, RUG, EUR, UU, UL (van 2022/2023 nog geen overzicht per universiteit).

Voorlopige instroomcijfers hbo dit jaar (bron VH):

- Het aantal nieuwe studenten in het hoger beroepsonderwijs is in dit studiejaar '22-'23 ten opzichte van vorig jaar met 5,5 % afgenomen.
- De verminderde instroom doet zich voor in alle sectoren.
- Uitzondering zijn de opleidingen Associate degree (Ad), waar –in lijn met de afgelopen jaren – een flinke toename is te zien met 9,2%
- Van alle sectoren laten de 'tekortsectoren' techniek (-2,5%) en onderwijs (-3,7%) nog de minste daling zien. Bij de opleidingen in de sector gezondheidszorg is er echter een daling van 12,5%.
- De DUO-cijfers voor 2021/2022 laten zien dat het aantal internationale studenten licht is gestegen. Ook hier betreft het voornamelijk studenten uit de EER (zie tabel).

Achtergrondinformatie

Facts & Figures

Instroom internationale studenten 2015 t/m 2021 (bron: DUO)

NL	wo	39.980	41.651	45.223	46.945	47.202	53.387	47.915	-5.472	-10%
----	----	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	------

- Instroom EER-studenten is in 2021/2022 nagenoeg verdubbeld t.o.v. 2015/2016.
- Instroom NL studenten is in 2021/2022 aanzienlijk afgenomen t.o.v. 2020/2021.
- Toename EER-studenten in het WO in jaar 2021/2022 is 3.275 studenten, waarvan 2.542 EER-studenten (78%) zijn ingestroomd in een WO bachelor opleiding.
- Deze WO EER-instroom 2021/2022 zit voornamelijk bij de volgende universiteiten: UM, UVA, RUG, EUR, UU, UL
- Top 5 landen EER instroom: Duitsland, Italië, Roemenië, Spanje, België.
- Niet-EER instroom laat in 2021/2022 een aanzienlijke procentuele stijging zien t.o.v. 2020/2021. Oorzaken zijn een effect van corona en de verschuiving van de instroom uit het VK naar niet-EER instroom.
- Top 5 landen niet-EER instroom: China, India, VS, Turkije, Indonesië

Passage uit Bestuursakkoord over Internationalisering

3.2 Internationalisering

De afgelopen twintig jaar is het aantal studenten aan Nederlandse universiteiten nagenoeg verdubbeld: van 178.000 studenten in 2002 naar 340.000 studenten nu. De verwachting is dat de groei ook de komende jaren doorzet, mede door de steeds grotere populariteit van Nederlandse universiteiten onder internationale studenten. Internationalisering is om verschillende redenen van groot belang. Het draagt bij aan een stimulerend studieklimaat, aan een betere aansluiting op internationale wetenschappelijke ontwikkelingen en vormt een deel van het antwoord op de vraag van de arbeidsmarkt naar meer hoogwaardig opgeleid talent. In lijn hiermee is het aantal Nederlandse maar vooral het aantal internationale studenten de afgelopen jaren sterk toegenomen. De komst van internationale studenten is positief. Nederlandse en internationale studenten kunnen van elkaar leren in de international classroom en de internationale instroom is ook van groot belang voor werkgevers die behoefte hebben aan wetenschappelijk opgeleid talent. Uit berekeningen van het CPB volgt bovendien dat de internationale studenteninstroom financieel netto positief uitpakt voor Nederland.

Tegelijkertijd is de groei in de internationale instroom momenteel lastig te beheersen en leidt de snelle groei tot knelpunten, zeker nu ook het aantal Nederlandse studenten in het wo blijft groeien. Zo worden grenzen aan de beschikbaarheid van huisvesting en voorzieningen bereikt, kan snelle groei de werkdruk nog verder verhogen en kan oncontroleerbare groei ten koste gaan van de kwaliteit van het onderwijs. Het is dan ook een collectief belang dat de internationale studentenstromen beter beheersbaar worden: we streven naar een stelsel dat duurzaam en in balans is, waarbij de waardevolle aspecten van internationalisering behouden blijven en er tevens

voldoende ruimte is voor behoud van de kwaliteit en toegankelijkheid van het hoger onderwijs. Hier moet fundamenteel over nagedacht worden en dit zal geadresseerd worden in de toekomstverkenning.

Op basis van die toekomstverkenning zal de minister in 2023 wettelijke sturingsinstrumenten voorstellen aan de Tweede Kamer die de universiteiten in staat stellen de internationale aantallen studenten gericht te beheersen, zonder dat de voordelen van internationalisering in het gedrang komen. Vooruitlopend hierop maken de minister en de universiteiten de volgende afspraken:

Afspraken Bestuursakkoord

- Universiteiten zullen gezamenlijk het maximale doen en zich actief inzetten voor een beheerste en verantwoorde internationale studentenstroom.
- De universiteiten zijn zeer terughoudend met internationale wervingsactiviteiten gericht op uitbreiding tenzij zij zich bevinden in krimpregio's en/of werven voor opleidingen die cruciaal zijn voor de tekortsectoren.
- De universiteiten geven proactief voorlichting aan internationale studenten over wat hen wel/niet geboden kan worden, bijvoorbeeld als het gaat om huisvesting.
- De universiteiten zijn zeer terughoudend met het wijzigen van de onderwijstaal van opleidingen naar het Engels. De praktijk van landelijke afstemming tussen decanen en rectoren over de onderwijstaal van opleidingen, waarbij de effecten op toegankelijkheid en doelmatigheid op stelselniveau worden meegenomen, wordt gecontinueerd. Ook de jaarlijkse rapportage over onderwijstaal per opleiding wordt gecontinueerd.
- De universiteiten en OCW maken in het Landelijk Actieplan Studenthuisvesting afspraken met gemeenten en huisvesters over vraag- en aanbodplanning van huisvesting. Elke universiteit voert daarnaast frequent lokaal overleg met de betrokken gemeentes en huisvesters over de ontwikkeling van de vraag naar en het aanbod van studentenhuisvesting.
- Naast deze maatregelen die gericht zijn op een beheerste en verantwoorde internationale studentenstroom, besteden universiteiten substantieel en proactief aandacht aan het behoud van het Nederlands als academische taal onder studenten, zowel op bachelor- als master-niveau. Mede in dit kader maken universiteiten, voor de opleidingen waar dat relevant is, ruimte voor meertaligheid in het onderwijs.

Bijlage – reactie aanvullende uitvoeringstoets inzake wetsvoorstel taal en toegankelijkheid

Registratie anderstalige trajecten- nieuw uitgangspunt

In de aanvullende uitvoeringstoets geeft u een nieuw uitgangspunt aan als het gaat om het registreren van een numerus fixus op een anderstalig traject, namelijk dat registratie in het CROHO alleen zinvol, uitvoerbaar en betrouwbaar is als alle anderstalige trajecten met bijbehorende taalkeuze worden geregistreerd. Naar aanleiding van een gesprek met DUO en Studielink op ambtelijk niveau begrijpen wij uw uitgangspunt en gaan wij hiermee akkoord. Het is wel goed om te expliciteren dat het alleen gaat om de registratie van anderstalige trajecten die onderdeel zijn van een bacheloropleiding of een Associate Degree opleiding (en dus geen anderstalige trajecten van masteropleidingen). Een traject is anderstalig wanneer deze volledig in een andere taal wordt verzorgd.

Borging betrouwbare informatie

Om te borgen dat er betrouwbare informatie in het CROHO staat geeft u aan dat het zinvol is om te overwegen of er door OCW niet een controle achteraf zou moeten worden gedaan op het hebben van toestemming aan de hand van de fixusgegevens in CROHO. Wij begrijpen dat dit zinvol is, en stellen voor dat OCW de informatie over de besluiten inzake de toestemmingsvereiste die verleend zijn aan instellingen aan DUO verstrekt.

Registratie aantal deelnemers in anderstalige trajecten

Studielink geeft aan dat het zinvol is om ook het aantal deelnemers in anderstalige trajecten te registreren, omdat dit informatie is die zinvol is bij het beoordelen van het toestemmingsvereiste. U geeft aan dat dit aanpassing vergt in het systeem, en dat dit mogelijk is, maar dat hier wel extra kosten bijkomen. OCW deelt uw opvatting. Deze informatie is van belang bij de beoordeling inzake het toestemmingsvereiste en voor beleidsevaluatie. OCW zou daarom ook het aantal deelnemers in anderstalige trajecten geregistreerd willen zien. Alvorens over te gaan tot opdrachtverlening, ontvangen wij graag eerst de geschatte kosten voor deze aanpassing.

Wettelijke basis registratie numerus fixus

U geeft aan dat momenteel een wettelijke basis voor de registratie van de fixusgegevens van een opleiding in het CROHO ontbreekt in de WHW. Nu de wens van OCW er is om naast de numerusfixusgegevens op opleiding ook de numerusfixusgegevens van anderstalige trajecten in het CROHO te registreren en publiceren, geeft u aan dat hiervoor een wettelijke grondslag wenselijk is. Wij onderschrijven deze wens, en de aanpassing hiertoe zal worden meegenomen in de uitwerking van het wetsvoorstel taal en toegankelijkheid.

Planning en relatie met Doorontwikkelen BRON

U geeft aan dat de geplande wijzigingen in het CROHO ook meegenomen kunnen worden in het project RIO-HO dat onderdeel uitmaakt van het programma Doorontwikkelen BRON, dit om mogelijke dubbele kosten te voorkomen. Echter, de planning van dit programma kent een ander tijdpad dan het wetsvoorstel taal en toegankelijkheid. Dit betekent dat mogelijk de haalbaarheid in het geding komt. Tevens speelt mee dat het wetsvoorstel nog behandeld moet worden in de Tweede Kamer. Studielink heeft aangegeven dat de aanpassingen alleen uitvoerbaar zijn als eind 2019 gestart wordt met de aanpassingen van de systemen, maar wel alleen als de Tweede Kamer akkoord is. Dit kan mogelijk consequenties hebben voor het tijdpad van de maatregel rondom het mogelijk maken van een numerus fixus op een anderstalig traject. Als deze planning uitloopt, dan zouden we graag de geplande wijzigingen mee laten lopen met het project RIO-HO. Echter, als blijkt dat de planning wel gevolgd kan worden, dan is het noodzakelijk de systemen tijdig op orde te hebben. En dan zullen dubbele kosten een consequentie hiervan zijn. Hierover zal de directie HO&S op ambtelijk niveau begin november 2019 verder het gesprek over aangaan.

Instellen van een fixus op een anderstalig en Nederlands traject

Studielink geeft aan dat het voeren van een numerus fixus mogelijk zou moeten zijn op het anderstalige en Nederlandstalige traject, om de toegankelijkheid van het Nederlandse traject te bewaken. Binnen het wetsvoorstel taal en toegankelijkheid wordt uitsluitend een numerus fixus mogelijk gemaakt op een anderstalig traject. Echter, we begrijpen dat als instellingen een numerus

fixus voeren op opleidingsniveau, en ze daaronder een anderstalig traject en een Nederlandstalig traject hebben, het nodig is om met twee ranglijsten te kunnen werken. De Regeling Aanmelding Toelating Hoger Onderwijs (RATHO) zal hierop worden aangepast.

Input OCW-klankbordgroep voor de IBO-werkgroep

Hieronder volgen per agendapunt enkele punten die de OCW-klankbordgroep mee wil geven aan de leden van de IBO-werkgroep.

Agendapunt 2: Analyse effecten internationalisering

De klankbordgroep geeft graag de volgende punten mee:

- Er volgt niet direct een conclusie uit deze analyse.
- Hoofdopdracht van de IBO-werkgroep en ook aanleiding voor het IBO zijn de studentenstromen, maar zo komt de **arbeidsmarkt** er bekaaid vanaf (CPB zal tijdens de werkgroep nog wel met meer data komen).
- Dat de mobiliteit in het **mbo achterblijft is niet 'onverwacht'**, vanwege stringent visumbeleid en het taalbeleid in het mbo.

Agendapunt 3: Juridische analyse

Conclusie van de klankbordgroep is dat bij niet-EER studenten een cap ingesteld kan worden, maar daarvoor moet de WHW wel gewijzigd worden en dat EER-studenten gelijk behandeld moeten worden als NL studenten, m.u.v. 'sociale voorzieningen' zoals SF. Het lijkt er daarmee op dat de **'taalknop' de enige knop** is om aan te draaien.

De klankbordgroep geeft graag nog mee dat NL ook zou kunnen proberen om **in EU-verband aan een aanpassing van het verdrag** te werken. Met argumenten als evenwichtigere studentenstromen en het voorkomen van brain drain uit bepaalde regio's, zou daar best animo voor kunnen zijn.

Agendapunt 4: Beleidsvarianten

De scenario's roepen nog veel vragen en opmerkingen op bij de klankbordgroep. Voor elk van de scenario's moet in elk geval nog goed nagedacht worden over wat dit betekent voor de **governance**.

Een selectie van opmerkingen/ideeën:

- In scenario 2 zou het hoger onderwijs als **verdienmodel** moeten worden aangemerkt, en niet als **exportproduct**, dat wekt andere beelden op.
- Bij scenario 4 kan gedacht worden aan het verplicht maken van het **keurmerk Internationaal** van de NVAO of aan **voorwaarden die aan docenten** worden gesteld, niet alleen over taalvaardigheid, maar ook op het gebied van omgaan met interculturele verschillen in de onderwijscontext. Dit zou dan ook voor bestaande opleidingen moeten gaan gelden.
- Er zijn vragen of bij een onderverdeling **publiek-privaat i.c.m. EER-niet-EER** (dus niet-EER=privaat, EER=publiek) de studenten in dezelfde collegezaal kunnen zitten en wat de effecten op toegankelijkheid zijn.

Factsheet internationalisering t.b.v. gesprek met VSNU-voorzitter Duisenberg

Visie op internationalisering:

- U wordt binnenkort middels een nota breed ingelicht over de lopende trajecten en laatste ontwikkelingen m.b.t. internationalisering in het HO. Daarin zal ook een voorstel worden gedaan voor een proces om tot een visie op internationalisering in het HO te komen (SWOT-analyse, werkbezoeken, afstemming met koepels, veld, etc.).
- In het AO OJCS raad heeft u toegezegd een procesaanpak met de Kamer te delen en om voor de zomer van 2018 uw visie naar de TK te sturen.
- Het zou mooi zijn als de VSNU bij dit traject aan kan sluiten, samen met de VH, zodat er een breed gedragen visie kan komen.

Taalbeleid/verengelsing:

- U krijgt binnenkort een nota over dit onderwerp, samen met de concept-beantwoording van zo'n 60 Kamervragen.
- Zowel in de media als in de Kamer is er veel aandacht voor dit onderwerp en wordt u kritisch gevolgd.
- In het regeerakkoord staat dat u scherper gaat toezien op de naleving van de wet dat opleidingen alleen Engelstalig zijn wanneer dit een toegevoegde waarde heeft, de kwaliteit van voldoende niveau is en er in voldoende mate Nederlandstalige opleidingen zijn.
- De VSNU werkt aan een kader voor taalbeleid. Het zou goed zijn als dit kader aansluit bij de passage in het RA en de gevoelens in de Kamer en de media over dit onderwerp.
- Er wordt onderzoek uitgezet naar de relatie tussen de doorstroom en toegankelijkheid (kansengelijkheid) en de toenemende Engelstaligheid van opleidingen.

Mobiliteitsscenario's

- Door uw voorganger zijn op aandringen van Kamerlid Duisenberg scenario's voor inkomende en uitgaande (studenten)mobiliteit aan de TK toegezegd. In haar laatste AO heeft ze aangegeven het aan haar opvolgster over te laten of en zo ja hoe aan deze toezegging gevolg zou worden gegeven.
- U zou kunnen besluiten om bij uw visievorming een aantal scenario's uit te laten werken voor een (zeer) hoge of minder hoge toename van het aantal inkomende studenten (er zit al een autonome groei in de cijfers). Indien dhr. Duisenberg aanbiedt dat de VSNU deze scenario's uitwerkt, kunt u aangeven dat u blij bent dat de VSNU zo betrokken is en actief mee wil doen en het aanbod in overweging nemen.
- Deze mobiliteitsscenario's kunnen niet in het traject van de Taskforce Landenstrategie (zie hieronder) worden ondergebracht.

Taskforce landenstrategie

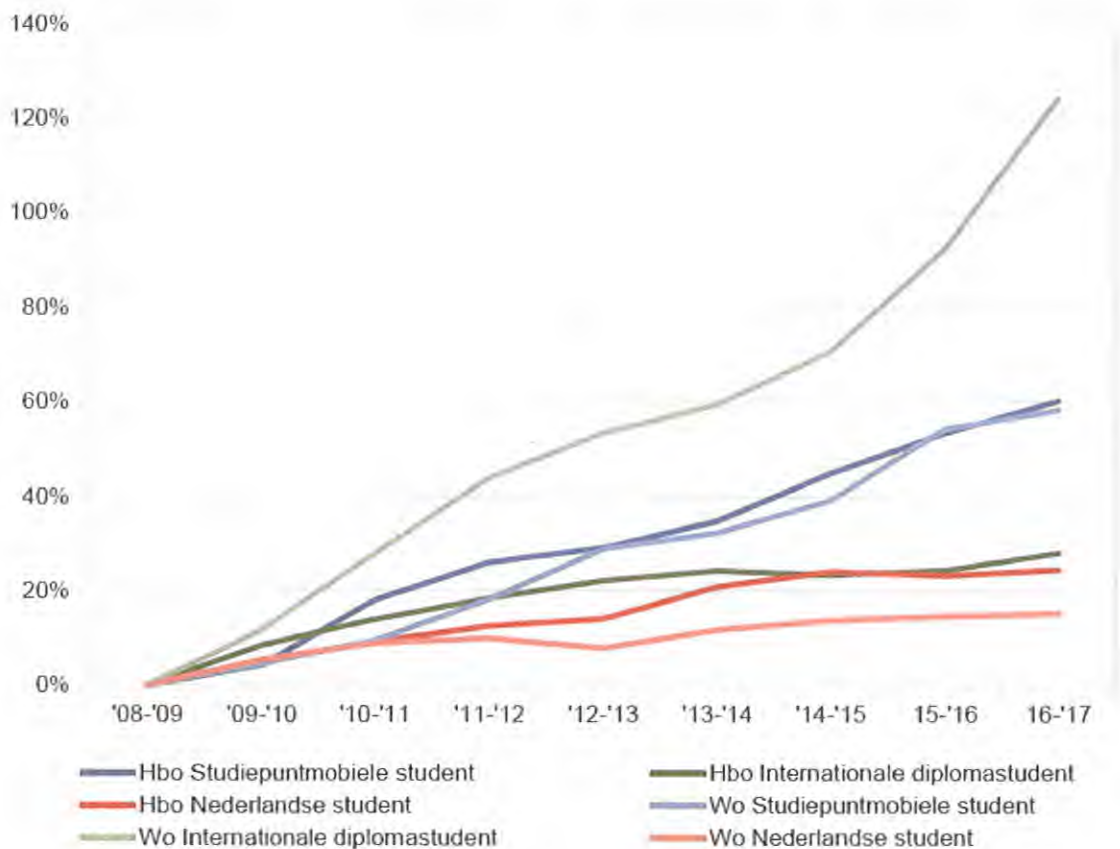
- Uw voorganger heeft de 'Taskforce Landenstrategie' opgericht. Deze Taskforce wil de samenhang en synergie in de 'triple helix' in het optreden naar het buitenland bevorderen en bestaat uit (plv) DG's van de ministeries van EZK, BZ/BHOS en OCW, alsmede uit vertegenwoordigers van de VSNU, de VH, NWO en Nuffic.
- Het rapport van de Taskforce wordt in een bijeenkomst begin december afgerond, waarbij ook een vertegenwoordiger van de VSNU zal aanschuiven (mogelijk dhr. Duisenberg).
- Voor dit gezamenlijk optrekken in de triple helix zijn vier pilotlanden gekozen. De aanpak voor deze landen (5.1/2.a) zal vanaf begin volgend jaar verder worden uitgewerkt met VSNU, VH, Nuffic, NWO, RVO, EZK en BZ/BHOS.

Factsheet

Thema: Buitenlandse student

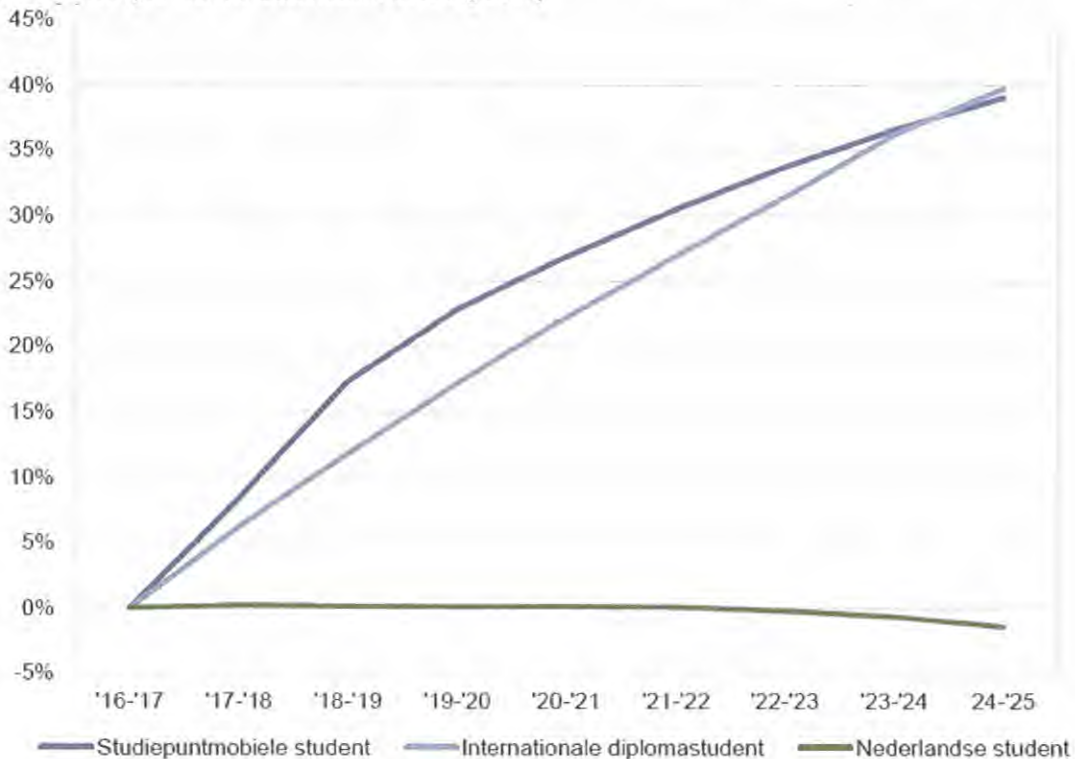
- In totaal zijn er in collegejaar '16-'17 circa 16.500 studiepuntmobiele studenten en 67.500 internationale diplomastudenten in Nederland. De studiepuntmobiele en internationale diplomastudenten vormen respectievelijk 1,4% en 10,1% van de gehele studentenpopulatie.
- Figuur 1 geeft inzicht in de ontwikkeling van het aantal internationale studenten in de afgelopen acht jaar. Het aantal internationale studenten is beduidend harder gegroeid dan het aantal Nederlandse studenten. De aantallen studiepuntmobiele en internationale diplomastudenten zijn jaarlijks gemiddeld met 7 en 9 procent gegroeid tegenover een jaarlijkse groei van 3 procent bij de Nederlandse studenten. De groei van de internationale diplomastudenten is vooral te zien bij de universiteiten, terwijl het aantal studiepuntmobiele studenten relatief hard is gegroeid bij de hbo-instellingen.

Figuur 1. Ontwikkeling aantal studenten ten opzichte van collegejaar '08-'09 naar type student
(bron: Landelijke monitor studentenhuysvesting 2017)

- Figuur 2 laat zien dat voor het aantal internationale studenten, in tegenstelling tot het aantal Nederlandse studenten, een duidelijke groei wordt verwacht. In de komende acht jaar wordt een groei van 39 % studiepuntmobiele studenten en 40% internationale diplomastudenten verwacht (6.400 en 26.800 studenten).

Figuur 2. Ontwikkeling van het aantal studenten hoger onderwijs ten opzichte van collegejaar '15-'16
(Bron: Landelijke monitor studentenhuysvesting 2017)

Uitvoeringsvarianten – wetsvoorstel T&T en beoordeling 'meerwaardetoets' taal

Aanleiding en doel van de notitie

Hoofregel van het taalbeleid in de WHW is dat het onderwijs wordt gegeven en de examens worden afgenomen in het Nederlands. In het Wetsvoorstel taal en toegankelijkheid is de minister voornemens het wetsartikel te moderniseren. Een van de gronden waarop het onderwijs in een andere taal dan het Nederlands mag worden verzorgd is in het geval een andere taal gelet op de specifieke aard, de inrichting of de kwaliteit van het onderwijs, meer dan het voeren van het Nederlands, in het belang is van de student met het oog op de door hem te verwerven kennis, inzicht of vaardigheden bij afronding van de opleiding (hierna: de zgn 'meerwaardetoets'). In de uitvoeringstoets heeft de inspectie aangegeven dat deze meerwaardetoets niet bij de inspectie belegd kan worden. Het kernbezwaar van de inspectie is dat zij niet in de positie is een inhoudelijke beoordeling te geven op de vraag of een andere taal een meerwaarde heeft gelet op de eindtermen van een opleiding.

In het periodiek overleg HO&S/NVAO van 18 april 2019 is besproken wat de rol van de NVAO zou kunnen zijn met betrekking tot deze 'meerwaardetoets'. Afsproken is dat HO&S het initiatief neemt om met de NVAO in overleg te gaan om na te denken over uitvoeringsvarianten. Doel van deze notitie is om als basis te dienen voor het overleg, en hoeft niet te worden gezien als een uitputtende lijst.

Uitvoeringsvarianten

Hieronder wordt een aantal varianten beschreven waarin de beoordeling van de zgn 'meerwaardetoets' op verschillende manieren en bij verschillende organisaties is belegd.

In elk van de onderstaande varianten wordt ervan uitgegaan dat de inspectie geen rol heeft in het inhoudelijk beoordelen van de meerwaarde.¹ Daarmee zou namelijk een onheldere overlap van taken en rechtsgevolgen van dien ontstaan tussen inspectie enerzijds en de organisatie die de meerwaardetoets doet anderzijds. Kortom, als de organisatie bij wie de meerwaarde toets is belegd inhoudelijk beoordeelt of een andere taal "meer van belang" is, kijkt de inspectie enkel of de instelling in het beleid ingaat op de meerwaarde (niet of de meerwaarde afdoende is aangetoond).

1. Beleggen van de meerwaardetoets bij de NVAO

In deze variant wordt de beoordeling van de 'meerwaardetoets' bij de NVAO belegd. Hierbij zijn verschillende smaken mogelijk (zie de verschillende varianten hieronder).

Om de volgende redenen past de meerwaardetoets bij de rol van de NVAO:

- Hoofdtak van de NVAO is het beoordelen of de kwaliteit van een (nieuwe) opleiding aan de maat is: voldoet aan de in de wet omschreven kwaliteitsaspecten (gelet ook op de eindtermen van de opleiding). De beoordeling van de meerwaarde past bij de expertise en kennis die de NVAO / de panels hebben:
 - De NVAO / de panels hebben een goed beeld van de gehele opleiding, ook gelet op de eindtermen van de opleiding;
 - Op dit moment is taal reeds onderdeel van het accreditatiekader van de NVAO. In het accreditatiekader is opgenomen dat indien het onderwijs in een andere taal dan het Nederlands wordt verzorgd, de opleiding deze keuze motiveert. Daarnaast is opgenomen dat docenten beschikken over voldoende beheersing van de taal waarin zij doceren.
- De NVAO is reeds toegerust met andere taken dan het beoordelen van de kwaliteit in het kader van het accreditatieproces, zoals het beoordelen van de naam van de opleiding, de indeling in het CROHO en de toevoeging aan hbo-graden. Ook hier betreft het inhoudelijke oordelen die kennis over (de kwaliteit van) de opleiding vergen.

¹Er bestaat wel toezicht op de naleving van het hebben van het beleid en de overige regels van het nieuwe voorgestelde artikel 7.2 van de WHW (door de inspectie), maar niet op de inhoudelijke beoordeling.

Varianten 1A t/m 1D: Besluit door NVAO

Variant 1A: De NVAO beoordeelt (aan de hand van panels) de taal volgens het huidige accreditatiekader, als onderdeel van het accreditatiebesluit (ongewijzigde omstandigheden)

In deze variant verandert er niets voor wat betreft de rol van de NVAO. De NVAO beoordeelt, zoals opgenomen in het accreditatiekader 2018, in het kader van de tno en de beoordeling bestaande opleiding de motivatie van de taalkeuze indien het een opleiding in een andere taal betreft, en beoordeelt of de docenten beschikken over voldoende beheersing van de taal waarin zij doceren. Nadeel is dat de inhoudelijke beoordeling te smal is (alleen in het kader van de basiskwaliteit van de opleiding, zonder de meerwaarde). Dit zorgt voor een maas in het toezicht op het nieuwe voorgestelde artikel 7.2 van de WHW.²

Variant 1B: De NVAO beoordeelt (aan de hand van panels) de taal als onderdeel van het accreditatiebesluit, inclusief de meerwaarde.

In deze variant beoordeelt de NVAO (aan de hand van panels) in het kader van de tno en de beoordeling bestaande opleiding de motivatie van de taalkeuze indien het een opleiding in een andere taal betreft, en beoordeelt of de docenten beschikken over voldoende beheersing van de (andere) taal waarin zij doceren. In het kader van de motivatie beoordeelt zij tevens of een opleiding voldoet aan de 'meerwaardetoets'. Nadeel is dat de 'meerwaardetoets' inhoudelijk meer is dan een kwaliteitsaspect op basis waarvan wordt beoordeeld of een opleiding aan de maat is, en daarom niet direct past binnen de huidige taak op grond van de WHW en het huidige accreditatiekader. Een ander nadeel is dat met deze systematiek een onvoldoende beoordeling op taal gecompenseerd kan worden met voldoende op andere standaarden, tenzij geregeld zou worden dat de taalkeuze in ieder geval positief moet worden beoordeeld voor een positief eindoordeel.

Variant 1C: De NVAO beoordeelt (aan de hand van panels) de taal als onderdeel van de kwaliteitsbeoordeling van een opleiding (volgens het huidige accreditatiekader) en beoordeelt de 'meerwaarde' (aan de hand van panels) als een opzichzelfstaande toets

In deze variant neemt de NVAO het besluit of de opleiding aan de 'meerwaardetoets' voldoet en derhalve of een opleiding in een andere taal mag worden verzorgd. Het betreft een opzichzelfstaande toets (te vergelijken met het beoordelen van de naam of de toevoeging aan de hbo-grad), en dient wettelijk ondergebracht te worden onder 5.7, vierde lid, van de WHW. Deze toets bestaat naast het accreditatiebesluit en dus ook naast de beoordeling van de taal als onderdeel van de kwaliteitsbeoordeling van een opleiding (zoals opgenomen in het huidige accreditatiekader).

Er kan in deze variant aan een aantal knoppen worden gedraaid:

- Er kan nagedacht worden over de **zwaarte/intensiteit** van de uitvoering van de beoordeling. Zo kan gedacht worden aan een 'light'-uitvoering, bijvoorbeeld een minder groot panel. Op deze manier worden de administratieve lasten zoveel mogelijk beperkt.
- Er kan vastgelegd worden **op welk moment** een instelling de taal kan laten beoordelen door de NVAO (panels):
 - o Op elk moment in het jaar (zodra de instelling de onderwijstaal wil wijzigen van de opleiding). Op deze manier kan een onderwijsinstelling tussentijds (tussen twee accreditatie/beoordelingsmomenten in) de taal wijzigen waarin het onderwijs wordt verzorgd. Dit betekent mogelijk wel dat het niet voorspelbaar is wanneer aanvragen binnenkomen.
 - o Op een vast moment in het jaar (de instelling moet wachten tot dit moment van het jaar en kan niet eerder dan nadat de beoordeling heeft plaatsgevonden de taal van de opleiding wijzigen; de instelling kan de taal op deze manier wel tussentijds – tussen twee accreditatie/beoordelingsmomenten in – wijzigen). Dit betekent dat een onderwijsinstelling niet op elk moment de taal kan wijzigen (maar dit ligt ook niet voor de hand nu de taal wijzigen gedurende een collegejaar niet in de rede ligt). Op deze manier kan de NVAO anticiperen op het moment dat de aanvragen

² De inhoudelijke beoordeling van de meerwaarde vindt dan niet plaats.

binnen kunnen komen.

- Bij een regulier accreditatie/beoordelingsmoment, waarbij alleen op aanvraag vooraf toestemming kan worden verkregen om onderwijs in een andere taal te verzorgen. De instelling kan alleen vragen om een beoordeling van de taalwijziging tijdens een regulier accreditatie/beoordelingsmoment. In deze variant kan het instellingsbestuur tussen twee accreditatie/beoordelingsmomenten niet de taal wijzigen waarin het onderwijs wordt verzorgd. Dit betekent dat een instelling in principe eens in de zes jaar de mogelijkheid heeft om de taal waarin het onderwijs wordt verzorgd te wijzigen, ook wanneer – gelet op de wettekst uit het wetsvoorstel – een andere taal meer in het belang is dan het voeren van het Nederlands. Dit geldt tevens voor de situatie waarin een instelling de taal waarin het onderwijs wordt verzorgd terug wil wijzigen naar het Nederlands.
- Bij een regulier accreditatie/beoordelingsmoment, waarbij een instelling uit eigen beweging en zonder toestemming kan overgaan tot onderwijs in een andere taal (zoals in de huidige situatie het geval is). Indien de instelling dit gelijktijdig met een accreditatiemoment doet kan de taalwijzigingen in het kader van de accreditatie worden beoordeeld, maar ook tussentijds kan de instelling de taal van de opleiding wijzigen. Op deze manier bestaat echter geen sluitend toezicht op de naleving van het nieuwe voorgestelde artikel 7.2 van de WHW.³ Tussen de wijziging van de taal waarin het onderwijs wordt verzorgd en het beoordelingsmoment kan een instelling een onderwijstaal hanteren waarop geen meerwaardetoets is uitgevoerd door de NVAO. De inspectie kan de meerwaarde van de andere taal dan het Nederlands niet controleren aan de hand van een NVAO-besluit. Ook bestaat het risico dat een instelling de taal waarin het onderwijs wordt verzorgd na beoordeling van de meerwaarde door de NVAO, terug moet wijzigen naar het Nederlands. Dit levert meer administratieve lasten op voor de instelling en is tevens nadelig voor de student.

Variant 1D: De NVAO beoordeelt (aan de hand van panels) de taal niet meer als onderdeel van de kwaliteitsbeoordeling van een opleiding (volgens het huidige accreditatiekader, maar beoordeelt de 'meerwaarde' inclusief kwaliteit (aan de hand van panels) als een opzichzelfstaande toets

In deze variant wordt de taal niet meer beoordeeld als onderdeel van de reguliere kwaliteitsbeoordeling (volgens het huidige accreditatiekader), maar wordt de taal (meerwaarde inclusief kwaliteit) alleen in een zelfstandige toets beoordeeld. Op deze wijze kunnen er eigenstandige gevolgen aan de meerwaardetoets worden verbonden die geen implicaties hebben voor het eindoordeel bij de accreditatie, en bestaat geen onduidelijkheid over de verhouding tussen de meerwaardetoets enerzijds en de beoordeling van de taalkeuze als onderdeel van de accreditatie anderzijds. Over de variatie ten aanzien van zwaarte/intensiteit en ten aanzien van het moment, kan ook hier nagedacht worden. Dit zou een koerswijziging betekenen nu het accreditatiekader 2018 pas net in werking is getreden.

Variant 1E: Besluit door MOCW, advies van NVAO

Variant 1E: De NVAO beoordeelt (aan de hand van panels) de taal als onderdeel van de kwaliteitsbeoordeling van een opleiding (volgens het huidige accreditatiekader) en geeft advies aan MOCW met betrekking tot de 'meerwaardetoets', waarna MOCW het besluit neemt

In deze variant neemt MOCW het besluit. De NVAO doet de inhoudelijke beoordeling ('meerwaardetoets') en brengt advies uit aan MOCW. In deze variant wordt tegemoetgekomen aan het argument van de NVAO dat de 'meerwaardetoets' een bestuurlijk oordeel vergt die niet past bij de rol van de NVAO. Daarentegen is het van belang dat de onafhankelijkheid geborgd is. Om die reden ligt het in de rede om de NVAO het besluit te laten nemen, niet MOCW.

2. Beleggen van de meerwaardetoets bij een commissie

³ Er bestaat wel toezicht op de naleving van het hebben van het beleid en de overige regels van het nieuwe voorgestelde artikel 7.2 van de WHW (door de Inspectie), maar niet op de inhoudelijke beoordeling.

Een andere variant is om de 'meerwaardetoets' bij een commissie neer te leggen. Hoe deze commissie samengesteld (extern of belegd binnen OCW) vergt nadere uitwerking wanneer hiervoor wordt gekozen. Deze variant is mogelijk niet wenselijk gezien de verschillende commissies die reeds bestaan, en zou tevens tot een meer versnippering in het toezicht kunnen leiden. Ook moet in deze variant nagedacht worden hoe de kennis en expertise over de individuele opleidingen (ook met het oog op de eindtermen) geborgd wordt.

Besluit uitdrukkingsvaardigheid en meerwaarde anderstalig onderwijs

Ten behoeve van sondering bij coalitiepartners

Overzicht aangenomen amendementen en moties				
Aangenomen amendementen die betrekking hebben op uitdrukkingsvaardigheid Nederlands en meerwaarde anderstalig onderwijs Tweede Kamerbehandeling				
<i>Nr.</i>	<i>Referentie</i>	<i>Indiener(s)</i>	<i>Onderwerp</i>	<i>Toelichting</i>
1	35282-45	Bisschop (SGP)	Over vrijstelling niet bekostigde instellingen van plicht bevorderen Nederlands	Verwerkt in WTT
2	35282-24	van der Molen (CDA)	Onderdeel van de Wet taal en toegankelijkheid is dat het bevorderen van de taalvaardigheid in het Nederlands uitgebreid wordt van alleen Nederlandse studenten naar alle studenten. Met dit amendement wordt geregeld dat de norm voor Nederlandse studenten in een amvb uitgewerkt moet worden die tevens wordt voorgehangen bij de Staten-Generaal.	Verwerkt in WTT / De norm voor het voldoen aan de verplichting om de uitdrukkingsvaardigheid te bevorderen, is met de amvb geregeld.
3	35282-50	van der Molen (CDA)	Met het oog op het erkende belang van een goede Nederlandse taalvaardigheid van alle studenten is de mogelijkheid tot een generieke ontheffing van opleidingen of groepen van opleidingen onwenselijk. Met dit amendement wordt geregeld dat deze bepaling wordt geschrapt.	Verwerkt in WTT
4	35282-13	Wiersma (VVD), van der Molen (CDA)	Over bij amvb aanwijzen van uitzonderingen op de meerwaardetoets	Verwerkt in WTT / Uitzonderingen zijn nader uitgewerkt in amvb WTT Taal
5	35282-55	van der Molen (CDA), Futselaar (SP)	Eisen die de wet stelt aan de Nederlandse taalontwikkeling worden in het accreditatiekader verankerd. Tevens wordt met dit amendement geregeld dat het voor accreditatie nodig is om te voldoen aan de eisen die de wet stelt aan de Nederlandse taalontwikkeling en de onderwijstaal.	Verwerkt in WTT / in de amvb WTT Taal wordt verwezen naar uitwerking in het accreditatiekader
8	35282-56	van der Molen (CDA), Bisschop (SGP)	Met dit amendement wordt geregeld dat het taalbeleid wat instellingen op moeten stellen ook gaat over hoe instellingen invulling geven aan de verplichting om te werken aan de taalvaardigheid van studenten. Tevens wordt met dit amendement ook geregeld dat dit taalbeleid onderdeel is van het instellingsbeleid wat instellingen toch al op moeten stellen.	Verwerkt in WTT
9	35282-22	van der Molen (CDA)	Met dit amendement wordt geregeld dat er een amvb met voorhang-procedure moet komen waarin het meerwaarde-	Verwerkt in WTT / Meerwaarde-criterium is nader uitgewerkt in

			criterium uitgewerkt wordt.	amvb WTT Taal / planning voorhang januari 2021
Aangenomen moties die betrekking hebben op uitdrukkingsvaardigheid Nederlands en meerwaarde anderstalig onderwijs Tweede Kamerbehandeling				
12	35282-43	van der Molen (CDA)	De regering wordt verzocht om de amvb waarin het niveau van het Nederlands uitgewerkt wordt uiterlijk 1 juni 2020 naar de Kamer te sturen.	- TK is 22 april 2020 bij kamerbrief geïnformeerd dat de uitwerking van deze amvb vertraging op heeft gelopen - Inmiddels is amvb WTT Taal uitgewerkt.
13	25282-62	van der Molen (CDA)	Motie over het criterium 'meerwaarde' concreet uitwerken en hierbij te onderbouwen hoe deze voldoende kritisch is om hiermee onnodige verengelsing tegen kan worden gegaan en dit uiterlijk 1 juni 2020 naar de kamer te sturen.	- TK is 22 april 2020 bij kamerbrief geïnformeerd dat de uitwerking van deze amvb vertraging op heeft gelopen - Inmiddels is amvb WTT Taal uitgewerkt waarin het meerwaarde-criterium uitgewerkt is.

Hoofdpijnen Besluit uitdrukkingsvaardigheid en meerwaarde anderstalig onderwijs

1. Uitdrukkingsvaardigheid in het Nederlands

Doelstelling

Met de Wet taal en toegankelijkheid (WTT) is ervoor gekozen om de (reeds bestaande) inspanningsplicht van hogeronderwijsinstellingen tot het bevorderen van de uitdrukkingsvaardigheid in het Nederlands, nader te concretiseren. De amvb heeft als doel de plicht met betrekking tot Nederlandstalige studenten te concretiseren. Zodoende kan hierop beter toezicht worden gehouden. Aanleiding zijn zorgen over de uitdrukkingsvaardigheid in het Nederlands vanwege een toename van anderstalige opleidingen. De inspanningsplicht geldt overigens ook met betrekking tot anderstalige studenten maar dit valt buiten de reikwijdte van de amvb.

Voorschriften

De inspanningsplicht betekent allereerst dat de instelling voorzieningen moet aanbieden die erop gericht zijn de algemene taalvaardigheid in het Nederlands van haar Nederlandstalige studenten in elk geval op peil te houden. De inspanningsplicht betekent tevens dat de instelling ondersteuning biedt aan de Nederlandstalige studenten in de vorm van het organiseren van begeleiding, gericht op de uitdrukkingsvaardigheid in het Nederlands, zodanig dat deze passend is bij het niveau dat van hoger opgeleiden verwacht mag worden. De NVAO beoordeelt of die ondersteuning en begeleiding aan de maat is. Te denken valt aan ondersteuning in de vorm van Nederlandstalige schrijf- of presentatiecursussen, taaltoetsen, talentcentra of individuele begeleiding.

De voorschriften in de amvb zijn van toepassing op zowel Nederlandstalige als anderstalige opleidingen. Wel is het uitgangspunt dat, wanneer een instelling een opleiding in het Nederlands verzorgt, zij ten aanzien van de studenten van die opleiding al aan de voorschriften voldoet. Ook nu al wordt vastgesteld, tijdens de accreditatie, dat de beoogde leerresultaten in overeenstemming zijn met het niveau als beschreven in het Nederlands kwalificatieraamwerk (NLQF). Daar zijn communicatievaardigheden onderdeel van. Voor elke anderstalige opleiding of groep van anderstalige opleidingen dient de instelling vast te leggen, bijvoorbeeld in de onderwijs- en examenregeling, welke voorzieningen zij treft voor de Nederlandstalige studenten die bij de betreffende opleiding zijn ingeschreven. De voorzieningen kunnen extra-curriculair en facultatief worden aangeboden. Ze niet noodzakelijk onderdeel van het curriculum van een opleiding. Een verplichting om Nederlandstalig onderwijs aan te bieden bij elke opleiding zou immers een onwenselijke beperking stellen aan opleidingen die om goede redenen (en aldus met instemming van de NVAO) anderstalig zijn.

Overwegingen

Onderhavig besluit schrijft niet een specifiek niveau van uitdrukkingsvaardigheid voor, dat onderdeel is van de kwalificaties die een student bij afronding van de opleiding moet hebben verworven. De voorschriften in het besluit hebben immers enkel betrekking op Nederlandstalige studenten en niet op anderstalige studenten. Het is onhoudbaar en onwerkbaar dat een onderwijsinstelling voor de ene groep studenten een ander eindniveau beoogt dan voor de andere groep studenten, terwijl zij bij dezelfde opleiding zijn ingeschreven. Het beoogde eindniveau van een opleiding is voor elke ingeschreven student gelijk. Sowieso is er geen vastgesteld referentieniveau Nederlands voor het hoger onderwijs, zoals andere onderwijssectoren dat wel kennen. Daarom is gekozen voor voorschriften die toezien op het bieden van ondersteuning en begeleiding. In dit verband heeft de NVAO erop gewezen dat de amvb niet uitvoerbaar is tenzij zij de mogelijkheid heeft om de beoordelingen te betrekken bij de instellingstoets kwaliteitszorg. De voorschriften worden, zoals met de WTT is bepaald, nader uitgewerkt in het accreditatiekader van de NVAO. Dit kader wordt in 2021 voorgehangen in de Eerste en Tweede Kamer.

2. Taal waarin het onderwijs wordt verzorgd

Inhoud amvb

Met de Wet taal en toegankelijkheid zijn de criteria geactualiseerd op basis waarvan een instelling kan besluiten tot het verzorgen van anderstalig onderwijs. In artikel 7.2 van de WHW blijft het uitgangspunt geregeld dat onderwijs in het Nederlands moet worden verzorgd. In afwijking van dit uitgangspunt blijft anderstalig onderwijs mogelijk indien en voor zover het een opleiding of een deel van een opleiding met betrekking tot die andere taal betreft, of indien het onderwijs betreft dat in het kader van een gastcollege door een anderstalige docent gegeven wordt. Nieuw is het zogenoemde 'meerwaardecriterium'.

Met het 'meerwaardecriterium' is het mogelijk om op gronden die verband houden met de specifieke aard, de inrichting of de kwaliteit van het onderwijs, onderwijs in een andere taal dan het Nederlands aan te bieden. Vanuit het uitgangspunt dat het onderwijs in het Nederlands wordt verzorgd, dient de andere taal meer in het belang van de student te zijn dan het voeren van de Nederlandse taal als het gaat om de mogelijkheid van de student om zich te ontwikkelen overeenkomstig de kwaliteiten op het gebied van kennis, inzicht en de vaardigheden die in de OER zijn opgenomen (de eindkwalificaties). Bij algemene maatregel van bestuur is nader bepaald

in welke gevallen sprake is van de specifieke aard, inrichting of kwaliteit van het onderwijs, bedoeld in artikel 7.2, tweede lid, onderdeel c (het meerwaardecriterium).

Toets anderstalig onderwijs

Indien de gehele opleiding, dan wel een deel van een opleiding dat overeenkomt met ten minste twee derde deel van het totaal aantal studiepunten van de opleiding, in een andere taal dan het Nederlands

wordt verzorgd¹, of indien de andere taal wordt gevoerd aan een anderstalig traject² binnen een Nederlandstalige opleiding, dient instemming te worden gevraagd aan de Nederlands-Vlaams Accreditatieorganisatie (hierna: NVAO). Een opleiding mag niet eerder overgaan op een andere taal dan het Nederlands, dan nadat de NVAO daarmee heeft ingestemd. Dit wordt ook wel de 'toets anderstalig onderwijs' genoemd.³ Bij algemene maatregel van bestuur wordt deze toets anderstalig onderwijs nader uitgewerkt, almede worden de te bepalen gevallen, opleidingen of groepen van opleidingen aangewezen waarvoor geen instemming is vereist.

Uitgangspunten beleid

1. Meerwaardecriterium

- Nederlands blijft de hoofdregel, maar een andere taal is toegestaan indien dit gelet op de specifieke **aard, de inrichting of de kwaliteit van het onderwijs**, meer dan het voeren van het Nederlands, in het belang is van de student met het oog op de kennis, het inzicht of de vaardigheden die hij bij afronding van de opleiding moet hebben verworven (eindtermen). Dan is er sprake van een **meerwaarde**.
- Aard, inrichting en kwaliteit zijn gezamenlijk uitgewerkt in vijf elementen. Aan minimaal **twee elementen** moet zijn voldaan om een andere taal te mogen voeren dan het Nederlands op grond van het meerwaardecriterium:
 - het onderwijs is in het bijzonder internationaal georiënteerd;
 - de arbeidsmarkt waartoe de opleiding de studenten opleidt is internationaal georiënteerd;
 - het onderwijs is zodanig ingericht dat een interculturele uitwisseling tussen studenten noodzakelijk is om de met het onderwijs beoogde kennis, inzicht en vaardigheden te kunnen verwerven;
 - het onderwijs verzorgd wordt in nauwe samenwerking met bedrijven, instanties of onderwijsinstellingen die internationaal georiënteerd en overwegend anderstalig zijn.
 - de docenten die de benodigde expertise bezitten om het onderwijs te kunnen verzorgen zijn voornamelijk anderstalig.

2. Uitzonderingen op toets anderstalig onderwijs

- Met de amvb worden de uitzonderingssituaties uitgewerkt. Het gaat om de volgende gevallen:
 - Specifieke regionale of economische omstandigheden (bv regionale omstandigheden of tekorten op de arbeidsmarkt)
 - Gezamenlijk onderwijs (joint degrees en double degrees)
 - Onderzoeksmasters
- Het daadwerkelijk uitzonderen van (groepen van) opleidingen vindt plaats door middel van een aanwijzingsbesluit van de minister.

3. Bestaande anderstalige opleidingen

Voor bestaande anderstalige opleidingen geldt een overgangsperiode. Voor deze opleidingen geldt dat zij langs de NVAO moeten voor een toets anderstalig onderwijs gelijktijdig met het eerstvolgende accreditatiemoment. Indien dit eerstvolgende accreditatiemoment binnen 12 maanden na inwerkingtreding van de WTT plaatsvindt, kan het zijn dat de toets anderstalig onderwijs te snel al dient plaats te vinden gelet op de noodzakelijke voorbereiding. In die situaties geldt dat de toets anderstalig onderwijs plaatsvindt gelijktijdig met het eerstvolgende accreditatiemoment gerekend vanaf die 12 maanden. Instellingen kunnen de opleiding in de andere taal voortzetten totdat is beslist op het verzoek

¹ Artikel 5.1, tweede lid, onderdeel a, WHW.

² Hiervan is sprake indien het gehele traject dan wel een deel van het traject dat overeenkomt met ten minste twee derde van het totaal aantal studiepunten van de opleiding wordt verzorgd in een andere taal (artikel 5.1, tweede lid, onderdeel b, in samenhang met artikel 1.1, onderdeel ee, van de WHW)

³ Dit behoudens de gevallen als bedoeld in artikel 18.93, eerste lid WHW. De opleiding die ten tijde van de inwerkingtreding van de onderdelen uit de Wet taal en toegankelijkheid die zin op de onderwijstaal reeds in een andere taal worden verzorgd moeten deze taalkeuze laten toetsen gelijktijdig met de beoordeling tot behoud van de bestaande accreditatie.

om instemming anderstalig onderwijs.

Overwegingen

Bij het bepalen van de relevante elementen alsmede het verplichte aantal van minimaal twee elementen, heeft de regering getracht een balans te creëren, waarbij de waardevolle aspecten van internationalisering behouden blijven, met oog voor de kwaliteit en toegankelijkheid van het hoger onderwijs. Met het meerwaardecriterium wordt er voor gezorgd dat een instelling stilstaat bij de keuze voor een andere taal, de keuze voor een andere taal weloverwogen en gemotiveerd maakt, en enkel overgaat op anderstalig onderwijs wanneer dit in het belang is van de student. Voor wat betreft de uitzonderingen op de toets anderstalig onderwijs kunnen naast specifieke regionale of economische omstandigheden, opleidingen waarvoor het voeren van een andere taal dan het Nederlands evident is uitgezonderd worden van de toets anderstalig onderwijs.

Coalitieoverleg Visiebrief Internationalisering in evenwicht

- In het regeerakkoord is over internationalisering in het hoger onderwijs opgenomen:
 - Het kabinet ziet scherper toe op de naleving van de wet dat opleidingen alleen Engelstalig zijn wanneer dit een toegevoegde waarde heeft, de kwaliteit van voldoende niveau is en er in voldoende mate Nederlandstalige opleidingen zijn.
 - Er komt een internationaliseringsaanpak die het voor zoveel mogelijk studenten mogelijk maakt een studie te volgen in het buitenland. We versterken de aantrekkelijkheid van het Nederlands onderwijs voor buitenlandse studenten, met behoud van de toegankelijkheid.
- In deze visiebrief staat de balans tussen de meerwaarde van internationalisering voor student, instelling en maatschappij en de keerzijden centraal. Uitgangspunt is dat kwaliteit voorop staat, toegankelijkheid voor de Nederlandse student geborgd blijft, het onderwijsaanbod doelmatig is en de verbinding met de omgeving behouden blijft. Internationalisering is geen doel op zich.
- De meerwaarde van internationalisering verschilt per opleiding, instelling, sector. Borging van de kernwaarden van het HO-stelsel noodzaakt tot instellingsoverstijgende afstemming. De inzet van de VH en VSNU toont commitment en bereidheid die verantwoordelijkheid te nemen.

Kernelementen uit de brief zijn:

- Modernisering van de artikelen in de WHW en de WEB die zien op taalbeleid van instelling. 1) verplichting aan instellingen om afweging op opleidingsniveau te maken, met aandacht voor kwaliteit en belangen Nederlandse studenten en 2) verplichting rekening te houden met toegankelijkheid van het onderwijs. Precieze uitwerking hiervan volgt bij wetsvoorstel.
- Keuzes over taalbeleid dienen - in lijn met de KNAW-verkenning - op opleidingsniveau te worden gemaakt, met instemming van de medezeggenschap. Instellingen stellen eisen aan de Engelse taalbeheersing van docenten;
- Taalkeuzen worden ingebed in het accreditatieproces van de NVAO. De Inspectie doet periodiek onderzoek naar de invulling die instellingen geven aan de herziene wetsartikelen. Bij de doelmatigheidsbeoordeling van het bestaande aanbod worden samenstelling studentpopulatie en baankansen op de Nederlandse arbeidsmarkt meegenomen;
- Instellingen committeren zich eraan op sectorniveau, instellingsoverstijgende afspraken te maken die zien op het behoud van Nederlandstalig onderwijs aanbod.
- Meer juridische mogelijkheden voor instellingen om - in het belang van de toegankelijkheid voor Nederlandse studenten en een diverse studentenpopulatie - te sturen op de instroom van internationale studenten. Hierbij dient rekening gehouden te worden met wet- en regelgeving, zoals het recht op gelijke behandeling NL en niet-EU en (Europese) richtlijnen. Dat dient te worden uitgezocht. Hierover volgt nog voor het coalitieoverleg een advies van de landsadvocaat.
- De ambitie om iedere student buitenlandervaring te laten opdoen, wordt breed opgepakt: van *internationalisation at home* en internationale online colleges tot blijvende inzet op het faciliteren van samenwerking tussen instellingen en uitwisselingsprogramma's zoals joint programmes. Hierbij wordt ook gedacht aan nieuwe (Europese) initiatieven, zoals de netwerken van Europese samenwerking.
Er komen geen aanvullende middelen vrij uit de *lump sum* voor buitenlandse studiebeurzen, maar zetten in op de bestaande (Europese) programma's [Erasmus+].
- Ten behoeve van een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor internationaal talent, worden instellingen gestimuleerd buitenlandse studenten en medewerkers de kans te bieden de Nederlandse taal te leren, zodat zij beter integreren en makkelijker de stap naar de Nederlandse arbeidsmarkt zetten. Evenzeer krijgen Nederlandse studenten in Engelstalige opleidingen de kans hun Nederlandse taalvaardigheden op peil te houden.
- Er volgt nader onderzoek naar de financiële prikkels voor het aantrekken van internationale studenten in het licht van de bekostigingssystematiek en naar de gevolgen van grotere afhankelijkheid van internationale instroom voor de financiële positie van instellingen. De herkomst van de student bepaalt de opbrengst voor een instelling (EER net als voor NL student bekostiging plus wettelijk collegegeld; niet EER alleen het instellingscollegegeld). De kosten van een extra student zijn per opleiding verschillend. Voor alle opleidingen en instellingen geldt

dat een extra student niet tot een stijging van de vaste voet leidt (bv voor onderzoeksfinanciering).

Notitie numerus fixus op trackniveau

Aanleiding

Op meerdere bijeenkomsten van de projectgroep afschaffing loting is de vraag naar voren gekomen om mogelijk te maken dat opleidingen ook op trackniveau een numerus fixus kunnen voeren. Zowel de VH als VSNU hebben dit punt ingebracht en daarnaast hebben de HvA en de TU/e ook hierover met OCW gesproken.

Probleemstelling

Instellingen kunnen opleidingen in meerdere vormen, tracks, aanbieden. Een voorbeeld hiervan is een opleiding die zowel in het Nederlands als het Engels wordt aangeboden, of een opleiding die op meerdere locaties wordt aangeboden. Net zoals voorkomt op opleidingsniveau, kan ook op trackniveau sprake zijn van beperkte onderwijscapaciteit. Het zou dan wenselijk zijn voor de instelling om een numerus fixus in te voeren. Echter is het wettelijk niet mogelijk om dit op trackniveau te doen.

Voorbeeld 1: een fixus op beide tracks

- De opleiding KV-wetenschappen wordt zowel in het Nederlands als het Engels aangeboden.
- Het opleidingsbestuur heeft 20 plaatsen voor de Nederlandse track (NL) en 80 plaatsen voor de Engelse track (EN).
- KV-wetenschappen voert een fixus van 100 op de gehele opleiding.
- Bij het aanmelden geven kandidaat-studenten aan welke track ze willen doen. 40 studenten melden zich aan voor NL en 160 studenten voor EN.
- Op 15 april geeft KV-wetenschappen een bewijs van toelating aan de beste 20 NL-kandidaten en de beste 80 EN-kandidaten. Vervolgens krijgt nummer 21 van de NL-kandidaten rangnummer 101, nummer 81 van EN rangnummer 102, nummer 22 van NL rangnummer 103 enz.
- Nu blijkt dat 10 van de 80 EN-geselecteerden niet ingaan op hun bewijs van toelating. Idealiter vervangt de instelling deze studenten met 10 andere EN-studenten. Echter gebiedt het systeem dat nummer 101 t/m 110 een bewijs van toelating krijgen en dat betekent dat 5 NL-kandidaten en 5 EN-kandidaten een bewijs van toelating krijgen.
- Hiermee komt de onderwijskwaliteit van de NL-track in het geding, terwijl de EN-track ongevolde studieplaatsen overhoudt. Ondanks dat er nog studenten zijn die deze EN-track willen volgen.

Voorbeeld 2: een fixus op één van beide tracks

- De opleiding KV-wetenschappen wordt zowel in het Nederlands als het Engels aangeboden.
- Het opleidingsbestuur heeft 80 plaatsen voor de Engelse track (EN) en er is geen beperkte onderwijscapaciteit voor het aanbieden van de Nederlandse track (NL).
- De opleiding heeft twee opties:
 - Geen fixus instellen, met het risico dat meer dan 80 studenten zich aanmelden voor EN en dat daarbij de onderwijskwaliteit in het geding komt.
 - Een fixus van 80 instellen, met als risico dat, vanwege de drempel die een fixus opwerpt, geen studenten zich voor NL aanmelden.

NB: hoewel het mogelijk is om studenten zich voor een specifieke track aan te laten melden, is het niet mogelijk om een student ook te dwingen deze track te doen. Momenteel heeft een student het recht om na aanmelding van track te wisselen.

De onmogelijkheid van het voeren van een fixus op trackniveau brengt drie problemen met zich mee. Uit voorbeeld 1 blijkt dat het mogelijk is dat studenten onnodig worden afgewezen voor de opleiding van hun voorkeur. Ook blijkt uit dit voorbeeld dat de onderwijskwaliteit van tracks in het geding kan komen. Uit voorbeeld 2 volgt dat het mogelijk is dat er onnodige drempels bestaan voor studenten die een track willen volgen waar geen capaciteitsbeperking aanwezig is.

Oplossing 1: creëren wettelijke mogelijkheid instellen numerus fixus op trackniveau*Voordelen:*

- Alle drie van de bovengenoemde problemen worden grotendeels opgelost.

Nadelen:

- Dit vereist een fundamentele wijziging van de WHW. Het concept 'track' moet worden geïntroduceerd.
- Zodanige wetswijziging heeft veel gevolgen voor het onderwijsstelsel, een groot deel van deze zijn niet te voorzien.

Oplossing 2: een apart CROHO aanvragen voor de individuele tracks*Voordelen:*

- Als een track de status van opleiding kan krijgen, worden de drie problemen grotendeels opgelost.
- Vereist geen wetswijziging.

Nadelen:

- Niet alle tracks komen in aanmerking voor een eigen CROHO. Locatie-tracks of taal-tracks verschillen niet voldoende om een apart CROHO te krijgen. Enkel tracks die op inhoud verschillen zouden mogelijk in aanmerking komen voor een eigen CROHO.
- Een van de voordelen van tracks is dat ze makkelijker te veranderen zijn dan opleidingen. Deze flexibiliteit gaat dus verloren wanneer een track een eigen opleiding wordt.

Optie tracks Irt internationalisering

Kan de numerus fixus op alleen een track (op opleidingsniveau, en dan op één track)?

Kan niet, want de wet kent geen 'tracks'. Technisch kan het makkelijk geregeld worden in Studielink, maar eerder was de conclusie dat het niet wenselijk was om tracks te introduceren en vast te leggen in de wet (definitie van track: wat is een track?).

Begin juni komt onderzoek van ResearchNed uit naar tracks: is het voor studenten duidelijk wat een track is? Is het transparant? Voor instellingen aantrekkelijk: kunnen sneller op veranderingen inspelen als ze makkelijk tracks kunnen aanmaken. Maar iedere instelling geeft het op een andere manier vorm, is bij de ene instelling niet wat het bij de andere instelling is (dus daarom evt definitie vastleggen).

Bij NF opleidingen wordt obv twee kwalitatieve criteria worden geselecteerd: mag 'international classroom' één van de twee criteria zijn? Nee, in principe niet. International classroom op zich is geen kwalitatief criterium waar een student al dan niet aan kan voldoen.

Bij opleidingen met aanvullende eisen (die dus het 'keurmerk' international classroom hebben), kan wel op samenstelling van de intl. Classroom worden geselecteerd.

Voordeel van de 2-track optie in relatie met Engels-Nederlands discussie: je 'garandeert' een NL alternatief.

Voor een compleet Engelse track stel je een NF is, op de (deels) Nederlandse track niet: alle NL studenten kunnen in elk geval worden toegelaten tot de (deels) NL track. Op de compleet-Engelse track zet je een NF, waarvoor je minimaal twee kwalitatieve criteria stelt.

Nadeel:

- verdringing in de compleet Engelse track nog steeds mogelijk
- vereist wetwijziging voor NF op track (check?)
- Lost het probleem niet op voor studenten die per se een Engelstalige track willen voeren.
-

Voordeel:

- aantrekkelijker om een opleiding (deels) in NL aan te (blijven) bieden
- met NF op compleet Engelstalige opleiding kun je overinschrijving voorkomen
- je blijft uit de discussie over nationaliteit en EER-niet-EER
- ook de minder goede EER-studenten kun je hiermee 'weten': alleen de beste studenten komen binnen

Aandachtspunt: de optie om een numerus fixus op een track in te voeren helpt op verschillende manieren in de discussie EN/NL en in het waarborgen van toegankelijkheid voor NLse studenten, maar lost niet per se het bredere verdringingsvraagstuk op. (je kunt NLse studenten niet dwingen de NLse (of EN/NLse) track te volgen).

Openstaande vraag: zou het mogelijk zijn om op beide tracks een NF in te zetten met verschillende criteria?

Invulling Onderzoeksagenda Internationalisering Hoger Onderwijs

Kabinetsreactie IBO: 'Ik deel de constatering van het IBO dat er nog te weinig kennis beschikbaar is over de meest effectieve manieren om internationale en interculturele vaardigheden bij studenten te stimuleren en dat instellingen nog te weinig bewust instellingsbreed beleid voeren op internationalisering. Hier wil ik dan ook, conform de aanbeveling van het IBO, nader onderzoek naar laten doen en kennisdeling door instellingen hierover stimuleren.'

Kabinetsreactie IBO: 'Ik ben voornemens om samen met de sector te concretiseren hoe die norm [uitdrukkingsvaardigheid NL] vorm dient te krijgen.' (...) 'Ik wil onderzoeken welke niveaus van uitdrukkingsvaardigheid voor Nederlandstalige en anderstalige studenten een goede basis vormen en wat een goede verhouding is tussen het Nederlands en een andere taal. In gesprek met instellingen en met aanvullend onderzoek wil ik kijken naar welke instrumenten daarvoor het beste zijn om dit te bereiken.'

Kabinetsreactie IBO: 'Voortbouwend op de afspraken die universiteiten en hogescholen hebben gemaakt in hun internationaliseringsagenda over het afstemmen van het Nederlandstalige aanbod, ga ik onderzoeken hoe ik kan borgen dat er voor elke opleiding of groep van opleidingen altijd afdoende Nederlandstalig aanbod blijft. Die garantie wil ik kunnen bieden.'

Kabinetsreactie IBO: 'Om instellingen in individuele situaties te beschermen tegen een onverwacht grote instroom [internationale studenten] ga ik juridisch onderzoeken of het mogelijk is dat instellingen een noodbeperking op de capaciteit van een opleiding kunnen stellen. Ik kijk hierbij onder welke specifieke voorwaarden en ten aanzien van welke groepen studenten deze noodbeperking op de capaciteit toegepast zou kunnen worden. >>Ik ga onderzoeken of een noodbeperking op de capaciteit van een opleiding wenselijk en juridisch mogelijk is.'

Kabinetsreactie IBO: 'Ik wil in kaart brengen in hoeverre ook in andere lidstaten sprake is van disbalans in mobiliteit tussen EU-lidstaten onderling. Daarnaast wil ik samen met EU-partners die zich voor dezelfde problematiek gesteld zien verkennen of, en zo ja hoe, concrete oplossingen kunnen worden gevonden voor meer sturing, in het bijzonder op mobiliteitsstromen van EER-studenten. Ik start hiermee na het uitkomen van deze brief.'

Kabinetsreactie IBO: 'Momenteel bereid ik een onderzoek voor naar de toereikendheid en doelmatigheid van het huidige bekostigingsmodel.' [mede n.a.v. rapport commissie van Rijn]

Kabinetsreactie IBO: 'In aansluiting op mijn visiebrief internationalisering en in aanvulling op het voorgenomen onderzoek over het bevorderen van de NLe uitdrukkingsvaardigheid bij studenten, wil ik op basis van het IBO-rapport een onderzoeksagenda opstellen en uitvoeren. In dit onderzoek staan met name de effecten van internationalisering en van de onderwijstaal op de kwaliteit en toegankelijkheid van het hoger onderwijs centraal. Binnen een jaar wil ik de uitvoering van de onderzoeksagenda opgestart hebben.'

Kabinetsreactie IBO: 'Tevens wil ik met de onderwijsvernieuwings- en onderzoeksagenda verkennen hoe de onderdelen die instellingen hanteren voor het opdoen van internationale en interculturele vaardigheden meetbaar en inzichtelijk gemaakt kunnen worden. Ook wil ik verkennen wat instellingen doen met de reeds daarvoor bekende randvoorwaarden voor implementatie van de meest effectieve vormen van interventies om internationalisering te implementeren in het onderwijs.'

Kabinetsreactie IBO: 'Ik wil dan ook meer inzicht in de kosten en baten van internationalisering van het onderwijs. Welke budgettaire effecten mijn voorgenomen maatregelen zullen hebben is nu moeilijk in te schatten, mede omdat de kennis over de gedragseffecten ontbreekt.' >> Ik evalueer de effecten van de voorgenomen maatregelen op het aantal anderstalige opleidingen, de jaarlijkse aantallen studenten en de blijfkans van internationale studenten. >> Ik evalueer de maatregel ten aanzien van het nieuwe minimumtarief voor het instellingscollegegeld voor niet-EER-studenten in de reguliere beleidsmonitor.'

Kabinetsreactie IBO: 'Op dit moment wordt met verschillende partijen bekeken of de inschrijfprocedure voor internationale studenten via studielink in NL aanpassing behoeft.'

> Retouradres Postbus 16375 2500 BJ Den Haag

DUO

T.a.v. 5.1/2.e

Postbus 30155

9700 LG Groningen

**Hoger Onderwijs en
Studiefinanciering**

Rijnstraat 50
Den Haag
Postbus 16375
2500 BJ Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Contactpersoon

5.1/2.e

T +31 6 5.1/2.e

5.1/2.e @minocw.nl

Onze referentie

5.1/2.e

Datum

Betreft Structurele capaciteit uitgaande studentmobiliteit

Geachte 5.1/2.e,

In 2017 is het project Inwinnen Internationaal gestart. De doelstellingen van dit project waren het vergemakkelijken en digitaliseren van het inschrijfproces van internationale studenten. Tijdens het project is door middel van pilots ervaring opgedaan met het internationaal uitwisselen van diplomagegevens. DUO heeft deze pilots uitgevoerd, in samenwerking met diverse HO-instellingen, diplomahouders, NWS en Studielink. Vanuit OCW waren de directies HO en IB betrokken.

Na evaluatie in 2019 is geconcludeerd dat de resultaten van de pilots inkomende mobiliteit kunnen worden overgedragen aan Studielink, omdat het inschrijfproces van HO-studenten bij Studielink is belegd. Voor wat betreft de uitgaande mobiliteit heeft DUO voorgesteld de resultaten van de pilots binnen DUO door te ontwikkelen tot structurele dienstverlening (o.a. in de nota van 24 september 2020).

DUO kan daarmee het ondersteunen van de uitgaande studentenmobiliteit als structurele dienst aanbieden. Dit gebeurt met name via een actieve rol in het uitbreiden van het EMREX-netwerk. Dit is voor DUO een nieuwe structurele taak die voortvloeit uit de in de pilots opgedane ervaringen en waarvoor nog geen capaciteit in de MA 2021 is opgenomen.

Uw voorstel is o.a. besproken in het Keten Regie Overleg. Het betreft een uitbreiding van de in te zetten uren door DUO. Deze bestaat uit uitvoeringscapaciteit (jaarlijks 700 uur à €78,50 = €55.000) en ICT-capaciteit voor beheer en onderhoud (jaarlijks 600 uur à €115 = €69.000). In totaal € 124.000,- per jaar met ingang van 2021.

Ik stem in met bovengenoemd voorstel en verleen bij deze formeel de opdracht tot uitvoering van de werkzaamheden. Duo krijgt de middelen van € 124.000 vanaf 2021 toegevoegd aan het basiscontract op artikel 6. Dit gebeurt bij de Voorjaarsnota 2021.

Met vriendelijke groet,

5.1/2.e

Aanleiding

Op verzoek van de Eerste Kamer heeft de Raad van State voorlichting gegeven over het wetsvoorstel Taal en Toegankelijk (WTT). De Raad van State is daarbij kritisch over de noodzaak en uitvoering van het toestemmingsvereiste voor numerus fixusopleidingen dat met dit wetsvoorstel geregeld wordt. Met deze nota informeren wij u over de voorlichting op dit onderdeel en opties voor een reactie op de voorlichting aan het toestemmingsvereiste. Daarbij vragen wij u om een beslissing te nemen over het al dan niet wijzigen van dit onderdeel van het wetsvoorstel.

Kernpunten**1. Voorlichting Raad van State**

De Raad van State (hierna RvS) heeft gekeken naar de doelmatigheid van het toestemmingsvereiste voor het instellen van een numerus fixus.

Is er sprake van een probleem?

- Volgens de RvS zal dit instrument vermoedelijk geen effectieve bijdrage kunnen leveren aan het behoud van de toegankelijkheid van het hoger onderwijs en geeft daarvoor de volgende redenen:
 - a) De RvS geeft aan dat er nu geen probleem is. De internationalisering van het Nederlandse hoger onderwijs heeft nog niet geleid tot een situatie waarin studies niet of minder toegankelijk zijn voor Nederlandse studenten.
 - b) Daarnaast is de RvS niet gebleken dat onderwijsinstellingen de capaciteitsnorm op dit moment ten onrechte of op oneigenlijke gronden zouden inzetten.
- De RvS stelt dat de afgelopen jaren het aantal opleidingen met een capaciteitsnorm aanzienlijk gedaald en acht het dan ook van belang eerst onderzoek te doen naar de oorzaken en motieven daarvoor.
- Ook vindt de RvS het wenselijk dat de toelichting beschrijft welke problemen aanleiding hebben gegeven tot het instellen van een capaciteitsnorm, en tot op welke hoogte een toestemmingsvereiste daarvoor een oplossing zou kunnen bieden.
- Daarnaast merkt de RvS op dat het nog niet duidelijk of en in welke mate verdringing en zelfselectie bij instellingen een rol spelen.

Is een toestemmingsvereiste een oplossing?

- De RvS kijkt ook kritisch naar het toestemmingsvereiste als oplossing voor het toegankelijkheidsprobleem bij numerus-fixusopleiding.
- De RvS ziet weliswaar nu geen probleem van verdringing van NL studenten door internationale studenten bij NF opleidingen, maar vraagt zich af of dit in de toekomst zo blijft en of een toestemmingsvereiste hiervoor een oplossing biedt.
- De RvS gaat er vanuit dat NF direct het eerstvolgende studiejaar mag ingaan, maar toestemming achteraf slechts de *voortzetting* van de fixus in de jaren daarop. Of dat het geval is, is de RvS echter in het geheel niet duidelijk.
- De RvS stelt echter dat het enkele feit dat in het eerste jaar ten onrechte een capaciteitsnorm is ingesteld nog niet betekent dat dat ook onterecht zou zijn voor de daarop volgende jaren. De omstandigheden kunnen zodanig gewijzigd zijn dat het instellen van een capaciteitsnorm dan mogelijk wel gerechtvaardigd zou zijn.
- Daarnaast vindt de RvS de regel dat instellingen het gerezen capaciteitstekort moeten oplossen problematisch. Onduidelijk is wat er gebeurt als instellingen dat niet willen of niet kunnen. In het voorstel wordt niet ingegaan op de mogelijkheid dat instellingen ook om andere legitieme redenen – zoals financiële of logistieke begrenzingen – dan een onverwachte groei van het aantal studenten grenzen willen stellen aan de grootte van hun opleidingen. Zolang de toegankelijkheid van het onderwijsstelsel als zodanig niet in het geding is, zou daarvoor ruimte moeten bestaan.

2. Reactie HO&S

Is er sprake van een probleem?

- Ook in het eerdere advies van de RvS op het wetsvoorstel werd gesteld dat het aan een probleemanalyse ontbreekt.
- In de Memorie van Toelichting (MvT) bij de WTT is deze kritiek door de regering eerder weerlegd en gesteld dat er wel degelijk een noodzaak voor een toestemmingsvereiste is:
 - a) De regering is van mening dat er nog een belangrijke slag kan worden gemaakt in het terugdringen van het aantal nf-opleidingen.
 - b) De regering ziet het als haar verantwoordelijkheid om ook vooraf te kunnen optreden ten aanzien van het instellen van een numerus fixus. Het instrument kent op dit moment namelijk geen waarborgen voor het gebruik daarvan. Sterker nog, het is eenvoudig inzetbaar en evenmin hoeft er extern verantwoording over te worden afgelegd.
 - c) De regering vindt dat risicovol, omdat het instrument een beperking legt op de toegankelijkheid van het hoger onderwijs.
- HO&S ziet geen reden om nu af te wijken van deze redeneerlijn.

Is het toestemmingsvereiste een oplossing?

- De RvS trekt opnieuw – net als bij eerder advies over WTT – het instrument het toestemmingsvereiste in twijfel.
- In de MvT wordt dit als volgt weerlegd:
 - a) Door middel van het toestemmingsvereiste zal meer inzicht verkregen kunnen worden in de motivatie van instellingen om te willen overgaan tot een numerus fixus.
 - b) Bovendien is de verwachting dat het om toestemming moeten vragen voor het hanteren van een numerus fixus tot meer weloverwogen beslissingen zal leiden.
- HO&S ziet geen reden om nu af te wijken van deze redeneerlijn.
- HO&S stelt voor om in de reactie naar de EK de onduidelijkheid over het toestemmingsvereiste weg te nemen, door helder uit te leggen hoe de regering het wetsvoorstel en de amendementen nu leest. Daarvoor volgt hieronder een tekstvoorstel:

Verduidelijking vormgeving toestemmingsvereiste

De regering zal naar aanleiding van het amendement **PM** overgaan op het achteraf toetsen van de legitimiteit van een ingestelde numerus fixus. De regering vraagt daartoe de inspectie van het onderwijs (Inspectie) om op basis van signalen zal handhaven. Daartoe zal de regering in lagere regelgeving n ieder geval vastleggen op basis van welke criteria toetsing achteraf plaatsvindt en waaraan een goede onderbouwing voor een numerus fixus moet voldoen.

Zoals de Raad van State terecht veronderstelt, betekent dit dat als de Inspectie vaststelt dat een numerus fixus ten onrechte wordt gevoerd, de voorzetting van de fixus in de jaren daarop door de minister geblokkeerd kan worden. Dit neemt niet weg dat de RvS terecht opmerkt dat de omstandigheden voor de opvolgende jaren kunnen wijzigen welke het opnieuw voeren van een fixus wel kunnen rechtvaardigen. Een instelling kan daartoe een gewijzigde melding van de invoering van een numerus fixus maken.

De Raad van State stelt daarbij ook nog de vraag wat er gebeurt als instellingen niet willen of kunnen voldoen aan het vereiste om het gerezen capaciteitstekort op te lossen. Zoals in de memorie van toelichting bij het wetsvoorstel reeds is opgenomen, is de regering van mening dat een belangrijke stimulans tot samenwerking uitgaat van de invoering van het toestemmingsvereiste. Samenwerking tussen instellingen behoeft echt verbetering. De regering wenst onder andere de onderlinge concurrentie te minimaliseren. Mocht een instelling te maken hebben met een langdurig capaciteitsprobleem dat niet kan worden opgelost, dan blijft de mogelijkheid bestaan voor een uitzondering op het toestemmingsvereiste. Welke opleidingen en onder welke voorwaarden een opleiding kan worden uitgezonderd wordt opgenomen in de Ratho en lagere regelgeving **PM check** 5.1/2 a

Naast de handhaving van de achteraf toetsing, zal de Inspectie periodiek themaonderzoek doen naar numerus fixus in het hoger onderwijs. De regering zal de inspectie vragen om daarbij ook in

de komende jaren de mogelijke verdringen van Nederlandse studenten door eventuele verdere internationalisering te blijven monitoren. **PM check 5.12.e** Als blijkt dat verdringing zich toch voordoet en het toestemmingsvereiste hiervoor niet de juiste oplossing is, dan zal de regering uiteraard bekijken of en welke andere maatregelen noodzakelijk.

De regering gaat er vanuit dat de toetsing achteraf bij numerus fixusopleidingen een belangrijke bijdrage kan leveren aan het verder terugdringen van het aantal bacheloropleiding met een capaciteitsfixus. De regering zal de werking van het wetsvoorstel uiteraard ook op dit punt nauw monitoren. **PM 5.12.e** wat is er afgesproken over evaluatie?

Scope taskforce landenstrategie HO

Aanleiding

In de visiebrief over de internationale dimensie van het HO en MBO heeft het kabinet onderstreept dat kennis van grote waarde is in de internationale contacten van Nederland. Het gaat dan om de samenwerking op het gebied van hoger onderwijs, maar ook in bredere zin om de rol van kennisinstellingen in de economische en diplomatieke contacten met het buitenland. Universiteiten en hogescholen hebben in hun gezamenlijke visie op internationalisering en in hun position paper over internationale positionering deze ambitie onderschreven. Daarbij zijn belangrijke uitgangspunten dat de inzet *gezamenlijk, meerjarig en strategisch* moet zijn. Dat vraagt om aansluiting bij de agenda's van EZ en BZ, maar ook om concretisering van de instrumenten: bestaande en eventueel nieuwe. Kern hiervoor is om tegelijkertijd na te denken over zowel de visie (doelen, landenanalyse, etc) en over instrumenten. Want alleen bij een combinatie van die twee kunnen betekenisvolle stappen worden gezet.

Beter bewustzijn over buitenlands optreden, vanuit instellingen en departementen, geeft synergie. Gezamenlijk optrekken, of optreden namens de sector, is een aanvulling op de autonomie van de onderwijsinstelling om haar eigen keuzes te maken (subsidiariteitsbeginsel). Ook het niveau van vertegenwoordiging zal blijven afhangen van de aard van buitenlandse bezoeken (bestuurlijk niveau, instituutsniveau, onderwijsdomein, leerstoelgroep, etc)

Ook de inhoudelijke agenda's van de betrokken departementen OCW, EZ en BZ en hun agentschappen (RvO, Nuffic) kunnen beter inhoudelijk op elkaar worden afgestemd, en dat werkt door in programma's en netwerken. De belangrijkste reden hiervoor is dat er onvoldoende sturing is op de bilaterale HO-contacten vanuit OCW en dat het gesprek over de bilaterale agenda met het HO-veld niet wordt omgezet in concrete afspraken en instrumenten.

In de recente voortgangsbrief over internationalisering in het ho en mbo is hierover opgenomen dat OCW samen met EZ, BZ en het onderwijsveld een Taskforce instelt om te kijken naar de bilaterale HO-relaties en de synergie tussen HO, handel en ontwikkelingssamenwerking. Dit document schetst de scope van deze Taskforce landenstrategie HO.

Doel

De bestuurlijke taskforce landenstrategie HO heeft tot doel om tot een breed gedragen advies te komen aan M.OCW op twee onderdelen:

1. De bilaterale HO-agenda: Wat zijn voor het HO-veld gewenste prioritaire landen, gezien vanuit de inhoudelijke agenda? Vanuit verschillende doelstellingen (bijvoorbeeld talentwerving, capaciteitsopbouw, onderzoeksnetwerken) kunnen andere lijstjes naar voren komen. Waar zit de overlap, en leidt dat tot prioritering? Welke instrumenten zijn nodig om die agenda te realiseren en wat is de gewenste organisatievorm en niveau van participatie?
2. De synergie tussen HO, buitenlandse handel en ontwikkelingssamenwerking, inclusief de aansluiting bij economische missies, staatsbezoeken en andere buitenlandse reizen. Onderdeel hiervan is tevens de noodzakelijke synergie tussen Holland Branding en Study-in-Holland Branding.

De Taskforce zal moeten bezien vanuit welk vertrekpunt zij deze onderdelen zal beslaan. Een eerste (deel-)advies zal in februari 2017 worden opgeleverd.

Afbakening opdracht

- MBO valt vooralsnog buiten de scope
- Waar mogelijk aanduiding van inhoudelijke raakvlakken met wetenschap/OWB
- Aansluiting bij aankomend advies van AWTI
- Aansluiting bij aankomend advies van oud-SG EZ Chris Buijink
- Wetgeving valt buiten de scope (denk aan wettelijk collegegeld voor EER en Suriname, of aan NVAO-verdrag met Vlaanderen)
- Aandacht voor positie van BES en CAST
- Er zijn bij OCW thans geen extra middelen beschikbaar voor de uitvoering of ontwikkeling van nieuwe instrumenten
- De strategie is concreet, geeft focus, en biedt ook ruimte voor actuele ontwikkelingen

Samenstelling

Bestuurlijke taskforce	Ambtelijke werkgroep
OCW - 5.1/2.e	5.1/2.e
EZ	5.1/2.e en 5.1/2.e (trekker deel 1)
BZ	5.1/2.e (trekker deel 2)
VSNU	5.1/2.e
VH	5.1/2.e, VSNU
Nuffic	5.1/2.e VH
	EP-Nuffic
	EZ
	BZ/DGBEB
	BZ/DGIS
	RVO

Conceptplanning

- Publicatie voortgangsbrief met aankondiging taskforce, 19 september 2016
- Instellen taskforce, begin november
- Eerste vergadering werkgroep, november
- Eerste vergadering taskforce, november
- Opleveren (tussen)rapport, eind februari
- Evt uitwerking tot de zomer

Aantal lopende zaken om in de taskforce te betrekken

- Proces rondom Meerjarige Interdepartementale Beleidskaders (MIB's)
- Intensivering op uitgaande mobiliteit.
- Landenkeuze en taak NESO's
- Hoe om te gaan met ontvangen van inkomende bezoeken
- Strategische Reisagenda BZ en OCW
- Rol en activiteiten EP-Nuffic
- Mogelijkheden voor private financieringsbronnen EP-Nuffic/NESO
- Beleid op terughoudendheid bij kleine bilaterale beurzenprogramma's
- De samenwerking tussen Nederlandse vertegenwoordiging in het buitenland: het NESO-programma van Nuffic, het NBSO-netwerk van EZ, de attaché-netwerken van EZ en OCW, het postennet van BZ, etc.

Bijlagen

- Visiebrief De wereld in
<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2014/07/15/kamerbrief-over-internationale-dimensie-van-hoger-onderwijs-en-middelbaar-beroepsonderwijs>
- Voortgangsbrief De waarde(n) van de wereld
<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2016/09/19/kamerbrief-over-de-voortgang-van-de-internationale-dimensie-van-ho-en-mbo>
- Knowledge for All
<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2016/09/19/knowledge-for-all>
<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2016/09/19/knowledge-for-all>
- Notitie internationale positionering en branding
<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2016/09/19/notitie-internationale-positionering-branding>

Opdracht visiebrief *Vergróten aantrekkelijkheid werving talent*

1. Inleiding

Nederland heeft een aanhoudende behoefte aan kenniswerkers. De internationale concurrentie om talent is groot. Om de aantrekkelijk van het Nederlandse onderwijs te behouden en waar nodig te vergroten, is het van belang om randvoorwaarden te faciliteren.

Het gaat dan om de vergroting van de aantrekkelijkheid van Nederland als het gaat om instroom, en blijfkans van afgestudeerden. Alumni van Nederlandse instellingen kunnen daarbij een belangrijke rol spelen. Internationale instroom vraagt meer van studentenhuysvesting. Tekorten daar moeten worden weggewerkt. Beurzenprogramma's, eventueel samen met het Nederlandse bedrijfsleven, dragen bij aan de vergroting van de financiële aantrekkelijkheid voor internationaal toptalent. Welke opties liggen daar? Tot slot moet het voor buitenlandse instellingen die zich in Nederland willen vestigen duidelijk zijn wat de mogelijkheden zijn ten aanzien van naamvoering, gradenverlening en het werven van studenten.

2. Huidige situatie en probleem.

- a. In een separaat traject is de Taskforce Landenstrategie opgericht. Deze maakt geen deel uit van deze visie, maar heeft wel betrekking op een aantal van haar onderwerpen zoals versterking onderwijskwaliteit en het werven en binden van talent. Dat is met name relevant voor deze onderwerpen:
 - *Make it in the Netherlands!* (MiiN). Dit afgeronde project heeft met betrekking tot internationale studenten met succes werving van en binding aan Nederland kunnen versterken. De vijf actielijnen hebben elk een of meerdere resultaten opgeleverd die in de staande organisatie van Nuffic zijn ondergebracht. Desondanks blijft werving en binding om aandacht vragen.
 - Nuffic heeft een voorstel gedaan voor een nationaal alumni-programma om het potentieel van het bestaande Holland Alumni Network beter te kunnen benutten.
- b. Er is spanning op de woningmarkt voor studenten. De instroom van internationale studenten valt hoger uit dan voorzien, en zorgt voor extra tekorten in studentenhuysvesting in vooral universiteitssteden. Die tekorten zijn een obstakel bij het aantrekken van talent.
- c. Het Hollands Scholarship Programme is het beurzenprogramma voor talentvolle in- en uitstroom, van OCW en de instellingen samen. Beurzenprogramma's in samenwerking met het bedrijfsleven zijn er voor zover bekend niet. Het is de vraag hoe we het HSP efficiënter kunnen inzetten om gebalanceerder aan de vraag van instellingen en studenten te kunnen voldoen.
- d. Met de wet bescherming namen en graden hoger onderwijs is duidelijkheid geschapen voor nevenvestigingen van buitenlandse instellingen voor wat betreft hun naamgeving en het verlenen van graden. Het werven van studenten van buiten de EER is echter niet mogelijk, omdat zij geen IND-Erkend Referent kunnen worden.

3. Beleidsopties

Binding en werving

Wat zijn de lessen van vijf jaar MiiN? Waar eerst de nadruk lag op het vergroten van het aantal studenten, gaat de aandacht nu meer uit naar gericht werven en binden van studenten - van kwantiteit naar kwaliteit dus:

- Gericht werven waar tekorten zijn in de top- en tekortsectoren, en ook gericht werven en sturen op binding van talent.

- Meer nadruk leggen op promotie van het Nederlandse onderwijs in vakgebieden en landen waar instellingen behoefte aan hebben bij de vulling van hun International Classroom als het gaat om bijvoorbeeld de kwaliteit en diversiteit.
- Invulling geven aan veranderende rol Nuffic / Neso's ten aanzien van gerichtere werving in afstemming met bedrijfsleven (binnen huidige budget)
- Inventariseren wat de mogelijkheden zijn andere sponsors te vinden in bijvoorbeeld topsectoren of rest van het bedrijfsleven.

In de visiebrief kunnen we aangeven dat bovengenoemde beleidsopties verkend en uitgewerkt zullen worden, onder andere in het kader van de taskforce landenstrategie (kennsidiplomatie).

Huisvesting internationale studenten

De instroom van buitenlandse studenten valt hoger uit dan ingeschat en zorgt voor extra druk op tekorten in studentenhuysvesting in vooral universiteitssteden.

Relevante ontwikkelingen

De eind vorig jaar ingediende motie van SP/Groen Links is aangenomen. In deze motie wordt opgeroepen om met alle partners in de keten van studentenhuysvesting tot een nieuw (landelijk) convenant en actieplan te komen, gefaciliteerd door BZK en OCW. Hiernaast is een motie aangenomen over de aanpak van huysjesmelkers. Beantwoording van beide moties is 1 van de 8 thema's van een interbestuurlijk programma tussen Rijkspartijen en medeoverheden. De MOCW neemt hieraan deel. Het thema huysvesting komt terug in een aantal overleggremia:

- Het Landelijk Platform Studentenhuisvesting (LPS) is opgericht voor de uitvoering van een Landelijk Actieplan Studentenhuisvesting (2011-2016) dat is ondertekend door sociale en particuliere studentenhuisvesters, gemeenten, hoger onderwijsinstellingen en studenten. Kences (Kenniscentrum en samenwerkingsverband van studentenhuisvesters) is voorzitter en trekker van het LPS, waar verder de VH, VSNU, UvA, Ministeries OCW en BZK, gemeenten Amsterdam, Rotterdam, Utrecht, Leiden en Den Haag, LSvB en Vastgoed Belang in zitten. Het LPS werkt aan een nieuwe agenda, en voert jaarlijks een monitoring uit.
- Huysvesting is onderdeel van het van visietraject internationalisering VSNU/VH (bij overleg ook Nuffic, Kences, BZK, maar geen gemeenten). De VSNU wil met diverse stakeholders, waaronder huysvesters en studentenbonden, een internationaliseringsstrategie uitwerken en verschillende scenario's concretiseren per stad over de groei van (internationale) studenten en de effecten op huysvesting. Het Netwerk Kennissteden (ondertekenaars CityDeal Kennis Maken Met) wil graag aansluiten bij dit traject.
- Er is structureel overleg tussen BZK, Nuffic, ESN, Gedragscode-commissie, VH en VSNU over communicatie aan studenten vanuit gemeente en onderwijsinstellingen. Hier is het doel het op een lijn brengen van communicatie en de oproep om per stad om tafel te gaan zitten.

Beleidsopties:

Vooraf: de lijn van OCW is dat huysvesting primair de verantwoordelijkheid is van gemeenten, huysvesters en onderwijsinstellingen. De SP/GL motie vraagt om een landelijke aanpak en convenant, gefaciliteerd door BZK en OCW. Samen met en de steden (netwerk kennissteden) zijn we van mening dat een lokale uitwerking van de huysvestingsproblematiek prima binnen een landelijk convenant kan.

- a. OCW en BZK kunnen ondersteuning bieden door het gesprek tussen onderwijsinstellingen, huysvesters en gemeenten te stimuleren, met als specifiek doel om onderwijsinstellingen aan te moedigen verwachtingen en ramingen rond de groei van (internationale) studenten inzichtelijk te maken, en de vraag naar huysvesting per stad of regio.

Ter informatie: (half) april schrijven de Ministers OCW en BZK samen brief (vooraf aan de 1 mei aanmeldingscijfers) aan betrokken partijen in de diverse regio's en steden, met het verzoek voor komend collegejaar en voor lange termijn afspraken te maken over de opvang van huisvestingsvraag.

- b. De verkregen betere inzichten per stad worden meegenomen in de jaarlijkse monitoring van het LPS. Deze monitor is dan weer input voor een nieuw landelijk actieplan (per ruimte voor differentiatie per stad). Wellicht is er behoefte aan een meer sturende rol van BZK in dit platform – dat is nu gedelegeerd aan Kences.
- c. In faciliterende/randvoorwaardelijke zin, tot slot, kan OCW ook bijdragen met de levering van cijfers. Zo wordt er onderzocht of de referentieramingen van internationale studenten kunnen worden aangescherpt. Via Nuffic kan worden gewerkt aan goede voorlichting aan internationale studenten over huisvesting, het delen van goede voorbeelden en oplossen of uitzoeken van eventuele (wettelijke) knelpunten - zoals bijvoorbeeld duidelijkheid scheppen over de (on)mogelijkheid van instellingen om zelf kamers te verhuren.

Holland Scholarship Programme

Er is geen aanvullend budget beschikbaar om talent meer en aantrekkelijker te werven. Wel kunnen we in overleg met de koepels de uitvoering van het Hollands Scholarship Programma aanpassen. De beurs is bedoeld voor een studie of stage in een land buiten de EER. In het kader van de evaluatie van dit programma, die in gezamenlijk beheer is bij VH, VSNU en OCW, wordt nagedacht over manieren om de uitvoering van het programma te verbeteren. De mogelijkheid wordt verkend de toekenningsregels flexibeler te maken, en de verhouding tussen de aantallen inkomende en uitgaande studenten (binnen bepaalde bandbreedtes) vrij te laten. Dit is een maatregel die ook raakt aan het vergroten van de mogelijkheid voor iedere student een internationale ervaring op te doen.

Nevenvestiging buitenlandse instellingen in Nederland

Achtergrond en belang

Er is een klein aantal buitenlandse instellingen dat recentelijk belangstelling toonde voor vestiging in Nederland. Het is niet ondenkbaar dat de uitkomsten van de Brexit-onderhandelingen tot een groei van met name VK-instellingen zullen leiden. Voor buitenlandse instellingen die zich in Nederland willen vestigen bestaan enkele obstakels (zie verderop in deze notitie). Met het oog op de RA-passage over het verbeteren van de aantrekkelijkheid van Nederland voor internationaal talent, kan het relevant zijn dit in het kader van de visie aan te pakken.

Voordelen:

- Buitenlandse instellingen kunnen een lacune opvullen en zo de instroomdruk bij Nederlandse instellingen verlichten
 - Als zij zich vestigen in gebieden waar nu geen ho-instelling is;
 - Of als zij zich focussen op arbeidsmarktthema's waar tekorten bestaan.
- Door geografische spreiding vermindert de druk op de studentenwoningmarkt.
- De buitenlandse topinstelling (bijvoorbeeld Oxford of MIT) draagt bij aan het verbeteren van het aantrekkelijkheid van Nederland voor de internationale student.
- Topinstellingen die zich vestigen in Nederland bieden kansen voor Nederlandse studenten

Nadelen:

- Buitenlandse instellingen kunnen directe concurrentie vormen voor het Nederlandse hooftveld (als ze niet in een lacune voorzien).

- Vestiging van buitenlandse instellingen in een gebied waar al veel (internationale) studenten zijn, is onwenselijk als we kijken de verzadiging van de huisvestingsmarkt.

Samenvatting probleem voor buitenlandse instellingen

Als buitenlandse instellingen zich willen vestigen in Nederland, zijn het voeren van de naam van de betreffende instelling, het verlenen van graden en de werving van niet-EER studenten een aandachtspunt.

Naamgeving en gradenverlening: nevenvestigingen van buitenlandse instellingen uit EER-landen

Een nevenvestiging van een universiteit of hogeschool uit een ander EER-land mag zich in Nederland respectievelijk *university of university of applied sciences* (of de vertaling ervan in een andere taal) noemen als zij dat volgens de regelgeving in hun thuisland ook mogen.

Deze nevenvestigingen mogen ook graden verlenen, zij het dat dit enkel graden mogen zijn gebaseerd op een buitenlandse accreditatie (geen NVAO-accreditatie). Voor het verlenen van WHW-graden (gebaseerd op NVAO-accreditatie) moet de opleiding geaccrediteerd zijn via een 'verzwaarde toets nieuwe opleiding' en dat is een stevig en tijdrovend traject.

Nevenvestigingen van instellingen uit landen buiten de EER

Voor niet-EER instellingen geldt dat zij enkel graden mogen verlenen die zijn gebaseerd op accreditatie op grond van wettelijke regelingen in het thuisland. Dergelijke instellingen mogen zich geen *university of university of applied sciences* (of vertaling in een andere taal) noemen, tenzij uit een ministeriële regeling volgt dat dit wel is toegestaan. Een van de voorwaarden is dat de betreffende instelling behoort tot de wereldtop.

Werving niet-EER studenten

Niet-Nederlandse instellingen kunnen geen Erkend Referent zijn voor de IND. Dat betekent dat zij de facto slechts EER-studenten kunnen werven, wat voor instellingen een onoverkomelijk obstakel kan zijn. Een instelling uit het VK zal zich bijvoorbeeld juist in NL willen vestigen om studenten van buiten de EER aan te kunnen trekken die op zoek zijn naar een 'Europese' ervaring.

1. Beleidsopties

Overwegingen:

- Het gebruik van *university (of applied sciences)* door niet-EER instellingen is mogelijk te maken door in een Ministeriële Regeling de criteria waaraan moet worden getoetst, vast te leggen. Complexiteit schuilt hem in het bepalen van die criteria.
- Als buitenlandse instellingen Nederlandse WHW-graden willen verlenen, is accreditatie nodig. De procedure daarvoor is zwaar, maar daar is onlangs nog bewust voor gekozen. Het ligt niet voor de hand dat nu te veranderen.
- Er is op dit moment geen sprake van een grote vraag. Dat kan veranderen al naar gelang het verloop van het Brexit-proces. Het kan om die reden zinvol zijn besluitvorming uit te stellen en duidelijkheid over Brexit af te wachten.
- We evalueren binnenkort de TNE-wetgeving. Dat kan een logisch moment zijn om eventuele wijzigingen in het beleid t.a.v. deze 'omgekeerde TNE' mee te nemen.
- De problematiek ten aanzien van het Erkend Referentschap voor niet-Nederlandse instellingen is complex van aard, omdat andere wetgeving dan de WHW, de Gedragscode Internationale Student, en andere departementen zijn betrokken.

Voorkeursoptie:

We nemen in de visie op dat we de problematiek kennen, dat die nog niet bijzonder groot is, dat er ontwikkelingen zijn die we er bij willen betrekken, en dat we er daarom op een geschikt moment op

terugkomen. We koppelen dat dan aan de TNE-evaluatie, waarbij we meer duidelijkheid over Brexit ook meenemen.

- Voordelen:
Dit leidt tot een gebalanceerd proces, waarbij we meer belang toekennen aan de langetermijneffecten, en de beperkte vraag van dit moment niet de boventoon laten voeren.
- Nadelen:
Deze optie kan worden aangezien voor uitstel.

Overige opties:

We nemen op in de visiebrief dat we de problematiek oplossen door in overleg met andere departementen en stakeholders de benodigde aanpassingen te maken.

- Voordelen:
Concrete toezegging die getuigt van daadkracht. Het is duidelijk wat men op dit punt van de minister kan verwachten. Geeft invulling aan het versterken van de aantrekkelijkheid van Nederland voor buitenlands talent.
- Nadelen:
Dit heeft veel voeten in aarde: het raakt aan ingewikkelde discussies zoals die over gesloten vs. open bestel. Het aanpassen van wet- en regelgeving rondom Erkend Referentschap vraagt veel afstemming, helemaal als accreditatie wordt losgelaten. Ook de uitkomst van Brexit is nog te ongewis. Daarnaast vraagt dit veel van de ambtelijke capaciteit, terwijl de vraag nu niet urgent is. Roept wellicht ook onbedoelde discussie op over de criteria.

We nemen niets op in de visiebrief.

- Voordelen
Zo maken we het geringe belang duidelijk dat deze kwestie op dit moment heeft, en besteden er verder ook niet te veel ambtelijke capaciteit aan.
- Nadelen
Afwezigheid kan vragen oproepen, waardoor er misschien meer aandacht voor het onderwerp wordt gevraagd dan nodig is. Ook hebben we al aan de minister toegezegd dat we hier in de visie op zullen terugkomen.

Voorstel voor een tekst in de visiebrief:

5.1/2.1 + 5.2/1

[Redacted text block containing multiple lines of greyed-out content]

Toelichting samenvoegen zoekjaren

Internationale studenten zijn van grote waarde voor Nederland, vooral als ze na afstuderen in Nederland blijven werken. Eind 2013 is daarom het actieplan *'Make it in the Netherlands!'* gelanceerd. Dit actieplan bevat een gezamenlijk streven om internationale studenten te verleiden om een carrière in Nederland te starten. De rode loper moet uit, zowel voor studenten als voor afgestudeerden. Een belangrijk onderdeel van *'Make it in the Netherlands!'* is het verbeteren van de regelgeving. In 2014 wordt een grote stap gezet om de regelgeving te verbeteren.

De Sociaal-Economische Raad (SER) heeft in 2013 geadviseerd over de binding van internationale studenten. De SER constateert dat er knelpunten zijn in de regelgeving en adviseert deze op te lossen. Het gaat onder meer om de bekendheid van het Zoekjaar Afgestudeerden, de twv-plicht in de Regeling Hoogopgeleiden en de hoogte van de leges. Onderzoeksbureau WODC heeft de Regeling Hoogopgeleiden geëvalueerd en komt met vergelijkbare aanbevelingen. Bovendien is het onduidelijk dat er twee verschillende zoekjaren zijn voor de doelgroep kennismigranten.

In 2014 worden het Zoekjaar Afgestudeerden en de Regeling Hoogopgeleiden samengevoegd tot één nieuwe Regeling. Daarmee worden de beste aspecten van beide regelingen gecombineerd en tegelijkertijd de geconstateerde knelpunten weggenomen. VenJ, SZW, EZ en OCW werken momenteel aan een voorstel.

Uitgangspunten voor de nieuwe Regeling 'Zoekjaar Hoogopgeleiden'

- Nederland kent één gezamenlijk zoekjaar voor:
 - In Nederland afgestudeerde studenten (Bachelor/Master/PhD) en
 - In het buitenland afgestudeerde/gepromoveerde studenten aan de top 200 van de drie gehanteerde ranglijsten (Bachelor/Master/PhD).
 De doelgroep wordt hiermee uitgebreid: in Nederland afgeronde PhD-ers kwamen alleen in aanmerking voor de regeling Hoogopgeleiden –niet voor het zoekjaar. In het buitenland afgeronde Bachelors kwamen niet in aanmerking voor beide regelingen.
- Het afstuderen/promoveren mag niet langer dan drie jaar voorafgaand aan de aanvraag zijn. Dit geldt zowel voor afgestudeerden in Nederland als in het buitenland.
- De eis van gewaarmerkte kopie van diploma voor in Nederland afgestudeerden en een schriftelijke diplomawaardering voor in het buitenland afgestudeerden blijft.
- Het puntensysteem van de regeling Hoogopgeleiden vervalt, deze wordt niet overgenomen in de nieuwe regeling.
- De arbeidsmarktbeperking van de vergunning blijft bestaan en wijzigt niet: 'het zoeken naar en verrichten van arbeid al dan niet in loondienst'.
- Artikel 3.42 Vb en artikel 2f Besluit uitvoering Wet arbeid vreemdelingen moeten worden gewijzigd. Dit zijn Amvb's.
- Als de situatie van de vreemdeling gewijzigd is, kan de vreemdeling opnieuw het zoekjaar aanvragen. Bijv.: de vreemdeling heeft een master gehaald aan een Nederlandse universiteit en vervolgens het zoekjaar aangevraagd. Tijdens het zoekjaar besluit de vreemdeling te gaan promoveren. Na de promotie kan de vreemdeling opnieuw een zoekjaar aanvragen.
- De leges zijn op dit moment €600,- en zijn in 2013 niet gehalveerd, zoals met veel andere leges wel is gedaan. De mogelijkheden voor een verlaging naar €300,- worden onderzocht.
- NUFFIC en IND evalueren in 2014 het Zoekjaar Afgestudeerden. Deze evaluatie zal moeten uitwijzen of het zoekjaar langer moet worden (evt alleen voor bepaalde studierichtingen).
- De nieuwe regeling wordt actief gepromoot door IND en Nuffic, mede via het actieplan *'Make it in the Netherlands!'*.

Make it in the Netherlands!

Actielijn 1 'Alles begint bij taal' – Online cursus Nederlandse taal

De eerste actielijn van *Make it in the Netherlands!* draait om taal. Doel is om het makkelijk en aantrekkelijk te maken voor internationale studenten om Nederlands te leren. Dit begint online met een korte introductiecursus Nederlandse taal die internationale studenten kunnen volgen voor zij met hun studie in Nederland beginnen, of kunnen doen om tijdens hun studie kennis van het Nederlands op te doen. Na deze kennismaking met de Nederlandse taal kunnen de internationale studenten hun taalkennis verder vergroten bij regionale taalcentra.

Twee documenten zijn kaderstellend: Het actieplan en de Beleidsvisie op open online onderwijs (zie bijlage). In dit stuk worden een aantal uitgangspunten geschetst die OCW belangrijk vindt bij de uitwerking van de online cursus.

In het actieplan zijn een aantal zaken vastgelegd waar bij de ontwikkeling van deze online cursus rekening mee gehouden moet worden. De cursus:

- biedt een *introductie* van de Nederlandse taal
- wordt *gratis* aangeboden aan internationale studenten
- wordt *gepromoot* via Nuffic en door de hoger onderwijsinstellingen en wordt aangeboden via www.studyinholland.nl

Aanvullend is van belang:

1. Nuffic neemt het voortouw in de ontwikkeling van deze cursus, maar betreft OCW in dit proces.
2. De online cursus moet in augustus 2014 van start gaan.
3. De inhoud en vorm van de cursus moeten van hoge kwaliteit zijn. Dit is een flagship, een uithangbord van de mogelijkheden van open online onderwijs en de ambitie van het actieplan.
4. Zoveel mogelijk bestaand lesmateriaal benutten verkort de ontwikkeltijd.
5. De cursus moet interactie tussen deelnemers mogelijk maken (forum/penvrienden/gezamenlijk cursus doorlopen/etc).
6. Bij de lancering van de cursus moet een rol mogelijk zijn voor minister Bussemaker.
7. Voor de kosten van de cursus wordt in principe uitgegaan van maximaal 1 ton voor de ontwikkeling van de cursus in 2014. Dit budget is onder voorbehoud, want afhankelijk van nadere onderbouwing.

Een fundamentele keuze is de vorm: een online cursus obv individuele zelfstudie, of een MOOC met een **vaste begin- en einddatum**. Een combinatie is ook mogelijk. Voorkeur gaat uit naar een MOOC, of een combinatie van MOOC en individuele zelfstudie: dit vergroot de interactie tussen deelnemende studenten omdat zij zich telkens op hetzelfde punt in de cursus bevinden. Ook voor de evt begeleidend docent biedt deze optie meer houvast. Om deelname aan de cursus voor de internationale studenten toch flexibel te houden, is het wenselijk dat de cursus in de periode mei t/m oktober regelmatig opnieuw start voor een groep studenten. Dit is de periode waarin naar verwachting de meeste studenten interesse hebben in deze cursus. In de periode november t/m april kan de cursus minder vaak van start gaan. Dit geeft ruimte om tijd te besteden aan onderhoud of vernieuwing van de cursus.

De invulling van de cursus kan wellicht worden gemaakt door de **samenwerkende taalcentra** van universiteiten en hogescholen die verenigd zijn in het NUT.¹ Zij kunnen zoeken naar een efficiënte maar effectieve combinatie van werkvormen. Van groot belang

¹ Ook hoogleraren die ervaring hebben met tweede taalverwerving kunnen een belangrijke rol spelen in het vormen van de inhoud en de keuze voor werkvormen.

is dat deze werkvormen een beperkte mate van aandacht vragen van de begeleidend docent of andere betrokkenen. Een 24-uurs helpdesk van 2 personen, lijkt niet haalbaar binnen het beschikbare budget en is hoogstwaarschijnlijk ook niet nodig om de internationale studenten een goede dienstverlening te bieden.

De **stapsgewijze ontwikkeling** van de online cursus kan door te werken met modules. In augustus 2014 kunnen de eerste modules worden gelanceerd, in latere jaren kan de cursus worden uitgebreid met aanvullende modules.

Het rendement van MOOCs is over het algemeen vrij laag. Daarom is het belangrijk om internationale studenten te stimuleren een aantal modules van de online cursus te volgen en met succes af te ronden. Dit kan worden bereikt door na afronding van alle modules een **certificaat** uit te reiken. Dit hoeft geen rechtsgeldig certificaat te zijn. Wel zou het motiverend kunnen werken als zo'n certificaat de student bijvoorbeeld recht geeft op 10% korting op een cursus Nederlands bij het regionale taalcentrum van het NUT naar keuze.

De **promotie** van de taalcursus wordt gedaan door Nuffic en de hoger onderwijsinstellingen. Het is goed om al in het voortraject na te denken over de promotie/bekendheid van de cursus.

Verslag ACH

5.1/2.e : Complimenten geruisloze overgang voorzitters

AFEB / FIN: leuk te lezen

- Oproep NLe universitair bestel te zien als verdienmodel / groeivariant. Expliciet niet opgenomen, waarom?
- Bekostiging: we volgen 5.1/2.e . Onderwijs omhoog, onderzoek niet.
- Geen duidelijke aanknopingspunten om blijfkans te verhogen.
- Randen in het land: regionale functie.
- Reacties onderwijsveld, lichte schizofrenie (OCW lost op vs. dan is het niet goed). Nagedacht naar prikkels binnen universiteit. Is daar een rol voor OCW?

SZW:

Complimenten, leuk, goede samenwerking

- Gebrek aan data viel op. Interesseerd in externe effecten (huisvesting, blijfkansen).
- Min. kostendekkendheid. Gaat dat op opleidingsniveau of instellingsniveau?

BZK:

- Basisvariant gepresenteerd als: sterke sturing nodig. Waarom op die manier gepresenteerd?
- Maatregelen 2 en 3 kunnen niet zelfstandig worden opgepakt. Is dat zo?

EZK:

- Is er al een indruk hoe dit bij de instellingen zal vallen? Gaan ze dit vanzelf doen, regelingen nodig? 5.1/2.e maakt vanalles los door herverdelingseffecten, maatregelen doen daar nog een schepje bovenop.

VWS:

- Belangstelling zorgopleidingen. Is daar meer over bekend, over instroom internationale studenten?
- Kostendekkend niet-EER-studenten, gekeken naar perverse prikkels?

OCW:

Mooi IBO, juist waar het voor bedoeld is. Niet goed genoeg gekeken als OCW, door IBO gedwongen worden feiten op een rij gezet. Ogen geopend heeft. (geen vragen)

AZ:

Ondanks beperkt data mooi rapport opgeleverd, en juist moment. (geen vragen)

5.1/2.e

Duidelijk: complimenten

5.1/2.e

Ervan overtuigd niet alleen instellingsniveau prikkels, maar ook op faculteiten. Ook daar gevecht om middelen. Weten niet hoe dit precies loopt: hoe groot dit effect is. Het kan wel helpen om instellingen te verplichten hun strategie te expliciteren.

Als je kijkt naar groei die de ramingen overtrof, toch verstandig als ramingen stelselmatig te laag, dat eerder in het proces aan te grijpen om te kijken wat daar achter zit. Zonder oordeel.

Als het HO bekostigd wordt door publieke middelen, mag het Rijk hier ook van vinden.

Instellingen zullen dit toejuichen op aantal punten. Instellingen zeggen: laat ons maar met rust.

Verbaasd over lage blijfkans.

5.1/2.8

Hier laten we het bij. 5.1/2.8 heeft mooiste compliment gemaakt: hier is een IBO voor bedoeld. Dank.

Verslag internetconsultatie Wetsvoorstel Taal en Toegankelijkheid (WTT)

Een conceptversie van het wetsvoorstel taal en toegankelijkheid (WTT) heeft in de periode van 19 december 2018 tot en met 28 januari 2019 opengestaan voor openbare internetconsultatie. Op de internetconsultatie zijn in totaal 50 reacties binnengekomen, waarvan 35 openbare reacties. Hieronder wordt per maatregel aangegeven welke reacties op dit punt zijn binnengekomen.

Taalbeleid

Over de voorgestelde wijzigingen op het gebied van het taalbeleid van instellingen zijn veel reacties binnengekomen, die zich concentreren op de wijzigingen voor het hoger onderwijs. Tevens is een aantal concrete suggesties gedaan ten behoeve van de wettekst.

Uit de vele reacties blijkt dat het onderwerp leeft onder instellingen, organisaties en burgers. Enerzijds blijkt uit meerdere reacties een vrees dat het wetsvoorstel onvoldoende oog heeft voor het belang van de Nederlandse taal als academische taal. Respondenten benadrukken het belang van een goede uitdrukkingsvaardigheid in het Nederlands, en het aan studenten bijbrengen van academisch Nederlands. Ook wordt gevreesd dat het wetsvoorstel een negatief effect heeft op de toegankelijkheid van het onderwijs voor de Nederlandse student omdat men de indruk heeft dat met de wijzigingen meer mogelijkheid wordt gecreëerd om anderstalig onderwijs te verzorgen. Daar tegenover bestaat onder respondenten een zorg dat met het wetsvoorstel te veel wordt ingegrepen in het eigenaarschap van de instelling en dat de mogelijkheid tot anderstalig onderwijs teveel wordt geclausuleerd.

Een aantal respondenten geeft aan het te betreuren dat met de voorgestelde wijziging niet langer voorgeschreven is dat de specifieke aard, de inrichting of de kwaliteit van het onderwijs dan wel de herkomst van de studenten tot anderstaligheid noodzaakt ('noodzaak'), maar dat anderstaligheid wordt toegestaan indien die anderstaligheid gelet op de specifieke aard, de inrichting of de kwaliteit van het onderwijs, meer dan het voeren van het Nederlands, in het belang is van door de student te verwerven kennis, inzicht of vaardigheden ('meerwaarde'). De zorg bestaat dat met de voorgestelde wijzigingen te veel ruimte wordt geboden voor anderstaligheid.

Een zorg van onder andere de Nederlandse Raad voor Training en Opleiding (hierna: NRTO) en de Vereniging van Universiteiten (hierna: VSNU) is dat onvoldoende duidelijk is in welke gevallen mag worden verondersteld dat sprake is van de hierboven beschreven meerwaarde, en hoe deze meerwaarde moet worden aangetoond.

Met de wijziging van artikel 7.2 is de uitzonderingsgrond op de hoofdregel 'Nederlands, tenzij' die ziet op de herkomst van de studenten, niet langer onderdeel van het artikel. Verschillende respondenten, waaronder de Landelijke Studenten Vakbond (hierna: LSVb) en de VSNU, stellen hierbij vraagtekens omdat juist de herkomst van studenten in de praktijk een grote rol speelt.

Uit de internetconsultatie volgt dat bij respondenten onduidelijkheid bestaat over wat wordt bedoeld met 'een deel van de opleiding' in de wettekst van artikel 7.2 van de WHW. Men vraagt van welke omvang het deel van de opleiding waar anderstalig onderwijs verzorgd moet zijn, alvorens de verplichting om beleid vast te stellen als bedoeld in het voorgestelde derde lid, van toepassing is. De koepelorganisaties en verschillende hogeronderwijsinstellingen vrezen een toename van de regeldruk wanneer over een te kleine eenheid, bijvoorbeeld een enkel vak dat in een andere taal wordt verzorgd, verantwoording dient plaats te vinden.

Verschillende respondenten hebben aangegeven dat de taalbeheersing en uitdrukkingsvaardigheid in een andere dan de eigen taal, bij zowel studenten als docenten onvoldoende aanwezig is om volwaardig te kunnen doceren in, respectievelijk deel te kunnen nemen aan onderwijs, in die andere taal.

Niet-bekostigd onderwijs

De NRTO geeft aan dat het niet-bekostigde instellingen (hierna: rechtspersonen voor hoger onderwijs of rpho's) niet verplicht kan worden zich ertoe in te spannen in geval van anderstalig onderwijs de toegankelijkheid van dat onderwijs voor Nederlandstalige studenten te waarborgen, nu het voorzien in toegankelijk onderwijs geen wettelijke taak is van rechtspersonen voor hoger

onderwijs. De NRTTO is derhalve van mening dat rechtspersonen voor hoger onderwijs uitgezonderd dienen te worden van voorgesteld artikel 7.2, derde lid, onderdeel b, voor zover het het vaststellen van beleid en de inspanningsverplichting met betrekking tot de toegankelijkheid voor Nederlandstalige studenten betreft.

De NRTTO geeft verder aan dat rpho's uitgezonderd zouden moeten worden van het vierde lid. Het vierde lid regelt dat bij of krachtens algemene maatregel van bestuur kan worden voorgeschreven op welke onderwerpen het beleid, bedoeld in het derde lid, onderdeel b, in ieder geval betrekking heeft.

Buitenlandse instellingen in Nederland

Een aantal respondenten vraagt zich af welke betekenis het voorgestelde wetsartikel heeft voor buitenlandse instellingen die gevestigd zijn in Nederland. In het licht van de vrijheid van het onderwijs, staat het een buitenlandse onderwijsinstelling vrij om een nevenvestiging te openen in Nederland. Wanneer deze instellingen een graad willen verlenen op grond van de WHW, dan zijn zij gehouden aan de WHW en de onderliggende regelgeving. Dit betekent dat zij een rechtspersoon voor hoger onderwijs moeten worden, in welk geval artikel 7.2 van de WHW ook op hen van toepassing is en voor deze buitenlandse instelling dezelfde eisen gelden ten aanzien van het aanbieden van anderstalig onderwijs als voor Nederlandse instellingen.

Medezeggenschap

Uit de internetconsultatie blijkt dat een aantal vragen bestaat rondom de medezeggenschap in het kader van taalbeleid op de instelling. In het wetsvoorstel wordt expliciet geregeld dat in de onderwijs- en examenregeling moet worden opgenomen in welke taal het onderwijs en de examens worden verzorgd. Hierop heeft de opleidingscommissie instemmingsrecht.

Onderwijstaal en voertaal instelling

Uit een aantal reacties blijkt dat er vragen bestaan over welke gevolgen het wetsvoorstel heeft in het kader van de voertaal die wordt gehanteerd binnen een instelling. De wijzigingen in dit wetsvoorstel hebben enkel betrekking op de onderwijstaal.

Onderzoek

Uit de internetconsultatie blijkt dat de Vakbond voor de Wetenschap (hierna: VAWO) het ongelukkig vindt dat de voorgestelde wijzigingen enkel zien op de onderwijstaal, en niet op de taal van het onderzoek. De VAWO is van mening dat vanwege de verwevenheid van het onderwijs en het wetenschappelijk onderzoek, de wettelijke regels voor anderstaligheid onverkort moeten gelden voor het wetenschappelijk onderzoek en in het bijzonder voor publicaties.

Regeldruk

Verschillende onderwijsinstellingen maken zich zorgen over de toename van de regeldruk als gevolg van de aanpassing van de wetsartikelen met betrekking tot het taalbeleid van de instelling. Aangegeven wordt dat de geraamde kosten die gepaard gaan met de regeldruk, te laag zijn ingeschat. Ook wordt gevraagd naar de onderbouwing van de geraamde kosten. De huidige wet- en regelgeving verplicht instellingen reeds om een document (de gedragscode) te hebben waarin wordt ingegaan op de inhoudelijke gronden waarop kan worden overgegaan tot het aanbieden van het onderwijs in een andere taal. Voor instellingen zou het opstellen van taalbeleid in dat opzicht daarom dan ook niet nieuw moeten zijn, en daarom een beperkt aantal extra lasten voor de instellingen met zich moeten meebrengen. De genoemde € 135.000 is dan ook geen weergave van de regeldruk die hoort bij het opstellen van beleid, maar omvat de kosten die betrekking hebben op extra, bijkomende lasten als gevolg van onderhavig wetsvoorstel. De precieze lasten per instelling kunnen daarbij verschillen.

Toegankelijkheid en capaciteitsbeperking

Er zijn meerdere reacties ontvangen die in het bijzonder de nieuwe regeling voor de numerus fixus betreffen. Er zijn vragen ter verduidelijking gesteld. Daarnaast spreken een aantal organisaties haar steun uit voor (een aantal) maatregelen. Zo onderschrijven de werkgeversbranche FME en de LSVb het belang van de invoering van het toestemmingsvereiste bij numerusfixusopleidingen. Een aantal hogeronderwijsinstellingen spreekt haar waardering uit voor de mogelijkheid om – ter voorkoming van “onderbezetting” – meer plaatsingsbewijzen uit te schrijven dan er plekken zijn bij

numerusfixusopleidingen. Ook de mogelijkheid om uitsluitend voor een anderstalige traject een numerus fixus vast te stellen kan op enthousiasme rekenen. Naast deze positieve noties zijn er ook kritische punten naar voren gekomen uit de internetconsultatie.

Verstevinging toegankelijkheid en vooraf toetsen

Zowel de VSNU als de Vereniging Hogescholen (en een aantal individuele hogescholen) benadrukken in hun reactie dat het wetsvoorstel vooral een versteving van de toegankelijkheid beoogt en dat er minder aandacht is voor de andere aspecten van het trillemma, namelijk voor kwaliteit en doelmatigheid.

Uit de reacties blijkt dat de toetsing vooraf een heikel punt is. Daarover bestaan zorgen: het leidt in de ogen van de koepelorganisaties en de hogescholen onder andere tot extra administratieve lasten en een verschuiving van verantwoordelijkheden. De voorkeur gaat dan ook uit naar toetsing achteraf. Het voorstel dat de VSNU aandraagt is om achteraf te toetsen of er een correcte procedure is gevolgd om tot een numerus fixus te komen.

Trajecten met numerus fixus

Uit de reacties op de internetconsultatie blijkt dat er veel aandacht is voor de voorgestelde maatregel over het voeren van een numerus fixus op enkel een anderstalig traject van een opleiding. Dat dat dit wetsvoorstel mogelijk wordt, stemt tot tevredenheid van de koepels en de instellingen.

De koepelorganisaties hebben verzocht het expliciet mogelijk te maken dat instellingen, in gevallen waarin zij toestemming hebben van de minister om een numerus fixus vast te stellen voor een gehele opleiding die een Nederlandstalig en een anderstalig traject kent, kunnen werken met ranglijsten om op trajectniveau de instroom van studenten op het Nederlandstalige en anderstalige traject te reguleren. Daarnaast heeft een aantal instellingen in reactie op de internetconsultatie de wens uitgesproken dat het mogelijk wordt gemaakt om enkel op een Nederlandstalig traject van een opleiding, en niet op de anderstalige equivalent, een numerus fixus te voeren. Tenslotte is geopperd het mogelijk te maken dat een instelling met toestemming voor het voeren van een numerus fixus, voor wat betreft het voeren van die numerus fixus, differentieert tussen de verschillende locaties waarop de opleiding wordt verzorgd.

Capaciteitsverhoging

Tot slot is in de internetconsultatie aandacht gevraagd voor de (verplichte) capaciteitsgroei. Een aantal instellingen is van mening dat groei in capaciteit niet altijd mogelijk en haalbaar is. Sommige opleidingen kunnen simpelweg niet groeien. Daarbij moet worden gedacht aan een tekort aan docenten, stageplaatsen et cetera.

Instellingscollegegeld

Reacties van de VSNU en de Vereniging Hogescholen als ook reacties van enkele hogeronderwijsinstellingen op het voorstel ten aanzien van het instellingscollegegeld zijn positief. Het belang van het doel dat met deze maatregel wordt nagestreefd wordt door meerdere partijen erkend. Ook is een aantal kritische reacties ontvangen. Zo is in reactie op het voorstel om voor het instellingscollegegeld voor niet-EER-studenten geen maximum in te voeren is door een respondent de zorg geuit dat dit tot effect zou kunnen hebben dat alleen studenten uit rijke landen in Nederland kunnen komen studeren en dat voor minder vermogende studenten op deze manier een drempel wordt opgeworpen. Deze reactie is mede gebaseerd op het idee dat het collegegeld voor niet-EER-studenten met dit wetsvoorstel wordt verhoogd. Daarvan is echter geen sprake aangezien ook op grond van de huidige wet het instellingscollegegeld voor deze categorie studenten geen maximumtarief kent.

In reactie op de internetconsultatie is de vraag gesteld waarom de maatregel niet van toepassing is op de OU, en is geopperd het voorstel alsnog daartoe te wijzigen.

In meerdere reacties is de zorg geuit dat het niet-maximeren van het tarief voor niet-EER-studenten een perverse prikkel zou opleveren voor instellingen om het aantrekken van niet-EER-studenten te gebruiken verdienmodel.

De LSVb zet vraagtekens bij nut en noodzaak van het niet maximeren van het instellingscollegegeldtarief voor niet-EER-studenten; betwijfeld wordt of deze groep studenten een

dusdanig groot beslag legt op overheidsmiddelen dat daarmee een verschil in behandeling ten opzichte van EER-studenten is gerechtvaardigd.

Vanuit de Vereniging Hogescholen, de VSNU, en een hogeschool zijn vragen gekomen over de precieze berekening van de maximumtarieven voor het instellingscollegegeld voor EER-studenten en over hoe het maximumtarief jaarlijks wordt vastgesteld.

In enkele reacties vroeg men zich af of een instelling verplicht is bij het vaststellen van de tarieven van het instellingscollegegeld, hierin te differentiëren op basis van het bekostigingsniveau waarin een opleiding is ingedeeld (midden, hoog of top) of dat zij ook voor alle opleiding hetzelfde tarief kan vaststellen, ongeacht het bekostigingsniveau.

In een reactie werd geopperd om vanuit de overheid aan instellingen op te leggen hoe de extra ontvangen middelen van niet-EER-studenten moeten worden geïnvesteerd

Eigen bijdragen

Op dit onderdeel hebben diverse organisaties gereageerd. Er is reactie gekomen van de VSNU, de Vereniging Hogescholen, Nuffic, het Interstedelijk Studenten Overleg (hierna: ISO) en diverse hogescholen. Reacties waarin werd voorgesteld om het wetsvoorstel te verduidelijken zijn zoveel mogelijk verwerkt of worden meegenomen bij het uitwerken van de regeling. De inhoudelijke reacties zijn onder te verdelen in drie categorieën.

Het verbod op het vragen van een eigen bijdrage

Door de Vereniging Hogescholen en door een hogeschool is aangegeven dat zij het niet eens zijn met de conclusie dat kosten voor taaltoetsen voor studenten met een buitenlands diploma op dit moment vergoed moeten worden door de instelling.

Kader voor aantal soorten eigen bijdrage voor toelating en selectie

Door twee hogescholen is aangegeven dat in een toekomstig op te stellen ministeriële regeling naast de bijdrage voor diplomawaardering en taaltoetsen ook andere bijdragen voor studenten geregeld zouden moeten worden.

De VSNU geeft in haar reactie aan dat ook studenten met een Nederlands bachelor diploma niet automatisch voldoen aan de toelatingseisen tot de master. De onderwijsinstelling kan namelijk aanvullende kwalitatieve eisen stellen. De VSNU geeft daarbij specifiek aan dat het gaat om twee situaties waarbij de kosten voor rekening van de student zouden moeten komen. Ten eerste, de situatie dat een instelling tijdens de bachelor de mogelijkheid biedt om aan taaleisen te voldoen en de student er zelf voor kiest om een andere taaltoets te maken. Ten tweede, de situatie waarin een instelling de student wil toetsen, omdat de student niet beschikt over een bachelordiploma van gelijk niveau.

Financiële ondersteuning voor studenten met een buitenlands diploma

De wet verplicht het bieden van financiële ondersteuning aan studenten voor wie de gevraagde eigen bijdrage een onoverkomelijke belemmering vormt voor de inschrijving. Diverse instellingen, de Vereniging Hogescholen en de VSNU hebben aangegeven dat geregeld moet worden dat voor niet-EER studenten geen financiële ondersteuning geboden hoeft te worden.

Visietraject – gesprek NHL Stenden

Aanwezig van NHL Stenden:

Klaas-Wybo van den Hoek (lid College van Bestuur en lid bestuurscommissie Internationalisering - KW)

5.1/2.e	
	5.1/2.e

KW: biedt aan om te helpen bij het vinden van studenten om mee te spreken, mocht dat voor het visietraject zinvol zijn.

KW: **taaldiscussie**. Haal de discussie weg van **Engelstaligheid** alléén, maar plaats hem in historisch en daarmee ook **meertalig perspectief**. Stenden heeft bijvoorbeeld alle Duitstaligheid geschrapt, wat nu als achterhaald wordt gezien. Stenden heeft onlangs het (Duitstalige) Rijnland instituut ingesteld, niet een "Angelsaksisch instituut".

Hij voegt daar aan toe dat de **koepels in de taaldiscussie een grotere rol** kunnen spelen. Leg daar meer druk als het dan toch gaat over Engelstaligheid. En: hoe zorg je er als koepels voor dat je **de toegang tot de Nederlandse staatsburger garandeert**.

Betrek de koepels ook bij de **profilerende zwaartepunten** voor ho-instellingen als het gaat om het **nationale dan wel internationale profiel** van een instelling, ook in relatie tot hoe een instelling in de omgeving staat of is betrokken.

KW: benadrukt het belang van **debat over aansluiting internationalisering en tekortsectoren**.

KW: Doelmatigheid: Nederlandse instellingen die "opleiden voor het buitenland" zijn niet doelmatig.

International Classroom

Investeren in organisatie en opleiding docenten

5.1/2 Instellingen onderschatten hoeveel investering nodig is om daarvan gebruik te maken. Het veranderen van de organisatiecultuur - verbonden met de regio maar ook internationaal - is een tijdsintensief proces. **Begeleiden van de diverse classroom**, het begeleiden van groepen, daar moet veel aandacht voor zijn. Instellingen onderschatten dat vaak.

Die **investeringen zijn aanzienlijk**. Dat verhoudt zich niet tot "winstgevendheid".

Samenstelling IC

5.1/KW/5.1/2 Hoe stel je die IC goed samen? Daar kan de hogeschool op sturen, maar in sommige opleidingen zijn nu wel te weinig internationale studenten. Voor de IC is **balans** belangrijk. Bij een overschot aan een bepaalde nationaliteit, ontstaat vaak een eigen "bubbel". **Werving** speelt een **belangrijke rol** bij het vullen van de IC: diversiteit door werving. Vanuit OCW kun je daar met nationaal beleid veel invloed op uitoefenen, bijvoorbeeld **via Nuffic en Neso** die daarbij een grote rol kunnen spelen.

5.1/2 je kunt ook de culturele diversiteit in Nederland er bij betrekken.

Binding

5.1/2 Een voorwaarde voor studenten en onderzoekers om te blijven, is **goede integratie**. Ook het leren van de **Nederlandse taal** is daarbij belangrijk. Maar, verplichten tot het leren van Nederlands werkt averechts.

Voor de instelling betekent dit ook: vind een balans, tussen aan de ene kant de lokale rol, en aan de andere kant de internationale.

Andere kansen

Brexit biedt mogelijkheden. nEER studenten hechten veel waarde aan toegang tot de EER / Schengen ruimte. Grotere kwaliteit op instroom en focus op technisch talent.

Stenden is recentelijk benaderd door instellingen uit het VK om de mogelijkheden te inventariseren van (verregaande) samenwerking in NL. Wat zijn daarvoor nu de mogelijkheden?

Uitgaande mobiliteit

NHL Stenden stimuleert uitgaande mobiliteit via haar **Grand Tour**. Via de Grand Tour en exchange-programma's samen komt ongeveer 10% de studenten in aanraking met internationalisering.

De Grand Tour bereikt een groep studenten die zich normaliter niet laat bereiken. De omgeving is veilig, het programma bekend.

Algemeen

5.1/2 maak steeds duidelijk dat **internationalisering moet bijdragen aan de kwaliteit** van het hoger onderwijs, niet andersom.

KW: in deze discussies kom je al gauw aan de **grenzen van de staat**. Je moet ook eens kijken hoe je hoger onderwijs internationaal kunt organiseren. Denk bijvoorbeeld aan een fusie met een buitenlandse instelling.

5.1/2 als het gaat om **binding, leer dan ook van het bedrijfsleven**. Grote multinationals hebben al decennia ervaring met het vestigen van buitenlandse werknemers en hun families in Nederland.

5.1/2 als je kijkt naar Australië, dan is de import van onderwijs een **belangrijk economisch product**. Zonder dat de kwaliteit voor de eigen studenten daalt of onderwijs onbetaalbaar wordt. Het loont dat ook eens mee te nemen in onze discussies.

Notitie uitwerking 'meerwaarde'

Aanleiding

In artikel 7.2 van het wetsvoorstel taal en toegankelijkheid (WTT) is geregeld dat het onderwijs wordt gegeven en de examens worden afgenomen in het Nederlands. Daarop zijn uitzonderingen mogelijk:

- Wanneer het een opleiding of een deel van een opleiding met betrekking tot die taal betreft;
- Wanneer het onderwijs betreft dat in het kader van een gastcollege door een anderstalige docent gegeven wordt;
- Dit gelet op de **specifieke aard, de inrichting of de kwaliteit van het onderwijs, meer dan het voeren van het Nederlands, in het belang is van de student met het oog op de door hem te verwerven kennis, inzicht of vaardigheden bij afronding van de opleiding.**

Dit laatste criterium wordt ook wel het 'meerwaardecriterium' genoemd. In het wetsvoorstel is geregeld dat bij of krachtens algemene maatregel van bestuur nader kan worden bepaald wat verstaan moet worden onder dit criterium.

Proces tot nu toe

De afgelopen periode hebben brainstormsessies plaatsgevonden met verschillende betrokkenen: NVAO, inspectie, CDHO, koepels (Vereniging Hogescholen, VSNU, NRTU), de studentenorganisaties en intern OCW. Aan de hand van concrete casussen is tijdens deze sessies voorgelegd waarom in het ene geval wel en in het andere geval het niet 'logisch' is dat deze opleiding in een andere taal wordt verzorgd. Veelal heeft men sterke gevoelens hierover (wel of niet logisch). In de brainstormsessies zijn we op zoek gegaan naar wat precies maakt waarom het ergens wel logisch is en elders niet. Met de studentenorganisaties en de koepels zijn met name open vragen gesteld over wat zij onder meerwaarde verstaan. In bijlage 1 een korte weergave van wat er is genoemd tijdens de sessies.

Voorstel naar aanleiding van brainstormsessies

Definitie onderwijstaal

Met de taal waarin het onderwijs wordt verzorgd (onderwijstaal) wordt in het kader van artikel 7.2 van de WHW bedoeld de taal die in het onderwijs zelf wordt gehanteerd (hoorcolleges, werkgroepen, etc). Is enkel de literatuur in de andere taal, dan is artikel 7.2 niet direct van toepassing. Daarnaast geldt artikel 7.2 indien de examens (tentamens, scriptie, etc) in een andere taal dan het Nederlands worden afgenomen. In theorie kan het dus zo zijn dat wanneer alle colleges in het Nederlands worden verzorgd, maar de examens in het Engels worden afgenomen, dat dan aan de voorwaarden van artikel 7.2 moet worden voldaan.

Randvoorwaarden

In de wet worden de volgende randvoorwaarden waaraan het meerwaardecriterium dient te voldoen, bepaald:

- De meerwaarde moet betrekking hebben op de **aard, inrichting, of kwaliteit** van de opleiding;
- De meerwaarde moet er zijn voor de **student**;
- Met het oog op de **eindtermen** van de opleiding.

Voorstel

Voorgesteld wordt te regelen dat aan bepaalde cumulatieve criteria moet worden voldaan om te voldoen aan de 'meerwaarde' (aard, oriëntatie, (onderzoeks)werkveld, kwaliteit), zie de tabel hieronder. Er moet dan in ieder geval aan twee van deze criteria worden voldaan om de meerwaarde aan te tonen. Enkel de internationale aard van de opleiding kan zelfstandig zorgen voor een meerwaarde van een andere taal boven het Nederlands. Andere soorten argumenten kunnen niet zelfstandig de doorslag geven, maar kunnen eventueel wel als aanvulling dienen op bovengenoemde criteria. Zie ook bijlage 2.

aard	+ evt aanvullende criteria of argumentatie		= Meerwaarde
oriëntatie	+ (onderzoeks)werkveld	+ evt aanvullende argumentatie	= Meerwaarde
kwaliteit	+ oriëntatie	+ evt aanvullende criteria	= Meerwaarde
kwaliteit	+ (onderzoeks)werkveld	+ evt aanvullende criteria	= Meerwaarde

Aard: de opleiding in zichzelf is internationaal, het internationale is verbonden aan de opleiding en de aard hiervan zelf (bijvoorbeeld international law, international relations);

Oriëntatie: de opleiding hoeft in zichzelf niet per se internationaal te zijn, maar zo is deze specifieke opleiding wel georiënteerd gelet op de eindtermen (bedrijfskunde is bijvoorbeeld niet in zichzelf internationaal, maar International Business Law heeft wel een internationale oriëntatie).

(Onderzoeks)werkveld: de opleiding is (zoals ook opgenomen in de eindtermen) gericht op een internationaal werkveld. Ook kan dit het (internationale) onderzoekswerkveld betreffen.

Kwaliteit: dit kan meerdere aspecten inhouden, maar bijvoorbeeld dat een kwalitatief goede docentenstaf alleen uit het buitenland kan worden aangetrokken (structureel, niet enkel gastcolleges), of het onderwijsconcept is internationaal gericht.

Opmerkingen:

- Het gaat om de vraag of er een meerwaarde is. Wanneer deze vraag beantwoord is kan in principe meertalig of volledig anderstalig onderwijs worden verzorgd. In het wetsvoorstel is wel bepaald dat instellingen de verantwoordelijkheid te hebben om hierbij een getrapte benadering te hanteren (eerst Nederlandstalig, dan meertalig, dan pas volledig anderstalig).
- Instemming hoeft alleen te worden gevraagd als het gaat om een 'volledig' anderstalige opleiding (meer dan twee derde van de opleiding is anderstalig, precieze verhouding afhankelijk van beslissing MOCW hieromtrent).
- Er wordt in de wet of amvb geen generiek onderscheid gemaakt naar bachelor of master. Het is wel voorstelbaar dat aan bovengenoemde criteria eerder wordt voldaan als het gaat om een master (bv. als het gaat om wetenschappelijk onderzoek; arbeidsmarkt);
- De NVAO heeft aangegeven te kunnen kijken naar *onderwijsinhoudelijke* criteria;
- Naar aanleiding van de precieze invulling van de amvb wordt gekeken naar de verhouding tussen de rollen van de NVAO, CDHO (en inspectie), met name als het gaat om het werkveldcriterium.

Meerwaardesessie 15 oktober 2019

Doel: komen tot een uitwerking van het 'meerwaardecriterium' ten behoeve van de Kamerbehandeling van de WTT (korte termijn) en ten behoeve van de uitwerking bij amvb (iets langere termijn).

Aanpak: voorgestelde uitwerking bespreken, inclusief de consequenties voor specifieke opleidingen en de wenselijkheid daarvan (zie bijlage 2).

Bijlage 1

Interne sessie (HO&S, MBO, WJZ): factoren die met name genoemd zijn of de opleiding opleidt voor een internationale arbeidsmarkt, de carrièreperspectieven en het afnemend werkveld, de andere taal 'oefenen voor later'. Ook werd het wetenschappelijk veld genoemd. Daarnaast kwamen factoren naar voren die te maken hadden met het docententeam: het belang om de wereldtop te kunnen betrekken en de situatie wanneer alleen anderstalige docenten beschikbaar zijn. Daarnaast kwamen bepaalde onderwijsconcepten naar voren, bijvoorbeeld de *international classroom*.

Sessie NVAO/inspectie/CDHO: factoren die aan de orde kwamen waren die een rol (zouden) kunnen spelen: internationaal/anderstalig speelveld; werkveld waartoe de opleiding opleidt (waar komen de mensen terecht?); vakgebied; gebruik van anderstalige technische termen; bepaalde onderwijsconcepten kunnen een andere taal benodigd hebben, mits goed uitgevoerd; het aantrekken van high potentials; samenspel wetenschappers, literatuur, diversiteit van de classroom; Opmerkingen/vragen die nog opkwamen hadden betrekking op de plaats van de meerwaardetoets ten opzichte van accreditatie; het belang van meertaligheid; sectorniveau vs opleidingsniveau; de docentkwaliteit, niveau kennisoverdracht in andere taal; aandacht voor de verschillende doelgroepen (bijv studenten die vanuit havo, vwo, mbo komen); als literatuur in het Engels is betekent dit niet noodzakelijkerwijs dat colleges in het Engels moeten.

Sessie LSVb/ISO: factoren die aan de orde kwamen waren of de opleiding gericht is op het internationaal werkveld (curriculum, arbeidsmarkt). ISO en LSVb vinden het van belang dat de andere taal niet ten koste gaat van de toegankelijkheid voor Nederlandstalige studenten (bieden van taalcursussen) en dat opleidingen hun taalkeuzes goed motiveren. Het is belangrijk dat studenten keuzevrijheid rondom taal behouden (bv scriptie in het NLs schrijven). Ook meertaligheid moet goed gefaciliteerd worden. Voorbeelden van opleidingen die volgens de studentenorganisaties in principe niet logisch zijn in het Engels zijn geschiedenis, filosofie, psychologie.

Sessie VH/VSNU/NRTO: de VH en de NRTO noemen met name de relevantie voor de arbeidsmarkt, waartoe je als opleiding opleidt. De VSNU voegde daar ook het carrièrepad richting de wetenschap toe (als NL in top van wetenschap wil blijven concurreren, is andere taal van belang). VSNU noemde ook dat het niet logisch is om bijvoorbeeld Engelse literatuur te vertalen in hoorcolleges in het NLs, en dan weer terug te moeten vertalen als je onderzoek wilt doen. De VH vond het van belang dat een andere taal ook relevant kan zijn voor het opdoen van taalvaardigheid (want taalvaardigheid is opgenomen in de OER). De VSNU noemde tot slot nog dat het internationaal karakter van een instelling mee zou moeten kunnen wegen (docenten zijn internationaal, internationale onderzoekers zouden ook onderwijs moeten kunnen geven, mee kunnen draaien in de top, regionale ligging). Allen gaven aan dat ze generieke differentiatie tussen bachelor en master niet nodig vinden.

Bijlage 2

Criterium / cumulatieve criteria	Ja/nee anderstalig of meertalig	Indien ja, voorbeelden van studies die volledig/deels anderstalig mogen zijn	Indien nee, voorbeelden van studies die <u>niet</u> volledig/deels anderstalig mogen zijn	Is dit wenselijk ja/nee?
Aard	Ja, zonder meer	Public International Law; International Relations; EU Law		
Oriëntatie + (onderzoeks)werkveld (cumulatief)	Ja, zonder meer	Diverse researchmasters die internationaal georiënteerd zijn; International Business; Lucht- en ruimtevaarttechniek		
Kwaliteit (docentenstaf uit het buitenland, onderwijsconcept) + oriëntatie (cumulatief)	Ja, zonder meer	Europese literatuurstudies, goede docenten uit Duitsland		
Kwaliteit (docentenstaf uit het buitenland, onderwijsconcept) + (onderzoeks)werkveld (cumulatief)	Ja, zonder meer			
(Onderzoeks)werkveld	Nee		Researchmasters die niet internationaal georiënteerd zijn.	
Oriëntatie	Nee			
Kwaliteit (docentenstaf uit het buitenland, onderwijsconcept)	Nee			
Titel van een opleiding is anderstalig	Nee		Social Work	
Herkomst studenten	Nee			
Alle vakliteratuur is in het Engels	Nee			

Nota aan M ter voorbereiding op overleg internationalisering, medio oktober

Follow-up visiebrief internationalisering HO en MBO

Aanleiding:

Juli visiebrief naar de Kamer gestuurd. Goed ontvangen, breed draagvlak. Ook in en na de zomer de nodige aandacht voor geweest en diverse uitwerking in gang gezet. U heeft aangegeven een keer door te willen spreken over de ontvangst en follow-up van de visiebrief. Deze nota dient als voorbereiding op dit gesprek.

Kern:

- Visiebrief voor de zomer gestuurd aan de TK, na uitgebreide afstemming met andere departementen en het onderwijsveld. Positief ontvangen, breed draagvlak.
- Media-aandacht, zie omgevingsanalyse COM. Interview Transfer.
- Besproken met veld tijdens: presentatie Nuffic, SOI, presentatie HIB, Engelse vertaling breed verspreid, veel aandacht voor, HO-tour op 6/10, opening academisch jaar HZ, etc. Goed verwerkt in Nuffic-activiteitenplan 2015 en fusie met EPF.
- Uitwerking komende tijd:
 - o Beurzenprogramma (lancering rond jaarwisseling, werkgroep aan de slag)
 - o TNE (iets vertraagd, rond jaarwisseling mee beginnen, minder haast)
 - o Uitgaande mob (beurzenprogramma, bijeenkomst Nuffic, koepels zelf mee aan de slag met werkgroepen)
 - o Samen optrekken bij handelsmissies (kwartaaloverleggen, Canada en Indonesië, 5.1/2.a)
 - o Bologna-agenda (BFUG, Bologna Regiegroep, inzet bepalen. Voorstel 5.1/2.e agenda Yerevan)
 - o Rode draad in Strategische agenda voorjaar
 - o MOOC/Serious Game (aanbesteding in gang, voorjaar presenteren)
 - o Jaarcongres Nuffic/EPF in maart, keynote M
 - o NL4Talents met Ploumen op 11 november
 - o BENELUX erkenning, beroepserkenning richtlijn, motie Straus
 - o Prep voorzitterschap EU2016
 - o

Internationalisering in het Hoger Onderwijs

Eindnotitie Expertconsultaties

December 2022

5.1/28

Bijlage: Verslagen 1 t/m 5 expertconsultaties internationalisering in het Hoger Onderwijs

Even blijft de studentdeelnemer stil. Zojuist hebben een aantal andere deelnemers aan de gesprekstafel gedeeld wat internationalisering in het hoger onderwijs in hun ervaring betekent. Heel diverse onderwerpen zijn daarbij ter sprake gekomen, zoals de vaak onderbelichte rol van docenten in het scheppen van het juiste leerklimaat in de collegezaal, grote verschillen tussen hbo en wo en de vraag van de arbeidsmarkt naar internationale competenties. Dan neemt student het woord en denkt hardop na: 'Een groot deel van mijn medestudenten is international. Ik vind de international classroom heel prettig. Het is voor mij ook een bewuste keuze. Maar ik zit daarmee op de universiteit wel in een internationale bubbel. Binnenkort moet ik gaan solliciteren voor een baan in Nederland, en in alle eerlijkheid: een brief schrijven in het Nederlands, daar zie ik erg tegenop.'

De hierboven geschetste situatie vond plaats tijdens één van de door de Nederlandse School voor Openbaar Bestuur (NSOB) georganiseerde themasessies over internationalisering in het hoger onderwijs. Zonder afbreuk te willen doen aan de vele andere interessante en minstens zo veelzeggende bijdragen aan de gevoerde discussies, is het moment illustratief voor de complexiteit van het vraagstuk van internationalisering in het hoger onderwijs, omdat allerlei zaken samenkomen die tegelijkertijd belangrijk en legitiem zijn, maar die niet automatisch goed samen (blijven) gaan. Denk aan de studiekeuzevrijheid voor individuele studenten, maar ook aan de abstractere vraag naar de plaats die het hoger onderwijs inneemt in de samenleving. Of aan de arbeidsmarkt die vraagt om internationale competenties, maar ondertussen onverminderd belang hecht aan Nederlandse taalvaardigheid.

In de loop van 2023 zal een sectorbrede toekomstverkenning van het hoger onderwijs verschijnen, die het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) op dit moment samen met koepelorganisaties (VH en UNL) en andere stakeholders ontwikkelt. Deze toekomstverkenning zal ook een lange termijn visie voor het hoger onderwijsbeleid bevatten. Toch vraagt het thema

Nederlandse School voor Openbaar Bestuur

van internationalisering ook al aandacht op de korte termijn. Dit heeft alles te maken met de instroom van internationale studenten die aan Nederlandse hoger onderwijsinstellingen een diploma willen gaan halen. Recente cijfers laten zien dat in het studiejaar 2021/'22 115.068 internationale diplomastudenten studeerden bij hogescholen en universiteiten in Nederland (bekostigde ho-instellingen).¹ Het aandeel was daarmee 13,8 procent van de totale studentenpopulatie. Op universiteiten was 23,5 procent van de studenten internationaal, terwijl dat percentage bij hogescholen met 7,1 procent aanzienlijk lager was. Hoewel de groei van de instroom van het aantal internationale studenten voor komend studiejaar iets lijkt af te vlakken, is deze in de afgelopen vijf jaar met name bij wo-opleidingen ontzettend hoog geweest (namelijk tussen de 12 en 15 procent).²

Om deze instroom in goede banen te leiden hebben enkele wo-instellingen het ministerie van OCW verzocht om extra instroombeperkende maatregelen, onder andere resulterend in de vraag om het selectie-instrumentarium uit te breiden.³ Selectie is echter uitermate lastig, niet in de laatste plaats omdat Nederlandse studenten en studenten van elders in de EER juridisch gelijk aan elkaar zijn.⁴ Tegelijkertijd blijft in Nederland onverminderd het uitgangspunt van kracht dat iedere student die dat kan en wil, moet kunnen instromen in het hoger onderwijs en een opleiding moet kunnen volgen die bij hem of haar past. Beide ontwikkelingen – de vraag naar uitbreiding selectie-instrumentarium en het waarborgen van toegankelijkheid – staan op gespannen voet met elkaar.

Om op de korte termijn een concrete basis voor verdere uitwerking van het thema internationalisering te bieden, heeft het ministerie van OCW de NSOB verzocht enkele gesprekstafels vorm te geven en te begeleiden over de centrale vraag:

Hoe kunnen we (instellingen, overheid, andere betrokken partijen) het beste omgaan met de (grote) instroom van internationale studenten en tegelijkertijd het onderwijsaanbod in Nederland zo toegankelijk mogelijk houden?

¹ Internationale diplomastudenten in Nederland: studenten die niet over de Nederlandse nationaliteit beschikken en die geen Nederlandse vooropleiding hebben gedaan die een gehele studie (in tegenstelling tot exchange-studenten die slechts een deel ervan) in Nederland volgen.

² Zie voor meer actuele cijfers over internationale studenten in het Nederlands hoger onderwijs: Nuffic (2022), *Factsheet internationale studenten*

³ Dat dit thema ook politiek urgent is, blijkt wel uit een recent aangenomen motie die de Vereniging Hogescholen (VH) en Universiteiten van Nederland vraagt (UNL) te stoppen met de actieve werving van internationale studenten zolang de minister geen nieuwe wet heeft om de instroom te beperken: ScienceGuide (30 november 2022), *Kamer eist voorlopige stop op internationale werving studenten*, <https://www.scienceguide.nl/2022/11/kamer-eist-voorlopige-stop-op-internationale-werving-van-studenten/>

⁴ Studenten uit de Europese Economische Ruimte: alle EU-landen plus Liechtenstein, Noorwegen en IJsland.

Nederlandse School voor Openbaar Bestuur

Aanpak

Via een vijftal thematische gesprekstafels hebben we in de periode tussen 24 oktober 2022 en 21 november 2022 bovenstaande centrale vraagstelling verder verkend. De vijf (sub)thema's waren:

1. Zorg & begeleiding internationale studenten
2. Waarde *international classroom*
3. Onderwijstaal
4. Internationalisering & (aansluiting) arbeidsmarkt
5. Toegankelijkheid & selectie

Voor iedere bijeenkomst hebben we een diverse groep deelnemers uitgenodigd om te komen tot een interessante mix van *usual* en *unusual suspects*. Dus bijvoorbeeld niet alleen vertegenwoordigers van organisaties, maar juist óók mensen die persoonlijke voeling hebben met de thema's in de praktijk, zoals studenten, docenten en (andere) ervaringsdeskundigen. Over alle gesprekstafels heen hebben we geprobeerd betrokkenen verbonden aan een breed scala van hoger onderwijsinstellingen aan tafel te hebben, inclusief de instellingen die bij dit soort overleggen doorgaans iets minder vaak zichtbaar zijn. Daarnaast hebben we deelnemers bewust de gelegenheid geboden om op persoonlijke titel deel te nemen en niet per se te spreken namens de organisatie waar zij werkzaam zijn en/of studeren. In totaal hebben we in de vijf bijeenkomsten 57 deelnemers mogen verwelkomen, bestaande uit 52 unieke personen, omdat enkele personen deel hebben genomen aan meerdere themabijeenkomsten, bijvoorbeeld vanuit de koepelorganisaties en studentenvertegenwoordiging (zie tabel 1).

Tabel 1 – totaal aantal deelnemers uitgesplitst naar categorieën

Categorieën	Aantal gesprekspartners
Docenten/onderzoekers universiteit	2
Docenten hogescholen	2
(Beleids)medewerkers universiteit	10
(Beleids)medewerkers hogeschool	11
Medewerkers koepelorganisaties hogescholen en universiteiten	6
Studenten(vertegenwoordigers)	13
Medewerkers ministerie EZK/FIN/OCW	5
Overige deelnemers/organisaties	8
Totaal	57

Iedere bijeenkomst duurde drie uur en was opgebouwd uit een tweetal gespreksrondes waarin we de groep willekeurig in tweeën verdeelden om in kleiner verband door te kunnen praten aan de hand van een aantal door ons vooraf geformuleerde vragen. In de eerste ronde werd ingezoomd op de concrete ervaringen van deelnemers. De tweede ronde was meer toekomstgericht, met

Nederlandse School voor Openbaar Bestuur

vragen naar wat er in de ogen van de deelnemers nodig zou zijn met betrekking tot het thema en wie daar eventueel verantwoordelijkheid voor zou kunnen nemen.

Tijdens iedere gesprekstafel zijn er uitgebreide aantekeningen gemaakt, op basis waarvan verslagen zijn geschreven, waarin we puntsgewijs de discussies weer hebben gegeven. Ieder verslag bevat nadrukkelijk een weergave door de NSOB van het gesprek zoals dat tijdens de expertconsultatie heeft plaatsgevonden. Omdat vanuit de meeste deelnemers als expert/ervaringsdeskundige aanwezig waren en niet zozeer als vertegenwoordiger van de eigen organisatie, is ervoor gekozen om soms te spreken in generieke termen (denk aan 'groot', 'veel', en 'af en toe') om herleidbaarheid te voorkomen. Daarnaast zijn de door deelnemers genoemde ervaringen belangrijker dan de (veelal tentatieve) cijfers die zij gaven om de betreffende ervaring van een illustratieve orde van grootte te voorzien. De vijf verslagen (zie bijlage) zijn openbaar en achteraf gedeeld met de aanwezigen van de gesprekstafels. Zij vormen de basis waarop deze eindnotitie is geschreven.

Als we tot slot kijken naar de 'zeggingskracht' (of externe validiteit) van deze gesprekstafels, dan is er geen discussie over mogelijk dat er altijd méér over dit onderwerp te zeggen zal zijn, over meer subthema's, met meer gesprekspartners. Toch zou onze aanbeveling niet zonder meer 'meer gesprekken' zijn. Hoewel er meer en/of andere thema's denkbaar waren, hebben we tijdens iedere gesprekstafel de deelnemers expliciet uitgenodigd om eventuele andere ervaringen of relevante onderwerpen in het gesprek in te brengen. Opvallend is daarbij dat we met name in de laatste twee sessies steeds meer zaken hoorden, die resoneerden met inzichten uit eerdere sessies. Zoals de verslagen laten zien, hebben de bijeenkomsten ontzettend veel nuance in dit debat in beeld gebracht (er is uitvoerig gesproken over allerlei vormen van verschil en variatie), evenals de grotere vragen die dit vraagstuk op scherp stellen (zoals de vraag: 'waartoe is het hoger onderwijs op aarde?').

In het vervolg van deze notitie geven wij per themabijeenkomst de belangrijkste dilemma's en mogelijke oplossingsrichtingen weer zoals deze ter sprake zijn gekomen tijdens de gesprekstafels. Onvermijdelijk vindt daarbij een reductie plaats in de rijkheid die de gesprekstafels nu juist zo interessant maakten. Daarom verwijzen we graag aanvullend nogmaals naar de bijlage met daarin de volledige verslagen van de verschillende themasessies.

Belangrijkste dilemma's en mogelijke oplossingsrichtingen per expertconsultatie

Expertconsultatie 1: Zorg en begeleiding van internationale studenten

Belangrijkste dilemma's

- Op het gebied van welzijn onderscheiden internationale studenten zich van Nederlandse studenten in een aantal opzichten die een rol spelen bij hun welzijn:
 - de toegang tot diverse voorzieningen is voor internationale studenten beperkter: van huisvesting ('*no internationals*'-problematiek) tot bijvoorbeeld aansluiting vinden bij studie- en studentenverenigingen (vanwege hun gerichtheid op Nederlandse studenten). Isolement of eenzaamheid kan hiervan een gevolg zijn.
 - vanuit sociaal en/of cultureel oogpunt kunnen internationale studenten meer prestatiedruk (bijvoorbeeld door hooggespannen verwachtingen thuis of doordat de studie niet afronden/falen geen optie is) of financiële druk (er zijn geen middelen om een eventuele uitloop op te vangen) ervaren. Dit kan resulteren in mentale druk en/of veel stress.
 - toegang tot zorg- en hulpverleningssystemen is soms een drempel, bijvoorbeeld vanwege een informatietekort of gebrek aan ervaring (niet weten hoe het werkt of waar je terecht kunt), omdat internationale studenten niet altijd staan ingeschreven bij een huisarts of zij soms niet over een zorgverzekering beschikken.
- In het algemeen beschikken internationale studenten niet over hetzelfde sociale vangnet. Dit heeft een aantal gevolgen: het vinden van hun weg in het hoger onderwijs is moeilijker en bij eventuele mentale problemen ontbreekt ondersteuning vanuit het eigen netwerk en vindt er minder (vroeg)signalering plaats. Daarom is er meer begeleiding nodig.
- De zorgstructuur (van mentoren, studietoelators, studieadviseurs, studentendecanen en studentenpsychologen) van hogescholen en universiteiten is niet in staat om de huidige aantallen internationale studenten met psychische of mentale problemen op te vangen. Er zijn te weinig studentenpsychologen aanwezig op hoger onderwijsinstellingen, en deze zijn alleen bedoeld voor kortdurende hulp bij studieproblemen of milde persoonlijke problemen. Omdat internationale studenten niet altijd staan ingeschreven bij huisartsen of verzekerd zijn én omdat de wachtlijsten (bij huisartsen/GZZ) te lang zijn kunnen studentenpsychologen hulpbehoevende studenten niet altijd doorsturen. Omdat het loslaten van de student vaak ook geen optie is, raakt de zorgstructuur van hogescholen en universiteiten (nog meer) overbelast. Een relevante vraag is waar de zorgplicht van hogescholen en universiteiten ophoudt.
- Het welzijn van internationale studenten staat deels ook vanwege een aantal structurele problemen in Nederland buiten het onderwijs om onder druk: bijvoorbeeld een

overspannen huizenmarkt en wachtlijsten in de zorg. In sommige gevallen komen studenten al met psychische of mentale problemen naar Nederland; zij kunnen hier vervolgens niet goed geholpen worden. Deze problemen vereisen oplossingen buiten het onderwijs om.

Mogelijke oplossingsrichtingen

- Beschikbare relevante informatie, bijvoorbeeld over huisvesting, zorg of andere voorzieningen, lijkt niet altijd op de juiste tijd op de goede plek terecht te komen. Het verbeteren van de informatievoorziening door bijvoorbeeld één loket of aanspreekpunt in te richten voor alle vragen van internationale studenten, ongeacht of ze onderwijsgerelateerd zijn of niet, kan daarom de moeite waard zijn. Gedacht kan worden aan een informatieloket voor voorlichting bij aankomst. Omdat dit niet alleen onderwijsgerelateerde zaken betreft, kan het betrekken van andere partijen – bijvoorbeeld gemeenten – een optie zijn. Ook kan gedacht worden aan het verstrekken van een informatieboekje speciaal ontwikkeld voor internationale studenten, zoals de IND ook 'nieuwe' Nederlanders een informatieboekje geeft. Onderwijsinstellingen en het ministerie van OCW kunnen hierin wellicht samen optrekken.
- In het kader van verwachtingenmanagement: preventief, eerlijk en tijdig communiceren over hoe studeren in Nederland is en wat beperkingen ervan zijn, nog vóórdat studenten naar Nederland komen, bijvoorbeeld over studentenhuysvestingsproblematiek, overbelaste zorg en andere praktische zaken waar studenten keihard tegenaan kunnen lopen als ze eenmaal hier zijn. Het is beter om hier vooraf van op de hoogte te zijn. In sommige gevallen kan er ook nagedacht worden aan een ontmoedigingsbeleid: een verplichte studiekeuze check of screening 'are you fit to study?' bijvoorbeeld.
- Investeren in de sociale structuren rondom internationale studenten kan helpen, bijvoorbeeld als onderwijsinstellingen meer aandacht besteden aan het personaliseren van begeleiding en het verbeteren van de toegang tot sociale structuren: gemengde clubs voor en door internationale én Nederlandse studenten waarbij de instelling een initiërende rol speelt en de financiering regelt; gemengde introductieweken met interculturele communicatiewerkshops, trainingen en softlandingsprogramma's; student-support-student groepen of buddysystemen; het creëren van veilige (studie)plekken of klassen; docenten betrekken bij de signalering van psychische/mentale problemen; docenten opleiden in gespreksvaardigheden en pedagogiek met oog voor internationale studenten; studenten beter informeren door ze bijvoorbeeld te wijzen op het bestaan van eHealth; het inzetten op samenwerkingen tussen huisartsen en onderwijsinstellingen en door laagdrempelige alternatieven voor de huidige vertrouwenspersonen aan te bieden.
- Ook kan een aantal zaken gedaan worden buiten de onderwijsinstellingen om: sociale apps of platforms (bijvoorbeeld Uni Life); een campagne tegen het fenomeen 'no internationals'; een campagne tegen overmatig gebruik van drugs en/of alcohol daar waar het problematisch wordt voor (internationale) studenten; een gratis ov-reiskaart

Nederlandse School voor Openbaar Bestuur

voor internationale studenten zodat zij mobieler zijn, vaker naar andere steden dan de studiestad kunnen reizen om Nederland te leren en kennen en zodat zij vaker naar huis kunnen reizen om familie op te zoeken (in ieder geval tot de grens).

- Er zijn relevante verschillen in het hoger onderwijs, waar rekening mee gehouden dient te worden in beleid gericht op het bevorderen van welzijn onder studenten:
 - Het is goed om voor ogen te houden dat dé internationale student niet bestaat. De groep is erg divers en verschillende subgroepen hebben verschillende dingen nodig. Bachelorstudenten, Masterstudenten en exchange studenten hebben andere (ondersteunings)behoeften.
 - Er zijn verschillen in de mate van persoonlijke begeleiding van studenten tussen instellingen, tussen hogescholen en universiteiten en tussen grote en kleine instellingen.
- Andere partijen, waaronder gemeenten, kunnen betrokken worden en bijvoorbeeld een rol spelen in het toegankelijk maken van informatie over hulp en ondersteuning en bijvoorbeeld ook helpen met het distribueren van internationale studenten over huisartsen. Op die manier worden de studentenpsychologen wat ontzien en kunnen zij zich weer bezig gaan houden met studiegerelateerde en milde persoonlijke problemen van studenten.

Expertconsultatie 2: Waarde *international classroom*

Belangrijkste dilemma's

- Als we het hebben over internationalisering in het hoger onderwijs, dan hebben we het al vrij snel over de ambitie van hoger onderwijsinstellingen om te komen tot een *international classroom*, waarmee dan eigenlijk weer vaak bedoeld wordt een *diverse classroom*. Deze zaken zijn echter wel onderling verschillend en deze verwarring horen we veel terug in de discussie over internationalisering in het hoger onderwijs. Maar dat de instructietaal van een studie het Engels is, maakt een studie niet automatisch internationaal, en al helemaal niet automatisch divers. Zo zijn ook goede internationale voorbeelden en casuïstiek nodig, moet het programma aandacht besteden aan verschillende culturen, etc.
- De discussie over de waarde van de *international classroom* verengt zich vaak tot de financiële component: 'wat levert de *international classroom* op?' Maar het gaat bijvoorbeeld, of juist, ook om de vraag wat ervan doorsijpelt in het werkveld of in de maatschappij in brede zin.
- Bij sommige opleidingen, hogescholen of universiteiten zijn méér internationale studenten gewenst om de *international classroom* te waarborgen. Bij sommige opleidingen, hogescholen of universiteiten zijn er juist 'te veel' internationale studenten t.o.v. Nederlandse studenten, daar waar het bijvoorbeeld om allerlei redenen ten koste gaat van de onderwijskwaliteit. De vraag is daarmee erg contextafhankelijk. Over het

Nederlandse School voor Openbaar Bestuur

algemeen zouden hogescholen méér internationale studenten willen en is de instroom bij universiteiten vaak juist al erg hoog en wordt gesproken over hoe dat te beperken.

- Een relevante vraag die aan bovenstaand punt ten grondslag ligt, is: wat is een goede samenstelling van een groep om een *international classroom* te laten functioneren? Uit onderzoek blijkt dat 4 á 5 nationaliteiten in een groep van 15 ideaal is. Zo voorkom je dat er mensen zijn die niemand hebben om mee te sparren, of dat er studenten zijn die onderling te veel in hun eigen taal communiceren. Maar het is voor hoger onderwijsinstellingen lastig om vooraf goed te sturen op een optimale mix voor de *international classroom*. Het vergt namelijk selecteren en indelen. Dat mag meestal niet. Daarnaast blijken er in de praktijk soms ook studenten te zijn die niet op komen dagen (spookstudenten).
- De *international classroom* reikt veel verder dan de collegezaal. Het gaat ook – en misschien wel met name – over wat er gebeurt buiten de ruimte van de collegezaal en of en hoe studenten daar met elkaar omgaan. Er is daarbij een kloof zichtbaar tussen Nederlandse studenten en internationale studenten. Een van de oorzaken daarvan is dat sommige Nederlandse studenten uit eigenbelang (namelijk het beter willen beheersen van de Engelse taal) voor een *international classroom* of Engelstalige track kiezen. Deze Nederlandse studenten stellen zich niet altijd even open. Als we kijken naar het *doel* van de *international classroom* is dat een probleem: je kunt pas van elkaar leren als je met elkaar omgaat.
- De *international classroom* vraagt van docenten specifieke competenties. Zo moeten zij om kunnen gaan met verschillende culturen en actief een (veilig) leerklimaat scheppen om verschillende perspectieven gelijkwaardig ruimte te bieden in de collegezaal. Er zou voor didactiek meer aandacht mogen komen bij instellingen. Daarnaast wordt ook van het taalniveau van docenten veel gevraagd – wellicht te veel. Veel universiteiten en ook sommige hogescholen hebben een internationaal docentencorps, wat ook een niet te onderschatten (pragmatische) reden is voor internationaal onderwijs: de docent spreekt geen Nederlands.
- Gesprekspartners geven aan dat niet iedereen positief aankijkt tegen de komst van internationale studenten. Sommige mensen vragen zich af: is er nog wel plek voor mijn kind in het onderwijs, op de arbeidsmarkt of op de huizenmarkt? Maar zij geven daarbij ook aan dat de problematiek op dit moment vaak onterecht naar de internationale studenten wordt geschoven, waarmee zij de zondebok worden. Maar zij zijn niet de oorzaak van de woningnood, of van de beperkte capaciteit van opleidingen.

Mogelijke oplossingsrichtingen

- Waarom willen we internationaliseren? Wat betekent het voor de maatschappij? Wat is op lange termijn de meerwaarde van internationalisering? Een duidelijk antwoord op deze vragen is nodig om de *international classroom* uit te leggen. En als dat antwoord niet gegeven kan worden, dan moeten daar ook conclusies aan verbonden worden.

Nederlandse School voor Openbaar Bestuur

- De aansluiting op de Nederlandse arbeidsmarkt kan beter (als dit een doel van de *international classroom* is). Daarbij is ook verwachttingsmanagement cruciaal: wat kunnen internationale én Nederlandse studenten verwachten van 1) hun gekozen opleiding (en de baankansen die zij daarna hebben) en 2) Nederland en haar problemen (zoals huisvesting).
- *Mutual integration* van internationale en Nederlandse studenten kan op hoger onderwijsinstellingen bevorderd worden, bijvoorbeeld door buddysystemen, verplicht gemixte werkgroepen en door de doelstellingen van de *diverse classroom* bij docenten duidelijk te maken. Om meer divers te worden kan gedacht worden aan onderwijsprogramma's die studenten een mogelijkheid geeft voor een kortere periode (bijvoorbeeld 5 werkdagen) onderwijs in het buitenland te volgen.
- Matching gebeurt niet overal meer, maar dat biedt wel een gelegenheid om studenten goed te informeren. Vaak gaat matching over doorstroming en uitval, maar in de praktijk heeft het hele positieve bijeffecten.
- Vooral voor wo geldt: studieverenigingen zouden een belangrijke rol kunnen spelen om internationale studenten te laten landen, maar vaak zijn deze verenigingen geworteld in de bacheloropleidingen en niet in de internationale masteropleidingen.

Expertconsultatie 3: Onderwijstaal

Belangrijkste dilemma's

- Na een periode van grootschalige verengelsing van hoger onderwijsprogramma's, bevinden we ons momenteel in een fase waarin we er ook steeds meer met een kritische blik naar zijn gaan kijken. Problemen die geconstateerd worden met betrekking tot Engels als onderwijstaal zijn o.a.:
 - dat de onderwijskwaliteit binnen opleidingen onder druk kan komen te staan vanwege beperkte Engelse vaardigheden van docenten en/of deelnemende studenten;
 - dat Nederlands als hoogwaardige, wetenschappelijke taal steeds verder onder druk komt te staan, o.a. zichtbaar in het verdwijnen van Nederlandse taal- en letterkunde als universitaire opleiding, maar ook in de steeds schaarser wordende Nederlandstalige wetenschappelijke boeken en artikelen;
 - het Engelstalige onderwijs werkt enerzijds inkluderend, omdat internationale studenten hier ook beter toegang tot het Nederlandse onderwijs krijgen, maar tegelijkertijd werkt het ook uitsluitend voor andere groepen, bijvoorbeeld Nederlandse studenten die erdoor ontmoedigd worden, waaronder ook MBO-doorstromers of stapelaars die de Engelse taal als extra barrière ervaren.
- In het algemeen ondervinden hoger onderwijsinstellingen dat er een afnemende bekwaamheid is onder studenten voor wat betreft taalvaardigheid Nederlands, die maatschappijbreed zichtbaar is. Niet alle studenten blijken bij binnenkomst in het hoger

onderwijs over het vereiste taalniveau te beschikken. Met name schrijfvaardigheid blijkt soms problematisch. De verengelsing van het onderwijs draagt hieraan bij, omdat studenten niet meer voldoende oefenen met het Nederlands tijdens hun studie. Overigens geldt het zorgelijke taalniveau ook voor het Engels, zo is de indruk.

- Dit werpt de vraag op of er niet meer aan taalvaardigheid Nederlands gedaan moet worden (en reflectie op de vraag of dit binnen of buiten het hoger onderwijs moet plaatsvinden), maar ook of er bijvoorbeeld (ook) eindtermen Nederlands moeten komen in het hoger onderwijs. Echter: vraag is ook waar de verantwoordelijkheid voor onderwijsinstellingen, en ook het hoger onderwijs als zodanig, ophoudt.
- Anderzijds heeft de verengelsing van het Nederlandse onderwijs Nederland ook veel gebracht (en nog steeds): internationaal gezien worden Nederlanders als 'wereldburgers' geroemd om hun Engelse vaardigheden en hebben zij een beter uitgangspunt op de internationale arbeidsmarkt dan menig anderen. Engelse taal heeft als vaardigheid waarde, ook voor de Nederlandse arbeidsmarkt. Bovendien tellen het ontwikkelen van taalvaardigheden, een ruimere, internationale kijk op zaken en interculturele vaardigheden impliciet ook op tot een bredere leerervaring. En tenslotte is Engels ook de taal van de wetenschap: daar wordt voornamelijk in het Engels gepubliceerd en gecommuniceerd. Deze vaardigheid trainen is daarom zinvol. Ook is er onder Nederlandstalige studenten vraag naar Engelstalig onderwijs: studenten willen zelf graag Engels beter leren beheersen en zien zelf waarde in deze vaardigheid. Soms wordt er ook meer prestige aan Engelstalig onderwijs toegedicht.
- Hogescholen en universiteiten bepalen zelf welke onderwijstaal zij willen voeren, maar de keuze en motivatie zijn niet altijd helder en expliciet gemaakt. Een goede onderbouwing voor welke onderwijstaal zinvol zou zijn en welke meerwaarde het zou hebben ontbreekt vaak. Er spelen soms ook andere motieven dan dat het een specifiek onderwijsdoel dient of gebeurt omwille van een verbetering van de onderwijskwaliteit (bijvoorbeeld om een grotere instroom te bewerkstelligen om financiële redenen). Beter motiveren en inzichtelijk maken wat de meerwaarde van het voeren van een andere onderwijstaal dan Nederlands is, zou aan te raden zijn.

Mogelijke oplossingsrichtingen

- Kritischer kijken naar waar een andere onderwijstaal dan het Nederlands legitiem zou zijn, waar het meerwaarde heeft voor het onderwijs als zodanig en waar het nuttig en passend zou zijn.
- Een kanttekening is wel dat er grote verschillen zijn tussen onderwijsinstellingen: tussen hogescholen en universiteiten, maar ook tussen opleidingen binnen instellingen of zelfs binnen opleidingen (die werken met verschillende tracks). Op sommige instellingen en/of opleidingen blijkt het ontzettend lastig om Engelstalige varianten in te vullen, terwijl deze op andere plekken overstromen met inschrijvingen.

Nederlandse School voor Openbaar Bestuur

- Nederlandse studenten hoeven anders dan hun internationale peers geen toelatingstoets op taalvaardigheid Engels te doen om toegelaten te worden tot een Engelstalige opleiding in het hoger onderwijs. Dat leidt tot grote niveauverschillen Engelse taalvaardigheid tussen Nederlandse en internationale studenten in de onderwijszaal en tot uitval onder Nederlandse studenten. Er kan omwille van kwaliteit overwogen worden om ook voor Nederlandse studenten een toelatingstoets Engels te introduceren, hoewel dit mogelijk ten koste kan gaan van de toegankelijkheid.
- De optie van vaker meertalig onderwijs aanbieden, waarbij naast het Engels bijvoorbeeld ook vakken in het Nederlands zijn binnen eenzelfde opleiding, kan de moeite waard zijn om te verkennen. Het zou bijdragen aan verschillende doelen: studenten oefenen met beide talen; docenten die in het Nederlands beter tot hun recht komen kunnen in het Nederlands doceren, internationale studenten ontwikkelen hun Nederlandse taalvaardigheid wat hen een betere positie op de Nederlandse arbeidsmarkt oplevert en het zou mogelijk ook de instroom van internationale studenten wat kunnen beperken.
- Internationale studenten lopen er nu soms tegenaan dat zij niet terecht kunnen op de Nederlandse arbeidsmarkt omdat zij de Nederlandse taal niet machtig zijn. Oplossingen hiervoor zouden kunnen zijn: (zomer)cursussen aanbieden, Nederlandse vaardigheden in het curriculum van elke opleiding inbouwen en waarborgen, een minor Nederlandse taal en cultuur aanbieden, taalvouchers voor cursussen bij talentcentra verstrekken.
- Het verlies van het Nederlands als hoogwaardige, academische taal zou tegengegaan kunnen worden door een aantal geopperde oplossingen: Nederlandstalig publiceren te promoten, gemeengoed te maken (en/of zelfs verplichten), Nederlandstalige academische debatten organiseren, een aanbodsverplichting in te stellen voor hoger onderwijsinstellingen om iets te doen aan Nederlandse taalontwikkeling of een lager tarief rekenen voor studenten als ze Nederlandse taal- en letterkunde gaan studeren, zodat deze opleiding niet verdwijnt (zoals ook bij de pabo's is gedaan om instroom op te schroeven).

Expertconsultatie 4: (Regionale) arbeidsmarkt: aansluiting studenten (& werving docenten)

Belangrijkste dilemma's

- (Internationale) studenten ervaren een discrepantie tussen wat de Nederlandse arbeidsmarkt vraagt aan Nederlandse taalvaardigheid en hoger onderwijs dat in hoge mate is verengelt (m.n. universitaire Master- en Bachelorprogramma's): als je de Nederlandse taal niet spreekt blijkt een baan vinden erg lastig, ook bij internationale bedrijven, terwijl op dit punt bij internationale studenten andere verwachtingen leven. Kanttekening: er worden grote verschillen ervaren per sector/werkveld.
- Internationale studenten voelen zich niet altijd helemaal welkom of thuis in Nederland, bijvoorbeeld omdat Nederlandse studenten hen niet altijd betrekken in hun sociale

Nederlandse School voor Openbaar Bestuur

verbanden (studenten- of studieverenigingen, maar ook studentenhuysvesting), omdat werkgevers Nederlanders prefereren bij sollicitaties of omdat de samenleving niet ingericht is op niet-Nederlanders.

- Een grote vraag is of hoger onderwijsinstellingen een verantwoordelijkheid hebben voor de internationale studenten die zij opleiden in termen van banenkansen op de Nederlandse arbeidsmarkt en of er een rem zou moeten komen op bepaalde internationale wervingscampagnes. Hieruit volgt ook een onderliggende vraag: zou de slagingskans op de arbeidsmarkt (macrodoelmatigheid), inclusief de Nederlandse taal als vereiste, meegewogen moeten worden in de bepaling van welke studierichtingen of opleidingen Engelstalig onderwijs mogen aanbieden? Dit behoeft nadere afweging.
- Hoger onderwijsinstellingen missen harde instrumenten om de instroom van internationale studenten te beperken waar zij dat nodig achten. Instellingen willen graag zelf verantwoordelijk kunnen zijn voor de inrichting van onderwijs en onderzoek en de instroom van studenten.

Mogelijke oplossingsrichtingen

- Het behoud van internationaal talent voor de Nederlandse arbeidsmarkt zou er baat bij kunnen hebben als er in de ontwikkeling van het 'thuisgevoel' bij *internationals* wordt geïnvesteerd. Geopperde ideeën hiervoor zijn bijvoorbeeld:
 - Het introduceren van een buddysysteem gedurende de opleiding (koppeling tussen een internationale en Nederlandse student) of het stimuleren van 'nodig een internationale student uit'-avonden;
 - Informele cursussen over de Nederlandse cultuur aanbieden (met een bredere insteek dan een taalcursus);
 - Het internationaliseren/socialiseren van Nederlanders als wereldburgers door op hun ontwikkeling van internationale competenties in te zetten;
 - Onderwijsinstellingen laten sturen op een gemengde samenstelling van studentenhuizen en onderwijssetting (*social engineering*);
 - Het uitbreiden van de urennorm van maximaal 16 uur per week werken voor niet EER studenten met een studentenvisum; dit zou helpen bij de inburgering en het leren van de taal.
 - 'Praktijkonderdelen' toevoegen aan m.n. universitaire studies (bijvoorbeeld stages) waardoor internationale studenten meer interactie hebben met de Nederlandse samenleving. Kanttekening hierbij is echter wel dat we voorzichtig moeten zijn met het 'volproppen' van het curriculum, dit gaat nl. ten koste van de onderwijsruimte voor andere vakken; om deze reden zijn de meningen hierover verdeeld.

Nederlandse School voor Openbaar Bestuur

- Investeren in een nog beter ontwikkelde structuur van *career offices*: centra voor trainingen, cursussen en begeleiding van internationale studenten tijdens en ook na de studie.
- Het zogenaamde 'zoekjaar' (het visum voor één jaar om naar een baan te zoeken) biedt kansen voor betere loopbaanbegeleiding van internationale studenten. Echter, internationale studenten bevinden zich op dit moment nu nog 'tussen wal en schip': ze hebben na hun afstuderen de onderwijsinstelling verlaten, maar hebben nog geen werkgever. Welke partij(en) in deze periode loopbaanbegeleiding kan bieden, behoeft nadere afweging.
- Internationale studenten kunnen ook op afstand, bijvoorbeeld bij terugkeer naar het land van herkomst, nog een bijdrage leveren aan de Nederlandse arbeidsmarkt. Dat kunnen zij bijvoorbeeld in een ambassadeursrol (werving nieuwe internationale studenten) of handelsrol (een eigen bedrijf oprichten en handelen met Nederlandse bedrijven). Het stimuleren van deze rollen biedt dus mogelijkheden.
- Er zit een vertraging tussen waar de arbeidsmarkt naar vraagt en waar op dat moment voor wordt opgeleid. Het duurt ca. 4-5 jaar voordat een student het onderwijs verlaat; tegen die tijd zijn er andere tekorten en overschotten op de arbeidsmarkt dan nu. Dat maakt snel sturen onmogelijk en lang cyclisch denken wenselijk.
- Er worden allerlei relevante verschillen geconstateerd, in verschillende dimensies van het vraagstuk, bijvoorbeeld verschillen tussen arbeidsmarkttekorten en -overschotten per regio; verschillen in mate van (te grote) instroom bij instellingen en in hoeverre dat wel/niet als problematisch wordt ervaren; verschillen in mate van verengelsing van opleidingen, ook tussen hogescholen en universiteiten; verschillen tussen onderwijsinstellingen in hoeverre er sterk ontwikkelde relaties zijn opgebouwd met het bedrijfsleven/werkveld. Ook ervaren sommige aanwezige gesprekspartners verschillen in de bereidwilligheid van internationale studenten om de Nederlandse taal te leren gedurende de opleiding (mogelijk is deze bereidwilligheid groter bij niet-Europese studenten dan bij Europese studenten). Dit vraagt eerder om gericht beleid (bijvoorbeeld specifiek doelgroepenbeleid), in plaats van generieke maatregelen.

Expertconsultatie 5: Toegankelijkheid en selectie

Belangrijkste dilemma's

- De druk die ontstaat door de instroom van internationale studenten wordt niet door iedere instelling (in gelijke mate) gevoeld. Sommige instellingen zitten met de handen in het haar omdat de groei van studenten groter is dan ze kunnen of willen accommoderen. De onderwijskwaliteit komt in die gevallen zo onder druk te staan, dat de behoefte ontstaat om te selecteren. Tegelijkertijd zien andere instellingen juist ruimte voor verdere uitbreiding, bijvoorbeeld omdat zij zich in een krimpregio bevinden en in de toekomst juist afhankelijker zijn van *internationals*. De behoefte om te selecteren verschilt dan ook sterk per instelling en zelfs per opleiding.

Nederlandse School voor Openbaar Bestuur

- Hogescholen hebben over het algemeen geen problemen met de (grote) instroom van internationale studenten op zich. Het kan wel voorkomen dat er te weinig stageplekken zijn voor internationale studenten. Dit probleem is dus meer gerelateerd aan de arbeidsmarkt.
- Huisvesting: ook dat blijkt niet voor alle instellingen een probleem. Zo vinden Nederlandse en internationale studenten op veel plaatsen gewoon nog woonruimte. Is het niet in de betreffende stad, dan wel in de regio. Eén urgent wordt breed gedeeld: scam-aanbiedingen zijn een groot probleem.
- Het instrumentarium om groei tegen te gaan is beperkt en is vrij ruw: de numerus fixus (NF).
 - Dit is ruw omdat het betekent dat iedereen die zich aanmeldt voor deze opleiding door een selectiemolen heen moet. Selecteren op een track kan op dit moment nog niet, omdat een NF aangevraagd wordt per opleiding (op croho code). Het gevolg daarvan is dat er nu soms opleidingen kunstmatig uit elkaar worden getrokken.
 - Als de keuze voor het instellen van een NF bij de minister wordt belegd en niet bij het college van bestuur van instellingen, dan kan geen goed gedifferentieerd beleid gevoerd worden.
 - Opleidingen met een NF trekken een ander type student: een student die zich vroeg heeft georiënteerd. Studenten die zich niet 'vroeg genoeg' hebben georiënteerd en er pas later achter komen dat een studie die hen interessant lijkt een NF heeft, trekken aan een korter eind.
 - Wanneer bij de ene instelling een NF voor een bepaalde opleiding geldt, maar bij een andere instelling (zelfde opleiding andere plaats) niet, dan kan het lijken dat het op stelselniveau geregeld is. Maar een deelnemer stelt dat wanneer je inzoomt op individuen, je op sommige plekken wel degelijk ziet dat de Nederlandse student wordt verdrongen.
- Studenten die minder vanzelfsprekend het Engels machtig zijn, is een punt van zorg met betrekking tot toegankelijkheid en selectie. De discussie over of het niveau Engels wel voldoende is, speelt zeker op het hbo. We hebben het hier immers veelal over 16/17-jarigen. Daarnaast is het ook de vraag of het eigenlijk wel eerlijk is om altijd maar te verwachten van Nederlandse studenten dat ze goed Engels kunnen.
- Om toegankelijkheid te waarborgen, wordt vaak de oplossing gezocht in het aanbieden van zowel een Engelstalige als een Nederlandstalige track. Maar de veronderstelling dat Nederlandse studenten altijd zullen kiezen voor de Nederlandstalige variant klopt niet. Met name op het wo kiezen Nederlandse studenten namelijk uit zichzelf voor Engelstalige tracks. Bijvoorbeeld bij technische studies omdat programmeren, vakinhoud, boeken etc. allemaal in het Engels zijn.
- Een fundamentele en ook normatieve discussie m.b.t. toegankelijkheid is de vraag of Nederlandse (hoger)onderwijsinstellingen primair voor Nederlanders zijn. Het antwoord

Nederlandse School voor Openbaar Bestuur

op deze vraag kleurt namelijk het benodigde maatregelenpakket. Als het antwoord 'nee' is, dan is de oplossing simpel en zouden we voor alle opleidingen met te veel instroom een NF instellen, met als gevolg dat het voor zou kunnen komen dat Nederlanders naar het buitenland moeten voor een bepaalde opleiding. Het antwoord ligt echter genuanceerder: alle gesprekspartners zijn het erover eens dat het Nederlandse hoger onderwijs toegankelijk moet blijven voor Nederlandse studenten. Maar daarbij wordt wel de vraag gesteld of alles wat afdoet aan toegankelijkheid kwalijk is. Enkele gesprekspartners menen in elk geval van niet: ultieme toegankelijkheid zouden we niet moeten nastreven, maar eerder een balans tussen toegankelijkheid en doelmatigheid.

- Nederland kijkt op een andere manier naar toegankelijkheid dan de landen om ons heen. Wij gaan uit van *toelaatbaarheid*; andere landen gaan vaak uit van *selectie*. Internationale studenten beseffen vaak niet hoe het Nederlandse stelsel in elkaar zit, en zijn daarom bijvoorbeeld niet geneigd naar een andere universiteit te kijken. Als we kijken naar het wo, dan zien we dat hier de kwaliteit tussen universiteiten onderling over het algemeen behoorlijk vergelijkbaar is. Aan tafel wordt gesteld dat een student uit het buitenland meestal bewust kiest voor een universiteit die het hoogst in de *rankings* staat en niet graag zal kiezen voor dezelfde opleiding aan een andere universiteit in Nederland. Dit zou echter wel helpen bij een betere spreiding van internationale studenten over hoger onderwijsinstellingen.

Mogelijke oplossingsrichtingen

- Vrijwel alle aan tafel zittende hoger onderwijsinstellingen staan welwillend tegenover een uitbreiding van het selectie-instrumentarium, zodat bijvoorbeeld de instroom gerichter gestuurd kan worden op opleidingsniveau of zelfs trackniveau. Besluiten op landelijk niveau zouden echter de mogelijkheid tot rekening houden met lokale nuance wegnemen, waardoor dergelijke besluiten sommige instellingen ontzettend tot last zullen zijn.
- Instellingen hebben toegankelijkheid volgens gesprekspartners zélf ook hoog in het vaandel, en zetten daardoor een NF pas als laatste middel in. Eventuele aanvullende afspraken omtrent de NF zouden best gemaakt kunnen worden met het ministerie van OCW, maar het gaan regelen met een extra check is voor hen onwenselijk, omdat dat alle betrokken al snel veel extra tijd zal kosten.
- Een NF heeft ook gevolgen voor vergelijkbare opleidingen aan andere instellingen. Als overal voor dezelfde opleiding een NF wordt ingesteld, dan kunnen daar vervolgens onderling afspraken over gemaakt worden.
 - Die afspraken tussen disciplines, lopen volgens gesprekspartners bij de ene opleiding/instelling beter dan bij de andere. Bij minder strak omliggende vakgebieden is het bijvoorbeeld minder vanzelfsprekend. Er wordt geopperd dat dat beter landelijke sturing op zou kunnen komen, zodat je de toegankelijkheid op stelselniveau beter waarborgt. Bijvoorbeeld meer sturende proceskaders

vanuit OCW op het niveau van de discipline (bijvoorbeeld 'dit meld je', 'dit stem je af', 'dit spreek je af', of concreet 'zorg dat je studenten na bachelor altijd kan laten doorstromen naar een master die niet selectief is').

- Hier valt voor het wo wellicht te leren van hogescholen, omdat daar allerlei zaken door instellingen onderling worden afgestemd. Zo hebben de pabo's toelatingstoetsen e.d. want je wil altijd voorkomen dat er gezegd kan worden 'bij deze hogeschool kom je heel makkelijk binnen'.
- Gesprekspartners benadrukken dat er daarnaast óók softere sturingsmechanismen bestaan, die meer gericht en meer gecoördineerd ingezet zouden kunnen worden. Te denken valt aan: het deficiëntiebeleid, het aanbieden van een voorbereidend jaar, de vrijheid die je als instelling hebt in de master, het instellingscollegegeld, een beursprogramma, de werving en de voorlichting (in brede zin), matching, het huisvestingsbeleid, internationale samenwerking, en procesinrichting (deadlines, service tijdens aanmelden, etc.).
- Als we het hebben over (gewenste) onderwijstaal, zou met het oog op toegankelijkheid gesteld kunnen worden dat iedere Engelstalige track een Nederlandse counterpart zou moeten hebben. Of dat een specifieke set van opleidingen altijd in het Nederlands gevolgd moet kunnen worden. Maar (1) is dit haalbaar en (2) is er genoeg animo? Dit brengt bijvoorbeeld wel het risico van 'spook tracks' met zich mee, bijvoorbeeld omdat Nederlandse studenten bewust kiezen voor een Engelstalige track. Een risico bij het onderscheiden van tracks is ook dat er verschil kan ontstaan in kwaliteit. Het is goed mogelijk dat de meer gemotiveerde studenten op dit moment voor de Engelstalige track kiezen, omdat deze track op dit moment meer status en/of prestige heeft (al dan niet terecht). Het zou goed zijn om kritisch na te denken over het 'imagoprobleem' van de Nederlandse taal als onderwijstaal.
- Aan tafel wordt de behoefte gevoeld dat het ministerie van OCW belangrijke vakgebieden aangeeft, zodat daarover samen met hoger onderwijsinstellingen en door instellingen onderling afspraken kunnen worden gemaakt. Een groot deel van de autonomie moet echter overgelaten blijven aan instellingen en disciplineoverlegorganen, zo is de mening aan tafel, maar misschien zouden kaders op deelgebieden aan OCW overgelaten kunnen worden.
- Bekostiging is ook een sturingsinstrument. Achter elke opleiding zit een financiële werkelijkheid en daar speelt het aantal studenten een grote rol in. Gesprekspartners vragen zich af wat er zou gebeuren als de financiële prikkel wordt weggehaald. Wat zouden hoger onderwijsinstellingen dan wel en niet aanbieden? Volgens hen zou het goed mogelijk kunnen zijn dat sommige opleidingen dan minder hun best doen om internationale studenten aan te trekken.
- Een andere oplossingsrichting om de instroom van internationale studenten te verminderen betreft het terugdraaien van verengelsing. De gesprekstafels hebben echter duidelijk gemaakt dat dat als generieke maatregel niet zonder meer wenselijk is, maar dat hierbij rekening gehouden moet worden o.a. met verschillen tussen hbo en wo,

voorkeuren van studenten, (regionale) arbeidsmarkt, tekortsectoren, het karakter van sommige disciplines en opleidingen, de regio(functie) van de betreffende onderwijsinstelling etc.

- In Denemarken is (via de taal) een limiet gesteld aan het aantal plaatsen voor internationale studenten in de Bachelorfase. Omdat deze maatregel ter bescherming van de Deense taal is ingevoerd, is dit wettelijk toelaatbaar. Dit is echter een hele ingrijpende maatregel, waarmee ook in Denemarken niet iedereen tevreden is.
- De idee van de branchecampus: op andere plekken, in het buitenland, onderwijsactiviteiten organiseren waardoor je studenten niet naar Nederland haalt, maar waarbij instellingen lokale 'dependances' hebben. Dit is bijvoorbeeld in Roemenië het geval. We zijn namelijk als instellingen in Nederland aantrekkelijk, maar is het echt nodig voor studenten om naar Nederland te komen? Noot: een branchecampus opzetten duurt jaren. Daarnaast zijn branchecampussen in de geschiedenis vaker niet goed uitgekapt.
- Universiteiten en hogescholen zouden op hun (opleidings)website kunnen zetten waar dezelfde opleiding ook elders te volgen is. Dat gebeurt nog niet op dit moment. We moeten wel beseffen dat er een hele onderzoeksgroep achter een opleiding zit: dat moet ook erkend en gewaardeerd worden. Het is niet zo dat als er genoeg plek is, er ook genoeg wetenschappelijk personeel is – dat duurt jaren om op te bouwen. Gesprekspartners geven hierbij ook aan dat we ook niet moeten vergeten dat sommige universiteiten, zoals de universiteiten in Wageningen en Delft, hele gespecialiseerde opleidingen hebben.
- Gesprekspartners geven aan dat het mooi zou zijn als instellingen in gezamenlijkheid, en niet als concurrenten, kunnen optrekken. Het ministerie zou ook kunnen sturen op samenwerking – door bijvoorbeeld een escalatieroute te ontwikkelen waarbij er een stok achter de deur is wanneer er samen uitkomen niet lukt, of door een kader te stellen die instellingen gezamenlijk kunnen inkleuren. Een succesvol voorbeeld hiervan is 4TU.
- Door samenwerkingsverbanden op Nederlands en Europees niveau kunnen we op een kleinschalige manier tot herverdeling van studenten komen en studenten beter faciliteren.

Onderzoek en Wetenschapsbeleid

068

O N D E R
O N D S G M
L T U U R
N E I E M
S C H A P

SPOED

*Ik kan hier nu, fotos de
Ministerie, gaar geleend
concentratie op
Aldond 20*

Intern memo

Betreft: Internationaliseringsagenda HO-en OWB Datum: 6-11-2008

Aan: M

Van: 5.1/2.e en 5.1/2.e

Via: DG.HBWE
D.HO

CC: D.OWB

Kenmerk: 5.1/2.e

✓ **AFGEHANDELD**
13 MEI 2009

Hierbij ontvangt u ~~het~~ de internationaliseringsagenda HO/OWB. Dit is, op verzoek van de Tweede Kamer, een uitwerking van de strategische agenda van november 2007. De outline is eerder met u besproken. Het stuk wordt behandeld tijdens het AO in de Tweede Kamer van 17 november. Dit betekent dat het uiterlijk op maandag 10 november naar de Kamer moet worden gestuurd. Uw commentaar kan nog op vrijdag 7 november worden verwerkt.

Samenvatting inhoud

In deze internationaliseringsagenda ligt – in het verlengde van de strategische agenda – het accent op het verbetering van de kwaliteit van het hoger onderwijs en onderzoek in Nederland. Ook internationalisering draagt bij aan deze kwaliteit. De boodschap aan de instellingen is dat zij ook op het gebied van internationalisering autonoom zijn. Het is aan de instellingen, studenten en onderzoekers om ook hun eigen visie, plannen en ambities te formuleren. De taak van de overheid is om dit te stimuleren en faciliteren. Met het oog op internationalisering richten we als overheid onze aandacht op een viertal zaken:

- I. Het vergroten van de mobiliteit van Nederlandse studenten.
- II. Het stimuleren van een meer internationale oriëntatie van onderwijsinstellingen.
- III. Het vergroten van de zogenoemde *brain circulation*.
- IV. Het verbeteren van het vestigingsklimaat voor onderwijsinstellingen en onderzoeksinstituten.

Voor het HO deel is 20 miljoen in 5 jaar beschikbaar. Mocht de Tweede Kamer aandringen op een grotere investering, dan wordt bij de voorjaarsnota een claim ingediend voor 16,5 miljoen per jaar.

Afstemming

Dit stuk is ambtelijk afgestemd met koepels zoals VSNU, HBO-raad, Paepon en SAIL, maar ook met NUFFIC, NWO, KNAW, TNO, ISO, LSVb, NEWS en met de ministeries van EZ, LNV en BZ. Afstemming met het ministerie van Financiën loopt nog, maar zal niet leiden tot problemen of grote wijzigingen van de tekst. Aangezien het een uitwerking van de strategische agenda betreft, is afgezien van verzending langs de onderportalen en behandeling in de MR.

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

> Retouradres Postbus 16375 2500 BJ Den Haag

Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Rijnstraat 50
Den Haag
Postbus 16375
2500 BJ Den Haag
www.minocw.nl

Contactpersoon
5.1/2.e

T +31-5 1/2.e
5.1/2.e @minocw.nl
5.1/2.e

Onze referentie
5.1/2.e

14 SEP. 2009

Datum
Betreft

Vertraging toezending kabinetsbrede internationaliseringsagenda
Hoger Onderwijs, Onderzoeks- en Wetenschapsbeleid (motie 31700
VIII, nr 72)

Met deze brief informeer ik u over de overschrijding van het tijdspad van een toezegging op het terrein van hoger onderwijs. Het betreft de vertraging in de toezending van de kabinetsbrede internationaliseringsagenda Hoger Onderwijs, Onderzoeks- en Wetenschapsbeleid (motie 31700 VIII, nr 72). Deze heb ik u tijdens het overleg van 8 december 2008 toegezegd.

U zult de kabinetsbrede internationaliseringsagenda Hoger Onderwijs, Onderzoeks- en Wetenschapsbeleid, drie weken later, in de eerste helft van oktober ontvangen. Gelijktijdig zal u de brief over het Neso-programma ontvangen.

de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,

5.1/2.e

dr. Ronald H.A. Plasterk

070

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

5.1/2.e

TER VOORBEREIDING

Aan 5.1/2.e

HO&S

Van

5.1/2.e

T +31-70 5.1/2.e

Datum

17 augustus 2010

Registratienr

5.1/2.e

Kopie voor

D. HO&S

DIV. HO&S

5.1/2.e

DIB

Datum afgedaan

26 OKT 2010

Gekoppeld registra

Deponeren in dossier

nota

Onderwerp: voorbereiding overleg met BuZa over
OCW vertegenwoordigingen in het buitenland (OCW)

Doel

Op 19 augustus 2010 vindt op verzoek van min BuZa een overleg plaats tussen OCW (5.1/2.e) en BuZa (5.1/2.a), 5.1/2.e) over de vertegenwoordigingen van OCW in het buitenland (de instituten in het buitenland). BuZa wil graag met OCW bespreken in hoeverre de thans beperkte culturele functie en de momenteel geringe culturele activiteiten, die de Nederlandse instituten ter ondersteuning van hun reguliere kerntaken uitvoeren, zouden kunnen worden uitgebreid en verstevigd. In overleg met OCW overweegt BuZa om de Nederlandse OCW-instituten op termijn in een sessie met de culturele attachés van BZ onder de aandacht te brengen.

NB, de Culturele Attachés hebben ook de de vertegenwoordiging van onderwijs in hun portefeuille.

Toelichting

Het overleg heeft betrekking op drie groepen van vertegenwoordigingen, namelijk de NIB's (Nederlandse Instituten in het Buitenland), de NESO's (Netherlands Education Support Offices) en de NWIB's (Nederlandse Wetenschappelijke Instituten in het Buitenland).

Deze vertegenwoordigingen worden gedeeltelijk of geheel gefinancierd door OCW en hebben met elkaar gemeen dat zij in het buitenland taken vervullen op het terrein van de promotie en positionering van het Nederlands hoger onderwijs (wo en hbo en in sommige gevallen ook mbo), de werving van studenten en de bevordering van samenwerking tussen Nederlandse onderwijsinstellingen en die in het buitenland. Daarmee leveren zij een bijdrage aan het streven om de kwaliteit van het Nederlands hoger onderwijs te vergroten en mondiaal te positioneren (zie ook de Internationaliseringsagenda 'Grenzenloos Goed', 2008).

De instituten overlappen elkaar deels inhoudelijk maar onderscheiden zich als volgt:

De NESO-kantoren (Netherlands Education Support Offices)¹

De NESO-kantoren zijn verantwoordelijk voor de generieke promotie van het Nederlands hoger onderwijs en de werving van talentvolle buitenlandse studenten. Deze instituten hebben geen zelfstandige onderwijs- en/ of onderzoekstaak. De NESO's zijn gevestigd in door OCW geselecteerde opkomende landen buiten Europa zoals beschreven in de internationaliseringsbrief "Koers op Kwaliteit" (2004) en 'Grenzenloos Goed' (2008). Het netwerk van NESO's wordt beheerd door de Nuffic. Via de NESO-kantoren kunnen instellingen voor het Nederlandse hoger onderwijs werken aan hun internationale institutionele samenwerking en tevens kunnen zij studenten werven in het land van vestiging van het NESO-kantoor.

NIB's (Nederlandse Instituten in het Buitenland)²

De NIB's bieden vakinhoudelijke (onderwijs) programma's aan, stimuleren internationale kennisuitwisseling, nemen de generieke promotie van het Nederlands hoger onderwijs op zich en bemiddelen voor stages. Ter ondersteuning van deze activiteiten besteden zij aandacht aan de *culturele dialoog*. Hierbij moet gedacht worden aan bijvoorbeeld het aanbieden van cursussen interculturele communicatie.

Anders dan de NWIB's zijn de NIB's expliciet gericht op het gehele hoger onderwijs (universiteiten en hbo, het NIHA is tevens gericht op het mbo) en hebben ze geen specifiek wetenschappelijke doelstelling. Het programma-aanbod wordt zowel bepaald door de vraag uit het Nederlands hoger onderwijsveld als door de vraag uit het Mediterrane onderwijsveld.

NWIB's (Nederlandse Wetenschappelijke Instituten in het Buitenland)³

De NWIB's zijn vakinhoudelijk gerichte, wetenschappelijke instituten die faciliteiten bieden aan student en onderzoeker tijdens hun werkzaamheden in het desbetreffende land. De NWIB's worden beheerd door universiteiten, die gezamenlijk participeren in een koepelorganisatie. De NWIB's zijn primair gericht op het universitaire veld, al maken hbo-instellingen in toenemende mate gebruik maken van de faciliteiten.

De financiële bijdrage van OCW aan de gehele koepel van NWIB's bedraagt €1 mln. per jaar voor infrastructurele voorzieningen ('stenen en luiken').

Functie van de culturele activiteiten

Een aantal instituten besteedt in meer of mindere mate aandacht aan het uitvoeren van culturele activiteiten, variërend van het vertonen van Nederlandse films, het houden van tentoonstellingen van werk van Nederlandse kunstenaars en

¹ De NESO-kantoren zijn gevestigd in Brazilië (Brasilia), Zuid-Korea (Seoul), Vietnam (Ho Chi Min City), Indonesië (Jakarta), India (2 Nuffic NESO Desks: in Chennai en in Ahmedabad), Rusland (Moskou), Thailand (Bangkok), China (her-vestiging nog niet bekend) en Mexico (Mexico).

² De NIB's zijn gevestigd in Syrië (NI-Damascus in Damascus), Marokko (NIMAR in Rabat), Turkije (NIHA in Ankara en NIT in Istanboel), Libanon (NI-Beiroet in Beiroet, in oprichting) en Jordanië (NI-Amman in Amman, in oprichting)

³ De NWIB's zijn gevestigd in Italië (KNIR in Rome, NIKI in Firenze), Egypte (NVIC in Caïro), Rusland (NIP in St-Petersburg), Japan (JNI in Tokyo), Griekenland (NIA in Athene)

van voordrachtsavonden over bijvoorbeeld Nederlandse literatuur of muziek. Het doel van deze activiteiten is om een bijdrage te leveren aan de verbetering van de wederzijdse kennis en beeldvorming. Vervolgens moet dit, samen met de reguliere internationaliseringstaken van de instituten, bijdragen aan intensivering van internationale samenwerking met het Nederlands hoger onderwijs in de vorm van instroom van talentvolle internationale studenten en onderzoekers die in het Nederlands hoger onderwijs een ho-opleiding volgen, een stage lopen, onderzoek uitvoeren, doceren of projecten uitvoeren of daarin participeren.

HO&S

Datum

12 augustus 2010

Overwegingen bij het 'idee' van BuZa

Uitbreiding van de culturele functie en taken van de Nederlandse instituten zoals BuZa dat aan de orde stelt, stuit op een aantal bedenkingen en belemmeringen:

- momenteel is binnen de instituten al een zeer beperkte formatie beschikbaar voor hun core-business: de onderwijsgerelateerde zaken. Uitbreiding met culturele taken zou extra investering vereisen. Bijvoorbeeld van OCW, want dit ministerie is verantwoordelijk voor het cultuurbeleid in Nederland en daarmee ook, in bepaalde mate, voor het internationaal cultuurbeleid van Nederland;
- uitbreiding en verzwaring van de culturele activiteiten zou betekenen dat – bij gelijkblijvende aantal fte's per instituut – de reguliere activiteiten van de instituten, zoals hierboven geschetst, zouden moeten afnemen. Dat zou geen dienst bewijzen aan de ambities van de Nederlandse overheid en van de Nederlandse instellingen om het Nederlands hoger onderwijs mondiaal te positioneren als kenniseconomie;
- met de instellingen zijn weliswaar bestuurlijke afspraken gemaakt over het beheer van de instituten, maar zij zijn en blijven autonoom. Zo beheren de universiteiten de NWIB's en vanaf 2011 bundelen de NIB's zich als groep en worden zij eveneens door Nederlandse instellingen beheerd. Dit gegeven maakt het onwenselijk, en moeilijk, om vanuit de overheid extra taken en activiteiten aan de instituten op te leggen die geen verband houden met hun primaire taak: het hoger onderwijs.

Toegankelijkheid hoger onderwijs Nederland en in internationaal perspectief. Schijnbaar tegengestelde resultaten in nationaal en internationaal onderzoek.

Inleiding

Het CBS heeft een leeftijdscohort gevolgd met alle personen die op 1 oktober 1999 16 jaar oud waren en ingeschreven stonden in de Gemeentelijke Basisadministratie. Van deze personen is op 25-jarige leeftijd per ses-klasse bekeken welk percentage in het ho ingeschreven is (geweest). De ses-klasse is bepaald op basis van het inkomen van de ouders (quintielen 0-20%, 20-40%, 40-60%, 60-80%, 80-100%).

Het onderzoek laat zien dat van de 25-jarigen afkomstig uit het laagste inkomensquintiel 31% ingeschreven is (geweest) in het ho en van die uit het hoogste inkomensquintiel 70%.

Vraag

Hoe is het "lage" percentage van 31% inschrijving in het ho uit de groep met de laagste inkomens te rijmen met het beeld in internationaal perspectief van een goede toegankelijkheid van het Nederlandse onderwijs.

Antwoord

In internationaal perspectief gaat het om de positie van Nederland ten opzichte van andere landen. Ook bij een gevonden percentage van 31% ingeschrevenen in het ho uit het laagste inkomensquintiel steekt de Nederlandse toegankelijkheid goed af.

Toelichting

Eurostudent III 2005-2008 laat zien dat in alle hoger onderwijssystemen de lagere SES-klassen ondervertegenwoordigd zijn.

Verder bevestigt *Eurostudent 2005-2008* de relatief grote toegankelijkheid van het Nederlandse hoger onderwijs:

- Schotland, Nederland en Finland hebben de meest open systemen.
- In Nederland, Finland, Spanje, Zwitserland en Ierland is de deelname van studenten uit een laaggeschoolde sociale achtergrond relatief groot.
- Bezien we de gegevens van de figuur 3.1 blz 60 van *Eurostudent* dan zien we voor vrouwelijke studenten zelfs een overrepresentatie van de lagere sociale klassen in Nederland, Ierland en Italië.

Recent verscheen, met steun van de Europese Commissie, het rapport *Evolving diversity, an overview of equitable access in Europe*, een studie uitgevoerd door het EQUNET Consortium, in het kader van de sociale dimensie ambities van de EU.

Deze studie laat onder meer een nieuwe benadering zien: overzichten per land van het percentage individuen in de leeftijdsklassen 55-64, 45-54, 35-44 en 25-34 dat een hoger onderwijs diploma heeft, naar onderwijs achtergrond van de ouders (fig 18). Deze data zijn gebaseerd op ESS gegevens (European Social Survey van Eurostat). Voor Nederland laat dit een toenemend aantal gediplomeerden zien naarmate hun laag opgeleide ouders jonger zijn. Dus door de jaren heen stijgt het aandeel hoger opgeleiden onder de kinderen van laag opgeleide ouders. Het deelname percentage van de 25-34 jarigen met laag opgeleide ouders ligt iets onder 35%. Voor de kinderen van hoger opgeleide ouders is het aandeel dat een hoger onderwijs diploma heeft behaald in alle leeftijdscategorieën gelijk.

In deze studie krijgen landen een gunstig oordeel als het aandeel dat een hoger onderwijs diploma behaalt van de jongere populatie met lager geschoolde ouders hoger is dan het aandeel uit de oudere populatie. Spanje, UK en Frankrijk scoren het best. Deelname van de 25-34 jarigen met laag opgeleide ouders ligt hier op 35-40%; NL iets onder 35%. Van de slechtste presteerders is dat deelname percentage ca 5%.

Eurostudent en het Eurostat rapport hebben elk op een *verschillende wijze* een model gemaakt voor internationale vergelijking van hun gegevens. In absolute zin zijn de gegevens uit deze onderzoeken niet te vergelijken met de nieuwe Nederlandse gegevens. Immers de Nederlandse cijfers gaan uit van

alle personen in een leeftijdscohort. Eurostudent beziet voor de internationale vergelijking het aandeel met lager opgeleide ouders uit de studentenpopulatie die de vragenlijsten beantwoorden ten opzichte van het aandeel lager opgeleiden in de gehele nationale populatie en Eurostat gaat uit van afgestudeerden in het hoger onderwijs. Elk onderzoek gaat dus van een heel andere groep uit.

Statistisch, biologisch, sociaal:

Statistisch gezien komt een hoger inkomen vaker voor bij hoger opgeleiden; een hogere opleiding vergt meer intelligentie; intelligentie is deels erfelijk. Hoger opgeleiden geven bovendien ruimere taalvaardigheden mee aan hun kinderen. Dus in grote lijnen geldt: hoe meer de ouders verdienen (hoe intelligenter ze zijn) des te groter de slaagkans van hun kinderen in het ho.

5.1/2.e

Op verzoek van – en afgestemd met – 5.1/2.e en 5.1/2.e
31 januari 2011

Retour aan HO&S

Er is geen stuk verzonden omdat het onderwerp reeds is opgenomen in de CoCo-conclusies van 18/10/11

073

BOA/MR

Na paraaf retour aan BOA/MR

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

TER BESLUITVORMING

ter informatie

Aan: S, M

= (Parallel intas m)

nota

Onderwerp: BNC fiche Commissie Mededeling Modernisering Hoger Onderwijs

Paraaf HO&S

Datum 5.1/2.e

Paraaf COM

Datum 19/10

Paraaf FEZ / DGc PB

Datum 19/10

Paraaf DGHBE

Datum

5.1/2.e

HO&S

Van

5.1/2.e

T +5.1/2.e

Datum

12 oktober 2011

Registratienr

5.1/2.e

Kopie voor

D. HO&S

DIV. HO&S

5.1/2.e

5.1/2.e

5.1/2.e

Kopie aan en reeds afgestemd met IB

Datum afgedaan

Gekoppeld registratienr.

Deponeren in dossier

Uitvoeren 30/1 internationalisering

Aanleiding

De Europese Commissie bracht onlangs een mededeling uit over de Modernisering van het Hoger Onderwijs in Europa. Zoals gebruikelijk is over de mededeling een zgn. 'BNC-fiche' opgesteld als leidraad voor de Nederlandse opstelling. In EU-verband wordt de mededeling via het Onderwijscomité in de OJCS-Raad van 28-29 november 2011 besproken.

Bijgevoegd zijn de Commissiemededeling, het BNC-fiche waarin de opmerkingen van de interdepartementale werkgroep Beoordeling Nieuwe Commissievoorstellen (BNC) zijn verwerkt en dat is goedgekeurd in de Coördinatie Commissie EU-zaken (CoCo), en het aanbiederformulier voor de MR.

Voorzien is dat het fiche aan het Parlement wordt gezonden na behandeling in de MR.

Voorstel

De mededeling leest als een leidraad voor landen en instellingen om het hoger onderwijs te moderniseren. De nadruk ligt op verhoging in de EU van het aantal afgestudeerden, verhoging van de kwaliteit en effectiviteit van het onderwijs door middel van mobiliteit en de kennisdriehoek en het maximaliseren van de bijdrage van het hoger onderwijs om de EU sterker uit de crisis te laten komen. De mededeling bevat een overzicht van de initiatieven die op EU-niveau genomen worden om de lidstaten en instellingen te ondersteunen. Nagenoeg alle genoemde EU-acties zijn reeds eerder aangekondigd. De mededeling is in lijn met het Nederlandse beleid in de Strategische Agenda Hoger Onderwijs en kan gezien worden als een ondersteuning van het kabinetsbeleid.

S.
De CoCo-conclusies worden TKN geagendeerd voor de MR van 28/10/11. Daarin is dit fiche reeds opgenomen

Besluiten**HO&S**
Datum

Kennis nemen van het bijgevoegde BNC-fiche. Het wordt via de reguliere procedure via Min BuZa aan de Tweede Kamer aangeboden.
(Bedoeling was dat deze nota met bijlage u via uw tas van vrijdag 14 oktober zou bereiken. Excuus dat dat niet is gebeurd.)

Consequenties en toelichting

Geen andere dan reeds neergelegd in de Strategische Agenda Hoger Onderwijs.

Retour aan PHOS II

UIT VIA: ontvangt
M nota
1 parallel
2 in tas
op 21/10

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

~~ISPOED~~
Jom te MR op 28/10/11

TER BESLUITVORMING

Aan S, M

Jom DGHWE:
Wordt niet apart
aangeboden aan MR.

nota

Onderwerp: BNC fiche Commissie Mededeling
Modernisering Hoger Onderwijs

Paraaf HO&S
Datum

5.1/2.e

19/10

Paraaf COM
Datum

19/10

5.1/2.e

Paraaf FEZ
Datum

5.1/2.e

19/10

Paraaf DGHWE

Datum

5.1/2.e

19/10

Aanleiding

De Europese Commissie bracht onlangs een mededeling uit over de Modernisering van het Hoger Onderwijs in Europa. Zoals gebruikelijk is over de mededeling een zgn. 'BNC-fiche' opgesteld als leidraad voor de Nederlandse opstelling. In EU-verband wordt de mededeling via het Onderwijscomité in de OJCS-Raad van 28-29 november 2011 besproken.

Bijgevoegd zijn de Commissiemededeling, het BNC-fiche waarin de opmerkingen van de interdepartementale werkgroep Beoordeling Nieuwe Commissievoorstellen (BNC) zijn verwerkt en dat is goedgekeurd in de Coördinatie Commissie EU-zaken (CoCo), en het aanbiedingsformulier voor de MR.

Voorzien is dat het fiche aan het Parlement wordt gezonden na behandeling in de MR.

Voorstel

De mededeling leest als een leidraad voor landen en instellingen om het hoger onderwijs te moderniseren. De nadruk ligt op verhoging in de EU van het aantal afgestudeerden, verhoging van de kwaliteit en effectiviteit van het onderwijs door middel van mobiliteit en de kennisdriehoek en het maximaliseren van de bijdrage van het hoger onderwijs om de EU sterker uit de crisis te laten komen. De mededeling bevat een overzicht van de initiatieven die op EU-niveau genomen worden om de lidstaten en instellingen te ondersteunen. Nagenoeg alle genoemde EU-acties zijn reeds eerder aangekondigd. De mededeling is in lijn met het Nederlandse beleid in de Strategische Agenda Hoger Onderwijs en kan gezien worden als een ondersteuning van het kabinetsbeleid.

HO&S

Van

5.1/2.e

+31-5.1/2.e

Datum

12 oktober 2011

Registratienr

5.1/2.e

Kopie voor

D. HO&S

DIV. HO&S

5.1/2.e

5.1/2.e

5.1/2.e

Kopie aan en reeds
afgestemd met
IB

Datum afgedaan

Gekoppeld registratienr.

Deponeren in dossier

deponeren 14/30/11
Na paraaf
retour aan
BOA/MR

5.1/2.e

Besluiten

Instemmen met het bijgevoegde BNC-fiche waarin bovenstaande verwoord is en dat door de Coördinatie Commissie EU-zaken (CoCo) akkoord is bevonden. Gaarne bij instemming het aanbiedingsformulier voor de MR ondertekenen.

HO&S

Datum

12 oktober 2011

Consequenties en toelichting

Geen andere dan reeds neergelegd in de Strategische Agenda Hoger Onderwijs

074

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

> Retouradres Postbus 16375 2500 BJ Den Haag

College van Bestuur

Rijnstraat 50
Den Haag
Postbus 16375
2500 BJ Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Contactpersoon

5.1/2.e

T +31-70 5.1/2.e
5.1/2.e@minocw.nl

Datum **27 OKT. 2011**
Betreft Verkenning "werving buitenlandse studenten"

Onze referentie

5.1/2.e

Geachte heer, mevrouw,

Graag vraag ik uw aandacht voor het volgende.

Het bureau buitenland van uw instelling is door het ministerie van OCW benaderd voor een informeel gesprek over het thema "werving van buitenlandse studenten". Aanleiding hiervoor zijn de vragen vanuit o.a. de Tweede Kamer over de kosten en baten van de toenemende diplomamobiliteit van buitenlandse studenten en de mogelijke effecten hiervan op de kwaliteit en toegankelijkheid van opleidingen.

Het ministerie heeft ITS Nijmegen opdracht gegeven onderzoek te doen naar de kosten en baten van internationale studenten. De bevindingen van dit onderzoek zullen input geven aan de beantwoording van bovengenoemde vragen. Om deze vragen evenwichtig te kunnen beantwoorden vinden wij het daarnaast van groot belang kennis te nemen van de opvattingen en praktijkervaringen van hoger onderwijsinstellingen. Vandaar dit initiatief voor een gespreksronde langs een aantal instellingen. Het gesprek zal zich focussen op de volgende hoofdvragen:

- Wat zijn de belangrijkste trends op het gebied van mobiliteit?
- Wat zijn voor uw instelling/opleiding het doel en de focus van mobiliteit?
- Wat ziet u als de belangrijkste kosten en baten van mobiliteit?
- Hoe verhoudt de toenemende instroom van buitenlandse studenten zich tot de kwaliteit en toegankelijkheid van uw onderwijsaanbod?
- Denkt u dat bij de werving van studenten actiever gestuurd kan worden op kwaliteit? Zo ja, zijn aanvullende maatregelen nodig vanuit de sector, individuele instellingen of overheid?

Na deze gespreksronde zullen de uitkomsten besproken worden met de HBO-Raad, VSNU en de koepelorganisatie voor internationale studenten, NEWS students. Aan het einde van dit jaar zal de Tweede Kamer worden voorzien van een beleidsnotitie over dit thema.

Voor de medewerking van uw instelling zeg ik u bij voorbaat dank.

Met vriendelijke groet,

5.1/2.e

5.1/2.e

1. UNIVERSITEIT MAASTRICHT
2. FONTYS VENLO
3. RIJKSUNIVERSITEIT GRONINGEN
4. HANZEHOGESCHOOL GRONINGEN
5. STENDEN HOGESCHOOL (LOCATIE GRONINGEN)
6. SAXION HOGESCHOLEN ENSCHEDE
7. UNIVERSITEIT TWENTE
8. ARTEZ ARNHEM OF ENSCHEDE
9. HOGESCHOOL ARNHEM NIJMEGEN (HAN)
10. UNIVERSITEIT WAGENINGEN
11. TU DELFT
12. ERASMUS UNIVERSITEIT ROTTERDAM
13. UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM (UVA)

TER BESLUITVORMING

Aan: S

Onderwerp: Discussienotitie m.b.t. beantwoording vragen
kosten-baten buitenlandse studenten

Paraaf HC
Datum 1/12-11

Paraaf DGHBE
Datum 1/12

HO&S

HO&S

Datum

23 november 2011

5.1/2.e

T +31-70-

5.1/2.e

Datum

23 november 2011

Registratienr

Kopie voor

D. HO&S

DIV. HO&S

5.1/2.e

5.1/2.e

5.1/2.e

5.1/2.e

(Kennis)

(IB)

(IB)

Kopie aan en reeds

afgestemd met

KENNIS, IB

Datum afgedaan

13/12/11

Gekoppeld registratienr.

Deponeren in dossier

Ter bespreking

Op vrijdag 2 december a.s. (11.00 – 12.00 uur) heeft u overleg met de directies Kennis, HO&S en IB over beantwoording van de vraag van minister Kamp over de kosten en baten van buitenlandse studenten (op 16 december geagendeerd in de MR in de vorm van een 'two pager') en de motie Van der Ham/De Rouwe over dezelfde vraag, aangevuld met vragen over kennismigranten en mobiliteit van onderzoekers (toegezegd voor einde van dit jaar). **(motie in bijlage 1)**

In deze nota vindt u een voorstel voor een lijn van beantwoording van genoemde vragen. In de bijlage vindt u:

Bijlage 1: Tekst motie Van der Ham/De Rouwe

Bijlage 2: Fact and figures mobiliteitsstromen (bijlage 1)

Bijlage 3: Toelichting kosten-baten analyse

Bijlage 4: Toelichting beantwoording motie m.b.t. kennismigranten/mobiliteit onderzoekers

Voorstel agenda:

- 1 Akkoord met lijn van de kosten-baten analyse (uitwerking in bijlage 1)? Zo ja, dan zal op basis hiervan een concept 'two pager' voor de MR worden gemaakt.
- 2 Akkoord met aanvullend naar welvaartseffecten van buitenlandse studenten/kennismigranten, na stopzetting ITS onderzoek? Zo ja, dan zal CPB of een ander onderzoeksbureau worden benaderd (planning: oplevering medio 2012),
- 3 Akkoord met voorgestelde beleidslijnen en aanbevelingen gericht op meer sturing op kwaliteit? Zo ja, dan zal op basis hiervan een concept-brief ter beantwoording van de motie worden gemaakt.

Uitwerking agendapunten:**1. Lijn kosten-baten analyse:**

Het ITS onderzoek naar kosten-baten is stopgezet in verband met de onvoldoende aanwezige expertise om tot een methodologisch overtuigend en samenhangend eindrapport te komen. Niettemin kunnen wij op basis van de ITS tussenrapportage en input van Financiën en CPB, de vraag van minister Kamp en de motie voldoende beantwoorden langs onderstaande lijnen, die verder uitgewerkt zijn in bijlage 2:

Algemeen:

- Algemene conclusie: Wat betreft de kosten en baten van buitenlandse studenten kunnen we de de kosten-kant heel duidelijk kwantificeren. Voor de baten-kant geldt dat we op dit moment maar een deel kunnen kwantificeren. Een deel van de duidelijk aanwezige aanzienlijke baten is nog niet te kwantificeren.

Kosten en opbrengsten van buitenlandse studenten voor de overheidsfinanciën:

- Kosten voor de overheid betreffen met name de groep EU-studenten (65% van totaal), die in Nederland een diploma komen behalen. In tegenstelling tot non-EU studenten betalen deze studenten het wettelijke collegegeld. De gemiddelde onderwijsuitgaven voor deze studenten bedraagt 6000 euro. Op basis van de 34.000 EU studenten in 2010 gaf de overheid vorig jaar in totaal circa € 0,2 mld. uit aan deze groep studenten. Dit zijn dus de kosten voor de hele groep buitenlandse studenten in Nederland per studiejaar.
- BTW op bestedingen voor levensonderhoud en loonbelasting op bijbanen. Cijfers hierover zijn nog onzeker maar zeer voorlopige berekeningen wijzen op een opbrengst rond de € 0,1 mld.
- Een ander beeld is om te kijken naar wat studenten over hun hele leven bijdragen aan de overheidsfinanciën. Een deel van de buitenlandse studenten blijft na hun studie hier werken en draagt daarmee bij aan verbetering van de overheidsfinanciën, zij betalen immers belasting. ITS hanteert een behoudende 'stay rate' van 3% (na 5 jaar) van in Nederland afgestudeerde buitenlandse studenten. Tegelijk maken ze ook gebruik van overheidsvoorzieningen in Nederland. Het saldo voor de overheidsfinanciën is voor deze groep positief en wel € 0,1 mld. per jaar. De buitenlandse studenten die weer vertrekken na hun studie, kost de Nederlandse schatkist € 0,3 mld. In deze berekeningen is nog onvoldoende rekening gehouden met de belastingopbrengsten uit BTW en bijbanen, waardoor het beeld positiever kan uitpakken.
- Een verdere groei van de instroom ten opzichte van de uitstroom van Nederlandse studenten naar het buitenland kan de kosten-baten verhouding onder druk zetten. Hierbij geldt dat een verhoging van het percentage buitenlandse studenten dat blijft werken in Nederland, de kosten-baten verhouding weer verlicht.

In deze berekening zijn echter alleen nog maar de effecten op de overheidsfinanciën meegenomen en niet enkele moeilijk te kwantificeren maar potentieel belangrijke welvaartseffecten, te weten:

hoeveel kosten
200,3 mld als
negatief?

- *Baten van positief effect op de kwaliteit van het hoger onderwijs en daarmee een beter opgeleide beroepsbevolking:* Internationalisering leidt ertoe dat studenten op zoek gaan naar de beste universiteit. Daarmee draagt internationalisering bij aan prikkels voor een betere kennisinfrastructuur. Het blijkt dat buitenlandse studenten, in het bijzonder de Duitse studenten, gemiddeld beter presteren dan de Nederlandse student. Aannemelijk is dat dit zorgt voor een aanjagend effect op de prestaties van de Nederlandse student en daarmee levert het baten op in de vorm van een beter opgeleide beroepsbevolking.
- *Baten in de vorm van meer kennis en innovatie:* Buitenlandse studenten die in Nederland blijven werken vergroten het kennisniveau en het innovatievermogen van Nederland. Baten door sterkere internationale (handels)relaties. Zelfs als buitenlandse studenten terugkeren naar hun thuisland, is dit gunstig voor Nederland omdat dit tot meer handel en investeringen leidt. Gezien het grote aantal Duitse studenten en het enorme handelspotentieel met Duitsland, kunnen deze baten fors oplopen. Internationalisering van studenten zorgt ervoor dat Nederland de potentiële baten van de Interne markt kan incasseren.

NB Ten behoeve van het genereren van meer kennis en innovatie is het stimuleren van in- en uitgaande mobiliteit van studenten en onderzoekers van groot belang, met name in de internationaal georiënteerde topsectoren. Met het aantrekken van kenniswerkers en de vorming van internationale onderwijs- en onderzoeksconsortia wordt de internationale concurrentiepositie van Nederlandse instellingen verstrekt en de 'return rate' op bijvoorbeeld EU onderzoeksprogramma's vergroot. Dit wordt nader toegelicht in de beantwoording van de motie Van der Ham/de Rouwe op dit onderdeel (zie bijlage 4), welke nauw zal worden afgestemd met beantwoording van de motie van lid Haersma Buma aan de minister van EL&I inzake kennismigranten en de topsectoren.

- Samenvattend wijzen voorlopige berekeningen erop dat het effect van EU studenten op de overheidsfinanciën negatief is. In deze berekening zijn echter nog niet de duidelijk aanwezige, maar helaas niet te kwantificeren welvaartseffecten meegenomen.

Nadere toelichting over de kosten-baten lijn vindt u in bijlage 2.

2. Voorstel voor aanvullend onderzoek naar welvaartseffecten

Op basis van de beschikbare informatie kunnen we de vragen van minister Kamp en de motie afdoende beantwoorden. Wij denken echter dat het verstandig is om hier vervolgonderzoek door het CPB of een ander onderzoeksbureau te laten doen, zodat het structurele effect op de overheidsfinanciën goed in beeld kunnen krijgen. Het CPB heeft een benadering voorgesteld die sterk overeenkomt met de lijn in deze notitie, waarin het netto effect voor de overheidsfinanciën wordt bepaald en vervolgens worden de verschillende welvaartseffecten langsgelopen. CPB zou in het voorjaar 2012 kunnen opleveren.

3. Conclusies en aanbevelingen ten aanzien meer sturing op kwaliteit

HO&S

Datum

23 november 2011

Onderstaande uitwerking van de kwaliteitslijn betreft een uitwerking van de conclusie van intern overleg van 24/9 jl. dat "de relatief grote toestroom buitenlandse studenten geen probleem is, mits instellingen werven en selecteren op basis van kwaliteit en niet kwantiteit". Kwalitatief goede studenten leveren duidelijke baten op voor Nederland".

Deze uitgewerkte lijn is gebaseerd op de gesprekken die de OCW werkgroep 'werving buitenlandse studenten' heeft gevoerd met 10 hoger onderwijsinstellingen (grotendeels gelegen in de grensstreek), VSNU, HBO-Raad, Nuffic en NEWS.

Effect toename instroom op kwaliteit en toegankelijkheid:

- Los van de harde kosten-baten kant van toenemende instroom van buitenlandse studenten, geldt dat een verdere toename, zeker in het geval van oververtegenwoordigde nationaliteiten, serieuze negatieve gevolgen kan gaan hebben voor de kwaliteit. Bij oververtegenwoordiging van bepaalde nationaliteiten zullen de veronderstelde baten van een 'international classroom' minder uit de verf komen. Als niet aan deze voorwaarden wordt voldaan, kan een positief peer-effect omslaan naar een negatief kwaliteitseffect. Een peer effect bij enkele (Nederlands-)/Duitstalige opleidingen aan HBO-instellingen in de grensstreek voor grotendeels of zelfs alleen Duitse studenten is volledig afwezig. Bij een aantal van deze Duitstalige opleidingen geldt bovendien dat ze eerder opleiden voor de Duitse arbeidsmarkt in de grensregio.
- Ook de toegankelijkheid van opleidingen voor Nederlandse studenten kan in het gedrang komen. Over verdringingseffecten is ons nog niks bekend. Als ze er komen zullen ze vooral lokaal neerslaan. Bij een continue meerjarige door groei en met de uitbreiding van het aantal fixus opleidingen, zal de druk op de toegankelijkheid van opleidingen verder kunnen toenemen. Trend is dat het aantal buitenlandse studenten bij fixus-opleidingen stijgt. Nader onderzoek op dit vlak is nodig.

Ruimte voor aanscherping sturing op kwaliteit:

- Sturing op kwaliteit is essentieel in het debat over de baten van internationalisering. Kwaliteit van zowel het onderwijs als van de student en niet kwantiteit moeten dan ook leidend zijn in de werving van buitenlandse studenten en de inrichting van internationaal beleid van instellingen. Uit voorgaande blijkt dat de buitenlandse studenten over het algemeen kwalitatief goed zijn. Uit de gesprekken met instellingen kwam naar voren dat de meeste instellingen zich herkennen in deze uitspraak en zich in toenemende mate richten op verdere verbetering van de kwaliteit van internationalisering, met name ten aanzien van de 'international classroom'. Niettemin is er verschil tussen instellingen en ruimte voor aanscherping op een aantal terreinen. De werkgroep doet daarom onderstaande aanbevelingen, die overigens voor een belangrijk deel in lijn zijn met de aanbevelingen van de Onderwijsraad in haar rapport "Weloverwogen gebruik van Engels in het hoger onderwijs":

Aanbevelingen:**1. Integraal kwaliteitsbeleid bij instellingen:****Actie instellingen:**

Instellingen moeten transparant(er) zijn over de relatie tussen hun wervings-, mobiliteits- en internationaliseringsbeleid. Hoe staan deze in functie van hun onderwijs- en kwaliteitsdoelen? Bij veel instellingen is deze samenhang niet altijd even duidelijk en overtuigend. Voorstel is om deze informatie op te nemen in de interne kwaliteitszorg van instellingen, die de basis vormt voor externe accreditatie door de NVAO. Dit sluit aan bij de aanbevelingen van de Onderwijsraad om iedere instelling een duidelijke en gemotiveerde visie op internationalisering en gebruik van talen binnen de opleidingen te vragen en hiermee samenhangende kwaliteitsaspecten mee te nemen in de beoordeling door de NVAO.

Ter ondersteuning zouden instellingen vrijwillig, al dan niet verplichtend (bij een substantieel percentage buitenlandse studenten. NB het door de Onderwijsraad voorgestelde percentage van 5% lijkt wat laag)) gebruik kunnen gaan maken van het **NVAO bijzonder keurmerk internationalisering**. Dit keurmerk kijkt specifiek naar zaken, zoals de visie op internationalisering, de leeruitkomsten, kwaliteit van docenten en samenstelling van de studentenpopulatie. Het keurmerk is in eerste instantie gericht op programma-niveau, maar richt zich in de toekomst waarschijnlijk ook op instellingsniveau.

2. Kwaliteit instroom en selectie**Actie instellingen:*****Sturing op mix van nationaliteiten in 'international classroom'***

Actievere **sturing door instellingen op een gebalanceerde mix van nationaliteiten en culturen in de "international classroom"** (binnen de EU context van gelijke toelating van Nederlandse en EU studenten) met ook beleid gericht op kwalitatief goede docenten en begeleidende staf en een passende didactiek gericht op daadwerkelijke interactie en integratie van culturen. Alleen zo zullen de veronderstelde baten van de "international classroom" daadwerkelijk worden gegenereerd. In geval van oververtegenwoordiging van Duitse studenten, zouden instellingen een eigen verantwoordelijkheid moeten nemen om te stoppen met actieve werving van Duitse studenten en zich meer te richten op minder vertegenwoordigde nationaliteiten. Diverse instellingen sturen in hun werving ook op een minimaal percentage (30-50%) Nederlandse studenten in de "international classroom".

Taalbeleid:

Interviews met de instellingen leert dat deze forse taaleisen stellen aan buitenlandse studenten (IELTS 6.0 voor Bachelor en IELTS 6.5 voor Masters = gelijk aan de taaleisen die de VS stelt). Naar aanleiding van de slechte ervaringen met het taalniveau van Chinese studenten gelden voor deze groep extra eisen, die via het NESO-kantoor in China worden uitgevoerd. Een aantal instellingen geeft aan dat het Engels van met name Nederlandse studenten soms van te laag niveau

is, met name in technische opleidingen. Het VO diploma geeft in z'n algemeenheid toegang tot anderstalige opleidingen, de wet schrijft niets over taaleisen Engels. Sommige instellingen beiden wel facultatief taaltoetsen aan Nederlandse studenten aan. De Onderwijsraad beveelt aan om de eindtermen van mbo4, havo en vwo vergelijkbaar te maken met de eisen die aan buitenlandse studenten worden gesteld.

HO&S

Datum

23 november 2011

Kwaliteit via partnerships and joint programmes

Een effectievere manier om te sturen op kwaliteit van instroom is het aangaan van structurele partnerships met instellingen in andere landen, bijvoorbeeld via het opzetten van double- and joint degree programmes en joint research programmes. Deze partnerships zijn veelal gericht op de betere student en vaak geldt bij uitwisselingen het principe van wederkerigheid (balans in- en uitgaande mobiliteit is structureel in evenwicht). Deze partnerships spelen vooralsnog vooral in het WO, maar zouden ook meer in het HBO gestimuleerd moeten worden.

Actie OCW:

Wat betreft opleidingen in Engels of Duits zou met het veld afspraken gemaakt moeten worden dat deze **anderstalige opleidingen in principe alleen in een 'international classrooms' gegeven mogen** worden en niet in een "classroom" gedomineerd door Nederlandse- en/of studenten van een specifieke nationaliteit.

Daarnaast zal OCW vanuit het perspectief van doelmatigheid instellingen aanspreken op opleidingen, die grotendeels of geheel opleiden voor de Duitse arbeidsmarkt. Deze opleidingen zouden afgebouwd moeten worden, dan wel gestoeld moeten worden op wederkerige joint partnerships met Duitse instellingen (die bijvoorbeeld opleidingen voor de Nederlandse arbeidsmarkt in het grensgebied verzorgen)

Ten aanzien van de kwaliteit van instroom werkt OCW aan verdere selectie-eisen voor zowel Nederlandse als buitenlandse studenten. Instellingen geven aan deze toegenomen ruimte graag te willen benutten. Wat betreft instroom uit MBO wordt het in de toekomst mogelijk aanvullende vooropleidingseisen te stellen.

3. Kwaliteit van de binding met Nederland

Actie instellingen:

Gezien het belangrijke effect van de 'stay rate' van buitenlandse studenten op de overheidsfinanciën zouden instellingen veel meer dan nu het geval is moeten sturen op de binding van de buitenlandse student met Nederland, bij voorkeur in een zo vroeg mogelijke fase. Onder andere door buitenlandse studenten te **stimuleren Nederlands te leren** (als verplichtend al dan niet optioneel onderdeel van de opleiding, gekoppeld aan studiepunten), hen kennis te laten maken met de Nederlandse cultuur en **door binding van buitenlandse studenten aan bedrijven in de regio**. Instellingen kunnen ook beter gebruik maken van hun alumni-netwerk in verband met toekomstige contacten en handelsrelaties. Initiatieven op dit gebied komen in toenemende mate van de grond, maar kunnen verder verbreed worden.

Actie OCW:

Om te voorkomen dat studenten uit andere EU-landen zonder enige band met Nederland gebruik kunnen maken van Nederlandse studiefinanciering om in hun eigen land (of een ander land) te studeren, is bij de introductie van de meeneembare studiefinanciering in 2007 de zogenaamde 3 uit 6-eis in de wet opgenomen. Deze eis houdt in dat een student tenminste 3 van de 6 jaren voorafgaand aan de inschrijving voor een buitenlandse opleiding rechtmatig in Nederland moet hebben gewoond, wil hij aanspraak hebben op studiefinanciering voor die opleiding.

Over deze 3 uit 6-eis loopt op dit moment een zaak bij het Europese Hof tussen de Europese Commissie en Nederland. De Europese Commissie stelt zich op het standpunt dat het woonplaatsvereiste (de 3 uit 6-eis) in strijd is met het Gemeenschapsrecht inzake het vrije verkeer van werknemers als het wordt toegepast op migrerende werknemers en hun gezinsleden. De Commissie meent dat al is voldaan aan de band met Nederland vanwege het werk dat wordt verricht in Nederland door de migrerende werknemer. De Nederlandse regering meent echter dat het in het geding zijnde woonplaatsvereiste niet strijdig is met het Gemeenschapsrecht zolang het onverkort op studenten van alle EU-nationaliteiten wordt toegepast. Zij wordt hierin o.a. gesteund door Duitsland, België, Denemarken en Zweden. Het Europese Hof van Justitie zal naar verwachting in het voorjaar 2012 met een uitspraak komen.

4. Stimulering van internationale mobiliteit van Nederlandse studenten:

Met de invoering van de **meeneembare studiefinanciering** in 2007 zijn de keuzemogelijkheden voor studenten in het hoger onderwijs flink vergroot. De Nuffic beheert een lijst van instellingen waaraan wereldwijd met meeneembare studiefinanciering gestudeerd kan worden. In 2009 maakten circa 7000 studerende gebruik hiervan. Dit aantal is gestaag gegroeid tot circa 9000 studenten nu. Er is dus ruimte voor verdere groei.

Uit onderzoek van NEWS, dat op 20 december aan u gepresenteerd zal worden, blijkt dat de voorlichting aan Nederlandse studenten vanuit de instellingen beter kan en dat een prikkel om uitgaande mobiliteit te stimuleren ontbreekt.

Actie instellingen:

Instellingen zouden meer "**mobility windows**" in moeten bouwen in hun curriculum, gebaseerd op eerder genoemde partnerships en joint programmes. Hiermee wordt kwaliteit gewaarborgd en zou geen studievertraging op mogen treden. Daarnaast zouden instellingen in zijn algemeenheid actiever mogen voorlichten over uitgaande mobiliteit en meeneembare studiefinanciering.

Actie bedrijven en instellingen:

Het NEWS onderzoek noemt ook de beperkte financieringsmogelijkheden, met name voor bachelors en promovendi. Dit 'gat' zou gevuld moeten worden door onder andere meer (publiek-) private ondersteuning, bijvoorbeeld in de vorm van beurzen. Instellingen kunnen hierin wellicht een stimulerende rol spelen (TU Delft heeft bijvoorbeeld het Huygens programma voortgezet met private financiers)

In het bijzonder zou **de mobiliteit naar Duitsland extra aandacht** verdienen, gezien de disbalans in mobiliteit met dit land en het enorme handelspotentieel met Duitsland. Hier zouden ook **bedrijven een belangrijke rol** in kunnen spelen via

het leveren van stages, onderzoeksoopdrachten, beurzen e.d. Daarnaast zouden VO-instellingen meer promotie mogen doen voor de Duitse taal.

HO&S

Datum

23 november 2011

5. Agendering "unbalanced mobility" in Europees verband:

Actie OCW:

In de basis is de bekostiging van mobiliteitsstromen binnen de Europese Hoger Onderwijs Ruimte niet goed geregeld. Dit heeft ertoe geleid dat een aantal landen, met een structureel goed niveau, waaronder Nederland, met grotere inkomende- dan uitgaande mobiliteit, geconfronteerd worden met extra kosten. Andersom worden andere landen geconfronteerd met een leegloop van studenten (brain drain). Met de toenemende stroom buitenlandse studenten en verschuivingen tussen landen, wordt de noodzaak om te komen tot een evenwichtige verdeling van de kosten steeds groter. Gezien de politieke gevoeligheid en complexiteit van dit vraagstuk, zal dit wel een proces voor de langere termijn zijn. Niettemin zal Nederland dit punt **actief aan blijven kaarten bij de Europese Commissie en in Bologna verband, en actief steun zoeken bij andere landen (o.a. Oostenrijk en Denemarken).**

Daarnaast zal ook, gezien de grote vertegenwoordiging Duitse studenten en de verwachte extra toestroom als gevolg van de hervormingen in het secundair onderwijs en afschaffing van de dienstplicht, het spoor van een eventuele toekomstig op te zetten **verrekenstelsel met Duitsland** cq. aangrenzende Duitse deelstaten (o.a. Nordrhein-Westfalen) verder verkend worden in het bestaande reguliere contact met Duitsland. Tussen Denemarken en Zweden bestaat sinds 1996 al zo'n onderling verrekenstelsel.

Tot slot: Afspraken maken met het veld over genoemde aanbevelingen:

Aansluitend bij de zelfregulering van de sector, is voorstel om de sector via de koepelorganisaties uit te nodigen nadere invulling te geven aan genoemde aanbevelingen en deze vast te leggen, bijvoorbeeld in de vorm van een convenant.

Vergaderjaar 2011-2012

31 288

Hoger Onderwijs-, Onderzoek- en Wetenschapsbeleid

Nr. **GEWIJZIGDE MOTIE VAN DE LEDEN VAN DER HAM EN DE ROUWE**

Ter vervanging van die gedrukt onder nr. 220
Voorgesteld

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende, dat de Nederlandse kenniseconomie in een groot internationaal speelveld opereert;

overwegende, dat Nederlandse hogeronderwijsinstellingen te maken hebben met dilemma's rond budgetten, en keuzes moeten maken rond onder meer het aantrekken van internationale studenten en onderzoekers;

verzoekt de regering voor het eind van dit jaar met een aanvulling te komen op de Strategische agenda rond de internationalisering van het hoger onderwijs waarin zij aangeeft hoe zij de aantrekkingskracht voor kennismigranten wil vergroten, hoe zij om wil gaan met de kosten voor buitenlandse studenten in Nederland en het stimuleren van internationale mobiliteit van Nederlandse studenten en onderzoekers,

en gaat over tot de orde van de dag.

Van der Ham
De Rouwe

A. Facts and figures:

Nederland kent meer inkomende – dan uitgaande studentenmobiliteit. Qua aantallen zijn de stromen diplomamobiliteit nog relatief bescheiden. Nederland neemt binnen Europa slechts een middenpositie in qua inkomende mobiliteit en uitgaande mobiliteit. Op basis van de vooraanmeldingen wordt een substantiële verdere groei van buitenlandse studenten verwacht in het HBO (stijging van 9.2%) en met name het WO (stijging met 38%). Nuanceren is wel dat het gaat om vooraanmeldingen, waarvan een deel niet zal leiden tot inschrijving. Het definitieve aantal inschrijvingen weten we begin 2012.

Binnen de groep buitenlandse studenten vormen Duitse studenten veruit de grootste groep (24.000 in 2010) en deze groep groeit ook nog steeds het snelst (14% per jaar). Met de inkorting van het secundair onderwijs in Duitsland van 7 naar 6 jaar en afschaffing van de Duitse dienstplicht kan de komende jaren een extra toestroom van Duitse studenten worden verwacht. Het grootste deel van de toestroom slaat neer in de grensstreek.

Andersom is het aantal Nederlandse studenten dat in België een diploma haalt groter dan het aantal Belgen dat in Nederland een diploma haalt. Deze uitgaande mobiliteit naar België is tussen 2008-2010 flink verder toegenomen (groei van 1760 naar 2687 in HBO en van 2574 naar 3852 in WO, met name in geneeskunde, handel en gezondheidswetenschappen). In absolute termen is deze stroom een beduidend kleiner dan de stroom Duitse studenten naar Nederland.

Zowel de groep van buitenlandse studenten als geheel, als de Duitsers in het bijzonder, presteren beter dan de gemiddelde Nederlandse student.

Schematisch:

	2006	2007	2008	2009	2010	% groei gemidd.
<i>Inkomende mobiliteit</i>						
Buitenlandse studenten in NLS HO	35398	39196	43747	49065	52194	10,2%
in % totale inschrijving	6,2%	6,7%	7,3%	7,7%	8,0%	
<i>Idem, in % aandelen</i>						
EU	60%	62%	63%	64%	65%	12,3%
Non-EU	40%	39%	37%	36%	36%	6,8%
Duits	39%	42%	44%	45%	46%	14,3%
Belgisch	6%	6%	5%	5%	4%	1,5%
Brits	2%	2%	2%	2%	2%	3,8%
Overige EU	12%	12%	13%	13%	13%	11,8%
<i>Onderverdeling naar HBO/WO</i>						
Buitenlandse studenten, in HBO	21253	22738	24422	26738	28006	7,1%
in % totaal	5,8%	6,1%	6,4%	6,6%	6,7%	
Buitenlandse studenten, in WO	14145	16457	19325	22327	24188	14,4%
in % totaal	6,8%	7,8%	8,8%	9,6%	10,1%	

H0&S					
Datum					
23 november 2011					
<i>Uitgaande mobiliteit</i>					
NLse studenten in buitenland voor diploma	14719	16018	n.b.	n.b.	n.b.
in % totale inschrijving	2,5%	2,7%	n.b.	n.b.	n.b.
<i>Idem, in % aandelen</i>					
Duits	11%	10%	n.b.	n.b.	n.b.
Belgisch	24%	25%	n.b.	n.b.	n.b.
VK	30%	31%	n.b.	n.b.	n.b.
VS	11%	11%	n.b.	n.b.	n.b.
"Saldo" inkomend-uitgaand	20679	23178			
in %	3,7%	4,0%			

- a) Dit is de gemiddelde groei in de periode 2003-2007. In 2007 was de groei 8,8%. Dit is de gemiddelde groei in de periode 2003-2007. In 2007 was de groei -0,9%.
- b) Dit is de gemiddelde groei in de periode 2003-2007. In 2007 was de groei 17,2%.
- c) Dit is de gemiddelde groei in de periode 2003-2007. In 2007 was de groei 11,4%.
- d) Dit is de gemiddelde groei in de periode 2003-2007. In 2007 was de groei 3,7%.

B. Kosten-baten analyse van buitenlandse studenten:

De discussie over buitenlandse studenten is vooral ingegeven door de zorg dat de Nederlandse belastingbetaler betaalt voor de opleiding van buitenlandse studenten die na hun studie snel weer verdwijnen. De vraag over wat de kosten en baten van buitenlandse studenten zijn, moet echter worden beantwoord in hoeverre zij een bijdrage leveren aan de Nederlandse welvaart. De kern om deze welvaartsbijdrage inzichtelijk te maken, is om aan te tonen dat als gevolg van buitenlandse studenten onze productiecapaciteit verbetert. Wordt onze beroepsbevolking beter opgeleid? Worden we innovatiever? In tegenstelling tot wat vaak in openbare media wordt gesteld, leveren de bestedingen van buitenlandse studenten in Nederland geen bijdrage aan de welvaart. Extra bestedingen leiden (doorgaans) niet tot een grotere productiecapaciteit en mogen dus ook niet worden toegerekend als welvaartsbaten. Eerder leiden extra bestedingen tot verdringingseffecten en verschuiving van werkgelegenheid.¹

Een volledige maatschappelijke kosten-batenanalyse is er (nog) niet. Bij het vaststellen van de welvaartseffecten is het probleem dat de kosten meestal wel vrij exact zijn te kwantificeren maar de baten meestal niet of heel moeizaam. Bovendien is het methodologisch vaak ondoenlijk om de maatschappelijk baten aan een specifieke groep toe te rekenen. Een acceptabel alternatief is om het netto effect voor de overheidsfinanciën te bepalen en vervolgens de verschillende welvaartseffecten langs te lopen. We onderscheiden de volgende onderdelen:

1. kosten en opbrengsten voor de overheidsfinanciën;
2. baten van beter hoger onderwijs en daarmee een beter opgeleide beroepsbevolking;
3. baten in de vorm van meer kennis en innovatie;
4. baten door sterkere internationale (handels)relaties.

ad 1) kosten en opbrengsten voor de overheidsfinanciën

Voor de effecten op de overheidsfinanciën maken we onderscheid tussen de jaarlijkse baten en kosten van alle buitenlandse studenten, die hier studeren tijdens een studiejaar en de netto contante waarde van alle baten en kosten van de buitenlandse studenten gedurende de levensloop.

- *Jaarlijkse kosten en baten van alle buitenlandse studenten die hier studeren.* De kosten voor de overheidsfinanciën bestaan uit de OCW bekostiging van EU studenten, de studiefinanciering voor EU studenten die ook echt in Nederland wonen en de kosten van beurzenprogramma's voor alle studenten. Voor studenten buiten de EU wordt verondersteld dat zij een kostendekkend collegegeld betalen. De opbrengsten voor de overheidsfinanciën op korte termijn zijn de inkomsten uit BTW op levensonderhoud en de belastingopbrengsten uit bijbanen van

¹ Zo leverde de MKBA van de "schaalsprong Almere" mede om die reden voor velen teleurstellend lage baten op. Immers, de bouwvakkers die aan Almere (zouden zijn) gaan bouwen, kunnen niet tegelijk ergens anders aan het werk. Ook als je de bouwproductie tijdelijk verhoogt door werknemers uit andere bedrijfstakken aan te nemen, heeft dat een verdringingseffect in de sectoren van herkomst tot gevolg. Een zelfde conclusie geldt voor de doorrekening van het JSF project. De totale werkgelegenheid in Nederland zal waarschijnlijk niet toenemen omdat de structurele werkgelegenheid niet wordt beïnvloed. Er is slechts sprake van verschuiving aan banen.

buitenlandse studenten.² Het saldo van de jaarlijkse kosten en baten is negatief voor ongeveer €0,1 mld.

- *Baten en kosten van de buitenlandse studenten gedurende de levensloop.* Een deel van de buitenlandse studenten blijft na hun studie hier werken en draagt daarmee bij aan verbetering van de overheidsfinanciën, zij betalen immers belasting (ITS komt tot 3% die hier blijft werken). Eerste vingeroefeningen laten zien dat de bijdrage van de in 2010/11 gediplomeerde buitenlandse studenten over hun resterende leven naar alle waarschijnlijkheid negatief is, tussen de 0 en -/- 0,2 mld. Dit hangt vooral samen met de onderwijskosten voor de groep buitenlandse EER-studenten die weer terug naar hun thuisland gaan. Dit zijn eerste vingeroefeningen. Wij denken dat het verstandig is om hier vervolgonderzoek door het CPB naar te laten doen, zodat we het structurele effect op de overheidsfinanciën goed in beeld kunnen krijgen.

Onderstaande tabel brengt voorgaande in beeld

Tabel 1: Kosten en opbrengsten voor de overheidsfinanciën, in € mld.

	Kosten-baten als buitenlandse student over hele levensloop	Blijvers netto contante waarde van kosten-baten over hele leven	Vertrekkers Netto contante waarde van kosten-baten over hele leven
Kosten	0,2	0,1	-/- 0,3
Opbrengsten	0,1	0,2 + [pm BTW en belasting bijbanen tijdens studie]	[pm BTW en belasting bijbanen tijdens studie]
Saldo	-0,1	0,1 + [pm]	-/- 0,3 + [pm]

Bron: gebaseerd op ITS en CPB

ad 2) baten van beter hoger onderwijs en daarmee beter opgeleide beroepsbevolking

Er zijn baten van buitenlandse studenten als zij zorgen voor een betere kwaliteit van het hoger onderwijs en daarmee voor een beter opgeleide beroepsbevolking. De wetenschappelijke literatuur geeft bewijs voor het bestaan van zulke peer-effecten (Winston, 1999; Sacerdote, 2001; Zimmermann, 2003; Winston and Zimmermann, 2003): de betere student trekt de prestaties van de mindere student omhoog, hoewel de causaliteit onduidelijk is. Recente cijfers van DUO en ROA tonen aan dat het Nederlandse hoger onderwijs de betere buitenlandse student aantrekt. De gemiddelde buitenlandse student haalt een hoger afstudeercijfer en studeert sneller af dan zijn Nederlandse counterpart. De grootste groep buitenlandse studenten, de Duitsers, presteren het best met een half punt hoger afstudeercijfer en een rendement dat bijna een kwart hoger ligt.

Tabel 2: Gemiddeld afstudeercijfer en rendement

	gemiddeld afstudeercijfer ^{a)}		nominaal rendement HBO ^{b)}	
	HBO	WO	2005	2006
Nederland	7,34	7,41	44%	42%

^{a)} Het bruto inkomen uit bijbanen is € 0,4 mld. (dus incl. belastingopbrengsten). Aan levensonderhoud geven buitenlandse studenten zo'n € 0,3 mld. (incl. BTW) uit. De bestedingseffecten slaan deels neer in de private sector maar leveren geen welvaartsbaten op. Zie de voorbeelden in de voorgaande voetnoot.

				HBO's
Duitsers	7,87	7,86	65%	66%
Belgen	7,48	7,45	61%	54%
Rest Europa	7,64	7,61	51%	52%
Buiten Europa	7,37	7,49	n.b.	n.b.

a) Afkomstig uit de HBO en WO monitor. Gebaseerd op de collegejaren 2003/04 tot en met 2008/09 voor het HBO en 2003/04 tot en met 2006/07 voor het WO.

b) Voor het WO zijn vanwege de zachte knip geen rendementen te berekenen.

Bron: ROA en DUO

Het lijkt dus aannemelijk dat de betere buitenlandse student de prestaties van de gemiddelde Nederlandse student verbetert en daarmee zorgt voor een beter opgeleide beroepsbevolking. Wel zijn er grenzen aan de baten van de "international classroom". Belangrijke voorwaarden zijn de kwaliteit van de instroom en een evenwichtige mix van nationaliteiten. Als niet aan deze voorwaarden wordt voldaan, kan een positief peer-effect omslaan naar een negatief kwaliteitseffect. Een peer effect bij een Duitstalige opleiding Economie voor alleen Duitse studenten is natuurlijk volledig afwezig.

ad 3) baten in de vorm van meer kennis en innovatie

Als buitenlandse studenten na hun studie hier blijven werken of onderzoek doen, leidt dat tot een hoger BBP. Deze baten slaan echter vooral privaat neer en leiden tot inkomsten voor de overheidsfinanciën (zie onderdeel 2). Maar uit economische onderzoek weten we ook dat hoger opgeleiden van belang zijn voor hoogwaardige kenniseconomieën als Nederland omdat juist zij in staat zijn technologische mogelijkheden te benutten en tot innovatieve oplossingen te komen. Hoger opgeleiden kunnen bovendien door onderzoek en werk de technology frontier en het innovatievermogen vergroten. Met andere woorden, met hoger opgeleide buitenlandse studenten stijgt het kennisniveau en neemt de productiecapaciteit en het innovatievermogen van Nederland toe. Het is echter (nog) niet mogelijk deze baten in geld uit te drukken.

ad 4) baten door sterkere internationale (handels)relaties

Zelfs als buitenlandse studenten terugkeren naar hun land van herkomst, kan dat leiden tot baten voor Nederland. Onderzoek laat zien dat er een 30% kans is dat juist zij in internationaal georiënteerde functies terechtkomen. In deze functies maken ze voor wat betreft handel en investeringen vaak gebruik van hun Nederlandse netwerken. Kort gezegd kan men stellen dat studentenmobiliteit uiteindelijk leidt tot meer handel en investeringen.

Voor wat betreft EU studenten is het aannemelijk dat Nederland daardoor de potentiële baten van de voordelen van de Europese Markt en vrij verkeer ook daadwerkelijk kan incasseren. Het CPB becijfert de huidige baten op ruim € 32 mld. Per jaar, een extra maandsalaris voor elke Nederlander. Maar dat is nog lang niet het volle potentieel dat op ongeveer € 100 mld. per jaar wordt berekend, ruim 3* zo veel. Er is echter (nog) geen inzicht welk deel van deze baten valt toe te rekenen aan studentenmobiliteit. Wel is duidelijk dat deze in bestaande statistieken worden onderschat.

Beantwoording vraag uit de motie over aantrekken van kennismigranten

In de motie wordt de regering opgeroepen om aan te geven hoe zijn de aantrekkelijkheid van Nederland voor kennismigranten wil vergroten.

De regering wil er geen misverstand over laten bestaan dat Nederland door kennismigranten al als een zeer aantrekkelijk land wordt gezien. Dit blijkt uit een onderzoek dat in 2010 door SEO economisch onderzoek uit Amsterdam, in opdracht van toenmalig minister Van der Hoeven, is uitgevoerd. Over de uitkomsten van dit onderzoek is de Tweede Kamer geïnformeerd bij brief van 30 mei 2010 (Kamerstukken II, 2009/2010, 30 573, nr. 55).

In het SEO onderzoek "Wat beweegt kennismigranten? Een analyse van de concurrentiekracht van NL bij het aantrekken van kennismigranten" is Nederland vergeleken met 10 andere OESO landen. In die vergelijking scoorden alleen de Verenigde Staten en Zwitserland beter. Nederland is voor kennismigranten aantrekkelijker dan Canada, Australië, Zweden, het Verenigd Koninkrijk, Duitsland, Frankrijk, Denemarken en België.

In deze vergelijking is gekeken naar 27 indicatoren. Hieruit blijkt dat Nederland sterk scoort op: het algemeen inkomensniveau, de goed functionerende arbeidsmarkt, de reputatie van universiteiten, de originele ideeën (citatiequote en patenten), de kwaliteit van het onderwijs, het toegankelijke toelatingsbeleid en de rechten en ondersteuning van kennismigranten op de arbeidsmarkt.

Tevens is aan 1240 in Nederland verblijvende kennismigranten is gevraagd wat de belangrijkste reden is om naar Nederland te komen. Uit de antwoorden en uit literatuuronderzoek blijkt dat de belangrijkste drijfveren zijn: het loon, de loopbaankansen en de kennisinfrastructuur. De ondervraagde onderzoekers geven als belangrijkste motivatie aan: de kennisinfrastructuur.

Nederland scoort in het onderzoek het beste als het gaat om het toelatingsbeleid, hoewel deze indicator verder een beperkte rol lijkt te spelen bij de keuze van de kennismigrant.

Uit het onderzoek blijkt dat Nederland het al bijzonder goed doet in de internationale "battle for the brains". Uiteraard is dit geen reden om niet in onze sterke positie te blijven investeren. Het topsectorenbeleid zorgt er onder andere voor dat Nederland zijn positie versterkt als het gaat om het aantrekken van innovatieve bedrijven. Onze universiteiten zijn in 2011 verder gestegen op de toonaangevende internationale indexen. Nederland is er dit jaar als eerste EU land in geslaagd om een ERIC (European Research Infrastructure Consortium) op te richten en begin december wordt de oprichting van een tweede ERIC verwacht. De regering speelt in op de belangrijkste drijfveer van onderzoekers om naar Nederland te komen door de jaarlijks beschikbare middelen voor het opzetten van grootschalige infrastructuur te verhogen 20 miljoen euro naar 56 miljoen euro. De uitgangspositie van Nederland bij het aantrekken van kennismigranten is hiermee verder verbeterd waarmee tevens gehoor aan de motie is gegeven.

Beantwoording vraag uit de motie over stimulering mobiliteit van onderzoekers

HO&S

Datum

23 november 2011

Mobiliteit van onderzoekers is essentieel voor een sterke en creatieve basis voor wetenschappelijk onderzoek, technologische ontwikkeling en innovatie. In het verlengde hiervan blijkt dat mobiliteit en buitenlandervaring onmisbaar zijn voor een carrière in de wetenschap. Het Nederlandse onderzoeksbestel is daarop ingespeeld en toegerust om internationale mobiliteit te stimuleren.

NWO heeft in de afgelopen jaren een omvangrijk talentprogramma ontwikkeld dat open staat voor excellente onderzoekers vanuit het buitenland. Ook is NWO voornemens het Rubicon-programma te continueren, waarmee NWO niet alleen de kweekvijver van jong talent voor de wetenschap in het algemeen versterkt, maar ook specifiek voor de Vernieuwingsimpuls en de ERC. Met Rubicon geeft NWO pas gepromoveerde onderzoekers de ruimte om aan topinstituten in het buitenland ervaring op te doen. Daardoor wordt een wetenschappelijke carrière beter bereikbaar. Onderzoekers kunnen een eigen samenwerking opzetten met buitenlandse topinstituten en daarmee een stevige basis leggen voor een succesvolle vervolgaanvraag en een wetenschappelijke carrière.

Naast het nationale beleid dat internationale mobiliteit stimuleert maken Nederlandse onderzoekers veel en vaak gebruik van de Europese programma's. Hierin raken internationale mobiliteit en excellentie in het wetenschappelijk onderzoek elkaar. Agentschap NL biedt ondersteuning aan onderzoekers bij het indienen van voorstellen.

De European Research Council (ERC) verdeelt persoonsgerichte Starting Grants en Advanced Grants onder excellente onderzoekers. Ook in deze internationale competitie van ERC grants is Nederland in de afgelopen jaren succesvol gebleken.

Het Europese Marie Curie Programma is speciaal bedoeld om de onderzoeksvaardigheden van onderzoekers te ontwikkelen, kennisoverdracht te stimuleren en carrièreperspectieven voor Europese onderzoekers te verbeteren. De algemene doelstelling van het Marie Curie (People-) programma is om Europa aantrekkelijker te maken voor onderzoekers in alle fasen van hun carrière. In dit programma zijn verschillende instrumenten ontwikkeld voor individuele beurzen en voor netwerken van gastinstellingen. Ook aan dit programma neemt Nederland veelvuldig deel.

TER BESLUITVORMING

Aan: HO&S

HO&S

Van

5.1/2 e

T +31-70 5.1/2 e

Datum

13 februari 2012

Registratienr.

Kopie voor

D. HO&S

DIV. HO&S

5.1/2 e

Datum afgedaan

15 MEI 2012

Gekoppeld registratienr.

Deponeeren in dossier

5.1/2 e

15/5-12

nota

Onderwerp: Inbesteding BGO onderzoek MKBA
internationalisering aan het CPB

Paraaf HC

Datum

15/5-12

Aanleiding

In de kamerbrief Internationalisering (ref: [redacted]) is aangekondigd dat OCW nader onderzoek naar de kosten en baten van internationalisering zal verrichten. Eerder onderzoek door ITS was onsuccesvol vanwege methodologische problematiek. In overleg met collega's van OCW en van het ministerie van Financiën en EL&I zijn wij tot de conclusie gekomen dat het CPB unieke kennis bezit ten aanzien van dit thema en dat zij de meest geschikte partij zouden zijn om dit onderzoek uit te voeren.

Inbesteden bij CPB

Het voorstel is om het onderzoek in te besteden bij het CPB. Het CPB heeft unieke kennis in huis om tot het best mogelijke resultaat te komen. Het onderzoek betreft een nieuw domein van de maatschappelijke kosten baten analyse (MKBA). Het CPB is expert op MKBA gebied. Het CPB heeft het analysemiddel van de MKBA ontwikkeld op het gebied van infrastructuur en wil dit graag uitbreiden naar andere sectoren, waaronder onderwijs. Tijdens het beëindigde onderzoek van IST is gebleken dat deze kennis noodzakelijk is om het aan de kamer toegezegde onderzoek op een juiste manier uit te voeren.

Procedure inbesteden

Na overleg met directie CO (5.1/2 e [redacted]) is gebleken dat deze notitie, waarin wordt beschreven waarom het CPB is benaderd, voldoende is om aan de inkoop regels van het departement te voldoen. Opdrachten die kunnen worden inbesteed mogen zelfs niet worden uitbesteed.

Besluiten

- 1 Akkoord met inbesteding van het MKBA internationalisering aan het CPB

Indien u akkoord gaat wordt deze notitie aan het dossier van de inbesteding toegevoegd als verantwoording voor de gemaakte keuze.

TER VOORBEREIDING

Aan: S

Onderwerp: Overleg tussenrapportage CPB over
"economische effecten van internationalisering in het HO"

Paraaf HO&S
Datum

Paraaf DGHBWE
Datum

Doel

Graag zouden we het PO'tje van u met de directie Kennis op **vrijdag 13 april (16.15 – 16.45 uur)** benutten om samen met HO&S de resultaten van de tussenrapportage van het CPB-onderzoek naar de "economische effecten van internationalisering in het hoger onderwijs" te bespreken (zie bijlage).

Meest in het oog springende conclusie is dat internationalisering (i.e. diplomamobiliteit) positief is voor de overheidsfinanciën. Het CPB benadrukt vooral dat zij een positief resultaat voor de maatschappij en voor de overheidsfinanciën zien. Het CPB noemt een bedrag (759 miljoen euro per jaar, dit bedrag is vooral zo hoog door de grote netto instroom) maar de meerwaarde van het onderzoek zit vooral in de uitspraak dat zij er zeker van zijn dat er op lange termijn een positief effect is van internationalisering.

Maandag jl. is deze tussenrapportage besproken in de begeleidingscommissie bij het onderzoek, waarin naast OCW ook de ministeries van Financiën en EL&I. Dit heeft niet geleid tot fundamentele bezwaren. Wel achten Financiën en EL&I de geschatte baten van 759 miljoen euro erg optimistisch en afhankelijk van veel aannames en vreest men dat het getal een eigen leven gaat leiden. Liever zou men spreken van netto baten per buitenlandse student onder verschillende aannames. De tussenrapportage geeft op basis van de beschikbare cijfers een sterk geaggregeerd beeld, terwijl in de praktijk de kosten en baten bijvoorbeeld per opleiding sterk kunnen variëren, als ook de 'stay rate' van verschillende doelgroepen. Zo zou de 'stay rate' van de Duitse studenten in de grensstreek wel eens flink lager kunnen uitpakken. Cijfers moeten daarom met voorzichtigheid worden gehanteerd.

HO&S

Datum

4 april 2012

Van

5.1/2.e

T +31-70-5.1/2.e

Datum

4 april 2012

Registratienr.

Kopie voor

D. HO&S

DIV. HO&S

5.1/2.e

5.1/2.e

5.1/2.e (Kennis)

5.1/2.e (HO&S)

5.1/2.e (HO&S)

5.1/2.e (HO&S)

5.1/2.e (IB)

Kopie aan en reeds
afgesteld met

KENNIS

Datum afgedaan

Gekoppeld registratienr.

Deponeren in dossier

In deze nota vindt u een nadere toelichting op de belangrijkste bevindingen van het CPB-rapport, als ook een eerste analyse van hoe deze bevindingen zich verhouden tot de conclusies uit de brief aan de Tweede Kamer over "internationale mobiliteit" (d.d. 23 december 2011).

HO&S

Datum
4 april 2012

Toelichting

1. belangrijkste conclusies CPB-rapport

- Internationalisering in het hoger onderwijs brengt overwegend positieve economische effecten met zich mee. Alleen de (positieve) effecten op de overheidsfinanciën zijn hierbij te kwantificeren.
- Andere positieve effecten, zoals van een opener markt (levert concurrentie tussen instellingen en betere match student - opleiding) en van een internationale samenstelling van de studentenpopulaties (levert multi-culturele vaardigheden, grensoverschrijdende spillovers en versterking van handelsrelaties) zijn niet te kwantificeren. Op basis van informatie over rendement en eindcijfers, stelt het CPB dat de instromende buitenlandse studenten gemiddeld beter presteren dan Nederlandse studenten.
- Wat betreft de overheidsfinanciën leidt de huidige netto-instroom van studenten weliswaar tot extra overheidskosten tijdens de studietijd (dit is de 90 mln. euro per jaar die we in de decemberbrief hebben genoemd), maar deze worden ruimschoots gecompenseerd door latere inkomsten na de studietijd van afgestudeerde hoogopgeleiden, die in Nederland blijven werken. Op basis van de basisaannames van het CPB in deze studie, kunnen deze baten oplopen tot 759 miljoen euro per jaar. Per persoon komt dit ongeveer overeen met de netto bijdrage van een Nederlands hoger opgeleide. Omdat Nederland een grote netto instroom heeft, valt dit bedrag zo hoog uit.
- Bepalend in de berekening is de blijfkans ('stay rate'), d.w.z. de kans dat een buitenlandse student in het land van studie blijft werken.

Wat betreft de 'stay rate' neemt het CPB als basisaanname een percentage van 19%, gebaseerd op een wetenschappelijk paper van het NIDI (G. Bijwaard "Immigrant migration dynamics model for the Netherlands, Journal of Population Economics, 2010"). In de benadering van Bijwaard zijn de administratieve gegevens via koppeling van het centraal register Vreemdelingen en de Gemeentelijke Basisadministratie (GBA) van alle niet-Nederlandse migranten tussen 1995-2003 bekeken. Bijzondere aan deze gegevens is dat er naast datum van migratie ook een migratiemotief bekend is, waaronder "buitenlandse student". Op basis van een bepaald duurmodel is de kans om permanent in Nederland te blijven voor een referentiestudent (mannelijk, alleenstaand en afkomstig uit EU-15 land) op 19% geschat. Binnen dit model is dit nog een voorzichtige gemiddelde schatting. De blijfkans is groter in geval van een referentiegroep gebaseerd op het vrouwelijke geslacht (26% blijfkans), getrouwd (23% blijfkans) en andere landen (blijfkans Chinese student bijvoorbeeld 44%). Omdat gegevens over 'blijfkans' van Nederlandse studenten in het buitenland ontbreken is basisaanname dat de 'blijfkans' van Nederlandse studenten in het buitenland

ook 19% is. Overigens wijzen andere bronnen, zoals de HBO/WO-monitor en de Universiteit van Maastricht op een blijfkans van 29% (na 12 jaar).

Het CPB geeft aan dat de uitkomsten gevoelig zijn voor rekenaannames, in het bijzonder de geschatte blijfkans. In de studie zijn daarom ook enkele varianten doorgerekend, vooral gericht op een "tegenvallende" blijfkans:

- 'stay rate' 12% voor buitenlandse studenten in NL (baten 431 mln. euro)
- 'stay rate' 2.8% voor buitenlandse studenten in NL (netto effect nul)
- 'stay rate' 30% voor NL studenten in buitenland (baten nog 563 mln.)

- Zoals hiervoor genoemd, is een andere belangrijke variabele de netto instroom. In de basisaanname wordt uitgegaan van de huidige uitstroom van NL studenten (5706). Het CPB heeft daarnaast twee varianten berekend:
 - verhoging uitstroom naar 8351 (verhouding in- en uitstroom 40 -60%): baten zijn dan nog 647 mln. euro)
 - verhoging naar 20723 (instroom = uitstroom): baten zijn dan nog 143 mln.
- Het CPB concludeert dat het positieve netto effect op de overheidsfinanciën robuust is. De hierboven genoemde gevoeligheidsanalyses en varianten, die vooral gericht zijn op minder positieve aannames, kunnen de baten van 759 mln. lager doen uitvallen. Tegelijkertijd blijkt dat zelfs de meest conservatieve aannames, zoals verlaging van de 'stay rate' van 19% naar 3%, nog steeds tot lichte positieve effecten op de overheidsfinanciën blijven leiden.

2. Gevolgen voor conclusies uit "decemberbrief "internationale mobiliteit"

Algemeen:

- Met de huidige positieve tussenresultaten van het CPB, blijven de meeste conclusies uit de decemberbrief relevant. Algemene boodschap uit deze brief is immers dat internationalisering en mobiliteit duidelijke baten opleveren, maar dat tegelijkertijd wel aanscherping nodig is op een aantal terreinen om meer te sturen op kwaliteit: meer selectie, een gebalanceerde mix van nationaliteiten in de 'international classroom' en meer binding met Nederland.

Specifiek:

- Op basis van het CPB-rapport wordt de aanbeveling om de binding met Nederland cq. de Nederlandse arbeidsmarkt te vergroten, via kennismaking met de NL taal en cultuur en koppeling aan bedrijven, belangrijker. Dit geldt zeker ook voor opleidingen in de grensstreek met veel Duitse studenten. Deze opleidingen zullen meer inspanningen moeten leveren om studenten te behouden voor Nederlandse bedrijven cq. Nederlands-Duitse handel. Gesprekken met de HAN en Saxion leert dat men een ommezwaai op dit terrein begint te maken (o.a. afbouw exclusieve Duitse tracks voor Duitse arbeidsmarkt en actiever taal- en bedrijvenbeleid).

- Wat betreft de aanbeveling om, waar nodig, selectie te gebruiken, om kwaliteit van instroom te garanderen, stelt het CPB dat de kwaliteit van de huidige buitenlandse studenten hoog is, met name van de Duitse studenten.

Zoals in de decemberbrief aangegeven is echter de verwachting dat met de verdere toename van de instroom uit o.a. Duitsland en het Verenigd Koninkrijk de kwaliteit van de instroom waarschijnlijk meer divers van aard zal worden. Selectie wordt dan belangrijker om de kwaliteit van instroom te garanderen. Het CPB is gevraagd dit toe te voegen in de rapportage.

- Wat betreft de aanbeveling om te sturen op een gebalanceerde mix van nationaliteiten om zodoende maximaal de "peer effecten" te vangen, geeft het CPB alleen in algemene zin aan dat de vraag naar studenten met een buitenlandervaring, vanwege de opgedane multi-culturele vaardigheden, steeds groter zal worden vanuit de internationale arbeidsmarkt. Een multi-culturele samenstelling van een klas kan positieve effecten, echter van geringe omvang, hebben op de gemiddelde leerprestaties en onderwijskwaliteit. Omdat de "international classroom" en de voorbereiding op een internationale arbeidsmarkt door veel instellingen worden genoemd als belangrijke argumenten waarom men buitenlandse studenten nodig heeft, is aan het CPB gevraagd nog wat specifiek in te gaan op het belang van een gebalanceerde mix van nationaliteiten in relatie tot voorbereiding op een internationale arbeidsmarkt. Ook het Ministerie van Financiën heeft aan het CPB gevraagd in te zoomen op sommige opleidingen in Maastricht en Venlo met hoge percentages Duitse studenten, met de vraag of hier nog sprake is van positieve externaliteiten.
- De aanbeveling om meer te sturen op uitgaande mobiliteit komt met de CPB-conclusies in een iets ander daglicht te staan. De onderwijskosten worden weliswaar gedragen door het bestemmingsland, maar het verlies ("braindrain") in de vorm van een percentage dat blijft wonen en werken in betreffende land is vele malen groter. Een belangrijke reden om uitgaande mobiliteit te stimuleren is dat dit de NL student beter voorbereidt op de internationale arbeidsmarkt. Hier zijn echter diverse mogelijkheden voor, niet alleen diplomamobiliteit. Inschatting is dat de "stay rate" bij kort durende mobiliteit lager zal liggen. Dit zou kunnen impliceren dat meer op kortdurende mobiliteit of een internationaal curriculum als onderdeel van een opleiding gestuurd kan worden en minder op langdurige mobiliteit.
- Tot slot is het voorstel in de decemberbrief om de scheve balans tussen in- en uitgaande mobiliteit en de kosten die hiermee gepaard gaan, te agenderen in zowel Europees verband als bilateraal verband met Duitsland.

Ten behoeve van agendering op Europees niveau is inmiddels een position paper "towards a sustainable european system for mobility" opgesteld en door u goedgekeurd.. Oorspronkelijke doel was om deze paper op de Bologna Ministerial in Boekarest in te brengen. Nu u niet naar dit evenement toe kan, is voorstel om de paper in te brengen op de komende OJCS Raad op 26 april onder "Any other business" (aansluitend bij wens van Luxemburg om hun Hofzaak over meeneembare studiefinanciering in te brengen). De paper is informeel reeds besproken met een aantal partnerlanden (o.a. Oostenrijk) op

de EU-bijeenkomst voor DG's Hoger Onderwijs.

HO&S

Datum

4 april 2012

Wat betreft het bilaterale spoor met Duitsland was de conclusie van recent ambtelijk overleg met het Federale Duitse ministerie van Onderwijs, dat oplossingen niet in verrekening gezocht zullen worden, maar meer in samenwerking om mobiliteit over en weer te stimuleren. Bijvoorbeeld door het organiseren van een seminar met deelname van relevante instellingen over en weer én door de voorlichting over studiemogelijkheden in Duitsland te vergroten, c.q. meer NL studenten te stimuleren (onderdelen van) een studie in Duitsland te doen. Dit laatste vanuit de overweging dat een dergelijke 'investering' meer dan gerechtvaardigd is op grond van de grote politieke én economische betekenis die Duitsland voor Nederland heeft.

TER VOORBEREIDING

Aan: S

nota

Onderwerp: Bespreking TK-brief "kosten-baten
internationalisering in het HO" (vrijdag 11 mei)Paraaf HO&S
Datum

Doel

Bespreking conceptbrief aan de TK over "kosten en baten van internationalisering in het hoger onderwijs".

Toelichting

In December vorig jaar heeft u een brief aan de TK gestuurd over "internationale mobiliteit". In deze brief kondigt u aan dat de TK een vervolgbrief zal ontvangen, met daarin de uitkomsten van het CPB-onderzoek naar kosten en baten van internationalisering en de uitkomsten van de gevoerde gesprekken met hoger onderwijsinstellingen en onderwijskoepels over de aanbevelingen uit de decemberbrief.

Op 30 mei vindt een AO plaats over "internationale mobiliteit". Dit betekent dat de vervolgbrief uiterlijk woensdag 16 mei naar de TK gezonden moet worden. Bijgevoegd vindt u een conceptversie, waarin de reacties van de ministeries van SZW, Financiën en EL&I, de VSNU, HBO-raad, NVAO en Nuffic zijn verwerkt.

De verdere planning ziet er als volgt uit:

- Genoemde ministeries hebben tot een met vrijdag 11 mei de tijd om te reageren op deze versie van de brief.
- Maandag 14 mei zal een versie, waarin uw commentaar en eventueel aanvullend commentaar van de ministeries worden verwerkt, een laatste keer aan de ministeries worden voorgelegd met verzoek om die zelfde dag formeel akkoord te geven.
- Dinsdag gaat de brief dan naar u toe voor ondertekening en verzending naar de TK.

HO&S

Van

5.1/2.e

T +31-70-5.1/2.e

Datum

9 mei 2012

Registratienr.

Kopie voor

D. HO&S

DIV. HO&S

5.1/2.e

5.1/2.e (Kennis)

5.1/2.e (HO&S)

5.1/2.e (HO&S)

5.1/2.e (IB)

5.1/2.e (Com)

5.1/2.e (BOA)

Kopie aan en reeds

afgestemd met

KENNIS

Datum afgedaan

Gekoppeld registratienr.

Deponeren in dossier

TER ONDERTEKENING

Aan: S

5.1/2.e

HO&S

Van

5.1/2.e

T +31-70-5.1/2.e

Datum

14 mei 2012

Registratienr.

Kopie voor

D. HO&S

DIV. HO&S

5.1/2.e

5.1/2.e

5.1/2.e

Kopie aan en reeds

afgestemd met

KENNIS

FEZ

IB

Datum afgedaan

Gekoppeld registratienr.

Deponeren in dossier

5.1/2.e

5.1/2.e

nota

Onderwerp: Ondertekening TK-brief "kosten-baten van
internationalisering hoger onderwijs"

Paraaf HO&S

5.1/2.e

Datum:

15/5

Paraaf DGHBWE

5.1/2.e

Datum:

15/5

paraaf FEZ

5.1/2.e

15/5

Bijgevoegd vindt u ter ondertekening de brief aan de Tweede Kamer over "kosten en baten van internationalisering in het hoger onderwijs".

De brief dient uiterlijk woensdag 16 mei in het bezit van der Tweede Kamer te zijn. Deze formele deadline dient om voldoende voorbereidingstijd te geven aan de Tweede Kamer voor het Algemeen Overleg over "internationale mobiliteit" op 30 mei a.s.

De brief is afgestemd met het ministerie van Financiën, het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en het ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie.

De koepelorganisaties VSNU, HBO-raad en Nuffic hebben positief gereageerd op een eerdere conceptversie van de brief, met daarin op hoofdlijnen dezelfde boodschap als in deze uiteindelijke versie. Naar aanleiding van het afgelopen overleg dat u heeft gehad met HO&S over de brief, is in vergelijking met vorige versies wel de passage over de doelmatigheid van op Duitsland gerichte opleidingen aangescherpt, en wordt aangegeven dat de Engelstalige websites van DUO worden verbeterd.

nota

TER INFORMATIE
Aan: MT-HO&S

Hoger Onderwijs en
Studiefinanciering

Van

5.1/2 e

T +31 6 5.1/2 e

Datum

08 juli 2021

Referentie

Online onderwijs en bekostiging EER

Aanleiding en doel

- Het is mogelijk voor Nederlandse ho-instellingen om opleidingen volledig online te verzorgen. EER-studenten kunnen zich hier vanuit het buitenland voor inschrijven, worden hiervoor bekostigd en zij komen in aanmerking voor wettelijk collegegeld.
- Het MT-HO&S heeft gevraagd of er mogelijkheden zijn om buitenlandse studenten (EER) die niet in Nederland wonen en een volledig online opleiding aan een Nederlandse ho-instelling volgen, niet te bekostigen.

Samenvatting en conclusie

- Er is een aantal opties verkend, die zijn langsgelopen op haalbaarheid. Veel opties vergen een nadere verkenning, of zijn op het eerste gezicht bezwaarlijk dan wel niet haalbaar.
- Een optie die haalbaar kan zijn is het stellen van randvoorwaarden dan wel beperking aan het verzorgen van volledig online onderwijs. Hierbij is het echter relevant dat een afweging wordt gemaakt tussen de belangen van het stellen van randvoorwaarden en de voordelen van het kunnen verzorgen van online onderwijs. Ook is daarbij van belang om een proportionaliteitsafweging te maken, nu op dit moment niet op grote schaal volledig online verzorgde opleidingen worden aangeboden (los van COVID-19). Wellicht zou dit de komende tijd gemonitord kunnen worden.

Toelichting

- Deze notitie betreft een eerste verkenning, en is niet breed afgestemd. Mogelijk biedt bredere afstemming aanvullende inzichten, die nu nog niet zijn opgenomen.

Online onderwijs – bekostiging en collegegeld

Huidig kader

- De '25%-regel' regelt dat studenten ten minste 25% van de opleiding fysiek in Nederland aan de hogeronderwijsinstelling volgen om een WHW-diploma te kunnen ontvangen. De 25% regel is echter niet van toepassing op online opleidingen die volledig in Nederland worden verzorgd. Uitgangspunt daar bij is dat:
 - de opleiding geaccrediteerd is, vanuit Nederland verzorgd wordt, geheel onder verantwoordelijkheid van de Nederlandse instelling valt en voldoet aan alle kwaliteitseisen die aan de opleiding worden gesteld;
 - de studenten aan de Nederlandse instelling zijn ingeschreven en collegegeld betalen;
 - er geen sprake is van misbruik van de rijksbijdrage.
- Het vestigingsplaatsbeginsel schrijft voor dat ho-instellingen het onderwijs in de eigen vestigingsplaats te verzorgen. In een brief¹ aan de Tweede Kamer (2014) is aangegeven dat als online onderwijs vanuit de Nederlandse instelling (zendmast) wordt aangeboden, dit wordt gezien als onderwijs dat wordt verzorgd vanuit de Nederlandse vestigingsplaats. Het maakt niet uit van waar (in Nederland of in het buitenland) het onderwijs gevolgd wordt.
- Als de student zich kan inschrijven aan een opleiding en onder de nationaliteitsvereisten valt, dan wordt de inschrijving bekostigd en betaalt de student wettelijk collegegeld. Dit betekent dat studenten afkomstig uit een EER-land (inclusief Nederlandse studenten) of uit Zwitserland of Suriname in aanmerking komen voor het wettelijk collegegeld. Hetzelfde geldt voor niet-EER-studenten met een bepaald type verblijfsvergunning of die rechten ontlenen aan het Unierecht. Het is voor de aanspraak op het wettelijk collegegeld niet van belang waar de student woont: het woonplaatsvereiste (het vereiste dat een student in Nederland of bepaalde grenslanden woont) is in 2012 komen te vervallen vanwege strijd met het Unierecht. Daarmee is toentertijd ook het besluit genomen het woonplaatsvereiste uit de voorwaarden voor instellingsbekostiging te halen. Uit de wetsgeschiedenis² blijkt dat dit enerzijds is besloten omdat het duidelijker is wanneer dit vereiste straks in beide situaties niet meer geldt, en anderzijds omdat dit vereiste niet meer noodzakelijk is voor de instellingsbekostiging.³
- NB: deze notitie gaat over de verhouding fysiek vs online onderwijs (in relatie tot bekostiging); niet over de verhouding onderwijs aan de vestiging en onderwijs buiten de vestiging (o.a. verzorgen ho-onderwijs in het buitenland).

Waarom wel of niet beperken?

- Zoals aangegeven in het verdiepingsoverleg van 8 april jl. is er sprake van een toename in de afgelopen jaren van de instroom, nagenoeg geheel door

¹ Dit volgt ook uit de Regeling macrodoelmatigheid ho.

² Stb. 2013, 334 (<https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stb-2013-334.html>); Stb 2013, 298.

³ Het woonplaatsvereiste was hier namelijk opgenomen om oneigenlijk gebruik van bekostiging tegen te gaan (omdat studenten niet daadwerkelijk onderwijs zouden volgen) en intussen waren andere maatregelen getroffen op grond waarvan onregelmatigheden in de bekostiging zich niet meer noemenswaardig kunnen voordoen (de vormgeving van de verplichte collegegeldbetaling, de herziene inrichting van de instellingsbekostiging voor de nominale studieduur, de wettelijke introductie van de *joint degrees*, de mogelijkheid ook in het buitenland bekostigd een stage te lopen, de introductie van de gedragscode voor buitenlandse studenten in het hoger onderwijs en de brede inzet van instellingen gericht op studiebegeleiding en voortgangscntrole).

internationale studenten, die de komende jaren conform verwachting vermoedelijk zal doorzetten (naar verwachting passend binnen de marge van de bestaande trend). Mogelijk kunnen instellingen overgaan op volledig online onderwijs om deze groei te accommoderen (organiseerbaarheid van de opleiding) of om extra buitenlandse studenten aan te trekken.

- Er zijn evenwel op dit moment nog geen signalen dat bekostigde instellingen van plan zijn om volledig online onderwijs te blijven verzorgen nu er weer mogelijkheden zijn om fysiek onderwijs te verzorgen. Het gaat naar verwachting voornamelijk om een beperkt aantal opleidingen. Het is ook goed te benoemen dat niet alle opleidingen zich er voor lenen dat het volgen van onderwijs vanuit het buitenland voor EER-studenten mogelijk is. De meeste hbo-opleidingen en wo-bacheloropleidingen zijn in het Nederlands, en diverse wo-opleidingen kennen een praktijkcomponent (zoals zorgopleidingen, beta/techniek) of zijn taalgebonden (onderwijs, rechten, talen).
- Het kan op het eerste gezicht wringen dat instellingen op dezelfde manier worden bekostigd voor studenten die fysiek onderwijs volgen als voor studenten die volledig online onderwijs volgen. Studenten die volledig online onderwijs volgen, zouden een instelling minder geld kunnen kosten, omdat deze studenten geen gebruik hoeven te maken van huisvesting en andere faciliteiten. Terwijl deze posten wel in de bekostiging zijn verdisconteerd. Het vorige punt kan tot gevolg hebben dat een instelling de prikkel krijgt om veel (buitenlandse) studenten voor volledig online onderwijs te werven omdat dit voor de instelling financieel gunstiger is dan het verzorgen van fysiek onderwijs.⁴ Ook kunnen er vragen over de kwaliteit van het onderwijs dat wordt bekostigd, bestaan. Echter, kwalitatief goed online onderwijs vraagt om dezelfde investeringen als fysiek onderwijs en, vanwege de begeleiding, nakijktermijnen e.d., is het volledig online aanbieden van onderwijs voor opleidingen geen middel om verder te kunnen groeien in studentenaantallen. Online onderwijs is dus niet per definitie goedkoper. Een positief neveneffect kan bovendien zijn dat volledig online onderwijs mogelijk minder druk zet op de huisvesting in de studentensteden. Wel kan er bij volledig online onderwijs sprake zijn van een negatief effect ten aanzien van de macrodoelmatigheid, of ten aanzien van de positieve effecten die internationale studenten kunnen hebben voor de kenniseconomie. Bij fysiek onderwijs komen studenten naar Nederland toe om te studeren en een deel daarvan blijft na afstuderen in Nederland wonen en werken. Op die manier dragen zij, via een hoger arbeidsaanbod en meer belastingafdrachten, bij aan de Nederlandse maatschappij. Op dit moment levert een buitenlandse student gemiddeld meer op voor de Nederlandse economie dan hij kost. Bij volledig online onderwijs kan een deel van de internationale studenten er weliswaar alsnog voor kiezen om in Nederland te komen wonen en werken. Deze baten zijn echter naar verwachting minder aan de orde dan bij fysiek onderwijs.
- Het is relevant te benoemen dat recentelijk twee moties zijn ingediend rondom online onderwijs:
 - Motie met verzoek te onderzoeken hoe voor instellingen die een opleiding aanbieden in het buitenland middels de 25%-mogelijkheid wettelijk verplicht kan worden dat studenten 25% van het onderwijs fysiek in Nederland volgen, en de Kamer hierover voor de begrotingsbehandeling te informeren. [Deze motie gaat over de zgn 75-25% regeling voor het verzorgen van opleidingen in het buitenland]
 - Motie met verzoek om in gesprek te gaan met de MBO Raad, Vereniging Hogescholen en VSNU om ervoor te zorgen dat fysiek onderwijs de norm

⁴ Dit geldt mogelijk ook als het gaat om niet-EER-studenten, die instellingscollegegeld betalen.

is, en behoudens dwingende omstandigheden alleen bij hoge uitzondering en met instemming van studenten en docenten tot afstandsonderwijs mag worden overgegaan (stemming PM)

Mogelijkheden voor beperkingen/randvoorwaarden bekostiging EER-studenten (niet zijnde Nederlanders)

- Door het MT-HO&S is gevraagd of er mogelijkheden zijn om randvoorwaarden te stellen aan de mogelijkheid dat ho-instellingen bekostigd worden wanneer internationale (EER, Zwitserland) studenten een opleiding die volledig online wordt verzorgd, vanuit het buitenland volgen.
- Hierna wordt een aantal opties langsgelopen op haalbaarheid.

Herinvoering woonplaatsvereiste voor EER-studenten, niet zijnde Nederlandse studenten.

- Voorheen stond in de WHW dat een EER-student om in aanmerking te komen voor het *wettelijk collegegeld* woonachtig diende te zijn in Nederland, of een aantal grensgebieden. Studenten die niet aan dit woonplaatsvereiste voldeden, waren het instellingscollegegeld verschuldigd. Dit woonplaatsvereiste is rond 2012 komen te vervallen vanwege strijd met het Unierecht,⁵ aangezien studenten met de Nederlandse nationaliteit gemakkelijker aan het woonplaatsvereiste kunnen voldoen dan studenten met de nationaliteit van een andere lidstaat (indirecte discriminatie).
- Daarmee is toentertijd ook het besluit genomen het woonplaatsvereiste uit de voorwaarden voor *instellingsbekostiging* te halen. Uit de wetsgeschiedenis⁶ blijkt dat dit enerzijds is besloten omdat het duidelijker is wanneer dit vereiste straks in beide situaties niet meer geldt, en anderzijds omdat dit vereiste niet meer noodzakelijk is voor de instellingsbekostiging. Het woonplaatsvereiste was namelijk opgenomen om oneigenlijk gebruik van bekostiging tegen te gaan (omdat studenten niet daadwerkelijk onderwijs zouden volgen) en intussen waren andere maatregelen getroffen op grond waarvan onregelmatigheden in de bekostiging zich niet meer noemenswaardig konden voordoen (de vormgeving van de verplichte collegegeldbetaling, de herziene inrichting van de instellingsbekostiging voor de nominale studieduur, de wettelijke introductie van de *joint degrees*, de mogelijkheid ook in het buitenland bekostigd een stage te lopen, de introductie van de gedragscode voor buitenlandse studenten in het hoger onderwijs en de brede inzet van instellingen gericht op studiebegeleiding en voortgangsccontrole).
- Nader verkend zou kunnen worden of het woonplaatsvereiste ten aanzien van de bekostiging voor EER-student opnieuw geïntroduceerd kan worden, omdat deze risico's op onregelmatigheden zich vanwege het online onderwijs opnieuw zouden kunnen voordoen. Het is hier wel van belang te benoemen dat in deze situatie de EER-student wettelijk collegegeld zou betalen (omdat het woonplaatsvereiste daarvoor is geschrapt), terwijl de instelling voor deze student niet wordt bekostigd. Nu is het zo dat een instelling voor een student ofwel wettelijk collegegeld van de student en bekostiging van OCW ontvangt, ofwel instellingscollegegeld van de student. Het instellingscollegegeld kan de instelling zo vaststellen dat het daarmee de misgelopen bekostiging van OCW compenseert. Wanneer gekozen wordt voor het herintroduceren van het woonplaatsvereiste ten aanzien van de bekostiging wordt voor deze student

⁵ Kamerstukken II 2012/13, 31288, 326 (<https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-31288-326.html>)

⁶ Stb. 2013, 334 (<https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stb-2013-334.html>) ; Stb 2013, 298.

slechts het wettelijk collegegeld ontvangen en dat zal niet genoeg zijn om de kosten te dekken. Daarmee is deze maatregel lastig te verkopen richting de instellingen. Ook is deze maatregel bovendien juridisch waarschijnlijk niet haalbaar (vanwege mogelijke strijd met het vrij verkeer in de Unie). Tevens kan dit gevolgen hebben voor bijvoorbeeld *joint degrees*.

- **Conclusie: bezwaarlijk en zeer waarschijnlijk niet haalbaar.**

Geen of minder bekostiging bij volgen online opleiding

- Hierna volgen een aantal varianten waarbij er sprake is van geen of minder bekostiging. Daarbij is bij alle varianten relevant te benoemen dat dit waarschijnlijk aanpassingen bij DUO vergt⁷, omdat geregistreerd moet kunnen worden wanneer een opleiding volledig online wordt verzorgd. Daarbij is ook relevant wanneer een opleiding online is, bijvoorbeeld aan de hand van een percentage.
- Tevens moet bepaald worden met welke factor het reguliere bekostigingstarief naar beneden moet worden bijgesteld. Dat suggereert een bepaald inzicht in kostenstructuren die we niet hebben.

Variant A

- Deze optie zou inhouden dat EER-studenten (niet zijnde Nederlandse studenten) bij het volgen van een Nederlandse online opleiding vanuit het buitenland, minder bekostigd zouden worden. Dat betekent minder bekostiging op basis van nationaliteit. Een Spaanse student die vanuit het buitenland online onderwijs volgt, is niet goedkoper dan een Nederlandse, dus een dergelijke optie zou niet onderbouwd kunnen worden.
- **Conclusie: bezwaarlijk en zeer waarschijnlijk niet haalbaar**

Variant B

- Minder bekostiging voor alle studenten die vanuit het buitenland Nederlands online onderwijs volgen; betekent dat er geen sprake is van onderscheid tussen Nederlandse studenten en overige EER-studenten. Maar ook dit is lastig te onderbouwen: goed ingericht online onderwijs lijkt niet per definitie altijd goedkoper te zijn dan fysiek onderwijs, en bovendien zou het qua kosten niet moeten uitmaken vanuit welk land een student onderwijs volgt.
- **Conclusie: bezwaarlijk en mogelijk niet haalbaar**

Variant C

- Minder bekostiging bij volledig online onderwijs (ongeacht waarvandaan de opleiding gevolgd wordt). Hierbij gelden met name de algemene opmerkingen hierboven genoemd: wanneer is er sprake van een online opleiding, hoe wordt dit geregistreerd, en op basis waarvan wordt het bekostigingstarief vastgesteld. Ook is dit wellicht lastig te onderbouwen: goed ingericht online onderwijs lijkt niet per definitie altijd goedkoper te zijn dan fysiek onderwijs.
- **Conclusie: bezwaarlijk en mogelijk niet haalbaar**

Beperking inschrijfmogelijkheden EER-studenten (niet zijnde Nederlandse studenten)

- In artikel 7.32 van de WHW zijn de vereisten voor inschrijving opgenomen. Een inschrijving is nodig om een opleiding te kunnen volgen. Op grond van het vijfde lid van artikel 7.32 staat inschrijving slechts open voor degene waarvan de student (indien meerderjarig) of de ouders, voogden of verzorgers (indien minderjarig) het volgende aantoont:

⁷ Is nog niet bij DUO gecheckt.

- a. Bezit van de Nederlandse nationaliteit of op grond van een wettelijke bepaling als Nederlander wordt behandeld;
 - b. De vreemdeling is jonger dan 18 jaar op de eerste dag waarop de opleiding begint;
 - c. De vreemdeling is 18 jaar of ouder op de eerste dag waarop de opleiding begint en op die dag rechtmatig verblijf houdt in de zin van artikel 8 Vreemdelingenwet 2000;
 - d. De vreemdeling houdt verblijf buiten Nederland op de eerste dag waarop de opleiding begint waarvoor voor de eerste maal de inschrijving wordt gewenst;
 - e. De vreemdeling niet meer voldoet aan een van de voorwaarden genoemd onder b, c, of d en eerder in overeenstemming met een van die onderdelen is ingeschreven, welke opleiding nog wordt gevolgd en niet is voltooid.
- Navraag bij DUO leert dat EER-studenten (en niet-EER-studenten) kunnen worden ingeschreven zonder dat zij in Nederland verblijven (sub d). Dit zou betekenen dat bijvoorbeeld een Spaanse student woonachtig in Spanje ingeschreven kan worden voor een (online) opleiding aan een Nederlandse ho-instelling. Verkend zou kunnen worden of er mogelijkheden zijn om dat wel te gaan vereisen. Als er geen sprake is van een inschrijving, kom je immers ook niet toe aan de bekostigingsvraag. Het is hierbij wel noodzakelijk om te benoemen dat het gaat om EER-studenten; er mag geen sprake zijn van ongeoorloofde beperking van het vrij verkeer of (in)directe discriminatie. Eerste inschatting is daarom dat dit juridisch lastig is. Mogelijk zou met JenV verkend kunnen worden wat mogelijk is op grond van het vreemdelingenrecht.
 - In de WEB bestaat geen d-grond zoals die in de WHW staat (dat inschrijving mogelijk is wanneer een vreemdeling verblijf buiten Nederland houdt); onderzocht zou moeten worden hoe zich precies zit in relatie tot de Vreemdelingenwet 2000 en of hierin ook mogelijkheden liggen voor wat betreft ho-studenten.
 - **Conclusie: waarschijnlijk niet haalbaar, grondige nadere verkenning nodig, ook in overleg met JenV.**

Stellen van randvoorwaarden aan mogelijkheden verzorgen volledig online onderwijs.

- Wanneer het kunnen verzorgen van volledig online onderwijs wordt beperkt, kom je minder snel toe aan de vraag of het bekostigen van dergelijke opleidingen wenselijk is. Ook kunnen er voorwaarden worden gesteld aan het kunnen verzorgen van online onderwijs, bijvoorbeeld door te vereisen dat een bepaald deel fysiek aan de opleiding in Nederland wordt verzorgd.⁸ Het is hierbij relevant om dit niet op grond van het kwaliteitsargument te doen (online onderwijs is niet per definitie kwalitatief minder goed dan fysiek onderwijs).
- Dergelijke maatregelen hebben gevolgen voor alle opleidingen die volledig online worden verzorgd, voor zowel de Nederlandse als de niet-Nederlandse studenten. Hierbij kan geen onderscheid worden gemaakt naar Nederlandse en andere EER-studenten. Bijvoorbeeld vereisen dat voor de bekostiging EER-studenten (niet zijnde Nederlandse studenten) een bepaald deel op locatie moeten volgen, en dat niet vereisen van Nederlandse studenten, is waarschijnlijk in strijd met het Unierecht. Op grond van het Unierecht is het namelijk niet toegestaan onderscheid te maken tussen Nederlandse studenten

⁸ Dit is bijvoorbeeld al het geval bij een aantal online masters in Wageningen.

en overige EER-studenten, tenzij een bepaald belang dit onderscheid vergt. Een dergelijke uitzondering – als het al mogelijk is – moet aan zeer strikte eisen voldoen.

- **Conclusie: haalbaar indien geen onderscheid wordt gemaakt tussen Nederlandse studenten en overige EER-studenten. Wel dient een afweging te worden gemaakt tussen de belangen van het stellen van randvoorwaarden en de voordelen van het kunnen verzorgen van online onderwijs.**

TER BESLUITVORMING

Aan: HO&S

nota

Onderwerp: Invulling OCW-beleid voor binding van
internationale studenten (follow-up 16 mei)Paraaf HO&S / P3
Datum 9/10

5.1/2.e

HO&S

Van

5.1/2.e

T +31-705.1/2.e

Datum

3 oktober 2012

Registratienr.

Kopie voor

D. HO&S

DIV. HO&S

5.1/2.e

Kopie aan en reeds
afgestemd met

Datum afgedaan

Gekoppeld registratienr.

Deponeren in dossier

Aanleiding

In de Kamerbrief van 16 mei 2012 over de kosten en baten van internationalisering gaat de staatssecretaris in op het binden van buitenlandse studenten aan Nederland voor, tijdens en na de studie. De brief bevat een aantal concrete vervolgstappen die hieronder verder worden uitgewerkt.

Het voorstel is om te komen tot een meerjarig actieprogramma binding. Daarvoor moet het thema verder worden verkend langs verschillende lijnen. Deze ambitieuze aanpak speelt in op het momentum dat met het positieve CPB-advies is ontstaan. Het sluit nauw aan bij de kwaliteitsambities uit de strategische agenda, de rijksbrede topsectorenaanpak en de recente human capital agenda's.

Voorstel

De Kamerbrief van 16 mei 2012 kondigt vervolgstappen aan op het thema binding, onder meer een vervolgonderzoek en uitrol van Rode Loper. Een aantal van deze vervolgstappen zijn al in gang gezet. Met het voorstel voor een verkenning die leidt tot een meerjarig actieplan wordt op ambitieuze wijze invulling gegeven aan het thema.

Het streven is om te komen tot een meerjarig "actieprogramma binding" (2013 - 2016) dat afgestemd is met in ieder geval de koepels, Nuffic en voor bepaalde actiepunten ook met EL&I, SZW en Financiën. Behalve informatie uit het CPB-rapport en kennis van het bestaan van enkele projecten, zoals het Saxion Connect programma, is er momenteel nog weinig bekend over de binding van buitenlandse studenten aan Nederland. Volgens het CPB liggen er aanzienlijke baten indien buitenlandse studenten na hun studie hier blijven werken. Maar hoe zit het met de vraag uit het bedrijfsleven? Is er vraag naar buitenlandse studenten? In alle sectoren of alleen in bepaalde sectoren? Wat wordt er al gedaan op het vlak van binding? Wat zijn belangrijke succes- en faalfactoren? En waar liggen de belangrijkste aangrijpingspunten voor beleid?

Voordat we overgaan tot een uitgebreid actieprogramma met diverse acties vanuit onderwijsinstellingen, stellen we voor om het thema eerst verder uit te diepen, langs verschillende lijnen:

Datum
17 september 2012

- Een inventarisatie van huidige best-practices op het gebied van binding voor-tijdens en na de studie, inclusief analyse succes- en faalfactoren en netwerk-analyse (opdracht met IB-geld aan agentschap NL, OCW loopt ook aantal interviews mee);
- Een SER-advies (VNO en FNV zijn akkoord, nu aanvraag via MR);
- Een vervolgonderzoek op het CPB-rapport, met differentiatie van stayrate naar HBO-WO, EU-non EU en een aantal arbeidsmarktsectoren, als ook een kwalitatieve uitwerking waarom buitenlandse studenten wel/niet willen blijven;
- Een seminar over binding in maart 2013. Hier wordt met het veld gesproken over kansrijke oplossingsrichtingen en de invulling van het OCW-beleid op binding/stayrate. De verkenning door AgentschapNL, het SER-advies en het vervolgonderzoek worden samengebracht in dit seminar;
- Ook komt het thema binding terug op het seminar over samenwerking tussen Nederland en Duitsland (jan-febr) en op het Nuffic Jaarcongres (mrt 2013).

Aansluitend op bovenstaande activiteiten wordt door OCW een integrale en meerjarige aanpak gestart om binding/stayrate te verhogen. De invulling van deze aanpak krijgt begin 2013 vorm.

Voorafgaand aan dit alles kan wel al een aantal acties in gang worden gezet, deels voortvloeiend uit het Rode loper project. Dit zijn no-regret activiteiten die aansluiten op lopende zaken. Het gaat dan o.a. om verbetering inschrijving via studielink (follow-up Rode loper project C), promotie van het zoekjaar en voorlichting aan (aankomende) buitenlandse studenten over kansen op de Nederlandse arbeidsmarkt, o.a. via Neso's. Ook kan een eerste gedachtevorming over beurzenprogramma's worden gestart. Daarnaast zal OCW via de internationale beleidscircuits van VSNU en HBO-raad inventariserende gesprekken gaan voeren met instellingen over binding en over de rollen die een ieder hierin zou kunnen vervullen.

Besluiten

Akkoord met de voorgestelde aanpak voor een meerjarig actieprogramma binding?

1/2
N.v. SER-advies is één jaar
voorleggen aan bewindspersonen.

TER ONDERTEKENING

Aan: HO

5.1/2e

23/11-11

Datum

22 november 2012

Registratienr.

Kopie aan en reeds
afgestemd met
WJZ

Datum afgedaan

Gekoppeld registratienr.

Deponeren in dossier

nota

Aanleiding

Op 25 augustus jl. hebben we de instellingen een brief gezonden, waarin zij erop gewezen worden dat degene die langdurig ingezetene in een andere EU-lidstaat is, op grond van art. 2.2, lid 1 onder b van de EU-Richtlijn 2003/109 gelijk moet worden gesteld met een EU-onderdaan. Hij voldoet daardoor aan het nationaliteitsbeginzel en woont in Nederland (hij heeft immers een verblijfsvergunning) en is daardoor wettelijk collegegeld verschuldigd. De Commissie wijst erop dat we tevens aan instellingen moeten melden dat *wil* langdurig ingezetene in Nederland is, voldoet aan het nationaliteitsvereiste en wettelijk collegegeld verschuldigd is.

Samenvatting van de brief

Instellingen wordt erop gewezen dat degene die langdurig ingezetene in Nederland is, ook voldoet aan het nationaliteitsvereiste en wettelijk collegegeld verschuldigd is.

Besluiten door ondertekening

Consequenties

TER ONDERTEKENING

Aan: M ^{5.1/2.e} 30/11

nota

Onderwerp: Nota Adviesaanvraag binding van
internationaal talent ^{5.1/2.e}

Paraaf HO&S ^{5.1/2.e}
Datum 23/11/12

Paraaf DGHBEWE
Datum 29/11

Aanleiding

OCW wil de SER om advies vragen over het binden van internationaal talent in het hoger onderwijs. Op 16 november werd deze adviesaanvraag besproken in de Ministerraad. De adviesaanvraag is in lijn met eerdere besluiten van de raad. Op verzoek van de raad is in de adviesaanvraag het aspect van 'kennisvlucht' expliciet opgenomen. De adviesaanvraag is daarmee vastgesteld.

Via deze brief biedt u de adviesaanvraag officieel aan de SER aan.

Samenvatting van de brief

U vraagt de SER advies te geven over het binden van internationaal talent in het hoger onderwijs.

Besluiten door ondertekening

Verzending van de brief aan de SER.

Consequenties

Verzending van de brief aan de SER.

HO&S

Van ^{5.1/2.e}
T +31-70-5.1/2.e

Datum

22 november 2012

Registratienr.**Bijlagen**

1. Brief aan SER
2. Adviesaanvraag

Kopie voor

D. HO&S

DIV. HO&S

^{5.1/2.e}

Kopie aan en reeds

afgesteld met

KENNIS

Datum afgedaan**Gekoppeld registratienr.****Deponeren in dossier**

^{5.1/2.e}

4/12/12

^{5.1/2.e}

085

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

> Retouradres Postbus 16375 2500 BJ Den Haag

De voorzitter van de Sociaal-Economische Raad
Ir. W. Draijer
Postbus 90405
2509 LK DEN HAAG

Rijnstraat 50
Den Haag
Postbus 16375
2500 BJ Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Contactpersoon

5.1/2.e

T +31-70-51/2.e

5.1/2.e

i@minocw.nl

Bijlage

Adviesaanvraag

Onze referentie

04 DEC. 2012

Datum

Betreft Adviesaanvraag binding van internationaal talent

Geachte heer Draijer,

Het kabinet wil de meerwaarde van internationalisering voor de arbeidsmarkt, voor hoger onderwijs en voor onderzoek optimaal benutten door internationaal talent aan Nederland te binden. Gezien de brede sociaaleconomische invalshoek van het thema, wil het kabinet de SER de volgende twee deelvragen voorleggen:

1. Welke arbeidsmarktsectoren hebben de meeste behoefte aan internationaal talent uit het hoger onderwijs?
2. Wat kunnen bedrijven, onderwijsinstellingen en overheden concreet doen om internationaal talent uit het hoger onderwijs aan Nederland te binden?

Ik verzoek u uiterlijk in maart 2013 uw advies uit te brengen. De precieze tekst van de adviesaanvraag is bijgevoegd.

Met vriendelijke groet,

de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,

5.1/2.e

dr. Jet Bussemaker

Adviesaanvraag aan de SER over Binding van internationaal talent in het hoger onderwijs

Aanleiding

Het aantal internationale studenten in Nederland is dit jaar gestegen tot 87.000ⁱ. Het Centraal Planbureau (CPB) heeft aangegeven dat het aannemelijk is dat de huidige internationale studentenstromen bijdragen aan de welvaart in Nederland en een positief effect hebben op de overheidsfinanciënⁱⁱ. De effecten op de overheidsfinanciën zijn afhankelijk van de omvang van de in- en uitgaande studentenstromen. De instroom van studenten in Nederland is groter dan de uitstroom. Deze netto instroom van studenten leidt weliswaar tot extra kosten tijdens de studietijd, maar deze worden meer dan gecompenseerd door latere (belasting)inkomsten van afgestudeerde hoogopgeleiden die in Nederland blijven werken. De grootte van het positieve effect is daarmee sterk afhankelijk van de kans dat buitenlandse studenten in Nederland blijven werken (en negatief afhankelijk van het percentage Nederlandse studenten dat in het buitenland blijft werken). De verwachting van het kabinet is dat Nederland beter gebruik kan maken van de meerwaarde die internationalisering biedt voor het onderwijs, het onderzoek en de arbeidsmarktⁱⁱⁱ. Voor het kabinet is dit aanleiding om de SER om advies te vragen.

Vraagstelling

Het kabinet wil de meerwaarde van internationalisering voor de arbeidsmarkt, voor hoger onderwijs en voor onderzoek optimaal benutten door internationaal talent aan Nederland te binden. Gezien de brede sociaaleconomische invalshoek van het thema, wil het kabinet de SER de volgende twee deelvragen voorleggen:

1. Welke arbeidsmarktsectoren hebben de meeste behoefte aan internationaal talent uit het hoger onderwijs?
2. Wat kunnen bedrijven, onderwijsinstellingen en overheden concreet doen om internationaal talent uit het hoger onderwijs aan Nederland te binden?

De adviesaanvraag wordt naar verwachting in november 2012 ingediend. Het advies zou uiterlijk in maart 2013 gereed moeten zijn.

Inleiding

Internationale mobiliteit van talentvolle studenten kan in belangrijke mate bijdragen aan het verhogen van de kennisproductiviteit van Nederland, in het bijzonder ten aanzien van topsectoren en sectoren waar personeelsschaarste wordt verwacht. Door de aanwezigheid van buitenlandse studenten of het volgen van (een deel van) de opleiding in het buitenland worden Nederlandse studenten goed voorbereid op een internationale arbeidsmarkt. Via internationalisering van het onderwijs worden de internationale economische, politieke en culturele relaties voor de toekomst gelegd. En de aanwezigheid van buitenlandse (top-)studenten aan Nederlandse universiteiten en hogescholen kan in belangrijke mate bijdragen aan een ambitieuze studiecultuur en een excellente kwaliteit van het onderwijs en onderzoek. Daar staat wel tegenover dat studentmobiliteit tot een grotere etnische diversiteit leidt, wat via taal- of cultuurbarrières de kennisoverdracht kan belemmeren en zo de kwaliteit van het onderwijs verlagen.

Eerder onderzoek laat zien dat veel internationale studenten na hun studie in Nederland willen blijven, maar dat slechts weinig afgestudeerden dat ook daadwerkelijk doen.^{iv} Het CPB onderzoek maakt duidelijk dat verhoging van de blijfkans van buitenlandse studenten aanzienlijke baten voor Nederland kan opleveren. Aanvullend op het verhogen van de blijfkans (na afstuderen carrière maken op de Nederlandse arbeidsmarkt) is – in mindere mate – het creëren van 'ambassadeurs' van belang. Dit zijn alumni die in Nederland hebben gestudeerd, na afstuderen vertrekken naar het buitenland en zo een brug vormen naar het buitenland.

De vraag die in dit advies centraal staat is niet hoe we het aantal internationale studenten verder kunnen vergroten, maar hoe we de studenten die al naar Nederland komen aan Nederland kunnen binden. Omdat het belangrijk is om in de herkomstlanden draagvlak te houden voor studiemobiliteit is het relevant om te kijken hoe eventuele negatieve effecten, zoals kennisvlucht, voor herkomstlanden kunnen worden geminimaliseerd. Alhoewel reeds in het buitenland afgestudeerde kenniswerkers waarschijnlijk ook bijdragen aan de welvaart in Nederland, valt het aantrekken van deze kenniswerkers buiten de focus van dit advies.^v

Welke arbeidsmarktsectoren hebben de meeste behoefte aan internationaal talent uit het hoger onderwijs?

Als we internationaal talent uit het hoger onderwijs willen binden aan Nederland is de vraagkant op de arbeidsmarkt een goed beginpunt. In verschillende arbeidsmarktsectoren wordt (tijdelijk) schaarste verwacht. Werkgevers kunnen hierop anticiperen door aantrekkelijk te zijn voor werknemers (hogere lonen, verbeteren arbeidsvoorwaarden) of door innovatie in arbeidsbesparende technologie, maar ook door gebruik te maken van buitenlandse arbeidskrachten en door het binden van internationaal talent uit het hoger onderwijs. In dergelijke sectoren is ook minder kans op verdringing van Nederlandse werknemers.

In welke sectoren kan internationaal talent bijdragen aan het oplossen van fricties op de arbeidsmarkt? Wanneer is het binden van internationaal talent voor bedrijven een waardevolle aanvulling op het aantrekken van Nederlandse werknemers of het aantrekken van reeds afgestudeerde kenniswerkers? Welke kennis en vaardigheden moeten deze internationale studenten hebben om na afstuderen in Nederland carrière te maken? Is er vooral behoefte aan excellent talent, of richt de vraag van de arbeidsmarkt zich op grotere groepen goede studenten? Welke landen bieden de beste kansen (buurlanden, EER/niet-EER, BRIC-landen) voor het binden van internationaal talent?

De SER heeft zich in verschillende adviezen al geuit over kennismigratie. Uiteraard in het advies over arbeidsmigratie en recent in het advies over verschuivende economische machtsverhoudingen. Hoe verhouden deze adviezen over kennismigratie zich tot de specifieke groep internationale studenten in het Nederlands hoger onderwijs? Relevant is ook het Europa 2020 advies om te bezien hoe de Nederlandse ambitie om binding te versterken zich verhoudt tot de Europese ambitie om gezamenlijk concurrerend te blijven.

Wat kunnen bedrijven, onderwijsinstellingen en overheden concreet doen om internationaal talent uit het hoger onderwijs aan Nederland te binden?

Bedrijven, onderwijsinstellingen en overheden hebben groot belang bij onderlinge samenwerking. Samen kunnen ze de binding integraal versterken (zowel voor, tijdens als na de studie). Wel hebben ze elk hun eigen verantwoordelijkheden. Waar liggen de baten voor elk van deze partijen? Hoe ligt de rolverdeling voor bedrijven, onderwijsinstellingen en overheid? En verschilt die rolverdeling indien wordt ingezet op binding voor, tijdens of na de studie? En zijn er naast bedrijven, onderwijsinstellingen en overheden andere partijen die een rol hebben in het binden van internationaal talent? Bij deze maatregelen moet bezien worden welk effect ze hebben op de baten van internationale studenten.

De mogelijkheden om binding te versterken beginnen al voor de studie, via goede en objectieve voorlichting. Niet alleen over de onderwijsinstelling en de studie, maar ook over Nederland en over de mogelijkheden op de Nederlandse arbeidsmarkt. Het is van belang dat studenten tijdens de studie sociaal en academisch integreren binnen de opleiding, instelling en stad waar zij wonen, o.a. via sociale activiteiten, medezeggenschap en actieve kennismaking met de Nederlandse taal en cultuur.

Daarnaast kan het waardevol zijn om buitenlandse studenten meer te begeleiden bij praktische zaken zoals huisvesting, administratieve kwesties (onder meer verzekeringen), bijbanen en dergelijke. De studenten kunnen ook actief gebonden worden aan bedrijven via bijvoorbeeld stages, zodat ook zij een goede overgang van studie naar werk kunnen maken. Meer ondernemerschap in de studie kan er ook toe bijdragen dat internationale studenten actief worden als ondernemer in Nederland. Alumni kunnen een belangrijke rol vervullen in de voorlichting over het Nederlandse onderwijs en een actief alumnibeleid kan de binding met Nederland verder bevorderen.

Ook de regelgeving speelt een rol. Een voorbeeld hiervan is het Zoekjaar Afgestudeerden, een tijdelijke verblijfsvergunning waar studenten van buiten de EER na het afstuderen gebruik van kunnen maken. Deze verblijfsvergunning stelt afgestudeerden in staat om gedurende een jaar in Nederland te verblijven om op zoek te gaan naar een baan als kennismigrant. Een vraag hierbij is of deze regeling naar behoren werkt en of ze voldoende bekend is.

Bedrijven zijn permanent op zoek naar talentvolle werknemers. Vooral in arbeidsmarktsectoren waar schaarste wordt verwacht, zijn internationale studenten een interessante groep werknemers. Hoe kunnen bedrijven al in een vroeg stadium internationaal talent aan zich binden? Wat zijn de mogelijkheden voor stages, traineeships en beurzen?

Uiteraard zijn onderwijsinstellingen autonoom in de keuzes die zij maken, ook op het onderwerp binding. Vooral tijdens de studie hebben onderwijsinstellingen de mogelijkheid om binding te versterken. Hoe kunnen studenten aan Nederland worden gebonden tijdens de studie? Kunnen praktische ondersteuning en studiebegeleiding de binding versterken? Hoe integreer je Nederlandse en internationale studenten binnen de international classroom? Welke rol speelt het leren van de Nederlandse of Engelse taal?

Ten slotte hebben ook overheden een rol in het binden van internationaal talent. De rijksoverheid heeft bijvoorbeeld beleid op aansluiting bij de Europese hogeronderwijsruimte en beleid om mobiliteit te stimuleren, biedt generieke promotie en voorlichting aan en is verantwoordelijk voor beleid op migratie voor studie of werk. Welke regelgeving werkt belemmerend voor het binden van internationaal talent? Gemeenten en provincies zijn eveneens actief in het regionaal vasthouden van internationaal talent. En wellicht ligt er een rol voor de EU op dit onderwerp? Hoe kunnen elk van deze partijen op regionaal niveau de randvoorwaarden creëren om internationaal talent te binden?

ⁱ Mobiliteit in Beeld, Nuffic 2012

ⁱⁱ De economische effecten van internationalisering in het hoger onderwijs, CPB 2012

ⁱⁱⁱ Brief van de staatssecretaris van OCW dd 16 mei 2012, Tweede Kamer, vergaderjaar 2011-2012, 31 288, nr. 290

^{iv} The Career Paths of Holland Alumni, Holland Alumni Barometer part 2, Nuffic; The needs and wishes of Holland Alumni; Holland Alumni Barometer part 1, Nuffic 2011; International Graduate Outcomes for the Netherlands, I-graduate, September 2011.

^v Over de arbeidsmarkt voor kenniswerkers is een advies van de AWT in voorbereiding.

TER VOORBEREIDING

Aan: HO&S

HO&S

Van

5.1/2.e

T +31-70-5.1/2.e

Datum

13 december 2012

Registratienr.

Kopie voor

D. HO&S

DIV. HO&S

5.1/2.e

5.1/2.e

5.1/2.e

5.1/2.e

Datum afgedaan

Gekoppeld registratienr.

Deponeren in dossier

nota

Onderwerp: Gesprek 5.1/2.e en 5.1/2.e
(DIA) woensdag a.s.:

Paraaf HO&S

Datum

Doel

Op **woensdag 19 december (10.00-11.00 uur)** komen 5.1/2.e en 5.1/2.e van het Duitsland Instituut Amsterdam (DIA) bij je langs. Doel van het gesprek is om te komen tot overeenstemming op hoofdlijnen over bijgevoegde voorstel van DIA om een 3-jarig actieprogramma te starten ter bevordering van (structurele) onderwijs- en onderzoeksmobiliteit naar Duitsland.

Totale kosten van het voorstel bedragen € 687.500. DIA heeft aan OCW gevraagd om ongeveer de helft (=€ 357.500) te financieren. Bij toezegging zullen IB en HO&S dit gezamenlijk co-financieren. De DAAD heeft geld beschikbaar gesteld voor het onderdeel "stipendia-beurzenprogramma" onder voorwaarde van matching van Nederlandse kant.

Indien akkoord kan dit actieprogramma gepresenteerd worden op het met de DAAD te organiseren Nederland – Duitsland seminar over mobiliteit, dat op 25 Februari geopend zal worden door minister Bussemaker.

Toelichting

Akkoord op hoofdlijnen met voorliggende voorstel van DIA (zodat e.e.a. tijdig gefinaliseerd en gefinancierd kan worden voor presentatie op 25 februari):

Voorliggende voorstel is enkele keren aangepast naar aanleiding van commentaren en suggesties van de kant van OCW en lijkt ons (IB en HO&S) op hoofdlijnen akkoord. Belangrijk is dat het zwaartepunt nu meer ligt op het actief "matchen" van Nederlandse en Duitse instellingen, m.b.v. onder andere een specifiek hiervoor aan te trekken medewerker en beurzenprogramma's. En veel minder op de inrichting en infrastructuur van de desk en het internetportaal.

Het voorstel kan wel op een aantal punten nog aangescherpt en aangevuld worden. Deze punten kunnen in dit gesprek aan de orde komen.

In onderstaande mogelijke spreekpunten en vragen:

Inleiding:

Datum
13 december 2012

- 5.1/2.i + 5.2/1
[Redacted text block]
- [Redacted text block]
- [Redacted text block]

Mogelijke vragen:

- 5.1/2.i + 5.2/1
[Redacted text block]
- [Redacted text block]
- [Redacted text block]
- [Redacted text block]

- 5.1/2.i + 5.2/1
[Redacted text block]

Datum
13 december 2012

- 21 [Redacted text block]

- 22 [Redacted text block]

TER VOORBEREIDING

Aan: HO&S

Onderwerp: Programma internationalisering

Paraaf HO&S
Datum

5.1/2.

Graag even overleg over de activiteiten, die we op het gebied van internationalisering voorstellen voor de komende jaren. Bijgevoegd vindt je een eerste worp van het clustertje internationaal. Het is een ambitieus verhaal waarin losse activiteiten zijn samengenomen in drie duidelijke thema's.

We zouden het met name willen hebben over jouw mening ten aanzien van:

1. Ons voorstel om internationalisering een meer structurele plaats te geven in het HO-beleid van OCW en de instellingen, onder andere via aansluiting bij de prestatieafspraken en uitwerking van een programma internationalisering met bijbehorende claim (i.v.m. terugsluizing SF-gelden).
2. Ons voorstel om een Programma Internationaal op te richten, langs de volgende drie hoofdlijnen:
 1. binding
 2. kwaliteit
 3. mobiliteit
3. Ons voorstel om de mogelijkheden van extra capaciteit te verkennen (o.a. via Nuffic detachering/stages, trainees e.d.)

Bijgevoegd ter inspiratie ook de concept-rapportage van Agentschap NL over voorlopende landen (met name Duitsland en Denemarken) op gebied van binding (aan samenleving en arbeidsmarkt).

HO&S**Van**

5.1/2.e

T +31-5.1/2.e

Datum

14 januari 2013

Registratienr**Kopie voor**

D. HO&S

DIV. HO&S

5.1/2.e

5.1/2.e

5.1/2.e

5.1/2.e

Datum afgedaan**Gekoppeld registratienr.****Deponeren in dossier**

Programma Internationalisering

1. Aanleiding:

In 2011– 2012 was er als gevolg van de discussie over kosten en baten volop politieke aandacht voor het onderwerp internationalisering. Met het CPB-rapport en de brief van 16 mei 2012 aan de TK is de discussie ten goede gekeerd en is het begin van een nieuw beleidskader internationalisering in gang gezet. We zitten nu in de fase van uitvoering en monitoring. Internationalisering is in de recente HO&S hei-sessie als prioritair aangemerkt, maar om de aandacht en druk op de uitvoering te houden, is het van belang om aanvullende financiële middelen te vinden en ook om aansluiting te vinden bij het centrale sturingsmodel van profilering en prestatieafspraken. Het thema internationaal zit vooralsnog niet expliciet in de prestatieafspraken en is bij veel HO-instellingen niet centraal strategisch belegd.

2. Doel: Internationalisering een meer centrale en structurele plaats geven in het hoger onderwijsbeleid van OCW en de instellingen.

3. Uitwerking claim/programma internationaal:

Om genoemde doel te bereiken zal het cluster internationaal (5.1/2 e) i.s.m. de koepels een programma internationalisering ontwikkelen. Tijdshorizon is om dit jaar een uitgewerkt programma met financiële claim te hebben. Tegen die tijd gaat namelijk besluitvorming over terugsluizen van SF-gelden spelen (gaat over structurele middelen na 2017, maar verdeling vindt eerder plaats). Ook gaat het jaar erop (2014) de evaluatie van de prestatieafspraken plaatsvinden (moet je je verhaal klaar hebben voor volgende set prestatieafspraken. Denk aan de rol van internationalisering in de profileringskeuzes en het uitwerken van een concrete indicator voor internationalisering).

4. Voorgestelde programmalijnen:

Het programma zal bestaan uit drie hoofdthema's, die hieronder zijn uitgewerkt in deelthema's, acties en concrete output-indicatoren.

a) Binding internationale studenten aan Nederland

Output:

- Scherpe definitie van binding en gezamenlijk streefpercentage

- % afgestudeerde buitenlandse studenten binden
- vergroten aantallen projecten/good practices op binding

Acties: SER advies (maart 2013), verspreiden "good practices" inventarisatie Agentschap NL (april 2013), aansluiting bij Techniek Pact (april), uitvoering internationale "benchmark" (via CHEPS?), optimaliseren migratiebeleid (visa, zoekjaar, gedragscode etc.), follow-up Rode Loper, Directeurenoverleg Binding (april), seminar (mei), Meerjarig actieplan opstellen (september).

b) Kwaliteit internationalisering

Output:

- belegging internationaal op CvB niveau/in prestatieafspraken
- deelname instellingen aan NVAO keurmerk Internationaal
- herpositionering Duitstalige opleidingen grensstreek
- verhogen docentkwaliteit (Engels, interculturele skills) bijv. in SKO?

Acties: aanscherping accreditatie anderstalige opleidingen, ontwikkelen euregio keurmerk (ter ondersteuning herpositionering), uitwerken selectiemogelijkheden (VSNU seminar 2013), uitwisseling 'good practices'/seminar "international classroom"(VSNU), ontwikkelen kwaliteitstool? (à la Duitsland, Vlaanderen)

c) Stimuleren mobiliteit/sustainable mobility

Output:

- vergroten % inkomende mobiliteit (incl. promovendi) en uitgaande mobiliteit van/naar aantal focuslanden
- vergroten % uitgaande mobiliteit docenten

Acties:

Vergroten deelname Erasmus for all (bv summerschools via IP's), beantwoorden moties vder Ham mbt stimuleren uitgaande mobiliteit (in samenhang met meeneembare SF-discussie, EU garantiefaciliteit, follow-up Huygens, reframen besteding kennisbeurzen), uitwerken landenbeleid (inclusief beleid buitenlandse instituten) ism

IB, OWB, EZ en koepels. Stimuleren discussie toekomstbestendig EU-beleid, uitwerken joint programmes beleid. Verkennen NL concurrentiepositie open source/e-learning

5. Benodigde capaciteit voor programma internationaal

Momenteel verrichten er vier mensen binnen HO&S werkzaamheden in het cluster internationaal. De beschikbare capaciteit is echter beperkt. ^{5.1/2.e} (0,6 fte), ^{5.1/2.e} (0,7 fte), ^{5.1/2.e} (0,2 fte; doel is oplopend naar 0,4 fte in 2013) en ^{5.1/2.e} (0,10 fte). Genoemde fte's zijn voor een deel al ingevuld met reguliere en verplichte taken. Het gaat dan om taken als vertegenwoordiging NL in Bolognaproces (BFUG, WG Mobility), OESO (IMHE), EU-beleid (MaMo, EU Stuurgroep, Hofzaken, EQF BNC-fiches etc.), Eurostudent, OS en OI instellingen, deelname HIB (hogescholen internationaal beleid), VSNU/SOI (strategisch overleg international) en Nuffic (aansturing financieel en inhoudelijk). Geprobeerd zal worden deze taken zoveel mogelijk te integreren in de hoofdlijnen van het programma.

Daarnaast is voorstel om te bezien of een deel van de werkzaamheden van Nuffic, dat met bijna 200 werknemers over ruime capaciteit beschikt, meer ingezet kan worden voor de thema's uit dit programma. Idem voor VSNU-deelprojecten. Ook zouden de mogelijkheden verkend kunnen worden van HO&S-detacheringen voor Nuffic-medewerkers (bijvoorbeeld 2 fte binnen budget van Nuffic / Rode Loper). Ook is het een optie om (tijdelijk) trainees, stagiaires en misschien ook medewerker(s) van IB aan te trekken.

Verslag brainstorm Internationale Studenten

14 januari 2013, Ambassadeursconferentie 2013, Buitenlandse Zaken

Minister Bussemaker heet de aanwezigen welkom bij deze brainstorm over internationale studenten. Wil Nederland een plek houden in de top van de kenniseconomieën, dan hebben we intellectuele capaciteiten van deze mensen hard nodig op de Nederlandse arbeidsmarkt. Het doel van deze brainstorm is om het Nederlandse beleid toe te lichten en te kijken naar de beste kansen buitenlands talent naar Nederland te halen en deze aan Nederland te binden.

Ze komen van over de hele wereld, met Duitsland, China en België in de top drie. Bulgarije stijgt gestaag en staat op de zevende plaats met zo'n 1.700 studenten. In Mexico en Taipei worden buitenlandse studenten actief geworven via NESO-kantoren. Tegelijk zien we dat er meer studenten uit Midden-Amerika en Afrika komen én dat landen in deze regio's zich steeds meer ontwikkelen op het gebied van hoger onderwijs. Toch lukt het niet om meer dan 1/5 van de internationale studenten na afstuderen voor de Nederlandse arbeidsmarkt te behouden. Daar is dus ruimte voor verbetering. Tegelijk moeten we oppassen dat deze ambitie in ontwikkelingslanden niet leidt tot brainstorm. Ook moeten we als Nederland niet zoveel mogelijk studenten werven, maar alleen de juiste studenten. Er is dus sturing nodig.

5.1/2.e treedt op als referent en schetst de intensieve banden tussen Nederland en Duitsland. Bijna de helft van alle internationale studenten in Nederland komt uit Duitsland, maar andersom krijgt de mobiliteit nog weinig vorm. De sterke economische samenwerking komt nog onvoldoende terug in onderwijs- en onderzoekssamenwerking. Het is positief om te zien dat Nederland weer meer de blik naar buiten richt en een uitermate positieve lijn uitdraagt. Dat biedt basis voor verdere stappen waarbij Nederland ook van de Duitse aanpak kan leren. De ambassade speelt momenteel al een actieve rol via het faciliteren van samenwerking en heeft recent ook in Berlijn een alumnibijeenkomst gehouden. Het beeld dat enige sturing op mobiliteit gewenst is wordt geïllustreerd doordat nog geen 10% van de Duitse studenten in Nederland een technische studie doet. Hoewel in Nederland goede bèta-opleidingen zijn en er flinke tekorten zijn in de technieksector kiezen Duitse studenten vooral alfa-studies. Misschien wordt het tijd voor collegegelddifferentiatie?

In de bredere discussie die volgt komen enkele thema's herhaaldelijk naar voren:

- Sturing in studierichtingen zou een goede manier kunnen zijn om vraag en aanbod beter te laten aansluiten. Tekorten in zorg en techniek kunnen dan beter worden aangepakt. Zorgen dat mobiliteit aansluit bij de Nederlandse speerpunten, topsectoren.
- Er moet een duidelijk onderscheid worden gemaakt tussen de verschillende groepen van landen. Voor een BRIC gelden andere kansen en wensen dan voor een OS-land. Het beleid moet actief inspelen op die verschillen.
- Uitgaande mobiliteit van Nederlandse studenten moet verder gestimuleerd. Hierdoor blijft Nederland ook binnen de landsgrenzen een internationale focus houden. Onderwijskwaliteit moet een sterkere rol spelen in de keuze voor een studieland.
- We moeten zoeken naar sturingsmogelijkheden op inkomende mobiliteit. Hoe kunnen we toptalent aantrekken en hoe verhogen we de instroom in bèta-studies? Het doel is nadrukkelijk niet om zoveel mogelijk studenten te werven.

- Collegegelddifferentiatie is niet aan de orde, maar bedrijven kunnen met scholarships wel sturen in de financiële aantrekkelijkheid van studierichtingen waar zij behoefte aan hebben. Een grotere rol voor het bedrijfsleven is wenselijk.
- Nederland heeft al decennia een sterk netwerk opgebouwd via haar onderwijsgerelateerde OS-activiteiten. Deze samenwerking kan worden uitgebreid met bredere onderwijs- en onderzoeksprogramma's.
- In sommige gevallen staat de regelgeving mobiliteit in de weg. Voorbeeld is de taaleis bij visa.

De brede consensus is dat het Nederlandse onderwijs en onderzoek ook internationaal van hoge kwaliteit is. Door het grote aanbod aan Engelstalige opleidingen kan Nederland steeds beter concurreren met andere studielanden. Het is nog wel nodig om dit aanbod beter te promoten zodat Nederland meer toptalent kan verwachten.

Richtlijn NVAO voor de beoordeling van anderstalige opleidingen aan Nederlandse hogeronderwijsinstellingen

Concept 12 februari 2013

1. Aanleiding: effecten van studentmobiliteit

Het aantal buitenlandse studenten dat in het Nederlandse hoger onderwijs een anderstalige Bachelor of Master volgt is de laatste jaren sterk toegenomen. Tegelijkertijd blijft de uitgaande mobiliteit (dus Nederlandse studenten die in het buitenland gaan studeren) beperkt. Verschillende leden van de Tweede Kamer hebben daarom vragen gesteld over de balans tussen de inkomende en uitgaande mobiliteit en de economische effecten hiervan. Op 29 november 2010 hebben de Kamerleden Van der Ham en Klaver een motie ingediend, waarin is verzocht de opbrengsten van internationale studenten in het Nederlandse hoger onderwijs in kaart te brengen.

Deze motie werd aangenomen en het Centraal Planbureau heeft vervolgens onderzoek gedaan naar de economische effecten van de in- en uitgaande studentenstromen. De uitkomsten van dit onderzoek¹ zijn positief. Een meer internationale samenstelling van de studentpopulatie betekent verwerving van interculturele vaardigheden, betere handelsrelaties en een grensoverschrijdende impuls van de kenniseconomie. Bovendien leidt studentmobiliteit tot een opener markt (betere matches tussen studenten en opleidingen, meer concurrentie tussen instellingen met een positief effect op kwaliteit). Daar staat tegenover dat een te grote diversiteit in de studentpopulatie tot een toename van taal- of cultuurbarrières kan leiden en daardoor een belemmering van de kennisoverdracht. Deze effecten zijn niet te kwantificeren. Dat geldt wel voor het effect van studentmobiliteit op de Nederlandse overheidsfinanciën: de geschatte baten van het huidige mobiliteitsoverschot bedragen €40 miljoen per jaar. Hierbij wordt ervan uitgegaan dat 19% van de buitenlandse studenten na het afstuderen in Nederland werkzaam blijft, maar er is zelfs nog een positief effect als de blijfkans slechts 2,5 % zou bedragen. Verder zijn er aanwijzingen dat buitenlandse studenten gemiddeld beter presteren dan de Nederlandse. Door zogenaamde positieve peer effecten op Nederlandse studenten wordt de kwaliteit van het hoger onderwijs (en de productiviteit) gestimuleerd. Het CPB concludeert dan ook: "Alles overziend, lijkt het aannemelijk dat de huidige internationale studentenstromen bijdragen aan de welvaart in Nederland." De baten kunnen verder worden vergroot wanneer de kwaliteit van de internationalisering toeneemt. Deze kwaliteit kan op de volgende manieren worden verbeterd (Brief van de Staatssecretaris van OCW aan de Tweede Kamer, 16 mei 2012, 31288 Nr. 290):

- Het stimuleren van de uitgaande mobiliteit
- Sturing op kwaliteit van de instroom door meer selectie
- Sturing op een mix van nationaliteiten in de *international classroom*
- Transparant internationaliserings- en kwaliteitsbeleid
- Stimulering van de binding met Nederland.

In het kader van een transparant internationaliserings- en kwaliteitsbeleid is het belangrijk dat de inrichting van de international classroom in relatie tot de doelen van instellingen met betrekking tot onderwijs, kwaliteit en arbeidsmarktrelevantie onderdeel is van de interne kwaliteitszorg. Verder kondigt de Staatssecretaris in de brief aan dat in afstemming met de NVAO de richtlijnen voor visitatiepanels op dit vlak worden aangescherpt. In een overleg met

¹ CPB Notitie 18 april 2012, "De economische effecten van internationalisering in het hoger onderwijs".

de Tweede Kamer op 30 mei 2012 is ook de toenemende groei van het aantal opleidingen in het Engels, met name in de Masterfase, aan de orde gekomen. Daarbij is afgesproken dat de NVAO zal worden gevraagd om te kijken naar de argumentatie voor het aanbieden van een opleiding in een andere taal. Als gevolg van deze ontwikkelingen heeft de NVAO voor de beoordeling van anderstalige opleidingen (bij accreditatie en toets nieuwe opleiding) bijgaande richtlijn voor de beoordeling van anderstalige opleidingen opgesteld. De international classroom met een gebalanceerde mix van nationaliteiten neemt bij deze beoordeling een bijzondere plaats in.

2. Anderstalige opleidingen

De WHW bepaalt dat instellingen voor hoger onderwijs zich mede richten op bevordering van de uitdrukkingsvaardigheid in het Nederlands (art. 1.3 lid 5) en dat het onderwijs in het Nederlands wordt gegeven en de examens in het Nederlands worden afgenomen (art. 7.2). Anderstalig onderwijs kan worden aangeboden indien de specifieke aard, inrichting of kwaliteit van het onderwijs dan wel de herkomst van de studenten daartoe noodzaakt, overeenkomstig een door het instellingsbestuur vastgestelde gedragscode.

De afgelopen jaren is met name het aantal Engelstalige opleidingen in het Nederlandse hoger onderwijs aanzienlijk toegenomen. Zo wordt de helft van de wo-masteropleidingen in het Engels aangeboden en nog eens 6% in een combinatie van Nederlands en Engels (bij hbo-masteropleidingen is dit slechts 4% respectievelijk 7%). Van de bacheloropleidingen wordt zowel in het wo als het hbo slechts 5% in het Engels verzorgd en daarnaast nog eens 3% (wo) tot 5% (hbo) in een combinatie van Nederlands en Engels².

Naast het ruime aantal Engelstalige opleidingen worden in de grensstreek door Nederlandse instellingen enkele Duitstalige opleidingen aangeboden waarin het overgrote merendeel van de studenten van Duitse afkomst is. Afgestudeerden van deze Duitstalige opleidingen lijken exclusief voor de Duitse arbeidsmarkt te worden opgeleid. Recent is afgesproken dat deze opleidingen zullen worden afgebouwd of sterker gericht op de handel met Duitsland en de Nederlandse arbeidsmarktbehoeften binnen de Euregio. Daarbij zouden opleidingen worden omgevormd naar gemengde Nederlands-/Duitstalige opleidingen, waarbinnen Nederlandse en Duitse studenten elkaars taal leren en stages aan beide kanten van de grens volgen. Er zou wederkerigheid moeten ontstaan, door het meer in evenwicht brengen van de Duitse instroom met de Nederlandse uitstroom naar Duitsland en het opzetten van joint degrees en partnerships met Duitse instellingen. In een door de NVAO te ontwikkelen bijzonder kenmerk Euregionalisering kan dit getoetst worden.

Bij het opstellen van deze richtlijn voor de beoordeling van anderstalige opleidingen heeft de NVAO rekening gehouden met het rapport van de Onderwijsraad: "Weloverwogen gebruik van Engels in het hoger onderwijs" (oktober 2011). De Onderwijsraad acht het wenselijk dat instellingen een duidelijk gemotiveerde visie en beleid op internationalisering en het daaruit voortvloeiende taalbeleid formuleren. De Onderwijsraad pleit in zijn advies dan ook voor een doordacht taalbeleid op instellingsniveau, waarin wordt toegelicht om welke redenen welke taal of talen gebruikt worden. Verder pleit de Raad onder meer voor bevordering van de kwaliteit van het Engelstalig onderwijs, de beheersing door studenten van het Engels en een substantiële kennismaking van buitenlandse studenten met de Nederlandse taal en cultuur.³

² IOWO, "Talen in het hoger onderwijs", OCW, 2008.

³ Onderwijsraad, "Weloverwogen gebruik van Engels in het hoger onderwijs", oktober 2011 (p 20-21).

3. International classroom

Deskundigen zijn het er over eens dat de international classroom niet bestaat, er zijn verschillende vormen en samenstellingen van international classrooms mogelijk. Naast de "klassieke" international classroom waarin zowel lokale als buitenlandse studenten les krijgen en *face to face* met elkaar moeten samenwerken zien we dat er ook steeds vaker virtuele international classrooms ontwikkeld worden. In een dergelijke virtuele classroom vindt interactie tussen lokale studenten en docenten met buitenlandse studenten plaats in een digitale leeromgeving.

Onder deskundigen en in het hogeronderwijsveld heerst over het algemeen consensus dat een international classroom de volgende kenmerken heeft:

- Een door de opleiding ontwikkelde onderwijsleeromgeving (*face to face* of digitaal) waarin zowel buitenlandse als Nederlandse studenten en docenten actief met elkaar samenwerken;
- met een gebalanceerde samenstelling van de studentpopulatie die is afgestemd op de internationaliseringsdoelstellingen van de opleiding
- waarbij de interactie in de international classroom ervoor zorgt dat studenten internationale en/of interculturele vaardigheden (verder) kunnen ontwikkelen en dit ook wordt getoetst;
- daarbij gebruikmakend van een gemeenschappelijke voertaal die adequaat wordt beheerst door zowel docent als studenten.

4. Richtlijn voor de beoordeling van anderstalige opleidingen door visitatiepanels (accreditatie en toets nieuwe opleiding): beperkte opleidingsbeoordeling

Bij elk van de 3 standaarden van het kader voor de beperkte opleidingsbeoordeling wordt een richtlijn voor het panel gegeven voor de beoordeling van een anderstalige opleiding.

Beoogde eindkwalificaties

Standaard 1: De beoogde eindkwalificaties van de opleiding zijn wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen.

Toelichting: De beoogde eindkwalificaties passen wat betreft niveau en oriëntatie (bachelor of master; hbo of wo) binnen het Nederlandse kwalificatieraamwerk. Ze sluiten bovendien aan bij de actuele eisen die in internationaal perspectief vanuit het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld aan de inhoud van de opleiding.

Oordeel: Onvoldoende, voldoende, goed, excellent. (Gewogen en gemotiveerd.)

Richtlijn anderstalige opleiding:

1.1 De opleiding dient de meerwaarde van het anderstalige programma voor de kwaliteit van het onderwijs aan de hand van de beoogde eindkwalificaties helder te motiveren.

Toelichting richtlijn 1.1:

Opleidingen kunnen om verschillende redenen besluiten een anderstalige opleiding aan te bieden. In de eerste plaats willen steeds meer opleidingen een international classroom creëren waarin studenten worden voorbereid op een internationale en interculturele werkomgeving. Naast de mogelijkheid voor het ontwikkelen van een international classroom kan een opleiding anderstalig zijn om gebruik te maken van de expertise van anderstalige docenten. Ook kan een instelling met het oog op de werving van buitenlandse (top)studenten de voertaal van het programma aanpassen. Daarnaast zijn er ook internationale instellingen en opleidingen die zich uit meer ideële motieven (ontwikkelingssamenwerking) richten op deze groep studenten. Louter kwantitatieve doelstellingen (het aantrekken van zoveel mogelijk buitenlandse of Nederlandse studenten vanwege aantrekkelijkheid vreemde taal)

kunnen niet worden geaccepteerd als valide argumentatie voor het inrichten van een anderstalige opleiding⁴. De meerwaarde van de anderstalige opleiding moet duidelijk gemotiveerd worden aan de hand van de beoogde eindkwalificaties.

Toelichting oordeel: het panel beoordeelt niet of een opleiding aan de wettelijke vereisten met betrekking tot anderstalige opleidingen voldoet (dit kan door de Inspectie van het Onderwijs worden getoetst). Het panel beoordeelt wel of de meerwaarde van de anderstaligheid vanuit kwaliteitsoogpunt voldoende is gemotiveerd. Een negatief oordeel op dit punt kan worden gecompenseerd door positieve oordelen op andere onderdelen van deze standaard, tenzij er sprake is van louter kwantitatieve doelstellingen voor de inrichting van de anderstalige opleiding.

Onderwijsleeromgeving

Standaard 2: *Het programma, het personeel en de opleidingsspecifieke voorzieningen maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde eindkwalificaties te realiseren.*

Toelichting: De inhoud en vormgeving van het programma stellen de toegelaten studenten in staat de beoogde eindkwalificaties te bereiken. De kwaliteit van het personeel en van de opleidingsspecifieke voorzieningen is daarbij essentieel. Programma, personeel en voorzieningen vormen een voor studenten samenhangende onderwijsleeromgeving.

Oordeel: Onvoldoende, voldoende, goed, excellent. (Gewogen en gemotiveerd.)

Richtlijn anderstalige opleiding

2.1 De opleiding motiveert haar selectiebeleid voor inkomende buitenlandse studenten en is in staat om aan te geven hoe dit beleid bijdraagt tot een optimale samenstelling van de studentenpopulatie in het licht van de beoogde eindkwalificaties.

2.2 Docenten beheersen de voertaal van de opleiding in voldoende mate en beschikken over voldoende didactische kwaliteiten om in te spelen op de interculturele verschillen binnen de heterogene studentenpopulatie. Docenten die nog niet over het gewenste taalniveau of didactische/interculturele vaardigheden beschikken, wordt scholing aangeboden.

2.3 De opleiding hanteert voor zowel Nederlandse als buitenlandse studenten dezelfde taaleisen of motiveert waarom dit niet het geval is. Mochten tijdens de opleiding taalproblemen ontstaan dan biedt de opleiding bijscholing aan.

2.4 De opleiding geeft aan hoe zij buitenlandse studenten helpt bij het leren van de Nederlandse taal en cultuur en hen voorbereid op eventuele participatie in de Nederlandse arbeidsmarkt.

Toelichting richtlijn 2.1-2.4:

De aanwezigheid van buitenlandse studenten heeft niet automatisch een positief effect op de onderwijskwaliteit. Verschillen in culturen, onderwijsachtergronden en taalbeheersing kunnen een negatief effect op de kennisoverdracht hebben. Het succes van een anderstalige opleiding wordt dus niet alleen bepaald door het aantal nationaliteiten en de voorbereiding van studenten op een internationale/interculturele werkomgeving. De kwaliteit (en dus ook selectie) van de instroom, de interculturele vaardigheden van docenten en de taalbeheersing van zowel studenten als docenten spelen ook een belangrijke rol bij het al dan niet succesvol afronden van een anderstalige opleiding.

2.1 De opleiding dient aan te tonen dat de selectie van buitenlandse studenten en samenstelling van de studentpopulatie bijdragen aan het realiseren van de beoogde eindkwalificaties. Voor een opleiding die haar studenten bijvoorbeeld wil voorbereiden op een internationale en interculturele werkomgeving kan het belangrijk zijn dat de studenten les krijgen in een international classroom waarin zo veel mogelijk verschillende nationaliteiten

⁴ Uitzonderingen zijn bijvoorbeeld denkbaar indien een opleiding is gevestigd in een krimpregio en overtuigend kan onderbouwen dat er sprake is van een duidelijke vraag vanuit de Nederlandse arbeidsmarkt (bijvoorbeeld voor specifieke technische opleidingen).

zijn vertegenwoordigd. Een technische opleiding kan besluiten om het onderwijs in een andere taal te organiseren omdat enkel buitenlandse docenten specifieke programmaonderdelen kunnen verzorgen. In dit geval is het aantal verschillende nationaliteiten minder belangrijk, maar de kwaliteit van de docenten des te meer. Daarnaast is het mogelijk dat het onderwijs in een andere taal plaatsvindt om buitenlandse (top)studenten en -docenten aan te trekken die hun kennis en motivatie overbrengen op de Nederlandse studenten waardoor de kwaliteit van het onderwijs stijgt. In dit geval is de achtergrond van de student belangrijker dan zijn of haar nationaliteit.

2.2 Uiteraard is het belangrijk dat docenten die niet in hun moedertaal, maar in een tweede taal lesgeven, de lesstof zonder kwaliteitsverlies kunnen overbrengen. Docenten van anderstalige opleidingen dienen daarom de voertaal van de opleiding in ruim voldoende mate te beheersen. Aan docenten die dit niveau nog niet behaald hebben, biedt de opleiding scholing aan. Docenten van anderstalige opleidingen moeten over voldoende didactische vaardigheden beschikken om in te spelen op de culturele verschillen binnen een heterogene studentenpopulatie. Indien docenten over onvoldoende didactische vaardigheden voor een heterogene studenten populatie beschikken, dient de opleiding voor aanvullende scholing te zorgen.

2.3 Ook de inkomende buitenlandse studenten moeten (net als de Nederlandse studenten) de taal waarin de opleiding gegeven wordt in voldoende mate beheersen⁵. Indien er tijdens de opleiding toch taalproblemen zichtbaar worden dan is het van belang dat de opleiding voor deze studenten bijscholing aanbiedt.

2.4 Wanneer buitenlandse studenten de Nederlandse taal leren, kennismaken met onze culturele gewoonten en zowel sociaal als academisch integreren, wordt de drempel verlaagd om na het afstuderen in Nederland een baan te zoeken. Om te zorgen dat de blijfkans van studenten wordt vergroot, pleit de Onderwijsraad ervoor om studenten Nederlandse taal- en cultuurcursussen aan te bieden. Ook het aanbieden van een kennismakingsprogramma in de vorm van een 'summer school' valt hieronder. Van anderstalige opleidingen wordt gevraagd aan te geven op welke manier zij buitenlandse studenten voorbereiden op participatie in de Nederlandse arbeidsmarkt. Dit geldt met name indien de opleiding als doelstelling heeft om op te leiden voor de Nederlandse arbeidsmarkt. Richtlijn 2.4 is minder relevant indien het hoofdmotief voor de anderstaligheid ontwikkelingssamenwerking of het aantrekken van specifieke buitenlandse docenten is.

Toelichting oordeel: negatieve paneloordelen op richtlijn 2.1-2.4 kunnen worden gecompenseerd door positieve oordelen op andere onderdelen van deze standaard, tenzij de opleiding in ernstige mate in gebreke blijft (bijvoorbeeld indien door gebrekkige kwaliteit een aanzienlijk deel van de buitenlandse studenten niet in staat is de opleiding naar behoren te volgen).

Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

Standaard 3: *De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing en toont aan dat de beoogde eindkwalificaties worden gerealiseerd.*

Toelichting: Het gerealiseerde niveau blijkt uit de tussentijdse en afsluitende toetsen, de afstudeerwerken en de wijze waarop afgestudeerden in de praktijk of in een vervolgopleiding functioneren. De toetsen en de beoordeling zijn valide, betrouwbaar en voor studenten inzichtelijk.

Oordeel: Onvoldoende, voldoende, goed, excellent. (Gewogen en gemotiveerd.)

⁵ De Code of Conduct international student higher education stelt de volgende eisen betreffende taalbeheersing: For study programmes in English, a minimum of an academic IELTS test with an overall band score of at least 6.0 (six) for the B and M level is required.

Richtlijn anderstalige opleiding

3.1 De opleiding dient de meerwaarde van het anderstalige programma aan de hand van de toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties aan te tonen.

Toelichting richtlijn 3.1:

De opleiding moet de meerwaarde van het anderstalige programma aan de hand van de gerealiseerde eindkwalificaties aan kunnen tonen. Opleidingen kunnen dit bijvoorbeeld doen door te demonstreren dat het onderwijs in een international classroom ervoor zorgt dat studenten daadwerkelijk (zoals blijkt uit bijvoorbeeld toetsing) internationale en interculturele vaardigheden ontwikkelen. Dit kan blijken uit de afstudeerwerken, de toetsing en tevredenheid van alumni en werkgevers.

Toelichting oordeel: een negatief paneloordeel op richtlijn 3.1 kan alleen gecompenseerd worden door positieve paneloordelen op andere onderdelen van de standaard indien de international classroom dan wel het verwerven van internationale en interculturele competenties niet het hoofdmotief vormt voor de anderstaligheid.

Vorstenlaan 11 / P.O. Box 29777
2502 LT The Hague / The Netherlands
+31 (0)70 426 02 60

090

Sociaal-Economische Raad
t.a.v. 5.1/2 e
Commissie Arbeidsmarkt- en Onderwijsvraagstukken
Postbus 90405
2509 LK Den Haag

Contact:
070 5.1/2 e
5.1/2 e @nuffic.nl

Uw referentie

Onze referentie

Datum
14 februari 2013

Geachte 5.1/2 e

Op voorstel van de minister van OCW heeft het kabinet de SER om advies gevraagd over de binding van internationaal talent. Een belangrijke deelvraag daarbij is wat bedrijven, onderwijsinstellingen en overheden kunnen doen om internationaal talent beter aan Nederland te binden. Dit is een voor Nederland zeer belangrijk thema, met wezenlijke betekenis voor de ontwikkeling van onze kenniseconomie en internationale positie. De Nuffic wil daar graag aan meewerken. In deze brief geven wij u een aantal aandachtspunten en aanbevelingen in overweging.

De Nederlandse regering heeft de ambitie om tot de top-5 van kenniseconomieën in de wereld te behoren. Mede daarom streeft Nederland naar een hoger onderwijsstelsel van internationale allure dat een grote aantrekkingskracht uitoefent op wetenschappelijk en professioneel toptalent en (onder meer via het topsectorenbeleid) de internationale concurrentiepositie versterkt.

De Nuffic – de Nederlandse organisatie voor internationale samenwerking in het hoger onderwijs – kan hier de komende jaren aan bijdragen, gebruikmakend van de ruime beschikbare kennis en ervaring. Eén van de taken van de Nuffic is de positionering en het promoten van het Nederlandse hoger onderwijs en de Nederlandse kenniseconomie in het buitenland. Tevens beheert de Nuffic programma's voor beurzen en capaciteitsopbouw, geeft voorlichting, waardeert diploma's, en bundelt kennis en expertise in het belang van de Nederlandse kenniseconomie en het hoger onderwijs.

Binding van buitenlandse studenten biedt kansen

Het Centraal Planbureau concludeerde in 2012 dat de huidige internationale studentenstromen een positief effect op de Nederlandse overheidsfinanciën hebben. De grootte van dit positieve effect (schatting van ongeveer 740 miljoen euro) is wel sterk afhankelijk van de aannames over de kansen dat buitenlandse studenten na afronding van hun studie in Nederland blijven werken en dus aan Nederland gebonden blijven.

OCW heeft aangegeven dat beleidsaanscherpingen nodig zijn om buitenlandse studenten aan Nederland te binden, en voorts dat in het overleg met de onderwijsinstellingen gezamenlijk het belang is bevestigd om meer te sturen op kwaliteit van internationalisering, teneinde de baten van internationalisering verder te vergroten. Wij onderschrijven dit van harte. Binding van internationale studenten is niet alleen gunstig voor Nederland, het is ook mogelijk maatregelen te nemen die de kansen hierop vergroten.

In veel landen met economische groei en potentie is sprake van grote ambities en nauwe samenhang tussen economie, arbeidsmarkt, onderzoek en onderwijs, en zeker ook de internationaliseringscomponent daarvan. Te denken valt aan het Braziliaanse *Science without Borders*-programma waarbij de Braziliaanse overheid tot 2015 100.000 studenten met scholarships (publiek en privaat gefinancierd) in andere landen wil laten studeren om op de terreinen van techniek en exacte wetenschappen kennis op te doen en mee terug te nemen. Maar ook een buurland als Duitsland investeert enorm in de internationalisering van het eigen hoger onderwijs om internationale studenten te werven en aan Duitsland te binden.

Van deze landen kunnen wij leren. Ook in Nederland zijn er vele mogelijkheden om de internationalisering van hoger onderwijs en economisch beleid meer met elkaar te verbinden. Zo kan een aantal bestaande activiteiten een specifiekere invulling krijgen, zodat de kans wordt vergroot dat internationale studenten zich langere tijd aan Nederland binden. Hierna belichten wij enkele thema's vanuit onze eigen werkpraktijk.

Promotieactiviteiten

De Nuffic promoot, in nauwe samenwerking met de Nederlandse hoger onderwijsinstellingen, het Nederlandse hoger onderwijsstelsel en de Nederlandse kenniseconomie in het buitenland. De gedachte daarbij is dat een 'international classroom' bij Nederlandse hoger onderwijsinstellingen en internationale samenwerking tussen instellingen bijdraagt aan de kwaliteit van het Nederlandse hoger onderwijs. De Nuffic voert hiervoor allerlei activiteiten uit, waaraan – in samenwerking met andere partijen uit zowel de publieke als private sector – de promotie van een loopbaan in Nederland kan worden toegevoegd.

In de promotie van het Nederlandse hoger onderwijs kan naast de generieke promotie ook meer specifieke aandacht worden geschonken aan het aantrekken van buitenlandse studenten in de arbeidsmarktsectoren waar bepaalde tekorten zijn. Daarvoor is actuele informatie nodig over de arbeidsmarktsectoren die de meeste behoefte hebben aan internationaal talent uit het hoger onderwijs. Dit is ook een deelvraag waarop het kabinet aan de SER heeft gevraagd advies te geven.

Een belangrijk uitgangspunt in de promotie kan worden dat een internationale carrière pas geslaagd kan zijn wanneer je een tijd in Nederland hebt gestudeerd en daarna gewerkt: 'career in Holland'. Contact tijdens de studie met het bedrijfsleven in Nederland, bijvoorbeeld tijdens een stage, leerbezoeken aan bedrijven of voorlichtingsbijeenkomsten van bedrijven, versterkt de binding met de Nederlandse economische sector. Een andere mogelijkheid, die in de praktijk al plaatsvindt, is de binding te versterken doordat buitenlandse promovendi veelal betaald door en in het belang van een onderneming in Nederland op een specifiek kennisgebied (kunnen) promoveren.

Bij promotieactiviteiten is het cruciaal dat de binding met Nederland vroeg in of zelfs al voorafgaand aan de studieperiode in Nederland plaatsvindt. Ook kan benadrukt worden dat buitenlandse studenten aan Nederlandse hoger onderwijsinstellingen na hun bachelor hier zouden moeten blijven om ook hun master in Nederland te doen. De Commissie-Veerman trok in 2010 vergelijkbare conclusies: internationale bachelorstudenten dragen zeker bij aan de *international classroom*, maar Nederland trekt nog te weinig talent aan onder potentiële kenniswerkers, masterstudenten en promovendi.

Ketenbenadering

De Nuffic ziet in een ketenbenadering en een overkoepelend beleid kansen om effectiever te zijn. Een goede afstemming is essentieel, niet alleen in visie, beleid en regels, maar zeker ook in uitvoering en kwaliteit. Hierbij zijn vele partijen betrokken: ministeries (OCW, EZ, BZ, BZK, SZW), gemeenten, ambassades, uitvoeringsorganisaties zoals de IND, zorgverzekeraars, studentenhuysvesters, bedrijven en ondernemersorganisaties zoals VNO-NCW en MKB Nederland, hoger onderwijsinstellingen, etc. Daar is nog veel winst te boeken.

Er zijn al succesvolle ervaringen met een dergelijke ketenbenadering in het zogenaamde Rode Loperprogramma. Dit behelst een aanpak voor verbetering van administratieve processen voor toelating van internationale studenten als potentiële kenniswerker. In dit kader is met steun van OCW de stuurgroep Rode Loper opgericht waarin de VSNU, de HBO-raad, de Nuffic, Studiekeuze123, Studielink, Kences, DUO en de IND participeren. Doel van het programma is met deze ketenbenadering in verschillende projecten de obstakels voor de internationale student in de aanloop naar het studeren in Nederland zoveel mogelijk weg te nemen.

De succesvolle ketenbenadering zoals die is uitgevoerd in het Rode Loperprogramma kan opnieuw benut worden ten bate van binding. Diezelfde stuurgroep Rode Loper zou daarin weer van waarde kunnen zijn met een wellicht iets aangepaste samenstelling, zodat alle relevante bij binding betrokken partijen zijn vertegenwoordigd. De focus zou dan liggen op het wegnemen van belemmeringen voor de talentvolle internationale student in de aanloop naar de arbeidsmarkt in Nederland, met name in de sectoren waar tekorten zijn.

Alumninetwerken

Ook het versterken van alumninetwerken biedt veel mogelijkheden. Hieraan is nadrukkelijk gerefereerd in de brief van OCW aan de Tweede Kamer d.d. 16 mei 2012 over de kosten en baten van internationalisering. Het opzetten en uitbouwen van dergelijke netwerken in nauwe samenwerking met de hoger onderwijsinstellingen is de laatste jaren een belangrijke taak van de Nuffic geworden.

In 2009 is het Holland Alumni Network gelanceerd, met als doel de binding van internationale studenten met Nederland te versterken. Dit netwerk biedt de Holland Alumni (momenteel ruim 30.000 alumni in onze databestanden) allerlei basisdiensten zoals een directory waar de alumni, instellingen en verenigingen elkaar kunnen vinden en informatie over evenementen voor Holland Alumni die

wereldwijd plaatsvinden. Ook worden verschillende diensten aangeboden om (aankomende) internationale studenten wegwijs te maken in Nederland.

Carrièreportal

Internationale studenten en alumni geven in onderzoeken aan dat de informatievoorziening over loopbaanmogelijkheden in Nederland verbeterd kan worden en dat zij deze informatie ook verwachten van Nederlandse instellingen. Nederlandse hoger onderwijsinstellingen geven aan onvoldoende capaciteit en knowhow te hebben om internationale studenten te voorzien van informatie over werken in Nederland. Vanuit het Nederlandse bedrijfsleven horen wij bovendien dat de mogelijkheden voor het starten van een loopbaan in Nederland actiever onder de aandacht kunnen worden gebracht bij internationale studenten en/of alumni. Ook het zogenaamde 'zoekjaar', gericht op buitenlandse afgestudeerden om te zoeken naar een baan als kennismigrant, kan sterker worden gepromoot onder de buitenlandse studenten.

De Nuffic heeft daarom, in opdracht van AgentschapNL, een business- en carrièreportal www.careerinholland.nl ontwikkeld, gelieerd aan www.hollandalumni.nl. Deze portal biedt informatie en ingangen voor internationaal talent (o.a. links naar banensites) over het starten van een loopbaan in Nederland. De topsectoren zijn hierin leidend. De business- en carrièreportal wordt op 23 februari a.s. op het NL4Talents evenement te Den Haag gelanceerd.

Matchmaking

Het evenement NL4Talents biedt internationale studenten informatie sessies en workshops die hen ondersteunen bij het vinden van een baan in Nederland of bij een Nederlands bedrijf in het buitenland. Van directe matchmaking met bedrijven is op dit evenement echter nog geen sprake. Een vervolg op NL4Talents kan een matchmakingsevenement zijn waarop internationale studenten, alumni en bedrijven direct met elkaar in contact kunnen komen. Op die manier kan ook de laatste stap naar een baan bij een Nederlands bedrijf voor internationaal talent gefaciliteerd worden.

Via onder meer de Nuffic Netherlands Education Support Offices (Neso's) en het wereldwijde alumnetwerk kunnen Holland Alumni worden ingezet bij Nederlandse onderwijs- en handelsmissies naar het buitenland ter promotie van studie en werken. Bovendien kunnen tijdens deze missies *career in Holland*-sessies van Nederlandse bedrijven en hoger onderwijsinstellingen met talentvolle studenten worden georganiseerd over studie, verblijf en werk in Nederland.

Sociale binding

Naast binding via de arbeidsmarkt en economie is ook 'sociale' binding voor buitenlandse studenten heel belangrijk. Nederland moet een 'welkomstcultuur' hebben en allerlei mogelijkheden bieden via de Nederlandse taal en cultuur, huisvesting, servicegerichtheid etc. om een goede kwaliteit van leven te hebben waardoor de buitenlandse studenten ook graag hier willen blijven werken en wonen.

Tot slot

Wij zijn graag bereid om de komende jaren concreet bij te dragen aan de wens van het kabinet om de meerwaarde van internationalisering voor de arbeidsmarkt, voor hoger onderwijs en voor onderzoek

optimaal te benutten door internationaal talent aan Nederland te binden. Vanzelfsprekend geldt onze bereidheid ook aan de SER om verdere informatie aan te leveren.

Resumerend hebben wij voor het SER-advies over binding de volgende aanbevelingen:

- Binding van internationale studenten aan de Nederlandse arbeidsmarkt kan van substantiële betekenis zijn voor de Nederlandse economie;
- Na je studie in Nederland blijven om te werken kan sterker en gericht gepromoot worden dan nu het geval is;
- Het Holland Alumni Netwerk kan daar een goede bijdrage aan leveren;
- Een ketenbenadering, waarin kennisinstellingen, bedrijfsleven, overheids- en uitvoeringsorganisaties samenwerken vanuit een gedeelde visie kan veel administratieve beperkingen voor internationalisering en langer verblijf (inclusief werken in Nederland) wegnemen;
- Daar hoort een verbeterde informatievoorziening aan studenten vanzelfsprekend bij. De nieuwe carrièreportal kan daarbij helpen;
- Mogelijkheden voor matchmaking verruimen;
- De kansen op economische binding worden versterkt als er meer wordt ingezet op sociale binding van internationale studenten.

Wij wensen u veel succes toe met de verdere voorbereiding van uw belangrijke advies en hopen u met deze brief van de nodige relevante informatie te hebben voorzien.

Met vriendelijke groet,

5.1/2 e

Freddy Weima
Algemeen directeur Nuffic

TER BESLUITVORMING

Aan: M

HO&S

Van

5.1/2.e

T +31-70-5.1/2.e

Datum

19 februari 2013

Registratienr.

Bijlagen

1. Veldverkenning
2. Landenvergelijking

Kopie voor

D. HO&S
DIV. HO&S

5.1/2.e

Datum afgedaan

Gekoppeld registratienr.

Deponeren in dossier

nota

Onderwerp: Veldverkenning en landenvergelijking 'Binden
van internationale studenten'

Paraaf HO&S

Paraaf DGHBWE

Datum

Datum

Aanleiding

Op verzoek van OCW (directie HO&S) heeft AgentschapNL een veldverkenning gedaan naar best practices om internationale studenten te binden aan de Nederlandse arbeidsmarkt. Ook is via AgentschapNL een landenvergelijking gedaan naar het beleid op 'binding' in Duitsland, Denemarken, Zweden en Finland. Deze veldverkenning en landenvergelijking zijn, samen met het aankomende SER-advies over binding, input voor een op te stellen meerjarig actieplan Binding. Deze stappen vloeien voort uit het CPB-advies naar de kosten en baten van internationalisering en de brief aan de Tweede Kamer over internationalisering van 16 mei 2012.

Kernpunten

De veldverkenning en landenvergelijking zijn een bruikbare basis voor Nederlands beleid om internationale studenten te binden. Tot de zomer wordt bekeken welke vervolgstappen Nederland kan zetten op dit onderwerp. De vraag is hoe we in de tussentijd met deze rapporten omgaan. Zijn ze vrij te gebruiken door het veld, wil OCW er een persbericht over uitdoen en is het nodig ze aan de Tweede Kamer te sturen? Voorstel is om de stukken vrij te verspreiden, maar pas gezamenlijk met het SER-advies over binding aan de Tweede Kamer toe te sturen. De SER heeft de rapporten reeds ontvangen om ze bij hun advies te benutten.

De veldverkenning en landenvergelijking worden op 4 maart door AgentschapNL bij OCW toegelicht en besproken. Hierbij zijn DGHBWE, D.HO&S, D.IB en D.OWB aanwezig. Eind maart is de tekst van het SER-advies beschikbaar (witte versie voorafgaand aan achterbanraadpleging), formele vaststelling gebeurt in de Raadsvergadering van 19 april. In april zal OCW in samenwerking met Nuffic een expert meeting organiseren over beide rapporten. Het voorstel is om in mei of juni een bredere bijeenkomst met stakeholders te organiseren, in uw aanwezigheid.

Beslispunten

1. Wilt u de twee rapporten openbaar maken vergezeld van een persbericht?
2. Wilt u de twee rapporten toesturen aan de Tweede Kamer?
3. Gaat u akkoord met het voorstel om in mei of juni een brede bijeenkomst te organiseren over beide rapporten met uw aanwezigheid?

Datum
19 februari 2013

Toelichting

De veldverkenning brengt een groot aantal bestaande initiatieven samen die zijn gericht op het versterken van de binding van internationale studenten aan Nederland. Dit zijn met name regionale initiatieven vanuit onderwijsinstellingen en bedrijven, maar ook een landelijke regeling als het 'zoekjaar afgestudeerde' is meegenomen. Er is gekeken naar initiatieven in de hele keten: voor, tijdens en na de studie. De verkenning maakt duidelijk dat er veel initiatieven bestaan, maar dat deze doorgaans kleinschalig en versnipperd zijn. Hierdoor is er veel te winnen bij een landelijke aanpak op het thema binding. Die kan goed aansluiten bij een fundamentele positionering van Nederland als internationale kenniseconomie. Nauwe samenwerking met onderwijsinstellingen en bedrijfsleven is dan noodzakelijk. Ook moet een breed beleidskader worden gekozen, waarbij onderwijskwaliteit, arbeidsmarkt, integratie, huisvesting, etc integraal worden meegenomen.

De landenvergelijking geeft inzicht in hoe Duitsland, Denemarken, Zweden en Finland omgaan met binding van internationale studenten. Ook in deze landen wordt doorgaans ingezet op regionale initiatieven, maar wel gekoppeld aan een landelijke ambitie. De Duitse overheid, als voorbeeld, blijkt op alle niveaus doordrongen van de noodzaak van het aantrekken en behouden van internationaal talent voor de Duitse arbeidsmarkt: Van de Duitse Kamer van Koophandel die in Spaanse steden voorlichting geeft over werken in Duitsland en de goede arbeidsvoorwaarden in Duitsland voor ingenieurs tot webportals zoals "Make it in Germany" die informatie verschaffen over werken en werk vinden in Duitsland. Vergezeld van een grote PR-campagne, zoals in Denemarken, lukt het om die losse maatregelen te bundelen tot een landelijke ambitie. Interessant is ook de visie van Zweden op 'circulaire mobiliteit'. Deze aanpak combineert het doel van 'brain circulation' met concrete activiteiten om studenten aan Zweden te binden.

OCW is op dit moment al in gesprek met de Nuffic om te kijken hoe zij het thema binding een plaats kunnen geven in hun activiteiten, zoals via voorlichting op de NESO-kantoren, en de nieuwe portals studyinholland.nl en careerinholland.nl. Daarnaast is binding van internationale studenten een pijler in de huidige voorstellen voor het Techniekpact (onder meer het opzetten van een gericht beurzenprogramma met cofinanciering van het bedrijfsleven).

TER BESLUITVORMING

Aan: HO&S

HO&S

Van

5.1/2.e

T +31-70-5.1/2.e

Datum

26 februari 2013

Registratienr.

Kopie voor

D. HO&S

DIV. HO&S

5.1/2.e

5.1/2.e

5.1/2.e

Datum afgedaan

Gekoppeld registratienr.

Deponeren in dossier

nota

Onderwerp: NVAO richtlijnen voor beoordeling van
anderstalige opleidingen

Paraaf HO&S

Datum

Aanleiding

Tijdens het AO over internationale mobiliteit (30 mei 2012) bleek een meerderheid van de Vaste Kamercommissie kritisch te staan tegenover de zogenaamde "verengelsing" van het Nederlandse hoger onderwijs. De toenmalige SOCW heeft hierop toegezegd dat de NVAO in haar accreditatie strenger naar de kwaliteit en noodzaak van anderstalige opleidingen zal gaan kijken.

Afgelopen maanden zijn gebruikt om samen met de NVAO tot evenwichtige richtlijnen te komen voor de visitatiepanels. Naar aanleiding van een eerste concept, dat afgestemd was met het DB van de NVAO, heeft het MT HO&S vervolgens in december vorig jaar aangegeven dat de aangescherpte eisen daadwerkelijk effect moeten kunnen genereren en daarom aan de accreditatie gekoppeld moeten worden. Dit is gebeurd in voorliggende afgestemde versie.

Beslispunten

■ Compensatie of niet

De angel van het voorstel zit onder punt 1.1. (onderbouwing noodzaak anderstalige opleiding). Onderaan "toelichting oordeel" wordt nog open gelaten of een onvoldoende score op dit punt wel/niet op een ander onderdeel gecompenseerd kan worden.

Voorstel is om wel compensatie toe te staan. Enerzijds omdat bij niet compensatie onder dit punt geen herstelperiode geldt (dus als negatief, dan meteen opleiding stoppen; bestaat risico dat er dan ineens veel Master opleidingen om kunnen vallen) en we anderzijds ook eerst even wat ervaring op willen doen met de aangescherpte richtlijnen (kan later altijd compensatiemogelijkheid nog wegnemen). Verwachting is dat nieuwe richtlijnen goed overzicht gaan geven van nut en noodzaak van de anderstalige opleidingen en dat er ook een "zuiverende" werking richting de sector vanuit zal gaan, ook in geval van compensatiemogelijkheden.

Graag akkoord.

▪ Effecten voor krimpregio's

Zoals het nu onder richtlijn 1.1. opgeschreven is, zou e.e.a. zeker ook voor krimpregio's negatief kunnen uitpakken. Een aantal instellingen in de grens(krimp)regio's gaan hun Duitstalige opleidingen op ons verzoek herpositioneren, maar hoe zit dat in andere regio's, zoals bijvoorbeeld Zeeland (eerder gaf de Zeeuwse hogeschool bijvoorbeeld aan dat ze buitenlandse studenten hard nodig hebben om bepaalde opleidingen in de lucht te houden). Zoals nu opgeschreven is krimp geen reden voor anderstalig onderwijs cq. aantrekken van buitenlandse studenten.

Datum
26 februari 2013

Graag akkoord op deze lijn.

▪ Hogere eisen aan docenten

In de richtlijnen (2.2.) wordt aangegeven dat docenten de voertaal van de opleiding *in ruime voldoende mate* moeten beheersen. We leggen hiermee de lat iets hoger. Wel is de vraag nog wie gaat bepalen wat "*in ruime voldoende mate is* (NVAO? Visitatiepanel??)

Graag je voorkeur.

Indien OCW akkoord is met voorliggende versie van de richtlijnen, zal deze met wijzigingen naar aanleiding van de door OCW genomen beslispunten, naar de DB van de NVAO gaan. De richtlijnen zouden dan in het AB van 15 april kunnen worden aangenomen.

TER BESLUITVORMING

Aan: M

nota

Onderwerp: Aanscherping visitatierichtlijn anderstalige
opleidingenParaaf HO&S
Datum

HO&S

Van

5.1/2.e

T +31-70-5.1/2.e

Datum

11 april 2013

Registratienr

5.1/2.e

Kopie voor

D. HO&S

DIV. HO&S

5.1/2.e

5.1/2.e

5.1/2.e

5.1/2.e

Datum afgedaan

Gekoppeld registratienr.

Deponeren in dossier

Aanleiding

In mei 2012 ontstond in een AO over kosten en baten van internationale mobiliteit een debat over de steeds verder groeiende "verengelsing" van het hoger onderwijs. De Tweede Kamer toonde in algemene zin begrip voor deze ontwikkeling, vanuit een steeds internationaler wordende onderwijs- en arbeidsmarkt. Tegelijkertijd gaf ze aan dat per opleiding kritisch gekeken moet worden naar nut en noodzaak van anderstalig onderwijs. Dit om ongebreidelde groei, puur vanuit kwantitatieve doelstellingen (het aantrekken van meer studenten) tegen te gaan. In reactie hierop heeft toenmalig S.OCW, Halbe Zijlstra, toegezegd dat de NVAO deze rol bij de accreditatie op zich zal nemen. In overleg met de NVAO is deze toezegging vertaald in een richtlijn voor visitatiepanels van anderstalige opleidingen (zie bijlage).

Kernpunten

- Het CPB-onderzoek naar de kosten en baten van internationalisering in het hoger onderwijs heeft aangetoond dat internationalisering aanzienlijke baten kan opleveren, mits gestuurd wordt op de kwaliteit. Mede op basis van dit rapport heeft SOCW mei 2012 een brief aan de Tweede Kamer gestuurd met een nieuw beleidskader voor internationalisering. Kernpunten hierin zijn:
 - sturing op kwaliteit van instroom van buitenlandse studenten;
 - sturing op kwaliteit van onderwijs in de "international classroom";
 - ontwikkeling van een transparant internationaliseringsbeleid dat in verhouding staat tot gestelde doelen op kwaliteit, onderwijs en arbeidsmarktrelevantie en
 - stimulering van binding met Nederland en de arbeidsmarkt.

- In voorliggende richtlijn voor visitatiepanels, die als doel hebben kritisch naar nut en noodzaak en de kwaliteit van anderstalige opleidingen te kijken, komen deze punten terug. Onder standaard 1 moeten opleidingen kunnen onderbouwen wat de meerwaarde is van anderstalig onderwijs in relatie tot de beoogde eindkwalificaties. Hierbij moet duidelijk zijn dat onderwijs niet alleen wordt gegeven om meer studenten aan te trekken. Standaard 2 kijkt naar de kwaliteit van de onderwijsleeromgeving, waarbij gekeken zal worden naar de taalbeheersing van studenten en docenten en de vormgeving van de international classroom. Standaard 3 tenslotte kijkt naar de gerealiseerde eindkwalificaties, in het bijzonder de verkregen interculturele competenties.
- Belangrijk is dat een negatief oordeel op bepaalde punten van de standaard kan worden gecompenseerd door een positief oordeel op andere onderdelen. De richtlijn zal hierdoor niet snel leiden tot een negatieve accreditatie, maar kan wel duidelijke aanwijzingen voor herziening van opleidingen geven. Doel is om via de richtlijn vooral de eventuele "rotte appels" zichtbaar te maken en erop te vertrouwen dat betreffende instellingen hierdoor zelf de verantwoordelijkheid zullen nemen om deze opleidingen aan te pakken. Doel van de richtlijn is niet om het aanbod van anderstalig onderwijs flink te gaan inperken. Dit zou haaks staan op de ambities van diverse instellingen in het hbo en wo om het aanbod anderstalig onderwijs in de bachelor- en masterfase verder uit te breiden. Niettemin bestaat de kans dat de instellingen de richtlijn als een onnodige last zullen zien.

Datum
11 april 2013

Beslispunten

Graag uw akkoord om bijgevoegde richtlijn via de NVAO voor te leggen aan de VSNU en HBO-raad.

Toelichting

De toezegging is door voormalig S.OCW, Halbe Zijlstra, gedaan in een AO met de Tweede Kamer. Met deze toezegging heeft hij een motie van het lid Beertema om het wettelijk voorgeschreven gebruik van Nederlands in het hoger onderwijs strikt te handhaven ontraden en is deze motie niet aangenomen. Hoewel de toezegging alleen in het verslag van het VAO staat en niet geregistreerd is in PARIS, is de kans groot dat de Tweede Kamer zal terugkomen op de gedane toezegging, bijvoorbeeld in het nog te houden debat over het op 19 april verschenen SER-advies over binding van buitenlandse studenten aan Nederland.

TER BESLUITVORMING

Aan: M

HO&S

Van

5.1/2.e

T +31-70-5.1/2.e

Datum

23 april 2013

Registratienr

Kopie voor

D. HO&S

DIV. HO&S

5.1/2.e (HO&S)

5.1/2.e (HO&S)

5.1/2.e (HO&S)

Datum afgedaan

Gekoppeld registratienr.

Deponeren in dossier

nota

Onderwerp: Verzoek om overleg internationalisering
hoger onderwijs

Paraaf HO&S

Datum

Doel

Op dit moment spelen diverse belangrijke internationale beleidsdossiers in het hoger onderwijs, in het bijzonder de met de onderwijskoepels te ontwikkelen meerjarige visie internationalisering, het SER-advies over binding, de discussie over buitenlandse nevenactiviteiten en massive open online courses (MOOC's), de korting op de ODA-middelen en buitenlandse instituten en de bilaterale dossiers, waaronder de Brazilië-missie en de recente Duits- Nederlandse agenda mobiliteit.

Graag uw akkoord om een overleg met u te plannen met als doel om te bespreken wat uw visie op internationalisering is en hoe genoemde dossiers hierin passen.

Specifieke punten ter bespreking in dit overleg met u:

1. Bent u het eens met de hoofdlijnen uit de visie internationalisering en het geschetste proces voor verdere uitwerking en lancering van de visie?
2. Hoe kijkt u aan tegen het SER-advies en ons voorstel tot een meerjarig actieplan onder leiding van OCW? Waar ziet u de belangrijkste rol van OCW in deze discussie? Hoe ziet u de relatie met het Techniek Pact?
3. Hoe kijkt u aan tegen de visie dat buitenlandse nevenactiviteiten en MOOC's, vooral in het WO, steeds belangrijke zullen worden voor een sterke internationale positionering? Wat betekent dit voor het OCW-beleid?
4. Bent u het eens met verdere uitwerking van een aantal bilaterale agenda's, beperkt tot een aantal prioritaire landen op onderwijs en onderzoek?
5. Economische meerwaarde en focus worden steeds belangrijker in deze tijden van bezuinigingen. Hoe ziet u de discussie over de ODA-middelen en ook de door OCW gesubsidieerde buitenlandse instituten?

Toelichting

Datum
23 april 2013

De belangrijkste dossiers, die momenteel spelen zijn de volgende:

1. Visie internationalisering

In 2010-2011 ontstond zich een kritische discussie in de Tweede Kamer over de kosten van het groeiende aantal buitenlandse studenten in Nederland. Met de positieve uitkomsten van de CPB-studie naar de kosten en baten van internationalisering in het hoger onderwijs, is deze negatieve discussie gekeerd in een positieve lijn. Op 16 mei 2012 is de Tweede Kamer per brief geïnformeerd over een nieuw beleidskader, inhoudende dat "internationalisering grote meerwaarde kan hebben, mits gestuurd op kwaliteit van de studentenwerving- en instroom (en niet kwantiteit), op kwaliteit van de *international classroom* en de arbeidsmarktrelevantie (via binding)". Om in het vervolg niet steeds te blijven steken in korte termijn politieke discussies over dit thema, hebben de toenmalige demissionaire SOCW en VSNU-voorzitter afgesproken om voor een volgend kabinet een gezamenlijke meerjarige beleidsvisie op te stellen. Inmiddels zijn ook de Vereniging Hogescholen en Nuffic aangesloten en is streven om eind juni tot een eerste afgestemde gezamenlijke visie te komen, die de koepels dan eind augustus bestuurlijk voorleggen voor besluitvorming. De visie zal op relevante actiepunten breder afgestemd worden met onder andere BZ, EZ, V&J en VNO-NCW. Voorstel is om de visie te lanceren tijdens de opening van het academische jaar. Hoofdpijnen uit de concept-visie zijn:

1. Verhoging van de kwaliteit van onderwijs door internationalisering:

De positieve effecten van internationalisering op de kwaliteit van onderwijs en onderzoek staan voorop in deze visie van OCW en de koepels. Voorgestelde actielijnen onder deze pijler zijn onder andere verhoging van de kwantiteit en kwaliteit van mobiliteit (via goede inbedding in curriculum) en betere sturing op kwaliteit van de *international classroom* (via gebalanceerde mix van nationaliteiten en verhoging van taal- en interculturele vaardigheden van docenten en studenten). Hier speelt ook de discussie over een goede onderbouwing van nut, noodzaak en kwaliteit van een nog steeds toenemend Engelstalig aanbod.

2. Versterken van structurele partnerships op onderwijs en onderzoek

Om de betere student aan te kunnen trekken en optimaal gebruik te kunnen maken van internationale financiering, worden de internationale positionering en het aangaan van partnerships met de betere Europese universiteiten en hogescholen steeds belangrijker, zowel op gebied van onderwijs/mobiliteit als onderzoek. Beeld op onderzoek is dat Nederlandse universiteiten het zeer goed doen (hoge score EU kaderprogramma) en dat de uitdaging is dit minimaal te handhaven of wellicht nog verder te verhogen. De positie van het HBO blijft achter en heeft een forse impuls nodig. Op Europese onderwijsprogramma's is er een beperkt aantal voorlopers en is sector-breed winst te behalen. Universiteiten en hogescholen zouden zich meer gezamenlijk kunnen profileren en de voorlichting over EU-programma's kan worden verbeterd. Wat betreft de internationale positionering van instellingen spelen ook de mogelijke

kansen en bedreigingen van buitenlandse nevenactiviteiten mee (diverse universiteiten zien kansen; OCW start daarom het gesprek met instellingen over de vraag in hoeverre de huidige regelgeving, die stelt dat minimaal een kwart van de opleiding in Nederland moet plaatsvinden, wel/niet belemmerend is en of er verdere aanpassing van beleid nodig is). Tot slot speelt onder dit punt ook de discussie over de MOOC's (aansluitend bij de dit najaar te verschijnen OCW beleidsnota over de vraag in hoeverre Nederlandse instellingen mee moeten met deze ontwikkeling)

Datum
23 april 2013

3. Verhogen economische meerwaarde van hoger onderwijs en onderzoek

Deze pijler betreft enerzijds de positieve baten, genoemd in het CPB-rapport en ook het SER-advies over binding. Acties richten zich op verbetering van het welkom en vestigingsklimaat van buitenlandse studenten en de binding aan de arbeidsmarkt in vooral de top- en tekortsectoren. Anderzijds gaat het om het Nederlandse onderwijs als exportproduct. Hier spelen onder andere de noodzaak tot een krachtiger profilering van instellingen en instituten op prioritaire thema's en economische meerwaarde, een meer gecoördineerd beleid gericht op landen/regio's waar de grootste kansen op onderzoek en onderwijs liggen (o.a. BRIC's, Duitsland, VS), en een betere benutting van NESO's en het postennetwerk.

NB: Diverse acties onder deze drie pijlers komen terug in de huidige interne claims m.b.t. de opbrengsten van een eventueel nieuw leenstelsel.

2. SER-advies binding en follow-up

Op 19 april jl. is het SER-advies over binding gepubliceerd. Op 21 mei zal u het rapport officieel in ontvangst nemen. Een deel van de aanbevelingen richt zich op het welkom en de integratie van buitenlandse studenten (ondersteuning bij afhandeling van administratieve zaken, verzekeringen, huisvesting, aanbod taalcursus Nederlands). Deze acties zullen verder worden opgepakt via het Rode Loper project onder leiding van de Nuffic. Daarnaast doet de SER aanbevelingen om studenten te binden aan de Nederlandse arbeidsmarkt, vooral in de top- en tekortsectoren via:

- een sterkere nationale branding (via onder andere een meer gezamenlijke internationale profilering van onderwijsinstellingen en bedrijven in deze sectoren en een gerichtere voorlichting over studeren, onderzoeken en werken in Nederland)
- financiële ondersteuning via bijvoorbeeld beurzen. In dit verband vindt in het kader van het Techniek Pact (pijler binding) overleg met EZ en Nuffic plaats om als opvolger van het afgeschafte Huygens-programma te komen tot een krachtiger buitenlandse profilering op studie en werk in de topsectoren en om een pilot met een publiek-privaat gefinancierd beurzenprogramma voor de hightech sector op te zetten;
- Uitbreiding van het gezamenlijke aanbod van onderwijs- en bedrijfsleven op gebied van stages, traineeships, career & development centres;
- Versoepeling van het zoekjaar (duur van 1 jaar verlengen en leges omlaag) en de voorwaarden voor werk tijdens de studie voor niet-EER studenten. Op dit laatste punt vindt op dit moment interdepartementaal overleg plaats over

het door OCW (en EZ) gesteunde voorstel van de Europese Commissie om de werk norm tijdens de studie van minimaal 10 uur te verhogen naar 20 uur.

Datum
23 april 2013

In een door u voorgezeten high level bijeenkomst (wordt gepland in juni of juli) zult u overleggen met onderwijskoepels, sociale partners en betrokken ministeries over het SER-advies. Streven is om te komen tot een gezamenlijk gedragen meerjarig actieplan binding, waar OCW de primaire trekker van zal zijn en waar Nuffic een belangrijke ondersteunende rol zal vervullen. In deze bijeenkomst kunt u tevens de hoofdlijnen van de visie internationalisering bekend maken (hoofddlijn 3 gaat over binding). OCW zal rond de zomer met een kabinetsreactie komen op het SER-advies.

4. Bilaterale activiteiten

Uit de gesprekken met hoger onderwijsinstellingen bleek dat veel instellingen diverse eigen contacten hebben wereldwijd. Vanuit een eigen verantwoordelijkheid en profiel een prima zaak. Tegelijkertijd geven diverse instellingen wel aan dat het goed zou zijn als OCW de rol zou pakken om te komen tot een meer (centraal) gecoördineerd beleid op bijvoorbeeld de BRIC-landen, zodat efficiencywinst geboekt kan worden (er vinden nu bijvoorbeeld diverse afzonderlijk missies plaats naar dezelfde landen) en instellingen zich sterker binnen een Nederlandse branding complementair kunnen profileren. Het voorbeeld van de Brazilië-missie geeft aan dat dit goed gewerkt heeft. Maar ook dichterbij huis, worden flinke stappen gezet in een meer gecoördineerd beleid met Duitsland en is er inmiddels naar aanleiding van een conferentie in Nijmegen (februari jl.) een meerjarige bilaterale agenda opgesteld op gebied van mobiliteit en samenwerking (zie bijlage). Om echt een verschil te kunnen maken is het wel zaak om te focussen op een beperkt aantal landen. Voorstel van HO&S is om in afstemming met de directies OWB, IB en de onderwijsinstellingen te komen tot een shortlist van prioritaire landen (bijv. BRIC's, Duitsland, VK en VS), waar we als Nederland de grootste kansen zien ten aanzien van onderwijs en onderzoek, en waar we gezamenlijk een gericht centraal (missie) beleid op kunnen ontwikkelen. In de uitvoering en ondersteuning kan Nuffic, onder andere via haar NESO's, een belangrijke rol vervullen. Dit geldt ook voor de posten en ambassades in de prioritaire landen.

4. (Her)positionering ODA-middelen, instituten, NESO's

ODA-korting

In de BHOS brief staat dat er op de ODA gelabelde posten op de OCW-begroting (6 IO-instellingen, Nuffic en lumpsum HO-instellingen) voor de periode 2014-2016 € 5 mln wordt gekort en vanaf 2017 structureel € 10 mln. OCW is in overleg met BZ hoe dit het beste vormgegeven kan worden. U heeft hierover al diverse nota's ontvangen.

Buitenlandse instituten:

NESO's:

De NESO's zijn gevestigd in tien landen en dragen bij aan de generieke promotie en voorlichting over het Nederlands hoger onderwijs (werven van buitenlandse studenten). Hoewel er geen 1-op-1-relatie is te leggen tussen de activiteiten van de NESO's en instroom van studenten uit de NESO-landen is er wel een groei te

zien (24%, dus 2.000 extra studenten t.o.v. 2008/9). Daarnaast dragen de NESO's ook bij aan instellingssamenwerking met het buitenland. In 2012 zijn Nederlandse instellingen 265 maal door NESO's geholpen bij hun activiteiten in het buitenland. Bij de handelsmissie aan Brazilië in november 2012 werd het onderwijsprogramma volledig door de NESO Brazilië georganiseerd, in nauwe afstemming met OCW en de ambassade. Uitdaging is om de NESO's, in samenwerking met het bedrijfsleven, nog sterker te positioneren rondom werving en binding van studenten naar opleidingen in tekort- en topsectoren en betere benutting van de handelsbelangen tussen Nederland en de NESO-landen.

Datum
23 april 2013

> Retouradres: Postbus 20 951, 2500 EZ Den Haag

Aan de voorzitter en leden van de CEZIM

Nota

bij agendapunt [Secretariaat vult dit in] van de CEZIM,

te houden op [vergaderdatum]

Contactgegevens dossierhouder

5.1/2.e / OCW

T 070 5.1/2.e

E

5.1/2.e @minocw.nl

Secretariaat CEZIM

5.1/2.e

T 06 5.1/2.e

5.1/2.e

T 06 5.1/2.e

x CEZIM xa

[documentnummer vult het
Secretariaat in]

Datum 14 juni 2013

Betreft De aantrekkelijkheid van Nederland voor internationale studenten.

1. Doel agendering

Door OCW wordt ter bespreking en besluitvorming het ontwerp voorgelegd van de brief "Aantrekkelijkheid van Nederland voor internationale studenten", als kabinetsreactie op het SER-advies "Make it in the Netherlands!"

Het voorstel is bijgevoegd met de volgende bijlagen:

- Aanbiedingsformulier ministerraad/onderraad
- Twee verzoeken van de vaste Commissie voor OCW (2013D20298 en 2013D14023)
- Het SER-advies "Make it in the Netherlands!"
- Het onderzoek: H. de Wit en N. Ripmeester (2012) Het behouden van buitenlandse studenten voor de Nederlandse arbeidsmarkt. Een vergelijkende analyse van beleidsplannen en initiatieven in vier Europese landen: Duitsland, Denemarken, Zweden en Finland. Rapport in opdracht van OCW/Agentschap NL.
- Het onderzoek: Agentschap NL (2013) Binding van buitenlandse studenten aan de arbeidsmarkt in Nederland. Een veldverkenning naar initiatieven en hun succes- en faalfactoren. In opdracht van OCW.

2. Aanleiding, inhoud en strekking van het voorstel

Aanleiding voor de agendering is het SER-advies dat OCW heeft gevraagd over binding van internationale studenten.

Met het voorliggende stuk wordt op dit SER-advies een kabinetsreactie gegeven.

3. Resultaten afstemming, effecten en toetsing

Intradepartementale afstemming: De kabinetsreactie is afgestemd met FIN.

Interdepartementale afstemming en toetsen: De kabinetsreactie is ambtelijk afgestemd met EZ, SZW, VenJ en FIN. VenJ wacht nog op akkoord van de DG, EZ heeft nog geen definitief akkoord kunnen geven.

Interbestuurlijke afstemming: n.v.t.

Overige afstemming : n.v.t.

4. Financiële gevolgen

Het voorstel heeft geen effecten op de rijksbegroting.

Voor decentrale overheden zijn er geen effecten.

Er zijn geen effecten op administratieve lasten voor burgers, bedrijven en besturen.

Secretariaat CEZIM

Datum
[verzenddatum]

Kenmerk
X CEZIM xa
[nummer]

5. Resterende besprekpunten

Er is nog discussie met de betrokken departementen over het eventueel opnemen van een passage 'mede namens...' in de eerste alinea van de kabinetsreactie. In het huidige voorstel is deze passage niet opgenomen omdat het voor de aanleverdeadline niet mogelijk was hier overeenstemming over te krijgen. Expliciteren van 'mede namens' is niet noodzakelijk, maar kan de kabinetsreactie wel versterken: het benadrukt het brede draagvlak.

6. Advies

Aan de **CEZIM** wordt voorgesteld:

- uitspraken te doen over het onder 5 genoemde resterende besprekpunt;
- positief te adviseren over deze kabinetsreactie; en
- dit door de verantwoordelijk bewindspersoon / mede namens... aan te doen bieden ter besluitvorming aan de ministerraad.

7. Vervolgtraject

Na behandeling in de CEZIM is voorzien in vaststelling door MR (op 12 juli 2013) en vervolgens toezending aan Tweede Kamer.

8. Contact

Over het dossier kan contact worden opgenomen met :

Ministerie van OCW, directie Hoger Onderwijs en Studiefinanciering

- Dossierhouder:

5.1/2 e [redacted], 070-5.1/2 e [redacted],

5.1/2 e [redacted] @minocw.nl

- Achtervang:

5.1/2 e [redacted], 070-5.1/2 e [redacted], 5.1/2 e [redacted] @minocw.nl

Briefing DGHBWE voor CEZIM van 25 juni 2013**CEZIM-agendapunt 8: Kabinetsreactie op SER-advies 'Make it in the Netherlands'****Opsteller:** 5.1/2.8 (HO&S)**1. Advies**

Akkoord.

2. Beknopte samenvatting van het voorstel

De SER heeft op verzoek van OCW advies uitgebracht over de binding van internationale studenten aan Nederland: "Make it in the Netherlands!". Het voorstel betreft de kabinetsreactie op dit SER-advies.

De Vaste Kamercommissie OCW heeft op 24 mei verzocht om een kabinetsreactie. Eerder, op 4 april, heeft de Kamercommissie daarnaast verzocht om een bredere brief over de aantrekkelijkheid van Nederland voor studenten en onderzoekers. Beide verzoeken lopen mee in deze kabinetsreactie.

De kabinetsreactie is beleidsrijk, het is geen korte aanbiedingsbrief. De kabinetsreactie onderschrijft de analyse en adviezen van de SER, benadrukt het belang van internationaal talent voor Nederland, geeft aan ambitieuze vervolgstappen te willen zetten in een gezamenlijk actieplan en schetst het verdere proces. Om recht te doen aan de inhoud en snelheid van het SER-advies is het goed om nog voor de zomer de kabinetsreactie te versturen.

3. Inbreng OCW/DGHBWE

Het voorstel is van OCW, het SER-advies is ook door OCW gevraagd. Het hoofddoel is om deze kabinetsreactie voor de zomer uit te sturen om recht te doen aan de snelheid van het SER-advies en het momentum in het veld vast te houden. Het geeft een verkeerd beeld om de SER een korte adviestermin van slechts vier maanden te geven en vervolgens een half jaar te wachten met de kabinetsreactie. Zolang de kern van de reactie overeind blijft en de MR van 12 juli gehaald wordt, zijn aanpassingsverzoeken van andere departementen goed te accepteren.

Een openstaand bespreekpunt is het eventueel opnemen van een passage 'mede namens...' in de eerste alinea van de kabinetsreactie. In het huidige voorstel is deze passage niet opgenomen omdat het voor de aanleverdeadline niet mogelijk was hier overeenstemming over te krijgen. Expliciteren van 'mede namens' is niet noodzakelijk, maar kan de kabinetsreactie wel versterken: het benadrukt het brede draagvlak.

4. Onderbouwing

Het SER-advies adviseert om gezamenlijk stappen te zetten om Nederland aantrekkelijker te maken voor internationale studenten. De overheid kan daarin een initiërende en stimulerende rol nemen. In de kabinetsreactie wordt expliciet het belang van internationaal talent voor Nederland onderstreept en de wil uitgesproken meer internationale studenten aan Nederland te binden. Ook wordt een gezamenlijk actieplan aangekondigd als concrete vervolgstap op het SER-advies.

Een kabinetsreactie is automatisch impliciet namens het gehele kabinet (spreekt met 1 mond). Maar om te benadrukken dat dit niet primair een OCW-thema is zou het goed zijn expliciet 'mede namens...' op te nemen. Het is daarmee sterker om mede namens M.EZ en M.SZW op te nemen, dit waren met OCW ook de partijen in het recente Techniekpact. Eventueel kunnen ook S.VenJ en M.BH&OS worden toegevoegd. In de VEZIM is afgesproken dat de verschillende departementen uitzoeken of ze 'mede namens' wenselijk vinden, zodat hier in de CEZIM een besluit over kan worden genomen.

5. Opvatting andere departementen, politieke partijen en maatschappelijke organisaties

- EZ heeft ambtelijk aangegeven 'mede namens' wenselijk te vinden. VenJ staat hier neutraal in, BH&OS heeft eventueel interesse. BZ ziet onvoldoende raakvlak met hun dossiers voor een 'mede namens M.BZ'.
- EZ en VenJ hebben in het ambtelijk vooroverleg aangegeven de brief aan de lange kant te vinden. In overleg is de brief iets ingekort en zijn concrete tekstsuggesties deels overgenomen. Waar dit niet is gedaan is concreet aangegeven waarom niet (bijvoorbeeld omdat andere partijen die passages belangrijk vinden).
- Er staan een passage in de brief over mogelijke verdringingseffecten voor Nederlanders. VenJ heeft voorgesteld deze passage te schrappen, maar deze passage is op verzoek van OCW gebleven. Dit is deels omdat M.OCW aan de Kamer heeft toegezegd op het aspect verdringing in te gaan bij de kabinetsreactie op het SER-advies (Minister Bussemaker op 14 mei in een AO over de OJCS-raad).
- FIN is akkoord met deze laatste versie. In eerdere versies heeft FIN kanttekeningen geplaatst bij de formulering 'tekortsectoren', wat FIN betreft zijn structurele personeelstekorten principieel niet mogelijk in een vrije markteconomie. De formulering is daarom overal aangepast naar 'knelpunten op de arbeidsmarkt' of 'sectoren met een grote vraag naar personeel'. FIN is met deze versie ambtelijk akkoord gegaan, maar deze discussie loopt al langer.
- Wel is in de VEZIM van 20 juni op verzoek van SZW een kleine tekstuele wijziging aangebracht op pagina 3:

De zin was:

'Bedrijven, zeker in topsectoren en sectoren met een grote vraag naar personeel, kunnen met deze talentvolle groep vacatures opvullen'

En is geworden:

'Bedrijven, zeker in topsectoren en sectoren waar tijdelijk een grotere vraag naar personeel is dan aanbod aan personeel, kunnen met deze talentvolle groep vacatures opvullen'

Ik neem aan dat dit punt daarmee is afgehandeld

- FIN heeft er ook op gehamerd dat deze kabinetsreactie niet als een camelnose moet werken, dat we met de aankondiging van een actieplan niet vast zitten aan stappen of kosten. Dit is in de formulering meegenomen. Er wordt op gehamerd dat van alle partijen stappen nodig zijn en dat de overheid een initiërende en stimulerende rol neemt. De concrete maatregelen die daaruit voort kunnen vloeien voor de overheid zijn expres niet opgenomen in deze kabinetsreactie omdat hier in het kader van het actieplan nog losse besluitvorming over zal plaatsvinden. Deze kabinetsreactie leidt niet tot verplichtingen of kosten, maar geeft wel een goede ambitie mee in de uitwerking van het actieplan. Expliciet opnemen dat voor het actieplan geen financiële middelen van de overheid beschikbaar zijn is niet wenselijk, omdat dit een eventuele kleine bijdrage onmogelijk maakt. Op dit punt is de vergelijking met het Techniekpact op z'n plaats: ook daar waren geen specifieke middelen beschikbaar, maar is met alle partijen wel een mooi resultaat neergezet.
- SZW zal mogelijk een punt maken van een voetnoot in de brief (voetnoot 14 op pagina 6)¹. De

¹ De voetnoot luidt: De overheid kan volgens de SER de regelgeving voor met name studenten van buiten de Europese Economische Ruimte (EER) op een aantal punten aanpassen. De SER wil daarmee voorkomen dat een interessante groep niet-EER-studenten Nederland links laat liggen. Voorbeelden die de SER noemt zijn o.a. de leges voor de verblijfsvergunning Zoekjaar te verlagen of af te schaffen, de huidige Regeling Zoekjaar te onderzoeken op effectiviteit, de tewerkstellingsvergunning niet langer te verplichten bij de Regeling hoogopgeleiden en de urennorm voor werken naast de studie flexibeler te maken. Voor meer informatie over de huidige procedures, zie EMN (2013) Immigratie van internationale studenten naar Nederland.

SER geeft onder meer het advies om administratieve barrières te versoepelen en geeft daarbij een aantal voorbeelden. Die voorbeelden zijn op verzoek van EZ opgenomen, om daarmee de tekst duidelijker te maken. Het gaat onder meer om de urennorm voor werken naast je studie als niet-EER student. Die is nu 10 uur per week, de SER pleit voor meer flexibiliteit. SZW is hier tegen. In de kabinetsreactie is nadrukkelijk niet opgenomen dat we enige regelgeving aanpassen, enkel dat de SER dit voorbeeld geeft en dat we de adviezen van de SER betrekken bij het opstellen van een gezamenlijk actieplan. Het is uiteraard halszaak om de voetnoot weg te laten als SZW daar erg prijs op stelt, het is belangrijker om overeenstemming te hebben over de kabinetsreactie zodat deze voor de zomer uit kan. Maar mocht SZW de urennorm opbrengen, dan is het verstandig om aan te geven dat OCW op dit soort geconstateerde obstakels wel stappen wil zetten en dat we daar met SZW het gesprek over zullen voeren irt het actieplan.

- Er is brede steun voor het SER-advies en voor verdere vervolgstappen. Ook is er een breed gedeeld gevoel dat er nu concrete stappen moeten worden gezet. Een enthousiaste kabinetsreactie voor de zomer is dan een belangrijke stap.

Omdat 5.1/2.e met M op werkbezoek is naar Brazilië zal 5.1/2.e aanwezig zijn bij de CEZIM.

Ministry of Education, Culture
and Science

>Return address P.O. Box 16375 2500 BJ The Hague

The President of the House of Representatives
of the States General
P.O. Box 20018
2500 EA THE HAGUE

Rijnstraat 50
The Hague
P.O. Box 16375
2500 BJ The Hague
www.rijksoverheid.nl

Date 8 July 2013
Subject: The appeal of the Netherlands for international students

1. Background

On 14 April, the Social and Economic Council of the Netherlands (SER) unanimously adopted its advisory report on retaining talented international students in the Netherlands, entitled *Make it in the Netherlands!*¹ This letter sets out my response to this advisory report.²

The permanent Committee for Education, Culture and Science has also requested my response³ to the Directive on making EU accessibility more attractive to students and researchers⁴ and to the report entitled *Immigration of international students to the Netherlands*.⁵ This request has been incorporated into this government response to the extent that it concerns international students as a group. For the text of the aforementioned EU Directive, I refer to the recent BNC (*Beoordeling Nieuwe Commissievoorstellen* – 'New Commission Proposal Assessment') document, which includes the government's standpoints on the Directive.⁶

With the Advisory Council for Science and Technology (AWT) expected to issue recommendations regarding the job market for knowledge workers in mid-2013, this government response is limited to the topic of the appeal of the Netherlands for students. In its response to the AWT recommendations, which will extend on my response here, the government will focus more closely on the appeal of the Netherlands for knowledge workers in general and for researchers in particular.

¹SER (2013) *Make it in the Netherlands!*

²House of Representatives (2013) Reference 2013D20298, Presentation of SER advisory report *Make it in the Netherlands!*

³House of Representatives (2013) Reference 2013D14023, *Making EU accessibility attractive to international students and researchers*.

⁴COM (2013) 151.

⁵EMN (2012) *Immigration of international students to the Netherlands*.

⁶Ministry of Foreign Affairs, 31 May 2013, The provision of information on new Commission proposals, document (*fiche*) 1.

2. Summary: Make it in the Netherlands

The recruitment and the retention of talented international students are of huge importance to the Dutch knowledge economy. They boost the quality of education and of academic success rates among both Dutch and international students, improve the academic experience of international students, strengthen the profile of Dutch higher education worldwide, help expand the pool of science and technology sector professionals and also yield considerable economic benefits. In other words, retaining international talent in the Netherlands strengthens the domestic international knowledge economy.

I would like to open this letter by clearly emphasising that international talent is more than welcome in the Netherlands, whether to study or to pursue a career. We aim to call on talented international students to make their careers in the Netherlands and on talented international professionals to spend some time working here as knowledge migrants and maintain ties with the Netherlands thereafter. Achieving this would be a major step towards brain circulation. One way in which these efforts to retain and attract international talent are to be given shape is in a joint, multi-year action plan entitled *Make it in the Netherlands*.

This action plan will be anchored in the recent SER advisory report on student retention. In this report, the SER provides a critical analysis of the importance of retaining talent and makes a number of concrete recommendations for boosting retention. Concrete measures recommended by the SER will be taken on board when formulating the joint action plan. In it, I will frame an integral approach in which all parties will be expected to work together to improve key aspects that will make the Netherlands more attractive. As well as the recently concluded National Technology Covenant (*Techniekpact*) and the AWT recommendation mentioned above, this integral approach will also incorporate results of the study being conducted by the PBL Netherlands Environmental Assessment Agency on the Netherlands' appeal for international knowledge workers, to be issued in the course of 2013. In this letter I will respond first to the SER's analysis and then to main recommendations that came out of its advisory report.

3. Retention is of major importance for an international knowledge economy

In its report, the SER underscores the importance of recruiting and retaining international students. As well as positive effects for all parties involved, the Netherlands as a whole also benefits. These benefits are both qualitative and quantitative.⁷

International talent creates 'peer group effects' that heighten education quality. At the individual level, working closely together will help Dutch and international students build intercultural competencies and learn to collaborate in a multicultural environment. At the institutional level, the presence of international talent creates new avenues for profiling and excellence. Businesses can draw on this pool of talented graduates to fill job vacancies, which is particularly relevant in the top sectors and sectors temporarily experiencing a demand for staff that exceeds the supply. Currently, the science and technology sector is good example of this, but in time a similar impasse may be expected to arise in other sectors as well. International students forge links between the Netherlands and other countries and thereby help to strengthen trade relations. Even if they do return to their home countries after graduation, international students can still act as 'ambassadors' for the Netherlands and the Dutch corporate sector. Also, the presence of education institutions and a high-calibre, international knowledge infrastructure will enhance the country's appeal as a business location.

Recruitment and retention of international students has positive financial effects too. A study on the costs and benefits of international students⁸ conducted by the CPB Netherlands Bureau for Economic Policy Analysis on behalf of the Ministry of Education, Culture and Science showed that, overall, the current influx of international students has a positive effect on Dutch public finances. While the net flow of incoming students involves additional costs for the duration of the study period, these costs are widely compensated by the tax revenues derived at a later point in time

from higher education graduates who continue to work in the Netherlands.⁰⁹

Recruitment and retention of international students also serves to increase the general level of welfare in the Netherlands as 'the Netherlands thereby acquires highly-educated, ambitious and enterprising talents who – if they remain in the Netherlands as knowledge migrants – can bolster production growth and innovative strength in the Dutch economy. Foreign students who remain in the Netherlands, temporarily or otherwise, can lay the foundation of superior international knowledge networks with roots in both the Netherlands and the students' countries of origin'. At the same time, the retention of international students also carries a significant regional dimension as economic development and job market trends are driven in large part by regional factors. A striking example of this is the Netherlands' Brainport region, where Dutch companies like ASML are having to rely increasingly on international professionals to fill their vacancies.

Retention is therefore an issue of great importance to international and Dutch students, to universities of applied sciences and research universities, to the corporate sector and to the Netherlands as a whole. I wholeheartedly subscribe to this conclusion by the SER.

However, like the SER, I recognise that attracting international talent also risks displacement on the Dutch job market. This is a particular concern in times of rising general and especially youth unemployment, and must therefore be taken into account when formulating the joint action plan. This notwithstanding, it remains crucial that we increase the Netherlands' appeal for international students, researchers and knowledge workers over the long term, with a view to maintaining our competitive position. The risk of job displacement can be mitigated, however, by focusing in particular on the top sectors and sectors temporarily experiencing a demand for staff that exceeds the supply, and on short-term brain circulation, instead of on permanent migration. Equally, the presence of highly talented individuals breeds employment opportunities, innovation and economic growth, while also attracting yet more talent. Given these considerations, I agree with the SER that the risk of displacement is limited, provided the right prerequisites are in place.

4. Many international students are eager for a career in the Netherlands

Many international students want to stay in the Netherlands after graduating. As much as 64% of Master's students would prefer to stay in the Netherlands, 16% intend to leave and the rest are undecided.⁰⁰ Figures for PhD students are comparable. As such, the Netherlands scores higher than the United Kingdom (51%), about the same as France (65%), but lower than Sweden (76%) and Germany (80%). Notably, international students who also have some experience of working in the Netherlands are more likely to want to stay.

Yet, in practice, the share of students who do actually stay in the Netherlands after graduation is much lower, with the CPB estimating a permanent stay rate of 19%. Percentages for temporary stays (several years) are slightly higher. A recent study by the OECD among non-EEA Master's and PhD students established a stay rate of 27%.⁰¹ Clearly, then, there are obstacles preventing students from fulfilling their desire to stay in the Netherlands.

Moreover, the SER found that few international students choose to study subjects in science and technology, a sector in which demand for staff is particularly high. Around 7% of international students in the Netherlands are enrolled in technology programmes – far fewer than in other countries (Sweden 52%, Finland 43%, Germany 38%). In sum, therefore, there is ample room for improvement. The recent Technology Covenant represents an initial step in this direction.⁰²

Neighbouring countries are already taking significant steps toward improving their appeal for

international talent.⁰³ For example, the 'Make it in Germany' campaign is evidence of Germany's ambition to attract more international talent. Various components of the campaign make an explicit link with German job market opportunities for university graduates. Denmark ('Consortium for global talent') and Sweden are also pursuing active policies to invest in international students as a means to fill existing or anticipated gaps in the job market and to improve their competitive edge.

Such initiatives offer interesting openings for the current Dutch government's ambition to make the Netherlands more attractive to international talent, while also underscoring the value of a nationwide, integral approach.

5. From analysis to action

The SER believes there are socio-economic benefits to be gained from a more strategic increase in the influx of international students and from a higher retention rate for the Dutch job market. A more strategic recruitment approach and elimination of practical obstacles form part of this, but most important is the creation of an attractive climate for international students – a climate in which they feel welcome and in which excellent students feel sufficiently challenged.

The SER provides a number of recommendations for making a career in the Netherlands more attractive, grouped under three themes:

1. The job market and job market preparation for students;
2. Dutch language, culture and social life;
3. Practical matters such as housing and administrative rules and regulations.⁰⁴

Based on these themes, the SER recommends two policy lines:

1. Increase the foreign student intake, especially in degree programmes associated with job market shortages;
2. Increase the stay rate among foreign graduates with degrees in fields associated with job market shortages.

Additionally, the SER recommends launching activities designed to make the Netherlands more attractive to international students as a generic target group. According to the SER, coordination and collaboration between education institutions and businesses is a critical success factor for the recruitment and retention of international students. The government can contribute by initiating and stimulating such coordination and collaboration.

The SER's analysis and recommendations deserve serious consideration. There is a considerable array of opportunities for attracting more – and more specific – talent to the Netherlands and for keeping that talent in the Netherlands. It is to this end that I and my fellow ministers and other stakeholders will draw up a joint multi-year action plan entitled *Make it in the Netherlands* over the months ahead.

6. Next steps

Joint action plan 'Make it in the Netherlands'

The Ministry of Education, Culture and Science and Nuffic will lead the effort to bring together all parties with a stake in this action plan. They include the Association of Universities in the Netherlands (VSNU), the Netherlands Association of Universities of Applied Sciences (Vereniging Hogescholen), the Confederation of Netherlands Industry and Employers (VNO-NCW), the Dutch Federation of Small and Medium-Sized Enterprises (MKB-Nederland), Kences, the Immigration and Naturalisation Service (IND), Studielink, Studiekeuze123, the Dutch National Students' Union (LSVb), the Dutch National Student Association (ISO), the trade unions, the Association of

⁰³H. de Wit and N. Ripmeester (2012) *Het behouden van buitenlandse studenten voor de Nederlandse arbeidsmarkt. Een vergelijkende analyse van beleidsplannen en initiatieven in vier Europese landen: Duitsland, Denemarken, Zweden en Finland*. Report commissioned by the Ministry of Education, Culture and Science and NL Agency.

⁰⁴According to the SER, the government could adapt a number of provisions in the rules governing, in particular, students from outside the European Economic Area (EEA), which it sees as desirable in that it would ensure the Netherlands does not ignore the interesting target group of non-EEA students. Among the possibilities cited by the SER are repealing the fee for a residential permit for a job-seeking year, investigating how effective the Job-Seeking Year Scheme actually is, no longer requiring work permits for non-EU nationals under the Highly Educated Migrants Scheme and relaxing the rules for the number of hours that students can work alongside their studies. For further information about the current procedures, see EMN (2012) *Immigration of international students to the Netherlands*.

Netherlands Municipalities (VNG), and also the ministries of Economic Affairs, Social Affairs & Employment, Security & Justice, Foreign Affairs, Interior & Kingdom Relations and Health, Welfare & Sport. Nuffic will coordinate the plan's execution. The plan will target students in specific sectors such as science and technology, on the one hand, as well as international students as a generic group, on the other, as our objective is to make the Netherlands more attractive to the *entire* student population.

This action plan will describe concrete measures for creating ties with international talent before, during and after their studies. In line with the SER's advisory report, these measures will focus on the following themes:

1. It all starts with language: We wish to make it more attractive for international students to learn the Dutch language. The Netherlands is a good country to study in, thanks in part to the range of English-language programmes. However, for these students to actually forge ties with the Netherlands and enter the Dutch job market, proficiency in the Dutch language often appears to be a requisite.
2. From studying to a career: No job, no ties. We will apply recruitment strategies that explicitly target job market trends, strengthen the linkage between degree programmes and the job market, and seek to give international students an earlier taste of the Dutch job market.
3. Breaking the bubble: International students often find it difficult to connect with Dutch students and to put down roots in the Netherlands. As a consequence, they tend to stick with their own group of international students (also known as the 'Erasmus Bubble'). The action plan will frame steps to help international students achieve social integration, for example through the international classroom.
4. From red tape to a warm welcome: The SER emphasises that administrative procedures and practical matters must be simplified and streamlined as, too often, they are still being perceived as barriers. As part of this, information and administrative procedures must be provided in two languages – namely, Dutch and English – more than is being done now. This also extends to practical matters such as housing and healthcare insurance.
5. Thinking and acting: 'Thinking' is about stirring the wider public discussion about retention in order to strengthen the international mindset of the Netherlands. 'Acting' is about ensuring that the action plan actually sets out to achieve its ambitions. To attain lasting results, it is important that all parties are closely involved in individual actions, that tasks are allocated in a clear fashion and that everyone has the right information. Only then can we achieve concrete results.

Participating parties are already demonstrating their drive and ambition in taking up these themes. When it comes to elaborating the themes, a key criterion is that international students and knowledge workers must be directed to those areas where they can genuinely add value to the Dutch labour supply. This will mean looking at how we can conduct a policy that is welcoming and is not susceptible to unacceptable risks of misuse (such as human trafficking or access to Dutch educational resources by those not intending to study). Further, the process of elaboration should take place in close collaboration with individual regions and regional initiatives, such as the Brainport International Community. Knowledge-sharing on such regional initiatives and, where possible, scaling up best practices to the national level, will also form part of these efforts. Many of the initiatives concerned have already been documented in an exploratory survey conducted by NL Agency at my request.⁰⁵

This summer, a high-level meeting with stakeholders will be organised to formulate a jointly held ambition for and implementation of this action plan. The results of this meeting will be used to inform the final action plan, which is to be launched in autumn 2013.

Technology Covenant

One of the cornerstones of the action plan is the recently concluded National Technology Covenant (*Techniekpact*). It states:

'The Netherlands is becoming increasingly attractive to foreign students, including students in science and technology programmes. As from this spring, costs for residential permits for foreign student are half what they were. From 1 June 2013, residential permits will no longer have to be renewed every year, and instead will be issued for the duration of the degree programme, reducing

⁰⁵ NL Agency (2013) *Binding van buitenlandse studenten aan de arbeidsmarkt in Nederland. Een veldverkenning naar initiatieven en hun succes- en faalfactoren*. Commissioned by the Ministry of Education, Culture and Science.

the administration involved as well as the costs for students. Businesses are offering more work experience positions in the form of work placements and traineeships for international science and technology students. Universities are intensifying their joint efforts to expand both their domestic and international student intake in science and technology programmes.'

Besides this, the Technology Covenant also contains an agreement in which top sector businesses have pledged to make 1,000 student grants available every year for excellent Dutch and international science and technology students enrolled in university Bachelor's and Master's programmes.

Further research

As mentioned above, in mid-2013 the AWT will issue its recommendations regarding the job market for knowledge workers, a topic that shares some important links with the joint efforts being directed at recruiting and retaining international students. In its response to these recommendations, the government will consider the appeal of the Netherlands for knowledge workers in general and for researchers in particular, thus building on this letter about the Netherlands' appeal specifically for international students.

In the course of 2013 the PBL will publish the results of a study on the appeal of the Netherlands for international knowledge workers and the prerequisites for an attractive business climate. Further efforts towards recruiting and retaining international students in the Netherlands will refer to the results of this study.

In addition, the government will ask the SER for advice concerning how and in what form job migration, and especially knowledge migrants, might contribute to the Dutch economy in future. After all, this group may be able to play a key role in filling gaps in the Dutch job market, for instance in the science and technology sector. Crucially, however, the Netherlands must work to remain attractive to international knowledge workers over the long term. This is true now more than ever, with population demographics changing due to ageing and the need to compete with emerging economies and established, highly-developed economies alike for highly-qualified knowledge workers. Given this broad scope, these recommendations should offer a valuable supplement to the SER's advisory report *Make it in the Netherlands!*

7. Conclusion

This letter sets out our ambition for making the Netherlands more attractive to international students and provides an outline of the steps to be taken to enhance that appeal. We will be calling on talented international students to make their careers in the Netherlands and on talented international professionals to spend several years working here and to build lasting ties with the Netherlands. This letter itself also represents a step in this process. It carries a message clearly emphasising that international talent is more than welcome in the Netherlands, both to study and to pursue a career.

Also for the Minister of Economic Affairs and the Minister of Social Affairs and Employment,

the Minister of Education, Culture and Science,

Dr Jet Bussemaker

Annexes:

- SER (2013) advisory report and analysis *Make it in the Netherlands!*
- NL Agency (2013) *Binding van buitenlandse studenten aan de arbeidsmarkt in Nederland.*
- H. de Wit and N. Ripmeester (2012) *Het behouden van buitenlandse studenten voor de Nederlandse arbeidsmarkt. Een vergelijkende analyse van beleidsplannen en initiatieven in vier Europese landen: Duitsland, Denemarken, Zweden en Finland.*

TER BESLUITVORMING

Aan: M

Ziet er goed uit!

5.1/2 e

1/11

Hoger Onderwijs en
Studiefinanciering

Van

5.1/2 e

T +31 6 5.1/2 e

Datum

28 oktober 2013

Referentie

Bijlagen

1. Achterbanversie Actieplan
Make it in the Netherlands

Kopie voor

5.1/2 e

5.1/2 e

5.1/2 e

5.1/2 e

Reeds afgestemd met

Aantal pagina's

3

nota

Inhoudelijk akkoord op Actieplan Make it in the
Netherlands

5.1/2 e

5.1/2 e

Paraaf HONAS

5.1/2 e

Dat

23/10

Paraaf DGHBE

Datum

m/v

Aanleiding

Voor het zomerreces hebt u dit gezamenlijk actieplan aangekondigd in de kabinetsreactie 'De aantrekkelijkheid van Nederland voor internationale studenten'. In de high-level bijeenkomst op 11 juli is een eerste concept van dit actieplan met alle stakeholders besproken. Deze achterbanversie van het actieplan is ambtelijk afgestemd. In oktober wordt het actieplan door alle partijen met hun achterban afgestemd en ook door OCW, EZ en SZW ter besluitvorming voorgelegd. Het is niet nodig om dit gezamenlijk actieplan in de MR te behandelen. De verwachting is dat ook de andere partijen akkoord zullen gaan. Dinsdag 5 november wordt op basis van de achterbanconsultatie het besluit genomen over de definitieve tekst.

Lancering van het actieplan staat gepland op 23 november, tijdens NL4Talents. In een separate nota wordt een voorstel gedaan voor de invulling van deze lancering en de rol die u hierin kunt spelen. Op 12 december staat de kabinetsreactie geagendeerd voor het AO Internationalisering van het onderwijs.

Kernpunten

Make it in the Netherlands is een gezamenlijk actieplan dat de binding van internationale studenten aan Nederland zowel voor, tijdens als na de studie versterkt. In nauwe samenspraak met Nuffic en de andere organisaties is deze tekst opgesteld. Daarbij is de balans gezocht tussen een ambitieuze set maatregelen en beperkte financiële middelen. Het actieplan sluit goed aan bij het Techniekpact, bij de reguliere activiteiten van de verschillende partijen en bij de regionale situatie. Het is niet dwingend (een vrees van de universiteiten), maar evenmin vrijblijvend (een vrees van de SER).

Op één maatregel uit het actieplan moet de overheid het voortouw nemen: het aanpakken van knelpunten in de regelgeving (onder meer flexibiliseren van de urennorm voor werken naast je studie, verlenging zoekjaar,

tewerkstellingsvergunningsplicht in de Regeling hogeropgeleiden, leges). Hierover is op 30 oktober een directeurenoverleg gepland.

Datum
28 oktober 2013

Beslisapunten

1. Gaat u akkoord met de tekst van het actieplan?

Toelichting

Het is een meerjarig actieplan dat ook tussentijds kan worden aangepast aan de voortgang. Hierdoor kunnen ook volgend jaar aanvullende maatregelen worden toegevoegd of bestaande maatregelen worden aangepast. Het bestaat uit vijf actielijnen:

1. Alles begint bij taal
2. Van studie naar carrière
3. Breaking the bubble
4. Van rompslomp naar rode loper
5. Resultaat in de regio

De tekst van het actieplan:

De conceptversie die tijdens de High-level bijeenkomst is besproken kon al op veel steun rekenen, maar is sindsdien nog flink verbeterd:

- VSNU en Vereniging Hogescholen vonden de ambities te dwingend, het eerste concept voelde teveel als aanvullende prestatieafspraken. Dit bezwaar is weggenomen door in de ambities geen concrete percentages te noemen, maar bredere doelen te noemen. Ook in de overige teksten is de toon aangepast. Daardoor is deze achterbanversie niet dwingend, maar evenmin vrijblijvend.
- De regionale dimensie ontbrak in de eerste versie. Dit heeft een plaats gekregen in actielijn 5, 'Resultaat in de regio'. Met ondersteuning van AgentschapNL worden in minimaal drie regio's regionale aanpakken gemaakt en uitgevoerd. Deze regionale activiteiten zoeken aansluiting bij de regionale techniekpacten.
- De maatregelen zijn verder geconcretiseerd. Nog niet van alle maatregelen is zeker welke organisatie trekker wordt, die vraag is onderdeel van de achterbanraadpleging.

Eerste voortgang op concrete maatregelen:

Vooruitlopend op het actieplan zijn organisaties al aan de slag gegaan met enkele maatregelen uit het actieplan. Een aantal voorbeelden:

- Nuffic heeft binnen het jaarwerkplan 2014 capaciteit vrijgemaakt voor het secretariaat van Make it in the Netherlands. In totaal is ongeveer 1,3 mln euro beschikbaar voor het secretariaat en de uitvoering van een aantal maatregelen uit het actieplan.
- De regionale aanpak wordt opgezet met ondersteuning van AgentschapNL. In nauwe samenwerking met Nuffic en de andere organisaties worden in minimaal drie regio's regionale plannen gemaakt en uitgevoerd. Hiervoor is per regio een budget van ongeveer 30.000 euro beschikbaar. Dit project wordt eenmalig gefinancierd uit aflopende subsidie van OCW. De 10 quickscans zijn momenteel in voorbereiding.

- Nuffic werkt aan de MOOC Nederlandse taal. Deze zal in de loop van 2014 beschikbaar komen en de vorm krijgen van een introductiecursus; een eerste kennismaking met het Nederlands.
- De strategische werving van studenten in top- en tekortsectoren moet worden opgepakt door de recruiters van onderwijsinstellingen. Het netwerk van onderwijsmarketeers, DHENIM, organiseert op 3 december een dag met zijn leden om hierover afspraken te maken.

Datum
28 oktober 2013

nota

TER VOORBEREIDING

Aan: DGHBE

Hoger Onderwijs en
Studiefinanciering

Van

5.1/2 e

T +31 6 51/2 e

Datum

10 december 2013

Referentie

Bijlagen

Kopie voor

5.1/2 e

5.1/2 e

5.1/2 e

5.1/2 e

5.1/2 e (IB)

Reeds afgestemd met

Aantal pagina's

1

Gesprek Wim Boomkamp (Saxion) en Paul (UM) over
internationalisering

Paraaf HO&S

Datum

Doel

Op vrijdag 13 december (13.30 – 14.30 uur) komt een delegatie van de onderwijskoepels bij u langs, bestaande uit:

- *Wim Boomkamp* (CvB voorzitter Saxion) en voorzitter van de Stuurgroep Internationaal binnen de Vereniging Hogescholen (VH)
- *Martin Paul* (CvB voorzitter Universiteit Maastricht) en voorzitter van de Stuurgroep Internationaal binnen de VSNU
- 5.1/2 e (domeinleider onderwijs bij de VH)
- 5.1/2 e (domeinleider internationaal bij de VSNU)

5.1/2 e (HO&S) en 5.1/2 e (IB) schuiven aan bij dit overleg.

Een dag voor dit gesprek vindt het Algemeen Overleg Internationalisering plaats. Hierin zal de VVD pleiten voor meer "sense of urgency" voor internationalisering in het hoger onderwijs en verwijzen naar de lange termijn visie internationaal, die OCW/HO&S dit jaar gestart is met de koepels en Nuffic. Dit gesprek is een mooie gelegenheid om in een open setting door te vragen hoe zij de "sense of urgency" binnen de sector en de instellingen beleven, wat zij met het oog op de visie internationaal namens de sector als absolute prioriteiten zien, wat instellingen en koepels hier zelf in kunnen betekenen en wat OCW kan betekenen, in een scenario zonder geld en een (eventueel toekomstig) scenario met geld.

Toelichting

Aanleiding voor dit gesprek was de oproep van Wim Boomkamp, tijdens de recente missie naar China, om een meer offensieve houding van OCW op het vlak van internationalisering. De heer Paul sluit aan bij het gesprek, omdat het aansluit bij de gezamenlijke visie, die OCW dit jaar met beide koepels is gestart.

Achtergrond van deze visie is dat na de afgelopen jaren met vooral negatieve

discussies in de Tweede Kamer (denk aan discussies over kosten van grote aantal Duitse studenten in ons land) het politieke klimaat rondom internationalisering een enorme positieve draai heeft gekregen. Mede op basis van het CPB-rapport naar kosten en baten van internationalisering, is het besef gegroeid dat internationalisering belangrijke positieve effecten kan hebben, omdat het:

- de kwaliteit van ons onderwijs verhoogt (door het aantrekken van ambitieuze buitenlandse studenten en docenten)
- de Nederlandse student voorbereidt op de internationale arbeidsmarkt
- onze instellingen helpt in hun internationale positionering.
- geld kan opleveren, indien we buitenlandse studenten kunnen binden aan onze arbeidsmarkt, in het bijzonder in onze top- en tekortsectoren

De visie is bedoeld om antwoord te geven op de vraag welke internationale kansen en bedreigingen op ons afkomen in relatie tot bovengenoemde positieve effecten van internationalisering. Te denken valt hierbij aan thema's als:

- het stimuleren van uitgaande mobiliteit
- gerichte werving en binding van buitenlands talent
- inspringen op de opkomst van open online onderwijs
- bevorderen van strategische partnerships met topinstellingen via bijvoorbeeld joint programs en onderzoekssamenwerking
- maximale benutting van het nieuwe Erasmus+ programma

Gelukkig gebeurt er al veel bij instellingen op deze thema's, maar tegelijkertijd lijkt meer focus en afstemming gewenst. Vraag die zich hierbij aandient is, wat instellingen gezamenlijk en afzonderlijk kunnen doen om nog meer aandacht te geven aan internationalisering in hun onderwijs en profilering en hoe OCW/overheid in haar beleid meer ondersteuning kan bieden. Denk bijvoorbeeld aan aanpassing van regelgeving op het gebied van joint programs, immigratieregelgeving en buitenlandse nevenvestigingen en stroomlijning van de ondersteunende infrastructuur van Nuffic/NESO's, ambassades etc. Planning is om de gezamenlijke visie voor de zomer naar de Tweede Kamer te sturen.

TER VOORBEREIDING

Aan: M en S (parallel)

nota

Vorbereidingsdossier VAO Internationalisering 17-12

Paraaf 5.1/2.e
Datum 16/12Paraaf DGHBE
Datum**Doel**

Op donderdag 12 december was het AO Internationalisering in het onderwijs. De VVD heeft een VAO aangevraagd, dit zal plaatsvinden op dinsdag 17 december van 17.00-17.30 uur. Omdat M is verhinderd zal S dit VAO doen.

In deze nota worden de belangrijkste punten uit het AO behandeld. Ook zijn de relevante Kamerstukken en Q&A's uit het AO-dossier toegevoegd. Het VAO zal vooral gaan over het actieplan 'Make it in the Netherlands!'. Hierover is ook een factsheet en enkele Q&A's toegevoegd.

Gelet op de focus op HO, zal S ter plekke worden ondersteund door 5.1/2.e (HO&S) en 5.1/2.e (IB). Indien gewenst zal 5.1/2.e (PO) eveneens aanwezig zijn. Het vooroverleg vindt 17 december plaats van 15.45-16.15 uur.

Motie VVD

De VVD zal naar verwachting met een motie komen. De tekst van de motie is nog niet zeker, maar bevat een aantal elementen:

- Hardere targets voor het actieplan binding,
- Meer nadruk op strategische werving en binding, specifiek op top- en tekortsectoren, zoals bèta-techniek,
- Concrete actie op uitgaande mobiliteit.

Deze elementen zijn in uw spreekgeschets verwerkt. Hardere targets zijn niet gewenst gezien de lopende prestatieafspraken. Strategische werving zit al deels in het actieplan, maar kan eventueel in de visie worden aangescherpt. En concrete actie op uitgaande mobiliteit past in de kabinetsplannen. Zodra de tekst van de motie bekend is wordt uw spreekgeschets hierop aangepast.

**Hoger Onderwijs en
Studiefinanciering****Van**5.1/2.e
T +31 6 5.1/2.e**Datum**

13 december 2013

Referentie**Bijlagen****Kopie voor**DGPV
DGHBE
D.HO&S
D.IB
D.PO
5.1/2.e
5.1/2.e
5.1/2.e
5.1/2.e
5.1/2.e**Reeds afgestemd met****Aantal pagina's**

3

Toelichting

Datum
13 december 2013

- **Positief getoonzet AO:** PvdA (Jadnanansing), VVD (Duisenberg) en D66 (Van Meenen) hamerden op het belang van internationalisering. D66 vond toonzetting van kabinetsstukken een verademing vergeleken met vorig AO internationalisering, een stuk positiever. PVV (Beerterma) was als enige negatief over internationalisering, het actieplan en het CPB-rapport over de baten van internationalisering. Opvallend was wel dat andere partijen verstek lieten gaan.
- **Actieplan binding studenten** ('Make it in the Netherlands!') wordt ondersteund, maar gaat met name VVD niet ver genoeg: hardere doelstellingen en sterkere nadruk op strategische aanpak (op bèta-studenten) is gewenst. Duisenberg komt hierover waarschijnlijk met een motie.
 - De VVD wil meer sturen op welke studenten naar Nederland komen en wie hier blijven. Niet de bierdrinkende Bulgaar, wel de hardwerkende Duitser. M heeft benadrukt dat deze strategische werving en binding al onderdeel is van het actieplan. Niet op basis van nationale stereotyperingen, maar wel op toptalent en op studierichtingen waaraan Nederland behoefte heeft. Er wordt extra focus gelegd op top- en tekortsectoren, zoals de bèta-techniek. Maar daarnaast is binding van belang voor alle studenten. We willen ook dat de student communicatiewetenschappen zich welkom voelt in Nederland. Arbeidsmarkttekorten laten zich immers moeilijk voorspellen.
 - In het actieplan zijn drie duidelijke doelstellingen opgenomen. Deze hebben geen harde targets, maar zijn wel ambitieus:
 - 1 - Alle studenten voelen zich welkom in Nederland;
 - 2 - Meer studenten kiezen voor een carrière in Nederland, vooral in top- en tekortsectoren;
 - 3 - Ook na terugkeer houden alumni een band met Nederland.
 - Hogescholen en universiteiten wilden geen dwingende, concrete doelstellingen op dit thema. Nieuwe targets voor binding zijn gezien de lopende prestatieafspraken ook niet wenselijk. De ambities van het plan zijn voldoende concreet en ambitieus en kunnen op steun van alle partijen rekenen. Misschien kan binding wel een thema zijn in een eventuele nieuwe ronde prestatieafspraken na 2016. Kwaliteit moet echter voorop staan, niet aantallen.
 - Belangrijk om te onderstrepen: dit actieplan is niet alleen van OCW, het is een gezamenlijk actieplan van ruim 10 partijen: Nuffic, universiteiten, hogescholen, studenten, bedrijfsleven, etc. Het actieplan is een compromis tussen deze organisaties. Het actieplan is bovendien al gelanceerd (23 november jl), aanpassingen aan het plan liggen dus lastig. Wel is het mogelijk om gedurende de looptijd van het actieplan oog te houden voor concrete resultaten. Ook kunnen komend jaar indien nodig nieuwe acties worden toegevoegd, het is een *rolling* agenda. Belangrijker is om nu van start te gaan met wat er in dit actieplan staat.
- PvdA riep op tot verbreding naar internationalisering MBO en zelfs lancering van een nieuw beurzenprogramma. Hiervoor verwees M naar het Erasmus+-programma dat in 2014 van start gaat. Dit bevat een groot aantal beurzen, ook voor MBO, het budget zal tot 2020 bovendien

verdubbelen. Daarnaast kwam het aanbod aan Duits taalonderwijs op MBO's in grensregio's aan de orde.

Datum
13 december 2013

- De Kamer heeft uitgebreid stilgestaan bij **Erasmus+**, de kansen die dit programma biedt en manieren om optimaal gebruik te bevorderen. M was 10 december bij de lancering van dit programma. Komend jaar zal het Nationaal Agentschap ook een aantal activiteiten organiseren om de mogelijkheden van **Erasmus+** onder de aandacht te brengen.
- M benadrukte dat **internationalisering** ook een beloning moet zijn voor instellingen die hun zaken op orde hebben en die internationaal uitblinken. Vooral richting mbo, maar ook hbo: niet alle instellingen moeten internationaal actief zijn.
- D66, PvdA en VVD vroegen aandacht voor knelpunten in de **regelgeving** (migratie, werken naast studie, stages). Het gesprek over verbeteringen in de regelgeving loopt, in 2014 wordt de Kamer geïnformeerd.
- Nuffic houdt de **voortgang van het actieplan** bij. Deze informatie wordt ook met de Kamer gedeeld, i.i.g. rond de zomer 2014 met de visiebrief. Dan wordt ook stilgestaan bij het doel van meer strategische werving en binding, in hoeverre daar voortgang in is.
- VVD vroeg naar de rol van DUO bij **meeneembare studiefinanciering**. M zegde toe na te gaan of een versnelde procedure mogelijk is voor opleidingen als Harvard maar wees op de huidige, redelijke beoordelingstermijnen en de noodzaak tot inhoudelijke beoordeling van aanvragen. Het gaat immers niet alleen om de kwaliteit van Harvard, maar ook om de controle of het een type opleiding is waarvoor recht op studiefinanciering bestaat (Harvard biedt ook korte cursussen aan).
- PVV informeerde naar Duitstalige opleidingen in de grensstreek, specifiek **Maschinenbau und Industrielles Product-Design** van Fontys. M verwees naar afspraken met instellingen om te eenzijdig op Duitsland gerichte opleidingen af te bouwen en zal nagaan hoe het nu met deze opleiding staat.
- Tot slot een aantal vragen over het **actieplan Engels in het PO**. M.n. D66 over knelpunten IGBO en IGVO (internationaal onderwijs voor expats in NL). S gaf een bredere inleiding over zijn doelstellingen voor het bevorderen van **Engels in het PO** en gaf alvast een doorkijkje naar deel 2 van het plan van aanpak. Kreeg hiervoor steun van D66. Opvallend genoeg geen vragen over kortingen op SNOB (Parijs).

nota

TER VOORBEREIDING

Aan: HO&S

Hoger Onderwijs en
Studiefinanciering

Van

5.1/2.e

T +31 6 5.1/2.e

Datum

12 februari 2014

Referentie

Bijlagen

1. Voorstel VenJ
2. Actieplan

Kopie voor

Reeds afgestemd met

Aantal pagina's

4

Voorstel voor fusie zoekjaren voor internationale studenten

Aanleiding

In het actieplan 'Make it in the Netherlands!' is opgenomen dat we knelpunten in de migratieregelgeving gaan aanpakken. In overleg met OCW, SZW en EZ heeft VenJ bijgevoegd voorstel opgesteld. Planning is om in april een afgestemd voorstel aan de Kamer te sturen. Dit voorstel bevat een aantal keuzes en daarmee vragen aan OCW. Ter voorbereiding op de formele afstemming met VenJ (in maart) is het goed deze keuzes in het MTHO&S te bespreken.

Kernpunten

1. Steunt OCW het voorstel om de Regeling Hoogopgeleiden (RH) en het Zoekjaar Afgestudeerden (ZA) te fuseren?
2. Is OCW bereid om (tijdelijk, enkel in de pilotfase) bij te dragen aan verlaagde leges? Onder welke voorwaarden? Of liever een alternatieve optie, zoals een gesprek tussen DGHBWE en VenJ?
3. Is er bereidheid de WOT aan te passen om de IND rechtstreeks toegang te geven tot het Diplomaregister, voor vereenvoudigde uitvoering?
4. Zoekjaarduur van 1 jaar aanhouden, of verlengen naar 18 maanden, of hernieuwingsaanvraag met een jaar mogelijk maken?

De voorgestelde aanpassing door VenJ is op initiatief van OCW in gang gezet. Het is van belang dit moment te gebruiken om de ideale regeling neer te zetten, maar OCW heeft beperkte ruimte om VenJ te 'dwingen'. Het advies is om als OCW het voorstel van VenJ te steunen, de inrijmogelijkheid in het Diplomaregister voor de IND te realiseren en actief de Regeling te promoten. Bij VenJ wordt aangedrongen op een langere duur of hernieuwingsmogelijkheid. OCW draagt in principe niet bij aan een pilot met verlaagde leges, eerst wordt via 5.1/2.e druk gezet om lagere leges vanuit VenJ te dekken.

Toelichting

Internationale studenten zijn van grote waarde voor Nederland, vooral als ze na afstuderen in Nederland blijven werken. Eind 2013 is daarom het actieplan *'Make it in the Netherlands!'* gelanceerd. Dit actieplan bevat een gezamenlijk streven om internationale studenten te verleiden om een carrière in Nederland te starten. De rode loper moet uit, zowel voor studenten als voor afgestudeerden. Een belangrijk onderdeel van *'Make it in the Netherlands!'* is het verbeteren van de regelgeving. In 2014 wordt een grote stap gezet om de regelgeving te verbeteren.

De Sociaal-Economische Raad (SER) heeft in 2013 geadviseerd over de binding van internationale studenten. De SER constateert dat er knelpunten zijn in de regelgeving en adviseert deze op te lossen. Het gaat onder meer om de bekendheid van het Zoekjaar Afgestudeerden, de twv-plicht in de Regeling Hoogopgeleiden en de hoogte van de leges. Onderzoeksbureau WODC heeft de Regeling Hoogopgeleiden geëvalueerd en komt met vergelijkbare aanbevelingen. Bovendien is het onduidelijk dat er twee verschillende zoekjaren zijn voor de doelgroep kennismigranten.

Het voornemen is om in 2014 het Zoekjaar Afgestudeerden en de Regeling Hoogopgeleiden samen te voegen tot één nieuwe Regeling. Daarmee worden de beste aspecten van beide regelingen gecombineerd en tegelijkertijd de geconstateerde knelpunten weggenomen. VenJ, SZW, EZ en OCW hebben hierover de afgelopen maanden overlegd, VenJ heeft nu bijgevoegd voorstel opgesteld ter afstemming.

Het voorstel lost in één klap de volgende knelpunten op:

- De onduidelijkheid over twee verschillende zoekjaar-regelingen;
- Internationale studenten die in Nederland zijn afgestudeerd kunnen nu alleen direct na afstuderen gebruik maken van het zoekjaar. In het nieuwe voorstel kunnen ze eerst Nederland verlaten en binnen drie jaar alsnog gebruik maken van het zoekjaar;
- Ook PhD-kandidaten uit Nederland kunnen van de nieuwe regeling gebruik maken, dat is nu niet het geval;
- De tewerkstellingsvergunning uit de Regeling Hoogopgeleiden vervalt;
- Personen kunnen nu in totaal maar eenmaal gebruik maken van het zoekjaar. Stapeling van zoekjaren wordt in dit voorstel mogelijk (bijvoorbeeld eerste keer na ba, tweede keer na ma, niet te verwarren met de verlengingsaanvraag, zie onder 'lengte zoekjaar');
- Het puntensysteem uit de Regeling Hoogopgeleiden vervalt, dit blijkt niet nodig om de juiste doelgroep te selecteren (diplomavereiste is voldoende);
- (wellicht: de hoogte van de leges)

Met deze wijziging wordt dus een forse verbetering aangebracht in de migratieregelgeving. Bovendien laat de overheid hiermee zien haar rol binnen het actieplan *'Make it in the Netherlands!'* voortvarend op te pakken.

Leges

In februari 2013 zijn, onder druk van het Europees Hof, de leges voor tal van verblijfsvergunningen gehalveerd (verblijfsvergunning studie van 600->300

euro). De leges voor het Zoekjaar Afgestudeerden en de Regeling Hoogopgeleiden zijn gelijk gebleven, op 600 euro. De SER heeft dit aangemerkt als knelpunt om internationaal talent aan Nederland te binden (omringende landen hebben aanmerkelijk lagere leges). De huidige leges zijn echter ongeveer kostendekkend, lagere leges kosten geld. VenJ is in principe bereid de leges voor de gefuseerde zoekjaarr regeling te verlagen naar 300 euro, maar heeft hier geen budgettaire ruimte voor. Halvering kost €500.000 per jaar (de grootte van de samengevoegde doelgroep is 1.600 vreemdelingen op jaarbasis X 300 euro lagere leges).

Nuloptie

Nuloptie is om de leges van de nieuwe regeling kostendekkend te laten, dus op de huidige 600 euro. Dit is snel te regelen, maar doet geen recht aan het door de SER geconstateerde knelpunt van de leges. Bovendien is het een gemiste kans om deze nieuwe Zoekjaarr regeling te perfectioneren. In deze optie kunnen we het onderwijsveld meegeven dat momenteel geen budgettaire ruimte is voor legesverlaging. Als ze dit punt werkelijk essentieel vinden kunnen ze proberen hier in de Kamer gehoor voor te krijgen.

Gezamenlijke pilot, kosten delen

Een mogelijkheid kan zijn om, onder de vlag van het actieplan 'Make it in the Netherlands!', vanuit de betrokken departementen bij te dragen aan een pilot met verlaagde leges. Indien alle vier betrokken departementen meedoen gaat het om twee jaar 125.000 euro per departement. Na afloop van de pilot gaan de leges omhoog, of wordt binnen VenJ dekking gezocht voor de lagere leges.

Compenseren binnen legeshuis

De optie om een verlaging van de leges te compenseren binnen het legeshuis (andere leges duurder maken), blijkt volgens VenJ niet mogelijk. Dit zou problemen geven met het Europees hof.

Escalatieladder ambtelijk/politiek

Een laatste optie is om onze wens voor lagere leges op hoogambtelijk niveau met VenJ te bespreken (5.1/2.e). Leidt dat nergens toe is een vervolgstap om M.OCW te vragen dit punt bij M.VenJ/S.VenJ op te brengen. Ambtelijk is momenteel niet de bereidheid gebleken om budgettaire ruimte voor legesverlaging te zoeken binnen VenJ. Het is echter wel in het gezamenlijk belang dat deze nieuwe zoekjaarr regeling optimaal vorm krijgt, dus inclusief lage leges. Bovendien levert de vereenvoudiging van twee naar één zoekjaar ook een besparing op bij de IND. Wellicht dat onder druk van 5.1/2.e /M.OCW toch ruimte blijkt om de leges te verlagen binnen het budget van VenJ.

Diplomaregister

Om de uitvoering van de nieuwe regeling te verbeteren wordt voorgesteld gebruik te maken van het Diplomaregister bij DUO. Afgestudeerden kunnen hun kopie diploma meesturen, of de IND kan rechtstreeks in het Diplomaregister het diploma checken. Het gaat om twee varianten:

- Een student kan zelf een uittreksel uit het diplomaregister meesturen. Dit vereenvoudigt de controle door de IND. Maar het opsturen van een

uittreksel uit het diplomaregister blijft een extra handeling voor de student.

- De IND kan direct toegang krijgen tot het Diplomaregister. Hiervoor moet waarschijnlijk de WOT worden aangepast, omdat hierin nu is opgenomen welke instanties toegang hebben tot het register. Het gaat enkel om toegang ter verificatie, geen vrije toegang.

Dit aspect wordt nog ambtelijk uitgewerkt.

Lengte zoekjaar

De lengte van het zoekjaar is ook een knelpunt volgens de SER. Een jaar lijkt kort volgens de werkgevers, werknemers zijn bang voor verdringing en houden graag vast aan een jaar. Het huidige voorstel houdt één jaar aan, zonder mogelijkheid tot verlenging. Daarvoor zijn twee alternatieven waarop OCW kan aandringen:

- Verlenging van de duur van het zoekjaar naar anderhalf jaar. In een aantal andere Europese landen is het zoekjaar ook 18 maanden. Deze optie is eenvoudig in uitvoering, maar biedt iets meer risico op misbruik.
- Mogelijkheid tot losse verlengingsaanvraag van het zoekjaar. Een afgestudeerde die een jaar gebruik heeft gemaakt van het zoekjaar, kan een verlengingsaanvraag voor nogmaals een jaar doen. IND checkt in dat geval of sprake is van serieus werkzoeken en kansrijke carrièrekansen. Omdat het merendeel binnen een jaar een baan heeft, of afziet van een carrière in Nederland, zal dit om kleine aantallen gaan, en dus om kleine kosten.

Promotie

De nieuwe Zoekjaarringeling moet actief worden gepromoot voor optimaal effect. Voorstel is om Nuffic hier een rol in te geven, mede vanuit het actieplan 'Make it in the Netherlands!'. Informatie over de nieuwe Zoekjaarringeling gaat via de IND, maar wordt via de applicatie van Rode LoperB ook rechtstreeks geplaatst op websites van onderwijsinstellingen. Verder wordt de nieuwe regeling gepromoot via de NESO's, via ambassades, op www.careerinholland.nl en www.studyinholland.nl.

Vervolg

- Deze bespreking wordt als input gegeven aan VenJ.
- In maart vindt formele afstemming plaats over de brief van VenJ.
- In april stuurt VenJ een brief met het voorstel aan de Tweede Kamer.
- Voor de zomer stuurt OCW de visie op internationalisering aan de Kamer, daarin wordt deze update genoemd.
- VenJ past in 2014 de regelgeving aan.
- Eind 2014 lancering nieuwe regeling en gezamenlijke voorlichting.

(Urennorm)

Het enige concrete knelpunt uit het SER-advies dat resteert is de urennorm voor niet-EER-studenten voor werken naast de studie. Deze is momenteel 10 uur per week. SZW zit hier geharnast in en wil geen uitbreiding, dus vooralsnog is

besloten dit aspect te laten rusten. De EU-Richtlijn voor toelating van studenten en onderzoekers wordt momenteel herzien, daarin wordt ook de urennorm meegenomen. De verwachting is dat de nieuwe Richtlijn een hoger minimumnorm voorschrijft (15 uur). Duidelijkheid over deze Richtlijn komt voor de zomer, daarna heeft Nederland twee jaar voor implementatie.

Overzicht van de voorgestelde aanpassingen in relatie tot het SER-advies

Nr	Was	Wordt	SER-advies
1	Twee losse regelingen	Eén regeling	Duidelijkheid en voorlichting verbeteren
2	Geen actieve promotie regelingen, alleen passief	Actief promoten van nieuwe regeling via Nuffic en Make it in the Netherlands!	Betere voorlichting
3	600 euro	600 euro nuloptie, mogelijk 300 euro	Verlagen of afschaffen
4	RH net geëvalueerd, ZA evaluatie uitstellen	Evaluatie nieuwe regeling na 2 jaar	Onderzoeken effectiviteit
5	1 jaar, geen hernieuwing mogelijk	1 jaar, wellicht 18 maanden of mogelijkheid tot hernieuwing met een tweede jaar	Duur van 1 jaar wellicht te kort
6	TWV-eis wel in RH, niet in ZA	Nieuwe fusieregeling zonder TWV-eis	TWV-eis RH laten vallen
7	Urennorm van 10 uur per week.	Urennorm van 10 uur per week (in afwachting van EU-richtlijn, is geen aspect van de zoekjaren)	Urennorm flexibeler maken.

Naast de knelpunten die de SER constateert in zijn advies zijn er ook andere knelpunten. Het gaat dan om de doelgroep, om de complexiteit van de uitvoering, om de termijn na afstuderen dat een aanvraag zoekjaar kan worden gedaan en het puntenstelsel van de RH.

nota

TER BESLUITVORMING

Aan: M

Visie internationalisering

Paraaf HO&S

Datum

**Hoger Onderwijs en
Studiefinanciering**

Van

5.1/2.e

T +31 6 5.1/2.e

Datum

12 maart 2014

Referentie**Bijlagen**

Opzet brief aan Tweede Kamer

Kopie voor

5.1/2.e

5.1/2.e

5.1/2.e

5.1/2.e

5.1/2.e

5.1/2.e

5.1/2.e

Reeds afgestemd met**Aantal pagina's**

5

Aanleiding

Op verzoek van OCW formuleren de koepelorganisaties VSNU en Vereniging Hogescholen (in afstemming met de Nuffic) een gezamenlijke visie op internationalisering voor de periode 2014-2020. Dit document vormt belangrijke input voor de OCW visie op internationalisering, die u voor de zomer naar de Tweede Kamer zal sturen (toezegging AO internationalisering december 2013). Een kladversie is aan ons voorgelegd, het uiteindelijke stuk wordt in mei aan u gepresenteerd. Op basis van de kladversie zullen op 11 april de besturen van VSNU en VH over hun visiestuk spreken met de DGHBE. Als input voor dat gesprek zouden we graag een eerste opzet van de kamerbrief aan u voorleggen en u vragen om uw akkoord op een aantal inhoudelijke punten.

Kernpunten

Het stuk van de koepels geeft een goed beeld van de *unique selling points* van het Nederlandse hoger onderwijs, het belang van internationalisering en bevat verscheidene acties voor overheid, bedrijfsleven en instellingen. Het is een mooie stap dat deze visie gezamenlijk tot stand is gekomen.

Vooruitkijkend naar het gesprek van 11 april en van de brief aan de Tweede Kamer, vragen we uw akkoord op

- Een voorstel voor de opzet van de brief (zie bijlage)
- Voorgestelde reacties op een aantal inhoudelijke punten uit het visiestuk van de koepels. Deze punten zijn met name:
 - Financiering nationaal beurzenprogramma
 - Stimuleren mobiliteitsvenster
 - Aanpassen wet- en regelgeving
 - AMvB Transnationaal Onderwijs

Hieronder staan deze punten verder toegelicht.

Toelichting

Financiering nationaal beurzenprogramma

In het stuk van de koopels wordt gepleit voor opzet van een beurzenprogramma voor het aantrekken van buitenlands toptalent. Op dit moment is echter geen extra geld beschikbaar vanuit OCW voor internationalisering. Dit punt is dan ook agenderend voor toekomstig beleid. Indien de koopels het belangrijk vinden om op korte termijn een landelijk beurzenprogramma te starten, kan daarin voorzien worden door een ombuiging in de lump sum te bewerkstelligen, zoals nu ook met Surf gebeurt. Instellingen kunnen op dit moment al beurzen financieren vanuit het profileringsfonds, maar het voordeel van een nationaal beurzenprogramma is dat het bijdraagt aan de internationale *branding* van het Nederlands onderwijsstelsel. Dit beurzenprogramma hoeft niet zo duur te zijn als het Huygens-programma, dat in 2011 is beëindigd. Andere landen tonen dit aan, waaronder België, dat met €750.000 jaarlijks 100 bursalen financiert.

Stimuleren mobiliteitsvenster

In het afgelopen AO Internationalisering heeft u aangegeven graag de uitgaande mobiliteit van Nederlandse studenten te zien stijgen, maar hierin de kwaliteit voorop zet. In de visie van de koopels wordt aangegeven dat instellingen een verantwoordelijkheid hebben om uitgaande mobiliteit zonder studievertraging te waarborgen, bijvoorbeeld door goede afstemming met partnerinstellingen over curricula en erkenning van behaalde studiepunten. Ook is het invoeren van een mobiliteitsvenster – een vaste plek in het curriculum waarin de student vrij is om naar het buitenland te gaan – een belangrijk instrument voor instellingen om uitgaande mobiliteit te stimuleren en te waarborgen dat, ook met de prestatieafspraken in het achterhoofd, buitenlandervaring niet leidt tot studievertraging. In de visie van OCW zouden de instellingen uitgedaagd kunnen worden om zoveel mogelijk mobiliteitsvensters te creëren.

Aanpassen wet- en regelgeving

In het stuk van de koopels wordt voorgesteld wet- en regelgeving op een aantal terreinen te versoepelen. OCW kan in haar visie aangeven op welke terreinen wel/geen extra actie wordt ondernomen. Concreet gaat het om:

1. *Joint programs*

Versoepeling van wetgeving rondom gemeenschappelijke programma's (joint- en double degrees) in bekostiging en accreditatie. Binnen OCW zijn eerste belangrijke stappen gezet om nog dit jaar het traject van wetsaanpassing in gang te zetten. Voorstel zou zijn om toe te zeggen dit traject voort te zetten.

2. *Verlenging duur Masteropleidingen naar 2 jaar*

In het verlengde van bovenstaande willen de koopels af van het wetsvoorschrift dat Masteropleidingen een omvang van 60 ECTS moeten hebben (m.u.v. natuur- en techniekstudies), daar waar de standaard in andere landen 120 ECTS is. Dit geeft bijvoorbeeld problemen bij het vormgeven van joint programs. Het mogelijk maken van een langere duur van Masteropleidingen in

den brede kost echter veel geld (schatting: 100-150 miljoen). Ons voorstel is om dit punt niet op te nemen in de brief.

3. *Wet- en regelgeving voor ontvangst van buitenlandse studenten*

De koepels laten weten dat wet- en regelgeving omtrent visa/verblijfsvergunningen en stages/bijbanen vaak niet aansluit bij de wens om buitenlandse studenten te verwelkomen en aan Nederland te binden. Op een aantal punten is vooruitgang geboekt in overleg met V&J (bijvoorbeeld samenvoegen zoekjaar afgestudeerden en regeling hoogopgeleiden), andere punten zitten vast (onder andere verhogen urennorm werk naast studie, hoewel hier de in voorbereiding zijnde EU richtlijn voor onderzoekers en studenten wellicht nog uitkomst gaat bieden). In aanvulling op de acties die al in gang zijn gezet, kan OCW in lijn met suggesties van de koepels onderzoeken of de uitvoeringspraktijk van wet- en regelgeving verder verbeterd kan worden.

4. *AMvB Transnationaal onderwijs*

De koepels wijzen op de opkomst van transnationaal onderwijs als een belangrijke ontwikkeling. Artikel 1.19 van de WHW schrijft voor dat een instelling voor hoger onderwijs geaccrediteerde opleidingen in het buitenland kan verzorgen. Staatsecretaris Zijlstra besloot voorlopig nog niet over te gaan tot implementatie van dit artikel, met name in verband met problemen aangaande kwaliteitsborging die opkwamen bij de casussen InHolland en Stenden. Sindsdien zijn de kwaliteitseisen voor onderwijs in het buitenland aangescherpt. De NVAO zal altijd ter plaatse moeten kijken of er onderwijs wordt aangeboden en zo ja, of de kwaliteit geborgd is. Dit onderwijs zal dan nog steeds niet, zoals nu ook bepaald in de WHW, worden bekostigd. Dit heeft als gevolg dat opleidingen in het buitenland niet in aanmerking komen voor bekostiging, Nederlandse graden en diploma's, en studiefinanciering. In de brief aan de Tweede Kamer zou het voornemen kunnen worden geuit artikel 1.19 te implementeren doormiddel van een AMvB.

Bijlage: Opzet brief aan Tweede Kamer

Gebaseerd op het visiestuk van VH en VSNU is de volgende opzet voor de brief aan de Tweede Kamer gemaakt.

1. Toonzetting

- Als geen andere ontwikkeling definieert internationalisering de toekomst van onderwijs en onderzoek.
- Met een breed gedragen visie, uitgevoerd door elke instelling op haar eigen manier, gaan we de uitdagingen van internationalisering aan. Het is ook daarom zo'n heugelijk feit dat deze visie tot stand is gekomen dankzij nauwe samenwerking tussen VSNU en VH.
- De onderzoekparagraaf in deze visie zal worden uitgewerkt in de Wetenschapsvisie, die ook voor de zomer verschijnt.

2. Trends en ontwikkelingen

- De stand van zaken wat betreft de internationalisering van het Nederlands hoger onderwijs in cijfers samengevat:
 - Ondanks het feit dat steeds meer studenten ervoor kiezen om in Nederland te studeren (in 2009-2010 kwam 7.5% van de studenten in Nederland uit het buitenland), blijft Nederland steken onder het Europees gemiddelde (9%).
 - Groei in inkomende mobiliteit is voornamelijk te zien in het wo, waar het aantal internationale studenten is verdriedubbeld in de laatste tien jaar. Het hbo blijft achter.
 - In het wo heeft 23.7% van de afgestudeerden (2010) enigerlei buitenlandervaring opgedaan tijdens hun studie in Nederland. In het hbo is dat 21.4%. In 2009-10 ging 3,0% van de Nederlandse studenten voor een volledige opleiding in het buitenland studeren. Nederland zit hiermee net onder het Europees gemiddelde van 3,3%, maar groeit gestaag.
- Een aantal andere ontwikkelingen zijn ook van invloed op de internationalisering van het Nederlands hoger onderwijs, zoals de verdere invulling van de Europese Hoger Onderwijsruimte en Onderzoekruimte, de opkomst van de BRICS-landen, de internationale *war for talent*, transnationaal onderwijs, open en online onderwijs etc.

3. Ambities

- OCW deelt de ambitie van de VSNU en VH de innovatie- en concurrentiekracht van de Nederlandse kenniseconomie te versterken door het hoger onderwijs verder te internationaliseren. De arbeidsmarkt vraagt in toenemende mate dat studenten internationale en interculturele competenties opdoen. Dit vraagt om verdergaande internationalisering van curricula. Om buitenlands toptalent aan te trekken zal het Nederlands onderwijs haar *brand* internationaal sterker moeten uitdragen.
- Uitgaande mobiliteit

- Internationale en interculturele competenties worden steeds belangrijker voor het succes van de Nederlandse afgestudeerde op de arbeidsmarkt.
- In dit licht is het belangrijk dat meer studenten tijdens hun studie ervaring opdoen in het buitenland. Het stimuleren van mobiliteitsvensters is een belangrijke manier dit doel te bereiken.
- Echter, er zijn steeds meer manieren om ook in Nederland internationale en interculturele competenties op te doen. OCW is al bezig met een aantal acties op het gebied van de *international classroom* (o.a. afspraken in het kader van Basiskwalificatie Onderwijs, aanbod van trainingen en stimuleren docentenmobiliteit). Dit punt raakt ook aan de toezegging aan de Tweede Kamer om nut en noodzaak van Engelstalige opleidingen strenger te monitoren in de accreditatie. NVAO komt dit jaar met een voorstel, waarin ook docentvaardigheden worden meegenomen.
- Inkomende mobiliteit
 - Om buitenlands toptalent aan te trekken, dient het Nederlands hoger onderwijsstelsel zich sterker te *branden* door haar *unique selling points* beter te communiceren. Een nationaal beurzenprogramma zou hieraan kunnen bijdragen.
 - Met betrekking tot een nadere focus in de werving en binding van buitenlandse studenten in top- en tekortsectoren, zijn in drie regio's pilots gestart met onderwijsinstellingen, overheden en werkgevers. Brainport krijgt aanvullende subsidie (€30.000) om bestaande activiteiten op werving en binding verder uit te bouwen samen met TU Eindhoven, Fontys en Avans. De Nuffic, als uitvoerder van het actieplan *Make it in the Netherlands*, zet samen met VNO-NCW een adviescommissie op met vertegenwoordigers van alle topsectoren.
- Internationale samenwerking
 - In het AO Internationalisering heeft de Tweede Kamer aangedrongen op een betere benutting van Erasmus+. Dit betreft de centrale middelen van Erasmus+, die via open competitie verkregen kunnen worden. Nuffic verbetert haar dienstverlening op dit vlak in samenwerking met Neth-ER.
 - De koepels onderschrijven het belang om ontwikkelingssamenwerking en capaciteitsopbouw in toenemende mate ook te verbinden aan de Nederlandse handelsbelangen. Concrete maatregelen, die OCW kan noemen in haar visie, is de afspraak met BuZa en EZ dat kennisinstellingen systematischer geïnformeerd en betrokken worden m.b.t. handelsmissies. Daarnaast kan OCW van harte het pleidooi van de koepels ondersteunen om de OS-programma's Niche en NFP flexibeler en meer vraaggericht te maken voor de hoger onderwijsinstellingen.

4. *Beleid*

- Hier wordt samengevat op welke punten en op welke manier OCW beleidsmatig in zal zetten. Zoals in de nota staat beschreven, kan gedacht

worden aan: het opzetten van een nationaal beurzenprogramma, het stimuleren van mobiliteitsvensters, en het aanpassen van wet- en regelgeving. De rol van instellingen in de uitwerking en uitvoering van zulk beleid dient ook te worden benadrukt.

TER VOORBEREIDING
Aan: DGHBE

Hoger Onderwijs en Studiefinanciering

Van
5.1/2.e

T +31 6 5.1/2.e

Datum
26 maart 2014

Referentie

Bijlagen

1 (visiedocument koepels)

Kopie voor

5.1/2.e
5.1/2.e
5.1/2.e
5.1/2.e
5.1/2.e (MBO)
5.1/2.e (MBO)

Reeds afgestemd met

Aantal pagina's
4

nota

Gesprek VSNU en VH over visie internationalisering (11 april a.s.)

Paraaf 5.1/2.e

Datum

Doel

Op vrijdag 11 april (13.45 -14.30 uur) spreekt u met Martin Paul (voorzitter VSNU Stuurgroep Internationaal) en Wim Boomkamp (voorzitter VH Stuurgroep Internationaal) over de door hen opgestelde visie op internationalisering in het hoger onderwijs (zie bijlage). Hier had u hen toe verzocht op een eerder overleg in december 2013. Gezien de beperkte duur van het overleg is doel om in te gaan op een aantal punten uit de visie die voor OCW van belang zijn. Eind mei/begin juni zal de visie door de koepels aan M worden aangeboden en zal M vervolgens via een beleidsreactie op de visie nog voor de zomer de Tweede Kamer informeren (toezegging AO Internationalisering december 2013). In deze beleidsreactie zal ook een stuk over de situatie in het VO en MBO komen te staan (dit loopt via een apart afstemmingstraject met OCW directie VO/EP/Nuffic en directie MBO/MBO-raad).

Spreekschets

- 5.1/2.i + 5.2/1

Toelichting

1. Financiering nationaal beurzenprogramma

In het stuk van de koepels wordt gepleit voor opzet van een beurzenprogramma voor het aantrekken van buitenlands toptalent. Op dit moment is echter geen extra geld beschikbaar vanuit OCW voor internationalisering. Dit punt is dan ook agenderend voor toekomstig beleid. Indien de koepels het belangrijk vinden om op korte termijn een landelijk beurzenprogramma te starten, kan daarin voorzien worden door een ombuiging in de lump sum te bewerkstelligen, zoals nu ook met Surf gebeurt. Instellingen kunnen op dit moment al beurzen financieren vanuit het profileringsfonds, maar het voordeel van een nationaal beurzenprogramma is dat het bijdraagt aan de internationale *branding* van het Nederlands onderwijsstelsel. Dit beurzenprogramma hoeft niet zo duur te zijn als het Huygens-programma, dat in 2011 is beëindigd. Andere landen tonen dit aan, waaronder België, dat met €750.000 jaarlijks 100 bursalen financiert. NB Eerste reactie VSNU op voorstel ombuiging via 'lump sum' is negatief en eerste overleg met EZ en BZ over evt. co-financiering nationaal beurzenprogramma heeft nog niets concreets opgeleverd.

2. Stimuleren mobiliteitsvenster

In het afgelopen AO Internationalisering heeft M aangegeven graag de uitgaande mobiliteit van Nederlandse studenten te zien stijgen, maar dat kwaliteit voorop staat. M denkt aan een actieplan uitgaande mobiliteit, naar voorbeeld van make it in the Netherlands. Ook in de visie van de koepels wordt aangegeven dat het invoeren van een mobiliteitsvenster – een vaste plek in het curriculum waarin de student vrij is om naar het buitenland te gaan – een belangrijk instrument is voor instellingen om uitgaande mobiliteit te stimuleren en te waarborgen dat, ook met de prestatieafspraken in het achterhoofd, buitenlandervaring niet leidt tot studievertraging. M zal in de visie van OCW sterk het belang van een "ja, tenzij"-benadering wat betreft mobiliteitsvensters benadrukken. Het is van belang dat u dit ook richting de koepels uitdraagt.

3. Aanpassen wet- en regelgeving

In het stuk van de koepels wordt voorgesteld wet- en regelgeving op een aantal terreinen te versoepelen. OCW kan in haar visie aangeven op welke terreinen wel/geen extra actie wordt ondernomen. Concreet gaat het om:

a. AMvB Transnationaal onderwijs

De koepels wijzen op de opkomst van transnationaal onderwijs als een belangrijke ontwikkeling. Artikel 1.19 van de WHW schrijft voor dat een instelling voor hoger onderwijs geaccrediteerde opleidingen in het buitenland kan verzorgen. Staatsecretaris Zijlstra besloot voorlopig nog niet over te gaan tot implementatie van dit artikel, met name in verband met problemen aangaande kwaliteitsborging die opkwamen bij de casussen InHolland en Stenden. Naar aanleiding van het in de visie gestelde belang van transnationaal onderwijs voor de internationale positionering van onze ho-instellingen, is er bereidheid bij de minister om

te kijken of artikel 1.19 alsnog in werking kan treden, onder voorwaarde dat kwaliteitsborging en strikte scheiding van publieke en private middelen gewaarborgd kan worden. In dit kader zijn inmiddels de kwaliteitseisen voor onderwijs in het buitenland aangescherpt en zal de NVAO ter plaatse of via een partnerinstelling de kwaliteit controleren. Wat betreft publiek-private scheiding van middelen geldt dat transnationaal onderwijs onbekostigd is en ten behoeve van de transparantie altijd via een aparte opleiding (met eigen accreditatie en CROHO nummer) aangeboden moet worden. Dit is zeker voor bacheloronderwijs, dat volgens de wet alleen bekostigd aangeboden mag worden, een omslachtig proces waar oprichting van een aparte rechtspersoon hoger onderwijs voor nodig is. Op dit moment verkent OCW of het opzetten van een aparte onbekostigde opleiding makkelijker gemaakt kan worden en of de eis dat minimaal een kwart van de opleiding in Nederland moet plaatsvinden kan worden losgelaten. Daarbij moet ook goed inzicht worden verkregen in misbruik en oneigenlijk gebruik van publieke middelen en de controle daarop. Aan de koepels is gevraagd duidelijk aan te geven welke knelpunten in wet- en regelgeving aangepakt zouden moeten worden en welke oplossingsrichtingen zij wensen. In de brief aan de Tweede Kamer zou het voornemen kunnen worden geuit artikel 1.19 te implementeren doormiddel van een AMvB. Hiervoor zou de input van de koepels hard nodig zijn.

Datum
26 maart 2014

b. Joint programs

Versoepeling van wetgeving rondom gemeenschappelijke programma's (joint- en double degrees) in collegegeldbepaling en accreditatie. Dit blijkt echter een taai proces. Toch zijn binnen OCW eerste belangrijke stappen gezet om nog dit jaar het traject van wetsaanpassing in gang te zetten. Voorstel zou zijn om toe te zeggen dit traject voort te zetten.

c. Verlenging duur Masteropleidingen naar 2 jaar

In het verlengde van bovenstaande willen de koepels af van het wetsvoorschrift dat Masteropleidingen een omvang van 60 ECTS moeten hebben (m.u.v. natuur- en techniekstudies), daar waar de standaard in andere landen 120 ECTS is. Dit geeft bijvoorbeeld problemen bij het vormgeven van joint programs. Het mogelijk maken van een langere duur van Masteropleidingen in den brede kost echter veel geld (schatting: 100-150 miljoen). M heeft aangegeven dat zij het belang van dit punt ziet, maar dat er op dit moment weinig ruimte is voor actie (ook i.v.m. discussie leenstelsel). Voorstel is om gefaseerd te kijken hoe het probleem aangepakt kan worden, bijvoorbeeld door eerst onderzoek te doen naar wat er precies nodig is aan beleid en/of aanpassing wet- en regelgeving.

d. Wet- en regelgeving voor ontvangst van buitenlandse studenten

De koepels laten weten dat wet- en regelgeving omtrent visa/verblijfsvergunningen en stages/bijbanen vaak niet aansluit bij de wens om buitenlandse studenten te verwelkomen en aan Nederland te binden. Op een aantal punten is vooruitgang geboekt in overleg met V&J (bijvoorbeeld samenvoegen zoekjaar afgestudeerden en regeling hoogopgeleiden), andere punten zitten vast (onder andere verhogen urennorm werk naast studie, hoewel hier de in voorbereiding zijnde EU richtlijn voor onderzoekers en studenten wellicht nog uitkomst gaat bieden). In aanvulling op de acties die al in gang zijn gezet, kan OCW in lijn met suggesties van de koepels onderzoeken of de uitvoeringspraktijk van wet- en regelgeving verder verbeterd kan worden.

4. Gerichte werving buitenlandse studenten top-/tekortsectoren (motie Duisenberg)

In de visie van de koepels wordt vooral het belang van een warm welkom van buitenlandse studenten benadrukt. Met betrekking tot een nadere focus in de werving en binding van buitenlandse studenten in top- en tekortsectoren, zoals door de Tweede Kamer gevraagd (motie Duisenberg) uiten de koepels hun twijfels. Arbeidsmarktbehoefte is immers lastig te voorspellen.

Onderwijsinstellingen moeten hiervoor het gesprek aangaan met relevante partijen op nationaal en regionaal niveau. In dit verband is de Nuffic, als uitvoerder van het actieplan "Make it in the Netherlands" samen met VNO-NCW bezig om een adviescommissie op te zetten met vertegenwoordigers van alle topsectoren. Ook worden op basis van een SWOT-analyse van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland in drie regio's pilots gestart met onderwijsinstellingen, overheden en werkgevers, gericht op werving en binding van buitenlandse studenten. Brainport krijgt aanvullende subsidie om bestaande activiteiten op werving en binding verder uit te bouwen samen met TU Eindhoven, Fontys en Avans.

5. Gezamenlijke branding Nederlandse hoger onderwijs (breed via Nuffic en ook in OS/handelsmissies)

In de visie wordt het belang van een gezamenlijke branding van het gehele Nederlandse hoger onderwijs (HBO en WO) benadrukt. In het stuk worden de belangrijkste *unique selling points* benoemd voor een gezamenlijke branding via met name de Nuffic kanalen. Naar aanleiding van "Make it in the Netherlands" zal in de branding algemene informatie over studeren in Nederland gecombineerd worden met specifieke informatie over studie- en baankansen in de verschillende top- en tekortsectoren. Daarnaast wordt gewerkt aan een betere gezamenlijke branding ten aanzien van handelsmissies. Tot voor kort worden kennisinstellingen vaak te laat geïnformeerd en betrokken bij voorbereiding van handelsmissies. Op verzoek van de koepels heeft OCW met BZ en EZ inmiddels afgesproken dat kennisinstellingen eerder op de hoogte zullen worden gesteld van voorgenomen handelsmissies. OCW (IB en HO&S) zal kwartaaloverleg gaan voeren met de koepels over voorgenomen onderwijs- en handelsmissies. Het is vervolgens aan de koepels om, indien interesse mee te gaan, tijdig concreet aan te geven wat zij hebben te bieden en willen halen.

6. Betere benutting Erasmus+

In het AO Internationalisering heeft de TK gevraagd om een betere benutting van het Erasmus+ programma. Het gaat hierbij om het centrale competitieve gedeelte van Erasmus+ (het aan Nederland reeds toebedeelde decentrale gedeelte wordt via de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland verdeeld onder Nederlandse aanvragers). OCW zal in overleg met het Rijksdienst voor Ondernemend Nederland bezien op welke manier Nederlandse aanvragers extra voorgelicht/ondersteund kunnen worden, met als doel om meer aanvragen in het centrale gedeelte gehonoreerd te krijgen.

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

5.1/2.e

5.1/2.e

TER BESLUITVORMING
Aan: HO&S

*Eens
M.i. op budget '14
van open online.*

5.1/2.e

Hoger Onderwijs en
Studiefinanciering

Van

5.1/2.e

T +31 6 24 24 00 00

5.1/2.e

Datum

24 april 2014

Referentie

Bijlagen

Notitie Nuffic

Kopie voor

Reeds afgestemd met

Aantal pagina's

2

nota

Taalcursus Nederlands voor internationale studenten

Paraaf HO&S
Datum

Paraaf CBV
Datum

Aanleiding

In het actieplan Make it in the Netherlands! is aangekondigd dat we internationale studenten een introductiecursus Nederlands willen aanbieden. Vanuit OCW is eerder aangegeven hier budget voor beschikbaar te willen stellen. Nuffic heeft in bijgaande notitie een aantal opties uitgewerkt en meer inzicht in de kosten gegeven. Nuffic heeft een voorkeur uitgesproken deze cursus vorm te geven als serious game (als app op je telefoon).

Kernpunten

Taal speelt een spilfunctie in de binding van internationale studenten aan Nederland. Voor het vinden van een baan, het contact leggen met andere studenten, het meedoen sportverenigingen, etc. Daarom is in het actieplan opgenomen dat we internationale studenten een introductiecursus Nederlands willen aanbieden. Dit kan in de vorm van een online cursus (bijvoorbeeld als MOOC), maar ook op andere manieren, zoals via een serious game.

Het voorstel is om mee te gaan met de voorkeur van Nuffic voor een serious game. Er zijn een aantal best-practices waar taallessen via een app zijn vormgegeven. De Duitse app van het Goethe Instituut is een mooi voorbeeld en laat zien dat zelfs hogere taalniveaus (A2/B1) mogelijk zijn. De taal-app DUOLINGO heeft in 2013 de iPhone app of the year ontvangen. Er is dus *proof of concept*.

De kosten worden geraamd op eenmalig maximaal 150.000 euro. Hiervan wordt de ontwikkeling van de app (inclusief lesmateriaal), de promotie en onderhoud gedekt. De kosten voor een app liggen hoger dan die voor een MOOC, maar zijn incidenteel. Waar een MOOC jaarlijks terugkerende kosten heeft (hosting, content, personeelsinzet) zijn deze onderhoudskosten bij een app veel lager. Bovendien sluit een app goed aan bij de doelgroep. Zo ziet Nuffic bijvoorbeeld dat hun mobiele websites snel in populariteit winnen ten opzichte van de reguliere

website. De precieze kosten hangen af van de verdere uitwerking, maar blijven zeker binnen de 150.000 euro.

Datum
24 april 2014

Dekking was aanvankelijk voorzien vanuit het budget voor stimulering van open online onderwijs (in totaal 1 mln euro per jaar). Dit blijkt lastiger dan gedacht omdat de ambities voor dit budget hoog zijn en de taalcursus Nederlands eenmalig een groot beslag legt op dit budget. Als het mogelijk is heeft het daarom de voorkeur om deze incidentele dekking elders te regelen.

Beslispunten

- Eens met de keuze voor een serious game?
- Eens om eenmalig maximaal 150.000 euro beschikbaar te stellen als dekking voor de ontwikkeling, promotie en onderhoud van de app? Het precieze bedrag is afhankelijk van nadere onderbouwing door Nuffic na consultatie van het veld en ontwikkelaars.
- Dekking vanuit het budget voor open online onderwijs of op andere wijze?

Toelichting

Nuffic gaat na akkoord van OCW de ontwikkeling van de app aanbesteden. Een eerste stap hierin is een rondetafel met ontwikkelaars en taalcentra om gezamenlijk de mogelijkheden te bekijken en daardoor beter een bestek voor de aanbesteding te kunnen schrijven. Hierdoor ontstaat ook meer inzicht in de precieze opzet en kosten van de app. De gedetailleerde uitwerking van de app, het betrekken van alle stakeholders, het opzetten van de promotie en het onderhoud is een taak van Nuffic.

Het gaat nadrukkelijk om een introductiecursus, niet om een volwaardige taalopleiding. Daarmee wordt tegemoetgekomen aan de angst dat deze cursus het bestaande commerciële aanbod wegdrukt. Bestaande aanbieders worden betrokken in de uitwerking en kunnen de app vrij gebruiken. De app leidt bovendien niet tot een formele kwalificatie, waardoor ook het verschil met de commerciële aanbieders wordt vergroot.

De app richt zich op een zo groot mogelijke studentenpopulatie, dus is kosteloos. Kwaliteit staat voorop, voor OCW speelt mee dat het een showcase moet zijn van zowel het actieplan binding als van de mogelijkheden van open online onderwijs.

Lancering is voorzien vóór de zomer 2015, maar een aankondiging van de app zou op korte termijn uit kunnen (bijvoorbeeld bij de update over het actieplan in de visiebrief internationalisering voor de zomer).

Make it in the Netherlands!

Actielijn 1: Alles begint bij taal

Inventarisatie ten behoeve van activiteit 1: de online cursus Nederlands

Onderstaand is een samenvatting van de inventarisatie die heeft plaatsgevonden ten behoeve van de ontwikkeling van de online cursus Nederlands. Het is geen uitputtend overzicht, maar een opsomming van de belangrijkste overwegingen die in beschouwing zijn genomen en die hebben geleid tot het voorliggende voorstel. Zodra de richting bepaald is en het beschikbare budget toegekend, zal een concreet projectplan opgesteld worden (in overleg met betrokken partijen).

Drie verschillende varianten van een online cursus zijn tijdens de inventarisatie onderzocht, variërend van meer behoudend tot vooruitstrevend:

- 1) Een 'traditionele' online cursus
- 2) Een MOOC
- 3) Een serious game (app)

Het voorstel is om de mogelijkheid van de laatste variant, een serious game (app), na te streven. Serious games zijn een innovatieve vorm van online leren, die steeds vaker wordt ingezet voor onderwijs- en trainingsdoeleinden. Het is laagdrempelig, uitnodigend, sluit aan bij de interesses en beleavingswereld van de doelgroep, heeft geen continue begeleiding van een team van docenten en facilitatoren, vormt geen directe concurrentie met het reeds bestaande aanbod van de talencentra en eenmaal ontwikkeld, vergt het beperkt onderhoud (en dus beperkte kosten). Daarnaast legt het verbinding met de ambities van het kabinet op het terrein van de creatieve industrie.

Verschiedende varianten:

- 1) 'Traditionele' online cursus

Voordelen:

- Beperkte ontwikkeltijd nodig, mogelijk om redelijk snel eerste module te lanceren
- Er kan gebruik gemaakt worden van bestaand materiaal
- Redelijke ervaring bij hogeronderwijsinstellingen (onderdelen van bestaande klassikale cursussen worden vaak al ondersteund met digitale (grammatica)oefeningen bijv.)
- Redelijk eenvoudig om een specifiek niveau van het Europees referentiekader te bereiken (A1 bijv.)
- Betrekkelijk lage kosten

Nadelen/uitdagingen:

- Weinig innovatief
- Niet erg uitnodigend/aantrekkelijk
- Vergt grote hoeveelheid zelfdiscipline om cursus te doorlopen, wat betekent dat veel studenten de cursus waarschijnlijk niet zullen afmaken
- Er bestaat al een aanbod online cursussen, trainingsmaterialen, etc. (in heel verschillende vormen)
- Vormt directe concurrentie met bestaand aanbod van talencentra

Voorbeelden:

Tell Me More, wordt aangeboden door EUR en RUG:

<http://www.rug.nl/science-and-society/language-centre/language-courses-and-communication-training/online-language-learning-self-study/>

<http://store.tellmemore.com/Learn-Dutch-Online-or-with-a-Software-CD-DVD-s/117.htm>

Live Mocha, Free Online Language Learning, Nederlands wordt ook aangeboden: <http://livemocha.com/>

2BDutch, tot stand gekomen met hulp van het Taaluniecentrum: <http://www.2bdutch.nl/>

2) MOOC

Voordelen:

- Innovatief en momenteel erg in het nieuws
- MOOC Nederlandse taal bestaat nog niet
- Enige ervaring met MOOCs bestaat reeds bij hogeronderwijsinstellingen
- Mogelijkheid om certificaat af te geven

Nadelen/uitdagingen:

- Ontwikkeltijd nodig, niet mogelijk om snel eerste module te lanceren
- Vergt behoorlijke hoeveelheid zelfdiscipline om cursus af te maken (hoge uitvalpercentages bij MOOCs) wat betekent dat veel studenten de MOOC niet tot het einde zullen doorlopen
- Gemiddelde leeftijd deelnemers aan MOOCs ligt ver boven die van onze doelgroep, wat minder aansluiting bij hun belevingswereld suggereert
- MOOC per definitie open voor iedereen, dus niet alleen internationale studenten die naar Nederland komen, maar 'alles en iedereen' zou zich kunnen inschrijven en die aantallen moet je ook allemaal 'hosten'
- Overige doelen die een MOOC gewoonlijk dient (vernieuwing eigen onderwijs, marketingdoeleinden, dataverzameling en onderzoek) zijn niet van toepassing in ons geval
- Indien aansluiting bij een van de bestaande/grote MOOC platforms gewenst is (zoals Coursera bijv.) is het waarschijnlijk noodzakelijk om het onder de vlag van een onderwijsinstelling te doen
- Niet flexibel vwb starttijd: er moet vast startmoment zijn, en cursus moet dus vaker aangeboden worden
- Vergt voortdurende en intensieve begeleiding van docenten/tutors/forumbegeleiders etc. wat ook voortdurende kosten met zich meebrengt
- Als financiering ophoudt, kan cursus niet meer aangeboden worden
- Hoge (voortdurende) kosten
- Vormt enige concurrentie met bestaand aanbod van talencentra

Voorbeelden:

Coursera: <https://www.coursera.org/courses?orderby=upcoming>

edX: <https://www.edx.org/course-list>

Spanish MOOC: <http://spanishmooc.com/>

OpenupEd, Russisch: <http://www.openuped.eu/courses/details/1/29>, Duits voor Spaanstaligen:

<http://www.openuped.eu/courses/details/1/42>

3) Serious Game (app)

Voordelen:

- Innovatief en uniek
- Uitnodigend en laagdrempelig
- Sluit aan bij belevingswereld van doelgroep, gemiddeld 18- tot 25-jarigen, evenals 'oudere' studenten – serious games worden ingezet voor veel verschillende doelgroepen: van het trainen van brandweermannen voor de nieuwe wagens tot het op peil houden van het kennisniveau van luchtverkeersleiders en in de medische zorg
- Flexibel vwb starttijd: op elk moment te starten en weer op te pakken om verder te spelen
- Geen voortdurende begeleiding nodig van docenten/tutors etc.
- Eenmaal ontwikkeld, vergt het beperkt onderhoud (en dus beperkte kosten)
- Vormt geen concurrentie met bestaand aanbod van talencentra
- Mogelijk om (spel)element van 'competitie' in te bouwen (wat uitnodigend werkt)
- Eventueel ook interactie mogelijk tussen spelers (die bijv. naar dezelfde stad gaan voor hun studie)?? -> technisch mogelijk, maar zal uitgezocht moeten worden of ook haalbaar

Nadelen/uitdagingen:

- Ontwikkeltijd nodig, niet mogelijk om snel eerste module te lanceren
- Wellicht lastig om een specifiek niveau van het Europees referentiekader te bereiken (A1 bijv.)
- Geen mogelijkheid om certificaat af te geven
- Hoge ontwikkelkosten, maar vervolgens wel beperkte onderhoudskosten

Voorbeelden:

Serious Games voor Duitse taalverwerving ontwikkeld door het Goethe Instituut:

<http://www.goethe.de/lrn/duw/lad/his/deindex.htm>

LOI cursussen Spaans en Engels voor kinderen, en demo LOI Kidzz Thuis trainer, ontwikkeld door

Organiq: <http://www.loikidzzproeflesthuis trainer.nl/> en <http://www.organiq.nl/?p=2602>

Introductiecursus Frans ontwikkeld door Zwitserse talencentra: <http://www2.unil.ch/cajoue/>

Ter informatie:

Duo Lingo

<https://www.duolingo.com/>

Een populaire app die uitnodigt tot taal leren, blijven oefenen, in competitie met je vrienden, laagdrempelig, heeft prijzen gewonnen (waaronder 2013 iPhone app of the year) – Nederlands is niet een van de geboden talen

The Independent: "the key to Duolingo's success lies in gamification".

"According to von Ahn (co-founder), reaching the current goal for the app is to help you achieve roughly the B2 level ("upper intermediate user") in the common European framework of reference for languages".

Conclusie en voorstel

Uitgaande van de in het actieplan geformuleerde ambities, evenals de wensen van OCW met betrekking tot het innovatieve karakter van de te ontwikkelen cursus, zijn vooral de laatste twee varianten overwogen, de MOOC en de serious game (app).

Een van de doelen van actielijn 1, zoals geformuleerd in het actieplan, is om 'het makkelijk en aantrekkelijk te maken om Nederlands te leren'. Daarnaast is het de bedoeling dat de online cursus 'een eerste kennismaking is met de Nederlandse taal', zodat studenten vervolgens 'makkelijker doorstromen naar een klassikale taalles'. Met andere woorden, de intentie is dat de te ontwikkelen cursus een eerste introductie vormt, waarop vervolgens voortgeborduurd kan worden na aankomst in Nederland.

Om een online training Nederlands daadwerkelijk aantrekkelijk en uitnodigend te maken, en daarmee zoveel mogelijk internationale studenten te verleiden om Nederlands te leren, is het nodig aan te sluiten bij de interesses en beleavingswereld van de doelgroep: studenten grofweg tussen de 18 en 25 jaar. Op het moment waarop de training aangeboden wordt, voorafgaand aan hun vertrek naar Nederland of aan het begin van de studie, hebben zij veel zaken die hun aandacht vereisen. Het leren van Nederlands moet dan zeer uitnodigend zijn van karakter, wil het niet wegvallen tegen andere prioriteiten.

Voor wat betreft de MOOC, ligt de gemiddelde leeftijd van MOOC-deelnemers aanzienlijk boven de gemiddelde studentenleeftijd (MOOC-deelnemers zijn gemiddeld 34 à 35 jaar), wat suggereert dat het in eerste instantie niet de jongerendoelgroep aanspreekt. Ook hebben MOOCs bijzonder hoge uitvalpercentages, mede vanwege de zelfdiscipline en interne motivatie die nodig is om de cursus tot het einde te doorlopen. Als deze zelfdiscipline en volharding onder 35-jarige professionals al voor hindernissen zorgt, is de verwachting dat dit voor 22-jarige studenten zeker niet minder het geval zal zijn. Daarnaast vergt het aanbieden van een MOOC constante en intensieve begeleiding door docenten/tutors/forumbegeleiders/etc.

Met betrekking tot kosten, worden de ontwikkelkosten voor een MOOC geschat grofweg tussen de EUR 50.000 en EUR 100.000 (over het algemeen EUR 100.000 voor een eerste MOOC, EUR 50.000 voor volgende MOOCs). Dit is exclusief de uren van docenten en andere ondersteuning vanuit de universiteit. Echter, voor elke 're-run' van de MOOC is weer begeleiding nodig (van docenten, forumbegeleiders, ICT-ondersteuning, etc.). Bij de eerste 're-run' van een 5-weekse MOOC van de Universiteit Leiden, bijvoorbeeld, was de docent 20-40 uur kwijt en zijn ondersteuning meerdere dagen per week. Om een MOOC Nederlandse taal meer dan eens aan te bieden, zouden meerdere 're-runs' nodig zijn, die elke keer aanzienlijke kosten met zich meebrengen.

Binnen online leren is 'gamification' een trend die een groeiende aandacht krijgt. Serious games (al dan niet in de vorm van een app) worden steeds vaker ingezet voor onderwijs- en trainingsdoeleinden: van het trainen van brandweermannen op de nieuwe brandweerwagens tot het op peil houden van het kennisniveau van luchtverkeersleiders en in de medische zorg.

'Een serious game is een spel met een ander primair doel dan puur vermaak. Het voornaamste doel is dan bijvoorbeeld communiceren, werven of selecteren, onderwijzen of het verwerven van inzicht.' [...]

'Het vermaak in een serious game dient om de beleving te versterken en daarmee ook de overdracht van informatie. Daartoe worden de doelen impliciet ingebouwd in het spel, zodat de speler volledig kan opgaan in het

spelen. De ontwerper van het spel (gamedesigner) zal om dit doel te bereiken nauw moeten samen werken met de ontwikkelaar van het spel en een deskundige op het gebied van het primaire doel.¹

Hoewel er al enkele voorbeelden zijn van het gebruik van serious games voor vreemde taalverwerving (zie voorbeelden hierboven) is het nog een nieuwe ontwikkeling. In haar brief aan de Tweede Kamer, over open en online onderwijs (van 8 jan. jl.), gaf de Minister aan de ontwikkelingen op het gebied van open en online onderwijs in een brede context te zien, spoorde zij instellingen aan te experimenteren en benadrukte zij tenslotte de verbinding te willen leggen met de ambities van het kabinet op een aantal terrein waaronder die van de creatieve industrie.

Serious games sluiten aan bij de belevingswereld van de doelgroep die wij proberen te bereiken. Ze zijn laagdrempelig en uitnodigend, en houden, wanneer goed ontwikkeld, de aandacht van deze jonge doelgroep langer vast dan online oefeningen, opdrachten of andere meer 'cursusachtige' elementen. Als internationale studenten oprecht plezier beleven aan het kennismaken met de Nederlandse taal en cultuur, wordt hun interesse en nieuwsgierigheid gewekt, wat na aankomst in Nederland kan leiden tot vervolginspanningen om de Nederlandse taal verder onder de knie te krijgen.

De ontwikkelkosten voor een dergelijke serious game zijn aanzienlijk (uitgaande van de intentie de te bereiken taalkennis zo groot mogelijk te maken), echter eenmaal ontwikkeld kan het zonder constante begeleiding (anders dan ICT-ondersteuning) voortdurend aangeboden worden. De investering zou op die manier een blijvend resultaat opleveren, dat niet ophoudt te bestaan zodra financiering voor begeleiding wegvalt.

Aangezien een serious game (app) voor taalverwerving een innovatieve online leervorm betreft, vormt het ook geen directe concurrentie met het reeds bestaande aanbod van de talencentra van de hogeronderwijsinstellingen, wat van belang is omdat het gratis aangeboden zal worden.

Voor wat betreft kosten, wordt een serious game (app) duurder naarmate hij complexer is. De complexiteit hangt onder andere samen met het aantal verschillende acties dat uitgevoerd kan worden, het aantal spelniveaus (moeilijkheidsgraden) dat bijvoorbeeld bereikt kan worden, en de hoeveelheid content die verwerkt moet worden. Bij taal betreft het een behoorlijke hoeveelheid content: dialogen, situaties als jezelf presenteren, de weg vragen, in een winkel een aankoop doen, etc. Op basis van de tot nu toe verkregen informatie is de schatting dat voor EUR 100.000 tot EUR 150.000 een kwalitatief goede én leuke serious game (app) gemaakt kan worden. Echter, aangezien het (hoogstwaarschijnlijk) een aanbesteding zal betreffen, zouden er grote prijsvariaties kunnen zijn tussen de verschillende offertes. Na deze initiële ontwikkelkosten, zijn de kosten voor onderhoud beperkt: afhankelijk van het aantal benodigde updates en (technische) issues, grofweg rond de EUR 10.000 per jaar. Als de serious game in de vorm van een app is gemaakt, zijn ook de kosten voor hosting beperkt, aangezien de applicatie door iedereen gedownload wordt en direct op hun mobiel gebruikt wordt.

Op basis van het voorgaande is ons voorstel om de mogelijkheid van een serious game (app) na te streven. De ontwikkeling en bouw van de game zal hoogstwaarschijnlijk moeten worden aanbesteed, maar voor de ontwikkeling van de content (de dialogen en situaties die aan bod zouden moeten komen, de aspecten van het

¹ http://nl.wikipedia.org/wiki/Serious_game

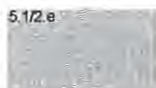
A1 niveau van Nederlands die bijv. behandeld zouden moeten worden, etc.) kan samengewerkt worden met (docenten van) de NUT² en Nederlandse Taalunie, de inhoudelijke deskundigen op dit terrein.

² De NUT is de vereniging van Nederlandstalige Universitaire Talencentra

TER BESLUITVORMING

Aan: HO&S

5.1/2.e

8/5

**Hoger Onderwijs en
Studiefinanciering**

Van

5.1/2.e

T +31 6 5.1/2.e

Datum

7 mei 2014

Referentie

A.1

Bijlagen

Notitie Nuffic

Kopie voor**Reeds afgestemd met****Aantal pagina's**

2

nota

Taalcursus Nederlands voor internationale studenten

Paraaf HO&S-CBV 5.1/2.e

Datum

Aanleiding

In het actieplan Make it in the Netherlands! is aangekondigd dat we internationale studenten een introductiecursus Nederlands willen aanbieden. Vanuit OCW is eerder aangegeven hier budget voor beschikbaar te willen stellen. Nuffic heeft in bijgaande notitie een aantal opties uitgewerkt en meer inzicht in de kosten gegeven. Nuffic heeft een voorkeur uitgesproken deze cursus vorm te geven als serious game (als app op je telefoon).

Kernpunten

Taal speelt een spilfunctie in de binding van internationale studenten aan Nederland. Voor het vinden van een baan, het contact leggen met andere studenten, het meedoen sportverenigingen, etc. Daarom is in het actieplan opgenomen dat we internationale studenten een introductiecursus Nederlands willen aanbieden. Dit kan in de vorm van een online cursus (bijvoorbeeld als MOOC), maar ook op andere manieren, zoals via een serious game.

Het voorstel is om mee te gaan met de voorkeur van Nuffic voor een serious game. Er zijn een aantal best-practices waar taallessen via een app zijn vormgegeven. De Duitse app van het Goethe Instituut is een mooi voorbeeld en laat zien dat zelfs hogere taalniveaus (A2/B1) mogelijk zijn. De taal-app DUOLINGO heeft in 2013 de iPhone app of the year ontvangen. Er is dus *proof of concept*.

De kosten worden geraamd op eenmalig maximaal 150.000 euro. Hiervan wordt de ontwikkeling van de app (inclusief lesmateriaal), de promotie en onderhoud gedekt. De kosten voor een app liggen hoger dan die voor een MOOC, maar zijn incidenteel. Waar een MOOC jaarlijks terugkerende kosten heeft (hosting, content, personeelsinzet) zijn deze onderhoudskosten bij een app veel lager. Bovendien sluit een app goed aan bij de doelgroep. Zo ziet Nuffic bijvoorbeeld dat hun mobiele websites snel in populariteit winnen ten opzichte van de reguliere

website. De precieze kosten hangen af van de verdere uitwerking, maar blijven zeker binnen de 150.000 euro.

Datum
24 april 2014

Dekking is voorzien vanuit het budget voor stimulering van open online onderwijs (in totaal 1 mln euro per jaar). Op dit budget is in 2014 voldoende ruimte voor dekking van de app. Met CBV en Nuffic wordt gekeken wat de meest praktische manier is om deze middelen aan Nuffic beschikbaar te stellen.

Beslispunten

- Eens met de keuze voor een serious game? *is!*
- Eens om eenmalig maximaal 150.000 euro beschikbaar te stellen als dekking voor de ontwikkeling, promotie en onderhoud van de app? Het precieze bedrag is afhankelijk van nadere onderbouwing door Nuffic na consultatie van het veld en ontwikkelaars.

Toelichting

Nuffic gaat na akkoord van OCW de ontwikkeling van de app aanbesteden. Een eerste stap hierin is een rondetafel met ontwikkelaars en taalcentra om gezamenlijk de mogelijkheden te bekijken en daardoor beter een bestek voor de aanbesteding te kunnen schrijven. Hierdoor ontstaat ook meer inzicht in de precieze opzet en kosten van de app. De gedetailleerde uitwerking van de app, het betrekken van alle stakeholders, het opzetten van de promotie en het onderhoud is een taak van Nuffic.

Het gaat nadrukkelijk om een introductiecursus, niet om een volwaardige taalopleiding. Daarmee wordt tegemoetgekomen aan de angst dat deze cursus het bestaande commerciële aanbod wegdrukt. Bestaande aanbieders worden betrokken in de uitwerking en kunnen de app vrij gebruiken. De app leidt bovendien niet tot een formele kwalificatie, waardoor ook het verschil met de commerciële aanbieders wordt vergroot.

De app richt zich op een zo groot mogelijke studentenpopulatie, dus is kosteloos. Kwaliteit staat voorop, voor OCW speelt mee dat het een showcase moet zijn van zowel het actieplan binding als van de mogelijkheden van open online onderwijs.

Lancering is voorzien vóór de zomer 2015, maar een aankondiging van de app zou op korte termijn uit kunnen (bijvoorbeeld bij de update over het actieplan in de visiebrief internationalisering voor de zomer).

nota

TER VOORBEREIDING

Aan: M

Voorbereiding aanbieding visie 'Internationalisering Hoger Onderwijs' door VSNU en VH

Paraaf COM

Datum

Paraaf DGHWE

Datum

Hoger Onderwijs & Studiefinanciering

Van

5.1/2.e

T +31 65.1/2.e

Datum

16 mei 2014

Referentie**Bijlagen**

Logistiek Memo (COM)

Kopie voor

COM/5.1/2.e

COM/5.1/2.e

OWB/5.1/2.e

HO&S/5.1/2.e

Reeds afgestemd met

COM, OWB

Aantal pagina's

1

Aanleiding

Op uw uitnodiging hebben de VH en VSNU samen een visie op internationalisering van het hoger onderwijs opgesteld. Deze visie wordt 26 mei aan u aangeboden en wordt als bijlage met uw eigen visiebrief over internationalisering voor de zomer naar de kamer gestuurd. Parallel ontvangt u een nota ter besluitvorming over deze visiebrief (). De spreekschets voor uw reactie is algemeen gehouden om niet vooruit te lopen op uw besluitvorming over de visiebrief.

Doel

Over een aantal onderwerpen in de visiebrief heeft u nog geen besluit genomen (zoals een voorgesteld scholarship-programma en transnationaal onderwijs). Het doel van de aanbieding is dan ook 1) het in ontvangst nemen van het visiestuk van de koepels; 2) een fotomoment en persbericht voor de koepels; 3) het geven van een eerste korte reactie op het stuk.

Toelichting

Dit zijn de belangrijkste inhoudelijke punten uit de visie van de koepels:

- *Branding van het Nederlands systeem voor hoger onderwijs en onderzoek* Nederland kan meer halen uit een gezamenlijke internationale *branding*. Hierin dienen de *unique selling points* van het Nederlands hogeronderwijsstelsel centraal te staan. De koepels noemen het brede aanbod van onderwijs binnen het binaire systeem, nauwe samenwerking tussen kennisinstellingen en bedrijfsleven, het brede Engelstalige aanbod van studies, de onderwijs- en onderzoekscultuur die draait om vrijheid van meningsuiting en nieuwsgierigheid als *unique selling points*.

- *Versterking van internationale vaardigheden en mobiliteit*

Internationale en interculturele vaardigheden worden in toenemende mate gevraagd door werknemers, zo blijkt uit onderzoek van ROA. Studenten kunnen die vaardigheden opdoen door een deel van de studie in het buitenland te volbrengen (studiepuntmobiliteit), door een gehele studie in het buitenland te volgen (diplomamobiliteit) en door in de context van de studie in Nederland actief met internationale medestudenten en docenten samen te werken (de *truly international classroom*). De koepels geven aan dat steeds meer opleidingen ervoor kiezen studiepuntmobiliteit de norm voor alle studenten te maken doormiddel van een mobiliteitsvenster: een specifieke periode die ruimte biedt om in het kader van het curriculum in het buitenland leerervaringen op te doen.

- *Investeren in internationale netwerken en samenwerking*

Hogescholen en universiteiten hebben de ambitie om maximaal gebruik te maken van de mogelijkheden voor samenwerking die de Europese programma's voor onderwijs (Erasmus+), onderzoek en innovatie (Horizon 2020) en structuur en investeringsfondsen (ESIF) bieden. Instellingen zoeken met name samenwerking rond *global development challenges*. Ook benadrukken zij het belang van goede een goede aansluiting van instellingen op handels- en kennismissies.

Gesprekagenda met OCW

Zie voor meer details de nota bij de visiebrief. De koepels beschrijven in hun visie de volgende gesprekspunten met OCW:

- *Nationaal generiek scholarship-programma*

De koepels zijn van mening dat een belangrijk gemis in de gezamenlijke branding van het Nederlands onderwijsstelsel een generiek scholarship-programma is.

- ➔ OCW onderschrijft het belang van de branding van het Nederlands onderwijsstelsel en begrijpt de wens om een nationaal scholarship-programma. U kunt de intentie uitspreken binnen de OCW-begroting middelen te vinden, mits die worden gematcht door de instellingen.

- *Handels- en kennismissies*

In dit kader van branding is het aansluiten van kennisinstellingen bij handels- en kennismissies ook belangrijk.

- ➔ U kunt aangeven dat OCW zich zal inzetten voor een betere aansluiting van instellingen bij handels- en kennismissies. Voor een belangrijk deel zal dit moeten binnen de structuur van de Dutch Trade Board en de topsectoren. Begin juni is hierover overleg tussen bestuurders van VSNU en VH, en de D.IB.

- *Joint en double degrees*

De koepels vinden dat er meer flexibiliteit moeten komen om in de toekomst meer gezamenlijke opleidingen met internationale partners aan te kunnen bieden.

- ➔ U kunt aangeven dat OCW stappen zet richting een wetstraject te zetten. Daarbij kunt u benoemen dat de inhoudelijke details van dit traject zich beter lenen voor een volgend overleg.

- *Transnationaal onderwijs*

De koepels zijn van mening dat er samen met de overheid antwoorden gevonden zullen moeten worden op de toename en gevolgen van transnationaal onderwijs, waarbij de mogelijkheden voor de instellingen moeten worden vergroot.

- U kunt aangeven dat u het belang onderschrijft deze opdracht samen op te pakken. Onze intentie is om transnationaal onderwijs mogelijk te gaan maken. Daarbij zal moeten worden geborgd dat de kwaliteit van het onderwijs onomstreden is.

- *Verlenging masteropleidingen*

De koepels roepen op masterfase te verlengen naar 2 jaar. Dit is internationaal de norm en een verlenging zou het aantrekkelijker maken voor internationale studenten in Nederland hun master te volgen.

- U kunt aangeven dat de kosten die hiermee gepaard zouden gaan aanzienlijk (circa 150 miljoen euro structureel) en op korte termijn zeker niet beschikbaar zijn. Er zou samen met de koepels verder verkend kunnen worden wat de precieze meerwaarde zou zijn en hoe eventueel een kleinere stap kan worden gezet.

- *Wederzijdse erkenning en accreditatie*

Er zullen op het terrein van wederzijdse erkenning van accreditatie grote stappen gezet moeten worden. Daarnaast is er een toenemende behoefte aan betrouwbare systemen voor diplomavergelijking en –waardering en documentenverificatie.

- OCW onderschrijft de waarde van op internationaal niveau geregelde erkenning en accreditatie. We zijn bezig bij Nuffic procedures voor erkenning te versoepelen en te onderzoeken of automatische erkenning binnen de Benelux mogelijk is.
- Mogelijke vervolgvraag: welke verbeteringen zien de koepels concreet voor zich?

- *Open access*

Ook willen de kennisinstellingen verder werken aan de ontwikkeling van nieuwe verdienmodellen voor open access. Daarvoor is samenwerking met nationale overheden en uitgeverijen onontbeerlijk.

- OCW onderschrijft het belang van open access voor de toekomst van het wetenschapsbestel. Om die reden heeft de staatssecretaris dan ook in november vorig jaar een brief gestuurd aan de Tweede Kamer, waarin hij zegt te streven naar 100% open access publiceren in 2024.

Advies voor Ministerraad

Aan de Minister

Advies van 5.1/2.e – 5.1/2.e 5.1/2.i telefoonnr: 0635.1/2.e

Medeparaaf

Onderwerp Vereenvoudiging toelatingsregelingen voor kennis en talent

V&J, 18 juni 2014, [REDACTED]

Datum advies 25 juni 2014

Advies

Akkoord (mede namens OCW)

Spreekschets

5.1/2.i + 5.2/1

Onderbouwing

In november 2013 heeft u het gezamenlijk actieplan "Make it in the Netherlands!" gelanceerd. Onderdeel van dit actieplan is het binden van internationale studenten aan Nederland door wegnemen van knelpunten in de migratieregelgeving. Hierover vonden reeds ambtelijke gesprekken plaats tussen VenJ, OCW, EZ en SZW. De evaluatie van de Regeling Hoogopgeleiden door het WODC was een tweede aanleiding tot deze wijziging.

Het onderhavige voorstel heeft tot doel vreemdelingen die in Nederland hebben gestudeerd op HBO of WO-niveau, zijn gepromoveerd of wetenschappelijk onderzoek hebben verricht, te behouden voor de Nederlandse arbeidsmarkt. Hiertoe worden de doelgroepen van de regeling Hoogopgeleiden die in Nederland onderwijs hebben genoten, overgeheveld naar het zoekjaar afgestudeerde. Het zoekjaar mag opgenomen worden tot drie jaar na het afstuderen of het afronden van het onderzoek.

Departementaal vertrouwelijk

Met dit voorstel worden twee belangrijke knelpunten van de bestaande zoekjaren opgelost, namelijk de twv-plicht voor de grootste groep deelnemers aan de regeling Hoogopgeleiden wordt hiermee opgeheven en de onduidelijke verschillen tussen beide zoekjaren verdwijnen. De regeling Hoogopgeleiden voor de groep in het buitenland aan de top 200 universiteiten afgestudeerde studenten met een Master-graad blijft bestaan.

Politieke context (regeerakkoord, parlement, maatschappelijke organisaties, andere departementen)

-

Financiële gevolgen

-

nota

TER VOORBEREIDING

Aan: HO&S

Hoger Onderwijs en
Studiefinanciering

Van

5.1/2.e

T +31 6 5.1/2.e

Datum

08 december 2014

Referentie

Bijlagen

Kopie voor

5.1/2.e

5.1/2.e

Reeds afgestemd met

Aantal pagina's

3

Telefonisch gesprek directeuren V&J en SZW betreffende
bouwkunst

Paraaf HO&S

Datum

Aanleiding

Hierbij een korte voorbereiding voor het gesprek met de directeuren SZW en V&J betreffende de problematiek rondom de bouwkunsten.

De volgende planning is afgesproken:

- VenJ en SZW checken of de wijzigingen in lopende trajecten mee kunnen lopen
- VenJ legt het ter besluitvorming voor aan S.VenJ
- SZW legt het ter besluitvorming voor aan M.SZW
- Na akkoord worden de academies voor bouwkunst geïnformeerd en kunnen zij de studenten informeren
- **Per 1/2/2015 is de VenJ-regeling rond**
- **Per 1/5/2015 is de wijziging BUWAV rond**

Recent:

- VenJ: De nota ligt vanaf vrijdag bij de Staatsecretaris. VenJ wacht zijn bericht nog af.
- SZW: De nota is nog twee stappen verwijderd van de minister.

Doel gesprek:

- Kort informeren naar de voortgang van actiepunten en benadrukken dat onze minister het echt belangrijk vindt dat studenten zich voor 1 februari kunnen inschrijven.
- Daarnaast bij SZW benadrukken dat de BUWAV (voor het arbeidsgedeelte) wel iets later geregeld kan worden, maar liefst wel zo snel mogelijk zodat studenten aan het werk kunnen.

Toelichting:

In 2013 werd het Modern Migratiebeleid (MOMI) ingevoerd met als doel het stroomlijnen en vereenvoudigen van diverse vormen van migratie,

zoals studentmobiliteit. Voor ho instellingen werd het makkelijker om talentvolle studenten aan te trekken ten behoeve van hun internationaliseringsambities. In het kort is het door de strengere naleving van het Modern Migratiebeleid (MoMi) voor deze masteropleidingen (die een aparte status hebben in de WHW door hun *concurrent* model van onderwijs en werkervaring) niet meer mogelijk om internationale studenten te werven, omdat zij als deeltijd geregistreerd staan, in plaats van voltijd wat een vereiste is in het MoMi. Deze opleidingen hebben ons samen met de VH dringend verzocht om zo snel mogelijk tot een oplossing te komen.

De Academies van Bouwkunst (Amsterdamse Hogeschool voor Kunsten, Hogeschool Rotterdam, ArtEZ Hogeschool voor de Kunsten, Zuyd Hogeschool, Fontys en Hanzehogeschool) hebben een specifiek onderwijsmodel, namelijk het *concurrent* model waarbij studenten tegelijkertijd onderwijs volgen en betaalde werkervaring opdoen. Het masterprogramma duurt 4 jaar (4 x 60 ECTS) en bevat een onderwijsdeel en een werkervaringsdeel. Beiden horen bij het curriculum en worden door de NVAO geaccrediteerd. Deze opleidingen hebben een aparte status in de WHW en deze opleidingen worden als 'deeltijd' in het CROHO geregistreerd (art. 7.4b lid 7 WHW). Dat de opleidingen als deeltijd in het CROHO staan, blijkt gevolgen te hebben voor de verblijfsvergunningen van de niet-EER-studenten. Voor niet-EER studenten geldt als voorwaarde voor een studieverblijf dat ze een voltijdstudie moeten volgen. Bij de bepaling of een opleiding als voltijd of deeltijd wordt gezien, baseert de IND zich op de registratie in het CROHO. In de oude situatie (voor het MoMi) ging de IND hier soepel mee om en werd er een uitzondering gemaakt voor de Bouwkunst door middel van een brief van het Centrum voor Werk in Inkomen (CWI) uit 2003. Sinds het MoMi wordt er strenger gecontroleerd op handhaving en de IND neemt niet langer genoegen met deze brief.

Er ligt ook een probleem bij de regelgeving van SZW als het gaat om het werkervaringsgedeelte van de studenten aan de bouwkunsten. Studenten aan de bouwkunsten hebben als vereiste dat ze naast hun studie moeten werken om de werkervaring op te doen dat bij het concurrent model hoort. Internationale studenten hebben hierdoor te maken met de volgende twee problemen: Ze moeten zich houden aan de urennorm van maximaal 10 uur en ze hebben een tewerkstellingsvergunning-plicht (de werkgever moet een twv aanvragen en daardoor melding doen bij het UWV). Door het niet voldoen aan deze vereisten overtreden de bouwkunsten onopzettelijk de regels en lopen het risico op hoge boetes. Daarom moet ook voor de Wet Arbeid Vreemdelingen (WAV)-kant een uitzondering komen in de regelgeving.

Bij de Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten (AHK) bijvoorbeeld zijn er momenteel 5-10 niet-EER studenten in de wacht gezet, omdat zij zich niet kunnen inschrijven door de huidige regelgeving. De eerste aspirant student heeft zich inmiddels weer teruggetrokken. De tijd dringt daarom om snel tot een oplossing te komen.

VenJ:

- Kern: Het voorstel is om voor de bouwkunst-opleidingen een uitzondering te maken per ministeriële regeling. Kern van deze regeling is dat, voor het verstrekken van verblijfsvergunningen, deze opleidingen worden beschouwd als zijnde voltijdsopleidingen.
- Ministeriële regeling: De academies van de Bouwkunst hebben een uitzonderlijke positie in de WHW en daarmee is te verdedigen dat er een uitzondering wordt gemaakt voor deze opleidingen in het MOMI. Dit kan formeel geregeld worden door een ministeriële regeling van V&J. Hierin wordt bepaald dat de bouwkunst-opleidingen worden beschouwd als voltijdsopleidingen bij het beoordelen van studieverblijfsvergunningen. De grondslag voor deze ministeriele regeling is artikel 3.41 van het Vreemdelingenbesluit 2000. Artikel 3.41 lid 1 c Vreemdelingenbesluit 2000 biedt hiervoor ruimte: 'regeling van Onze Minister na overleg met Onze Minister die het aangaat aangewezen opleiding of studie [...]'. Op die manier kunnen niet-EER studenten voor de masteropleidingen bouwkunst weer toegelaten worden zonder dat de programma's van de betreffende opleidingen aangepast hoeven te worden. Dit is een ministeriele regeling van de minister van VenJ na overleg met de minister van OCW. OCW draagt zorg voor een sluitende definitie van de betreffende opleidingen (CROHO-nummers).

SZW:

- SZW maakt een uitzondering in de BUWAV (Besluit Uitvoering Wet Arbeid Vreemdelingen) dat studenten bouwkunst volledig zijn vrijgesteld van alle beperkingen van de WAV. Dit is ook de manier waarop het voor bijvoorbeeld geneeskundestudenten is geregeld. Aanpassen BUWAV kost een half jaar. In dit geval kan de werkervaring als stage worden beschouwd zonder dat Inspectie SZW moet handhaven, dus hoeft ook VenJ de beperkingen van de urennorm in de verblijfsvergunning niet aan te passen. In dit geval is er ook geen twv-plicht.

nota

TER BESLUITVORMING

Aan: M

**Hoger Onderwijs en
Studiefinanciering****Van**

5.1/2.e

T +31 6 5.1/2.e

Datum

13 maart 2015

Referentie**Bijlagen****Kopie voor**

D.HOenS

D.IB

5.1/2.e

5.1/2.e

Reeds afgestemd met**Aantal pagina's**

2

Engelstaligheid in het Hoger Onderwijs

Paraaf IB

Datum

Paraaf DGHBE

Datum

Aanleiding

- Recent publiceerde de Universiteit Twente plannen voor de invoering van het Engels als voertaal per 2020. Daarnaast publiceerden begin dit jaar enkele docenten aan de UvA en VU een manifest tot behoud van het Nederlands binnen de geesteswetenschappen¹
- In beide gevallen rees de vraag, waar de grens ligt tussen twee doelstellingen: enerzijds borging van het Nederlands als taal van cultuur en wetenschap en anderzijds – in het kader van verdere internationalisering – de bevordering van kwalitatief hoogwaardige Engelstalige opleidingen.
- Intussen neemt het aantal Engelstalige studies nog steeds toe (zie [bijlage 1](#)). Naar verwachting zal de betreffende vraag vaker terugkomen. Het onderwerp vergt daarom nadere aandacht (bijvoorbeeld in het kader van de strategische agenda) en een al dan niet gefixeerd standpunt.

Uitgangspunten

- In haar advies² van oktober 2011 duidde de Onderwijsraad al op het spanningsveld tussen de rol van het (hoger) onderwijs als hoeder van de Nederlandse taal en cultuur en de toenemende (en deels ook gewenste) verengelsing van het hoger onderwijs. Zonder echte keuzes te maken, bepleitte de Raad een meer doordacht taalbeleid op instellingsniveau met een strikte onderbouwing van de taalkeuzes die worden gemaakt.

¹ Piet Gerbrandy e.a. : "Engelstalig Onderwijs binnen ACASA?: Een manifest tot behoud van het Nederlands, Amsterdam 27 oktober 2014

² Rapport "Weloverwogen gebruik van Engels in het hoger onderwijs, Onderwijsraad, oktober 2011.

Daarnaast bepleitte de Raad bevordering van de kwaliteit van het Engelstalig onderwijs, betere beheersing door docenten en studenten van het Engels en meer kennismaking van buitenlandse studenten met de Nederlandse taal en cultuur.

In reactie³ op het advies stelde de toenmalige staatssecretaris van OCW dat de instellingen ook op het punt van taalbeleid transparant(er) moeten zijn en een antwoord zouden moeten geven op de vraag hoe o.a. hun taalbeleid in functie staat van hun onderwijs- en kwaliteitsdoelen. De staatssecretaris verwees daarbij naar de (facultatieve) mogelijkheden van ondersteuning via het NVAO bijzonder keurmerk internationalisering.

Bij dezelfde gelegenheid gaf hij eveneens aan niet akkoord te gaan met anderstalige opleidingen, die uitsluitend door anderstaligen worden gevolgd (het ging daarbij met name om enkele Duitstalige opleidingen in de grensstreek). Die opvatting is echter niet in wet- of regelgeving vervat.

- Alles bij elkaar zijn er in termen van wet- en regelgeving drie handvaten die enig soelaas bieden bij de beoordeling van scheidslijnen tussen het Nederlands en het Engels in het hoger onderwijs:
 - a. Tekst WHW: Artikel 7.2. Taal:
Het onderwijs wordt gegeven en de examens worden afgenomen in het Nederlands. In afwijking van de eerste volzin kan een andere taal worden gebezigd:
 - wanneer het een opleiding met betrekking tot die taal betreft,
 - wanneer het onderwijs betreft dat in het kader van een gastcollege door een anderstalige docent gegeven wordt, of
 - indien de specifieke aard, de inrichting of de kwaliteit van het onderwijs dan wel de herkomst van de studenten daartoe noodzaakt, overeenkomstig een door het instellingsbestuur vastgestelde gedragscode.
 - b. In het algemeen is OCW geen voorstander van grootschalige 'verengelsing' van het hoger onderwijs. De wet biedt echter wel ruimte voor maatwerk, waar dat functioneel en passend is.
 - c. Een algemeen aanvaard uitgangspunt is voorts dat het gebruik van het Engels in het hoger onderwijs niet ten koste mag gaan van de kwaliteit van het onderwijs. Bij accreditering en inspectie wordt op die kwaliteit toegezien, hoewel het Engels taalgebruik hooguit als informeel criterium wordt gezien (NVAO bijzonder keurmerk

³ Brief van de staatssecretaris van OCW, Handelingen TK 2011-2012, 33000, nr.158, 23 december 2011

internationalisering⁴)

⁴ Dit keurmerk kijkt specifiek naar zaken als de visie op internationalisering, de leeruitkomsten, de kwaliteit van docenten en de samenstelling van de studentenpopulatie.

- De instellingen hebben aangegeven⁵ ook zelf de kwaliteit van het Engels bij docenten te willen borgen, bij voorbeeld door ontwikkelingsafspraken in het kader van de cao, door afspraken te maken in het kader van de Basiskwalificatie Onderwijs (BKO), door het aanbieden van trainingen gericht op de international classroom, of door het stimuleren van fysieke docentmobiliteit (zoals met Erasmus plus).
- Uit bovenstaande uitgangspunten valt echter niet af te leiden wanneer Engelstaligheid in het hoger onderwijs nu wél en wanneer dat niet wenselijk of toelaatbaar is, behalve dat aan die keuze een onderbouwde en transparante gedragslijn ten grondslag moet liggen.

Voors en tegens

- Als voordelen van Engelstaligheid in het hoger onderwijs worden doorgaans genoemd de voorbereiding van Nederlandse studenten op een internationale arbeidsmarkt en – andersom – de aantrekkelijkheid van het Nederlandse hoger onderwijs voor buitenlandse studenten. De toenemende groei van het aantal Engelstalige studies in Nederland valt mede daaruit te verklaren.
- Daarbij telt eveneens als overweging dat er studies zijn die zo sterk ontsproten zijn *aan* en geworteld zijn *in* een internationale context (creative technology bijvoorbeeld) dat een 'vertaling' van deze studie in het Nederlands nauwelijks opportuun is.
- Als bijkomend argument wordt door sommige instellingen genoemd de noodzaak van het aantrekken van buitenlandse studenten bij een teruglopende instroom van Nederlandse studenten. Het gaat daarbij simpelweg over de continuïteit van de instelling.
- In sommige gevallen (Maastricht) is Engelstaligheid sterk verbonden met het internationaliseringsprofiel, dat de universiteit hanteert en daarom onontkoombaar.
- Tegenover genoemde voordelen staat de zorg over het behoud van het Nederlands als cultuur- en wetenschapstaal. Los van het – in beginsel – wettelijk voorgeschreven gebruik van het Nederlands in het hoger onderwijs, zijn er dan overwegingen als:
 - De opvatting dat opleidingen slechts dan volledig in het Engels mogen worden gegeven, als het niet gaat om een unieke studie in Nederland, m.a.w. als er tenminste één equivalent is van een dergelijke opleiding in het Nederlands;
 - In sommige disciplines (de geesteswetenschappen bijvoorbeeld) wordt een groot deel, zo niet het merendeel van de Nederlandse studenten opgeleid voor de Nederlandse arbeidsmarkt.

⁵ Gezamenlijke Visie Internationaal, VSNU en Vereniging Hogescholen, 26 mei 2014

Volgens het eerdergenoemde UvA/VU-manifest heeft een (louter) Engelstalige opleiding onderwijskundige en maatschappelijke gevolgen en staat die een uitstekende beheersing van het Nederlands mogelijk in de weg. Andersom is – volgens een recent advies van de Nederlandse Taalunie – een goede taalvaardigheid van het Nederlands een conditio sine qua non voor een goede beheersing van het Engels.⁶

- De beheersing van het Engels is bij (bachelor-) studenten (en ook bij sommige docenten) onvoldoende en gaat ten koste van de kwaliteit van het onderwijs. Met name in de bachelorfase zou het Nederlands nog voldoende aan bod moeten komen.
- Bij verschillende soorten studierichtingen, zal een keuze voor het Nederlands altijd logischer blijven dan een keuze voor het Engels.

Afweging

- Afweging van de voor- en nadelen van Engelstaligheid in het hoger onderwijs is in de (vluchtige) schets van argumenten lastig, een gefixeerde stellingname onmogelijk. Een nuancering van de mix NL/Engels is altijd enigszins arbitrair en soms ook niet werkbaar⁷)
- Dat alles laat onverlet de principiële keuze voor het Nederlands in de WHW. Die keuze staat op gespannen voet met de toename van het aantal (vaak volledig) Engelstalige opleidingen, hoewel de wet wel enige ruimte biedt voor functionele of noodzakelijke uitzonderingen.
- Uitgaande van het principiële belang van het Nederlands als cultuur- en wetenschapstaal, maar ook uitgaande van de wenselijkheid/noodzaak van internationalisering zou het gebruik van de Engelse taal in het hoger onderwijs aan strakkere voorwaarden moeten worden gebonden dan nu gebeurt. Suggesties daarvoor zijn:
 - Verbinding van Engelstaligheid met een transparant internationaliserings- en kwaliteitsbeleid per instelling I(deels al gangbaar);
 - Verplicht gebruik maken van het NVAO bijzonder keurmerk

⁶ Raad voor de Nederlandse Taal en Letteren van de Nederlandse Taalunie: "Vaart met Taalvaardigheid; Nederlands in het hoger onderwijs", Den Haag, 3 maart 2015

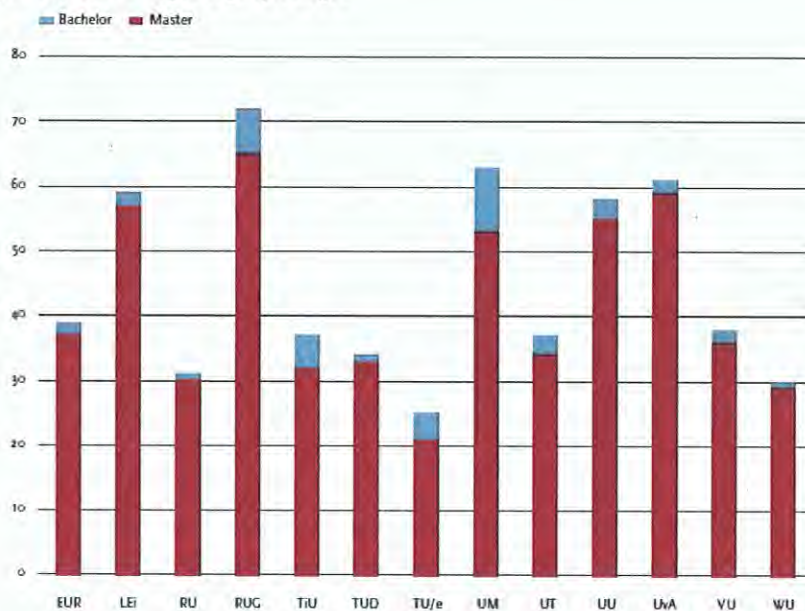
⁷ In Vlaanderen bijvoorbeeld is de wetgeving ter zake juist door verdere nuancering zo complex en bureaucratische geworden, dat ook de autoriteiten er nauwelijks mee uit de voeten kunnen. Volledig Engelstalige studies zijn alleen toegestaan als er 'Nederlandstalige' alternatieven voorhanden zijn aan dezelfde instelling of elders in Vlaanderen. 'Nederlandstalige' studies zijn dan studies waarbij in de bachelor fase het gebruik van het Engels niet verder reikt dan tot 18% van het totaal aantal te behalen studiepunten. In de masterfase mag dit percentage niet verder oplopen dan tot 50%; op deze stelregel zijn vervolgens tal van uitzonderingen en aanvullende bepalingen van toepassing.

internationalisering.

- Toezicht door NVAO en/of Inspectie op een goede kwalitatieve beheersing van het Engels bij studenten en docenten.
 - Een heldere en expliciete afweging maken tussen de mate van anderstaligheid, het specifieke profiel van een instelling en de specifieke vakken die daarbij gegeven worden.
 - 'Verengelsing' met het oog op het binnenhalen van buitenlandse studenten louter met het oogmerk van continuïteit van de instelling mag in beginsel geen optie zijn.
- Alvorens nu al aangescherpte maatregelen te treffen is het ook denkbaar (en raadzaam) om de strategische agenda hoger onderwijs te gebruiken als een startpunt voor een breed debat over het gebruik van het Nederlands en/of het Engels in het hoger onderwijs.

Bijlage 1: Aanbod Engelstalige studies in Nederland

Figuur B4.3: Aantal Engelstalige opleidingen

Bron: Database Studiekeuzeinformatie, versie 11.4, tabel Opleidingen vestigingen en opvraag universiteiten

Het aantal Engelstalige opleidingen is de afgelopen jaren sterk gegroeid; Nederland biedt daardoor de meeste Engelstalige opleidingen van continentaal Europa aan. Bij economie is dit meer dan 80 procent en bij landbouw en techniek zelfs meer dan 90 procent.⁴⁶ Daarmee is de toegankelijkheid van de Nederlandse universiteiten voor internationale studenten aanzienlijk verbeterd. Voor de

VSNU Prestaties in perspectief

Uit: "Prestaties in perspectief: Trendrapportage universiteiten 2000-2020" (VSNU)

Kabinetsreactie SER-Advies Arbeidsmigratie

(herziene versie 10 april 2015)

1. Advies (5.1/2.6 , Directie HO&S, Telefoon 06.5.1/2.6)

~~Akkoord~~/Niet akkoord

2. Beknopte samenvatting van het voorstel

- Het advies van de SER is bedoeld om te komen tot een zakelijk en maatschappelijk verantwoord arbeidsmigratiebeleid, dat rekening houdt met de verschillende sociaaleconomische belangen en behoeften en dat erop gericht is de positieve effecten van arbeidsmigratie te versterken en de negatieve te verminderen. Daarbij gaat het om zaken als een goed functionerende arbeidsmarkt, om de voorwaarden waaronder arbeidsmigranten hier werken en wonen en om de effecten van arbeidsmigratie op de samenleving.
- De SER gaat specifiek in – en dat is het belangrijkste punt voor OCW – op de sterke behoefte aan zgn. kennismigranten. De regelgeving daarvoor acht de Raad afdoende, wel is aandacht voor de uitvoering nodig. De Raad benadrukt in dat verband o.m. het belang van werving en binding van buitenlandse studenten en sluit daarmee aan op het eerdere advies "Make it in the Netherlands" (MiiTN) , op basis waarvan OCW een gelijknamig actieprogramma heeft opgezet dat nu in uitvoering is (betreft opvang en binding buitenlandse studenten).

3. Inbreng OCW

- OCW kan zich goed vinden in het advies van de SER en in de voorliggende kabinetsreactie. Vooral de relatief grote en positieve aandacht voor kennismigranten wordt gewaardeerd en sluit aan bij het actieprogramma MiiTN dat door OCW is geïnitieerd op basis van het eerdere gelijknamige SER-advies terzake.

- 5.1/2.i [redacted]
[redacted]
[redacted]
[redacted]
[redacted]
[redacted]
[redacted]

- 5.1/2.i [redacted]
[redacted]
[redacted]
[redacted]
[redacted]

TER BESLUITVORMING

Aan: M

**Hoger Onderwijs en
Studiefinanciering****Van**

5.1/2 e
5.1/2 e
T +31 6

Datum

23 februari 2016

Referentie**Bijlagen**

1. Position paper

Kopie voor

5.1/2 e
5.1/2 e
5.1/2 e
5.1/2 e
5.1/2 e
5.1/2 e
5.1/2 e
5.1/2 e
5.1/2 e

Reeds afgestemd met
IB**Akkoord van externen**- Interdepartementaal
afgestemd

- Met PV afgestemd

Aantal pagina's

1

nota

Nota bij position paper Higher Education

Paraaf HO&S

Paraaf DGHBE

Datum

Datum

Aanleiding

In diverse Europese gremia wordt de komende maanden gesproken over hoger onderwijs. Nederland is door de Europese Commissie gevraagd om hieraan een bijdrage te leveren in de vorm van een position paper (verzoek aan D.HO&S i.v.m. de DGHE-meeting). Voorstel is om het bijgevoegde position paper te gebruiken als basis voor de Nederlandse inbreng in deze en andere Europese discussies.

Kernpunten

Het bijgevoegde position paper is gebaseerd op bestaand beleid vanuit de Strategische Agenda, de visiebrief over internationalisering in het HO en MBO, en op de huidige Europese moderniseringsagenda voor het hoger onderwijs. Het paper geeft de Nederlandse beleidsinzet weer en relateert deze aan de Europese agenda. Deze inbreng is interdepartementaal en met de PV afgestemd.

Het position paper betreft geen nieuw beleid en is geen formeel Nederlands standpunt in relatie tot het EU-Voorzitterschap. Wel is het een waardevol document als basis voor de Nederlandse inbreng in de discussies over hoger onderwijs.

- Bent u akkoord met het position paper als Nederlandse inbreng in het Europese circuit?

Toelichting

Het Nederlands voorzitterschap voorziet een beleidsdebat op het gebied van Hoger Onderwijs in de OJCS-raad van mei waarvan vooralsnog de focus de moderniseringsagenda HO zou moeten zijn. Voortbouwend op de opbrengsten van de OJCS-raad van februari (met als hoofdthema input voor de Europese skills agenda), de uitkomsten van de HO-consultatie van de Europese Commissie, de HO-conferentie op 9 maart én de DG meeting van half april zou er voldoende input moeten zijn voor dit OJCS-debat. U heeft de beste invulling hiervoor ook besproken met Eurocommissaris Navracsics in Brussel op woensdag 24/2/2016.

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Sip bespreken by PO.

TER VOORBEREIDING

Aan: M

nota

Nota bij outline voortgangsbrief internationalisering

be MOOC's gebouwd om strenger
de kunnen selecteren

Paraaf HO&S

Datum

Paraaf DGHBWE

Datum

5.1/2.e

1/3

Hoger Onderwijs en
Studiefinanciering

Van

5.1/2.e

T +31 6 5.1/2.e

Datum

1 maart 2016

Referentie

Bijlagen

1. Outline voortgangsbrief
2. Visiebrief 2014

Kopie voor

5.1/2.e

5.1/2.e

5.1/2.e

5.1/2.e

Doel

In het AO over de Strategische Agenda op 14/12 jl heeft u een voortgangsbrief over internationalisering toegezegd. Deze wordt voor de zomer aan de Tweede Kamer gestuurd. Begin februari is een brainstorm geweest met interne en externe stakeholders over de inhoud van deze brief. Op basis hiervan is een outline van de voortgangsbrief opgesteld. Graag leggen we deze aan u voor.

We bespreken graag met u:

- Kunt u zich vinden in de outline, qua scope, thema's en toon van de voortgangsbrief?
- Eens om MBO integraal in de voortgangsbrief mee te nemen?
- Hoe wilt u omgaan met de motie om internationalisering als prioriteit toe te voegen in de investeringsagenda? *Zie toelichting, voorstel is variant 2.*
- Heeft u andere suggesties voor de brief?

Toelichting

De voortgangsbrief bestaat uit twee onderdelen:

- De Strategische Agenda kernachtig in een internationaal perspectief plaatsen, met daarbij aandacht voor een aantal actuele beleidsvraagstukken (2-3 blz)
- Voortgang op de thema's in de visiebrief uit 2014, met speciale aandacht voor transnationaal onderwijs en uitgaande mobiliteit (5-6 blz).

De inleiding en afsluiting van de brief worden gebruikt om prioritaire onderwerpen extra in de spotlight te zetten, zoals uitgaande mobiliteit, verengelsing en transnationaal onderwijs.

De toon van de brief is positief, wereldwijd en actiegericht. De visiebrief uit 2014 wordt niet overgedaan en blijft onverminderd de basis voor het Nederlandse internationaliseringsbeleid in HO en MBO. Maar in de voortgangsbrief wordt zichtbaar gemaakt wat het beleid na 2 jaar heeft opgeleverd (oogsten) en worden nieuwe beleidsaccenten gelegd.

Datum
1 maart 2016

Naast HBO en WO zal opnieuw het MBO integraal worden meegenomen in de voortgangsbrief. Net als bij de visiebrief wordt het onderwijsveld actief betrokken bij de totstandkoming. De internationaliseringsambities van onze universiteiten, hogescholen en ROC's zijn immers de ruggengraat van ons beleid.

Toelichting internationalisering binnen de investeringsagenda

De Tweede Kamer heeft ingestemd met een motie van D66 om internationalisering toe te voegen in de investeringsagenda. U heeft aangegeven het niet wenselijk te vinden middelen te oormerken voor internationalisering, maar instellingen nadrukkelijk wel de ruimte te geven om de lumpsum-middelen uit het studievoorschot ook voor internationalisering in te zetten. De motie is hierop niet aangepast en is op dit punt niet expliciet. In de voortgangsbrief is het belangrijk op dit aspect duidelijkheid te geven aan de Kamer en aan de onderwijsinstellingen.

Het voorstel is om te kiezen voor internationalisering binnen de lumpsum en polsen bij VSNU en VH of er specifieke projecten zijn waarvoor landelijke financiering gewenst is (variant 2).

1. Lumpsum-variant: Aangeven dat internationalisering onlosmakelijk verbonden is met het onderwijs, dus dat onderwijsinstellingen de lumpsum-middelen uit het studievoorschot ook kunnen inzetten voor internationalisering, uiteraard binnen de geldende wet- en regelgeving. Eventueel ook instellingen oproepen om in hun plannen internationalisering als één van de prioriteiten te beschouwen. Geen gesprek met koepels over mogelijke projecten.
2. Alleen op verzoek van de onderwijskoepels geld oormerken voor concrete projecten: Vasthouden aan de lumpsum-financiering zoals hierboven beschreven. Maar daarnaast met VSNU en VH een gesprek voeren of er specifieke internationale knelpunten zijn waar landelijke financiering vanuit het studievoorschot wenselijk is. Voor concrete projecten zou dan een klein deel van de intensiveringsmiddelen kunnen worden ingezet. Voorstel is om projecten alleen op te nemen als er breed draagvlak is bij de koepels, met de kanttekening dat deze middelen pas vanaf 2018 beschikbaar komen.
(Bijvoorbeeld projectfinanciering voor een intensieve campagne voor uitgaande mobiliteit of opplussen van het Holland Scholarship, etc).
3. Oormerk-variant: Net als bij de andere beleidsprioriteiten in de SA een percentage van de studievoorschotmiddelen te oormerken voor internationalisering (bijv 10-20 mln per jaar). Dit kan uiteraard in aanvulling op de ruimte die instellingen al hebben binnen de lumpsum (dus in aanvulling op variant 1). Dit lijkt het dichtste bij de insteek van de motie van D66 te liggen, maar zal naar verwachting geen draagvlak bij VSNU en VH hebben. Sluit bovendien niet aan op uw eerdere uitspraken

over de investeringsagenda en de gemaakte afspraak om deze zoveel mogelijk lumpsum te houden. Deze variant wordt daarom afgeraden.

Datum
1 maart 2016

Voordeel van variant 2 is dat we de wensen van de onderwijsinstellingen voorop stellen. Uitgangspunt is lumpsum-financiering en daarmee eigen keuzes van de instelling. Alleen als er expliciet en breed draagvlak is om een bedrag te oormerken voor een concreet project wordt hiervoor geld geoormerkt in de investeringsagenda. Dit geeft ook rugdekking richting D66.

Het is belangrijk om in deze fase al te besluiten hoe u met deze motie wil omgaan, zodat we aan verwachtingsmanagement richting het onderwijsveld kunnen doen, of zodat we goed-doordachte plannen kunnen uitwerken.

MOTIE VAN HET LID VAN MEENEN (31 288, nr 514)
Voorgesteld tijdens het Notaoverleg van 14 december 2015

Datum
1 maart 2016

De Kamer, gehoord de beraadslaging,

overwegende dat het belang van internationalisering in het hoger onderwijs steeds verder toeneemt en dat steeds meer studenten een deel van hun studie in het buitenland volgen;

overwegende dat internationalisering een zeer beperkte rol speelt in de strategische agenda hoger onderwijs en dat het ontbreekt als prioriteit in de investeringsagenda;

verzoekt de regering, internationalisering op te nemen als prioriteit in de investeringsagenda van de strategische agenda hoger onderwijs,

en gaat over tot de orde van de dag.

Van Meenen

Stop de boekendief

NRC Handelsblad 25-02-2016 (p.ONH_NL01_018)

Ouders, leerkrachten en bibliothecarissen moeten stoppen met het illegaal verspreiden van (prenten)boeken. Betaal schrijvers voor hun werk, betoogt kinderboekenschrijfster Rian Visser.

Beste schrijvers, journalisten, filmmakers en muzikanten die graag mooie dingen maken en daarvan proberen te leven: weet u dat de meeste mensen denken dat uw werk gratis is? Zonder waarde? Ik zou bijna zeggen: waardeloos?

Ik ben kinderboekenschrijfster en mensen vertellen mij regelmatig dat ze mijn boeken, of die van collegaschrijvers, gratis verkregen hebben. Ik wil u vertellen hoe dat voelt. Stel, je bent bakker en er komt iemand in jouw winkel die zegt: 'Ik wil jouw brood, maar ik hoef het helemaal niet te kopen. Ik weet hoe ik in jouw winkel kan inbreken, dus ik pak het gewoon. Jij kunt echt heel goed brood bakken. Dat wil ik graag even tegen je zeggen.'

Dit overkomt mij en andere schrijvers regelmatig. Op schoolbezoek hoor ik van een jongen: 'Mijn vader zet voor mij alle luisterboeken van De Grijze Jager op een cd!' Een andere jongen: 'Mijn moeder heeft duizend e-boeken op een stick!' Dan knik ik, omdat lezen voor kinderen van groot belang is voor de taalvaardigheid en woordenschat. Moet ik deze kinderen aanspreken op de diefstal van hun ouders?

Kinderen met een taalachterstand laat ik vaak prentenboek-apps zien, omdat de animaties het verhaalbegrip versterken. Ik heb een paar gratis apps om uit te proberen, de rest is betaald. 'Geen probleem, mevrouw', zegt een meisje. 'Mijn vader kan alle apps gratis op mijn iPad zetten!' Geen moment realiseert zo'n meisje zich dat boeken – papier of digitaal – door iemand zijn gemaakt, die daar iets mee wil verdienen. Wanneer ik er meer van wil weten, geeft de leerkracht mij behulpzaam

de naam van een website door.

Op deze website zie ik verontwaardigde reacties van gebruikers die het niet lukte om iets te downloaden: 'Help mij!'

Ik heb nog geen leerkracht meegemaakt die kinderen lesgeeft in auteursrechten. Integendeel, leerkrachten, ouders en bibliothecarissen verspreiden soms zelf illegaal materiaal. Ze lezen een prentenboek voor, filmen de plaatjes en publiceren dit op YouTube of delen het via Dropbox of Facebook.

Geloven mensen dat ze recht hebben op gratis boeken? Toen ik een lite-versie uitbracht van een digitaal prentenboek met daarin alleen de eerste pagina's, kreeg ik boze reacties dat dit niet het hele boek was. 'Oplichterij! Voor het hele boek moet je betalen!'

Ook ouders reageren verontwaardigd wanneer ik ze op mijn gratis prentenboekapp wijs: 'Dat is maar één app.' 'Dat klopt, de rest is betaald', antwoord ik.

Gelukkig hebben we de Openbare Bibliotheek, waar kinderen gratis boeken kunnen lenen. Hier kan ik ouders en kinderen met een gerust hart naartoe verwijzen, want voor het uitlenen van deze boeken krijgen de schrijvers een vergoeding. Stichting Leenrecht int deze vergoeding bij de Openbare Bibliotheek en betaalt de auteurs, illustratoren, vertalers en uitgevers voor het uitlenen van hun werken.

Helaas sluiten steeds meer gemeenten, gedwongen door bezuinigingen, hun bibliotheekfilialen en brengen de collecties in scholen onder. Leerlingen mogen de boeken vaak ook mee naar huis nemen en zo delen de scholen gratis boeken uit. Maar ze doen dit bijna allemaal zonder de makers te betalen. Educatieve instellingen, zoals basisscholen, middelbare scholen en universiteiten, zijn namelijk vrijgesteld van het betalen van

uitleenvergoeding. Vroeger was dit een relatief kleine schadepost voor de makers, maar op het ogenblik zijn al 2.500 basisscholen aangesloten bij de Bibliotheek op School, die samen rond de twintig miljoen boeken uitlenen. Daarnaast is de afgelopen tien jaar het aantal bibliotheekorganisaties gehalveerd en zijn 300 vestigingen gesloten. Omdat de overheid de plicht heeft om alle mensen toegang te geven tot het lenen van boeken en er niet meer in alle gemeenten een bibliotheekgebouw is, heeft zij een platform voor het uitlenen van e-boeken ontwikkeld. Maar een goede uitleenvergoeding voor e-boeken is er helaas nog niet. De vereniging Openbare Bibliotheken schrijft op haar website: 'Auteursrecht belemmert bibliotheek in wettelijke taken.' Laten we vooral niet vergeten dat dankzij het auteursrecht de bibliotheken onze boeken mogen uitlenen.

De Vereniging van Letterkundigen (VvL) luidt daarom namens alle schrijvers en vertalers de noodklok. Onze boeken zijn publiek bezit. Iedereen mag ze lezen en ze omarmen. Geen enkele schrijver wil zijn boek aan lezers verbieden. Tegelijkertijd zijn onze boeken ons creatief eigendom en wij willen hiervoor betaald worden.

Diefstal van boeken moet stoppen. De overheid moet met goede regelgeving komen voor het uitlenen van e-boeken. En ik zou graag een voorlichtingscampagne willen over auteursrechten, zodat kinderen en volwassenen leren dat je voor een boek gewoon betaalt.

Geloven mensen dat ze recht hebben op gratis boeken?

Rian Visser is kinderboekenschrijfster.
Rian Visser.

© NRC Handelsblad 2016 alle rechten voorbehouden

Concertgebouw helpt met muziekonderwijs in de klas

Het Parool 25-02-2016 (p.16)

AMSTERDAM - Het Concertgebouw ontwikkelt leermiddelen voor het meerjarige project Meer Muziek In De Klas, dat financieel wordt ondersteund door de Joop van den Ende Foundation.

Het betreft onder meer de interactieve, multimediale tool Kazoo, die leraren kan helpen bij het geven van hun muzieklessen. De eerste tranche wordt in augustus/september van dit jaar gelanceerd. Het doel is 'vele honderdduizenden kinderen goed muziekonderwijs op school te geven', zei Simon Reinink, directeur van het Concertgebouw, gisteren bij de presentatie van het nieuwe seizoen. Bij het project zijn zestien muziekambassadeurs van gewicht betrokken, onder wie Jaap van Zweden en Erik Scherder, maar ook Gers Pardoel.

Classics at the movies

Een nieuwe formule is het Middagconcert op Dinsdag, bedoeld voor drukke zzp'ers of voor mensen die 's avonds de straat niet meer op durven. De middagconcerten omvatten een inleiding, het concert zelf en een afsluitende borrel. Nieuw zijn ook concerten in de kerstvakantie en Classics at the movies, avonden met filmmuziek in een stemmige atmosfeer. Ook komt er een Meezing-Matth'us.

Het centrale thema van het seizoen 2016/2017 is Over grenzen, waarvoor 'de rijkdom en diversiteit van Amsterdam met zijn 180 nationaliteiten' als inspiratiebron diende. In de programma's krijgt dat gestalte door muziek uit alle windstreken.

Maar de hoofdmoot van de 700 concerten die jaarlijks in het Concertgebouw plaatsvinden, met een gemiddelde zaalbezetting van tachtig procent, blijft de hoogwaardige klassieke muziek. Zoals elk jaar is het weer een parade van gevestigde en aanstormende sterren. Cecilia Bartoli is voor de 25ste en 26ste keer in twintig jaar in het gebouw te horen in de opera La Cenerentola van Rossini en in aria's van Händel.

Bernard Haitink komt langs met het Chamber Orchestra of Europe. Na de concerten met werken van Beethoven en Brahms zal hij nu de Achtste en Negende symfonie van Schubert dirigeren en Pianoconcert nr. 23 van Mozart met Kristian Bezuidenhout als solist.

Anne-Sophie Mutter

John Eliot Gardiner komt met Mahler en Elgar en verder zijn Janine Jansen, Anne-Sophie Mutter, Mitsuko Uchida, Lang Lang, Joyce DiDonato en Matthias Goerne te bewonderen.

Pianist Hannes Minnaar krijgt drie concerten toebedeeld, een als solist, een met het Heath Kwartet en een met het Van Baerle Trio, zijn eigen ensemble.

De Fin Sebastian Fagerlund wordt de nieuwe huiscomponist van het Concertgebouw. Van de huidige huiscomponist, Huang Ruo, speelt Askol Schenberg een wereldpremière.

De Serie Meesterpianisten krijgt in zijn jubileum (dertig jaar) ruimte in de Kleine Zaal. In de Grote Zaal wordt het weer een feest van de hogere pianistiek. Jorge Luis Prats speelt op het openingsrecital de complete, zelden te horen suite Iberia van Albéniz. Maurizio Pollini viert zijn 75ste verjaardag met werken van Chopin en het tweede boek met Préludes van Debussy. Yuja Wang speelt Skrjabin. Wat Grigori Sokolov komt doen, is nog onbekend, Arcadi Volodos neemt Schumann, Brahms en Schubert mee, de winnaar van het laatste Chopin Concours, Seong-Jin Cho, speelt Chopin en de Images van Debussy en Murray Perahia Mozart en Beethoven.

Nieuw is het Middagconcert op Dinsdag voor zzp'ers en voor wie er niet 's avonds op uit wil

ERIK VOERMANS

© Het Parool 2016 alle rechten voorbehouden

Digital News Initiative Google steunt kindernieuws

NRC Next 26-02-2016 (p.26-27)

Amsterdam.

Amsterdam. Persbureau ANP gaat een digitale nieuwsdienst voor kinderen opzetten. Het project wordt gesteund met geld uit een fonds dat Google heeft opgezet voor innovatieve mediaprojecten, het Digital News Initiative. Het ANP werkt

samen met kinderzoekmachine Wizenoz. ANP-nieuwsberichten worden door Wizenoz omgezet in leesniveaus van kinderen van 9 tot 12 en van 13 tot 15 jaar. Het ANP gaat de kindernieuwsfeeds als een aparte dienst aanbieden aan nieuwsmedia. Het ANP is

voornemens kinderen uit de verschillende leeftijdsgroepen een rol te geven bij het bepalen van de redactieformule van de kidsfeeds. (ANP)

© NRC Next 2016 alle rechten voorbehouden

Ministerie van Onderwijs, Cultuur & Wetenschap
T.a.v. de minister
mevrouw dr. M. Bussemaker
Postbus 16375
2500 BJ DEN HAAG

117

1. M
2. DGHISWE
3. HO en S

Ministerie van OCW	
Zaaknr	
Datum reg	09 JUNI 2016
E-Docnr	
Directie	HO en S

Contact

070 5172 e
5172 e @epnuffic.nl

Uw referentie

Onze referentie

Bestuur/1021/2016

Datum

7 juni 2016

Make it in the Netherlands! (MiiN)

Geachte mevrouw Bussemaker,

Met het actieplan Make it in the Netherlands! (MiiN), nu meer dan twee jaar onderweg, informeer ik u met veel genoegen over de laatste stand van zaken van het programma.

Het eerste jaar van MiiN stond in het teken van het opstarten van samenwerking rond binding met hoger onderwijsinstellingen, bedrijven en overheden en het aanjagen van activiteiten. In het tweede jaar kon hier volop uit worden geoogst; bestaande en nieuwe netwerken werden actief binnen het programma en de mobiliteitsnetwerken studie en arbeid en de regiegroep Rode Loper bleken van grote waarde.

Nieuw in het programma was het regionetwerk waarin bedrijven, hoger onderwijsinstellingen en gemeenten met elkaar in gesprek raakten over hun ambities op het terrein van binding. Het Erasmus Student Network (ESN), de Landelijke Studentenvakbond (LSVb) en EP-Nuffic richtten een buddy-netwerk op dat jaarlijks bij elkaar komt om expertise te delen en ontwikkelingen te bespreken. In de brede klankbordgroep becommentarieerden o.a. alumni, werkgevers en medewerkers van career centres en alumni offices de ontwikkelingen en gaven ze belangrijke input vanuit de praktijk mee aan de coördinatoren van het programma.

Al deze netwerken en samenwerkingsverbanden leverden een bijdrage aan de totstandkoming en de resultaten van het programma; niet alleen dankzij de bundeling van ervaring en expertise, maar ook dankzij het enthousiasme van de betrokkenen.

Het secretariaat coördineerde de actielijnen zoals die in het programma waren vastgelegd. Deze rol stelde EP-Nuffic tevens in staat om expertise en ervaring op het terrein van internationalisering te delen met de stakeholders in het programma.

In het tweede jaar was het streven er op gericht om concrete resultaten op te leveren. Doel van het secretariaat was om alle activiteiten van het actieplan uit te voeren en daarnaast ruimte te bieden aan partners om ook 'niet-geplande' activiteiten op het terrein van binding te ontwikkelen onder de vlag van MiiN.

Op basis van de vijf actielijnen werden in totaal 25 projecten en activiteiten uitgevoerd. Hiermee is een nieuwe en duurzame structuur ontstaan die de kansen vergroot om voor, tijdens en na hun studie meer internationale studenten voor langere tijd aan Nederland en aan de Nederlandse kennis-economie te binden.

Met het afronden van deze projecten is een groot deel van de doelen van het programma bereikt. Maar we zijn er nog niet. In het afsluitende jaar wordt volop ingezet op het versoepelen van mobiliteits-obstakels en worden bindingsactiviteiten voor een belangrijk deel opgenomen in het Holland Alumni programma.

De volledige rapportage over de eerste twee jaar van Make it in the Netherlands! vindt u terug op <https://www.epnuffic.nl/bestanden/documenten/make-it-in-the-netherlands-rapportage-2014-en-2015.pdf>.

Mocht u nog vragen hebben dan praat ik u met alle plezier ook persoonlijk bij.

Hoogachtend,

5.1/2.8

Freddy Weirna
voorzitter van de directie

Make it in the Netherlands!
Rapportage 2014 en 2015

Make it in the Netherlands!, hierna MiitN, is een gezamenlijk actieplan om internationale studenten aan Nederland te binden. In dit kader worden activiteiten uitgevoerd door of in samenwerking met o.a. universiteiten, hogescholen, gemeenten, studentenorganisaties en bedrijven. EP-Nuffic, de organisatie voor internationalisering in onderwijs, voert het secretariaat MiitN.

1. Make it in the Netherlands! - De stand van zaken

Samenwerking

Het eerste jaar van MiitN stond in het teken van het opstarten van samenwerking rond binding bij hogeronderwijsinstellingen, bedrijven en overheden en het aanjagen van activiteiten. Het verkennen van de ambities van het bedrijfsleven op het terrein van internationalisering vormde een belangrijk onderdeel van het programma. Bestaande en nieuwe netwerken werden bij MiitN betrokken. Het career netwerk speelde een belangrijke rol in de activiteiten van de actielijn Van studie naar carrière. Maar ook de mobiliteitsnetwerken studie en arbeid, en de regiegroep Rode Loper¹ bleken van grote waarde. Voortgekomen uit het voormalige Rode Loper programma, signaleert de regiegroep al jaren mobiliteitsobstakels in regelgeving en levert vanuit die expertise een belangrijke bijdrage aan het stroomlijnen en uit de weg nemen van administratieve rompslomp voor internationale studenten. Dankzij MiitN kregen deze bestaande activiteiten een extra impuls.

Nieuw in MiitN was het regionetwerk waarin bedrijven, hoger onderwijsinstellingen en gemeenten met elkaar in gesprek raakten over hun ambities op het terrein van binding. Het Erasmus Student Network (ESN), de Landelijke Studentenvakbond (LSVb) en EP-Nuffic richtten een buddy-netwerk op dat jaarlijks bij elkaar komt om expertise te delen en ontwikkelingen te bespreken. In de brede klankbordgroep MiitN², becommentarieerden o.a. alumni, werkgevers en medewerkers van career centres en alumni offices de ontwikkelingen in MiitN en gaven belangrijke input vanuit de praktijk van binding aan de MiitN coördinatoren. De stuurgroep MiitN, waarin alle stakeholders³ van MiitN vertegenwoordigd waren, bepaalde de koers van binding.

Al deze netwerken en samenwerkingsverbanden leverden een bijdrage aan de totstandkoming en de resultaten van het MiitN-programma; niet alleen dankzij de bundeling van ervaring en expertise, maar ook dankzij het enthousiasme van de betrokkenen.

Het secretariaat MiitN coördineerde de actielijnen zoals die in het programma waren vastgelegd. Deze rol stelde EP-Nuffic tevens in staat om expertise en ervaring op het terrein van internationalisering te delen met de stakeholders in het programma.

Resultaten

In het tweede jaar kwam het er op aan deze samenwerking te versterken, uit te breiden en concrete resultaten te leveren. Prestatieafspraken waren daarbij niet aan de orde. Het secretariaat MiitN streefde er naar om alle activiteiten van het actieplan uit te voeren en daarnaast ruimte te bieden aan partners om ook 'niet geplande' activiteiten op het terrein van binding te ontwikkelen onder de vlag van MiitN, en ze daarbij zoveel mogelijk te ondersteunen.

Op basis van de vijf actielijnen werden in totaal 25 projecten en activiteiten uitgevoerd. Daarmee is een structuur voor binding ontstaan die de kansen vergroot om voor, tijdens en na hun studie meer internationale studenten duurzaam aan Nederland en aan de Nederlandse kenniseconomie te binden.

¹ Regiagroep Rode Loper: Ministeries van V&J, OCW, EZ, SZW, VH, VSNU, Kences, DUO, Studielink, Studiekeuze123, VNO/NCW-MKB Nederland en EP-Nuffic.

² Klankbordgroep MiitN: alumni officers, career officers, medewerkers van international offices, werkgevers, Nederlandse en internationale studenten, docenten en internationale alumni.

³ Stuurgroep MiitN: VSNU, VH, VNO-NCW/MKB-Nederland, FNV, LSVb, ISO, ministeries van OCW, SZW en EZ en EP-Nuffic.

Mindset op binding

In hun gezamenlijke Visie Internationaal presenteerden de Vereniging Hogescholen en de Vereniging van Universiteiten⁴ het versterken van de bijdrage van internationale studenten en staf aan de Nederlandse kenniseconomie als één van hun vier ambities.

"Talentvolle afgestudeerden moeten meer plek vinden op de Nederlandse arbeidsmarkt ("Make it in the Netherlands"). Het snel uitdijende alumninetwerk in het buitenland moet een belangrijke ambassadeursfunctie krijgen, zowel voor de handelsrelaties van het Nederlandse bedrijfsleven en haar zakenpartners als voor de Nederlandse internationale betrekkingen."

Doel van MiiTN is om internationaal talent uit te dagen om na de studie een carrière in Nederland te beginnen, om een aantal jaar in Nederland te komen werken en om ook daarna een duurzame band met Nederland te houden.

Strategische werving en binding van talentvolle studenten versterkt de internationale kenniseconomie van Nederland, verhoogt de kwaliteit van het onderwijs en het studiesucces van zowel Nederlandse als internationale studenten en verbetert de studie-ervaring van internationale studenten. Binding verhoogt ook de match met de Nederlandse arbeidsmarkt, met name in de topsectoren.

In haar visiebrief 'Internationale dimensie van ho en mbo: De wereld in'⁵, benadrukt de minister van OCW, mede namens de ministers van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking en van Economische Zaken, het belang van een voortvarende uitrol van het actieplan Make it in the Netherlands!, met aandacht voor strategische werving en binding.

De SER publiceerde in opdracht van het ministerie van SZW het Advies Arbeidsmigratie⁶ en bracht in beeld wat er voor Nederland speelt op de terreinen van:

- arbeidsmigratie binnen de EU (vrij verkeer van werknemers)
- migratie van kenniswerkers van buiten de EU
- arbeidsmigratie in de toekomst.

In haar kabinetsreactie op dit SER-advies verwees het ministerie van OCW in 2015 naar ontwikkelingen die ook in MiiTN al een belangrijke rol spelen. Zo wordt belang gehecht aan het verbeteren van de Nederlandse taalvaardigheid en kondigde het kabinet aan een voorstel te doen om de regeling hoger opgeleiden en de regeling zoekjaar volledig te fuseren. Ook gaf het kabinet aan belang te hechten aan een hoge klantgerichtheid (ook in vreemde talen⁷) omdat die in belangrijke mate bijdraagt aan het zich welkom voelen van de kennismigrant en aan het imago van gastvrijheid van Nederland in het buitenland.

Internationalisering en arbeidsmarkt

De aansluiting bij de arbeidsmarkt, en met name bij de topsectoren, is een belangrijk aandachtspunt in MiiTN. Onder aanvoering van Hightech en Logistiek werken de topsectoren aan het onderdeel internationalisering van de gemeenschappelijke Human Capital agenda die in 2016 wordt gelanceerd in de vervolgfase van het Techniekpact. MiiTN is betrokken bij de totstandkoming ervan.

De arbeidsmarkt is niet meer los te denken van internationalisering. Toch zien nog niet alle bedrijven de kansen die het werken met internationals biedt aan het eigen bedrijf en aan de Nederlandse kenniseconomie. Bureau Blauwberg uit Leiden schreef hierover een analyse die later in deze rapportage terugkomt. De boodschap aan met name het mkb is: internationals zijn een gouden kans voor Nederland. Door de ervaring die ze meenemen, de kennis over Nederland die ze opdoen en hun internationale netwerken zijn ze van kapitaal belang voor onze arbeidsmarkt en maatschappij.

⁴ Visie Internationaal: www.vsnv.nl/files/documenten/Domeinen/Internationaal/Notitie%20Visie%20Internationaal%20definitief.pdf

⁵ De wereld in. www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2014/07/15/kamerbrief-over-internationale-dimensie-van-hoger-onderwijs-en-middelbaar-beroepsonderwijs.html

⁶ Advies Arbeidsmigratie en Kabinetsreactie www.ser.nl/nl/publicaties/adviezen/2010-2019/2014/arbeidsmigratie.aspx

⁷ Zie ook actielijn 4: Van Rompslomp naar Rode Loper, actie Tweetalig maken van voorlichting en administratieve procedures.

Binding in 2016

Er is dus nog werk aan de winkel. De aansluiting tussen hoger onderwijs en bedrijven kan beter. Mobiliteitsobstakels wegnemen of versoepelen, zoals bijvoorbeeld de hoge leges voor het erkend referentschap die een belemmering vormen voor zowel werkgevers als internationals, kan daaraan bijdragen. Daarnaast is het belang van alumni benadrukt; niet alleen voor de kenniseconomie maar ook voor wereldwijde verbinding in een geglobaliseerde wereld. En er is behoefte aan meer kennis en gegevens over de blijfkans van internationals.

Zo zijn er volop redenen om het gedachtegoed van MiiN in 2016 een vervolg te geven. MiiN wordt, gestoken in een nieuw jasje, voor een belangrijk deel voortgezet in het Holland Alumni programma. De versoepeling van regelgeving voor binding staat in 2016 hoog op de agenda en ook de publicatie van een vervolganalyse naar de stayrate van internationale studenten staat gepland.

De doelen en verworvenheden van MiiN worden gekoesterd en verder ontwikkeld; volop ambitie voor binding in 2016!

Streven van MiiN

1. Alle internationale studenten voelen zich welkom in Nederland en weten dat ze hier hun carrière kunnen starten.
2. Zoveel mogelijk internationale studenten kiezen ervoor om na hun afstuderen in Nederland te werken, vooral in Topsectoren en sectoren met een goed arbeidsmarktperspectief. Daarom gaan we strategisch werven voor, tijdens en na de studie om binding te versterken.
3. Alle internationale studenten houden na afloop van hun studieverblijf een band met Nederland, ook als ze naar het buitenland vertrekken.

2. Resultaten van MiiN

Dit hoofdstuk toont een overzicht van de belangrijkste resultaten die in de afgelopen twee jaar zijn behaald. Voor een volledig overzicht en beschrijving van alle activiteiten zie bijlage I.

Actielijn 1: Alles begint bij taal

Een vroege kennismaking met de Nederlandse taal kan helpen om sneller de weg te vinden in de Nederlandse maatschappij en op de Nederlandse arbeidsmarkt. Daarom ontwikkelde MiiN de app HoiHolland!. Via deze zogenaamde serious game maken internationale studenten op een laagdrempelige manier kennis met de Nederlandse taal en cultuur. Zo kunnen internationale studenten zich vast voorbereiden op hun studieverblijf in Nederland of aan het begin van hun studie kennis opdoen van het Nederlands. De trailer en de downloadlinks zijn te vinden op <http://www.studyinholland.nl/hoiholland>.

Met HoiHolland! oefenen spelers eenvoudige dialogen in realistische situaties. Van een ov-chipkaart kopen op Schiphol, tot de weg vragen of simpelweg een kopje koffie bestellen; internationale studenten leren het allemaal via de app. Ook is er aandacht voor typisch Nederlandse zaken, zoals oude fietsen in de binnensteden en bitterballen bij de borrel. Het aantal downloads bedroeg op 1 januari 2016 15.000.

**Voorzitter van de directie van EP-Nuffic,
Freddy Weima:**

"Hoi Holland! is een unieke app, die studenten nog voordat ze naar Nederland komen in contact brengt met onze taal en cultuur. Als studenten de Nederlandse taal spreken, al is het maar een beetje, voelen ze zich sneller thuis, hechten ze zich meer aan ons land, raken ze sneller in contact met de Nederlanders en vinden ze na hun studie makkelijker een baan."

Voor vervolgcursussen Nederlands verwijst een overzicht van Nederlandse taallessen⁸ naar allerlei mogelijkheden. Zo zijn niet alleen de Nederlandse taallessen op verschillende niveaus gerangschikt naar Nederlandse stad, maar zijn ook de mogelijkheden via de lokale Nuffic Neso offices⁹ in kaart gebracht.

Gratis online Nederlands - Introduction to Dutch MOOC

Het Talencentrum van de Rijksuniversiteit Groningen ontwikkelde de MOOC Introduction to Dutch. Deze cursus is bedoeld voor toekomstige studenten en medewerkers van de universiteit, voor buitenlandse professionals die in Nederland willen werken en wonen en voor buitenlanders die geïnteresseerd zijn in de Nederlandse taal. Naast kennismaking met de Nederlandse taal is de cursus een kennismaking met de stad Groningen, de Rijksuniversiteit Groningen en de regio. Zie <https://youtu.be/FRfUe-ky0Mo>.

Actielijn 2: Van studie naar carrière

Internationale studenten vinden het soms lastig om een baan te vinden. Ook zijn ze tijdens hun verblijf in Nederland meer gericht op hun studie dan op de carrière daarna. Om de overgang naar de arbeidsmarkt na de studie makkelijker te maken is het van belang dat de internationale student tijdig over de juiste informatie beschikt. Daarom ontsluit

'We beginnen te leren wat de relevantie en de toegevoegde waarde is van internationaal talent voor de Nederlandse arbeidsmarkt'

5.1/2.e het comité van aanbeveling van het programma en aanjager van het Techniekpact

de career portal (www.careerinholland.nl) informatie over kansen op de Nederlandse arbeidsmarkt per regio en sector alsmede over de beroepen in Nederland waar de meeste vraag naar bestaat.

Zie <https://www.hollandalumni.nl/career/work-in-holland>.

⁸ <https://www.studyinholland.nl/practical-matters/learn-dutch>

⁹ Lokale Nuffic Neso offices in Brazilië, China, India, Indonesië, Mexico, Korea, Rusland, Thailand en Vietnam.

"In de globaliserende wereld wordt het aantrekken én binden van internationaal talent voor de Nederlandse economie en arbeidsmarkt steeds belangrijker", zegt Michaël van Straalen, voorzitter van MKB-Nederland. "Dit betekent dat we het vestigingsklimaat voor talent om zich in Nederland te vestigen zo aantrekkelijk mogelijk dienen te maken. Tijdens de studie is dat belangrijk, maar ook daarna, om ervoor te zorgen dat internationaal talent hier blijft werken."

De career portal biedt heldere informatie over wet- en regelgeving ten aanzien van het starten van een carrière in Nederland. Ook vindt de internationale student of alumnus hier een overzicht van carrière events in Nederland en verschillende vacaturebronnen via <https://www.hollandalumni.nl/career/job-hunting-in-holland>.

5.1/2.e IDH Sustainable Trade Initiative – Holland Career Ambassador:
Having a healthy work-personal life balance and being able to work part time are the two things what I like most about the Dutch work mentality.

Ambassadeurs voor Nederland

"Internationaal talent is niet alleen van levensbelang voor de Nederlandse kenniseconomie", stelt Freddy Weima, directeur van EP-Nuffic. "We zien al jaren dat buitenlandse studenten een goed effect hebben op de onderwijskwaliteit in Nederland. Als ze hier blijven om te werken, zal dat effect zich nog verder versterken. En als ze na hun studie toch vertrekken, zijn het ware ambassadeurs voor ons land."

In totaal zijn 27 Holland Career Ambassadors getraind om internationale studenten en alumni te ondersteunen bij het starten van hun carrière in Nederland of bij een Nederlandse organisatie in het buitenland.

Zie <https://www.hollandalumni.nl/getting-involved/holland-ambassador-programme/career-ambassadors/>

5.1/2.e

Medicom Medical Publishers – Holland Career Ambassador:
My career advice to you is networking. One of the main channels for a good position is by people you know. Never stop networking! You never know how things will turn out.

Het nl4talents evenement trok in 2014 en in 2015 honderden internationale studenten. Tijdens de vierde editie van nl4talents in 2015 – 'Stay in touch with the Dutch' – organiseerde EP-Nuffic workshops en case studies voor talentvolle internationale studenten om hen te laten kennismaken met het Nederlandse bedrijfsleven en de Nederlandse bedrijfscultuur en om hen de juiste kennis en vaardigheden bij te brengen om een carrière te starten. Een aantal Holland Career Ambassadors nam deel aan speeddate sessions met deelnemers om hun ervaringen met het werken in Nederland met de internationals te delen. Tijdens dit evenement werden deelnemers geïnformeerd over verschillende EP-Nuffic diensten, zoals het Holland Alumni network, <https://www.hollandalumni.nl/about-holland-alumni-network> Study in Holland, <https://www.studyinholland.nl> Career in Holland, <https://www.hollandalumni.nl/career> en Beurzen, <https://www.epnuffic.nl/hoger-onderwijs/beurzen-en-subsidies>.

In verschillende landen met een Neso-kantoor¹⁰ vonden career events plaats waarbij alumni in contact kwamen met het Nederlandse bedrijfsleven ter plaatse.

5.1/2.e

Holland Career Ambassador:
I like the flexible working mentality and the holiday pay packages. The Dutch have a reputation for being blunt and direct to the point of rudeness. But there is such a thing as Dutch etiquette. Shaking hands is a Dutch appeal and one of those norms and values all foreigners have to adopt in order to be truly integrated. The Dutch shake hands all the time. When you come back from holiday, you shake hands with your office colleagues.

¹⁰ Netherlands Education Support Office, lokale vestigingen in Brazilië, China, India, Indonesië, Mexico, Rusland, Thailand, Vietnam en Zuid-Korea. Zie ook <https://www.epnuffic.nl/over-ep-nuffic/nuffic-neso-kantoren>.

Het internationaal onderzoek van SVR Expert Council of German Foundations on Integration and Migration (SVR)¹¹ bracht de ondersteuning (services) aan internationale studenten bij de overgang van studie naar werk in vier landen in kaart: Canada, Duitsland, Zweden en Nederland. Het onderzoek werd mede uitgezet onder career offices en international offices van de Nederlandse hogeronderwijsinstellingen. De resultaten van dit onderzoek zijn gepresenteerd in het voorjaar van 2015 en te vinden op www.hollandalumni.nl/news/SVRResearchUnit_2015_TrainandRetain_final.pdf

Enkele belangrijke conclusies uit dit onderzoek luiden:

- De toetreding tot de Nederlandse arbeidsmarkt voor internationale studenten is in meer dan 50% van de gevallen een strategisch doel van Nederlandse hogeronderwijsinstellingen;
- Meer dan 80% van de Nederlandse hogeronderwijsinstellingen voert career services uit voor internationale studenten;
- Nederlandse hogeronderwijsinstellingen voeren, in tegenstelling tot hun Europese collega's, strategisch alumni beleid;
- In verhouding tot andere landen is het aantal stafmedewerkers dat voor deze diensten wordt ingezet in Nederland het laagst!

Tenslotte is tevens Engelstalige informatie over het starten van een onderneming te vinden op de career portal.
www.hollandalumni.nl/career/entrepreneurship/advice-on-how-to-start-your-business.

5.1/2.e

– Holland Career Ambassador:

In the year 2016, there was no search-year visa. After obtaining an MSc from TU Delft, a Dutch acquaintance kindly helped me to change my remaining study visa to a travelling visa. So I could get a taste of the world, before choosing a hope-to-be life-time-long career. Struggling with the lengthy procedure together, we found it hard to part. As my English was better than his Chinese, we decided the best was to start my career in his motherland. That is how it started and continued till this very day.

Kennisinstellingen zijn strategische partners van bedrijven - 5.1/2.e

Tijdens career events zoals bijvoorbeeld ITEA in Amsterdam waarin o.a. de Universiteit van Amsterdam, de Hogeschool van Amsterdam en de gemeente Amsterdam met elkaar samenwerken, worden internationale studenten en bedrijven met elkaar in contact gebracht en ontstaan waardevolle professionele netwerken. zie ook www.iamsterdam.com/en/local/study/itea.

Actielijn 3: Breaking the bubble

Om een duurzame band met Nederland op te bouwen is het nodig dat internationale studenten meer in contact komen met Nederlanders en uit hun internationale bubble breken. Andersom vraagt dit van Nederlandse studenten ook een meer internationale houding. Daarom richtte MiiTN specifiek de aandacht op de versterking van buddyprogramma's. Dit zijn programma's waarin een internationale student wordt gekoppeld aan een Nederlandse student of een ouderejaars internationale student die wegwijs is in Nederland.

Internationals laten wortelen in Nederland en in het bedrijf ging niet vanzelf. Maar na jarenlange ervaring kan het bedrijf buigen op een succesvol beleid dat oog heeft voor zowel de 'harde' als de 'zachte' kanten van binding. Zoals bijvoorbeeld het regelen van visa, van geschikte woonruimte en goede scholen voor kinderen van internationals - 5.1/2.e
Foodbedrijf Keygene

Buddy's kunnen een grote rol spelen bij de sociale integratie in het Nederlandse studentenleven en de universitaire gemeenschap. Onder de vlag van MiiTN organiseerden drie hogeronderwijsinstellingen in samenwerking met de LSVb, ESN, TU/E, UM en EP-Nuffic drie landelijke buddydagen:

¹¹ MiiTN participeert in een internationaal onderzoek van de Expert Council of German Foundations on Integration and Migration (SVR): Het betreft een internationaal vergelijkend onderzoek naar career services voor internationale studenten aan hoger onderwijsinstellingen in Nederland, Canada, Duitsland en Zweden.

- Technische Universiteit Eindhoven organiseerde in 2014 een voorbereidende Buddy Coordinator Day op 17 maart 2014. De input van deze bijeenkomst werd benut voor volgende buddydagen.
- Maastricht University organiseerde eveneens in 2014 de Annual Buddy Day met als thema's: How can we recruit more Dutch buddies? en What are the incentives to become a buddy? Kijk voor een impressie van deze dag naar www.epnuffic.nl/hoger-onderwijs/internationale-ervaring/make-it-in-the-netherlands/.
- Hogeschool Windesheim organiseerde de Annual Buddy Day in 2015 met als thema The daily life of a buddy. Kijk voor een impressie van deze dag naar www.epnuffic.nl/nieuws/ep-nuffic-news/tweede-buddydag-wat-mag-je-verwachten.

De buddydagen onderstreepten met name de diversiteit en de positieve effecten van de verschillende buddy-programma's; internationale studenten met een buddy raken eerder thuis in Nederland en op de instelling doordat er al snel sociale netwerken ontstaan. Tijdens alle buddydagen kwam aan de orde dat het buddy-zijn ook voor Nederlandse studenten veel oplevert; een eerste internationaal netwerk, het leren van een vreemde taal en een eerste stap naar interculturele competenties én een prikkel om zelf eens naar het buitenland te gaan.

Het Holland Alumni netwerk (HAN) bleef in 2015 gestaag groeien en telt inmiddels 56.000 alumni - tegen 47.000 in 2014. Een MiiN-actie die hier aan heeft bijgedragen is de uitreiking van een pre-alumni welcome gift die EP-Nuffic tijdens de jaarlijkse introductieweken uitreikte aan internationale studenten (via International Offices en Internationale studentenverenigingen).

Het is belangrijk om je als bedrijf open te stellen voor internationals; toon oprechte nieuwsgierigheid, ga mee sporten, samen eten of naar theater en help om netwerken (sociaal en professioneel) tot stand te brengen - 5.1/2.e
Foodbedrijf Keygene.

Alumni quotes

'I liked the sense of organisation and structure in both the people I met and the places I visited, quite different from my home country' - 5.1/2.e Greece.

'Working together with Dutch people is not a problem, but establishing a good friendship with them is not a trivial process. Engaging in sport and cultural activities can increase your chances of getting a good bond with the Dutch, as well as other international people' - 5.1/2.e Cuba.

'My first step towards integration was to organise a seminar where I presented a research paper. Despite the fact that it was my first important presentation in a foreign country, I received positive feedback from the panel. So just try things!' - 5.1/2.e Russia.

Actielijn 4: Van rompslomp naar Rode Loper

Praktische zaken en administratieve procedures vormen vaak nog een barrière voor internationale studenten voor bijvoorbeeld het bemachtigen van een stage. Studenten en onderwijsinstellingen kunnen met hun administratieve problemen terecht bij het Mobstacles meldpunt dat cases verzamelt ten behoeve van de agendering van obstakels op het terrein van wet- en regelgeving die een rol spelen bij binding.

Employer Toolkit

Naast het informeren van studenten is het van groot belang om ook de werkgevers goed te informeren over regelgeving met betrekking tot het (al dan niet tijdelijk) in dienst nemen van internationale stagiairs en werknemers. EP-Nuffic ontwikkelde hiervoor drie factsheets onder de naam Employer Toolkit die ook digitaal beschikbaar zijn, zie www.hollandalumni.nl/career/practicalities/employer-toolkit.

Internationaal talent is dichterbij dan je denkt! Zie de film, gemaakt door de TU-Delft en de gemeente Rotterdam, met informatie voor werkgevers over het aantrekken van internationale studenten. <https://www.youtube.com/watch?v=6nvHnyFdLLs>

Zoekjaar afgestudeerde en regeling hoger opgeleiden samengevoegd

Een van de grootste successen van de afgelopen jaren is de aanpassing van het zoekjaar afgestudeerde en de regeling hoogopgeleiden. Gedurende de rapportageperiode is dit gerealiseerd door een consortium bestaande uit de ministeries van OCW, SZW, V&J en EZ. Het doel van het zoekjaar is om internationaal talent de kans te bieden om aan de slag te gaan als kennismigrant of om een eigen onderneming te starten. In de nieuwe regeling komen meer groepen in aanmerking voor het zoekjaar. Niet alleen afgestudeerden in Nederland of van een buitenlandse topuniversiteit, maar ook onderzoekers kunnen van de regeling gebruik maken. Sinds 1 maart 2016 zijn beide regelingen samengevoegd tot één regeling waarin de meest wervende elementen uit het voormalige zoekjaar en de regeling hoger opgeleiden zijn samengevoegd.

De belangrijkste verbeteringen van het nieuwe zoekjaar:

- Het nieuwe zoekjaar kan tot 3 jaar na afstuderen aangevraagd worden;
- Het nieuwe zoekjaar kan – onder voorwaarden – meerdere keren aangevraagd worden (bijvoorbeeld na behalen van de bachelorgraad, en na behalen van de mastergraad).

Per 1 juli 2016 wordt het voor de groep internationale studenten die hier in Nederland een opleiding volgen mogelijk om relevante stages te lopen (NB: dus nog niet voor de groep die een stage in het kader van de buitenlandse opleiding doen).

Dit geldt uiteraard alleen voor de internationale studenten die afkomstig zijn van buiten de EU/EER. EU/EER studenten hebben immers vrije toegang tot de Nederlandse arbeidsmarkt.

Nieuwe stageregeling voor niet-EU-studenten

Momenteel is het alleen toegestaan om, als internationale student die in Nederland een opleiding volgt en ook degene die een stage in het kader van een buitenlandse opleiding volgt, een verplichte stage te lopen. Een gemiste kans, want juist een stage is een perfecte gelegenheid om kennis te maken met de Nederlandse arbeidsmarkt.

Actielijn 5: Resultaat in de regio

In regionale projectplannen bepalen regionale hogeronderwijsinstellingen, bedrijven en overheden hoe zij met elkaar willen samenwerken om internationaal talent aan te trekken en te behouden voor de regionale arbeidsmarkt. De volgende pilots zijn actief in MiiTN: Connect, Binding in het Noorden, Binding in Zuid-Holland en de Brabantse studentenpilot.

Connect

Saxion Hogeschool ontwikkelde, in samenwerking met de TU Twente, met het Connect Traineeship Programma een format waarmee mkb-ondernemers eenvoudig in contact kunnen komen met internationaal talent. Om met name de kleinere mkb-ondernemers tegemoet te komen in het wegnemen van drempels is het Career Incubatorship ontwikkeld, zie voor meer informatie <https://www.saxion.edu/connect/>

Binding in het noorden

De drie noordelijke provincies Groningen, Friesland en Drenthe beogen Noord-Nederland onder de aandacht te brengen van internationale studenten als een aantrekkelijke regio om te blijven werken na afloop van de studie. Andersom wil de pilot internationale studenten als getalenteerde en potentieel toekomstige medewerkers bij regionale bedrijven onder de aandacht te brengen. In dit kader werkt de pilot toe naar een career event voor internationals en bedrijven dat plaatsvindt in het najaar van 2016. Zie voor meer informatie over binding in het Noorden <http://iwen.nl>

Binding in Zuid-Holland

Binding in Zuid-Holland beoogt, onder leiding van de gemeente Rotterdam, de randvoorwaarden voor binding te versterken door activiteiten uit te voeren parallel aan de actielijnen MiiTN, met name op de terreinen van taal, overgang studie naar carrière en integratie. De pilot wil daarmee bereiken dat de regio meer internationals behoudt. De pilot werkt momenteel aan een business case bedrijfsleven: welke internationale studenten en welke expertise heeft de regio het hardst nodig?

Brabantse studentenpilot

Het project onder leiding van Brainport Development in Eindhoven heeft als doel het gezamenlijk aantrekken van circa 70-100 bèta-technische talenten voor TU/Eindhoven, Tilburg University, Fontys en Avans en deze tijdens en na hun studie te volgen om zo hun acties en behoeften te leren kennen. Op basis daarvan wil Brainport de wervings- en bindingsaanpak optimaliseren, opschalen en koppelen aan de werkgevers in Brabant voor een stage, afstuderen en/of baan. Daarbij is het streven erop gericht om via de topsector HTSM een deel van de 250 beurzen die men daarvoor wil realiseren, toegewezen te krijgen voor de studenten. Zie voor meer informatie www.brainportdevelopment.nl/project/brabantse-internationale-studentenpilot.

EP-Nuffic organiseerde drie regiobijeenkomsten (bij RVO in Utrecht, de Regio Foodvalley Wageningen en bij Maastricht University in Maastricht) met als doel de stakeholders in de regio te inspireren door ze met elkaar in contact te brengen over binding, de specifieke aandachtspunten van de betreffende regio te bespreken en ook de uitkomsten van de MiiN-pilots onder de aandacht te brengen.

Analyse van stayrate van internationale studenten

In 2015 bleek uit onderzoek van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) naar de stayrate (blijfkans) van internationale studenten die in het studiejaar 2008-2009 zijn afgestudeerd aan een hogeschool of universiteit, dat van alle afgestudeerden met een internationale achtergrond 38% vijf jaar later nog steeds in Nederland woont.

Dit is twee keer hoger dan de levenslange stayrate van 19% waar het Centraal Planbureau (CPB) van uitgaat in de studie 'De economische effecten van internationalisering in het hoger onderwijs' uit 2012. Het resultaat uit het CBS-onderzoek is wel zeer vergelijkbaar met een nieuwe CPB-studie van afgelopen september 2015. Hieruit bleek dat van alle buitenlandse promovendi 38% tot ten minste vijf jaar na promotie in Nederland blijft, en 32% tot ten minste tien jaar.

Van alle 7.350 afgestudeerden uit 2008-2009 met een buitenlandse nationaliteit die ingeschreven stonden bij een Nederlandse gemeente, was 70% op 1 oktober 2009 nog in Nederland. Op 1 oktober 2011 was iets minder dan 50% nog aanwezig, en op 1 oktober 2013 nog 38%. De stayrate van de afgestudeerden uit 2008-2009 komt daarmee op 38%, gemeten op vijf jaar na afstuderen. Van diezelfde 7.350 internationale afgestudeerden had meer dan 70% vijf jaar na afstuderen een betaalde baan. Hierin zijn de zelfstandigen nog niet meegenomen. Met deze arbeidsparticipatiegraad dragen internationale studenten die in Nederland blijven naar rato bij aan de Nederlandse kenniseconomie. Ook hun gemiddelde uurloon is vergelijkbaar met dat van Nederlandse afgestudeerden.

De internationale studenten die zich aan Nederland binden, leveren de Nederlandse schatkist naar schatting zo'n € 950 miljoen op. Als de levenslange stayrate ook nog hoger blijkt te liggen dan de 19% waar het CPB van uitgaat in zijn berekeningen, zullen de financiële opbrengsten navenant toenemen, zie <https://www.epnuffic.nl/documentatie/publicaties/analyse-stayrate-van-internationaal-afgestudeerden-2008-09.pdf>

Welkom, aan het werk!

Bureau Blauwberg stelde in het rapport over de tussenstand van binding, 'Welkom, aan het werk!', geschreven in opdracht van EP-Nuffic, dat internationale studenten die na hun afstuderen in Nederland blijven werken, een gouden kans zijn voor Nederland. Door de ervaring die ze meenemen, de kennis over Nederland die ze opdoen en hun (internationale) netwerken zijn ze van kapitaal belang voor onze arbeidsmarkt en maatschappij.

Maar er is meer inspanning nodig om Nederland echt mee te laten doen in de mondiale kenniseconomie. Gemeenten, bedrijfsleven en hogeronderwijsinstellingen kunnen de dwarsverbanden beter benutten. Het rapport bevat daar een groot aantal concrete aanbevelingen voor. Zo is het met name voor gemeenten van belang meer visie op de international te ontwikkelen: wordt hij/zij beschouwd als gast of als blijver? Bedrijven kunnen meer aandacht hebben voor regionale employer branding in het mkb. Hogeronderwijsinstellingen worden aangemoedigd door te gaan met investeren in alumni beleid en buddysystemen, maar ook om beleid te formuleren over (het belang van het leren van) de Nederlandse taal.

In Welkom, aan het werk! wordt de tussenstand van zowel binding als internationalisering als volgt samengevat:

- Het aantal internationaal mobiele studenten in het Nederlandse hoger onderwijs groeit;
- Het aantal internationale kenniswerkers dat zich (tijdelijk) aan de Nederlandse arbeidsmarkt bindt groeit (stayrate);
- Een verdere internationalisering van het Nederlands bedrijfsleven stimuleert de groei van de Nederlandse (regionale) economie;
- Een verdere internationalisering van het Nederlands hoger onderwijs stimuleert de vorming van Nederlandse studenten tot global citizens.

Het rapport biedt veel onderwerpen, suggesties en inspiratie voor het vervolg van binding. Gesteld wordt dat dit vervolg niet alleen baat zal hebben bij meer samenwerking tussen regionale partijen maar ook bij een brede landelijke sociale en economische agenda. Bureau Blaauwberg doet daarvoor een reeks suggesties, waaronder de volgende:

- Management van kennis over binding en internationalisering: cijfers, economische effecten, good practices, internationale vergelijkingen;
- Ontmoetingsplaats scheppen voor regionale projectleiders, entree verzorgen van regio's bij beleidsdepartementen in Den Haag;
- Meer benutten van de bestaande alumninetwerken van in Nederland afgestudeerden voor contacten met bedrijven en voor een rol als change agent in de relatie van Nederland met het donorland;
- Organiseren van het politieke discours over de economische effecten van de internationalisering ook buiten de vestigingsplaatsen van de instellingen voor hoger onderwijs. Ontwikkelen van een visie op de disseminatie van de effecten van internationalisering naar regio's die op dit moment niet of nauwelijks meedoen in de kenniseconomie;
- Ontwikkelen van een concept voor een arbeidsbureau voor internationals, met enerzijds een bestand van voor arbeid beschikbare internationals en anderzijds een vacaturewervingstaak in de bedrijven. Beginnend met een pilot voor landelijke ondersteuning van de nu in de regio's circulerende lijstjes met kandidaten;
- Doorbreken van de bubble en doorbreken van de scheiding tussen de Nederlandse en internationale communities: interculturele community-vorming, doorbreken van gesloten peer groups en stimulering persoonlijke interculturele contacten;
- Ontwerpen van een beleid voor academische stages met de dubbeltaal Engels en Nederlands voor internationals, werving van bedrijven met stagemogelijkheden. Zie <https://www.epnuffic.nl/documentatie/publicaties/welkom-aan-het-werk.pdf>

Seminar MiitN – The next move

Tijdens het seminar MiitN, dat plaatsvond op 28 januari 2016 in Veenendaal, werd stilgestaan bij de ontwikkelingen en opbrengsten van MiitN en bij de internationale student. Hoe ervaart die Nederland en zijn inwoners en wat vinden internationals eigenlijk van MiitN? Klik voor een impressie op de linkjes naar de film en naar het verslag en de presentaties van het seminar.

<https://www.epnuffic.nl/bestanden/documenten/make-it-in-the-netherlands-the-next-move>

3. Het vervolg van MiitN in 2016

MiitN kent een looptijd van drie jaar, van 2014 tot en met 2016. Eind 2015 zijn de vijf actielijnen MiitN, zoals omschreven in het Plan van Aanpak, volbracht en daarmee is een structuur van binding voor, tijdens en na de studie opgeleverd. In 2016 worden de resultaten verder ontwikkeld en gepromoot.

De resultaten van MiitN en de ontwikkelingen die in gang gezet zijn, bijvoorbeeld op het terrein van alumni en mobiliteitsobstakels, en de samenwerking met hogeronderwijsinstellingen, bedrijven en overheden vormen de aanleiding om het gedachtegoed van MiitN verder te versterken. De MiitN-stakeholders rekenen daar ook op; onder de vlag van het landelijk programma zien zij kansen voor binding bij hun eigen achterban in de regio, stad, universiteit of hogeschool en sector.

Een follow-up van de activiteiten die we in MiitN hebben uitgevoerd komt terug in het volgende programma en in de volgende projecten:

- Holland Alumni programma en binding met Nederland
- Rode Loper
- Onderzoek arbeidsmarkt

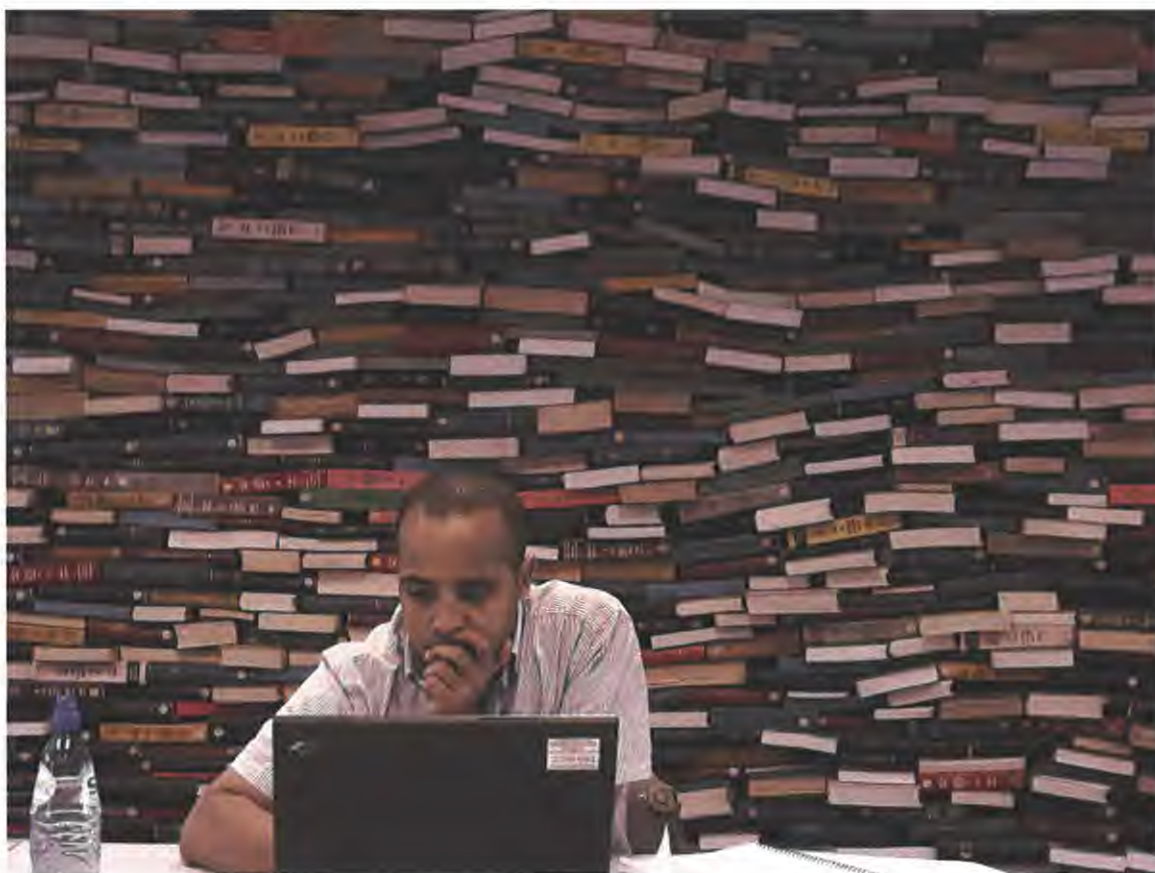
Holland Alumni programma

Het meerjarig Holland Alumni programma heeft als doelstelling een wereldwijd netwerk van goodwill ambassadeurs te creëren (public diplomacy). Het wil een prestigieus en waardevol netwerk zijn voor buitenlandse studenten en alumni ten bate van deze alumni zelf, het Nederlands hoger onderwijs, de Nederlandse kenniseconomie en de capaciteitsopbouw in de landen waarmee Nederland samenwerkt. Dit kan door netwerkfaciliteiten te bieden, thematische activiteiten te organiseren ten behoeve van kennisdeling en life long learning, en door verbindingen met de arbeidsmarkt te leggen. Op deze manier wordt een blijvende bijdrage geleverd aan – op micro niveau – de ontwikkeling van alumni zelf en de organisaties waarvoor zij werkzaam zijn, en aan – op macroniveau – de versterking van het Nederlandse hoger onderwijs, de Nederlandse arbeidsmarkt en kenniseconomie, en de capaciteitsopbouw in de landen waarmee Nederland samenwerkt.

In 2016 wordt het gedachtegoed en de opvolging van MiiTn in belangrijke mate vanuit het Holland Alumni programma voortgezet. De coördinatie en borging van binding wordt primair vanuit dit programma uitgevoerd.

Rode Loper

Praktische zaken en administratieve procedures vormen vaak nog een barrière voor alumni en internationals om in Nederland een baan te vinden. Hoewel in 2014 en 2015 al veel bereikt is (o.a. nieuwe zoekjaar en stageregelgeving voor niet-EU studenten) blijft versoepeling van wet- en regelgeving een belangrijk voorwaarde om binding van alumni en internationals (beter) mogelijk te maken (zowel voor de alumni als voor de werkgevers). Het Mobstaclesteam heeft zich in de eerste fase van MiiTn volop ingezet om de mobiliteitsobstakels onder de aandacht van de beleidsmakers te krijgen. In vervolg op deze ontwikkelingen richt het team zich in 2016 onder de titel Rode Loper op o.a. de verdere uitwerking van de verruimde stageregelgeving (inclusief herziening van de Cospa-overeenkomst t.b.v. stages) en op monitoring van het nieuwe zoekjaar. Het Mobstaclesteam blijft actief betrokken bij de discussie over de hoge leges van het erkend referentschap die voor met name mkb's een onoverkomelijke drempel vormen om internationals aan te nemen. Het kost een mkb namelijk € 5.116,- om (verplicht) geregistreerd te worden als erkend referent. Veel mkb's zien er daarom van af om internationals in dienst te nemen.

Buddyprogramma's vormen ook in 2016 weer een onderdeel van binding. Daarin wordt o.a. aandacht besteed aan het onderwerp Buddy families.

Onderzoek Arbeidsmarkt

Vanaf 2016 wordt de stayrate gemeten op structurele basis. Ook monitoring van de arbeidsmarkt en verfijning van de data over internationale studenten en kenniswerkers staan hoog op de agenda. Hierbij worden gegevens en onderzoek afkomstig van hogeronderwijsinstellingen betrokken, bijvoorbeeld wat betreft

1. de instroom van internationale studenten in het algemeen en
2. meer specifiek de instroom in de bèta-techniek sector.

Daarnaast wordt expertise verzameld en gedeeld over hoe de aansluiting tussen hoger onderwijs en onderzoek verbeterd kan worden. Eén van de gewenste uitkomsten is dat het na 2016 mogelijk moet zijn om ook andere sectoren op maat te bedienen als het gaat om binding van internationale studenten.

Met onderzoek van de arbeidsmarkt breiden we data over alumni en internationale kenniswerkers uit in relatie tot de Nederlandse arbeidsmarkt. Doel hiervan is deze kennis in te zetten voor het doorontwikkelen van diensten en activiteiten voor alumni en internationale studenten in het kader van binding aan de Nederlands arbeidsmarkt en aan Nederland.

Comité van Aanbeveling

Het Comité van Aanbeveling (CvA) van MiiN onderschrijft ook in 2016 het belang van binding o.a. door bindingsactiviteiten via de EP-Nuffic website publiekelijk te ondersteunen. Het CvA wordt uitgenodigd voor evenementen als nl4talents en is op de hoogte van de actuele en toekomstige ontwikkelingen op het terrein van binding. Soms worden leden benaderd om een rol te spelen bij bindingsactiviteiten, zoals bijvoorbeeld tijdens het seminar MiiN op 28 januari 2016 en tijdens het EP-Nuffic jaarcongres op 22 maart 2016.

Regionetwerk

Regio's willen meer alumni binden aan de regionale arbeidsmarkt. Het MiiN-regionetwerk wil aan deze behoefte tegemoet te komen en legt het accent op bevordering van de samenwerking tussen hogeronderwijsinstellingen, bedrijven en gemeenten.

In 2016 worden twee regiodagen georganiseerd, naast een landelijke nl4talentsdag. Per evenement wordt bekeken of een career evenement van toegevoegde waarde kan zijn voor de betreffende bijeenkomst.

Tot slot

In het vervolgprogramma van binding is samenwerking met stakeholders nog altijd van groot belang. Het Holland Alumni programma, de activiteiten van het Mobstacles-team en de regiegroep Rode Loper hebben baat bij een gezamenlijke aanpak. Dat blijft dan ook de kern van het vervolg van MiiN: Vanuit samenwerking resultaten bereiken, de mindset op binding versterken en de aansluiting van internationale studenten op de arbeidsmarkt vergemakkelijken.

Bijlage I bij de rapportage

Make it in the Netherlands!

De stand van zaken

Resultaten per actielijn – Op basis van de planning zoals beschreven in het Plan van Aanpak zijn gedurende de rapportageperiode de volgende activiteiten gestart of gerealiseerd:

Actielijn 1: Alles begint bij taal

Doel: Vergroten van de Nederlandse taalvaardigheid van internationale studenten zodat zij sneller toegang hebben tot de Nederlandse samenleving en arbeidsmarkt. Vergroten van de Engelstalige taalvaardigheid van docenten ter verbetering van de kwaliteit van de international classroom.

Gerealiseerd Ontwikkelen van een online introductie Nederlandse taal

Op 13 mei 2015 werd de app Hoi Holland! officieel gelanceerd. Via deze zogenaamde serious game maken internationale studenten op een laagdrempelige manier kennis met de Nederlandse taal en cultuur. De trailer en de download links zijn te vinden op <http://www.studyinholland.nl/hoiholland>.

De app is gebouwd door het Nederlandse bedrijf IJsfontein en is te downloaden in de app-stores (iOS en Android). Het aantal downloads bedroeg per 1 januari 2016 15.000.

Gerealiseerd Bijeenbrengen van Nederlandse taallessen

Een overzicht van Nederlandse taallessen is in te vinden via www.studyinholland.nl/practical-matters/learn-dutch. Dit overzicht verwijst naar:

- Nederlandse taallessen in het buitenland, te vinden via de lokale Nuffic Neso offices in Brazilië, China, India, Indonesië, Mexico, Korea, Rusland, Thailand en Vietnam.
- Nederlandse taallessen in Nederland op beginners, intermediate en gevorderd niveau zijn te vinden per stad
- zomercursussen via de Taalunie
- andere handige links en apps.

Niet uitgevoerd Het verbeteren van de Engelse taalvaardigheid van docenten, wordt volgens het actieplan door een hogeronderwijsinstelling getrokken. In 2015 was er geen organisatie beschikbaar om dit onderdeel uit te voeren.

Actielijn 2: Van studie naar carrière

Doel: bevorderen en vergemakkelijken van de overgang van studie naar arbeidsmarkt voor internationale studenten, met name in de bèta-technieksector en in de overige topsectoren.

Gerealiseerd Generieke promotie van het Nederlands hoger onderwijs voor zowel studie als carrière en strategisch werven met profileren als uitgangspunt

Een scala aan acties is uitgevoerd in overleg met betrokken partijen (o.a. Study in Holland en Neso-kantoren) en op basis van oriënterende gesprekken met o.a. de topsector high tech, Platform Bèta Techniek, Brainport, Gemeente Amsterdam, Academic Transfer en ministerie van EZ:

Informatie over studie en carrière op Study in Holland www.studyinholland.nl en Career in Holland www.hollandalumni.nl/career (www.careerinholland.nl) is gestroomlijnd en aangevuld:

- Holland Career Ambassador programma, zie voor meer informatie: www.hollandalumni.nl/getting-involved/holland_ambassador_programme/career_ambassadors
- EP-Nuffic voerde in het kader van arbeidsmarktmonitoring het (deel)project Informatie arbeidsmarktperspectief op careerinholland.nl uit. Het doel ervan was de (toekomstige) internationale student en alumni te informeren over de arbeidsmarktperspectieven in Nederland, met de nadruk op sectoren waar nu of in de nabije toekomst tekorten (dreigen te) ontstaan. Deze informatie maakt deel uit van de generieke informatie voor internationale studenten en

alumni over het starten van een carrière in Nederland die ontsloten wordt via de career portal. Zie onder <https://www.hollandalumni.nl/career/work-in-holland/>

Gerealiseerd Samenbrengen van informatie over carrièremogelijkheden in Nederland op de website www.careerinholland.nl en informeren van studenten over carrièremogelijkheden in de (top)sectoren.

- De informatie die de career portal biedt over de kansen op de Nederlandse arbeidsmarkt is uitgebreid. Om internationale studenten naar die plekken te leiden waar zich de tekorten bevinden, biedt de website nu ook informatie over de beroepen in Nederland waar de meeste vraag naar bestaat en worden verschillende kansen per sector en per regio getoond: <https://www.hollandalumni.nl/career/work-in-holland/the-dutch-labour-market>.
- De promotietool "Online career test" is geactualiseerd met nieuwe cijfers en nieuwe informatie over de topsectoren en is geschikt gemaakt voor mobiele apparatuur. Zie <http://starthere.careerinholland.nl>.
- Tijdens de derde editie van nl4Talents in 2014 www.hollandalumni.nl/news-events/past-events/nl4talents-2014, ging de werving van ambassadors van start in het kader van het Holland Ambassador programma. In 2015 selecteerde EP-Nuffic hieruit de beste kandidaten voor een aantal trainingen waarin zij opgeleid worden tot Study in Holland en/of Holland Career Ambassador.
- In een aantal landen met een Neso-kantoor (China, Indonesië, Rusland, Korea, Mexico, India, Brazilië, Thailand, Vietnam) vond een career event plaats waarop alumni in contact kwamen met het Nederlandse bedrijfsleven ter plaatse.

Niet uitgevoerd Bedrijven vermelden op www.grantfinder.nl.

Gerealiseerd Verbeteren van de voorlichting aan studenten en alumni over de mogelijkheden voor het starten van een onderneming

- De eerste Engelstalige informatie over het starten van een onderneming is geplaatst op de career portal. www.hollandalumni.nl/career/entrepreneurship/advice-on-how-to-start-your-business.
- Informatie over de vijf centers of entrepreneurship in Nederland is geupdate.
- Via de link www.hollandalumni.nl/career/job-hunting-in-holland/other-resources/job-websites is een uitgebreid overzicht te vinden van job websites voor start-ups.
- EP-Nuffic is betrokken bij het initiatief Startup Delta, zie www.startup.ondernemersplein.nl en geeft informatie over Startup Delta op www.hollandalumni.nl/career/entrepreneurship/the-dutch-startup-scene
- In Pathfinder (zie ook onder actielijn 4) is een module over start-ups opgenomen waarin de Startup-regeling verwerkt is, zie www.hollandalumni.nl/career/regulations. De IND is de informatieaanbieder van het product over de start-up regeling en is verantwoordelijk voor de inhoud van deze content die zij beheren.

Gerealiseerd Het internationaal onderzoek naar de Study to work transition services voor internationale studenten in Canada, Nederland, Duitsland en Zweden werd uitgevoerd door SVR Expert Council of German Foundations on Integration and Migration (SVR)¹ en is te vinden op www.hollandalumni.nl/news/SVRResearchUnit_2015_TrainandRetain_final.pdf

Actielijn 3: Breaking the bubble

Doel: bevorderen van de integratie van internationale studenten in de Nederlandse samenleving.

Gerealiseerd Gezamenlijke inspanning om meer buddy's te werven en organisatie van een jaarlijkse buddydag. Gedurende de rapportageperiode werden twee landelijke buddydagen georganiseerd. De doelgroepen voor deze buddydagen waren coördinatoren van buddy-programma's in het hoger onderwijs en buddy's:

- De TU Eindhoven organiseerde samen met ESN Nederland, de LSVb, Universiteit Maastricht en EP-Nuffic op 17 maart 2014 een voorbereidende Buddy Coordinator Day. Coördinatoren van buddy-programma's kwamen bij elkaar om ervaringen te delen en samen op zoek te gaan naar verbeteringen voor de programma's. De input van deze bijeenkomst werd benut voor volgende buddydagen.

¹ Expert Council of German Foundations on Integration and Migration (SVR): Het betreft een internationaal vergelijkend onderzoek naar career services voor internationale studenten aan hogeronderwijsinstellingen in Nederland, Canada, Duitsland en Zweden.

- Maastricht University organiseerde op 30 oktober 2014 in samenwerking met de TU/e, UM, ESN, LSVb en EP-Nuffic de eerste officiële Engelstalige landelijke buddydag in Maastricht. Thema van de bijeenkomst was: 1) How can we recruit more Dutch buddies? en 2) What are the incentives to become a buddy? De uitkomst van de buddydag is verwoord in een take home message en in beeld gebracht via een videofilm. Beide documenten zijn te raadplegen via www.epnuffic.nl/hoger-onderwijs/internationale-ervaring/make-it-in-the-netherlands/
- Hogeschool Windesheim organiseerde op 3 juni 2015 in samenwerking met ESN, LSVb en EP-Nuffic de tweede landelijke buddydag in Zwolle. Thema van de bijeenkomst was: The daily life of a buddy. Daarbij werd gediscussieerd over waar de verantwoordelijkheden van een buddy beginnen en waar ze ophouden in situaties waarbij internationale studenten last hebben van psychische problemen, studieproblemen, problemen op het terrein van huisvesting en problemen die te maken hebben met belemmerende regelgeving. Zie ook www.epnuffic.nl/nieuws/ep-nuffic-news/tweede-buddydag-wat-mag-je-verwachten
- De LSVb deed onderzoek naar de verschillende vormen van buddyprogramma's in Nederland. Het onderzoek is te vinden op de website van de LSVb www.lsvb.nl/actueel/nieuwsbericht/breaking-the-bubble.

Gerealiseerd Line/International Classroom

Tijdens het jaarcongres EP-Nuffic op 22 maart 2016 werd de Nuffic Academy gelanceerd, het voormalige Line. Nuffic Academy voorziet in een trainingsaanbod, online modules en maatwerk voor iedereen die meer wil leren over internationalisering in het onderwijs. De module Lesgeven in een International Classroom maakt hiervan deel uit en is te vinden via www.internationalisering.nl.

Gerealiseerd Prijsvraag binding

Binding is opgenomen als één van de criteria voor het toekennen van de Orange Carpet Award.

Gerealiseerd Uitbreiden van Holland Alumni-netwerk ten behoeve van een blijvende band met Nederland

EP-Nuffic reikte tijdens de jaarlijkse introductieweken een pre-alumni welcome gift (oortjes voor een mobiele telefoon) uit aan internationale studenten (via International Offices en internationale studentenverenigingen). Parallel aan deze actie werd een welcome-advertentie geplaatst op Facebook, gericht op de internationale student in Nederland. De welkomstpagina die speciaal als landingspage voor deze advertentie was ingericht, www.hollandalumni.nl/welcome, was in 2014 en 2015 één van de meest bezochte pagina op de Holland Alumni netwerk-website in de maand september. De 'welkomstacties' genereerden veel exposure en leverden relatief veel inschrijvingen op ten opzichte van de jaren wanneer er geen extra acties plaatsvonden. Resultaten: een toename van het aantal internationale studenten dat zich registreert voor het Holland Alumni netwerk ten opzichte van het aantal alumni dat geregistreerd staat. Het totale aantal alumni bedraagt op dit moment 56.000.

Gerealiseerd Studentendiensten geschikt maken voor internationale studenten

ISO en LSVb namen de door EP-Nuffic ontwikkelde Pathfinder in gebruik voor Engelstalige informatieverschaffing aan internationale studenten. Zie toelichting Pathfinder onder actielijn 4.

Niet uitgevoerd Nederlands studentenverenigingsleven richt zich op internationale studenten

ISO en LSVb planden in oktober 2015 een medezeggenschapsdag rondom het thema internationalisering en binding. Wegens gebrek aan belangstelling is deze bijeenkomst geannuleerd. De studentenorganisaties onderzoeken hoe zij medezeggenschappers op een andere manier bij internationalisering en binding kunnen betrekken en zo de belangen van internationale studenten onder de aandacht kunnen brengen.

Actielijn 4: Van Rompslomp naar Rode Loper

Doel: Verbeteren en stroomlijnen van administratieve procedures en voorlichting.

Bijzondere aandacht is er voor het bevorderen van het stagelopen door de internationale student bij Nederlandse bedrijven (deze actie was eerder gerangschikt onder actielijn 2). Stagelopen, evenals een bijbaan tijdens de studie zijn een effectieve manier om aansluiting te vinden op de Nederlandse arbeidsmarkt.

Gerealiseerd

Het Mobstacles-meldpunt functioneert volop en verzamelt cases t.b.v. de agendering en het oplossen van obstakels op het terrein van wet- en regelgeving die een rol spelen bij binding. Deze obstakels agendeert de regiegroep Rode Loper die er naar streeft administratieve procedures te verbeteren. De ketensamenwerking op het terrein van arbeid tussen IND en instellingen is versterkt. Voorts is een IND-klankbordgroep opgericht.

Gerealiseerd Verbeteren administratieve procedures

Deze actie behelst intensief overleg over een uitgebreide lijst van knelpunten; in eerste instantie bedoeld om de lijst volledig te maken, maar ook om vervolgens naar oplossingsrichtingen te zoeken.

De volgende resultaten zijn behaald in de rapportageperiode:

Informatie voor werkgevers

Naast het informeren van studenten is het van groot belang om ook de werkgevers goed te informeren over regelgeving met betrekking tot het (al dan niet tijdelijk) in dienst nemen van internationale stagiairs en werknemers. EP-Nuffic ontwikkelde hiervoor drie factsheets onder de naam Employer Toolkit die ook digitaal beschikbaar zijn via www.hollandalumni.nl/career/practicalities/employer-toolkit.

Het nieuwe zoekjaar

Gedurende de rapportageperiode werkte een consortium bestaande uit de ministeries van OCW, SZW, V&J en EZ aan een aanpassing van het zoekjaar afgestudeerde en de regeling hoogopgeleiden. Sinds 1 maart 2016 zijn beide regelingen samengevoegd tot één regeling waarin de meest wervende elementen uit beide regelingen zijn samengevoegd.

Nieuwe stageregelgeving

Per 1 juli 2016 treedt de nieuwe stageregelgeving in werking. Tot die tijd is het alleen toegestaan om, als internationale student die in Nederland een opleiding volgt maar ook degene die een stage in het kader van een buitenlandse opleiding volgt, een verplichte stage te lopen.

Optimalisering filteringssysteem brief Zorginstituut Nederland

Door datamining is het inmiddels mogelijk de juiste doelgroep uit te filteren.

Gestart Versoepelen inschrijfprocedures Studielink en IND

Studielink onderzocht in het kader van de inschrijfprocedures in goed overleg met de IND of het administratieve verkeer tussen hogeronderwijsinstellingen en de IND met steun van Studielink kan worden vergemakkelijkt. De betrokken partijen – de hogeronderwijsinstellingen, Studielink en de IND – zijn het eens geworden over de doelstelling, de opzet en de uitvoering. De uitvoering van het Project Digitale Verblijfsaanvragen Studie (DVS) is gaande. DVS draait voor een belangrijk deel om het vergemakkelijken van de digitale verzending van stukken, behorend bij de aanvraag om te studeren van een non-EU-student, door de hogeronderwijsinstelling naar de IND. De kick-off vond plaats eind september 2015 en het instrument zal in 2016 live gaan.

Gerealiseerd Informatie over studiefinanciering, verblijfsvergunningen en andere administratieve procedures verbeteren*Oplevering en uitbreiding Pathfinder*

Verschillende uitvoeringsinstanties leveren via Pathfinder relevante informatie in het Engels over te volgen regels en procedures. Naast het up-to-date houden van de basisapplicatie is gewerkt aan de uitbreiding van Pathfinder met twee nieuwe life events; Working after Graduation en / Internship in the Netherlands. Zestien instellingen hebben de applicatie nu werkend op hun website.

Gestart Tweektalig maken van voorlichting en administratieve procedures

Belangrijke informatie van de rijksoverheid is ook in het Engels beschikbaar op www.government.nl en op de Engelstalige pagina's van DUO <https://www.duo.nl/particulier/international-student/>. Er zijn vooralsnog geen aanvullende stappen genomen.

Gestart Verkenning Mixed housing

Kences heeft met de aangesloten organisaties en anderen onderzocht hoe huisvesting en het wel/niet 'misen' van doelgroepen een rol kan spelen in de bevordering van de integratie van internationale studenten. Na een eerste schriftelijke inventarisatie onder de Kences deelnemers en partners heeft vervolgens een expertmeeting met een breed scala aan relevante partijen plaatsgevonden op vrijdag 20 november 2015 in Wageningen. Experts tijdens deze meeting, waren 5.1/2.e (Idealis) en 5.1/2.e (DUWO). Van de bijeenkomst is een verslag gemaakt door EP-Nuffic en dit is verspreid onder betrokkenen. Tijdens het jaarcongres van Kences op 1 oktober verzorgde DUWO een presentatie over de huisvesting van internationale studenten.

Actielijn 5: Resultaat in de regio

Doel: Binding versterken in de regio door partijen te helpen en te ondersteunen met een specifiek regionale aanpak.

Gerealiseerd Quicksan en ontwikkeling projectplannen in 3 regio's door de Rijksdienst voor ondernemend Nederland (RVO).

RVO selecteerde drie regio's (Zuid-West, Noord, Oost) voor de uitvoering van een pilot binding in het kader van MiiTN. Het ministerie van OCW leverde een financiële bijdrage van € 30.000 aan elke geselecteerde pilot. RVO noemde de volgende actiepunten van belang voor de pilots:

- a) inventarisatie van de vraag naar werk en stages;
- b) inventarisatie van het aanbod van studenten;
- c) inventarisatie van de behoefte aan flankerende zaken, bv. huisvesting en taal.

Daarnaast is het belangrijk dat de match tussen arbeidsmarktvraag en studentenaanbod tot stand komt via o.a. stagemarkten, banenmarkten, inzet van nieuwe media en andere fora waar bedrijven en studenten elkaar ontmoeten. In 2014 werden deze drie pilots onderdeel van actielijn 5 van MiiTN. Brainport Development voert daarnaast een vierde bindingspilot uit:

Connect

Saxion ontwikkelde in samenwerking met de TU Twente, met het Connect Traineeship Programma een format waarmee mkb-ondernemers eenvoudig in contact kunnen komen met met internationaal talent. Om met name de kleinere mkb-ondernemers tegemoet te komen in het wegnemen van drempels is het Career Incubatorship ontwikkeld. Daarmee worden internationale afgestudeerden voorbereid op werken op de Nederlandse arbeidsmarkt in een leerwerkplek bij een bedrijf waarbij het 'Leren' centraal staat. De uitbreiding van het bestaande traineeship programma met het career Incubatorship programma geeft bedrijven en afgestudeerden meer mogelijkheden om met elkaar samen te werken met als ultiem doel internationaal talent te behouden voor de regio.

In het project zijn de volgende activiteiten uitgevoerd:

Acquisitie van Career Incubatorships, interne en externe communicatie over 'opgehaalde' career incubators en over voortgang van de pilot met de koepels en het regionale bedrijvennetwerk, selectie van kandidaten, matching, career development programma, cursus Nederlands. Zie voor informatie over Connect: <https://www.saxion.edu/connect/>

Binding in het noorden

De drie noordelijke provincies Groningen, Friesland en Drenthe beogen Noord-Nederland onder de aandacht te brengen van internationale studenten als een aantrekkelijke regio om te blijven werken na afloop van de studie. Andersom wil de pilot internationale studenten als getalenteerde en potentieel toekomstige medewerkers bij regionale bedrijven onder de aandacht te brengen. In dit kader werkt de pilot toe naar een career event in het najaar van 2016 voor internationals en bedrijven. Het International Welcome Center North, de gemeente Groningen en de RUG werken gezamenlijk aan de totstandkoming van dit event waaraan ook hogeronderwijsinstellingen, gemeenten en bedrijven uit Drenthe en Friesland zullen meewerken. Zie voor meer informatie over binding in het Noorden <http://iwcn.nl>

Binding in Zuid-Holland

Binding in Zuid-Holland beoogt, onder leiding van de gemeente Rotterdam, de randvoorwaarden voor binding te versterken door activiteiten uit te voeren parallel aan de actielijnen MiiTN, met name op het terrein van taal, overgang studie naar carrière en integratie. De pilot wil daarmee bereiken dat de regio meer internationals behoudt in deze regio. De pilot is breed van opzet waaraan verschillende partners deelnemen die ieder een onderdeel van de pilot voor hun rekening nemen; vooral gemeenten, hogescholen en universiteiten in Den Haag, Rotterdam, Delft, het mkb, brancheverenigingen en verschillende partners waaronder Expertise Labour in Mobility. De pilot werkt aan een business case bedrijfsleven: welke internationale studenten en welke expertise heeft de regio het hardst nodig?

Brabantse studentenpilot

Het project, onder leiding van Brainport Development in Eindhoven, heeft als doel het gezamenlijk aantrekken van circa 70-100 bèta-technische talenten voor TU/Eindhoven, Tilburg University, Fontys en Avans – een aantal zonder en een aantal met behulp van scholarships – en deze tijdens en na hun studie te volgen om zo hun acties en behoeften te weten en op basis daarvan de wervings- en bindingsaanpak te optimaliseren en op te schalen en deze te koppelen aan de werkgevers in Brabant voor een stage, afstuderen en/of baan. Daarbij is er het streven om via de topsector HTSM een deel van de 250 beurzen die men daarvoor wil realiseren, toegewezen te krijgen voor de studenten. Gedurende de periode in Nederland worden de studenten intensief gevolgd om inzichtelijk te maken waar de bindingsmomenten liggen en waar verbeteringen mogelijk zijn voor binding tijdens en na de studie. Deze activiteiten sluiten aan bij de actielijnen van het Actieplan MiiTN.

Het aantal aanmeldingen voor de instellingen is dankzij bezoeken aan fairs, seminars, career en alumni events in Turkije, Polen en Spanje flink toegenomen oplopend tot 275% voor de TU Eindhoven.

Zie www.brainportdevelopment.nl/project/brabantse-internationale-studentenpilot

Alle pilots lopen door in 2016. De pilot Zuid-Holland en Noord herstartten in 2015 met nieuwe trekkers (de gemeente Rotterdam en de RUG/IWCN/gemeente Groningen). In de publicatie Welkom, aan het werk! <https://www.epnuffic.nl/documentatie/publicaties/welkom-aan-het-werk.pdf> is een matrix opgenomen waarin de vier regiopilots en bindingsactiviteiten in steden als Amsterdam en Maastricht uitgebreid zijn beschreven.

Gerealiseerd Bijeenkomsten in de regio

Vanaf 2014 werden vanuit MiiTN 3 regiobijeenkomsten georganiseerd. Doel hiervan was de bestaande pilots landelijk onder de aandacht te brengen, zoveel mogelijk hogeronderwijsinstellingen, bedrijven en overheden aangesloten te houden bij de ontwikkelingen in alle actielijnen en met elkaar in gesprek te raken over binding en samenwerking. De bijeenkomsten vonden plaats bij RVO in Utrecht, in Wageningen i.s.m. de Regio Foodvalley en bij Maastricht University in Maastricht.

- 1e Regiobijeenkomst 29 oktober 2014 - Overdracht regiopilots en oprichting regionetwerk

Deze bijeenkomst vond plaats in het kader van overdracht van de regiopilots van RVO (en in opdracht van het ministerie van OCW) aan MiiTN en om tot een gezamenlijke besluitvorming te komen over de invulling van een community of practice. Hogeronderwijsinstellingen, bedrijven en gemeenten vanuit het RVO-project waren voor deze bijeenkomst uitgenodigd. Geconcludeerd werd dat de samenwerking tussen hogeronderwijsinstellingen, gemeenten en bedrijven nog niet altijd vanzelfsprekend is. Met name hogeronderwijsinstellingen doen veel inspanningen om stages en leerplekken voor internationale studenten te vinden maar vinden nog te weinig gehoor bij bedrijven. Ook regelgeving (bv. t.a.v. stages) levert obstakels op bij de binding van internationale studenten.

Besloten werd onder de vlag van MiiTN een regionetwerk op te richten met als doel deze partijen verder met elkaar in gesprek te brengen over hoe de samenwerking verbeterd kan worden, hoe obstakels kunnen worden vermindert en good practices met elkaar te delen. Op die manier komt kennisdeling tot stand. Het regionetwerk heeft niet als doel een blue print voor binden in de regio op te leveren aangezien alle regio's van elkaar verschillen en daarom binding op maat nodig hebben. Aan de hand van de MiiTN-pilots en andere bindingsinitiatieven worden cases opgeleverd.

- 2e Regiobijeenkomst 25 maart 2015 – Bedrijven betrekken

In 2015 kwam het regionetwerk bij elkaar in Wageningen waar de bijeenkomst, in samenwerking met de Regio Foodvalley, specifiek was gericht op meer samenwerking tussen hogeronderwijsinstellingen en gemeenten enerzijds en bedrijven anderzijds. Verschillende bedrijven waaronder IDEXX, The Hague Security Delta en bedrijven verbonden aan de Regio Foodvalley zoals Paperfoam en De Heus Animal Nutrition B.V, maar ook het Expat Center Food Valley, een werkende internationale alumnus en de pilots uitgevoerd door Saxion Hogeschool en Brainport Development, discussieerden over de volgende onderwerpen:

1. Wat kunnen triple helix verbanden leren van de aanpak van de Hightech-sector?
2. Hoe kan MiiTN verder bijdragen aan versterking van de samenwerking in de triple helix?
3. Hoe houden we bedrijven betrokken?
4. Wat zijn de kansen voor samenwerking met het mkb?

Uitkomst van de bijeenkomst was dat mobiliteitsobstakels een belemmering vormen voor met name het mkb vanwege bijvoorbeeld de hoge fees die betaald moeten worden om door de IND geregistreerd te worden als erkend referent. De regelgeving voor stages voor studenten uit niet-EU-landen vormt eveneens een belemmering (stages kunnen alleen als verplicht onderdeel van het curriculum worden uitgevoerd en niet op relevante basis). Deze uitkomsten onderstreepten de inspanningen die MiiTN op dit terrein al doet en dat moedigt aan daarmee voort te gaan. Ook werd duidelijk dat hogeronderwijsinstellingen, bedrijven en gemeenten meer met elkaar in gesprek kunnen gaan om elkaars ambities en verwachtingen t.a.v. binden beter te leren kennen en activiteiten daar meer op af te stemmen. Zowel bedrijven als hogeronderwijsinstellingen blijken moeite te hebben om binnen de organisaties de juiste contacten te vinden om hun vraag m.b.t. stages of carrière voor internationals voor te leggen. Een duidelijk aanspreekpunt in de organisatie of instelling kan dat probleem verhelpen.

- 3e Regiobijeenkomst 6 november 2015 - 'Make it in the Netherlands: Limburg'

Maastricht University organiseerde in samenwerking met Zuyd Hogeschool een Engelstalige regiobijeenkomst voor Limburg en bracht daar ook de grensregio's onder de aandacht. De bijeenkomst telde 13 korte presentaties (en

evenveel discussies) van deelnemers afkomstig uit het bedrijfsleven, diverse gemeenten en hogeronderwijsinstellingen. Bijdragen werden geleverd door o.a. de gemeente Sittard-Geleen, gemeente Maastricht, Maastricht University, Limburg Economic Development (LED), en Limburg Development and Investment Company (LIOF). Maar ook een aantal alumni en internationale PhD-studenten gaven een presentatie. Namens de pilots Noord en West deelden ook het International Welcome Center uit Groningen en de gemeente Rotterdam hun ervaringen en ambities.

De bijeenkomst was bedoeld om de deelnemers in staat te stellen kennis te maken met collega's uit andere steden in Limburg en andere regio's die actief zijn op het terrein van binding, en van elkaar te leren. Uitkomst van de bijeenkomst was dat het welkom van internationale studenten een absolute randvoorwaarde is voor het succes van binden. De provincie Limburg bracht ook de succesvolle samenwerking met België en Duitsland in het hoger onderwijs en op het terrein van werken onder de aandacht.

Een andere uitkomst was dat de binding van internationale studenten vraagt om zorg op maat, zowel bij aankomst als tijdens het verblijf. Niet alleen goede huisvesting, goed onderwijs, soepele regelgeving en toegankelijke Engelstalige informatie over onderwijs en carrièremogelijkheden in Nederland zijn hierbij van belang. Ook goede begeleiding en een warm welkom in de eigen Nederlandse kring van collega's en vrienden hebben een positief effect op binding. Tijdens alle regiobijeenkomsten werd het belang van (thematische) uitwisseling onderstreept.

Gerealiseerd Studyfinder breder beschikbaar maken en op meerdere websites ontsluiten
Actielijn 5 werkte in 2014 aan de doorontwikkeling van de Studyfinder, de enige database in Nederland die een compleet, onafhankelijk en actueel overzicht biedt van alle Engelstalige of anderstalige programma's in Nederland. Door Studyfinder regionaal aan te bieden kan de internationale studiekeizer die al weet waar zij/hij (ongeveer) wil studeren mogelijk verder geholpen worden. Dit kan door het aanbod in een regio/stad doorzoekbaar te maken en ervoor te zorgen dat de studiekeizer (uiteindelijk) op Studyfinder ook het gehele Nederlandse opleidingsaanbod kan bekijken. Uit alle overwegingen blijkt dat de internationale student hiermee het beste wordt bediend. De testversie van de nieuwe facet widget die het mogelijk maakt in de Studyfinder meerdere steden te selecteren werd begin 2015 uitgevoerd. De nieuwe versie van Studyfinder staat live sinds 5 februari 2015, zie daarvoor www.studyfinder.nl

Overig - Dataverzameling en tracerstudies

Gerealiseerd Vergelijkbaarheid van data – Analyse Stayrate van internationaal afgestudeerden³
In het laatste kwartaal van 2015 werd de uitkomst van een eerste meting van de stayrate gepubliceerd waaruit bleek dat van alle afgestudeerden met een internationale achtergrond 38% vijf jaar later nog steeds in Nederland woont. Dat blijkt uit onderzoek van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) naar de stayrate (blijfkans) van internationale studenten die in het studiejaar 2008-2009 zijn afgestudeerd aan een hogeschool of universiteit.

€ 950 miljoen op jaarbasis

De internationale studenten die zich aan Nederland binden, leveren de Nederlandse schatkist naar schatting zo'n € 950 miljoen op. Dit bedrag is gebaseerd op het rekenmodel dat het Centraal Planbureau hanteert in bovengenoemde studie én op de meest recente mobiliteitscijfers. Als de levenslange stayrate ook nog hoger blijkt te liggen dan de 19% waar het CPB van uitgaat in zijn berekeningen, zullen de financiële opbrengsten navenant toenemen.

Uitschieters

Internationale studenten van buiten de Europese Economische Ruimte (EER) kennen een hoger dan gemiddelde stayrate. Ook internationale hbo-studenten binnen de studierichtingen Techniek en Gezondheid blijven vaker in Nederland wonen. Dit heeft waarschijnlijk te maken met de gemiddeld langere duur van een hbo-bachelor ten opzichte van een wo-bachelor, het verschil in arbeidsmarktperspectieven tussen de EER en sommige regio's van herkomst, en de goede baankansen in Techniek en Gezondheid in Nederland.

³ Lees hier de analyse <https://www.epnuffic.nl/documentatie/publicaties/analyse-stayrate-van-internationaal-afgestudeerden-2008-09.pdf>
Zie Centraal Plan Bureau, 'De economische effecten van de internationalisering van het hoger onderwijs' (2012), pagina's 31 en 32. <http://www.cpb.nl/publicatie/de-economische-effecten-van-internationalisering-het-hoger-onderwijs>
Zie *Stay rates of foreign PhD graduates in the Netherlands, september 2015*

Gerealiseerd Publicatie over de tussenstad van binding

Onderzoeksbureau Blauwberg voerde in opdracht van EP-Nuffic een onderzoek uit naar de tussenstand van binding in Nederland. Zij komen in hun rapport tot de conclusie dat internationale studenten die na hun afstuderen in Nederland blijven werken, een gouden kans zijn voor Nederland. Door de ervaring die ze meenemen, de kennis over Nederland die ze opdoen en hun netwerken zijn ze een groot kapitaal voor onze arbeidsmarkt en maatschappij. Het rapport biedt eveneens een overzicht van cases van binding in een aantal regio's. Het rapport is te vinden op [Welkom, aan het werk!](#) (5.4 MB).

Comité van Aanbeveling

De doelen van het actieprogramma Make it in the Netherlands! worden actief onderschreven door de leden van het Comité van Aanbeveling. Zij hebben hun naam aan de doelen van het programma verbonden. Het CvA bestaat uit tien leden: Dick Benschop – Shell, Ab van der Touw – Siemens, Wiebe Draijer – Rabobank, Mariëtte Hamer – SER, Karl Dittrich – VSNU, Thom de Graaf – VH, Ton Heerts – FNV, Hans de Jong – Philips Benelux, Michaël van Straalen – MKB-Nederland en Doekle Terpstra – Techniekpact.

Communicatie

- Voor webpagina MiiTN, zie <https://www.epnuffic.nl/hoger-onderwijs/internationale-ervaring/make-it-in-the-netherlands>
- Promotiemiddelen ontwikkeld, waaronder kenniskaart Make it in the Netherlands! en kenniskaarten HAN.
- Berichten over en aankondigingen van MiiTN-activiteiten zoals de buddydag verspreid via Nuffic News, www.epnuffic.nl/en/news/ep-nuffic-news
- Sociale media ingezet tijdens en na MiiTN-activiteiten, zoals nl4talents en de buddydag.

Bijlage II De stand van zaken

Het vervolg op Make in the Netherlands! - Binding in 2016

Annex I – Uitvoering binding 2016

EP-Nuffic/coördineert de volgende activiteiten op het terrein van binding:

1 - Holland Alumninetwerken en Binding

Activiteiten Alumninetwerken en binding met Nederland (zie ook het Holland Alumni programma). De doorontwikkeling van de app HoiHolland! en van het onderdeel Annual Buddy Day/buddynetwerk worden in de activiteiten opgenomen, alsmede de training van de Holland Career Ambassadors
Study in Holland: - Beheer app HoiHolland! - Beheer Annual Buddy Day/buddynetwerk
Monitoring regionetwerk en 4 pilots - Organisatie 2 regionale bijeenkomsten i.s.m. nl4talents

2- De Rode Loper

Agenderen versoepeling wetgeving
Pathfinder
Medezeggenschap en binding (i.s.m. studentenvakbonden)
Regiegroep Rode Loper

3 – Onderzoek Arbeidsmarkt

Arbeidsmarktmonitoring /onderzoek telling vacatures
Reguliere updates op de career portal over informatie topsectoren en ontwikkeling werkgelegenheid in NL voor internationals/alumni career portal (elke 6 maanden)
Reguliere meting stayrate (jaarlijks)
Data over internationale studenten en kenniswerkers uitbreiden

Communicatie MiiN

Binding/MiiN als structureel onderdeel Orange Carpet Award
Binding/MiiN als structureel onderdeel C-advies per afdeling opnemen
Communicatiestrategie binding vanuit HAp
Ondersteuning Comité van Aanbeveling

Annex II - Resultaten MiiTn 2014 en 2015 en voortzetting naar 2016

1. Holland Alumninetwerken en binding (HAp/Binding)
2. De Rode Loper (Rode Loper)
3. Onderzoek Arbeidsmarkt

Actielijn 1 Alles begint bij taal

Wat	Uitgevoerd ja/nee	Opmerkingen	Voortzetting in 2016 ja/nee
Online cursus NL taal	Ja		Ja, beheer en promotie onder HAp/Binding (1)
Bijeenbrengen van NL taallessen in één portal	Ja		Ja, beheer en promotie onder HAp/Binding (1)
Verbeteren van Engelse taalvaardigheid van docenten	Nee	In 2015 was er geen organisatie beschikbaar om dit onderdeel uit te voeren	Nog niet bekend

Actielijn 2 Van studie naar carrière

Wat	Uitgevoerd ja/nee	Opmerkingen	Voortzetting in 2016 ja/nee
Generieke promotie van het NL ho voor zowel studie als carrière en strategisch werven met profilering als uitgangspunt	Ja		Ja , onder HAp/Binding (1)
Informatie over carrièremogelijkheden in NL samenbrengen op de website www.careerinholland.nl	Ja		Ja, onder HAp/Binding (1)
Bij werving voor studie en carrière wordt gewezen op de carrièremogelijkheden in de topsectoren en in de regio's	Ja		Ja , beheer en promotie, onder HAp/Binding (1)
Samenstellen informatiepakket voor ambassades, consulaten en NBSO's	Nee	Uitvoering in 2016	Ja , beheer en promotie, onder HAp/Binding (1)
Bedrijven vermelden op www.grantfinder.nl	Nee		Nog niet bekend
Voorlichting aan studenten en alumni over de mogelijkheden tot het starten van een onderneming verbeteren	Ja		Ja, beheer , onder HAp/Binding (1)

Actielijn 3 Breaking the Bubble

Wat	Uitgevoerd ja/nee	Opmerkingen	Voortzetting in 2016 Ja/nee
Werven van buddy's en de organisatie van een landelijke buddydag. Belang van buddyprogramma's promoten onder NL studenten	Ja		Ja, onder HAp/Binding (1)
Inzet LINE/International Classroom	Ja	www.internationalisering.nl	Nee
Prijsvraag Binding	Ja	Binding is opgenomen als thema in de Orange Carpet Award	Ja, onderdeel Communicatie
Holland Alumni Network activiteiten uitbreiden t.b.v. blijvende band met NL	Ja		Ja, via HAp/Binding (1)
NL Studentenverenigingsleven richt zich op internationale studenten	Nee	De geplande medezeggenschapsdag werd geannuleerd wegens gebrek aan belangstelling	Ja, de studentenorganisaties onderzoeken op elke wijze zij in 2016 het studentenverenigingsleven warm kunnen maken voor het bewuster vertegenwoordigen van internationale studenten, Rode Loper (2)
Studentendiensten geschikt maken voor internationale studenten	Ja	ISO en LSVb hebben Pathfinder in gebruik genomen	Ja, parallel aan ontwikkelingen Pathfinder, Rode Loper (2)

Actielijn 4 Van rompslomp naar Rode Loper

Wat	Uitgevoerd ja/nee	Opmerkingen	Voortzetting in 2016 ja/nee
Mobstacles meldpunt	Ja		Ja, Rode Loper (2)
Verbeteren administratieve procedures	Ja, ongoing		Ja, Rode Loper (2)
Versoepelen inschrijfprocedures	Gestart	Samenwerking Studielink en IND in project DVS	Ja, Rode Loper (2)
Informatie over studiefinanciering, verblijfsvergunningen en andere administratieve procedures verbeteren	Ja	Pathfinder	Ja, Rode Loper (2)

Tweetalig maken van voorlichting en administratieve procedures	Nee	Ministerie van OCW Het ministerie van OCW trekt de activiteiten 'Informatie verbeteren over o.a. verblijfsvergunningen en andere administratieve procedures' en 'Tweetalig maken van voorlichting en administratieve procedures'. Het voorstel is deze activiteiten door OCW te laten handhaven.	Onbekend
Verkenning Mixed Housing	Ja	In uitvoering door Kences	Ja , Rode Loper (2)

Actielijn 5 Resultaat in de regio

Wat	Uitgevoerd ja/nee	Opmerkingen	Voortzetting in 2016 ja/nee
Quickscan en uitvoering projectplannen in 3 regio's	Ja	3 pilots zijn in uitvoering	Ja. monitoring HAp/Binding (1)
Pilot gericht op het aantrekken van extra bèta-technische studenten voor TU/e en Fontys	Ja	Brainport Development in uitvoering	Ja, monitoring HAp/Binding (1)
Extra activiteit: Oprichting regionetwerk en regiodag	Ja	Voortzetting regionetwerk	Ja, HAp/Binding (1) i.s.m. Rode Loper (2)

Overig

Wat	Uitgevoerd ja/nee	Opmerkingen	Voortzetting in 2016 ja/nee
Dataverzameling en tracer studies	Ja	Meting stayrate verricht, inclusief verzamelen van data	Ja Uitbreiding onder Onderzoek Arbeidsmarkt (3)

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

TER ONDERTEKENING

Aan: M

**Hoger Onderwijs en
Studiefinanciering**

Van

5.1/2.e

T +31 6 5.1/2.e

Datum

24 augustus 2016

Referentie

Bijlagen

1. nieuwe versie brief
2. versie met tracks
3. oude versie met aantekeningen
4. oude nota
5. 3x bijlage

Kopie voor

Reeds afgestemd met

Aantal pagina's

1

nota

Nota bij nieuwe versie voortgangsbrief
internationalisering mbo/ho

Paraaf HO&S

Datum

Aanleiding

In het nota-overleg over de Strategische Agenda (12 december 2015) heeft u toegezegd om voor zomer 2016 een voortgangsbrief te sturen aan de Tweede Kamer over internationalisering in het ho en mbo. Een concept van deze brief is afgestemd met het onderwijsveld, EZ en BZ en heeft u voor het reces van commentaar voorzien.

M.EZ was akkoord met de brief, maar M.BHOS vond het niet concreet genoeg. Het lukte in het reces niet om al concrete afspraken te maken met BZ over bijvoorbeeld de aansluiting bij handelsmissies. Daarom is in de nieuwe versie van de voortgangsbrief aangekondigd dat een taskforce van OCW, EZ, BZ en het onderwijsveld met de concretisering aan de slag gaat.

- Met BZ is afgestemd dat de brief niet mede namens M.BHOS hoeft.
- M.EZ is akkoord met de herschreven versie.
- Uw aanpassingen zijn eveneens verwerkt in deze nieuwe versie.

Besluiten door ondertekening

Verzending van de brief aan de Tweede Kamer.

Besluiten door ondertekening

Datum
20 juni 2016

De voortgangsbrief wordt parallel voorgelegd aan M.EZ en M.BHOS (net als bij de visiebrief uit 2014 stuurt u de brief mede namens deze collega's). Na bevestiging dat zij ook akkoord zijn wordt de brief verzonden aan de Tweede Kamer.

Toelichting

- Bij het nota-overleg over de Strategische Agenda heeft D66 een motie ingediend om internationalisering toe te voegen als prioriteit in de investeringsagenda. U geeft in de voortgangsbrief aan dat onderwijsinstellingen de middelen van het studievoorschot inzetten voor een kwaliteitsslag en dat internationalisering hier deel van uit kan maken. Er wordt echter geen geld geoormerkt voor internationalisering. De brief bevat geen nieuwe maatregelen met financiële consequenties.
- Net als bij de visiebrief in 2014 is ook het mbo integraal meegenomen in deze voortgangsbrief. Sommige passages hebben enkel betrekking op ho of mbo, maar de waarde van internationalisering geldt voor het hele onderwijs.
geheel mbo + het op?
De Onderwijsraad heeft onlangs haar advies uitgebracht over internationalisering in het po/vo, met raakvlakken aan mbo/ho. Op dit advies volgt in het najaar de kabinetsreactie. De voortgangsbrief bevat enkel een verwijzing naar het advies van de Onderwijsraad en de voorgenomen kabinetsreactie.

Moet nu wel ~~de~~ beslissing genomen worden.
Of we reageren in deze brief ook op MBO? x
leesbare opmerking ^{de} voorover OR? daar in haar recente
advies ~~aan~~ over heeft.
Of advies OR wordt in najaar integraal
behandeld in een brief die S & ik dan samen
sturen.

Aan: M

Spoodshalve parallel aan DGHBWE

Nota voorbereiding plenaire behandeling wetsvoorstel
Bevordering internationalisering

Datum

Op woensdag 18 januari 2017 vindt van 10.35-13.05 uur de plenaire behandeling plaats van het wetsvoorstel Bevordering internationalisering hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek.

Op dinsdag 17 januari is van 13:00 - 13:30 het tweede vooroverleg. Voor het weekend heeft u de conceptspreekschetsen ontvangen en de reacties op de amendementen, uw opmerkingen zijn in deze versie verwerkt.

- o De inbreng van de kamer komt vanaf vandaag of morgen binnen. Daarop zullen aanvullende Q&A's worden voorbereid.

Ondersteuning

Uw ondersteuning in de Kamer zal bestaan uit 5.1/2.e en 5.1/2.e (MT-HO), 5.1/2.e (coördinator van het wetsvoorstel), 5.1/2.e 5.1/2.e (opleidingen in het buitenland), 5.1/2.e (studiekeuzeactiviteiten en geldigheidsduur), 5.1/2.e (OWB), 5.1/2.e (WJZ), 5.1/2.e (eigen bijdrage/selectiekosten), 5.1/2.e TNE) en 5.1/2.e (algemene ondersteuning).

Opbouw spreeschets

De vier belangrijkste maatregelen waarover de meeste vragen worden verwacht, zijn ingedeeld in thema's en op volgorde van belangrijkheid:

- Thema 1: Opleidingen in het buitenland (oftewel TNE)
Thema 2: Uitbreiding ius promovendi
Thema 3: Gezamenlijk hoger onderwijs (oftewel joint programmes)
Thema 4: Aanpassing regeling Studiekeuzeactiviteiten
Thema 5: Overig

 $T + 31.6512 e$

16 januari 2017

Spreekschets incl. ingediende
amendementen
Q&A's en Factsheets
Geagendeerde stukken

5.1/2.e

Reeds afgestemd met

Aantal pagina's

nota

TER VOORBEREIDING
Aan: M

Hoger Onderwijs en
Studiefinanciering

Van
5.1/2.e
T +31 6 5.1/2.e

Datum
16 februari 2017

Referentie

Bijlagen
1. Amendement PvdA/CDA
2. Amendementen D66
3. NvW

Kopie voor

Reeds afgestemd met
WJZ

Aantal pagina's
2

Vooroverleg wetsvoorstel bevordering internationalisering

Paraaf HO&S
Datum

Op 22 februari staat de behandeling van het wetsvoorstel bevordering internationalisering op de agenda van de Tweede Kamer. Het conceptdossier voor deze behandeling ontvangt u morgen. Omdat morgen een eerste vooroverleg plaatsvindt, ontvangt u met deze nota alvast voorbereiding op een aantal punten uit het concept amendement dat we hebben ontvangen van PvdA/CDA over transnationaal onderwijs (TNE).

In dit conceptamendement zijn de door ons in een tweede nota van wijziging voorgestelde aanscherpingen van artikel 1.19 overgenomen. Een daarvan was het in de wet (in plaats in de AMvB) opnemen van een lijst van onderwerpen waarop de weigeringsgronden in de AMvB in ieder geval betrekking zullen hebben. In het conceptamendement zijn in deze opsomming, ten opzichte van het voorstel dat wij in de tweede nota van wijziging hebben gedaan, een drietal additionele gronden opgenomen. Op die punten hieronder een eerste reactie.

- Winst laten terugvloeien naar Nederland

In het amendement van PvdA en CDA staat dat de weigeringsgronden in de AMvB in ieder geval betrekking moeten hebben op *de maatregelen waarmee de met de opleiding in het buitenland gegenereerde inkomsten voor een aanzienlijk deel terugvloeien naar de in stelling voor hoger onderwijs die de opleiding in het buitenland verzorgd*.

Het is onwenselijk om dit als weigeringsgrond op te nemen in de wet of in de AMvB. De reden hiervoor is dat dit niet past binnen het kader dat we voor het aanbieden van opleidingen in het buitenland aan het scheppen zijn. Dat is een kader waarin op geen enkele manier bekostiging of andere publieke middelen door een instelling in het buitenland mogen worden geïnvesteerd. Het zou een vreemde tegenstelling creëren om aan de eventuele winsten die met publieke middelen worden gegenereerd wel eisen te stellen: niet de lasten, wel de lusten.

Op de manier waarop deze weigeringsgrond nu is opgenomen in het concept amendement (een *aanzienlijk* deel van de winst moet terug naar de Nederlandse instelling), ziet de directie HO&S geen mogelijkheid hierin mee te gaan. We hebben begrepen dat ook 5.1/2.e hier zo in staat. Mocht dit amendement in deze bewoording aangenomen worden, dan adviseren wij om middels een tweede nota van wijziging het gedeelte over TNE uit het wetsvoorstel te schrappen (deze nota van wijziging is reeds gereed en ontvangt u vrijdag).

In iets andere vorm zou dit voorstel beter passen in het kader waarbinnen we transnationaal onderwijs mogelijk willen maken. Bij het verlenen van toestemming voor een initiatief kan ook de manier waarop de winst wordt geherinvesteerd, worden meegewogen in de beoordeling van de mate waarin een initiatief bijdraagt aan de kwaliteit van het onderwijs in Nederland. Het is dan denkbaar dat, als een instelling kan aantonen dat de vestiging in het buitenland in niet-materiële zin een grote bijdrage levert aan de kwaliteit van het onderwijs in Nederland, er minder waarde wordt gehecht aan de mate waarin er financiële middelen terugvloeien naar Nederland. Op de hierboven beschreven wijze zou het wel denkbaar zijn om dit over te nemen. Er zal gepolst worden bij de CDA of een dergelijke formulering ook acceptabel is.

- Rechten van betrokkenen bij het onderwijs & mensenrechten.

In het amendement wordt voorgesteld dat de weigeringsgronden in de AMvB in ieder geval betrekking moeten hebben op de rechten van de bij het onderwijs in het land van vestiging betrokken personen, voor zo ver zij die rechten ontleen aan deze wet. Hetzelfde geldt voor de wijze waarop in het desbetreffende land rekening wordt gehouden met mensenrechten en sociale verhoudingen. Hierin kunt u meegaan. Bij de vormgeving van de AMvB kan over de precieze uitwerking van deze gronden nagedacht worden. De verwachting is deze gronden geen struikelblok vormen bij het opstellen van de weigeringsgronden.

- Amendementen D66

In de bijlage treft u ook een drietal mogelijke amendementen van D66. Indien wenselijk kunnen we u hier morgen tijdens het vooroverleg nader over adviseren.

- Doorberekenen inspectiekosten

We hebben van 5.1/2.e begrepen dat PvdA/CDA ook nadenken over een amendement dat ziet op het wél doorberekenen van deze kosten. Dit heeft niet onze voorkeur. De reden hiervoor is dat de administratieve kosten die de Inspectie zou moeten maken om deze kosten bij te houden en door te berekenen, disproportioneel hoog zouden zijn t.o.v. de extra kosten die door de Inspectie zou worden gemaakt om haar toezichtstaken ook in het buitenland uit te voeren. Ook in Nederland wordt immers met publiek geld toezicht gehouden op private instellingen; de extra kosten zijn alleen de kosten die gemaakt worden omdat de instelling in het buitenland is gevestigd.

Echter, u zou dit kunnen overnemen met de toevoeging dat de administratieve lasten voor de Inspectie niet disproportioneel hoog moeten zijn. Daarbij zal de WOT gewijzigd moeten worden om een grond te creëren op basis waarvan deze kosten doorberekend kunnen worden.

Paraaf HO&S
Datum

Op woensdag 22 februari 2017 vindt van 14.15-18.00 uur de plenaire behandeling plaats van het wetsvoorstel Bevordering internationalisering hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek. Het vooroverleg wordt gehouden van 13.30 – 13.55 uur in de TK.

Indien we door het overnemen van de amendementen van het CDA en PvdA het CDA meekrijgen, zouden we met PvdA (8), CDA (12) en VVD (13) nog onvoldoende steun in de EK hebben.

Een conceptdossier ontving u afgelopen vrijdag. Aan dit definitieve dossier zijn toegevoegd:

- beschouwende spreeschets over studentenstromen (op uw verzoek). Deze is geïntegreerd met de inleiding;
- antwoorden op gesondeerde vragen (van D66);
- reactie op amendementen van PvdA/CDA;
- een door Scienceguide gepubliceerd interview met Stephan van Galen (RUG) over Yantai;
- de brief van de RUG aan u over instemmingsrecht voor de Universiteitsraad;
- een korte spreeschets bij de eventuele tweede nota van wijziging.

Bij deze nota ontvangt u de definitieve spreekschets per thema. Per thema vindt u ook de reeds ingediende amendementen met de reactie daarop en eventuele factsheets, antwoorden op gesondeerde vragen en mogelijke nota's van wijziging.

- o In de sprekschets is bij thema 1 Opleidingen in het buitenland (TNE) opgenomen dat u van de RUG heeft begrepen dat zij de universiteitsraad instemmingsrecht geeft op de aanvraag. Daarbij krijgen de betreffende faculteitsraden instemmingsrecht op het moment dat een nieuwe opleiding (van die faculteit) in Yantai zal worden aangeboden. Poppema heeft u hierover

Van
5.1/2.e
T +31 65.1/2.e

Datum
21 februari 2017

Referentie

Bijlagen
 Spreekschets + amendementen
 2^e NvW
 Concept-amendement Asante
 Brief VH en VSNU

Kopie voor

5.1/2.e

Reeds afgestemd met
W17

Aantal pagina's

vorige week een brief overhandigd. Deze brief zit in het dossier en kunt u zelf overhandigen aan de griffie.

- o Op uw verzoek is bij de inleiding een beschouwende spreekscets over studentenstromen ('schuivende panelen') toegevoegd. Deze is apart aangegeven met een plakker.
 - o Er is alleen sondering binnen van D66. Deze vragen zijn in het dossier opgenomen. Naar verwachting komt de sondering van de andere partijen vanavond en morgenochtend. De aanvullende gesondeerde qena's krijgt u dan morgen bij het vooroverleg.
 - o Er is bij de vorige keer al een drietal amendementen ingediend: 1. Van het lid Bisschop (SGP) over het ius promovendi (ontraden); 2. Van het lid Rog (CDA) over het profileringsfonds (ontraden) en 3. Van de leden Mohandis/Duisenberg over de 3-jarige vwo-trajecten (overnemen). De reactie op deze amendementen zit in het voorbereidingsdossier op thema.
 - o Daarnaast worden 2 amendementen van PvdA/CDA ingediend: 1. Waarin de weigeringsgronden in de wet worden opgenomen en 2. Over de herbestemming van de inkomsten die door de opleiding in het buitenland wordt gegenereerd. Deze en uw reactie hierop zijn toegevoegd aan het dossier. U laat in beide gevallen het oordeel aan de Kamer.
 - o 5.1/2.e heeft aangegeven, dat het amendement van CDA/PvdA wordt opgeknipt en dat het deel dat ziet op het terugvloeien van opbrengsten een apart amendement zal worden. De reactie hierop is vorige week vrijdag met u besproken en u heeft ingestemd met een nieuwe passage inzake het laten terugvloeien van een aanzienlijk deel van de inkomsten die door de opleiding in het buitenland wordt gegenereerd naar Nederland. Het CDA heeft aangegeven hiermee in te stemmen, mits de zin 'profilering buitenland' weggelaten wordt. Tekstpassage nu luidt: "De wijze waarop de inkomsten die met de opleiding in het buitenland worden gegenereerd, worden herbestemd en de mate waarin die herbestemming in het belang is van de kwaliteit van het hoger onderwijs in Nederland *en van de profilering van het Nederlandse hoger onderwijs in het buitenland*".
 - o Ook verwachten we een amendement van D66 inzake medezeggenschap. De reactie hierop ontvangt u morgen bij het vooroverleg.
 - o Tevens zijn twee nota's van wijziging inzake TNE toegevoegd in een aparte map.
 - A. Aanpassing artikel 1.19
 - B. Intrekking voorgestelde wijziging van artikel 1.19
- Deze NvW's kunnen nog tijdens het debat worden ingediend, indien blijkt dat hier noodzaak toe is. De strekking van de nota van wijziging waarin artikel 1.19 wordt aangescherpt, is overgenomen in het amendement van de PvdA/CDA. Als dat amendement wordt ingediend en u neemt het over, dan wordt Nota van Wijziging A overbodig.
- o Op science guide stond gisteren een artikel 'Cowboys hebben ze in China genoeg'. Dit betreft een interview met Stephan van Galen over de plannen van de RUG in Yantai. We hebben dit artikel ter info toegevoegd aan dit dossier. We hebben voor het ambtenarendossier een aantal qena's voorbereid op basis van dit artikel.

De reactie op de sondering van de andere partijen krijgt u morgen bij het vooroverleg.

Ondersteuning

Uw ondersteuning in de Kamer zal bestaan uit 5.1/2.e en 5.1/2.e (beiden aanwezig in de zaal), 5.1/2.e, 5.1/2.e 5.1/2.e (coördinator van het wetsvoorstel), 5.1/2.e en 5.1/2.e (opleidingen in het buitenland), 5.1/2.e (studiekeuzeactiviteiten en geldigheidsduur tentamenresultaten), 5.1/2.e (OWB) en 5.1/2.e (WJZ).

Opbouw spreeschets

De spreeschets start met een algemeen gedeelte over het belang van internationalisering. Hierin is uw verzoek verwerkt over een beschouwende tekst over studentenstromen en het belang hiervan voor internationalisering. Deze passage kunt u eventueel inkorten, om daarmee te vermijden dat eurosceptischere partijen zouden 'afhaken', terwijl het wetsvoorstel juist nuance beoogt. De in te korten passage is schuin gedrukt.

De vier belangrijkste maatregelen waarover de meeste vragen worden verwacht, zijn ingedeeld in thema's en op volgorde van gevoeligheid:

- Thema 1: Opleidingen in het buitenland (meest vergaande vorm van transnationaal onderwijs, oftewel TNE)
- Thema 2: Uitbreiding ius promovendi.
- Thema 3: Gezamenlijk hoger onderwijs:
(onder meer nieuw collegegeldregime speciaal voor joint programmes)
- Thema 4: Aanpassing regeling Studiekeuzeactiviteiten.
- Thema 5: Overig.

Bij thema 2 is ook de reactie op het amendement van het lid Bisschop opgenomen.

Bij thema 5 zijn ook de reacties op de amendementen over het profileringsfonds (lid Rog)) en 3-jarige vwo-trajecten (leden Duisenberg/Mohandis) opgenomen. Ten aanzien van de eigen bijdrage van studenten aan selectiekosten hebben we geen actieve spreeschets. Wel bereiden we gena's voor. De nota met de concept brief hoe de instellingen om dienen te gaan met specifieke voorbeelden inzake de eigen bijdrage ontvangt u zo spoedig mogelijk. Op verzoek van 5.1/2.e zal de brief aan de instellingen na 15 maart uitgaan.

Draagvlak TNE in de Kamer

TNE is mede door het grootschalige initiatief van de RUG in Yantai een politiek gevoelig onderwerp geworden. Er lijkt weinig steun voor het mogelijk maken van TNE. SP en PVV zijn tegen. D66 heeft tijdens het AO op 14 december en in het nader verslag stevige zorgen geuit. CDA was afwezig tijdens het AO op 14 december, maar stelt ook kritische vragen in het nader verslag.

PvdA en CDA zijn bezig met de voorbereiding van een amendement, gebaseerd op de tweede nota van wijziging zoals wij die hebben voorbereid. U kunt voor dit amendement het oordeel aan de Kamer laten.

Een mogelijk amendement van de CDA over het doorberekenen van de kosten van de Inspectie aan de betreffende instelling, kunt u ook overnemen. Dit amendement hebben wij nog niet gezien.

Steun en weerstand relevante maatschappelijke spelers

De VH en de VSNU hebben een brief aan de VKC gestuurd waarin zij hun steun voor het bevorderen van internationalisering en het wegnemen van barrières uiten. Deze brief is bijgevoegd in de achtergrondstukken.

nota

TER VOORBEREIDING
Aan: DGHBE

Terugkoppeling onderwijswerkgroep Taskforce Landenstrategie

Paraaf HO&S
Datum

Hoger Onderwijs en
Studiefinanciering

Van
5.1/2.e
T +31 6 5.1/2.e

Datum
17 mei 2017

Referentie

Bijlagen

Kopie voor
5.1/2.e

Reeds afgestemd met

Aantal pagina's
2

Doel

Op donderdag 18 mei spreken we u van 10:30 - 11:00 uur, ruimte 05.123, in het kader van de Taskforce Landenstrategie (hierna Taskforce). Op dinsdag 16 mei hebben we met de ambtelijke vertegenwoordiging van de onderwijspartijen (VH/VSNU/Nuffic) gesproken over de uitgangspunten waaruit een landenstrategie kan worden opgebouwd. Vanuit het projectteam zullen aanwezig zijn: 5.1/2.e en 5.1/2.e, 5.1/2.e en 5.1/2.e.

Centraal in ons gesprek staat:

1. Terugkoppeling gesprek van 16 mei
2. De conceptagenda voor de bijeenkomst van 29 mei met de ambtelijke vertegenwoordiging van de hele taskforce: de VH/VSNU/Nuffic/OCW/EZ/BZ.

Toelichting

1. Uitkomst gesprek 16 mei

- Het doel van het gesprek was het door OCW opgestelde stuk met uitgangspunten, van waaruit een landenstrategie kan worden opgebouwd, met de VH/VSNU/Nuffic te bespreken - en ieders rol vast te stellen. VH, VSNU en Nuffic waren positief over het document.
- De vergadering startte wat gespannen. Maar in de loop van het gesprek werd de sfeer meer ontspannen. 5.1/2.e (VSNU) was afwezig maar had wel inhoudelijke punten voorbereid en aan 5.1/2.e (VH) doorgegeven, 5.1/2.e sprak mede namens de VSNU.
- De VH/VSNU/Nuffic reageerden allen zeer positief op het nieuws dat mobiliteit wat ons betreft geen onderdeel meer is van de Taskforce, maar in een apart traject wordt opgepakt.
- Het gesprek was inhoudelijk positief. Alle aanwezigen waren het eens dat er een gezamenlijke visie/landenstrategie moet komen. De werkgroepleden waren positief over het stuk met uitgangspunten dat ter tafel lag. Er zijn maar een paar kleine aanpassingen nodig. Belangrijke

constatering is dat de uitgangspunten nog niet concreet genoeg zijn om tot een lijstje met landen te kunnen komen. Deze uitgangspunten/criteria moeten dus verder worden geconcretiseerd. Dat is de volgende stap in het proces om tot een landenstrategie te komen.

- De VH gaf aan dat OCW met een landenlijst moet komen, zolang er maar ruimte is voor individuele instellingen om banden met landen/buitenlandse instellingen aan te gaan. De landenlijst is nodig om te kijken welke instrumenten we vervolgens (niet meer) willen inzetten.
- Verder gaven de VH/VSNU en Nuffic aan dat het te ingewikkeld en te snel is om informatie over landenlijsten/informatie van instellingen zelf, voor de zomer te kunnen leveren. Of ze denken/verwachten dat het om publieke data gaat, die OCW wel kan opdiepen.
- De VH gaf aan een lijst met 15 criteria te hebben opgesteld die ook al met bestuurders van de VH besproken is. Deze criteria ontvangen wij z.s.m. en verwerken we mogelijk in het stuk wat ook op 16 mei ter tafel lag. Hiermee proberen we te komen tot meer concrete criteria om keuzes tussen landen te maken.
- Alle aanwezigen hebben wel bij de afsluiting gezegd graag actie te willen en behoefte te hebben aan een kader. Opvallend was wel dat zodra het concreter wordt, de VH/VSNU zich niet te veel willen binden aan concrete afspraken. Hiermee lijken ze ruimte te willen nemen voor het eindresultaat.
- Belangrijkste inhoudelijke punten die benadrukt werden:
 - Nuffic: branding
 - VH/VSNU: geen mobiliteit, duidelijke criteria om landen aan te wegen
 - Alle aanwezigen zijn heel enthousiast over Buijink. VH/VSNU schrijven gezamenlijk een brief aan de cie Buijink om hun enthousiasme over het rapport te uiten.
 - AWTI rapport is ook goed ontvangen met de aantekening dat het weinig concreet is en (VH) dat toegepast onderzoek ontbreekt.

2. Agenda 29 mei: bijeenkomst werkgroep Taskforce Landenstrategie

1. Terugkoppeling overleg projectteam/5.1/2.e over mobiliteit
 - a. 5.1/2.e heeft op 9 mei aangegeven mobiliteitsscenario's niet langer binnen de taskforce landenstrategie te verkennen.
 - b. Mobiliteit wordt bij de directie Hoger Onderwijs van OCW binnen het team internationalisering separaat opgepakt.
2. Bespreken gezamenlijk beeld over de uitkomst van de Taskforce
 - a. De besproken uitgangspunten in de bestuurlijke bijeenkomst van 20 april zijn door OCW verwerkt in een kader/framework, waar vanuit de landenstrategie zal worden opgebouwd. Dit stuk heeft u gezien, enkele kleine aanpassingen worden voor het overleg van de 29ste verwerkt.
 - b. Input van BuiZa en EZ
3. Bespreken rapporten Buijink en AWTI
 - a. Hoe worden deze rapporten ontvangen binnen de ministeries EZ/BZ?
4. Voorbereiding Bestuurlijke Taskforce (half juni)
 - a. Welk stuk gaan we voorleggen aan de Bestuurlijke Taskforce?

b. Wat is daar nog voor nodig? En wie doet wat?

agenda

Omschrijving	Ambtelijke werkgroep Taskforce Landenstrategie
Vergaderdatum en -tijdstip	24 november 2017, 13.00-15.00 uur
Vergaderzaal	(OCW)

1. Opening en mededelingen
2. Concept-rapport Taskforce
3. Bestuurlijke Taskforce Landenstrategie d.d. 6 december 2017
4. Opvolging Taskforce Landenstrategie na 6 december
5. W.v.t.t.k.
6. Sluiting

agenda

Geannoteerde agenda ambtelijke WG

Omschrijving	Ambtelijke werkgroep Taskforce Landenstrategie
Vergaderdatum en -tijdstip	24 november 2017, 13.00-15.00 uur
Vergaderzaal	(OCW)

1. Opening en mededelingen

- Eerste keer voor 5.1/2.e zal 5.1/2.e opvolgen als projectleider

2. Concept-rapport Taskforce

- Samenvatting wordt toegevoegd: korte introductie TF, werkwijze, eindopbrengst 4 pilotlanden ter uitwerking in het komende jaar. EN ook slordigheidjes aangepakt: verwijzingen uniformeren etc.
- Tekstuele zaken graag per e-mail doorgeven aan 5.1/2.e
- Inhoudelijk?
 - Indien nodig: a.s. dinsdag 28 nov. nieuwe versie rondsturen
 - Uiterlijk vrijdag 1 dec. 12u akkoord

3. Bestuurlijke Taskforce Landenstrategie d.d. 6 december 2017

- Rapport ter goedkeuring
 - Niet separaat naar de Kamer sturen
 - Passage in kabinetsreactie op AWTI-rapport (EZK, BZ, OCW)
- Aanpak voor komend jaar bepalen
 - Eerste kwartaal 2018 landenbijeenkomsten
- Andere zaken?

4. Opvolging Taskforce Landenstrategie na 6 december

- Bestuurlijke Taskforce blijft voorlopig een keer per kwartaal bijeenkomen.
- Voorstel is om even aan te kijken hoe het gaat bij de vorming van landengroepen om te bezien of bijeenkomen van de ambtelijke werkgroep dan nog nodig is

5. W.v.t.t.k.

6. Sluiting

nota

TER VOORBEREIDING
Aan: DGHBE

Bestuurlijke taskforce Landenstrategie d.d. 6 december
2017

Paraaf HO&S
Datum

Hoger Onderwijs en
Studiefinanciering

Van
5.1/2.e
T 06-5.1/2.e

Datum
01 december 2017

Referentie

Bijlagen
2

Kopie voor
5.1/2.e (Kenni)
5.1/2.e (IB)
5.1/2.e (OWB)

Reeds afgestemd met
IB, KENNIS, OWB

Aantal pagina's
1

Doel

Op 6 december a.s. zit u de bestuurlijke taskforce landenstrategie voor. Bijgevoegd vindt u de geannoteerde agenda. Op de agenda staan o.a. het concept-rapport (zie bijlage) ter goedkeuring en een aantal punten om het vervolg vorm te geven. In deze nota worden kort de voor OCW belangrijkste punten toegelicht.

Toelichting

In de bijeenkomst op 6 december a.s. zal de bestuurlijke taskforce landenstrategie enkele besluiten moeten nemen. De belangrijkste agendapunten betreffen de goedkeuring van het rapport en het vervolg van de Bestuurlijke Taskforce. **Concept-rapport** Het rapport is uitvoerig afgestemd met alle betrokkenen, dus inhoudelijk worden geen zwaarwegende bezwaren verwacht. Voorstel van de departementen is om dit rapport niet naar de Kamer te verzenden, maar aan te bieden aan M.OCW (die immers ook de Taskforce bij elkaar heeft geroepen). Het kan wel op de website van OCW gepubliceerd worden. M.OCW heeft toegezegd dit jaar aan de Kamer te rapporteren. Eerder was besproken om dit mee te nemen in een reactie op het rapport-Buijink, maar er komt geen kabinetsreactie op dat rapport. Nu is het idee om dan een passage op te nemen in de kabinetsreactie op het AWTI-rapport. De vraag is of dit nog voor het Kerstreces lukt. EZK zou dit kunnen halen wellicht, maar OWB vindt dit erg kort dag. Van BZ is geen standpunt bekend. Indien 2017 niet haalbaar blijkt, zou u kunnen afspreken dit in elk geval in januari 2018 aan te bieden Of het alsnog in een aparte Kamerbrief van M.OCW aan te bieden (dit laatste heeft niet onze voorkeur, het is ook een mooi signaal dat de departementen hierover gezamenlijk een brief sturen). **Vervolgproces** Op de laatste bijeenkomst van de ambtelijke werkgroep is het voorstel gedaan om op te splitsen in kleinere

werkgroepjes die per pilotland aan de slag gaan. De ambtelijke werkgroep is te groot om vlot te kunnen optreden. Naar verwachting kunnen de aanwezigen hiermee instemmen. Het is wel zaak om de opdracht aan de werkgroepen zo concreet mogelijk te maken: de organisatie van landenbijeenkomsten, een concreet plan van aanpak per pilotland en de verbinding met de opvolging van het rapport-Buijink en het AWTI-advies.

agenda

Bestuurlijke Taskforce Landenstrategie

Omschrijving	Geannoteerde agenda Bestuurlijke Taskforce Landenstrategie
Vergaderdatum en -tijdstip	6 december 2017, 15.30 – 17.00 uur
Vergaderzaal	Ministerie van OCW, zaal 04.003

Doel

Op 6 december komt u samen met bestuurders van de ministeries van EZK en BZ - en bestuurders van Nuffic, VH, VSNU en NWO in het kader van de Bestuurlijke Taskforce Landenstrategie.

Deze bijeenkomst vindt plaats van 15:30 - 17:00 uur, in het Ministerie van OCW in zaal 04.003 en zal door u worden voorgezeten. Als ambtelijke ondersteuning zijn 5.1/2.e , 5.1/2.e , 5.1/2.e en 5.1/2.e aanwezig.

Hierbij vindt u een annotatie en aanwezigheidslijst.

1. Opening en vaststellen agenda

Aanwezig:

- 5.1/2.e (BZ)
- 5.1/2.e (EZ)
- Freddy Weima (Nuffic)
- Wim Boomkamp (VH)
- Babs van den Bergh (VSNU)
- Wim van den Doel (NWO)

2. Mededelingen

- Het is de laatste keer dat 5.1/2.e (Kennis) aanwezig is bij de Bestuurlijke Taskforce. 5.1/2.e (HO&S) heeft de rol van projectleider inmiddels van haar overgenomen. U kunt 5.1/2.e bedanken voor haar inzet voor de Taskforce Landenstrategie.
- De recente opdeling van EZ in EZK en LNV: voorstel is om LNV op ambtelijk niveau aangehaakt te houden, maar geen extra bestuurder in

dit overleg op te nemen. U kunt vragen hoe uw collega's daar over denken.

3. Rapportage Taskforce Landenstrategie

- Zie bijlage
- Het rapport is met de leden van de ambtelijke werkgroep afgestemd.
- Doel bespreking:
 - akkoord van de bestuurlijke taskforce op het rapport.
 - akkoord om deze versie aan M. OCW te sturen.
 - akkoord om via een korte passage in de kabinetsreactie op het AWTI-advies te voldoen aan OCW-toezegging aan de TK (liefst voor het Kerstreces, maar als dat onhaalbaar blijkt uiterlijk in januari).
 - akkoord om het rapport te publiceren op de OCW-website.

4. Vertegenwoordiging kennissector in de *International Strategy Board*

- Voortvloeiend uit het rapport van de Stuurgroep Buijink wordt momenteel de *International Strategy Board* (ISB) opgestart. In het licht van het rapport-Buijink en het rapport van deze Taskforce, is vertegenwoordiging van de kennissector in de ISB gewenst.
- In het rapport van de Taskforce staat het voorstel om bijvoorbeeld de voorzitter van een van de koepelorganisaties VH en VSNU de kennissector te laten vertegenwoordigen in de ISB.
- Doel bespreking:
 - Akkoord om kennissector (kandidaat die VH en VSNU gezamenlijk voordragen) op te nemen in de ISB.

Ter informatie:

- In de ambtelijke werkgroep hebben BZ en EZK een wens uitgesproken om het MBO meer vertegenwoordigd te zien in de ISB en de taskforce. Wij adviseren u om het MBO niet formeel toe te voegen aan deze gremia, maar om het MBO in een later stadium te betrekken als de situatie hierom vraagt. U kunt eventueel de vertegenwoordiger in de ISB meegeven om het MBO ook te vertegenwoordigen.

5. Vervolgstappen van de Taskforce Landenstrategie

- Er ligt nu een mooi eerste product van deze taskforce. Nu is het tijd om echt concreet te gaan samenwerken. Hiervoor moeten we per pilotland kijken wat de beste kansen zijn en een plan van aanpak maken om deze kansen aan te grijpen. Deze nieuwe fase vraagt om een andere structuur, waarbij in kleinere werkgroepjes per land wordt samengewerkt in plaats van één grote ambtelijke werkgroep.
- Doel bespreking:
 - De ambtelijke werkgroep wordt opgeheven en daarvoor in de plaats wordt per pilotland een werkgroep opgericht.
 - Het secretariaat van de taskforce blijft gevoerd worden door OCW en zal vertegenwoordigd zijn in ieder van de landenwerkgroepjes.
 - De bestuurlijke taskforce komt 1x per kwartaal samen om de voortgang van de werkgroepen te bespreken en waar nodig aan te jagen.

6. Vooruitkijken naar volgende werkgroep en bestuurlijke taskforce

- Welke opdracht meegeven aan de vier landenwerkgroepen? (zie hieronder).

- Volgende vergadering bestuurlijke taskforce wordt gepland in maart 2018 en bespreekt de voortgang van de werkgroepen in de pilotlanden (plan van aanpak, instrumentarium, middelen) en de verbinding tussen de Taskforce en opvolging van de stuurgroep-Buijink en het AWTI-rapport.
- Doel bespreking:
 - Akkoord met opdracht aan werkgroepen
 - Akkoord met agenda bestuurlijke taskforce (voortgang werkgroepen en verbinding verschillende trajecten)

Mogelijke opdracht aan de vier pilotland-werkgroepen

1. Organiseer in januari/februari per pilotland een sessie waarin de juiste partijen worden uitgenodigd om goed de kansen en behoeftes van het veld op te halen.
2. Werk een plan van aanpak uit waarin de volgende aspecten worden meegenomen:
 - a. Wat is het beoogde doel van de geïntensiveerde samenwerking;
 - b. Welke bestaande samenwerkingen zijn er al;
 - c. Waar liggen de kansen en aandachtspunten;
 - d. Wat is het toe te passen instrumentarium; en
 - e. Welke capaciteit is er nodig om dit te bewerkstelligen.
3. Inventariseer hoe de parallelle trajecten: Stuurgroep Buijink, opvolging AWTI-rapport en Taskforce Landenstrategie elkaar kunnen versterken.

Per pilotland wor

7. Rondvraag

8. Sluiting

nota

TER VOORBEREIDING
Aan: DGHBWE

Hoger Onderwijs en
Studiefinanciering

Van

5.1/2.e

T 06.1/2.e

Datum

01 februari 2018

Referentie

Bijlagen

Kopie voor

Reeds afgestemd met

Aantal pagina's

2

Intake voor advies Onderwijsraad mbt internationalisering
ho

Paraaf HO&S

Datum

Doel

Op 2 februari voert u een intakegesprek met de Onderwijsraad voor een advies met betrekking tot internationalisering in het hoger onderwijs. Het gesprek vindt plaats van 14.00 tot 15.00 in Ovaal 2.

Toelichting

De minister heeft tijdens een gesprek met de Onderwijsraad in januari aangegeven graag een advies te willen met betrekking tot internationalisering in het hoger onderwijs, als input voor haar visiebrief internationalisering. Voor dit advies moet een intakegesprek worden gehouden met de Onderwijsraad. Dit gesprek vindt plaats op 2 februari om 14.00.

U zult het gesprek voeren met:

- Henriëtte Maassen van den Brink (voorzitter Onderwijsraad)
- 5.1/2.e
- 5.1/2.e
- 5.1/2.e
- 5.1/2.e
- 5.1/2.e

Vanuit OCW wordt u ondersteund door 5.1/2.e, 5.1/2.e (HO&S) en 5.1/2.e (Kennis).

Inhoud advies

In verband met een aantal andere onderhanden onderzoeken en rapporten (zie hierna) die aan dit onderwerp raken, heeft de minister haar akkoord gegeven de onderwijsraad te vragen om aspecten te belichten als de samenstelling van de

international classroom, internationalisation at home en de didactische vaardigheden die nodig zijn voor kwalitatieve internationalisering.

De andere onderzoeken en rapporten die als input voor de visiebrief kunnen dienen, betreffen onder meer:

- De VSNU en de VH brengen in het voorjaar hun rapport over 'scenario's en randvoorwaarden internationalisering' uit.
- De KNAW heeft eerder een verkenning uitgebracht over het taalbeleid in het hoger onderwijs.
- Het SCP is gevraagd onderzoek te doen naar de effecten van Engelstaligheid op de toegankelijkheid van het hoger onderwijs.
- Er is een vertooganalyse aangevraagd voor internationalisering in het ho.

Bespreekpunten

- Het betreft een kort traject: het advies zou in april (of uiterlijk begin mei) klaar moeten zijn (dit is bekend bij de onderwijsraad), zodat de visie van de minister uiterlijk 1 juni naar de Kamer kan.
- Dit is één van meerdere adviezen/onderzoeken in het kader van de visie op internationalisering, daarom focus op een deelonderwerp van internationalisering.
- M.OCW wil inzetten op **internationalisering die de kwaliteit van het onderwijs** bevordert, met behoud van toegankelijkheid (doorstroom mbo-hbo-wo en toegankelijkheid eerste generatie-studenten en studenten met migratieachtergrond).
- Kan de onderwijsraad bezien hoe een *international classroom* bijdraagt aan onderwijskwaliteit: met welke aspecten dient rekening gehouden te worden:
 - Samenstelling van de groep?
 - Didactische & interculturele vaardigheden van docenten?
 - Interculturele vaardigheden van studenten (verschillende manieren van leren: volg zoveel mogelijk de docent vs. geef zelf creatief invulling aan opdrachten)?
- *International classroom* is vorm van *internationalisation at home*: krijgt hiermee (iedere) student een internationale ervaring? Kan digitaal samenwerken of een stage (in Nederland of elders) bijdragen?
- Hoe kan internationalisering verder bijdragen aan kwaliteit van het ho?
- Hoe kan OCW de kwaliteit van internationalisering bevorderen (bv selectie van de *international classroom* op diversiteit in achtergronden mogelijk maken, inzetten op vaardigheden docenten, meer/minder mobiliteit stimuleren etc.)

Programma Bijeenkomst Pilotlanden Taskforce Landenstrategie

Datum: woensdag 14 februari 2018, 9.30u-17.30u

Locatie: NWO, Laan van Nieuw Oost-Indië 300, Den Haag

09.30-10.00 inloop & koffie/thee

10.00-12.00 **plenaire programma o.l.v. dagvoorzitter** 5.1/2.e

- welkom en terugblik op Taskforce Landenstrategie - 5.1/2.e ,
5.1/2.e ministerie van OCW
- presentatie International Strategy Board - 5.1/2.e , 5.1/2.e
ministerie van EZK
- presentatie over kernelementen Branding Nederland - 5.1/2.e
ministerie van BZ
- presentatie over belang van versterkte samenwerking - 5.1/2.e , lid
college van bestuur, de Haagse Hogeschool
- wrapping up ochtenddeel en uitleg middagprogramma - dagvoorzitter 5.1/2.e

12.00-13.15 **lunch**

Iedere deelnemer neemt deel aan één van de landensessies. De opzet van de landensessies is zo vormgegeven dat de deelnemers gedurende de middagsessie gezamenlijk aan een plan van aanpak werken.

13.15-16.00 5.1/2.a

- Tijdens de landensessies wordt ingegaan op twee centrale vragen rondom beoogde samenwerking en kansen:
 - 1) Wat gebeurt er al in het pilotland?
 - 2) Welke kansen liggen er voor meer en/of betere samenwerking?
- Waar mogelijk worden concrete afspraken gemaakt voor vervolgstappen

16.00-16.20 **plenaire terugkoppeling vanuit landensessies o.l.v.** 5.1/2.e

- Waar liggen de gezamenlijke kansen in het pilotland?
- Welke vervolgstappen gaan jullie ondernemen?
- En wat zijn de concreet gemaakte afspraken?

16.20-16.30 **afsluiting van de dag**

- door 5.1/2.e NWO

16.30-17.30 **netwerkborrel**

nota

TER VOORBEREIDING
Aan: DGHBE

Hoger Onderwijs en
Studiefinanciering

Van
5.1/2.e
T 06-5.1/2.e

Datum
29 maart 2018

Referentie

Bijlagen
6

Kopie voor
MBO, OWB, IB, WJZ

Reeds afgestemd met

Aantal pagina's
2

Driewekelijks gesprek Visie internationalisering ho-mbo

Paraaf HO&S
Datum

Doel

Op 30 maart vind weer een driewekelijks overleg plaats over de Visiebrief internationalisering ho-mbo. In deze nota wordt u door de ontwikkelingen van de afgelopen weken gelooft en vind u een eerste concept-brief en een voorstel voor de voorbereiding van het verdiepingsoverleg op dinsdag 3 april a.s. De genoemde concept-brief is als bijlage toegevoegd, evenals een vijftal uitwerkingsfiches van eerder geïdentificeerde beleidsopties.

Toelichting

Bijgevoegd vind u de eerste concept-brief. Deze brief gaat uit van vier beleidsankers: Kwaliteit Toegankelijkheid Doelmatigheid Omgevingsfactor en Voor ieder van deze vier beleidsankers worden mogelijke voorstellen ter uitwerking gedaan. Thema	Onderzochte beleidsopties	Voorkeur
Behoud toegankelijkheid (bijlage 1)	Iig eer/niet eer en vervolg casus TUD / UVA en motie irt monitoring fixi	
Vergroting aantrekkelijkheid & werving talent (bijlage 1)	make it in the Netherlands 2.0?); denk bijv. aan tekortsectoren/techniek etc; incl opties tav inkomende instellingen en huisvesting	
Vergrote kans op internationale	-uitgaande mobiliteit	

ervaring student (bijlage X)	-internationalisation at home -online uitwisseling -docentprofessionalisering	
MBO (bijlage X)	-omkeerregeling - hoe regelen dat afgeronde stage vaker meetelt voor NLse opleiding? Sluiten verdragen? verlengen en uitbreiden Erasmus plus in Europees verband	
Taalbeleid HO (bijlage X nota AO)	-Nvao/accreditatie - Docentprofessionalisering -Taskforce VSNU irt stelselvraagstukken?	

nota

TER BESLUITVORMING
Aan: MOCW

**Hoger Onderwijs en
Studiefinanciering**

Van
5.1/2 e
T +31 6 5.1/2 e

Datum
04 juni 2018

Referentie

Bijlagen
1 (beantwoording kamervragen)

Kopie voor
5.1/2 e

Reeds afgestemd met
HO&S

Aantal pagina's
1

TK-vragen Beckerman/Futselaar (SP) aan ministers BZK
en OCW over internationalisering HO

Paraaf HO&S
Datum

Paraaf DGHWE
Datum

Aanleiding

Vragen van de leden Beckerman en Futselaar (beiden SP) aan de ministers van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap over het bericht dat voor het eerst in haar geschiedenis de Universiteit van Amsterdam meer aanmeldingen heeft van studenten met een buitenlandse vooropleiding dan met een Nederlandse vooropleiding

Kernpunten

Omdat de meeste vragen over huisvesting gaan, zal de minister van BZK de vragen mede namens u beantwoorden.

OCW heeft de vragen 1, 2, 4 en 9 beantwoord.

Bij vraag 5 verwijst de minister van BZK naar de brief die ze samen met u aan de gemeentebesturen, onderwijsinstellingen en huisvesters in alle studentensteden zal sturen (brief gaat deze week uit) en waarin opgeroepen wordt tot lokaal overleg als input voor een nieuw landelijke actieplan studentenhuisvesting, dat in september klaar moet zijn.

Graag uw akkoord op bijgevoegde vragen en antwoorden.

Toelichting

Voor beantwoording van de vragen aan OCW is nauw aangesloten bij de inhoud en uitgangspunten van uw brief "internationalisering in evenwicht".

Visietraject - bezoek aan de Haagse Hogeschool – 11 april 2018

Aanwezig HHS:

5.1/2.e

5.1/2.e

(5.1/2.e

5.1/2.e

5.1/2.e

OCW:

5.1/2.e

5.1/2.e

5.1/2.e

5.1/2.e

(verslag)

Gespreksonderwerpen

- het internationale instellingsbeleid breed van de HHS (incl beleid taal, mobiliteit, binding etc)
- de positionering in de stad
- de invulling van de international classroom

5.1/2 benadrukt dat internationalisering breder is dan de International Classroom; het gaat bij de HHS om **internationalisering van het curriculum (IvhC)**.

5.1/2 knelpunt hier is de vaardigheid van docenten. HHS heeft het "**The hague centre for teaching and learning**" ontwikkeld. Dat sluit aan bij het profiel van de HHS, en het gegeven dat 78% van de studenten niet mobiel is (cbs). De HHS **onderzoek hier haar eigen onderwijspraktijk**, en is nu bezig om ook **internationalisering en curriculumontwikkeling te integreren**. IaH is het begin, maar het is belangrijk te realiseren dat IC's daarbij er niet voldoende zijn, zoveel IC's zijn er eenvoudigweg niet.

HHS zet **diversiteit** van de stad Den Haag in (lokaal), maar die van ook de wereld (mondiaal).

SM: internationalisering betekent niet alleen het aanbieden van Engelstalig; ook Nederlandstalige opleidingen moeten up to date (internationale) kennis bevatten. Daarnaast: het aanbieden van **Engelstalig onderwijs moet wel een doel dienen**. Het voelt kunstmatig, als een module slechts twee Engelstalige studenten bevat.

De HHS kent een **grote groep biculturele** studenten, de diversiteit is groot. Als het gaat over de toegankelijkheid voor Engelstalig onderwijs van deze groep, is dat niet de taalbeheersing Engels. Het grootste probleem is de sociale economische positie.

De HHS kent **12 volledig Engelstalige** bachelors (van de 69). De keuze daartoe heeft de HHS bewust gemaakt. Ze kijkt daarbij naar de aard: het op NL gerichte *Social Work* hoeft bijvoorbeeld niet in het Engels, als het curriculum maar internationaal is. Er zijn **geen plannen** om het **Engelstalige** bacheloraanbod uit te breiden.

Wat zijn de belangrijkste redenen vanuit die 12 om Engels te worden?

- Het **vakgebied** (Internationaal business) en netwerk opbouw.
- De relatie met de **(toekomstige) arbeidsmarkt** - maar ook het bijbrengen van relevante. We weten niet wat voor beroepen er zijn over 5 of 10 jaar. De juiste competenties bieden een ander perspectief en leiden tot reflecties in de volgende (levens)fases van hun beroep.
- In een aantal gevallen was het aanbieden in het Engels noodzakelijk om het **teruglopende studentenaantal** te compenseren.

SM over **profiel**: de regio waarin de HHS zich bevindt, is zeer internationaal. De HHS moet zich steeds afvragen wat de regio van haar vraagt, en wat in het belang is van de regio. Daarnaast: er zijn 36 verschillende hogescholen. Dat aantal en die diversiteit vraagt om sectorale accoorden. De VH kan en moet daar een rol in spelen.

SM over **doelmatigheid**: Als het gaat om binden en behouden voor Nederland, betrek dan de discussie over de doorstroom naar master. Nu is het zo dat een HHS-bachelor rechten geen directe toelating geeft tot de master, terwijl een afgestudeerde wel terecht kan bij een Engelse topinstelling. HHS merkt daling instroom omdat Engelse ba bij UL studenten afhalen van instroom; UL is de concurrent, met exact dezelfde programma's. Maak **veel meer afspraken** tussen het Nederlandse hbo en wo.

Internationalisering is **niet winstgevend**. Het is kostbaar, en ook docentprofessionalisering kost veel geld. Bij werving van **staf worden de internationale competenties betrokken**. Hoe is het met de internationale achtergrond van het docentencorps gesteld. Er is geen wervings- en selectiebeleid dat hier op toeziet.

Hoe hoog is de **instroom vanuit het mbo** bij de opleiding internationale communicatie? ^{5.12 a} details zijn niet bekend, maar de HHS neemt deel aan een project om beter in kaart te brengen hoe de HHS beter kan aansluiten op het mbo.

Op welke manier kan het **mbo verder internationaliseren**? Kijk naar koplopers: het mbo hospitality management een voorloper. En, betrek het docententeam, analoog aan het hbo: docenten moeten hun vaardigheden blijven doorontwikkelen.

Taaldiscussie: Nederlandse studenten moeten ook **goed Nederlands** blijven leren. In de volledige Engelstalige opleidingen wordt geen Nederlands gegeven. SM: Nederlandse taalvaardigheid is belangrijk. De gemeente Den Haag biedt lessen aan voor expats en internationals.

Huisvesting: het aanbod voor internationale studenten is de laatste vijf jaar **sterk gegroeid**, dankzij de door de gemeente.

Brexit: VK universiteiten bewegen naar Nederland. **HHS ziet dat als een risico**.

Vorbereidend jaar: commerciële aanbieders die studenten een voorbereidend jaar onderwijzen bevinden zich nu in een onduidelijke situatie. Dat is ongewenst – met name bijvoorbeeld voor het erkend-referentschap van IND.

Verslag bezoek UM 16 april 2018

Aanwezig: Studenten, VSNU, OCW, stafleden en hoogleraren

1a. Strict **admission requirements**

Discussion about "what is strict" – grades or for instance motivation? The admissions process is also about **student awareness** – why do you choose for UM?

One student: "Yes, it is good to have adm requirements, but at the same time admission goes beyond grades for me – you also have to have focus for potential. "Strict" should include: not only grades." A teacher remarked: "students select UM and vice versa".

A teacher: do not emphasize students' international background too much. The programme should also fit the local student. Not every student can have a great gapyear.

A student: there is a difference when it comes to **exchange students**; they sometimes do not contribute to pbl. There should be more selection for them.

It is pointed out that communication with partneruniversities is important here: they select these students. Impose quality assurance about the relation.

International classroom: Importance of staff development; we need to further develop the skills of faculty. Teaching in the IC requires additional skills. It is a good thing that this is in the BKO. The next step is a senior-teacher-training. Apart from that, the uni-wide culture needs to be international.

You have to realise that being an excellent researcher does not imply automatically an excellent teacher. It is important to focus more on the importance of teaching. Make different HRM-profiles possible (research, teaching).

Find a **balance** in **teaching and facilitating** students that do not have easy access to internationalization. A teacher adds: English is the basics, but if you see a weaker student that benefits from a few words in Dutch, you should do that: challenging vs comfort zone

A student mentions the fact that a diverse background adds to the quality of the international classroom. This makes it easy to interact.

An other student mentions that this can perfectly work, but that an IC should be balanced – she had experiences with a vast majority of German students in the class, which lead to a "German clan".

A teacher: two measures are taken to have a balanced IC:

- When scheduling the programme, we make an inventory of the students backgrounds and make a balanced IC.
- There is one strict rule: within the IC, English is always the language!

Is teaching in English in a university not an extra obstacle for enrollment of Dutch students?

A teacher: you have to realise that HE should be available for all. Remember that the vwo-group is not a homogeny group.

Region: the programmes are also of benefit for the region through close cooperation in the triple helix. Integration of international students in city-life is a challenge.

Why did the students **choose for UM**?

Mainly because of PBL and sometimes the fact that the bachelor is in English. Also the Dutch HE-climate regarding internationalization is regarded progressive.

A student remarks that it is **difficult to learn Dutch**, especially because everyone switches to English the moment they see an international.

At the same time, 25% of the international students take the free Dutch courses already in the first year of the bachelor.

Employability

Regarding international students a diverse picture exists: some stay, some go. Also depends on phase of life they are in.

A teacher adds that more and more students are staying in the region. Student startups play an important role there.

nota

TER BESLUITVORMING

Aan: MOCW

**Hoger Onderwijs en
Studiefinanciering****Van**

5.1/2.e

T +31 6 5.1/2.e

Datum

24 april 2018

Referentie**Bijlagen**

1

Kopie voor**Reeds afgestemd met
HO&S****Aantal pagina's**

2

Brief ministers BZK en OCW over huisvesting
(internationale) studenten

Paraaf HO&S

Datum

Paraaf DGHBE

Datum

Aanleiding

In de aangenomen motie Futselaar/Ozdil wordt de regering verzocht met alle partners in de keten van studentenhuysvesting tot een nieuw landelijk convenant en actieplan te komen voor zowel nationale als internationale studenten, gefaciliteerd door BZK en OCW. Beantwoording van deze motie is ook agendapunt van het interbestuurlijk programma tussen Rijkspartijen en medeoverheden, waarin u zitting heeft. Op DG-niveau is de samenwerking in genoemde faciliterende rol van BZK en OCW bevestigd.

Kernpunten

- Eén van de afgesproken acties is dat na het verschijnen van de 1 mei aanmeldcijfers, de ministers van BZK en OCW een gezamenlijke brief sturen, mede namens de VSNU, VH, Kences, LSVb, Nuffic en het Netwerk Kennissteden aan alle steden, waar de nood aan huisvesting voor studenten hoog is of op korte termijn kan worden.
- In de brief worden gemeenten, hoger onderwijsinstellingen en huisvesters opgeroepen op korte termijn in overleg te treden over het benodigde aanbod aan studentenhuysvesting voor het komende collegejaar en ook om in gesprek te blijven over het aanbod voor de komende jaren.
- Planning is om deze brief kort na 16 mei, wanneer de internationaliseringsagenda van VSNU/VH verschijnt, te versturen. De tekst is ook ter accordering de lijn in bij het ministerie van BZK. In de visiebrief internationalisering wijzen we onder het anker 'omgevingsfactoren' ook expliciet op het belang van dit overleg op lokaal niveau.
- Graag uw akkoord op de inhoud van de brief.

Toelichting

- De te verkrijgen inzichten per stad zouden een plek moeten krijgen in de jaarlijkse monitoring van het Landelijk Platform Studentenhuisvesting, die weer input zullen zijn voor gevraagde nieuwe landelijk actieplan (waar wel ruimte voor lokale invulling zal zijn).
- Vanuit OCW wordt o.a. met Nuffic en VSNU onderzocht of de referentieramingen op het onderdeel internationale studenten verbeterd kunnen worden. Via Nuffic wordt gewerkt aan goede voorlichting aan buitenlandse studenten. BZK neemt de facilitering van het overleg tussen betrokken lokale partijen voor haar rekening.

Bijlage: motie Futselaar/Özdil

33 104 Studentenhuisvesting

Nr. 14MOTIE VAN DE LEDEN FUTSELAAR EN ÖZDIL

Voorgesteld 11 oktober 2017

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat het Landelijk Actieplan Studentenhuisvesting in 2016 is afgelopen;

constaterende dat is gebleken dat studenten nog steeds grote moeite hebben met het vinden van geschikte huisvesting;

overwegende dat dit voor nationale en internationale studenten leidt tot onwenselijke situaties;

overwegende dat deze situatie alleen kan worden opgelost als alle betrokken partijen de handen ineenslaan;

overwegende dat verschillende deelnemers aan het Landelijk Platform Studentenhuisvesting aandringen op een nieuw actieplan;

verzoekt de regering om, met alle partners in de keten van studentenhuysvesting te komen tot een nieuw covenant en actieplan studentenhuysvestingen en dit actieplan te faciliteren,

en gaat over tot de orde van de dag.

Futselaar

Özdil

nota

TER ONDERTEKENING
Aan: MBVOM, MOCW

**Hoger Onderwijs en
Studiefinanciering**

Van
5.1/2.e

T 06-5.1/2.e

Datum
23 mei 2018

Referentie
[redacted]

Bijlagen
2

Kopie voor
MBO, IB, OWB

Reeds afgestemd met
IB, MBO, OWB

Aantal pagina's
2

Aanbieding Visiebrief internationalisering ho-mbo aan
RWIZO

Paraaf HO&S
Datum

Paraaf DGHWE
Datum

Aanleiding

Hierbij vindt u het aanbiedingsformulier RWIZO voor de Visiebrief internationalisering ho-mbo (zie bijlage) en de desbetreffende brief (zie bijlage). E.e.a. is afgestemd met de directie mbo. Dit formulier wordt u aangeboden ter ondertekening.

Samenvatting van het aanbiedingsformulier

Het aanbiedingsformulier bevat informatie over de inhoud van de brief, de manier van behandelen en de afstemming met andere departementen voorafgaand aan de RWIZO. De opmerkingen uit de CWIZO zijn in de huidige versie verwerkt.

Besluiten door ondertekening

U gaat akkoord met de doorgeleiding van de visiebrief 'Internationalisering in evenwicht' aan de RWIZO.

Toelichting

Totstandkoming

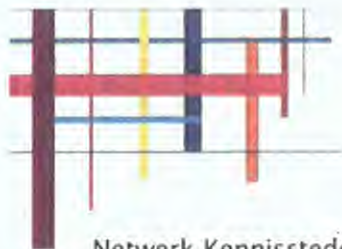
- De directies MBO en HO&S hebben in nauwe samenwerking met de relevante stakeholders (zowel uit het veld als interdepartementaal) aan deze visiebrief over internationalisering in het mbo en ho gewerkt.

Inhoud van de brief

- In deze brief schetst de minister van OCW de meerwaarde van internationalisering voor de kwaliteit van het mbo en ho. Daarnaast gaat zij in op de negatieve signalen over toenemende internationalisering.
- Als internationalisering negatieve impact heeft op de kwaliteit van het onderwijs, op de toegankelijkheid of doelmatigheid of op de verbinding van het onderwijs met de omgeving, dan wil de minister (kunnen) ingrijpen. Daartoe bevat de brief een aantal maatregelen die minister zal nemen of die zij verder zal verkennen.
- Een evenwichtige internationaliserings-strategie is een gedeelde verantwoordelijkheid van onderwijsinstellingen en de minister. De minister wil internationalisering blijven faciliteren waar dat past en wil de balans hervinden waar dat nodig is.
- De belangrijkste elementen uit de in de brief beschreven aanpak zijn
 1. dat artikel 7.2. over taalbeleid uit de WHW wordt gemoderniseerd (plus een soortgelijke modernisering van artikel 7.1.1. van de WEB);
 2. dat instellingen zich eraan committeren om op sectorniveau, instellingsoverstijgende afspraken te maken over het behoud van Nederlandstalig onderwijsaanbod;
 3. dat de Inspectie periodiek onderzoek zal doen om inzichtelijk te maken hoe instellingen omgaan met de herziene wetsartikelen;
 4. dat de minister verkent hoe zij meer mogelijkheden kan bieden aan instellingen om - in het belang van de toegankelijkheid van het onderwijs - te sturen op de instroom van internationale studenten.

CWIZO en coalitieoverleg

- Uit de CWIZO kwamen enkele kleine punten die zijn meegenomen in de huidige versie van de brief. Waar EZK vroeg om betere onderbouwing van de negatieve punten, wilde FIN juist bij de positieve punten meer onderbouwing. J&V vroeg om het opnemen van een verwijzing naar het migratiebeleid en de vreemdelingenwet.
- T.g.v. het coalitieoverleg is in de passage over macrodoelmatigheid nog een extra zin opgenomen over de toetsing van de aansluiting van de taalkeuze op de arbeidsmarkt bij nieuwe opleidingen.
- Ook is een passage toegevoegd over het weghalen van belemmeringen voor het binnenhalen van (vnl. Duitse) docenten van over de grens voor tekortvakken.

Netwerk Kennissteden Nederland

1. MOCW
2. Ag HBWE
3. HOenS

Ministerie van OCW	
Zaaknr.	
Indien reg.	18 JUNI 2018
E-Doctnr.	
Directie	HOenS

Retouradres: Postbus 9100, 2300 PC Leiden

Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
I.K. van Engelshoven
Postbus 16375
2500 BJ Den Haag

Bezoekadres Stadhuis
Stadhuisplein 1
Postadres Postbus 9100
2300 PC Leiden
Telefoon 5.1/2 e
E-mail 5.1/2 e @leiden.nl
Website www.leiden.nl/gemeente

Datum 14 juni 2018
Ons kenmerk Z/18/1271989
Onderwerp Steun Internationaliseringsagenda Hoger Onderwijs

Contactpersoon 5.1/2 e
Doorkiesnummer 071-5.1/2 e

Geachte mevrouw van Engelshoven,

Naar aanleiding van de publicatie van uw brief Internationalisering in evenwicht en van de Internationaliseringsagenda van de Vereniging Hogescholen en de VSNU stuur ik u deze brief.

De hogescholen en universiteiten geven het belang aan van internationalisering voor de student, de hoger onderwijsinstellingen en Nederland als land. Ze willen hierin ambitieus blijven. Wij steunen de Internationaliseringsagenda van het hoger onderwijs van harte.

In het denken over internationalisering nemen de twaalf Nederlandse kennissteden een uiterst voorname plaats in. Ze vormen het decor voor de ontmoeting van buitenlandse studenten, onderzoekers en kenniswerkers met onze maatschappij. Het belang van dit decor wordt nog vaak onderschat, terwijl de wisselwerking tussen internationaal talent en de kennisstad de laatste jaren een enorme vlucht heeft genomen.

In de eerste plaats zijn kennisinstellingen voor het aantrekken van nieuwe studenten steeds meer afhankelijk van de reputatie van de stad waar ze gevestigd zijn. Randvoorwaarden als de beschikbaarheid en kwaliteit van huisvesting en de tweetaligheid van dienstverlening zijn in toenemende mate gezamenlijke opgaven geworden van gemeenten, kennisinstellingen en partnerorganisaties, zoals Kences.

Daarnaast profiteert de stedelijke economie enorm van de aanwezigheid van dit internationale talent. Internationals dragen niet alleen bij aan het oplossen van het vervangingsvraagstuk op de arbeidsmarkt, maar ook aantoonbaar aan het innovatievermogen van bedrijven. Ook de horeca, retail en culturele instellingen ontdekken internationals inmiddels als belangrijke nieuwe doelgroep. Met andere woorden, deze internationale studenten en onderzoekers leveren een essentiële bijdrage aan het verdienvermogen van kennissteden en daarmee aan dat van Nederland.

De Internationaliseringsagenda van de VH en de VSNU benoemt deze bijdrage en de bredere maatschappelijke impact, die internationalisering van het onderwijs op onze steden heeft. Graag vragen wij u om die impact, met al zijn kansen, regionale verschillen en voorliggende uitdagingen, te erkennen door enerzijds deze internationaliseringsagenda te ondersteunen en anderzijds door uw bijdrage aan een vervolg van het programma Make it in the Netherlands.

Hoogachten

5.1/2 e

H. J. J. Lenferink,
Burgemeester van Leiden,
Voorzitter Netwerk Kennissteden Nederland

agenda

Klankbordgroep IBO internationalisering

Omschrijving	Geannoteerde agenda Werkgroep IBO
Vergaderdatum en -tijdstip	14 februari 2019, 13.00 -13.45 uur
Vergaderzaal	05.123

U kunt met de klankbordgroep de agenda van de IBO werkgroep voor en bijbehorende stukken doornemen.

Over punt 1 en 6 (resp. Vaststellen agenda/verslag vorige werkgroep en Vooruitblik/w.v.t.t.k.) hoeft de klankbordgroep zich niet te buigen.

Agendapunt 2: Analyse effecten internationalisering

De analyse is weer een stuk uitgebreid, er zijn meer cijfermatige details beschikbaar en op sommige vragen is wat dieper ingegaan (is 100% Engelstalig nodig).

U kunt de klankbordgroep vragen wat OCW mee wil geven aan de leden van de IBO-werkgroep. Wat is voor OCW nu het belangrijkste in de analyse en moet dus terugkomen in de analyse op hoofdlijnen?

Agendapunt 3: Juridische analyse

U kunt de klankbordgroep vragen wat zij het belangrijkste of opvallendst vindt uit de concept-notitie van de Landsadvocaat.

Agendapunt 4: Beleidsvarianten

U kunt de klankbordgroep vragen of er opmerkingen of suggesties zijn bij de nu voorliggende beleidsvarianten.

Bij scenario 4 zou u op kunnen merken dat ook gedacht kan worden aan het keurmerk Internationaal van de NVAO en aan voorwaarden die aan docenten worden gesteld, niet alleen over taalvaardigheid, maar ook op het gebied van omgaan met interculturele verschillen in de onderwijscontext.

Agendapunt 5: Ter informatie

Op dit moment is alleen een notitie over beleid t.a.v. verblijfsvergunningen beschikbaar voor dit agendapunt. U kunt de klankbordgroep vragen of ze hier opmerkingen bij heeft.

Advies voor de Ministerraad

Aan de Minister

Advies van 5.1/2.e (HO&S) +31 65.1/2.e en 5.1/2.e (WJZ) +31 6

5.1/2.e

Afgestemd met: HO&S en WJZ

Onderwerp MR-Advies

Voorstel van wet tot wijziging van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek en de Wet educatie en beroepsonderwijs in verband met het stellen van voorschriften ten behoeve van de toegankelijkheid van het hoger onderwijs en met betrekking tot taalbeleid in het hoger en middelbaar beroepsonderwijs (taal en toegankelijkheid)

Datum: 3 april 2019

Kern van het voorstel

- De maatregelen uit het wetsvoorstel Taal en toegankelijkheid komen voort uit de Kamerbrieven 'Internationalisering in evenwicht' (juni 2018) en 'Toegankelijkheid en kansengelijkheid in het hoger onderwijs' (oktober 2019). Deze brieven komen voort uit het Regeerakkoord.
- De maatregelen uit de Kamerbrief 'Internationalisering in evenwicht' zijn gericht op:
 - bewust taalbeleid van instellingen,
 - de mogelijkheid voor het inzetten van een numerus fixus (NF) op uitsluitend een anderstalig traject binnen een Nederlandstalige opleiding in plaats van op de gehele opleiding,
 - de maximering van de hoogte van het instellingscollegegeld voor EER-studenten, en
 - het kunnen vragen van eigen bijdragen aan studenten voor de kosten in verband met diplomawaardering van buitenlandse diploma's en het afnemen van gestandaardiseerde taaltoetsen Engels.
- De maatregelen uit de toegankelijkheidsbrief betreffen:
 - een toestemmingsvereiste voor het kunnen voeren van een NF, en
 - het voor opleidingen met een NF kunnen uitschrijven van meer plaatsingsbewijzen dan er opleidingsplekken beschikbaar zijn, om onbenutte opleidingsplekken te voorkomen.
- Door de samenhang van laatstgenoemde maatregelen uit de toegankelijkheidsbrief met de maatregelen uit de internationaliseringsbrief, is besloten deze mee te nemen in het wetstraject over internationalisering.

Actieve spreekschets

- 5.1/2.i + 5.2/1

Departementaal vertrouwelijk

- 5.1/2.1 + 5.2/1

Voortraject (CWIZO)

- Het wetsvoorstel is op 26 maart jl. behandeld in de CWIZO. Na een goede discussie zijn er geen openstaande punten meer. In de CWIZO is een procesafspraken gemaakt om in de kabinetsreactie op het IBO internationalisering de relatie van het IBO met dit wetsvoorstel op te nemen, en om die kabinetsreactie gelijktijdig met dit wetsvoorstel aan de Tweede Kamer te sturen. Er wordt op gekoerst het wetsvoorstel in te dienen voor het zomerreces van de TK.
- De achtergrond van bovenstaande procesafspraken is als volgt. FIN, SZW en VWS vroegen tijdens de CWIZO of de aanbidding van dit wetsvoorstel aan de Raad van State (RvS) niet moet wachten op het IBO, onder meer omdat de RvS er kritisch op zou kunnen zijn dat in het wetsvoorstel de samenhang met het IBO niet aan de orde komt. Ons advies is om vast te houden aan de huidige tijdsplanning van het wetstraject (publicatie in maart 2020). Het wetsvoorstel bevat no regret-maatregelen uit het regeerakkoord die moeten worden uitgevoerd.

Indien het IBO daartoe aanleiding geeft kan op dit wetsvoorstel worden voortgebouwd. Mogelijk kan n.a.v. het IBO een nota van wijziging worden ingediend als sprake is van een beleidsmatige nuancering of versterking van dit wetsvoorstel. In geval van verdergaande voorstellen n.a.v. het IBO is meer tijd nodig voor de politieke afweging en beleidsmatige uitwerking. Dit wetsvoorstel aanhouden om daarop te wachten, levert een onnodige en aanzienlijke vertraging op. In dat geval ligt het in de rede de IBO-uitkomsten te verwerken in een volgend wetsvoorstel.

De verwachting is dat het IBO niet leidt tot aanbevelingen die strijdig zullen zijn met of haaks zullen staan op de inhoud van dit wetsvoorstel. Wanneer dit wel het geval zou zijn, zouden de IBO-uitkomsten moeten worden afgewogen tegen het regeerakkoord.

Overige opmerkingen departementen

- Op verzoek van **BZK** is in aanloop naar de MR een kleine wijziging verricht in de paragraaf over instellingscollegegeld in de algemene toelichting.
- **VWS** vroeg of instellingen door dit wetsvoorstel juist meer niet-EER-studenten zullen aantrekken, omdat de hoogte van het instellingscollegegeld voor hen niet wordt gemaximeerd. Aangegeven is – in lijn met de Kamerbrief internationalisering – dat instellingen de hoogte van het kunnen gebruiken als sturingsmiddel op de instroom van buitenlandse studenten. Instellingen kunnen

Departementaal vertrouwelijk

dus voor hun eigen situatie bepalen in hoeverre sturing op de instroom nodig is en hoe de hoogte van het instellingscollegegeld daaraan kan bijdragen.

- **SZW** vroeg of de criteria voor anderstalig onderwijs worden versoepeld: in plaats van noodzaak daartoe wordt alleen nog "meerwaarde" vereist. Aangegeven is dat maatwerk mogelijk moet blijven voor instellingen. De criteria zijn daarmee niet soepeler, maar genuanceerder. De herkomst van studenten aan een opleiding wordt geschrapt als mogelijke rechtvaardiging voor anderstalig onderwijs; de instelling moet aangeven waarom anderstalig onderwijs meer van belang is voor de student dan Nederlandstalig onderwijs, gelet op de specifieke aard, inrichting of kwaliteit van het onderwijs aan de opleiding.

In de nieuwe wet krijgt de instelling een verplichting om beleid vast te stellen mb.t. i) de procedure waarmee en de inhoudelijke gronden waarop wordt overgegaan tot een andere taal, ii) de wijze waarop de instelling zich inspant om de kwaliteit van de opleiding en de toegankelijkheid van de opleiding voor Nederlandstalige studenten te waarborgen (inspanningsverplichting). Op deze manier wordt ervoor gezorgd dat het taalbeleid een doorlopend onderwerp van aandacht is. Dit is een specifiekere opdracht voor de instelling dan in de huidige wet is gesteld.

Draagvlak

Politiek

- In aanloop naar de Kamerbrief 'Internationalisering in evenwicht' heeft een tweetal coalitieoverleggen plaatsgevonden. Met name het CDA staat zeer kritisch in de discussie rondom internationalisering, specifiek als het gaat om het taalbeleid. De angst is dat de verengelsing doorschiet. Uiteindelijk is het AO over internationalisering op 21 juni 2018 soepel verlopen en hebben de verschillende partijen geen grote vraagtekens gezet bij de voorgestelde maatregelen uit de brief.
- Over de numerusfixusmaatregel uit het Regeerakkoord is overleg gevoerd met de coalitie. Zij heeft haar steun uitgesproken voor de wijze waarop de minister uitvoering geeft aan deze maatregel.

Maatschappij/instellingen

- Het onderwerp taalbeleid leeft: enerzijds bestaat er kritiek dat de mogelijkheden voor anderstalig onderwijs met het wetsvoorstel teveel worden uitgebreid, anderzijds is er een serieuze zorg dat te veel wordt ingegrepen in het eigenaarschap van de instellingen. In de Volkskrant van 29 maart jl. is namens Beter Onderwijs Nederland (BON) en ondertekend door 183 hoogleraren, schrijvers en andere prominenten uit de maatschappelijke en culturele sector, een oproep gedaan aan de TK het Nederlands in het hoger onderwijs meer te waarborgen. In hun ogen gaat de huidige wettekst niet ver genoeg. Hoofregel blijft dat het onderwijs in het Nederlands wordt gegeven. Er kunnen echter goede redenen zijn om te kiezen voor een andere taal. Het doel van het wetsvoorstel is niet primair om het aantal anderstalige opleidingen te verlagen of te verhogen, maar is bedoeld om ervoor te zorgen dat instellingen de keuze voor anderstalig onderwijs weloverwogen maken, en dat in het kader hiervan er ruimte blijft voor maatwerk.

Departementaal vertrouwelijk

- Volgens de koepels is de keuze over het voeren van een NF de verantwoordelijkheid van de instellingen en past daarbij beter dat de minister pas achteraf kan toetsen of een ingestelde NF gerechtvaardigd is. Vanuit haar stelselverantwoordelijkheid vindt de regering dat het haar taak is om erop toe te zien dat dit instrument enkel wordt ingezet in het geval er sprake is van een capaciteitsprobleem dat niet op een andere manier kan worden opgelost. Een aantal hogeronderwijsinstellingen spreekt haar waardering uit voor de mogelijkheid om meer plaatsingsbewijzen uit te schrijven dan dat er plekken zijn bij opleidingen met een NF. Ook de mogelijkheid om uitsluitend voor een anderstalig traject een NF vast te stellen kan op enthousiasme rekenen.
- De zorg is geuit dat het niet maximeren van het instellingscollegegeld voor niet-EER-studenten een verdienmodel voor instellingen is, met als mogelijk gevolg dat alleen niet-EER-studenten uit vermogende landen nog in Nederland komen studeren. De huidige wet kent geen maximumtarief kent, noch voor EER-studenten noch voor niet-EER-studenten. Instellingen kunnen zich daarentegen vinden in de maatregel.

Agendapunt: taalbeleid (WTT) en de rol van de NVAO**Aanleiding**

- Onderdeel van de WTT is de modernisering van het 'taalartikel' in de WHW. De inspectie heeft aangegeven dat de zgn. 'meerwaardetoets' niet bij hen maar bij de NVAO belegd moet worden.
- De vraag die nu voorligt is wat dit betekent voor de werkzaamheden van de NVAO. Op 28 maart heeft hierover een eerste verkennend gesprek plaatsgevonden op ambtelijk niveau.

Huidige rol NVAO

- Hoofdtak van de NVAO is het beoordelen op de kwaliteit van een (nieuwe) opleiding kwalitatief aan de maat is. Er zijn drie mogelijkheden: de opleiding voldoet; de opleiding voldoet niet; of accreditatie onder voorwaarden.
- Op dit moment is taal reeds onderdeel van het accreditatiekader van de NVAO. In het accreditatiekader is opgenomen dat indien het onderwijs in een andere taal wordt verzorgd, de opleiding deze keuze motiveert. Daarnaast is opgenomen dat docenten beschikken over voldoende beheersing van de taal waarin zij doceren.

Voorgestelde rol NVAO*Meerwaardetoets*

- In het meest ideale geval wordt volledig aangesloten bij bovenstaande systematiek. De meerwaardetoets is echter meer dan een kwaliteitsaspect op basis waarvan wordt beoordeeld of een opleiding aan de maat is.
- Voorstel van OCW is om de 'meerwaardetoets' als een losse toets bij de NVAO te beleggen. Dit is enerzijds nieuw, maar houdt anderzijds nauw verband met het accreditatieproces waarin zowel de aard als de inrichting aan bod komen en de kwaliteit wordt beoordeeld. Bovendien is de NVAO bekend met andere taken dan het beoordelen van de kwaliteit in het kader van het accreditatieproces (o.a. beoordeling van de naam van de opleiding). Uitgangspunt is dat het accreditatiekader 2018 niet wordt aangepast.

Mogelijke vragen aan NVAO:

- Kunnen jullie je vinden in dit voorstel van OCW?
- Zo ja, wat is daar volgens de NVAO voor nodig?
- Zo niet, waarom niet? Wat zou kunnen helpen?

- Belang van OCW is dat op deze manier de rollen van de NVAO en de inspectie op elkaar aansluiten, en wordt gezorgd voor een sterk en zorgvuldig toezicht op de naleving van de wettelijke vereisten omtrent taal. Dit zou kunnen helpen om voldoende politiek en maatschappelijk draagvlak te creëren voor het wetsvoorstel.
- Mogelijk argument van de NVAO is dat dit veel capaciteit kost (huidig budget NVAO is niet toereikend) en dat zij geen duidelijke richtlijnen hebben wanneer sprake is van 'meerwaarde'.
- Mogelijk voorstel van de NVAO is om een commissie in te richten. Dit is niet wenselijk. We willen minder administratieve lasten en een extra commissie – naast inspectie, NVAO, CDHO, commissie maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef, numerus fixus – leidt mogelijk tot meer administratieve lasten. Dit past niet in het beleid en beeld t.a.v. het stroomlijnen van de toezichthouders in het hoger onderwijs. Bovendien is een commissie niet het meest logisch, nu de NVAO reeds een rol heeft in de beoordeling van de motivatie van de taalkeuze van een instelling en ook de eindtermen van een opleiding beoordeelt. In de meerwaardetoets dient de meerwaarde t.a.v. onder meer de eindtermen aangetoond te worden.

Tussentijdse beoordeling

- De wens van een opleiding om de voertaal van een opleiding te wijzigen, zal niet in alle gevallen samenvallen met het accreditatie/beoordelingsmoment (eens in de zes jaar).
- Voorstel van OCW is om bij een wijziging van de taal tussen twee accreditatiemomenten in, de taalkeuze tussentijds te laten toetsen door de NVAO. Zo wordt ervoor gezorgd dat de taalkeuze niet pas bij het volgende beoordelingsmoment wordt beoordeeld. Ook voorkom je het risico dat je met een toets achteraf een maas in de wet creëert waarmee een (niet) bekostigde instelling na een accreditatie alsnog voor een andere taal kiest en dit vóór het volgende beoordelingsmoment weer terug wijzigt. Indien de NVAO tussentijds de taalkeuze kan beoordelen heeft dit als voordeel dat bij een evt. registratie van de opleidingstaal in Croho de inspectie een betrouwbaar handvat heeft om toe te zien of de taalkeuze wordt nageleefd.

Mogelijke vragen aan NVAO:

- Kunnen jullie je vinden in dit voorstel?
- Zo niet, waarom niet? Wat zou kunnen helpen?
- Hoe zou een dergelijke tussentijdse toets er volgens de NVAO uit kunnen komen te zien?

Mogelijke opties tegemoetkoming aan NVAO

- Samen met de NVAO een uitwerking / handreiking voor de meerwaardetoets opstellen.
- De beoordeling tijdens de (herbeoordeling in het kader van de) accreditatie en de tussentijdse beoordeling zo 'light' mogelijk in te richten (voor zowel de NVAO als voor de instelling). Denk bij een tussentijdse beoordeling aan een minder groot panel, en één moment in het jaar waarin aanvragen door instellingen kunnen worden gedaan.
- Als ultimatum remedium: extra capaciteit/fin. middelen (NB: nog uit te zoeken / te bespreken).

Toelichting: onderdeel taal in wetsvoorstel Taal en toegankelijkheid

Doel wetswijziging: Ervoor zorgen dat instellingen de keuze voor anderstalig onderwijs weloverwogen maken, waarbij ruimte is voor maatwerk.

Hoofregel: De hoofdregel in de wet blijft dat opleidingen in beginsel in het Nederlands worden verzorgd. Ondanks de versterking van de internationale dimensie in het onderwijs, is het belangrijk dat voldoende aandacht bestaat voor het belang van het Nederlands als voertaal in de samenleving en als cultuur- en wetenschapstaal.

Uitzonderingen:

Inhoudelijke gronden

Instellingen mogen overgaan op een andere taal wanneer:

- i) Het een opleiding met betrekking tot die taal betreft (bv Spaanse taal en cultuur);
- ii) Het een gastcollege betreft; of
- iii) Wanneer dit – gelet op de specifieke aard, inrichting of kwaliteit van het onderwijs, - meer in het belang is van de student dan het Nederlands (**zgn. 'meerwaarde'**). En met het oog op de te verwerven kennis, inzicht of vaardigheden bij afronding van de opleiding (**zgn. eindtermen**).

Procedurele vereisten

In plaats van de verplichting tot het opstellen van een gedragscode krijgt een instelling de verplichting om beleid vast te stellen m.b.t.

- i) de procedure waarmee en de inhoudelijke gronden waarop wordt overgegaan tot een andere taal,
- ii) de wijze hoe de instelling zich inspant om de kwaliteit van de opleiding en de toegankelijkheid van de opleiding voor Nederlandstalige studenten te waarborgen.

Rol opleidingscommissie

In de wet wordt nadrukkelijker dan voorheen vastgelegd dat de opleidingscommissie instemmingsrecht heeft op de OER ten aanzien van de taal van het onderwijs dat aan de opleiding wordt verzorgd en waarin examens worden afgenomen.

Laan van de Mensenrechten 500 - 7331 VZ Apeldoorn - The Netherlands
 t: +31 (0) 88 6672 688 - f: +31 (0) 88 6672 699
 e: info@wittenborg.eu - i: www.wittenborg.eu

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
 T.a.v. de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
 Mr. Drs. I.K. van Engelshoven
 Postbus 16375
 2500 BJ Den Haag

1. MOCU
 2. AGHBWE
 3. HOenS

Ministerie van OCW	
DATE	08 MEI 2019
TO	HOenS

Apeldoorn, 6 mei 2019

Onderwerp: Toelatingsbeleid internationale studenten

Excellentie,

Als Nederlandse maar volledig Engelstalige en internationale instelling voor hoger onderwijs, waarvan de studenten van over de gehele wereld komen, volgen wij de internationaliseringsdiscussie met bijzondere aandacht. Het is in ons eigen belang en in dat van het Nederlandse HO in het algemeen dat er een *level playing field* is waarin alle instellingen, privaat en bekostigd, verplicht zijn zich aan dezelfde regels en afspraken te houden. Wij hebben allen hetzelfde belang: de kwaliteit en de reputatie van het Nederlandse hoger onderwijs hoog te houden en te versterken.

In dit licht bezien willen wij u deelachtig maken van onze bezorgdheid dat kwaliteit en reputatie van het Nederlandse hoger onderwijs worden bedreigd en dat Nederlandse abiturienten zonder VWO-diploma worden benadeeld, doordat universiteiten en hogescholen buitenlandse studenten met onvoldoende kwalificaties toelaten, zowel rechtstreeks als via zogenaamde *pathway programmes*.

Ruimhartig toelatingsbeleid

Zoals wij al signaleerden in onze brief over internationalisering in mei 2018, hanteren verschillende universiteiten een ruimhartig toelatingsbeleid voor niet VWO-gekwificeerde Chinese studenten (zie Appendix 1, Memorandum on admission of international students). Inmiddels is ook duidelijk (zie Appendix 2, Verslag LAO overleg 14 februari 2019, Utrecht) dat enkele universiteiten ook andere studenten toelaten op basis van een eindexamenresultaat dat volgens Nuffic hooguit aan Havo gelijk te stellen is.

Werving door commerciële partijen

Daarnaast doet de situatie zich voor dat tenminste een zestal Nederlandse universiteiten studenten werven met behulp van enkele wereldwijd opererende commerciële partijen zoals Study Group, OnCampus en Navitas¹. Deze bieden potentiële studenten via exclusieve contracten met onderzoeksuniversiteiten (en met hogescholen) wereldwijd een plaats op de universiteit aan via een *pathway programme* dat de student heet klaar te stomen voor het gewenste toelatingsniveau. Dit wordt soms

¹ Zie ook artikel 'De jacht op de internationale student', <https://www.aob.nl/nieuws/de-jacht-op-de-internationale-student/>.

aangeboden op de eigen locatie van de *pathway provider*, soms bij de desbetreffende instelling. Inhoud en kwaliteit van deze programma's zijn nergens onderworpen aan enige vorm van inspectie of onderzoek. De universiteiten, die deze studenten op generlei wijze zelf werven, verzorgen wel – zonder dat de student op dat moment voor toelating is gekwalificeerd – de visumaanvraag. Naar het ons voorkomt, staat dit op gespannen voet met de bepalingen van de WHW.

Gezien de discussie in parlement en pers over de wildgroei van niet-Nederlandstalige opleidingen en de verdringing van het Nederlands en de Nederlandse student lijkt het vreemd dat Nederlandse onderwijsinstellingen zich actief inspannen om buitenlandse studenten te werven die niet a priori voldoen aan de toelatingseisen van de WHW, dit ten detrimente van Nederlandse Havo-abituriënten aan wie deze mogelijkheid niet wordt geboden. Maar een niet-bekostigde buitenlandse student brengt voor een Nederlandse bekostigde instelling nu eenmaal meer op...

Wij vragen ons ook af wat dit gaat betekenen als er een numerus fixus voor buitenlandse studenten gaat komen voor bepaalde Engels- of anderstalige opleidingen. Komen studenten dan pas na het met succes afronden van het *pathway programme* in aanmerking voor selectie, of geschiedt deze selectie tevoren? Het eerste lijkt onrechtvaardig tegenover de potentiële student – het tweede administratief een nachtmerrie. Hoe kan een instelling een student met wie nog geen enkel rechtstreeks contact is geweest mee laten doen aan de loting of andere selectieprocedure? Of zal ook hierin de *pathway provider* namens de instelling optreden? En wie ziet daarop toe?

Vragen aan de minister:

Wittenborg University of Applied Sciences zou naar aanleiding van het bovenstaande de volgende vragen willen stellen.

1. Is het de minister bekend dat er Nederlandse universiteiten zijn die niet-EU-studenten rechtstreeks toelaten op basis van een diploma dat niet gelijkwaardig is aan een VWO-diploma?
2. Indien dit wordt gedoogd, zou het dan niet wenselijk zijn deze mogelijkheid ook open te stellen voor zeer gemotiveerde, excellente Nederlandse Havo-abituriënten?
3. Is het de minister bekend dat universiteiten en hogescholen buitenlandse studenten rekruteren via zogenaamde *pathway programmes* die worden aangeboden door ondernemingen waarop geen enkele onderwijsautoriteit toezicht houdt?
4. Deelt de minister onze zorg dat de betrokken instellingen hiermee handelen op een wijze die contrair is aan de bepalingen van de WHW?
5. Kan de minister, indien deze situatie wordt gedoogd, erop toezien dat geen publieke middelen worden aangewend om deze commerciële instellingen in staat te stellen taken te verrichten die volgens de wet tot het domein van de onderwijsinstellingen zelf behoren?
6. Als de minister van mening is dat dergelijke commerciële instellingen een legitiem middel zijn voor het werven van buitenlandse studenten, zou zij er dan op willen toezien dat:

- a. Deze instellingen en de door hen aangeboden programma's onder het toezicht komen te vallen van de onderwijsinspectie en mogelijk zelfs door de NVAO moeten worden geaccrediteerd?
- b. Alle studenten, ook Nederlandse, die een als hierboven erkend *pathway programme* volgen bij een dergelijke aanbieder, bij elke instelling van hun keuze kunnen worden toegelaten en niet worden uitgesloten omdat deze instelling een exclusief contract met één *pathway provider* heeft?

Tot slot willen wij de minister graag vragen wat zij, gezien in het licht van het bovenstaande, vindt van de erosie van het Nederlandse binaire stelsel door het toelaten van kandidaten zonder VWO-diploma of het internationale equivalent hiervan door Nederlandse universiteiten.

Wij beseffen dat deze vragen een ingewikkelde materie omvatten en willen juist daarom de minister -- en met haar de onderwijsinspectie -- verzoeken deze zaak zorgvuldig te bestuderen.

Hoogachten

Peter Birdsall

Chair of the Executive Board

Verslag LAO overleg 14 februari 2019, Utrecht

1. Opening door voorzitter

Voorzitter stelt zich voor en er volgt een voorstelrondje

2. Verslag 20 november

Punt wiskunde - wiskunde b gaat ook via SOWISO

Punt 3 – voor WO bachelor hoeft geen Engels aangetoond te worden

3. Rondvragen / correspondentie/ bijeenkomsten / vragen

Automatische erkenning - 5.1/2.e geeft de presentatie (de presentatie is toegevoegd in de bijlage)

Digitalisering - UVA 5.1/2.e geeft terugkoppeling

De werkgroep is bezig met het verzamelen van lopende projecten op het gebied van digitalisering. Leiden 5.1/2.e beschrijft inleiding/achtergrond, scope, en aanpak van de werkgroep. VU 5.1/2.e gaat verder met de inventarisatie van mogelijkheden zelf.

Nuffic 5.1/2.e gaat kijken of de verificatiemogelijkheden die in landenmodules staan opgenomen eenmalig onder elkaar kunnen worden gezet zodat ze niet per land hoeven te kijken of de landenmodule hier wat over zegt. 5.1/2.e kijkt of het mogelijk is om iets toe te voegen in de landen module.

Digi project Nuffic 5.1/2.e – er zijn ontwikkelingen op het gebied van digitaliseren van studenten data, Nuffic wil aansluiten vanuit erkenning. White Paper is eind 2019 klaar en er wordt gekeken wat er binnen komt en hoe dit verwerkt kan worden. Tijdens de conferentie in Talinn op 9 en 10 mei wordt de eerste draft van White Paper gepresenteerd. HO instellingen vanuit Europa zijn aanwezig. Wellicht kan een LAO vertegenwoordiger ook mee.

Fees aanvullende toetsen – Leiden 5.1/2.e – de motie over *geen extra toets-drempels werpen of de kosten vergoeden* is van de baan. OCW heeft dit niet overgenomen in de laatste wetsvoorstellen.

Minstens havo niveau - VU 5.1/2.e – in Leiden 5.1/2.e worden studenten met minstens havo niveau toegelaten en worden na twee jaar gemonitord. Zuid-Koreaanse studenten worden toegelaten indien ze over een nationaal toelatingsexamen beschikken. Leiden kijkt op student niveau en beoordeelt of hij/zij een goed CV en curriculum heeft. Verder dienen studenten een SAT score van 650 uit 800 te hebben behaald. Wageningen 5.1/2.e kijkt vooral naar hoge scores. Nuffic – 5.1/2.e wil graag weten of deze studenten het goed doen en verzoekt de rest om het terug te koppelen aan Nuffic. Groningen 5.1/2.e laat deze groep studenten niet toe tenzij er aanvullingen zijn op het diploma, bijv. high school diploma plus colloquium doctum.

Nuffic benadrukt weer dat HO niet afhankelijk is van Nuffic advies en kan een afwijkende beslissing nemen. Aangezien het advies van Nuffic niet bindend is mag HO wat ruimer interpreteren. Voor sommige universiteiten zijn de Nuffic tabellen (UT) leidend.

Het is inmiddels een langzaam vormend beleid geworden dat indien student een havo niveau heeft, er dieper in het curriculum wordt gekeken. In het begin was VU (5.1/2.e) veel strenger dan nu. Bij Turkije wordt er gekeken of alle cijfers door de jaren heen consequent zijn. Na het gesprek met een Turkse student is Tilburg er achter gekomen dat de cijfers van afgelopen jaar eigenlijk niet veel zeggen. Deze constatering is ook herkenbaar bij andere universiteiten.

Deficiënte studenten – VU (5.1/2.e) biedt studenten alleen services na het behalen van toetsen. UU - alle deficiënties moeten behaald zijn (behalve diploma) voordat er een aanvraag wordt ingediend bij IND. Studenten betalen reserveringskosten van € 400 voor een accommodatie en indien ze een toets niet halen in augustus wordt de reservering gecancelled. Online toets biedt uiteraard een alternatief. De huisvesting bij VU is extern geregeld en alle inschrijfdocumenten moeten binnen zijn voor 1 juli. Hetzelfde geldt voor Wageningen inclusief betaling.

Het gaat om de capaciteit van de student en niet alleen het VWO diploma. Een student van een goede school en met goede cijfers hoeft geen toets te overleggen bij Leiden (5.1/2.e)

HO hoeft geen faciliteiten te bieden aan studenten in het geval van deficiëntie zoals colloquium doctum. VU heeft vorig jaar wiskunde A toets van SOWISO gepresenteerd, wordt nog gemonitord, dit jaar is VU begonnen met wiskunde B – met een minimum score, even afwachten hoe het gaat.

Seminar over gedragscode – (5.1/2.e) en (5.1/2.e) waren aanwezig. Verschillende thema's zijn aan bod gekomen, zoals discrepantie tussen Havo en Vwo, wiskunde- en aanvullende toetsen, bindend maken van matching, een deadline voor alle HO, zorgplicht en welzijn van studenten. (5.1/2.e) houdt LAO op de hoogte over de volgende bijeenkomst en stuurt communicatie daarover rond.

Themabijeenkomst - globaal erkenning of automatische erkenning zouden interessante thema's kunnen zijn. Vanwege ontmoetingsdag kan Nuffic financieel maar beperkt bijdragen.

Actie: Leiden (5.1/2.e) zal verder nadenken over mogelijke thema's maar ideeën vanuit andere instellingen zijn uiteraard welkom. De Themabijeenkomst zou in september of november plaatsvinden.

? Hogeschool Leiden neemt colloquium doctum van andere universiteiten over.

Actie: leden reageren per mail of wordt doorgeschoven naar het volgende overleg.

4.W.v.t.t.k.

Tilburg - (5.1/2.e) - inventariseert naar HF. Actie: LAO leden mailen (5.1/2.e) of ze om HF vragen en hoeveel.

RUG - (5.1/2.e) heeft een andere functie en komt nog een keer langs om afscheid te nemen.

VU - oud VWO diploma's – geven algemene toelating volgens Leiden (5.1/2.e) In WHW staat dat instellingen dat zelf mogen bepalen. Diploma heeft zelfde recht maar er wordt naar het curriculum gekeken of er bij de verplichte vakken aanvullende toetsen vereist zijn.

RUN – ID /paspoort – is er een hard copy vereist voor de inschrijving en visum? Bij andere instellingen worden studenten met een kopie van ID of paspoort ingeschreven. Voor visum is ook slechts een kopie nodig.

Leiden – volgens onderwijssysteem van Nederland is Arubaans diploma geen VWO aangezien het geen deel neemt aan het staatsexamen in Nederland.

Memorandum on admission of international students (bijlage bij brief aan de minister van OCW d.d. 6 mei 2019)

According to the Higher Education and Research Act (*WHW*), the Netherlands has a binary higher education system which for entry qualifications means that in general students with HAVO equivalent entry qualifications (UK: 'O' plus 'AS' level) are only eligible to enter *HBO-instellingen*: universities of applied sciences. In some cases, an exception can be made with a 21-plus entry exam, carried out by the HE institutes under the auspices of the institution's Examination Board system, the Dutch inspectorate and the NVAO accreditation systems. Such a procedure, however, is not commonly used for non-Dutch students. The Act also allows universities to make some exceptions for foreign school certificates, but without specifying the circumstances and/or procedures.

Dutch government information pages inform us that international students can be admitted to research universities and universities of applied sciences if they have a diploma which is validated to be the same level as that of the entry requirement for Dutch students.

<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/hoger-onderwijs/vraag-en-antwoord/met-welke-diploma-s-kan-ik-naar-de-universiteit-of-hogeschool>, and according to the Code of Conduct for International Students in Dutch Higher Education,

(<https://www.internationalstudy.nl/documenten/gedragscode-en-reglementen/?lang=en>) international students can only be accepted to the programme if they are admissible:

*"An international student who applies for admission and registration with the higher education institution must demonstrate **the required preparatory education, sufficient language skills, and diplomas required for admission to the specific study programme.** The higher education institution determines the preparatory education requirements **prior to the recruitment of international students** for the study programme in question and **checks prior to admission whether the international student meets the requirements.**"*

It has, however, been brought to the attention of WUAS that Dutch research universities are accepting international students from many non-EU countries who do not have VWO-equivalent qualifications (UK: 'A levels', DE: 'Abitur', international: 'IB diploma').

5.1/2.a

University Pathway Programmes are common in Anglo-Saxon countries such as the UK and Australia that heavily recruit international students from around the world, often from countries whose secondary school systems do not achieve the level demanded for entrance to a research university. These students are all required to complete a foundation programme or university entry pathway programme. Websites of highly ranked UK Universities, similar to the Dutch research universities, clearly show that entry qualifications of A-level or VWO are required, sometimes even with high scores in those exams.

For example, in case of the UK, International students can either go to colleges, in their home country or in the UK, to complete their A-levels, or obtain an IB, or they can follow a pathway programme specially validated by the university. Basically, a pathway programme upgrades a student's high school entry qualifications to meet those required by the university.

In recent years, many British and Australian universities have signed contracts with large private education providers of such pathway programmes, and recently the trend has caught on in the Netherlands, with private providers such as Study Group, Navitas and OnCampus signing up with research universities such as Amsterdam, Groningen, Twente.

A good example of how the University of Amsterdam engages OnCampus to upgrade applicants' high school diplomas from HAVO to VWO (A-Level equivalent) can be found here:

<https://www.oncampus.global/europe/campuses/university-of-amsterdam/foundation-programmes/ufp.htm>.

Twente has recently signed up with Navitas:

<https://www.utwente.nl/en/news/1/2018/7/54569/navitas-to-arrange-international-foundation-year-for-university-of-twente>, and Study Group works with the Erasmus, Tilburg and VU universities: <https://www.hollandisc.com/programmes/international-foundation-year>

It should be noted that these pathway programmes are much more than the 'pre-sessional programmes' or *voorbereidend jaar*) that essentially bring students with inadequate language skills up to the required IELTS English level of 6 or 6.5. Although English is a large component of pathway programmes, these are mainly to enable universities to bring the deficiency in high school diplomas up to the required entrance level – basically the equivalent of the final year of VWO or first year in a university of applied sciences.

These pathway programmes thus do not fit into the Dutch binary higher education system, or indeed do justice to it. By using these programmes for the recruitment of international students, Dutch research universities are discriminating against Dutch Havo students who cannot enter universities directly, and who if they want to go to a research university first have to complete a 1st year of an NVAO accredited, university of applied sciences degree, which falls under the oversight of the ministry of education and the inspectorate.

The pathway programmes offered by providers such as Study Group, OnCampus and Navitas are not accredited, not part of the university accreditation system and not overseen by any government body such as the inspectorate, nor do the universities themselves control these programmes.

Visa for international students on pathway programmes

Under the terms of the Higher Education and Research Act and as required by the Code of Conduct for International Students In Dutch Higher Education, non-EU students are granted admission by the university – not the pathway provider. It is the university who applies for the study visa and residence permit, not the pathway provider who is not a signatory to the code of conduct and does not have the powers to request the Immigration services (IND) to issue a study visa. The pathway providers are not listed here:

https://ind.nl/Documents/Openbaar_register_onderwijsinstellingen.pdf. However, the real situation is that the pathway programme provider is the sole contact with the student – the university itself is not in any way involved in the recruiting of the student, as required by the WHW. In essence, pathway providers such as Study Group, OnCampus or Navitas function as worldwide recruitment agents. They recruit students into their pathway programmes, often through a whole web of sub

agents, thus providing an easy entryway into Dutch research universities, because students have to be accepted into the university before a visa can be applied for, so before the student can even begin the pathway programme that should bring him up to the level that could gain him entrance otherwise. A totally uncontrolled backdoor into the Dutch education system, therefore.

It is currently unclear as to whether any public money is flowing into these private pathway providers.

Multiple countries affected

WUAS originally focussed on the case for Chinese students, as China is a country where we know the education system and the trends of students going abroad better than most. After another discussion at the Neso office with Mr Hoedt, this time also with the head of staff responsible for issuing the 'Nuffic Certificate', which is a certificate which validates a student's entry qualifications to a programme at a Dutch institute. It became clear during this interview that not only were students with a Havo equivalent being accepted directly to Dutch research universities, but Nuffic Certificates were issued even in cases where the student had not even attempted the Chinese national university entrance exam (Gaokao). This case was presented to the National Commission of the Code of Conduct for International Students in Dutch Higher Education; however the commission found the matter too complex, and advised asking the Netherlands Education Inspectorate to investigate.

In a recent conversation in The Hague between representatives of Nuffic, WUAS and NRTO, Nuffic once again stressed that the Nuffic certificate is not meant as a diploma evaluation, but is purely meant to guarantee that the certificate involved has indeed been issued by a legitimate educational institution. It expressly does not say anything about the academic level of the certificate involved.

During 2018, the WUAS admissions team was made aware of students of many other nationalities having been admitted into pathway programmes for research universities and being granted visa through these universities without having the correct qualifications. As Nuffic makes clear, countries such as Russia, India, Thailand, Indonesia, Vietnam, Pakistan, Ukraine and many more generally do not have the high school education systems in place for students to achieve VWO / A-level / IB within their local education system.

The WUAS admissions team has recently seen more examples of students with Havo equivalent being accepted to research universities - examples of students accepted via OnCampus to the University of Amsterdam include nationalities as diverse as Thailand, Russia and Pakistan. Agents in Russia have been reporting that they are sending students to Navitas (University of Twente) without ever having contact with any admissions staff at Twente. No email, no interview. All admissions procedures are carried out by Navitas.

WUAS is often confronted with students wishing to switch to its programmes, after following a pathway programme from for instance Study Group, or OnCampus. One student who actually applied to WUAS after following a programme at OnCampus as a University of Amsterdam accepted student, was found to have a high school qualification lower than Havo (Nuffic attested this at our request). WUAS naturally couldn't accept the student, even though UvA had already done so. These examples show that the non-EU students recruited with Havo for research universities are not just limited to Chinese.

The recent *LAO overleg* in Utrecht makes clear that the research universities have and exercise considerable latitude in what potential students they accept and on what basis.

Unfair Competition and Reputation

As a regular university of applied sciences, and a member of the private sector, WUAS sees the above described practices in the Netherlands, with its system of binary higher education, as leading to an unfair competition when it comes to the recruitment of international students. The Dutch research universities are all ranked in the elite 1% of universities across the world and are equivalent to UK Russell Group universities. The concept of them accepting students into their programmes, albeit through a so-called pathway programme, does nothing to enhance their reputation, and that of Dutch Higher Education, when seemingly students can 'buy their way' into a top university.

WUAS is also of the opinion that the practice of accepting non-EU Havo students into research universities fundamentally undermines the binary system and distinctly discriminates against Dutch Havo students who most certainly do not have this option.

Laan van de Mensenrechten 500
7331 VZ Apeldoorn - The Netherlands

R

AANGETEKENDE BRIEF

NL frankering betaald 8,45

66gr

D

PostNL

160711 06-05-2019 17:55

RECOMMANDE

NL

3SRPKS980258673

2500BJ 16375

Directie Algemene
Financiële en Economische
Politiek

Inlichtingen

5.1/2.e

T 070-5.1/2.e

F 070-5.1/2.e

5.1/2.e @minfin.nl

www.minfin.nl

Datum

13 juni 2019

Nummer verslag

Auteur

Secretariaat

verslag

8e werkgroep IBO Internationalisering van het onderwijs

Vergaderdatum	13 juni 2019
Aanwezig	5.1/2.e (voorzitter), 5.1/2.e (AZ), 5.1/2.e (OCW), 5.1/2.e (FIN), 5.1/2.e (EZK), 5.1/2.e (SZW), 5.1/2.e (CPB), 5.1/2.e (SCP), 5.1/2.e, 5.1/2.e en 5.1/2.e (allen secretariaat)
Afwezig	5.1/2.e (OCW)
Kopie aan	

1. Vaststellen agenda en verslag vorige werkgroep

5.1/2.e geeft aan dat het in principe de laatste vergadering is, en er inmiddels een ACH is ingepland waarin het IBO wordt besproken. Het verslag van de vorige vergadering wordt vastgesteld.

2. Conceptrapport IBO

5.1/2.e geeft aan dat het commentaar van de vorige vergadering is verwerkt, en er een redactieslag heeft plaatsgevonden. Met name de beleidsvarianten zijn nog aangepast aan de hand van de vorige vergadering. De voorzitter nodigt leden uit om uiterlijk de dag na de vergadering tekstueel commentaar, voor zover dat niet inhoudelijk besproken hoeft te worden, aan het secretariaat te sturen.

Algemene punten

Het werkgroeplid 5.1/2.e geeft aan dat de toon van de samenvatting onbedoeld negatief is geworden, als gevolg van bepaalde formuleringen, en biedt aan tekstuele suggesties te doen hiervoor. Het lid 5.1/2.e geeft aan dat bepaalde formuleringen (zoals het begrip houdbaarheid) nog wat specifieker kunnen: waar zitten precies knelpunten? Als het mogelijk is, kan box 3.1 worden aangevuld met de Rijksbijdrage per student door de tijd heen. Het lid van het CPB geeft aan dat de juridische (on)mogelijkheden van sturing meer aandacht kunnen krijgen. Dit kan in paragraaf 3.2 worden genoemd, en in paragraaf 5.1 kort vermeld worden.

Inleiding beleidsvarianten

Leden geven aan nog te willen kijken naar de precieze formulering over **actieve sturing**, zowel in relatie tot macrodoelmatigheid als tot de arbeidsmarkt. Het lid 5.1/2.e geeft aan dat de tekst over tekortsectoren erg kritisch is. Het lid 5.1/2.g geeft aan dat de relatie tussen hoger onderwijs en de arbeidsmarkt een fundamenteeler punt is, waar verdere analyse en discussie (buiten het IBO) op wenselijk is.

Basisvariant

De werkgroep besluit om de **internationaliseringsstrategie van instellingen** apart op te nemen; dit wordt maatregel 2 (de overige maatregelen schuiven een nummer door). In deze strategie dienen instellingen ook de meerwaarde van hun huidige Engelstalige aanbod te onderbouwen.

De werkgroep besluit om de zin over het kwaliteitsverhogende effect van het kostendekkende tarief niet-EER-studenten te schrappen, en aan te geven dat de variant wel een mogelijk gering positief effect heeft op toegankelijkheid. Bij de kostendekkende maatregel dient de bijzin 'aangevuld met een indicatie...' te worden geschrapt.

Kwaliteitsvariant

De werkgroep discussieert over de vormgeving van **selectie**. Besloten wordt om in de inleidende tekst duidelijk te maken dat het doel is om te selecteren op internationale studenten, maar dat daarmee onvermijdelijk is dat ook Nederlandse studenten daaronder vallen. Ook dient duidelijk te zijn wat het effect is op de toegankelijkheid voor Nederlandse studenten. Bij de maatregel moet duidelijk zijn dat de Nederlandstalige track 'breed toegankelijk en kwalitatief hoogwaardig is', en dat het gaat om 'grotendeels' Nederlandstalige tracks. Ook dient gemarkeerd te worden dat er nog geen evidente goede selectiemethoden zijn.

De maatregel **sectorplannen** dient duidelijk gericht te zijn op kwaliteit. OCW kan daarbij criteria of doelen meegeven.

Bij de **budgettaire tabel** dient duidelijk te zijn dat het gaat om afwijkingen van het basispad. De handhavingslasten van maatregel 3 en 4 dienen duidelijk te zijn, want zonder handhaving zijn de maatregelen niet effectief.

Besparingsvariant

Voorstel is om de titel te veranderen naar '**beheersingsvariant**'. De werkgroep besluit om maatregel **1 en 2** als eerste 'trede' te presenteren, waarbij instellingen nog meer vrijheid hebben, en **3 en 4** als trede waarbij de regie meer bij het Rijk ligt. Maatregel **5** is dan een ultieme maatregel, als de rest niet werkt.

Bij het **sectorplan** besluit de werkgroep dat het kabinet kan kiezen voor een doelstelling op het aantal/aandeel internationale studenten, of een budgettaire besparing als doelstelling.

In de inleiding van de variant dient duidelijk te staan wat het gevolg is van de 20% besparing op het aantal studenten. Ook moet duidelijk zijn dat het een beheersingsvariant is die leidt tot een budgettaire besparing. Tot slot moet duidelijker zijn dat maatregel 6 niet bij de besparing hoort.

Overkoepelende conclusies

Het lid 5.1/2.e geeft aan enkele tekstuele suggesties te leveren, om de conclusies evenwichtiger te maken. Het lid 5.1/2.e geeft aan bij de zin over woningmarkt het woord 'economisch' te willen schrappen. De werkgroep besluit de formulering in deze paragraaf over budgettaire effecten, zo terug te willen zien in de samenvatting.

5.1/2.e nodigt leden uit om uiterlijk de dag na de vergadering met tekstueel commentaar te komen.

3. Titel rapport

Er worden enkele voorstellen gedaan: 'Grenzenloos studeren', 'Grenzen aan de groei', of geen titel. Tenzij leden het eens worden over een titel, is de terugvaloptie om geen aparte titel mee te geven.

4. Vooruitblik en w.v.t.t.k.

5.1/2.e geeft aan dat er 2 juli een ACH is ingepland. Het rapport dient daarom de week na de vergadering te worden afgerond. Het secretariaat zal volgende week nog een versie rondsturen (met alle wijzigingen in track changes) ter schriftelijke afstemming.

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

>Retouradres Postbus 16375 2500 BJ Den Haag

Dienst Uitvoering Onderwijs
T.a.v. 5.1/2.e [redacted]
Postbus 50103
9702 GC Groningen

**Hoger Onderwijs en
Studiefinanciering**
Rijnstraat 50
Den Haag
Postbus 16375
2500 BJ Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Contactpersoon
5.1/2.e [redacted]
T +31 6 5.1/2.e [redacted]
5.1/2.e [redacted] @minocw.nl

Onze referentie
[redacted]

Uw brief van
29 april 2019

Uw referentie
[redacted]

Bijlage

1

Datum 14 juni 2019

Betreft Opdracht werkzaamheden DUO bij de uitvoering t.g.v. het wetsvoorstel
taal en toegankelijkheid

Geachte 5.1/2.e [redacted],

Uw uitvoeringstoets, kenmerk [redacted] met datum 28 januari 2019, en uw aanvullende uitvoeringstoets kenmerk [redacted] met datum 29 april 2019 heb ik in goede orde ontvangen. Met deze brief ga ik over tot opdrachtverstrekking van de door uw genoemde werkzaamheden. Daarnaast vraag ik middels deze brief extra toelichting op een aantal door uw genoemde punten, die nog verdere uitwerking behoeven.

Opdrachtverstrekking

Bij dezen verstrek ik u opdracht tot het registreren van de numerus fixus op opleidingsniveau en op anderstalige trajecten.

Gevolgen financiën:

- Opdracht registreren NF (incidenteel in 2020: Registers 3.000): toevoegen aan de Management Afspraak 2020 ten laste van de verandercapaciteit.
- Lijn: 27.000 (350 uur), Materieel 0, ICT instandhouding, 0: akkoord, op 2020 en 2021 monitoren van de kosten, en daarna een fixed afspraak te maken die wordt opgenomen in het basiscontract. De kosten voor 2020 en 2021 kunnen t.l.v. de balanspost van HO&S worden gebracht.

Verdere uitwerking

In de aanvullende uitvoeringstoets komt naar voren dat Studielink aangeeft dat het zinvol is om het aantal deelnemers in anderstalige trajecten te registreren. U geeft aan dat dit mogelijk is, maar wel aanpassingen in het systeem vergt. De informatie over de het aantal deelnemers is inderdaad zinvolle informatie, die bruikbaar is bij de beoordeling inzake het toestemmingsvereiste. OCW zou daarom ook het aantal deelnemers in anderstalige trajecten geregistreerd willen zien. Alvorens wij hiertoe tot opdrachtverstrekking kunnen overgaan, willen wij DUO vragen de extra kosten die dit met zich meebrengt in kaart te brengen.

Planning en uitwerking

Planning en uitwerking

U geeft aan dat de geplande wijzigingen in het CROHO ook meegenomen kunnen worden in het project RIO-HO dat onderdeel uitmaakt van het programma Doorontwikkelen BRON. Echter, de planning kent een ander tijdspad dan het wetsvoorstel taal en toegankelijkheid. Mocht deze planning uitlopen, dan zouden wij wel graag de geplande wijzigingen laten mee laten lopen met het project RIO-HO. Dit punt willen we graag begin november verder met jullie bespreken, omdat de verwachting is dat tegen die tijd het wetsvoorstel in de Tweede Kamer is behandeld en meer duidelijkheid is over de planning van de maatregelen die mogelijk voortvloeien uit de Kamerbehandeling van het wetsvoorstel. Hiertoe zal de directie HO&S contact opnemen met DUO.

In de bijlage wordt verder ingegaan op de vragen vanuit DUO, alsook vanuit Studielink, die in de aanvullende uitvoeringstoets gesteld zijn. Hier worden de standpunten van OCW t.a.v. de specifieke punten toegelicht.

Met vriendelijke groet,

de directeur-generaal Hoger Onderwijs, Beroepsonderwijs, Wetenschap & Emancipatie,

5.1/2 e

Onze referentie

1

- 5.1/2.1 + 5.2/1

- 5.1/2.i + 5.2/1

Schematisch overzicht taalbeleid: samenhang WTT & kabinetsreactie IBO

WHW-artikel huidig:	WTT-artikel werd:	WTT-artikel o.b.v. IBO-maatregelen:
Art. 7.2 Doel: Hoofregel Nederlands, andere taal mogelijk indien <u>noodzaak</u> daartoe bestaat, verplichte <u>gedragscode</u> taal op instellingsniveau.	Art. 7.2 Doel: Hoofregel Nederlands, tenzij een andere taal meer in het belang is van de student (' <u>meerwaarde</u> '), verplicht <u>taalbeleid</u> op instellingsniveau.	- Geen aanvullende wijzigingen o.b.v. het IBO
Art. 1.3, lid 5 Doel: Aandacht NL uitdrukkingstvaardigheid onder <u>Nederlandstalige</u> studenten.	- Geen wijzigingen in art. 1.3	<p>Art. 1.3, lid 5 Doel: Altijd aandacht voor NLse uitdrukkingstvaardigheid onder <u>Nederlandstalige én anderstalige</u> studenten.</p> <p>Toevoegen 6e lid. Opnemen kan-bepaling voor het opstellen van nadere voorschriften bij AMvB.</p> <p>>op basis van een convenant zullen OCW en de sector samenwerken om te concretiseren wanneer een instelling voldoet aan de norm "aandacht voor Nederlandse uitdrukkingstvaardigheid onder alle studenten".</p> <p>>de nadere concretisering zal vervolgens aanleiding zijn voor de inspectie/NVAO om te werken aan een nieuw handhavings- en toetsingskader op dit wetsartikel.</p>

Ter informatie: overige maatregelen uit de WTT

- In de WTT worden verder maatregelen getroffen die zien op het borgen van toegankelijkheid. Het toestemmingsvereiste voor het mogen voeren van een Numerus Fixus (NF) wordt ingevoerd en het wordt mogelijk gemaakt voor instellingen om uitsluitend op een anderstalig traject een NF te voeren.
- Tevens wordt het instellingscollegegeld gemaximeerd voor EER studenten. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen EER- en niet-EER studenten. Momenteel wordt bezien of – n.a.v. het IBO – dit nieuwe maximum voor EER-studenten tevens het nieuwe minimum voor niet-EER studenten zal worden.
- Daarnaast wordt in de wet een grondslag opgenomen om bij ministeriele regeling te kunnen voorschrijven dat instellingen aan studenten met een

buitenlands diploma een eigen bijdrage kunnen vragen voor
diplomawaardering en voor gestandaardiseerde taaltoetsen Engels.

Voorgestelde spreeklijn samenhang kabinetsreactie IBO & WTT

5.1/2i+5.2/1

27	[REDACTED]
	[REDACTED]
	[REDACTED]
	[REDACTED]
	[REDACTED]
28	[REDACTED]
	[REDACTED]
	[REDACTED]
	[REDACTED]
29	[REDACTED]
	[REDACTED]
	[REDACTED]
	[REDACTED]
	[REDACTED]
	[REDACTED]
30	[REDACTED]
	[REDACTED]
	[REDACTED]
	[REDACTED]
	[REDACTED]
	[REDACTED]
	[REDACTED]

[REDACTED]	
21	[REDACTED]
	[REDACTED]
	[REDACTED]
	[REDACTED]
	[REDACTED]
	[REDACTED]
	[REDACTED]
	[REDACTED]
	[REDACTED]

5.1/2.1 + 5.2/1

[Redacted text block containing multiple lines of obscured content]

Draagvlak coalitie

- Het CDA is vooral kritisch op het taalbeleid van instellingen en vindt dat de verengelsing is doorgeschoten. Met de voorgestelde extra aanpassing komt u het CDA enigszins tegemoet.

Qua planning wordt vastgehouden aan de tijdsplanning van de WTT (beoogde publicatiedatum WTT is in de huidige planning mei 2020).

Ingrijpendere aanpassingen over taalbeleid dan bovengenoemd, vergen een meer fundamentele aanpassing van de WTT waarover de RvS separaat dient te adviseren. Dit leidt tot vertraging van de WTT. Een vertraging is met name onwenselijk voor het wetsonderdeel waarmee een toestemmingsvereiste voor de Numerus Fixus (NF) wordt ingevoerd; de effectuering daarvan verschuift in dat geval met een collegejaar.

nota

TER BESLUITVORMING

Aan: 5.1/2.e en 5.1/2.e

**Hoger Onderwijs en
Studiefinanciering****Van**

5.1/2.e

T +31 6 5.1/2.e

Datum

1 juli 2019

Referentie**Bijlagen**

- WTT met aanvullingen

Kopie voor**Reeds afgestemd met****Aantal pagina's**

6

Aanvulling WTT**Doel**

Om de aangepaste WTT op 6 september a.s. te kunnen agenderen voor de MR, is 23 juli a.s. afgesproken als deadline voor het gereedmaken de stukken (het nader rapport n.a.v. advies RvS, de aangepaste WTT, en de kabinetsreactie op het IBO internationalisering). Di. 23 juli geldt tevens als go/no go-moment voor het koersen op de MR van 6 september.

Momenteel is een aantal mogelijk nog door te voeren wijzigingen van het wetsvoorstel in beeld, die deels voorkomen uit het IBO internationalisering. Tijdens het overleg op 2 juli a.s. bespreken we graag welke wijzigingen worden meegenomen in de WTT, en bij welke gelegenheid.

Ons advies is om in elk geval de punten 1, 2 en 3 mee te nemen. Dit met name vanuit de politiek/bestuurlijke overwegingen, en de gekozen kabinetslijn als reactie op het IBO. De overige punten zijn wat ons betreft minder noodzakelijk, en kan bekeken worden of het handig is het nu mee te nemen. Of dat het – ook gezien de planning – handig is om deze op een ander moment mee te nemen (in een ander wetstraject, of via een nota van wijziging).

Ter informatie, in de bijlage de huidige versie van de WTT met toevoegingen n.a.v. onderstaande wijzigingen. Dit zijn nog geen uitgewerkte stukken tekst, maar geven inzicht in waar de WTT gewijzigd wordt. De aanpassingen in de WTT zijn work in progress.

Kernpunten

Het gaat om de volgende wijzigingen, waarbij deze in volgorde van prioritering zijn gezet. Prioritering volgt wat ons betreft uit de politiek/bestuurlijke overweging. Graag bezien we wat realistisch gezien nog uitgewerkt en meegenomen kan worden in de komende twee weken. Dit met dien verstande dat het advies van de RvS nog moet binnenkomen (hopelijk 10 juli a.s.).

Taalbeleid:

1) Meerwaardetoets anderstalig onderwijs en nieuwe wettelijke taak NVAO

Waar het in het huidige wetsvoorstel nog steeds aan de instelling is om zelf te bepalen of het overgaan tot het voeren van een andere onderwijstaal dan het Nederlands een passende keuze is, wordt beoogd te regelen dat de NVAO hierover een besluit neemt. De NVAO toetst aan 7.2 WHW en moet van oordeel moet zijn dat het voeren van de andere taal gelet op de specifieke aard, de inrichting of de kwaliteit van het onderwijs, meer dan het voeren van het Nederlands in het belang is van de student met het oog op de door hem te verwerven kennis, inzicht of vaardigheden bij het afronden van de opleiding. Procedureel moet de beoordeling samenlopen met de accreditatie. -> dit betekent in ieder geval een wijziging van H5 WHW: opnemen van een taak voor de NVAO en een verwijzing naar artikel 7.2. Waarschijnlijk ook grondslag voor het bij of krachtens amvb regelen van de aanvraagprocedure.

Openstaande punten: in samenspraak met de NVAO moet de procedure zowel inhoudelijk als procedureel nog worden uitgewerkt. Ook moeten de NVAO en de inspectie zich voor 23 juli nog kunnen uitspreken over de uitvoerbaarheid van de nieuwe artikelen nadat deze gereed zijn. Openstaande punten zijn de precieze verhouding van de meerwaardetoets t.o.v. de accreditatie.

Deze wijziging volgt uit de uitvoeringstoets van de inspectie, waarbij zij aangeven de inhoudelijke toetsing niet te kunnen en te willen uitvoeren. Volgens inspectie horen dergelijke beoordelingen bij de NVAO. Met de NVAO wordt het gesprek gevoerd om deze inhoudelijke toetsing bij hen te beleggen. NVAO is bereid dit te doen, mits het past bij het accreditatieproces (NVAO en wij willen het klein houden). Om NVAO mee te krijgen en het veld niet te frustreren is de wens om in de communicatie te spreken van een "meerwaardetoets" die in het verlengde ligt van de accreditatie. In juridische zin is echter sprake van een eigenstandig besluit van de NVAO in de vorm van een toestemming. In de toelichting zal een balans tussen beide uitgangspunten moeten worden gevonden.

Politiek/bestuurlijke overweging: als deze wijziging niet nu wordt meegenomen is er een politiek risico voor MOCW, omdat we dan geen goed antwoord hebben op het inspectierapport en de roep uit de maatschappij om een inhoudelijke toets (nb. uitgangspunt blijft dat het terugdringen van het aantal anderstalige opleidingen geen doel is van de wijziging van artikel 7.2). Gelet ook op wens van deel van TK om strengere handhaving huidige gedragscodes (motie net niet gehaald).

2) Stimuleren van Nederlandse uitdrukkingsvaardigheid voor alle HO-studenten

De plicht voor de instelling om zich in haar onderwijstaken te richten op de uitdrukkingsvaardigheid in het Nederlands van Nederlandstalige studenten, wordt uitgebreid naar alle, dus ook anderstalige studenten. Dit is in lijn met het concept Kabinetstandpunt op het IBO. MOCW wil daarnaast met de koepels afspreken tot een convenant te komen om met het veld na te denken over hoe invulling gegeven kan worden aan die uitdrukkingsvaardigheid. -> Dit betekent aanpassing

van artikel 1.3 WHW: stimuleren van de Nederlandse uitdrukkingsvaardigheid voor alle studenten, niet alleen Nederlandstalige studenten.

Ook wordt in opdracht van MOCW daarin een grondslag opgenomen om bij amvb voorschriften te kunnen stellen over hoe de instelling deze plicht moet invullen. Deze grondslag zou ruimte moeten bieden om onder meer in lagere regelgeving te kunnen voorschrijven dat elke opleiding een minimaal aantal ECTS (vakken) van de opleiding in het Nederlands aanbiedt, of dat elke student (NL-talig of anderstalig) aan het einde van de opleiding een bepaald eindniveau Nederlands heeft.

Openstaande punten:

- Pas na het verrichten van onderzoek, en na evaluatie van bestuurlijke afspraken die eerst nog zullen moeten vastgelegd in een convenant, zal blijken of er verdere voorschriften nodig zijn en welke. Het nu wettelijk opnemen van een 'haakje' om een verplicht eindniveau NLs of minimum aantal vakken in het NLs voor te schrijven is voor nu niet afgesproken. WJZ geeft ook aan dat het nu wettelijk opnemen van zo'n haakje niet voor de hand ligt, zeker niet bij lagere regelgeving aangezien het een vergaande inperking is in de autonomie van de instelling. De vraag is hoe het specifiek opnemen van die maatregelen zich met de lijn verhoudt dat de invulling van de norm in samenspraak met de sector gaat?

HO&S geeft aan dat het nadeel van het formuleren van een te ruime grondslag waarin geen specifieke voorbeelden worden genoemd, dit geen grondslag biedt om te regelen wat we willen (omdat dit een afwijking van de wet zou kunnen betekenen). Hierom zullen we in het artikel al wel de mogelijkheid willen creëren dat eventueel het aantal ECTS in het Nederlands, of het minimum taalniveau Nederlands aan het einde van de opleiding voorgeschreven kan worden.

- Indien nu wel in 1.3 een haakje zou worden opgenomen voor het kunnen voorschrijven van een minimum aantal ECTS in het NLs, dient die wijziging aan te sluiten op 7.2, waarin nu geregeld wordt dat 100% anderstalig mogelijk is. Hoe die aansluiting eruit zou moeten zien is nu niet in beeld. Het is daarom belangrijk goed na te denken over de consequenties van mogelijk minimum ECTS voor te schrijven, omdat dan volgens WJZ ook in de wet opgenomen zou moeten worden dat 100% anderstalig niet meer zou mogen. En dat betekent een aanpassing van artikel 7.2.

Deze wijziging volgt uit advies van het IBO. MOCW heeft aangegeven hier op in te willen zetten. In de voorbereiding voor het coalitieoverleg staat aangegeven dat deze maatregel in de WTT wordt meegenomen.

Politiek/bestuurlijke overweging: deze wijziging is essentieel om het CDA mee te krijgen. Zij zijn zeer kritisch op het taalbeleid. Daarnaast speelt dit ook in de maatschappelijke discussie een rol.

NB: In de nota aan M over coalitieoverleg is reeds aangegeven dat dit in de WTT wordt meegenomen

Instellingscollegegeld:

3) Nieuwe maximumtarief instellingscollegegeld voor EER-studenten wordt tevens het nieuwe minimumtarief voor niet-EER studenten.

Het IBO heeft geadviseerd te regelen dat aan niet-EER-studenten minimaal een "kostendekkend" tarief aan instellingscollegegeld wordt gerekend. Indien een feitelijk kostendekkend tarief zou worden gerekend opdat geen publiek geld zou worden aangewend, wordt de discussie geopend over de vraag of onderwijs aan niet-EER-studenten een marktactiviteit is. Dat zou een breuk zijn met de onderbouwing in de WTT. De bedoeling is om de lijn van de huidige MvT bij de WTT te handhaven: onderwijs aan niet-EER-studenten is wel onderdeel van de publieke taak, maar er bestaan gradaties in verantwoordelijkheid waardoor de overheid de toegankelijkheid voor EER-studenten meer aan zich trekt dan die voor niet-EER-studenten.

De aanbeveling wordt daarom zodanig uitgewerkt dat onder "kostendekkend" *niet* wordt verstaan de integrale kostprijs van wat een niet-EER-student kost (die integrale kostprijs is ook niet bekend, ook niet voor EER-studenten), maar wordt aangesloten bij wat in het kader van het maximum voor EER-studenten als "kostendekkend" wordt beschouwd: het studentgebonden deel van de bekostiging (alleen onderwijsdeel voor hogescholen, ook onderzoeksdeel voor universiteiten), en het volledig wettelijk collegegeld, maar niet de vaste voet in de bekostiging, omdat die niet gekoppeld is aan studentenaantallen.

Naast de juridische verdedigbaarheid (zie boven) is er ook een meer beleidsmatig onderbouwing nodig. Want waarom is de mogelijkheid voor een individuele instelling om een onbeperkt hoog instellingscollegegeld aan niet-EER-studenten te rekenen (het huidige wetsvoorstel) niet voldoende om financiële druk op het stelsel daar waar nodig te verlichten? Wat maakt het noodzakelijk dat alle instellingen verplicht een minimumtarief vragen?

Hiervoor wordt de volgende lijn gehanteerd: de instroom van internationale studenten drukt in financiële zin op het stelsel als geheel. Op termijn zou een verdere toename van internationale studenten kunnen leiden tot een druk op de kwaliteit van onderwijs en voorzieningen. Ook de verwevenheid tussen onderwijs en onderzoek komt onder druk te staan. Met het oog op het voorkomen dat de grenzen van de absorptiecapaciteit worden bereikt, wordt het minimum instellingscollegegeld voor niet-EER-studenten verhoogd tot het maximum dat gaat gelden voor EER-studenten.

Deze wijziging volgt uit advies van het IBO (een 'no regret' maatregel). MOCW heeft aangegeven hier op te willen inzetten.

Politiek/bestuurlijke overweging: deze wijziging is essentieel om FIN mee te krijgen voor akkoord op de WTT en kabinetsreactie op het IBO in de MR.

Mbo omkeerregeling:

4) "Omkeerregeling" mbo voor referentieniveaus taal

In de brief 'Internationalisering in evenwicht' is aangekondigd dat er gewerkt wordt aan een omkeerregeling voor buitenlandse studenten. Daarmee kunnen zij het mbo-diploma behalen met een lager niveau voor het onderdeel Nederlandse taal, zolang ze aantonen voor een andere taal een hoger referentieniveau te

behalen dan normaliter vereist. Zo blijft de diplomawaarde voor deze studenten op peil. Aanpassing: In de Wet referentieniveaus Nederlandse taal en rekenen wordt een grondslag opgenomen, zodat in het Besluit referentieniveaus Nederlandse taal en rekenen een extra referentieniveau Nederlands kan worden opgenomen voor studenten die gebruik maken van de omkeerregeling.

Openstaande vraag: verhoudt het doel van deze wijziging (het meer toegankelijk maken van het NLse mbo door een lagere uitdrukkingsvaardigheid van anderstalige studenten te faciliteren) zich met de scherpere lijn uit het IBO dat ho-instellingen verplicht zijn de NLse uitdrukkingsvaardigheid van alle studenten, ook anderstalige studenten, te stimuleren?

De omkeerregeling was aanvankelijk opgenomen in het voorstel van wet tot wijziging van de Wet referentieniveaus Nederlandse taal en rekenen en andere onderwijswetten. De RvS heeft hierover in september 2018 positief advies uitgebracht. Reeds genoemd in de visiebrief internationalisering. Zie bovenstaande openstaande vraag: hier moet een duidelijk antwoord op gedefinieerd kunnen worden, anders zou het invoegen van de omkeerregeling mogelijk kunnen leiden tot vertraging.

Eigen bijdragen:

5) Niet-EER-studenten uitsluiten van de instellingsplicht om financiële compensatie te bieden voor studenten die voorgeschreven eigen bijdragen niet kunnen betalen -> wijziging van artikel 7.50, tweede lid.

De wet verplicht het bieden van financiële ondersteuning aan studenten voor wie de gevraagde eigen bijdrage een onoverkomelijke belemmering vormt voor de inschrijving. Het gaat er bij deze wijziging om deze verplichting alleen van toepassing te laten zijn op EER-studenten.

De onderbouwing volgt uit dezelfde visie zoals die geldt bij het onderscheid tussen EER- en niet-EER-studenten dat wordt gemaakt bij het instellingscollegegeld.

Openstaande vragen: waarom is specifiek bij het bieden van de financiële ondersteuning onderscheid noodzakelijk tussen EER- en niet-EER-studenten? Is er overgangsrecht nodig voor de zittende niet-EER-studenten die mogelijk de eigen bijdragen niet kunnen betalen?

Deze wijziging volgt uit de koers n.a.v. het IBO internationalisering. Deze wens is in reactie op de internetconsultatie WTT neergelegd door de koepels maar niet overgenomen, omdat er destijds geen nut en noodzaak voor werd gevonden. De onderbouwing hiervoor volgt dezelfde lijn als die voor het onderscheid in instellingscollegegeld.

Politiek/bestuurlijke overweging: als we instellingscollegegeld differentiëren, ook logisch hier het onderscheid te maken. Meenemen in de Variawet is onwenselijk omdat dit onderwerp gezien de internationale component beter in WTT past. Variawet bevat bovendien klein en niet-controversieel beleid dat door een controversieel onderwerp als dit teveel zou kunnen worden belast.

NB: verbinding met de maatregelen rondom eigen bijdragen, en mogelijke verbreding van artikel 7.50 (zie hieronder).

Toegankelijkheid:

6) Aanpassen van het huidige artikel naar een criterium voor toestemming (namelijk een capaciteitsprobleem) i.p.v. 2.

Deze wijziging volgt uit nader inzicht bij juristen en beleidsmedewerkers betrokken bij de uitwerking van de maatregelen rondom toegankelijkheid.

7) Wettelijke grondslag voor registratie NF voor DUO opnemen

Op dit moment registreert DUO op welke opleidingen sprake is van een numerus fixus. Het is de bedoeling dat DUO dit blijft doen, en na inwerkingtreding van de WTT ook gaat registreren op welke anderstalige trajecten van opleidingen een fixus wordt gevoerd. Dit ten behoeve van inzichtelijkheid in het aantal NF opleidingen en NF's op anderstalige trajecten.

Deze wijziging volgt uit de aanvullende uitvoeringstoets voor DUO, waarin DUO vraagt deze taak wettelijk te regelen. Dit is momenteel nog niet wettelijke geregeld.

Vervolg Eigen bijdragen:

8) Verbreden van de grondslag in artikel 7.50, eerste lid WHW, zodat de ministeriële regeling over eigen bijdragen ook kan zien op kosten gerelateerd aan onderwijs (dus ook na de inschrijving, en niet alleen de inschrijving zelf).

De huidige grondslag in de WTT ziet alleen op het bij ministeriële regeling kunnen toestaan van eigen bijdragen van instellingen voor kosten in verband met de inschrijving. De mogelijke verbreding van artikel 7.50 leidt ertoe dat bij ministeriële regeling bepaald kan worden dat het instellingsbestuur bij de student kosten voor vrijwel alle delen van het onderwijs in rekening mag brengen. De financiële toegankelijkheid van het hoger onderwijs in den brede kan hierdoor dan ook beperkt worden bij ministeriële regeling.

Het is nu nog onderwerp van gesprek tussen HO&S en WJZ over wat mogelijk kosten zijn die hieronder vallen, en wat de consequenties daarvan zijn. Onderdeel van dit gesprek is ook een maatregel uit de Varia wet die toeziet op administratieve kosten bij hertentamens.

Daarbij is ook samenhang met het hierboven genoemde punt (5) inzake financiële compensatie aan de orde, en het onderscheid tussen EER- en niet-EER studenten.

Deze wijziging volgt uit nader inzicht bij verschillende juristen. Er is samenhang met punt 5, waarbij het niet logisch is om nummer 5 niet mee te nemen als dit punt (8) wel wordt meegenomen. Er zijn verschillende varianten denkbaar, waarbij ook een mogelijkheid is om beide onderwerpen in de Variawet mee te nemen.

nota

TER BESLUITVORMING
Aan: MOCW

Hoger Onderwijs en
Studiefinanciering

Van
5.1/2.e

T +31 6 5.1/2.e

Datum
04 juli 2019

Referentie

Bijlagen

Kopie voor

Reeds afgestemd met

Aantal pagina's
3

wetsvoorstel taal en toegankelijkheid (WTT)- aanvullende
maatregelen

Aanleiding

N.a.v. het IBO internationalisering wordt in de WTT een aantal aanvullende maatregelen meegenomen. In deze nota lichten we deze punten toe. Wat ons betreft komen we hiermee voor een groot deel tegemoet aan de geuite zorgen van het CDA, gesteund door de CU, in het recente coalitieoverleg. Wij vragen uw akkoord op de ingezette lijn, inclusief de genoemde extra maatregelen.

Kernpunten

- Uit het coalitieoverleg bleek dat het CDA de voorgestelde maatregelen niet ver genoeg vindt gaan. Het CDA vindt dat er te weinig garanties zijn voor de handhaafbaarheid. CDA wil dat MOCW zelf de norm concretiseert als het gaat om het stimuleren van Nederlandse uitdrukkingsvaardigheid (artikel 1.3), en deze direct wettelijk vastlegt. Met de aanvullende maatregelen komen we deels tegemoet aan de zorgen van het CDA en zetten we in op een trendbreuk op taalbeleid, waarbij het taalbeleid strenger wordt. De mogelijkheid om het bevorderen van de Nederlandse uitdrukkingsvaardigheid te expliciteren (artikel 1.3) en wijzigen dat deze bevorderingsplicht geldt voor alle studenten betekent een grote aanpassing in het veld. Uit gesprekken met de VSNU en NRTO blijkt dat zij geen voorstanders zijn voor deze mogelijkheid tot concretisering en uitbreiding. Het gesprek met de VH vindt plaats op 9 juli, naar verwachting zijn zij net als de VSNU en het NRTO geen voorstander van deze maatregel.
- Daarnaast wordt met de rol van de NVAO ingezet op een inhoudelijke beoordeling van de taalkeuze. Taal is op dit moment al een onderdeel van accreditatie. Nieuw is dat de motivatie voor omschakeling naar anderstaligheid een apart besluit wordt; de NVAO moet aan de voorkant instemming geven.

Advies

- Onze inschatting is dat de in het verdiepingsoverleg gekozen wijzigingen (Nederlandse uitdrukkingsvaardigheid voor alle studenten plus concretiseren norm met sector en onderzoek via convenant) het maximaal haalbare zijn. Zowel gezien het draagvlak in de sector, als mogelijk ook

het draagvlak van andere politieke partijen. Ons advies is dan ook om vast te houden aan de huidige ingezette lijn.

- Mocht u n.a.v. het coalitieoverleg toch een strengere lijn willen varen, dan adviseren wij u het taalbeleid uit de WTT te halen en meer tijd te nemen voor het gesprek en het kunnen onderzoeken van gedegen – onderbouwde – additionele maatregelen. In de huidige planning van de WTT zien wij geen ruimte om de ingezette lijn nog verder uit te breiden richting de wensen van het CDA.

Besluit

Gaat u akkoord met het voorzetten van de huidige ingezette lijn en onderstaande voorgestelde extra maatregelen?

Ingezette lijn

Taalmaatregelen die al onderdeel zijn van de WTT:

- Maatregelen zijn gericht op het voeren van bewust taalbeleid, en het doel van deze maatregelen is niet primair om het aantal anderstalige opleidingen te verhogen of te verlagen.
- Kern is ervoor te zorgen dat instellingen een weloverwogen keuze maken, met ruimte voor maatwerk.
- I.p.v. de gedragscode krijgt de instelling een verplichting om instellingsbreedbeleid vast te stellen m.b.t. i) de procedure waarmee, en de inhoudelijke gronden waarop, wordt overgegaan tot een andere taal; en ii) de wijze hoe de instelling zich inspant om de kwaliteit van de opleiding en de toegankelijkheid van de opleiding voor NLstalige studenten te waarborgen (inspanningsverplichting). Dit om ervoor te zorgen dat taalbeleid een doorlopend onderwerp van aandacht is. Dit is een specifiekere opdracht voor de instelling dan de huidige gedragscode.
- Daarnaast wordt ingezet op handhaving, waarbij de rollen van de inspectie en de NVAO 'rond' lopen. Dit betekent een wettelijke aanpassing van de rol van de NVAO, waarbij de NVAO een inhoudelijke meerwaardetoets checkt.
- Motivatie taal blijft een onderdeel van de reguliere accreditatie. Daarnaast wordt op basis van de beoordeling motivatie taal door de NVAO een apart besluit, met als rechtsgevolg dat een opleiding het onderwijs wel of niet in de andere taal mag verzorgen. De beoordeling door de NVAO vindt vooraf plaats. Dit is een beperking van de autonomie van een instelling en is dus strenger dan het huidige beleid.
- Wanneer een opleiding tussentijds (tussen twee accreditatiemomenten in) de taal wijzigt naar een andere taal, dan kan de beoordeling door de NVAO tussentijds plaatsvinden.

Extra maatregelen op basis van het IBO internationalisering

Welke maatregelen worden toegevoegd in de WTT?

Bevordering Nederlandse uitdrukingsvaardigheid voor alle studenten

- Het stimuleren van de Nederlandse uitdrukingsvaardigheid voor alle (was alleen Nederlandstalige) studenten in het hoger onderwijs wordt onderdeel van de WTT. Hiertoe wordt artikel 1.3 aangepast. In de WTT wordt een grondslag opgenomen om bij AMvB voorschriften te kunnen stellen hoe de instelling deze plicht moet invullen. Tegelijkertijd wordt een convenant met de sector opgesteld, waarin samen het gesprek wordt

gevoerd om de norm te concretiseren. Gedacht wordt aan bijvoorbeeld een minimum ECTS van Nederlandse vakken in elke opleiding, of dat elke student aan het einde van de opleiding een bepaald niveau Nederlands heeft. Dit biedt ruimte aan de sector om zelf verantwoordelijkheid te nemen en met andere ideeën te komen. En tegelijkertijd biedt dit ruimte aan OCW om onderzoek te starten naar welke maatregelen het meest effectief zijn als het gaat om stimuleren van de Nederlandse taalvaardigheid. Over twee jaar zouden dan de voorschriften onderbouwd kunnen worden vastgesteld.

Besluit

Staat minister nog achter eerder voorgestelde lijn t.a.v. artikel 1.3?

Nieuwe maximum instellingscollegegeld EER-studenten = nieuwe minimum instellingscollegegeld niet-EER studenten

- Het IBO heeft geadviseerd te regelen dat aan niet-EER-studenten minimaal een "kostendekkend" tarief aan instellingscollegegeld wordt gerekend.
- Indien kostendekkend tarief als de integrale kostprijs wordt uitgelegd (geen publiek geld naar niet-EER-studenten), rijst de vraag of onderwijs aan niet-EER-studenten een marktactiviteit is (met de nodige gevolgen voor instellingen, zoals gescheiden boekhouding, alles doorberekenen in het tarief, toename van administratieve lasten). Dat zou een breuk zijn met de onderbouwing in de WTT.
- Voorgesteld wordt de lijn van de huidige MvT bij de WTT te handhaven: onderwijs aan niet-EER-studenten is wel onderdeel van de publieke taak, maar er bestaan gradaties in verantwoordelijkheid waardoor de overheid de toegankelijkheid voor EER-studenten meer aan zich trekt dan die voor niet-EER-studenten. Er wordt dan aangesloten bij wat in het kader van het maximum voor EER-studenten als "kostendekkend" wordt beschouwd: het studentgebonden deel van de bekostiging (alleen onderwijsdeel voor hogescholen, ook onderzoeksdeel voor universiteiten), en het volledig wettelijk collegegeld, maar niet de vaste voet in de bekostiging, omdat die niet gekoppeld is aan studentenaantallen.

Besluit

Gaat u akkoord met voorgestelde uitleg van kostendekkend tarief?

'Omkeerregeling' mbo voor referentieniveau taal

- Deze maatregel volgt uit de visiebrief internationalisering in evenwicht. Met deze maatregel wordt geregeld dat buitenlandse studenten een mbo-diploma kunnen behalen met een lager niveau voor het onderdeel Nederlandse taal, zolang ze aantonen voor een andere taal een hoger referentieniveau te behalen dan normaliter vereist. Zo blijft de diplomawaardering voor deze studenten op peil.
- Gezien de internationalisering in de mbo en de ho sector van elkaar verschillen, zien wij geen risico in het enerzijds invoeren van deze omkeerregeling in het mbo en anderzijds het meer stimuleren van NLse uitdrukkingsvaardigheid in het ho. In het ho wordt eigenlijk meer de mbo-lijn ingezet, waarbij nog steeds geldt dat elke student – dus ook de buitenlandse studenten – een bepaald eindniveau Nederlands moeten behalen.

Besluit

- Gaat u akkoord met het meenemen van de omkeerregeling in de WTT?

nota

TER BESLUITVORMING
Aan: MOCW

Hoger Onderwijs en
Studiefinanciering

Van
5.1/2.e
T +31 6 5.1/2.e
5.1/2.e
T+31 6 5.1/2.e

Datum
10 juli 2019

Referentie

Bijlagen

Kopie voor

Reeds afgestemd met

Aantal pagina's
9

Reactie richting CDA (en CU) op Taalbeleid n.a.v.
voorgenomen taalmaatregelen in IBO beleidsreactie en
WTT

Aanleiding

Reactie op CDA en CU nav zorgen op taalbeleid

Politiek: In het recente coalitieoverleg heeft het CDA, gesteund door CU, aangegeven de door u voorgenomen maatregelen op taalgebied nog niet voldoende te vinden. De kritiek zit vooral op anderstaligheid (art. 7.2 WHW) en uitdrukkingsvaardigheid in het Nederlands (art. 1.3, vijfde lid WHW).

Ambtelijk: Wat ons betreft komen de op basis van het IBO internationalisering voorgenomen aanvullende maatregelen in de WTT tegemoet aan de geuite zorgen van deze partijen.

Aanbieding eerste conceptbeleidsreactie op IBO internationalisering

Met deze nota bieden wij u tevens een eerste concept van de beleidsreactie op het IBO aan.

Gevraagde besluiten

Hoofdvraag:

Wilt u nu een wettelijke concretisering van de norm (art. 1.3 WHW) vastleggen om daarmee het CDA en de CU tegemoet te komen? Deze keus betekent dat het taaldeel uit het huidige WTT traject gehaald wordt.

Of

Beschouwt u het van toepassing maken van art. 1.3 WHW voor alle studenten al als een duidelijk en ingrijpend signaal (gesteund door de aanpassing van 7.2 WHW meerwaarde anderstaligheid), waarmee u de ruimte behoudt om te komen (met of zonder samenwerking met de sector) tot een onderbouwde concretisering van de norm?

Deel-/vervolgbesluiten

Gaat u akkoord met het meenemen van onderstaande voorgestelde extra maatregelen in de WTT?

Aanbieding eerste conceptbeleidsreactie op IBO internationalisering

Wij vragen uw akkoord op de ingezette lijn in de beleidsreactie.

Kernpunten

Reactie op CDA en CU nav zorgen op taalbeleid

Politiek:

- Uit het coalitieoverleg bleek dat het CDA de voorgestelde taalmaatregelen niet ver genoeg vindt gaan. Het CDA vindt dat er te weinig garanties zijn voor de handhaafbaarheid als het gaat om het toezien op (volledig) anderstalige opleidingen (artikel 7.2 WHW). Zij roept om verdere concretisering van het criterium "meerwaarde", minder Engelstalige opleidingen, en vindt dat de wet een getraptheid moet bevatten: uitgangspunt Nederlands, in geoorloofde gevallen tweetaligheid, en slechts in uitzonderingsgevallen volledig anderstalig toestaan.
- Als het gaat om het stimuleren van Nederlandse uitdrukkingsvaardigheid in zijn algemeenheid (art. 1.3 WHW), wil het CDA dat direct wettelijke normen worden vastgelegd over de wijze waarop de instelling deze verplichting invult.

Ambtelijk:

- Met de (mede op basis van het IBO) gekozen aanvullende maatregelen komen we grotendeels tegemoet aan de zorgen van het CDA en zetten we in op een trendbreuk op taalbeleid, waarbij het taalbeleid beduidend strenger wordt.
- De wijziging van art. 1.3 WHW die ziet op het bevorderen van de Nederlandse uitdrukkingsvaardigheid en het vastleggen van de mogelijkheid deze norm te concretiseren in een AMvB geldt voor alle studenten en betekent een grote aanpassing in het veld. Deze wijziging (van art. 1.3 WHW) komt bovenop de wijziging van art. 7.2 WHW die ziet op het aantonen van de meerwaarde van anderstalig onderwijs met als uitgangspunt: *Nederlands tenzij*.
- Daarnaast wordt met de rol van de NVAO ingezet op een inhoudelijke beoordeling van de taalkeuze. Taal is op dit moment al een onderdeel van accreditatie. Nieuw is dat de motivatie voor omschakeling naar anderstaligheid een apart besluit wordt; de NVAO moet aan de voorkant instemming geven.
- Om effectief invulling te kunnen geven aan de norm 'bevorderen van de uitdrukkingsvaardigheid in het Nederlands onder alle studenten' (art. 1.3 WHW) bent u voornemens middels een convenant samen met de sector te verkennen hoe de norm het best geconcretiseerd kan worden en zo nodig legt u deze ter zijner tijd vast in een AMvB. U heeft hier mede voor gekozen omdat het IBO laat zien dat kennis over de effecten van internationalisering grotendeels onbekend zijn, o.a. op taalgebied.
- Zie ook de bijlage (onder *ingezette lijn in WTT en extra maatregelen op basis van het IBO internationalisering*) voor een verduidelijking waarom de wijziging van art. 7.2 WHW en art. 1.3 WHW al een duidelijke aanscherping betekent van de bestaande wetgeving en (wat ons betreft) tegemoet komt aan de gevraagde garanties en 'getraptheid' waar het CDA om vraagt.

Advies

- In tegenstelling tot onze gewoonte geven we u geen advies. We hebben de verschillende keuzes nog niet goed kunnen wegen.

Overwegingen bij de hoofdvraag

- Nu een concretisering van de genoemde norm vastleggen zou betekenen dat hier geen goede onderbouwing voor nut en noodzaak voor gegeven kan worden. Een onderbouwing zou op dit moment worden gebaseerd op sentiment en gevoel.
- Als het vastleggen van een norm toch (politiek) wenselijk is, kan bijv. minimaal 5 ECTS van een opleiding in het Nederlands verplicht gesteld worden. Als uit monitoring blijkt dat dit in de praktijk niet uitvoerbaar blijkt of tegen aanzienlijke bezwaren deze aanloopt kan de wet weer worden gewijzigd. Uitzonderingen kunnen dan eventueel later bepaald en vastgelegd worden.
- Aandachtspunt hierbij is dat in de WTT op twee fronten iets wordt geregeld voor anderstaligheid (naast art 7.2 WHW, ook in art. 7.53 WHW = fixus op anderstalig traject). In beide artikelen wordt uitgegaan van de bestaande mogelijkheid 100% anderstalig onderwijs te kunnen verzorgen. Zou 100% anderstaligheid niet meer mogelijk zijn door een wijziging van art 1.3 WHW dan heeft dit ook implicaties voor art 7.2 WHW en 7.53 WHW.
- In de huidige planning van de WTT zien wij geen ruimte om de strengere koers verder uit te diepen. Dit betekent dat een andere mogelijkheid is het taaldeel uit de WTT te halen. Daarmee neemt u de tijd om te komen tot een concretisering van de norm. Dit betekent wel ook vertraging voor de andere maatregelen op taalgebied, bijvoorbeeld de wijziging van art. 7.2 WHW waarmee (procedurele) aanscherping van bewust taalbeleid wordt versterkt en de toetsing daarvan door de NVAO.
- U kunt er ook voor kiezen vast te houden aan de door u ingezette koers en daarmee de andere politieke partijen verantwoordelijk te maken voor een eventuele aanscherping van de koers. In elk geval een deel van de politieke partijen zal vatbaar zijn voor het argument dat u eerst wilt komen tot een goede onderbouwing van een concretisering van de norm, alvorens deze (wettelijk) te verplichten voor alle instellingen.

Krachtenveldanalyse

- De discussie spitst zich (op basis van de informatie die wij hebben) binnen de coalitie en OCW nu vooral toe op het concretiseren van de norm in art. 1.3 WHW. Deze krachtenveldanalyse geeft een indicatie van de haalbaarheid van het direct vastleggen van een concrete norm.
- Het coalitieoverleg laat echter ook zien dat ook de wijziging van art. 7.2 WHW nog discussie gaat opleveren in de Kamer.

Politiek - Tweede Kamer

- Voor direct stellen van een norm op art. 1.3 WHW:
Het CDA heeft een duidelijke strenge koers op taalbeleid. Bij de in het coalitieoverleg geuite bezwaren heeft de CU zich aangesloten. Te verwachten valt dat in elk geval FvD en de PVV een strenge koers zullen steunen.
- Voor convenant:
Onze inschatting is dat de andere partijen meer heil zien in het samen met de sector concretiseren van de norm *aandacht voor uitdrukingsvaardigheid in het Nederlands voor alle studenten*, omdat er meer draagvlak is bij de sector(en) die

hier invulling aan moeten geven en omdat er nu geen goede onderbouwing is voor een concrete norm. Nut en noodzaak van het vastleggen van 'een norm' is nu moeilijk aan te tonen.

Politiek- Eerste Kamer

- Voor direct stellen van een norm op art. 1.3 WHW:

In de Eerste Kamer heeft het CDA voldoende aan steun van FvD om te komen tot een meerderheid. Daarmee is het denkbaar dat een strenge lijn op taalbeleid in de EK goedkeuring krijgt als deze door de TK wordt gesteund.

- Voor convenant:

Ook hier is de verwachting dat andere partijen meer zien in een convenant om samen met de sector te werken aan concretisering van de norm, om zo nut en noodzaak van de maatregel eerst scherp in beeld te hebben. Daarbij kijkt de Eerste Kamer vaak staatsrechtelijker naar vraagstukken, en zullen gevoeliger zijn voor de autonomie van de instellingen.

Koepels en departementen

De eerder gekozen koers waarbij art. 1.3 WHW (aandacht voor NLse uitdrukkingsvaardigheid) van toepassing wordt voor alle studenten is afgestemd met de VSNU, VH, NRTO en met andere departementen.

De partijen vinden de huidige voorgenomen koerswijziging al (te) ingrijpend en vergaand. De genoemde wijziging (van art. 1.3 WHW) komt bovenop de wijziging van art. 7.2 WHW die ziet op het aantonen van de meerwaarde van anderstalig onderwijs met als uitgangspunt: *Nederlands tenzij*.

VSNU: Deze maatregel gaat veel te ver. Veel instellingen kunnen niet zomaar de Nederlandse uitdrukkingsvaardigheid terugbrengen in de opleiding, omdat er geen personeel voor is en deze is ook niet zomaar te vinden. Bovendien is voor een deel van de opleidingen het Nederlands echt niet van toegevoegde waarde.

VH: De VH vraagt zich af waarom het hbo gestraft wordt voor de doorgeschoten verengelsing van opleidingen in het wo. In het hbo wordt juist al langer actief taalbeleid gevoerd en is het Nederlands ook duidelijk gepositioneerd binnen de opleidingen. Een aantal opleidingen (bijvoorbeeld de hotelschool of opleidingen gericht op toerisme, de kunsthogescholen en international business management) zijn juist wel anderstalig gezien de aansluiting op de arbeidsmarkt.

NRTO: De NRTO vraagt zich waarom een IBO, dat gericht is op bekostigd onderwijs, een aanknopingspunt vormt om ook voor niet-bekostigd onderwijs taaleisen te stellen. De aanpassing van art. 1.3 WHW gaat hen veel te ver en kan ook bedreigend zijn voor het marktaandeel van opleidingen die veel internationale studenten hebben.

Andere departementen (EZK, FIN, AZ, VWS, SZW): Vinden de aanpassing van art. 1.3 WHW vergaand en vragen zich af of we niet te ver gaan door deze ingreep in de autonomie van instellingen. Willen we ons als overheid vastleggen op een bepaalde norm en welk risico lopen we daarmee voor de benodigde instroom voor de arbeidsmarkt en de wetenschap? In elk geval zou de concretisering van de norm goed onderbouwd moeten worden voordat deze vastgelegd wordt.

Europees vergelijk

- Nederland heeft het grootste Engelstalige opleidingsaanbod in Europa (op Engelstalige landen na), al worden ook in de Noordse landen (Denemarken, Finland, IJsland, Noorwegen en Zweden) veel Engelstalige opleidingen aangeboden. Datzelfde geldt – in toenemende mate – in de Baltische staten en Duitsland. Denemarken is een lidstaat met de meest vergelijkbare context en hoeveelheid Engelstalig aanbod.
- Het taalbeleid dat in Europese landen wordt gevoerd, verschilt sterk in reikwijdte, mate van centrale sturing en strengheid. De elders gemaakte beleidskeuzes hangen sterk samen met de specifieke nationale context. Daardoor zijn deze keuzes lang niet altijd gemakkelijk te vertalen naar Nederland. Wel is van belang dat in alle landen wordt gewezen op de noodzaak om te investeren in goede taalvaardigheidstraining van studenten en docenten, zowel in het Engels als in de eigen taal.
- Vanuit de EU is het belang van meertaligheid bepleit, niet op basis van onderzoek, maar vanuit een van de grondbeginselen neergelegd in het Barcelona-akkoord uit 2002. Dat grondbeginsel houdt in dat iedereen bij voorkeur naast de moedertaal nog twee andere Europese talen beheerst.
- Voor een uitgebreidere vergelijking van taalbeleid in Europa, zie de bijlage onder Europese vergelijking taalbeleid.

Extra maatregelen op basis van het IBO internationalisering

Welke maatregelen worden toegevoegd in de WTT?

Bevordering Nederlandse uitdrukkingsvaardigheid voor alle studenten

- Het verplicht bevorderen van de Nederlandse uitdrukkingsvaardigheid voor alle (was alleen Nederlandstalige) studenten in het hoger onderwijs wordt onderdeel van de WTT. Hiertoe wordt artikel 1.3 aangepast. In de WTT wordt een grondslag opgenomen om bij AMvB voorschriften te kunnen stellen hoe de instelling deze plicht moet invullen.
- Tegelijkertijd wordt een convenant met de sector opgesteld, waarin samen het gesprek wordt gevoerd om de norm te concretiseren. Gedacht wordt aan bijvoorbeeld een minimum ECTS van Nederlandse vakken in elke opleiding, of dat elke student aan het einde van de opleiding een bepaald niveau Nederlands heeft.
- Dit biedt ruimte aan de sector om zelf verantwoordelijkheid te nemen en met andere ideeën te komen. En tegelijkertijd biedt dit ruimte aan OCW om onderzoek te starten naar welke maatregelen het meest effectief zijn als het gaat om stimuleren van de Nederlandse taalvaardigheid. Over twee jaar zouden dan de voorschriften onderbouwd kunnen worden vastgesteld.
- De voorgestelde wijzigingen geven uitdrukking aan de maatschappelijke opdracht dat de NLse uitdrukkingsvaardigheid ook bij buitenlandse studenten wordt bevorderd (en niet alleen bij NLse studenten), zodat zij kunnen participeren in de NLse samenleving en de blijfkans wordt vergroot. Het doel is het versterken van de positie van het Nederlands,

ook voor Nederlandstalige studenten. Waarbij de nadruk ligt op het beschermen van de Nederlandse taal, en culturele waarden.

Nieuwe maximum instellingscollegegeld EER-studenten = nieuwe minimum instellingscollegegeld niet-EER studenten

- Het IBO heeft geadviseerd aan niet-EER-studenten een minimaal "kostendekkend" tarief te vragen.
- Indien kostendekkend tarief als de integrale kostprijs wordt uitgelegd (geen publiek geld naar niet-EER-studenten), rijst de vraag of onderwijs aan niet-EER-studenten een marktactiviteit is (met de nodige gevolgen voor instellingen, zoals gescheiden boekhouding, alles doorberekenen in het tarief, toename van administratieve lasten). Dat zou een breuk zijn met de onderbouwing in de WTT.
- Voorgesteld wordt de lijn van de huidige MvT bij de WTT te handhaven: onderwijs aan niet-EER-studenten is wel onderdeel van de publieke taak, maar er bestaan gradaties in verantwoordelijkheid waardoor de overheid de toegankelijkheid voor EER-studenten meer aan zich trekt dan die voor niet-EER-studenten. Er wordt dan aangesloten bij wat in het kader van het maximum voor EER-studenten als "kostendekkend" wordt beschouwd: het studentgebonden deel van de bekostiging (alleen onderwijsdeel voor hogescholen, ook onderzoeksdeel voor universiteiten), en het volledig wettelijk collegegeld, maar niet de vaste voet in de bekostiging, omdat die niet gekoppeld is aan studentenaantallen.

'Omkeerregeling' mbo voor referentieniveau taal

- Deze maatregel volgt uit de visiebrief internationalisering in evenwicht. Met deze maatregel wordt geregeld dat buitenlandse studenten een mbo-diploma kunnen behalen met een lager niveau voor het onderdeel Nederlandse taal, zolang ze aantonen voor een andere taal een hoger referentieniveau te behalen dan normaliter vereist. Zo blijft de diplomawaardering voor deze studenten op peil.
- Gezien de internationalisering in de mbo en de ho sector van elkaar verschillen, zien wij geen risico in het enerzijds invoeren van deze omkeerregeling in het mbo en anderzijds het meer stimuleren van Nederlandse uitdrukkingsvaardigheid in het ho. In het mbo wordt namelijk over de gehele linie al meer aan de Nederlandse uitdrukkingsvaardigheid gedaan dan in het ho, doordat in het mbo Nederlands een verplicht examenvak is en er verplichte referentieniveaus zijn vastgesteld. Het ho volgt dus nu eigenlijk de mbo-lijn door ook meer te gaan inzetten op de Nederlandse uitdrukkingsvaardigheid, waarbij nog steeds geldt dat elke student – dus ook de buitenlandse student – een bepaald eindniveau Nederlands moet behalen.

Aanbieding eerste conceptbeleidsreactie op IBO internationalisering

- Deze is conform de met u besproken hoofdlijn in twee verdiepings-overleggen, één over de algemene lijn en een tweede specifiek gericht op taalbeleid.
- In de beleidsreactie op het IBO onderstreept u allereerst de meerwaarde van internationalisering. Wel geeft u aan dat kennis over de effecten daarvan grotendeels onbekend zijn, dat er zorgen zijn als gevolg van de

blijvende groei van de instroom van internationale studenten en op het gebied van de Nederlandse taal.

- NB: Welk (financieel) effect de voorgenomen maatregelen zullen opleveren is moeilijk in te schatten; Financiën zal hier waarschijnlijk wel naar vragen. De verwachting is dat met name het taalbeleid effect zal hebben op de instroom van internationale studenten. De omvang van dit effect is echter moeilijk te voorspellen.
-

Bijlage met toelichting

Ingezette lijn in WTT

Taalmaatregelen die al onderdeel zijn van de WTT:

- Maatregelen zijn gericht op het voeren van bewust taalbeleid, en het doel van deze maatregelen is niet primair om het aantal anderstalige opleidingen te verhogen of te verlagen.
- Kern is ervoor te zorgen dat instellingen een weloverwogen keuze maken, met ruimte voor maatwerk.
- I.p.v. de gedragscode krijgt de instelling een verplichting om instellingsbreed beleid vast te stellen m.b.t. i) de procedure waarmee, en de inhoudelijke gronden waarop, wordt overgegaan tot een andere taal; en ii) de wijze waarop de instelling zich inspant om de kwaliteit van de opleiding en de toegankelijkheid van de opleiding voor Nederlandstalige studenten te waarborgen (inspanningsverplichting). Dit om ervoor te zorgen dat taalbeleid een doorlopend onderwerp van aandacht is. Dit is een specifiekere opdracht voor de instelling dan de huidige gedragscode.
- Daarnaast wordt ingezet op handhaving, waarbij de rollen van de inspectie en de NVAO 'rond' lopen. Dit betekent een wettelijke aanpassing van de rol van de NVAO, waarbij de NVAO een inhoudelijke meerwaardetoets checkt.
- In de "getraptheid" waar het CDA om vraagt is voorzien, doordat de taalkeuze altijd proportioneel moet zijn. Een andere taal mag alleen voor dat deel van de opleiding waar de uitzonderingsgronden op de hoofdregel 'Nederlands, tenzij' aan de orde zijn.
- Motivatie taal blijft een onderdeel van de reguliere accreditatie. Daarnaast wordt op basis van de beoordeling motivatie taal door de NVAO een apart besluit, met als rechtsgevolg dat een opleiding het onderwijs wel of niet in de andere taal mag verzorgen. De beoordeling door de NVAO vindt vooraf plaats. Dit is een beperking van de autonomie van een instelling en is dus strenger dan het huidige beleid.
- Wanneer een opleiding tussentijds (tussen twee accreditatiemomenten in) de taal wijzigt naar een andere taal, dan kan de beoordeling door de NVAO tussentijds plaatsvinden.

Handhaving taalbeleid door NVAO en inspectie

Bij de hierna de genoemde maatregelen wordt sterker ingezet op handhaving en beoordeling, waarbij de rollen van de inspectie en de NVAO 'rond' lopen.

NB: hierover wordt nog met de NVAO gesproken.

- De inspectie houdt toezicht op de naleving van de wettelijke bepalingen, alsook artikel 7.2 van de WHW. Zij kan toezicht houden op de naleving

van de plicht om beleid vast te stellen, en of dit beleid voldoet aan de wettelijke eisen. En ook of instellingen hun eigen taalbeleid naleven.

- De NVAO doet de inhoudelijke beoordeling of voldaan is aan het criterium dat anderstalig onderwijs meer in het belang is van de student dan het Nederlands. De NVAO let daarbij op de aard, inhoud en kwaliteit van het onderwijs, met het oog op de eindtermen van de opleiding. Onderdeel van het accreditatiekader is per februari 2019 reeds dat de NVAO kijkt naar de motivatie van een andere taal in het kader van de accreditatie.
- Nieuw in het wetsvoorstel is dat de beoordeling van de motivatie van de taalkeuze ook een apart besluit wordt, met als rechtsgevolg dat een opleiding het onderwijs wel of niet in de andere taal mag verzorgen. Deze beoordeling door de NVAO vindt vooraf plaats, en kan ook tussentijds (tussen de 6-jaarlijkse reguliere accreditatiemomenten) plaatsvinden. Dit is een beperking van de autonomie van een instelling en is dus strenger dan het huidige beleid.
- Het besluit van de NVAO geeft de inspectie handvatten om te handhaven indien geconstateerd wordt dat het onderwijs in een andere taal wordt verzorgd dan wat in het besluit van de NVAO is aangegeven.
- Met de NVAO wordt bekeken hoe de taak zo passend mogelijk bij de NVAO belegd kan worden. Onderbouwing van de taal maakt nu al onderdeel uit van de accreditatie. De insteek is dat zoveel mogelijk bij die taak wordt aangesloten.

Europese vergelijking taalbeleid

- Nederland heeft het grootste Engelstalige opleidingsaanbod in Europa (op Engelstalige landen na). Denemarken is een lidstaat met de meest vergelijkbare context en hoeveelheid Engelstalig aanbod.
- Taalbeleid in Europa is zeer divers, en afhankelijk van de (historische) context van ieder land.
- Zo zijn er landen die inzetten op internationale competitiviteit en daarmee een groei in internationale studenten, door meer Engelstalige opleidingen te stimuleren. Slovenië, Polen en Letland zijn hier voorbeelden van. Dit is terug te zien in hun accreditatie- of bekostigingsbeleid, bijvoorbeeld door Engelstalige opleidingen meer te bekostigen.
- In Estland is er sprake van een combinatie: ze willen enerzijds internationaal aantrekkelijker worden, maar anderzijds zijn ze erg gericht op het behoud van de Estse taal en cultuur, vanwege de invloed van het Russisch. Zo zijn alle opleidingen in het Estst gratis voor studenten, ook buitenlandse studenten, maar mogen instellingen voor Engelstalige opleidingen collegegeld vragen. Tegelijkertijd krijgen instellingen wel top-ups op de bekostiging als ze internationale studenten aantrekken.
- Ook in Italië en Griekenland is er discussie geweest over de bescherming van taal, vanuit de context van het recht van de lokale student om onderwijs in zijn of haar eigen taal te volgen. Deze discussie is ontstaan toen een Italiaanse universiteit had besloten al haar masteropleidingen in het Engels te geven.
- In Vlaanderen is het aantal opleidingen dat het Engels als voertaal mag voeren, gebonden aan een wettelijk maximum dat door de overheid is vastgesteld: 18% voor de bacheloropleidingen, 50% voor de masteropleidingen. Dit maximum wordt niet gehaald, het aantal opleidingen

in het Engels is in Vlaanderen zeer gering. Buitenlandse studenten zijn verplicht om eerst een taaltoets Nederlands te halen, zodat zij de lessen in het Nederlands/Vlaams kunnen volgen. Buitenlandse docenten moeten binnen vijf jaar de taal bijna even goed spreken als een Vlaming zelf. Halen zij dit niveau niet, dan kan de docent ontslagen worden.

- In Denemarken kunnen programma's (volledig) worden aangeboden in het Engels. Van alle studenten geldt een bepaald niveau Deens als toelatingseis voor het Deense HO.
- In Oostenrijk hebben universiteiten de vrijheid om aanvullende eisen te stellen voor opleidingen die in een vreemde taal worden aangeboden (mits deze bekend zijn uiterlijk op 30 april voor het eerstvolgende collegejaar).
- In Tsjechië zijn alle opleidingen in het Tsjechisch gratis. Voor alle opleidingen in het Engels moet collegegeld worden betaald, ontheffingen kunnen verleend worden door de rector magnificus. Korte (uitwisselings)programma's zijn gratis.
- Het KNAW heeft in 2017 een bescheiden verkenning laten uitvoeren naar het taalbeleid in enkele andere Europese landen. Daarbij is gekozen voor Vlaanderen, de Noordse landen (Nordic countries: Denemarken, Finland, IJsland, Noorwegen en Zweden) en Zwitserland. In al deze landen, die enigszins vergelijkbaar zijn met Nederland waar het gaat om de omvang en de kwaliteit van het hoger onderwijs, is recent aandacht besteed aan taalkeuze en taalbeleid.
- Het korte vergelijkende overzicht laat zien dat Nederland binnen Europa de meeste Engelstalige opleidingen aanbiedt, al worden ook in de Noordse landen veel Engelstalige opleidingen aangeboden. Datzelfde geldt – in toenemende mate – in de Baltische staten en Duitsland. Vooral in de zuidelijke landen is het aantal Engelstalige opleidingen vooralsnog beperkt.
- Vanuit de EU is het belang van meertaligheid bepleit, niet op basis van onderzoek, maar vanuit een van de grondbeginselen neergelegd in het Barcelona-akkoord uit 2002. Dat grondbeginsel houdt in dat iedereen bij voorkeur naast de moedertaal nog twee andere Europese talen beheerst.
- De Europese Commissie noemt ook andere argumenten voor meertaligheid, zoals het belang ervan voor mobiliteit en interculturele competenties. Daarnaast bevordert de vaardigheid in verschillende talen volgens de Europese Commissie innovatie en creativiteit.
- De Europese Commissie heeft zich uitgesproken tegen het voeren van één lingua franca in het (hoger) onderwijs. Bovendien ziet de Europese Commissie de overheersing van het Engels als een bedreiging van de levendigheid van de nationale talen (Onderwijsraad 2011: 15, verwijzend naar EU Languages and Language Policy).

Ministerie van Financiën

> Retouradres Postbus 20201 2500 EE Den Haag

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
Minister van OCW
Postbus 16375
2500 BJ Den Haag

Directie Algemene
Financiële en
Economische Politiek

Korte Voorhout 7
2511 CW Den Haag
Postbus 20201
2500 EE Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Inlichtingen

5.1/2 e

T 070 5.1/2 e

F 070-

5.1/2 e

minfin.nlwww.minfin.nl**Ons kenmerk****Uw brief (kenmerk)****Bijlagen**

1

12 JULI 2019

Datum

Betreft

Aanbieding IBO Internationalisering van het (hoger)
onderwijs

Geachte collega,

Bijgaand doe ik u het Interdepartementaal Beleidsonderzoek (IBO) Internationalisering van het (hoger) onderwijs. Op 2 juli 2019 heeft de Ambtelijke Commissie Herooverwegingen dit rapport conform de gangbare procedure behandeld en goedgekeurd.

Ik verzoek u om een inhoudelijk kabinetsstandpunt over dit rapport voor te bereiden, in de vorm van een brief aan de Tweede Kamer. Vervolgens zal het eindrapport en de kabinetsreactie in de ministerraad worden behandeld.

Na akkoord van de ministerraad dient u één exemplaar van het IBO-rapport aan te bieden aan de Tweede Kamer, vergezeld van het kabinetsstandpunt. Voor het overige kan volstaan worden met toezending van het rapport en van de brief in digitale vorm.

Met vriendelijke groet,

de minister van Financiën,

5.1/2 e

W.B. Hoekstra

nota

TER BESLUITVORMING
Aan: MOCW

Start MR-traject wetsvoorstel taal en toegankelijkheid & kabinetsreactie op het IBO internationalisering

Paraaf WJZ Paraaf DGHWE
Datum Datum

Paraaf FEZ Paraaf HO&S
Datum Datum

Aanleiding

Bijgaand ontvangt u conceptversies van het wetsvoorstel taal en toegankelijkheid (WTT) en de kabinetsreactie op het IBO internationalisering. Het wetsvoorstel staat op hoofdlijnen; kleinere punten worden nog verder uitgewerkt en op korte termijn afgerond. Van het wetsvoorstel ontvangt u een 'schone' versie en een versie met 'wijzigingen bijhouden' (wijzigingen van versie die eerder naar de Raad van State is gegaan).

Nadat we uw opmerkingen en gewenste wijzigingen hebben ontvangen en verwerkt, ontvangt u medio augustus de definitieve versie waarbij we u om akkoord zullen vragen voor de start van het ministerraadtraject, te beginnen met de aanbieding van de kabinetsreactie aan de CWIZO.

Ter informatie, op 23 juli jl. is een artikel op ScienceGuide verschenen waarin de kabinetsreactie op het IBO in hoofdlijnen is gepubliceerd. Wat ons betreft was dit een genuanceerd artikel.

Besluitpunt kabinetsreactie IBO

- Bent u akkoord met verdere verkenning van de mogelijkheid tot een variant van de cap (de zogenoemde noodrem cap)? Wilt u deze verkenning aankondigen in de brief?

Besluitpunten WTT

- Bent u akkoord met de huidige uitwerking van de rol van de NVAO, waarbij deze nu op hoofdlijnen wordt meegenomen?
- Bent u akkoord met het niet teruggaan naar de Raad van State met het aangepaste wetsvoorstel?

Kernpunten kabinetsreactie IBO

Belangrijkste aanpassingen in de brief:

- U bevestigt nadrukkelijker de meerwaarde van internationalisering en de reeds gezette stappen door de sector.
- Duidelijkere link met 1) wetenschap/onderzoek en 2) arbeidsmarkt.

Hoger Onderwijs en
Studiefinanciering

Van

5.1/2.e

T +31 6 5.1/2.e

5.1/2.e

T +31 6 5.1/2.e

Datum

29 juli 2019

Referentie

Bijlagen

- conceptwetsvoorstel
- Nader Rapport
- Advies Raad van State
- Kabinetsreactie IBO
- Themaonderzoek inspectie naar ontwikkeling van aantal internationale studenten en effecten daarvan
- De (on)mogelijkheden voor een CAP + een voorstel voor een noodcap
- Mogelijke belastingvoordelen voor afgestudeerde studenten
- Selectie op diversiteit
- ScienceGuide artikel 23 juli jl.

Reeds afgestemd met

MBO

Aantal pagina's

7

- Tijdpad taalmaatregel (1.3) toegevoegd: 1 jaar voor bestuursakkoord en onderzoek. Na 2 jaar bepalen welke concretisering van de norm vastgelegd wordt in een algemene maatregel van bestuur.
- Verdere uitwerking maatregelen, met name onderzoeksagenda en evaluatie.

Extra toelichting cap maatregelen, belastingmaatregelen en selectie op diversiteit

- Uit de gesprekken die we met u, maar ook met bijvoorbeeld de koepels hebben gevoerd, komt herhaaldelijk aan bod waarom we niet een bepaalde maatregel overwegen op te nemen. Het gaat de VSNU met name op een cap.
- Om hier in gesprekken met het veld en tijdens het aankomende AO een scherp beeld van te hebben, hebben we ter achtergrondinformatie een aantal korte analyses op verschillende maatregelen (die we niet opnemen) opgesteld met de inhoudelijke en juridische afwegingen.

Cap maatregelen

- Deze analyse bevat de voorrangmaatregel, een cap op niet-EER-studenten, een cap op EER-studenten, en de 'noodrem-cap' voor niet-EER-studenten.
- De 'noodrem-cap' is één concrete maatregel die u mogelijk nog kunt opnemen in de kabinetsreactie. Dit is een alternatieve cap, anders dan die in het IBO beschreven staat, of die de VSNU bepleit.
- Deze cap houdt in dat, anders dan de cap die instellingen altijd de mogelijkheid biedt om een cap op niet-EER-studenten in te stellen, instellingen in noodgevallen door een incidentele, onverwachts hoge instroom van niet-EER-studenten een cap op niet-EER-studenten mogen hanteren.
- Hierdoor wordt de toegankelijkheid en selectie voor niet-EER-studenten beperkt beïnvloedt. Ook is bij deze maatregel niet het risico dat de grens wordt overschreden van onderwijs aan niet-EER-studenten als marktactiviteit. Tegelijkertijd lijkt er op dit moment beperkt noodzaak en behoefte tot deze maatregel in het veld. Door de blijvende groei van de instroom van niet-EER-studenten valt echter te verwachten dat de behoefte aan deze maatregel groeit.

Belastingmaatregelen

- Deze analyse bevat een toelichting waarom een verhoging van het collegegeld niet gecompenseerd kan worden via de studiefinanciering, waarbij er andere voorwaarden zouden gelden voor EER-studenten dan Nederlandse studenten.
- Als alternatief wordt beschreven hoe dit mogelijk wel via de belastingen zou kunnen, bijvoorbeeld via de belastinginkomsten of toeslagen van ouders.
- U kunt deze analyse lezen als u deze maatregelen nader wilt onderzoeken. Deze maatregelen worden echter niet haalbaar geacht, met name wegens onuitvoerbaarheid bij de Belastingdienst.

Selectie op diversiteit

- Deze analyse licht toe waarom we het toestaan van selectie op diversiteit (nationaliteit) niet wenselijk en juridisch niet haalbaar achten. Mocht u hier meer inzicht in willen, kunt u deze analyse lezen.

Krachtenveldanalyse van reacties van: departementen, koepels, studenten.

Departementen:

- Taalmaatregel voor het bevorderen van de uitdrukkingsvaardigheid in het Nederlands voor alle studenten (art. 1.3, lid 5 WHW) stevig. Verwachting: grote gevolgen op instroom van internationale studenten. Vooral nadelig voor

toestroom naar arbeidsmarkt (EZK/SZW/AZ). Tevens begrip voor beschermen van de Nederlandse taal en context.

- Kader voor aanpassing van art. 1.3 is dun. In de beleidsreactie is de onderbouwing verstevigd door te noemen dat het onderzoek voor concretisering van de norm zich onder andere zal toespitsen op 1) taalniveau('s), 2) de verhouding van het Nederlands vs. een andere taal (dus hoeveel ECTS in het NL's bijvoorbeeld) en 3) de effecten op de blijfkans.
- Financiën veel vragen over de financiële opbrengsten. In samenspraak met FEZ is de lijn: financiële effecten zijn nog niet te voorspellen. Pas bij voorjaarsnota bekijken we de gemaakte afspraak tussen MOCW en MFIN om vanuit het IBO (of iets anders) € 42 mln tekort te dekken.

Koepels:

- VSNU: Taalbeleid is te vergaand, te ingrijpend. Instellingen hebben zelf al veel gedaan op taalbeleid. Ze accepteren de uitnodiging voor samenwerking. Toetsing door NVAO vergaand, terugkerende taaltoets leidt tot (extra) werkdruk.
- VH: Idem. Al veel langer dan in wo bewust taalbeleid. Grote omschakeling naar anderstalig onderwijs is vooral in wo. VH: Wij worden gestraft voor de ontwikkeling in het wo.
- NRT0: beleidsreactie alleen van toepassing op bekostigd onderwijs en niet op niet-bekostigd onderwijs. IBO zich richt op het bekostigd onderwijs. Taaleis voor niet-bekostigd onderwijs volgens NRT0 strijdig met Europees recht op vrij verkeer van personen en het niet (in)direct daadwerkelijk en potentieel het Europese handelsverkeer mogen belemmeren.

Studenten:

- Taalbeleid voor NL-talige student belangrijke stap. Voor anderstalige student dient NL'se uitdrukkingsvaardigheid eigen keuze te blijven, goed gefaciliteerd door instellingen.
- Altijd een NL-talig traject naast anderstalige trajecten. Altijd instemmingsrecht voor medezeggenschapsorganen bij taalbeleid.
- Eventuele meeropbrengsten van het instellingscollegegeldtarief voor niet-EER-studenten inzetten voor kwaliteitsverbetering onderwijs en betere begeleiding van internationale studenten

Wijzigingen wetsvoorstel

- In de WTT is n.a.v. het IBO een aantal maatregelen meegenomen. Met name de maatregelen rondom taal en instellingscollegegeld hebben gevolgen voor de invulling van het wetsvoorstel.
- Naast het IBO, is ook n.a.v. het advies van de Raad van State (zie bijlage) zowel de wettekst als de memorie van toelichting (MvT) op onderdelen gewijzigd. De voornaamste wijzigingen worden hieronder toegelicht.
- Met de NVAO zijn we op hoofdlijnen tot een akkoord gekomen. Echter, in de komende weken zal nog aan de concrete uitwerking gewerkt worden. Dit betekent dat we voor nu op hoofdlijnen de grondslag in de wettekst hebben verwerkt, en dat de gedetailleerde invulling later via nota van wijziging volgt.

Kernpunten advies Raad van State

- De Raad adviseert om diverse onderzoeken en rapporten inzake internationalisering mee te nemen in het wetsvoorstel;

- Inzake de taalmaatregelen is de Raad van mening dat de 'modernisering' van het artikel 7.2 de huidige praktijk niet begrenst. Ook mist de Raad aandacht voor de Nederlandse uitdrukkingsvaardigheid in het voorstel;
- De Raad vraagt om nadere toelichting over de rolverdeling tussen de Inspectie en de NVAO m.b.t. de beoordeling van de taalkeuze en het toezicht op naleving van de wetsartikelen inzake taalbeleid;
- De Raad mist de probleemanalyse bij de maatregel tot het invoeren van een toestemmingsvereiste bij de numerus fixus. En zet vraagtekens bij waarom de minister van OCW de bevoegdheid krijgt hier een beslissing over te nemen in plaats van de instellingen. Ook vraagt de Raad aandacht te besteden aan eerdere ervaringen onder de toenmalige Machtigingswet; en
- De Raad ziet de nut en noodzaak niet van de maatregel maximering instellingscollegegeld voor EER-studenten. Daarnaast is de Raad van mening dat momenteel het al mogelijk is voor het onderscheid maken in instellingscollegegeld tussen EER- en niet-EER-studenten.

Kernpunten Nader Rapport

- Het advies van de Raad gericht op het meenemen van verschillende onderzoeken heeft geleid tot aanpassingen in de memorie van toelichting. Met name het IBO heeft tot wijzigingen geleid.
- In de reactie op het taalbeleid hebben we aangegeven dat het vervangen van het noodzaakvereiste door het meerwaardevereiste als doel heeft maatwerk mogelijk te maken. We zijn het eens met de Raad dat de aandacht voor de Nederlandse uitdrukkingsvaardigheid mist in het wetsvoorstel. Met de aanvullende maatregel op artikel 1.3 komen we hieraan tegemoet.
- Tevens gaan we in het nader rapport in op de rolverdeling tussen de Inspectie en de NVAO, waarbij dit nu op hoofdlijnen is uitgewerkt. Zie toelichting hieronder bij de aanvullingen in het wetsvoorstel.
- In antwoord op de probleemanalyse bij het toestemmingsvereiste hebben we in het nader rapport aangegeven dat de regering wel degelijk een noodzaak ziet voor dit toestemmingsvereiste. Het instrument kent op dit moment namelijk geen waarborgen voor het gebruik ervan. In antwoord op de toelichting op de Machtigingswet geven we aan dat wat ons betreft zowel de situatie als het destijds geldende instrumentarium afwijken van hetgeen nu wordt voorgesteld. Daarnaast zijn in de memorie van toelichting bij de WTT aanvullingen gedaan inzake de verantwoordelijkheidsverdeling tussen de minister en de instellingen.
- In reactie op de vraag rondom de maximering geven we aan dat er momenteel geen acute aanleiding toe is, maar dat dit onverlet laat dat in de toekomst een situatie kan ontstaan die het probleem urgent maakt. De voorgestelde maximeringsmaatregel is wat ons betreft een waarborg die een uitwerking geeft aan de sturingsfilosofie voor het collegegeld voor studenten. Inzake de opmerking van de Raad in relatie tot het onderscheid in instellingscollegegeld tussen EER- en niet-EER studenten geven we aan dat aangezien het College voor de rechten van de mens en het College van Beroep voor het Hoger Onderwijs daar verschillend over denken, in dit wetsvoorstel de grondslag om onderscheid te maken wordt geëxpliciteerd.
- In het nader rapport is ingegaan op de adviezen van de Raad van State, en ook het wetsvoorstel is hierop aangepast. Normaliter zou een wetsvoorstel dat relatief ingrijpend is gewijzigd t.o.v. de RvS-versie nogmaals langs de Raad

gaan. Echter, de additionele maatregelen die we in het wetsvoorstel hebben opgenomen, passen bij de lijn van het wetsvoorstel en sluiten zoveel mogelijk aan bij de 'haakjes' uit het advies van de Raad van State. Daarom zijn we niet voornemens om het wetsvoorstel nogmaals langs de Raad van State te laten gaan.

Aanvullingen in het wetsvoorstel:

Taalbeleid

Stimuleren Nederlandse uitdrukkingsvaardigheid voor alle studenten

- De concrete uitwerking is dat het bevorderen van de uitdrukkingsvaardigheid in het Nederlands verplicht wordt gesteld voor alle studenten met de wijziging van WHW artikel 1.3, vijfde lid, in plaats van enkel de Nederlandstalige student.
- Deze maatregel komt bovenop de wijziging van WHW artikel 7.2 die toeziet op het verzorgen van onderwijs in het 'Nederlands, tenzij'.
- 'Omkeerdering' mbo voor referentieniveau taal: met deze maatregel wordt geregeld dat buitenlandse studenten een mbo-diploma kunnen behalen met een lager niveau voor het onderdeel Nederlandse taal, zolang ze aantonen voor een andere taal een hoger referentieniveau te behalen dan normaliter vereist.

Toetsing anderstalig onderwijs – rol van de NVAO

- Met de NVAO is op hoofdlijnen overeenstemming bereikt over het toetsen van de anderstaligheid (inclusief de 'meerwaarde' zoals opgenomen in het nieuwe artikel 7.2 van de WHW). In de wettekst is de rol van de NVAO op hoofdlijnen opgenomen, met veel ruimte om de nu nog onzekere zaken (zie onder 'Openstaande punten NVAO') bij lagere regelgeving (amvb en ministeriële regeling) verder uit te werken.
- De wettekst en toelichting zijn onder hoge druk tot stand gekomen. In de komende weken richting de indiening bij de TK, zal verder geschaafd worden aan de tekst. Mogelijk zal de tekst tijdens de Kamerbehandeling met een nota van wijziging moeten worden aangepast/aangevuld.
- In het wetsvoorstel is opgenomen dat een instelling vooraf instemming dient te vragen aan de NVAO wanneer zij besluit de opleiding (of een substantieel deel daarvan) in een andere taal te verzorgen. Deze 'toets anderstalig onderwijs' zal worden ingebed in het accreditatieproces waarbij de beoordeling een (deel)besluit zal zijn in het accreditatiebesluit. Een opleiding kan daardoor een positief totaaloordeel krijgen op de accreditatie als geheel, en een negatief besluit op de meerwaarde van de andere taal. Doordat over de anderstaligheid een besluit wordt genomen dat losstaat van de accreditatie, bestaat niet het risico op een te soepele beoordeling van de anderstaligheid ter voorkoming van het verlies van accreditatie. De criteria voor het beoordelen of er sprake is van meerwaarde zal bij amvb worden uitgewerkt. De beoordeling van het voeren van een andere taal zal in de regel plaatsvinden gedurende een accreditatie, aangezien tijdens de accreditatie de onderbouwing van een andere taal toch al onderdeel uitmaakt van het accreditatieproces. Wanneer een opleiding *tussentijds* van taal wil wijzigen, zal een toets anderstalig onderwijs bij de NVAO moeten worden

aangevraagd. De NVAO voert dan een anderstaligheidstoets uit, met een kortere en minder belastende procedure dan de accreditatie.

- De NVAO heeft ook een andere optie voorgesteld, namelijk het onlosmakelijk verbinden van de toets anderstalig onderwijs met de accreditatie. Deze optie heeft niet de voorkeur, omdat de gevolgen van een 'onvoldoende op taal' direct onevenredig zwaar kunnen zijn (verlies van accreditatie). In de situatie waarin een instelling de taal van een opleiding *tussentijds* wil wijzigen, betekent deze optie feitelijk een nieuwe accreditatie (herbeoordeling van de opleiding), inclusief de tarieven die daarvoor gelden voor instellingen.

Openstaande punten NVAO

- De rol van de NVAO is voor nu zo veel mogelijk op hoofdlijnen in de wettekst vervat, omdat verschillende punten de komende weken samen met de NVAO, inspectie en CDHO nadere uitwerking behoeven. Concrete uitwerking zal plaatsvinden bij lagere regelgeving, of bij nota van wijziging indien aanpassing op wetsniveau vereist is. Het gaat hoofdzakelijk om de volgende punten:
 - Het wetsvoorstel biedt de mogelijkheid om het vereiste 'meerwaarde' bij amvb nader te concretiseren: in welke gevallen is anderstaligheid "meer in het belang" van de student? Deze concretisering wordt wenselijk gevonden door de NVAO, de inspectie en de Raad van State. Tot en met september zullen brainstormsessies worden georganiseerd om gezamenlijk tot deze concretisering te komen.
 - Uitgangspunt (nu ook zo in de toelichting bij het wetsvoorstel opgenomen, o.a. n.a.v. kritiek coalitie-overleg) is dat een instelling eerst beziet of een andere taal wel meerwaarde heeft, en daarin de volgende 'getraptheid' toepast: eerst anderstalig, dan meertalig, daarna pas volledig anderstalig. Of deze eis in de praktijk echt handhaafbaar is, is afhankelijk van hoe strikt de eis - of de mate waarin een opleiding anderstalig is/wil zijn, proportioneel is (de zogenoemde 'proportionaliteitstoets') - wordt getoetst. Deze toets past niet bij de huidige taken van de NVAO. van de uitvoerbaarheid zal deze toets of meer inhoudelijk of meer marginaal zijn. Dit is nog onderwerp van gesprek met de NVAO. Afhankelijk
 - Het overgangsrecht is nu (nog) geen onderdeel van het wetsvoorstel. Voorstel is om voor de huidige anderstalige opleidingen de toets anderstalig onderwijs zo veel mogelijk in de tijd te spreiden t.b.v. de uitvoerbaarheid van de NVAO en beperking van de administratieve lasten voor de instellingen. Dit betekent dat de toets anderstalig onderwijs voor opleidingen die reeds in de andere taal worden verzorgd aan bod te laten komen tijdens het eerstvolgende accreditatiemoment, zodat alle opleidingen in beginsel de aankomende zes jaar aan de beurt zijn.

Onderwijs buiten Nederland

- In lijn met hoe dit gaat gelden voor het mbo, wordt in het wetsvoorstel geregeld dat - gezien de context - de verplichtingen die gelden voor anderstalig onderwijs in het ho (artikel 7.2 WHW), niet gelden voor Saba (concreet gaat het dan om de Saba University School of Medicine). Hetzelfde geldt voor de verplichtingen om de uitdrukingsvaardigheid in het Nederlands voor alle studenten te bevorderen (artikel 1.3 WHW).
- Voorgesteld wordt om de verplichtingen rondom de onderwijstaal (7.2 WHW) en de uitdrukingsvaardigheid (1.3 WHW) niet te laten gelden voor TNE-opleidingen (het op grond van de WHW verzorgen van het een volledige Nederlandse opleiding in het buitenland als nevenvestiging).

Voor andere vormen van onderwijs in het buitenland waarbij op basis van beleidsbrieven maximaal 75% van het onderwijs in het buitenland en tenminste 25% van de opleiding in Nederland wordt verzorgd, gelden 7.2 en 1.3 onverminderd voor die 25%.

Instellingscollegegeld

- Op basis van het IBO wordt naast een maximum instellingscollegegeldtarief voor EER-studenten, ook een nieuw minimum instellingscollegegeldtarief voorgesteld voor niet-EER-studenten. Het maximum voor EER-studenten vormt het minimum voor niet-EER-studenten. Daarmee betalen niet-EER-studenten in elk geval het studentgebonden deel van de bekostiging dat instellingen ontvangen voor EER-studenten.

Tijdspad WTT

CWIZO	27 augustus 2019
(mogelijk RFEZIL)	3 september 2019
Ministerraad	6 september 2019
Indiening TK	Begin september 2019 (tbv behandeling procedurevergadering 12 september)
Behandeling TK	Medio sept – begin dec 2019
Behandeling EK	Medio dec 2019 – begin mei 2020
Publicatie Staatsblad	Eind mei/begin juni 2020

nota

TER ONDERTEKENING
Aan: DGHWE

Verzoek om uitvoeringstoets NVAO (WTT)

Hoger Onderwijs en
Studiefinanciering

Van

5.1/2.e

T +31 6 5.1/2.e

Datum

05 augustus 2019

Referentie

Bijlagen

Brief met verzoek om UT

()

Recente versie van wetsvoorstel

Reeds afgestemd met

WJZ

Akkoord van externen

5.1/2.e (NVAO)

Aantal pagina's

1

Aanleiding

- Het wetsvoorstel Taal en Toegankelijkheid (WTT) belegt een rol bij de NVAO met betrekking tot de taal waarin het onderwijs aan een (deel van een) opleiding wordt verzorgd. Deze rol betreft het uitvoeren van een inhoudelijke beoordeling of in geval van een concrete opleiding is voldaan aan het 'meerwaarde'-criterium – ook wel de 'toets anderstalig onderwijs' genoemd.
- Op dit moment worden op ambtelijk niveau gesprekken gevoerd over de wetteksten en de verdere uitwerking bij lagere regelgeving.
- Zoals is besproken met dhr. Flierman dient de NVAO in het kader van het wetsvoorstel ook formeel nog om een uitvoeringstoets te worden gevraagd.

Samenvatting van de brief

Met deze brief vraagt u de NVAO om het wetsvoorstel te toetsen op uitvoeringsconsequenties bij de NVAO.

Besluiten door ondertekening

Indien u akkoord bent, graag uw handtekening onder bijgevoegde brief, waarna de brief zal worden verstuurd naar de NVAO.

Toelichting

- Met het oog op de inspanningen die op dit moment van de NVAO worden gevraagd, wordt in de brief geen expliciete termijn aan de NVAO gesteld. Om de uitvoeringstoets te kunnen verwerken in de versie van het wetsvoorstel die naar de Tweede Kamer wordt verstuurd, is een reactie uiterlijk medio/eind augustus nodig. Een latere reactie zou (indien nodig) meegenomen kunnen worden in een eventuele nota van wijziging bij het wetsvoorstel.
- In het wetsvoorstel wordt de rol van de NVAO op hoofdlijnen uitgewerkt. In het wetsvoorstel wordt het mogelijk gemaakt om de concrete uitwerking zo veel mogelijk bij lagere regelgeving vast te stellen. Parallel zal worden gewerkt aan deze nadere uitwerking bij AMvB. Op de ontwerp-AMvB zal tevens om een uitvoeringstoets worden gevraagd.

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

> Retouradres Postbus 16375 2500 BJ Den Haag

Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie
T.a.v. de heer dr. A.H. Flierman
Postbus 85498
2508 CD DEN HAAG

Hoger Onderwijs en
Studiefinanciering
Rijnstraat 50
Den Haag
Postbus 16375
2500 BJ Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Contactpersoon

5.1/2.e

T +31 6 5.1/2.e

5.1/2.e @minocw.nl

Bijlagen

1

Onze referentie

Datum 13 AUG 2019

Betreft Uitvoeringstoets wetsvoorstel taal en toegankelijkheid

Geachte heer Flierman,

Met deze brief verzoek ik u een uitvoeringstoets te doen voor het wetsvoorstel Taal en toegankelijkheid (hierna: het wetsvoorstel), meer specifiek op het onderdeel met betrekking tot de taal waarin het onderwijs aan een opleiding wordt verzorgd. Voor de volledigheid is de op dit moment meest recente versie van het wetsvoorstel bijgevoegd bij deze brief. Op ambtelijk niveau zullen recentere versies worden gedeeld.

Het wetsvoorstel belegt een rol bij de NVAO inhoudende een inhoudelijke beoordeling of in geval van een concrete opleiding is voldaan aan het criterium dat het voeren van een andere taal gelet op de specifieke aard, de inrichting of de kwaliteit van de opleiding, méér dan het voeren van het Nederlands in het belang is van de student met het oog op de door hem te verwerven kennis, inzicht of vaardigheden bij het afronden van de opleiding – ook wel de 'toets anderstalig onderwijs' genoemd. Momenteel vindt overleg plaats met uw medewerkers over de wettekst, waarbij de insteek is dat de wettekst op hoofdlijnen voorziet in de taak voor de NVAO, en de verdere uitwerking daarvan bij algemene maatregel van bestuur (AMvB) plaatsvindt. De intentie is om op zo kort mogelijke termijn in samenspraak met de NVAO deze AMvB op te stellen, zodat de samenhang tussen het wettelijk kader en de AMvB, optimaal kan worden gezien.

Op de ontwerp-AMvB zal tevens om een uitvoeringstoets worden aangevraagd; in aanloop daarnaartoe verzoek u hierbij om bijgevoegd wetsvoorstel te toetsen op uitvoeringsconsequenties bij de NVAO. Ik hoor graag zo spoedig mogelijk van u wat de uitkomst is van de uitvoeringstoets.

Met vriendelijke groet,

de directeur-generaal Hoger Onderwijs, Beroepsonderwijs, Wetenschap &
Emancipatie,

5.1/2.e

nota

TER BESLUITVORMING
Aan: MOCW

**Hoger Onderwijs &
Studiefinanciering**

Van

5.12.e

T +31 6 5.12.e

Datum

15 augustus 2019

Referentie

Bijlagen

Reeds afgestemd met

Aantal pagina's

1

Aanvullend beslispunt en aandachtspunten IBO
Kabinetsreactie Internationalisering hoger onderwijs -
versie voor verzending naar CWIZO

Aanleiding

Op basis van uw opmerkingen bij de versie van de IBO Kabinetsreactie voor verzending naar de CWIZO én op basis van opmerkingen uit het interdepartementale directeurenoverleg, de VSNU en VH daarover is de Kabinetsreactie gewijzigd. Met deze nota wordt u een aanvullend beslispunt en een aantal aandachtspunten voorgelegd. Bijgesloten een schone versie en een versie met 'wijzigingen bijhouden'.

Beslispunt

- Bent u akkoord met het informeren van de Kamer in het najaar van 2020 over de AMvB voor uitwerking van de norm van uitdrukkingsvaardigheid in het Nederlands?

Toelichting

- U heeft verzocht of het informeren van de Kamer eerder kan dan het najaar van 2020. Dit is in onze ogen niet haalbaar.
- Reden om niet nu al een concretisering van de norm van uitdrukkingsvaardigheid in het Nederlands vast te leggen, is het ontbreken van een goede onderbouwing voor een concretisering van die norm. Daarom treedt u in overleg met de sector om hun input te vragen én laat u onderzoek uitvoeren wat een goede concretisering is en welk instrument geschikt is voor een goede toepassing.
- De opstart en oplevering van onderzoek vergt minimaal een half jaar. Vervolgens zal bezien moeten worden hoe dit vertaald kan worden naar een concreet toepasbare norm. Hiervoor is afstemming met partijen (instellingen, toezicht, Raad van State, internetconsultatie) nodig voor de definitieve uitwerking van het ontwerp bij AMvB.
- De Kamer eerder informeren over de concretisering van de norm bij AMvB zou betekenen dat u alsnog zonder goede onderbouwing een aankondiging doet. Als u hiervoor kiest is het beter per direct een norm vast te leggen.

Aandachtspunten

1. Macro-garantie altijd Nederlandstalig aanbod van opleidingen

- In het regeerakkoord is onder meer afgesproken dat de regering er scherp op toe zal zien dat opleidingen in het ho alleen Engelstalig zijn als er in voldoende mate Nederlandstalige opleidingen zijn.
- De NVAO toetst dit punt echter op instellingsniveau en niet op stelselniveau. De inspectie ziet hier ook op instellingsniveau op toe.
- Er is momenteel geen aangewezen partij die toets welk effect de afwegingen op instellingsniveau hebben op het macro-aanbod van opleidingen. Er is dus nog geen toets of er op Macro-niveau altijd een Nederlandstalig aanbod is van opleidingen.
- In hun internationaliseringsagenda hebben instellingen afgesproken garanties te bieden voor de toegankelijkheid op stelselniveau door onderlinge afstemming over voertalen in disciplineoverleggen.
- Hier vertrouwen wij (nu) op.

2. Voorbeelden van 'meerwaarde andere taal' in Kabinetsreactie

- Alle vermeldingen naar specifieke opleidingen en instellingen zijn uit de Kabinetsreactie verwijderd om niet vooruit te lopen op de meerwaarde toets van de NVAO.
- Voorbeelden van meerwaarde zijn nu als volgt verwoord:

"Een voorbeeld waarin anderstalig onderwijs van meerwaarde kan zijn is wanneer het onderzoeksveld sterk anderstalig en internationaal is georiënteerd. Het voeren van een andere taal kan in een dergelijk geval meer dan het Nederlands een bijdrage leveren aan de ontwikkeling van de student. Ook kan het voeren van een andere taal van meer belang zijn dan het voeren van de Nederlandse taal, indien die andere taal gangbaar is in het afnemend werkveld."

3. Vermelding onderwijs- en wetenschapsattachés, maar pas bij vrijvallen gelden bij afbouw Neso's.

- Financiën blijft moeite houden met de vermelding van het voornemen van onderwijs- en wetenschapsattachés ter vervanging van de Neso's.
- U heeft eerder besloten dit voornemen wel te willen noemen om daarmee te laten zien dat het niet gaat om een bezuiniging op internationalisering. Integendeel, het gaat juist om een bewuste heroverweging ten aanzien van een doelmatige besteding van overheidsmiddelen.
- De tekst is nu zo vorm gegeven dat helder is dat pas bij vrijvallende gelden de inzet is om te gaan werken met onderwijs- en wetenschapsattachés. Dit is voor Financiën acceptabel.

Advies voor het voorportaal CWIZO

Advies van HO&S 5.1/2.e +31 6 5.1/2.e

Afgestemd met: HO&S, WJZ, FEZ, BOA

Agendapunt:

Onderwerp: Beleidsreactie op het interdepartementaal beleidsonderzoek
internationalisering van het (hoger) onderwijs

Datum: 21 augustus 2019

Advies

Akkoord, eigen dossier

Kern van het voorstel

Met deze Kabinetsreactie reageert MOCW op het opgeleverde IBO-rapport over internationalisering en doet zij een aantal voorstellen die deels mee worden genomen in het wetsvoorstel taal en toegankelijkheid (WTT). De meest ingrijpende maatregel heeft betrekking op het beter beschermen van de Nederlandse taal binnen het onderwijs. De huidige inspanningsverplichting om de Nederlandse uitdrukkingsvaardigheid van studenten te bevorderen wordt verbreed van alleen Nederlandstalige, naar ook niet-Nederlandstalige studenten. Een grondslag wordt opgenomen om de inspanningsverplichting te vertalen naar concrete regels, waarbij differentiatie mogelijk is tussen Nederlandstalige en anderstalige studenten en ook tussen hbo en wo. De maatregelen hebben verder als doel de financierbaarheid (o.a. een minimum instellingscollegegeldtarief voor niet-EER-studenten) en absorptiecapaciteit van het onderwijs beter te borgen en meer kennis op te doen over de effecten van en goede vormen van internationalisering. We verwachten dat met deze maatregelen de instroom van internationale studenten meer beheersbaar wordt.

De WTT is een bijlage, deze staat dus niet ter discussie. De WTT is in de CWIZO van 26 maart aan bod gekomen en besproken in de MR van 5 april. Toen is afgesproken het wetsvoorstel na de RvS te laten terugkeren in de MR, samen met de kabinetsreactie om de samenhang tussen beide stukken te bespreken. De WTT zal, net als de kabinetsreactie, als eigenstandig MR-stuk worden besproken in de MR van 6 sep. Let op, bij behandeling van de kabinetsreactie in de onderraad, loopt niet via de RWIZO, maar via de RFEZIL van 3 september.

Inbreng OCW / spreekschets

- 5.1/2.i + 5.2/1

Departementaal vertrouwelijk

- 5.1/2.1 + 5.2/1
- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6
- 7
- 8
- 9
- 10
- 11
- 12
- 13
- 14
- 15
- 16
- 17
- 18
- 19
- 20
- 21
- 22
- 23
- 24
- 25
- 26
- 27
- 28
- 29
- 30
- 31
- 32
- 33
- 34
- 35
- 36
- 37
- 38
- 39
- 40
- 41
- 42
- 43
- 44
- 45
- 46
- 47
- 48
- 49
- 50
- 51
- 52
- 53
- 54
- 55
- 56
- 57
- 58
- 59
- 60
- 61
- 62
- 63
- 64
- 65
- 66
- 67
- 68
- 69
- 70
- 71
- 72
- 73
- 74
- 75
- 76
- 77
- 78
- 79
- 80
- 81
- 82
- 83
- 84
- 85
- 86
- 87
- 88
- 89
- 90
- 91
- 92
- 93
- 94
- 95
- 96
- 97
- 98
- 99
- 100

Onderbouwing / raakvlakken OCW

N.v.t. eigen dossier

Krachtenveld (opvattingen andere departementen, politieke partijen en maatschappelijke organisaties)

- Zie voor belangrijkste interdepartementale en politieke punt de spreekgeschets.
- **Politiek** is er met name door de CU en het CDA zwaar ingezet om het verlies van het Nederlands (als cultuur- en wetenschapstaal) terug te dringen. De verwachting is dat de vicepremiers geen afstand nemen van hun fractie. De minister heeft nog een coalitieoverleg op 28 augustus, voor de MR en RFEZIL.
- **Maatschappelijke** is er steeds meer discussie over de toegenomen instroom internationale studenten en de verengelsing. Er is maatschappelijke druk om de toegenomen (volledige) Engelstaligheid in het hoger onderwijs terug te dringen. Instellingen zelf zijn minder tevreden met de gehanteerde taallijn.
- **Interdepartementaal** is intensief afgestemd. Met AZ, BZK, DEF, EZK, FIN, JenV, VWS, SZW, BZ en LNV is ambtelijk afgestemd. Voor al deze departementen, op BZK en DEF na, is dit tot op het niveau van de DGHBWE gebeurd. N.a.v. deze afstemming

Departementaal vertrouwelijk

is de brief aangepast tot de versie die nu voorligt in de CWIZO. De 5.1/2.e heeft op de maandag voor de CWIZO nog een afspraak met EZK.

- Punten die n.a.v. afstemming nog worden aangepast na de CWIZO:
 - o Met J&V is afgesproken de samenhang tussen de Vreemdelingenwet2000 en WHW te benoemen.
 - o Met LNV is afgesproken het internationale landbouwnetwerk te benoemen.
 - o Met AZ is afgesproken dat de minister aankondigt te verkennen hoe ze het aanbod van NLtalige opleidingen op stelselniveau kan borgen.
 - o Met SZW is afgesproken het woord 'integratiebeleid' te schrappen.

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen
De Minister: mr. drs. I.K. van Engelshoven
Postbus 16375
2500 BJ DEN HAAG

Datum

29 augustus 2019

Ons kenmerk

NVAO/20192557/ND

Bijlage(n)

1

Onderwerp

Uitvoeringstoets Wetsvoorstel Taal en Toegankelijkheid

Contact

5.1/2.e

070-5.1/2.e

5.1/2.e

@nvao.net

5.1/2.e

070-5.1/2.e

5.1/2.e

@nvao.net

Geachte mevrouw Van Engelshoven,

Bij brief van 13 augustus 2019 heeft u de NVAO verzocht om een uitvoeringstoets uit te voeren betreffende het wetsvoorstel Taal en Toegankelijkheid, meer specifiek met betrekking tot de taal waarin het onderwijs aan een opleiding wordt verzorgd. Met deze brief en bijlage reageer ik op uw verzoek.

De uitvoeringstoets ligt nog ter bespreking bij het Algemeen Bestuur van de NVAO maar wordt in concept aan u toegestuurd vanwege de door u te doorlopen procedures.

De NVAO acht het wetsvoorstel Taal en Toegankelijkheid in algemene zin uitvoerbaar, onder voorbehoud van één wijziging van het wetsvoorstel en specifieke aandacht voor de uitvoerbaarheid in lagere regelgeving. Het weglaten of aanpassen van de wet betreft de bepaling betreffende het percentage waarmee wordt vastgesteld of een opleiding een toets anderstalig onderwijs dient aan te vragen, zoals gesteld in het wetsvoorstel (artikel 7.2, derde lid, sub c en d van de WHW). De NVAO acht deze werkwijze voor opleidingen en instellingen niet uitvoerbaar en niet handhaafbaar. Zowel op bestuurlijk als ambtelijk niveau is met uw departement afgesproken dat indien nodig eventuele wijzigingen van het wetsvoorstel met een Nota van Wijziging kunnen worden bewerkstelligd, zodat in een later stadium een aanpassing kan worden doorgevoerd.

Daarnaast is het voor de uitvoerbaarheid zeer wenselijk dat u de NVAO tijdig en effectief betreft bij het opstellen van criteria in de lagere regelgeving. De uitvoerbaarheid van dit wetsvoorstel is sterk afhankelijk van de invulling van de criteria.

In de bijlage treft u onze uitvoeringstoets aan.

Met vriendelijke groet,

Dr. A.H. Flierman
Voorzitter NVAO

Uitvoeringstoets Wetsvoorstel Taal en Toegankelijkheid, uitgevoerd door de NVAO

Hieronder vindt u de concept-uitvoeringstoets op het wetsvoorstel Taal en Toegankelijkheid (hierna: wetsvoorstel) uitgevoerd door de NVAO, zoals gevraagd bij brief van 13 augustus 2019 door het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (hierna: OCW).

Algemene opmerkingen

Allereerst betreft de NVAO het feit dat de organisatie in een laat stadium bij het wetgevingsproces is betrokken. De NVAO heeft alle medewerking verleend om alsnog tot een goed mogelijk resultaat te komen, maar zij vraagt het Ministerie van OCW om in de toekomst de NVAO eerder en effectief te betrekken bij de relevante wetsvoorstellen en de daarbij behorende lagere regelgeving ten behoeve van de (kwaliteit van de) uitvoering.

De NVAO is een kwaliteitszorgorganisatie die op deskundige en onafhankelijke wijze de kwaliteit van het hoger onderwijs in Nederland (en Vlaanderen) borgt. Een onderwijsinhoudelijke beoordeling van de meerwaarde van anderstalig onderwijs door onafhankelijke en gezaghebbende *peers*, voor bestaande opleidingen in samenhang met de accreditatiecyclus, zoals nu per wet wordt voorbereid, past bij de positie en werkwijze van de NVAO. De vraag is echter of deze werkwijze inclusief een langjarige 'doorlooptijd' past bij de overwegingen en verwachtingen van de wetgever ten aanzien van dit voorstel: de wens om het aantal opleidingen in een andere taal te reduceren en de positie van het Nederlands in het hoger onderwijs te verstevigen.

De NVAO hecht er groot belang aan dat met de uitvoering van de meerwaardetoets, de onafhankelijke en gezaghebbende positie ten opzichte van het onderwijsveld en het Ministerie van OCW behouden blijft. De uitwerking van de wet in lagere regelgeving is daarom voor de NVAO essentieel.

Met de laatste wetwijziging van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (WHW) - Accreditatie op Maat - in het begin van 2019, is vertrouwen en eigenaarschap van instellingen vooropgesteld. Door het invoeren van een toets anderstalig onderwijs vindt inmenging plaats in de inrichting van het onderwijs door de instellingen. Uiteraard heeft de overheid het recht te sturen. Bij de uitwerking van de criteria voor de verantwoording van anderstalig onderwijs, stelt de NVAO voor dat rekening gehouden wordt met de proportionaliteit van deze inmenging, gelet op de vrijheid van inrichting van onderwijs die leidend is binnen het Nederlandse onderwijsbestel.

Inhoudelijke opmerkingen

De NVAO gaat hieronder in op de onderdelen in het wetsvoorstel die het problematisch acht voor de uitvoering.

A. In het wetsvoorstel (artikel 5.6a, tweede lid, WHW) staat dat een instelling een aanvraag indient bij de NVAO wanneer zij een opleiding of een deel van een opleiding wil verzorgen in een andere taal dan het Nederlands. De NVAO ziet problemen in de uitvoering bij de beoordeling van de toets anderstalig onderwijs wanneer het een deel van een opleiding betreft. In het wetsvoorstel (artikel 7.2, derde lid, WHW) wordt van instellingen verwacht dat zij een aanvraag indienen wanneer een derde deel van de opleiding (van 60 EC) of een vijfde deel van de opleiding (van meer dan 60 EC) in een andere taal wordt verzorgd.

De NVAO is van mening dat het vaststellen van een dergelijke norm voor het bepalen of een opleiding een toets anderstalig onderwijs moet aanvragen niet haalbaar is. Daarvoor zijn er te veel uitzonderingen en wordt de vrijheid van inrichting van het onderwijs waaronder aanpassing van het curriculum teveel beperkt.

Wanneer een norm voor een deel van een opleiding noodzakelijk wordt gevonden, dan stelt de NVAO voor om deze norm uit het wetsvoorstel te verhogen naar 75 tot 80%. Met die norm

is in ieder geval duidelijk dat het om een substantieel deel van de opleiding gaat. Daarmee worden fluctuaties in het curriculum opgevangen en wordt ook de discussie over afstudeerrichtingen, specialisaties, trajecten en minoren in een andere taal ondervangen. Bij voorkeur wordt de norm bepaald over het curriculum exclusief het deel daarvan dat voor stages en afstudeerscripties e.d. is gereserveerd. Dit betekent dat een instelling een aanvraag indient bij de NVAO wanneer een opleiding voor 75-80% van de opleiding (exclusief stages en afstudeerwerk) wordt verzorgd in een andere taal. Uitgaande van deze percentages kan dan ook daadwerkelijk gesteld worden dat er in de kern (oftewel substantieel) sprake is van een anderstalige opleiding. Deze verhoging van de norm levert een verbetering op van de uitvoerbaarheid van het wetsvoorstel voor het onderwijsveld.

B. Naast de normen over een derde deel en een vijfde deel van de opleiding zijn de propedeutische fase en de afstudeerfase in het wetsvoorstel (artikel 7.2, derde lid, sub a en b, WHW) opgenomen als subject van beoordeling. Dat is voor de NVAO niet uitvoerbaar omdat de accreditatie ziet op de opleiding als geheel. Daarnaast zijn door de verscheidenheid in het onderwijs de propedeutische fase en de afstudeerfase niet altijd goed vast te stellen. In de praktijk kunnen deze twee onderdelen (vaak) niet worden gebruikt als maatstaf.

C. De NVAO stelt voor dat in lagere regelgeving bepaalde opleidingsvormen en/of soorten worden uitgezonderd van de toets anderstalig onderwijs omdat de opleiding evident in een andere taal wordt verzorgd. Voorbeelden van uitzonderingen zijn: university colleges, onderzoeksmasters en opleidingen met een internationale focus zoals international law en business.

D. De toets anderstalig onderwijs wordt in het wetsvoorstel (artikel 7.2, tweede lid, sub c, WHW) als volgt omschreven: "[...] gelet op de specifieke aard, de inrichting of de kwaliteit van het onderwijs, meer dan het voeren van het Nederlands, in het belang is van de student met het oog op de door hem te verwerven kennis, inzicht of vaardigheden bij afronding van de opleiding. [...]". Uitgangspunt voor de NVAO is dat de instelling gaat over de inrichting van het onderwijs waaronder de onderwijstaal. Als er sprake is van anderstalig onderwijs dan stelt de instelling een motivering op over de meerwaarde voor de studenten van het anderstalig onderwijs. De peers beoordelen deze motivering, maar kunnen niet op de stoel van de instelling gaan zitten. De passage "[...] meer dan het voeren van het Nederlands [...]" is moeilijk te bepalen en een grote inmenging in de (vrijheid van de) inrichting van het onderwijs. De term meerwaarde zal in lagere wetgeving goed moeten worden gedefinieerd.

E. In het wetsvoorstel (artikel 5.6a, eerste lid, WHW) staat dat de toets anderstalig onderwijs een eenmalige toets betreft. Dit betekent dat de NVAO bij een accreditatie van een opleiding eenmalig de toets anderstalig onderwijs uitvoert. In de daaropvolgende accreditaties zal de NVAO enkel de taalkeuze meenemen in de beoordeling, zoals dat al in het accreditatiekader is opgenomen. Dat betekent dat er, zowel in het wetsvoorstel als in de lagere regelgeving, een goed onderscheid moet worden gemaakt tussen de eenmalige toets anderstalig onderwijs en de motivering van de taalkeuze (zoals al neergelegd in het kader). Dit heeft ook gevolgen voor de invulling van de criteria voor de toets anderstalig onderwijs (met de bijbehorende terminologie) in de lagere regelgeving. Intrekking van een eenmaal verworven instemming voor het voeren van een andere taal acht de NVAO op grond van dit wetsvoorstel niet mogelijk.

F. De toets anderstalig onderwijs wordt via het overgangsrecht gefaseerd ingevoerd. De beoordeling zal tijdens de accreditatie plaatsvinden. Dit betekent dat op zijn vroegst acht jaar na inwerkingtreding van het wetsvoorstel alle opleidingen beoordeeld zijn, gelet op uitstel mogelijkheden en uitzonderingen binnen de accreditatierondes. De wetgever dient zich van de deze 'doorlooptijd' bewust te zijn.

Tot slot

Concluderend acht de NVAO het wetsvoorstel Taal en Toegankelijkheid in algemene zin uitvoerbaar, onder voorbehoud van één wijziging van het wetsvoorstel en specifieke aandacht voor de uitvoerbaarheid in lagere regelgeving. Het weglaten of aanpassen van de wet betreft het percentage waarmee wordt vastgesteld of een opleiding een toets anderstalig onderwijs dient aan te vragen, zoals gesteld in het wetsvoorstel (artikel 7.2, derde lid, sub c en d van de WHW). De NVAO acht deze werkwijze voor opleidingen en instellingen niet uitvoerbaar en niet handhaafbaar. Zowel op bestuurlijk als ambtelijk niveau is met uw departement afgesproken dat indien nodig eventuele wijzigingen van het wetsvoorstel met een Nota van Wijziging kunnen worden bewerkstelligd, zodat in een later stadium een aanpassing kan worden doorgevoerd.

Daarnaast is het voor de uitvoerbaarheid zeer wenselijk dat u de NVAO tijdig en effectief betreft bij het opstellen van criteria in de lagere regelgeving. De uitvoerbaarheid van dit wetsvoorstel is sterk afhankelijk van de invulling van de criteria.

Tot slot gaat de NVAO ervan uit dat de kosten die de NVAO maakt voor de uitvoering van dit wetsvoorstel adequaat worden meegewogen bij de vaststelling van de basisfinanciering van de NVAO.

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
 T.a.v. de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
 Mr. Drs. I.K. van Engelshoven
 Postbus 16375
 2500 BJ Den Haag

1. MOCW
 2. AGHBWE
 3. HOenS

Apeldoorn, 1 oktober 2019

Onderwerp: Toelatingsbeleid internationale studenten

Ministerie van OCW	
Zaaknr.	
Datum	02 OKT, 2019
Off.	
Directie	HOenS

Excellentie,

Op 6 mei 2019 stuurden wij u een brief met als onderwerp "toelatingsbeleid internationale studenten". In deze brief hebben wij onze bezorgdheid geuit over het ruimhartige toelatingsbeleid dat verschillende universiteiten hanteren ten behoeve van internationale studenten met een diploma vergelijkbaar met het Nederlandse HAVO diploma. Deze studenten worden ofwel rechtstreeks toegelaten tot de opleiding of tot een *pathway programme* dat de student in een jaar tijd moet klaarstomen tot het gewenste toelatingsniveau. Wij hebben tevens onze zorgen geuit omtrent de gevolgen daarvan op de kwaliteit en reputatie van het Nederlandse hoger onderwijs en het binair stelsel.

Over het bovenstaande hebben wij u een aantal vragen gesteld die tot op heden helaas nog onbeantwoord zijn gebleven. Via de NRT0 is ons gebleken dat u de Onderwijsinspectie heeft verzocht navraag te verrichten omtrent dit onderwerp, waarvoor onze dank.

Onlangs ontvingen wij van een aspirant student een toelatingsbrief van de Universiteit van Twente die goed illustreert hoe de toelating van een dergelijke "havo student" tot een *pathway programme* in zijn werk gaat. Graag delen wij deze brief met u, uiteraard volledig geanonimiseerd.

Hoogachtend,

5.1/2.e

Peter Birdsall

Chair of the Executive Board

Wittenborg University of Applied Sciences

UNIVERSITY OF TWENTE.
CENTRE FOR EDUCATIONAL SUPPORT
ADMISSION OFFICE

[REDACTED]

From: studentservices@utwente.nl

Date: February 20, 2019

Your reference: [REDACTED]

Subject:
Decision of your application for the University of Twente

Dear [REDACTED]

We thank you for your application to the University of Twente for the Bachelor's programme Computer Science and Engineering. The Admission Office has carefully evaluated your application.

We regret to inform you that the Admission Office has concluded that you cannot be admitted to the Bachelor's programme based on the information that you provided. This decision is based on the following ground(s):

- ☒ The overall level of your prior education does not meet the requirements for the programme as it is not equivalent to the Dutch VWO degree which is the minimal requirement for admission. We only accept student from a High School for the Gifted. On your documentations we cannot find such information.
- ☐ The subjects in your prior education do not meet the requirements for the programme.
- ☐ The grades obtained for relevant courses during your prior education are insufficient for admission.

Our decision is based on the databases (Nuffic and UK Naric) and our experience with your high school diploma.

You can however become eligible for admission if you successfully complete our foundation year at [Navitas](#). Navitas offers a Foundation Year for prospective students of the University of Twente who do not meet the entry requirements. If you believe this option offers you the opportunities you are looking for, please go [here](#) to apply. One of the Navitas admission officers will contact you and guide you through the application and enrolment procedures.

We do thank you for your interest in our University and wish you all the best in your future studies and career.

Kind regards,

5.1/2.e

Head Student Affairs & Services

University of Twente
Student Services | Admission Bachelor
Drienerlolaan 5
7522 NB Enschede, The Netherlands

If you disagree with the decision of the Admission Office you may submit a written appeal to the University of Twente within 6 weeks. The appeal can be sent to the following address: Complaints Desk Student Services (Vrijhof 239B), P.O. Box 217, 7500 AE Enschede, the Netherlands. Please note that the decision of the Admission Office will not be revised unless there are grounds for appeal (additional proof of admissibility).

nota

TER BESLUITVORMING
Aan: MOCW

Instemming NVAO onderwijs in een andere taal,
arbeidsmarktfixus en advies selectiecriteria door
Commissie Capaciteitsfixus

Hoger Onderwijs en
Studiefinanciering

Van

5.1/2.e

T +31 6 5.1/2.e

Datum

07 oktober 2019

Referentie

Bijlagen

Kopie voor

5.1/2.e

Reeds afgestemd met

Aantal pagina's

1

1. Aanleiding

In de nadere uitwerking van een aantal maatregelen voortkomend uit het wetsvoorstel taal en toegankelijkheid zijn nog een paar open punten. In deze nota benoemen wij deze punten en vragen wij uw akkoord. Mocht u akkoord zijn, dan zullen we dit verwerken in een nota van wijziging of wat betreft de advisering over selectiecriteria in het instellingsbesluit van de Commissie Capaciteitsfixus. Deze zullen wij u te zijner tijd voorleggen.

Het gaat om de volgende punten:

- in de uitvoeringstoets van de NVAO (d.d.PM) is aangegeven dat de NVAO de huidige genoemde ondergrens waarbij de verplichting voor instemming geldt, te laag vindt en moeilijke uitvoerbaar;
- bij het opzetten van de Commissie Capaciteitsfixus zijn vragen gesteld over de samenloop van een capaciteitsfixus en een arbeidsmarktfixus en waarom er bij de arbeidsmarktfixus geen rol voor de commissie is weggelegd. O.a. de 5.1/2.e van de Commissie Capaciteitsfixus (5.1/2.e) heeft deze vraag gesteld; en
- de 5.1/2.e heeft tevens vragen gesteld over de keuze van selectiecriteria die instellingen gebruiken bij opleidingen met een numerus fixus.

2. Kernpunten

Ondergrens instemming NVAO

- Volgens de NVAO is het bepalen van wat een deel van een opleiding is moeilijk uitvoerbaar. De verschillende keuzerichtingen en modaliteiten waar studenten gebruik van kunnen maken, maakt dat de bepaling van een deel van een opleiding niet eenvoudig is. Volgens de NVAO wordt dit anders als de ondergrens wordt opgehoogd; het aantal twijfelgevallen neemt dan af.
- In de huidige WTT is 'deel van een opleiding' gedefinieerd als:
 - de gehele propedeutische fase of de gehele afstudeerfase, of
 - 1/5 deel van de totale studielast (bij bacheloropleidingen, Ad-opleidingen of 2-jarige masteropleidingen), of

- 1/3 deel van de totale studielast (bij eenjarige masteropleidingen).

Voorstel

- N.a.v. de uitvoeringstoets van de NVAO wordt voorgesteld **de instemming van de NVAO alleen in te voeren voor het geval een opleiding volledig in een andere taal wordt verzorgd**. Voor het moeten hebben van beleid blijft dan wel gelden dat dat er moet zijn als een deel van een opleiding in een andere taal wordt verzorgd.
- Dit voorstel past bij de beleidslijn in de MvT dat in het geval een opleiding niet volledig in het Nederlands wordt verzorgd, de voorkleur uitgaat naar meertaligheid boven volledig anderstalig. De instemming (die door instellingen als inbreuk in de autonomie wordt ervaren) is pas nodig als de opleiding anderstalig is, en niet als er sprake is van een meertalige opleiding.
- Een opleiding **wordt geacht 'volledig' anderstalig te zijn als:**
 - de gehele opleiding in een andere taal wordt verzorgd,
 - 4/5 deel van de opleiding (qua studiepunten) in een andere taal wordt verzorgd (m.u.v. de eenjarige master), of
 - 2/3 deel van de eenjarige master opleiding (qua studiepunten) in een andere taal wordt verzorgd.
- De eerdere grenzen worden door dit voorstel dus eigenlijk omgedraaid als het gaat om de benodigde instemming.

>> Bent u akkoord met dit voorstel?

Arbeidsmarktfixus

- Naast overwegingen t.a.v. capaciteit, kan een beperkte arbeidsmarkt vraag ook reden zijn voor een instelling om een fixus te willen instellen. Een arbeidsmarktfixus is in de huidige situatie mogelijk via een ministeriële regeling.
- Momenteel maakt geen opleiding hiervan gebruik.
- Wel zien we dat in de praktijk opleidingen met een beperkte arbeidsmarkt vraag gebruik maken van het instrument capaciteitsfixus, zoals de opleiding Forensisch Onderzoek. Bij het recente voornemen van psychologie opleidingen voor aanvraag van een gezamenlijke fixus, spelen knelpunten ten aanzien van de doorstroom naar vervolgopleiding en arbeidsmarkt een rol evenals bij de discussie over een fixus op economie in het hbo.
- Arbeidsmarkt overwegingen worden met de huidige WTT echter niet door de Commissie Capaciteitsfixus meegewogen bij een aanvraag voor een capaciteitsfixus. N.B. De TK (VVD / CDA / CU) heeft bij haar inbreng over de WTT ook vragen ingebracht over de mogelijkheid en het gebruik van een arbeidsmarktfixus.
- Het is belangrijk dat dit soort opleidingen in de nieuwe situatie niet tussen wal en schip gaan vallen. Het is daarvoor nodig dat er ruimte blijft voor arbeidsmarkt overwegingen in het toestemmingsproces voor een fixus. Niet om dit als instrument te stimuleren, maar wel zodat instellingen het als ultimatum remedium met goede onderbouwing als optie kunnen gebruiken en voor de juiste fixus kiezen.
- Het zou dus wenselijk zijn als een instelling een aanvraag kan indienen voor een capaciteitsfixus of een arbeidsmarktfixus. En dat daar één loket voor komt, ten behoeve van de transparantie en ter voorkoming dat verschillende

procedures opportunistisch kunnen worden gebruikt. 5.1/2.e 5.1/2.e
pleit tevens voor een commissie die zowel fixi vanwege capaciteit als
fixi om arbeidsmarktoverwegingen kan beoordelen.

Voorstel

- **Voorgesteld wordt één loket voor de aanvraag van ofwel een capaciteits- ofwel een arbeidsmarktfixus.** Een instelling kan een aanvraag indienen voor een capaciteitsfixus of een arbeidsmarktfixus. Een geïntegreerde aanvraag wordt niet mogelijk. Waar een aanvraag voor een capaciteitsfixus namelijk geldt voor 1 aanvragende opleiding, zal uit een aanvraag voor een arbeidsmarktfixus per definitie de betrokkenheid van andere identieke opleidingen moeten blijken. Een arbeidsmarktfixus gaat immers de sector aan en niet alleen een instelling. Door dit te borgen via uitwerking in lagere regelgeving, stimuleren we samenwerking tussen instellingen en borgen we zo goed mogelijk de toegankelijkheid en de keuzevrijheid van studenten ook in het geval van een arbeidsmarktfixus. Een capaciteitsfixus kan uiteraard ook resultante zijn van samenwerking (bijvoorbeeld in de vorm van een sectorplan). Ook hier geldt dat in lagere regelgeving de waarde van die samenwerking zal worden uitgewerkt.
- **Helder proces voor instellingen:** Wanneer een aanvraag wordt gedaan voor een arbeidsmarktfixus, stelt de commissie een advies op voor de minister van OCW. De minister neemt een besluit: bij positief besluit wordt dit opgenomen in een ministeriële regeling (cf. artikel 7.56 WHW).

>> Bent u akkoord met dit voorstel?

Advisering over selectiecriteria door Commissie Capaciteitsfixus

- 5.1/2.e stelt voor dat de commissie bij de beoordeling van een capaciteitsprobleem ook een oordeel velt over de keuze van selectiecriteria die de opleiding hanteert. Dit vanuit de gedachte dat als we kansengelijkheid willen tegengaan ook kritisch gekeken zou moeten worden naar de gehanteerde selectiecriteria. We weten dat sommige selectiecriteria een negatief effect hebben op kansengelijkheid, bijvoorbeeld overgangscijfers van vwo 5 naar vwo 6. In dat opzicht snijdt 5.1/2.e een terecht punt aan. Tegelijkertijd is er een aantal (grote) bezwaren aan zijn voorstel:
 - er is geen wettelijke grondslag om dit mogelijk te maken. De instelling bepaalt zelf welke selectiecriteria zij gebruikt om de meest geschikte student te selecteren. Dat doen zij op basis van ten minste twee wettelijke criteria; en
 - we weten op dit moment nog vrij weinig over de effectiviteit van selectiecriteria. Sommige zijn goed onderzocht, bijvoorbeeld de eerder genoemde overgangscijfers. Daarvan weten we dat ze een voorspellende waarde hebben op studiesucces in het eerste jaar. En we weten dat met dit selectie criterium vooral 'witte meisjes' worden geselecteerd. Andere criteria zijn minder goed onderzocht. Denk bijvoorbeeld aan vragenlijsten. Met andere woorden: de keuze van selectiecriteria mee laten wegen in het advies voor een numerus fixus is risicovol.

Voorstel

Voorgesteld wordt om (deels) tegemoet te komen aan de wens van de voorzitter. Hieronder doen we daarvoor een voorstel (die na uw besluit zal worden besproken met de voorzitter):

- Het lid van Meenen heeft twee moties ingediend die raken aan de wens van de voorzitter:
 1. Motie I gaat over de onderbouwing en maximering van selectiecriteria. De motie verzoekt de regering om in het najaar met voorstellen te komen die eisen stellen aan de onderbouwing van gehanteerde selectiecriteria, gericht op kansengelijkheid en de kwantiteit van selectiecriteria te maximeren. We weten dat instellingen worstelen met de vraag hoe rekening te houden met kansengelijkheid bij selectie (zie het voorbeeld van overgangscijfers). Uit onderzoek van ResearchNed blijkt dat instellingen behoefte hebben aan meer kennis hierover.
 2. Motie II heeft betrekking op de expertgroep toegankelijkheid. Deze motie verzoekt de regering om een onafhankelijke expertgroep in te stellen die adviezen geeft aan het ministerie en instellingen over de toegankelijkheid van het hoger onderwijs.
- **Voorgesteld wordt deze moties te beleggen bij de commissie. Dat betekent dat instellingen de commissie kunnen vragen om een advies uit te brengen over de keuze van selectiecriteria.** Dit advies weegt niet mee in de beoordeling van een aanvraag voor een numerus fixus. Uitgangspunt voor toekenning van een numerus fixus blijft het capaciteitsprobleem.
- De commissie maakt jaarlijks een rapportage voor OCW waarin zij haar adviezen opneemt en reflecteert op stelselniveau. Op deze wijze wordt voor OCW inzichtelijk welke criteria (en hoeveel criteria) instellingen gebruiken om studenten te selecteren.

Deze optie komt tegemoet aan zowel de wens die bij instellingen leeft ('geef ons handvatten op het selectieproces te verbeteren') als de politieke wens ('meer onderbouwing bij de keuze van selectiecriteria'). Bovendien vraagt deze uitwerking geen wetswijziging.

>> Bent u akkoord met dit voorstel?

3. Toelichting/overige wijzigingen in de nota van wijziging:

Naast bovengenoemde punten, zullen onderstaande punten opgenomen worden in de nota van wijziging:

- bij TNE (transnationaal onderwijs, 100% verzorgen van opleiding in het buitenland) wordt de buitenlandse nevenvestiging (niet de vestiging in NL) uitgezonderd van de artikelen 1.3 en 7.2; en
- geregeld wordt dat – in lijn met vergelijkbare besluiten – voor de besluiten NVAO toets anderstalig onderwijs (instemming, instemming onder voorwaarden, geen instemming) de afdeling bestuursrechtspraak van de RvS in eerste en enige aanleg bevoegd is. Met het oog op belang van voortgang van het onderwijs en in lijn met accreditatiebesluiten.

Advies voor het voorportaal CWIZO

Advies van HO&S 5.1/2.e +31 6 5.1/2.e

Afgestemd met: WJZ

Agendapunt:

Onderwerp: Besluit tot wijziging van het Besluit uitvoering Wet arbeid vreemdelingen

Datum: 09 oktober 2019

Advies

Akkoord

[NB: er is een aantal minimale redactionele aanpassingen voorgesteld vanuit OCW, die worden door SZW verwerkt.]

Kern van het voorstel

- SZW is voornemens het Besluit uitvoering Wet arbeid vreemdelingen (hierna: BuWav) aan te passen, omdat een drietal knelpunten is gesignaleerd. Twee van deze knelpunten zijn direct aan onderwijs gerelateerd:
- *Vrijstelling van de tewerkstellingsvergunningsplicht voor studenten van buiten de EER voor medezeggenschap en bestuursfuncties*
- De bereikbaarheid van medezeggenschap en het uitoefenen van bestuursfuncties voor studenten van buiten de EER wordt als knelpunt ervaren. Deelname hieraan wordt nu gezien als 'arbeid' in het kader van de Wet arbeid vreemdelingen, waardoor onderwijsinstellingen een tewerkstellingsvergunning (TWV) moeten aanvragen.
- Met het voorstel van SZW kunnen studenten van buiten de EER gebruikmaken van het recht op medezeggenschap of een bestuursfunctie uitoefenen, zonder dat zij afhankelijk zijn van het aanvragen van een TWV door de onderwijsinstelling.
- *Verhoging van het aantal toegestane uren arbeid van 20 naar 32 uur voor studenten die een opleiding doen aan een Academie van Bouwkunst*
- Zes Academies van Bouwkunst hanteren voor de masterfase een onderwijsmodel waarin studie en arbeid worden gecombineerd, het zogenaamde 'concurrent model'. Studenten moeten minimaal 840 uur beroepservaring per jaar opdoen. Studenten voldoen na het afronden van de opleiding aan de eis van twee jaar werkervaring voor een inschrijving in het architectenregister.
- Sinds 2016 mogen niet-EER studenten aan de Academie 20 uur werken zonder dat de werkgever een TWV moet aanvragen. De strikte hantering van maximaal 20 uur per week arbeid leidt in de praktijk tot een belemmering voor studenten van buiten de EER om een studie aan een Academie te kunnen doen. Dit komt bijvoorbeeld doordat werkgevers er de voorkeur aan geven om studenten van een Academie voor 32 in plaats van 20 uur per week aan te nemen. Met de wijziging van het BuWav wordt het aantal uur verhoogd naar 32 uur.

Departementaal vertrouwelijk

- NB: Bovenstaande regeling is van toepassing op de instroom van de eerste 50 studenten per studiejaar, dit quotum is in de afgelopen jaren niet gehaald en hoeft dus niet opgehoogd te worden.

Inbreng OCW / spreekgeschets (passief)

- 5.1/2.1 + 5.2/1

Onderbouwing / raakvlakken OCW

Twee van deze knelpunten zijn onderwijsgerelateerd, namelijk de vrijstelling van de tewerkstellingsvergunningsplicht voor niet-EER studenten voor medezeggenschap en bestuursfuncties, en de verhoging van het aantal toegestane uren arbeid van 20 naar 32 uur voor studenten die een opleiding doen aan een Academie van Bouwkunst.

Krachtenveld (opvattingen andere departementen, politieke partijen en maatschappelijke organisaties)

- Er worden geen bezwaren vanuit de andere departementen verwacht. Mogelijk zal JenV een discussiepunt opbrengen tijdens de CWIZO (mbt een wijziging die geen onderdeel meer is van het wijzigingsbesluit), dit is niet onderwijsgerelateerd.
- In de kabinetsreactie bij het IBO worden maatregelen voorgesteld waarmee de instroom van niet-EER-studenten beheersbaar wordt gemaakt. Wellicht zouden er vragen kunnen opkomen wat de relatie van de voorgestelde wijzigingen in het BuWav is met het IBO, nu de BuWav-wijziging obstakels voor niet-EER-studenten wegneemt. De voorgestelde wijzigingen hebben geen directe raakvlakken met het IBO. Vanuit OCW oogpunt is het van belang dat alle studenten toegang hebben tot de medezeggenschap, zodat alle studenten zo goed mogelijk vertegenwoordigd worden. Ook is het vanuit OCW-oogpunt van belang dat groepen studenten aan bepaalde opleidingen dezelfde mogelijkheden hebben voor afronding van de opleiding en dat (waar mogelijk) belemmeringen (met betrekking tot tewerkstellingsvergunningen) worden weggenomen.

1. MOCW
2. AGHBWE
3. HOenS

Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
mevrouw mr. drs. I.K. van Engelshoven
Rijnstraat 50
2515 XP Den Haag

i.a.a. 5.1/2.e

onderwerp
toelatingsbeleid HO instellingen

kenmerk

datum
24 oktober 2019

Geachte mevrouw Van Engelshoven,

De Landelijke Commissie Internationale Student in het Hoger Onderwijs (verder: Landelijke Commissie) heeft de afgelopen maanden met veel interesse kennis genomen van de verschillende beleidsdocumenten aangaande het hoger onderwijs, waaronder het Interdepartementaal Beleidsonderzoek Internationalisering (verder: IBO), de Kabinetsreactie op het IBO en de Kamerbrief waarin u de hoofdlijnen van de Strategische agenda hoger onderwijs en onderzoek uiteenzet. De Landelijke Commissie is verheugd te lezen dat u de meerwaarde van internationalisering van het (hoger) onderwijs onderstreept, en beoogt overheidsbeleid te ontwikkelen dat kan bijdragen aan de positieve effecten van internationalisering. Daarnaast wenst u de negatieve effecten van internationalisering te beperken. Hetgeen past binnen de eerder uitgezette beleidslijn in uw visiebrief *Internationalisering in evenwicht* van 4 juni 2018.

Begrenzen van de absorptiecapaciteit

De in het IBO voorgestelde maatregelen heeft u in het Wetsvoorstel Taal en Toegankelijkheid merendeels overgenomen. Daarbij is onder meer aandacht voor de beheersbaarheid van de instroom van internationale studenten. Zoals in de verschillende rapporten, maar zoals u ook in uw Kabinetsreactie heeft benoemd, is er een grens aan de absorptiecapaciteit van het publiek bekostigd Nederlands hoger onderwijsstelsel binnen de huidige budgettaire randvoorwaarden. De Landelijke Commissie deelt deze zorgen over de absorptiecapaciteit die naar haars inziens op lange termijn een bedreiging kunnen vormen voor de kwaliteit van het Nederlands hoger onderwijs, en voor het welzijn van (internationale) studenten waar het gaat om de begeleiding en de krapte op de huizenmarkt.

Aanscherpen van het toelatingsbeleid

De roep vanuit het hoger onderwijsveld voor meer instrumenten te behoeve van de beheersbaarheid van de instroom van internationale studenten heeft de Landelijke Commissie bevestigd gezien tijdens het seminar, dat zij in oktober 2018 organiseerde met Nuffic en de Kommissie Buitenlands Studerenden. Tijdens deze bijeenkomst, waaraan beleidsambtenaren van OCW actief hebben bijgedragen, is gezamenlijk geconstateerd dat er onduidelijkheid bestaat over de mogelijkheden die bestaande wet- en regelgeving onderwijsinstellingen biedt om hun toelatingsbeleid vorm te geven. Dat wordt mede veroorzaakt door de tegenstrijden tussen onderwijs- (Whw) en de vreemdelingenwetgeving (Vreemdelingenwet 2000), waaraan ook in uw Kabinetsreactie wordt gerefereerd. De Landelijke Commissie acht het zeer waardevol dat u hernieuwde aandacht voor dit gecompliceerde onderwerp vraagt en is graag bereid hieraan een bijdrage te leveren aangezien de discussie ook de in de Gedragcode Hoger Onderwijs opgenomen studievoortgangsnorm en afmeldplicht bij de IND raakt.

De maatregelen die u voorstelt moeten voldoende mogelijkheden creëren voor de instellingen om hun toelatingsbeleid vorm te geven en capaciteitsproblemen te voorkomen. De Landelijke Commissie verwacht dat de instrumenten slechts ten dele een antwoord zullen vormen op de door de hoger onderwijsinstellingen geadresseerde problematiek. Wat met name ontbreekt is de mogelijkheid om een noodbeperking in te stellen wanneer een onderwijsinstelling geheel onverwacht wordt geconfronteerd met een, in verhouding tot voorgaande jaren, relatief groot aantal vooraanmeldingen van toelaatbare internationale studenten. De Landelijke Commissie roept hierbij graag de casus in herinnering waarbij een hogeschool in 2016 voor een relatief kleine opleiding 200 vooraanmeldingen ontving van studenten van buiten de EU/EER en geen wettelijke mogelijkheden tot haar beschikking had deze toestroom te reguleren. Kwalitatief goed onderwijs kan in gevaar komen als er onverwacht grote groepen internationale studenten, al dan niet van één nationaliteit of culturele achtergrond, zich inschrijven voor een opleiding. Een onderzoek naar de juridische mogelijkheid van een noodbeperking acht de Landelijke Commissie dan ook van groot belang. Zij doet het dringende verzoek hier op korte termijn aandacht aan te besteden en maatregelen te treffen, zo mogelijk nog in het thans lopende wetgevingstraject van het Wetsvoorstel Taal en Toegankelijkheid.

Verruimen van de selectiemogelijkheden

In het IBO zijn verschillende suggesties gedaan voor instrumenten die de selectiemogelijkheden voor bekostigde onderwijsinstellingen kunnen vergroten, zodat onderwijsinstellingen beter kunnen sturen op de instroom van internationale studenten. U geeft in de Kabinetsreactie aan dat u niet overtuigd bent van de noodzaak om selectiemogelijkheden te verruimen. De Landelijke Commissie betreurt dit daar een uitgebreider instrumentarium om te kunnen selecteren op culturele achtergrond dan wel nationaliteit kan bijdragen aan een qua diversiteit evenwichtige internationale samenstelling van een opleiding. De Landelijke Commissie begrijpt dat de mogelijkheden juridisch gezien beperkt zijn gezien het non-discriminatiebeginsel en de noodzaak de toegankelijkheid voor Nederlandse studenten te waarborgen. Het verdient aanbeveling om te onderzoeken of het mogelijk is om diversiteit als selectie criterium, zoals dat nu is toegestaan voor het kleinschalig onderwijs, uit te breiden. Daarbij staat voorop dat een heldere definitie zal moeten worden geformuleerd voor wat diversiteit inhoudt, evenals voor het concept *international classroom*.

Faciliteren van het leren van de Nederlandse taal

De in het wetsvoorstel voorgestelde maatregelen met betrekking tot het taalbeleid moeten een bijdrage leveren aan een meer weloverwogen beleid van de onderwijsinstellingen. Het gaat daarbij onder meer om de beheersing van de Nederlandse taal. Uw voorstel is om het huidige artikel 1.3 Whw aan te passen opdat het ook van toepassing zal zijn op anderstalige studenten. Met ondertekening van de Gedragscode Hoger Onderwijs hebben de hoger onderwijsinstellingen het belang onderschreven om internationale studenten in de gelegenheid te stellen de Nederlandse taal te leren en culturele vaardigheden op te doen. Tijdens het eerder genoemde seminar Gedragscode was er brede instemming met het feit dat het leren van de Nederlandse taal de verbinding met Nederland versterkt, het studentenwelzijn bevordert en de kans op een baan in Nederland na het afstuderen vergroot. Een van de vervolgacties uit het seminar is dat wordt onderzocht hoe onderwijsinstellingen gevolg geven aan deze inspanningsverplichting, en hoe bestaande *best practices* kunnen worden gedeeld. Hiervoor kan gedacht worden aan het verzorgen van MOOCS Nederlandse taalvaardigheid. Deze worden nu nog enkel in de markt gezet via de eigen website van de onderwijsinstelling, waardoor ze voor de (aankomende) internationale student soms moeilijk vindbaar zijn. Het verdient aanbeveling het aanbod op een onlineplatform, als bijvoorbeeld Study In Holland, te presenteren opdat de vindbaarheid vergroot wordt en studenten in de gelegenheid te stellen voor zij naar Nederland komen, dan wel gedurende hun verblijf in Nederland, de Nederlandse taal te leren.

Verbetering van de taalvaardigheid van docenten

In het IBO is vastgesteld dat de Engelse taalvaardigheid van docenten over het algemeen voldoende is, maar dat niettemin 16% van de internationale studenten ontevreden is over de Engelse taalvaardigheid van docenten. Dit laat zien dat er ruimte is voor verbetering. In de Kabinetsreactie merkt u terecht op dat de onderwijsinstellingen hierover onderling afspraken hebben gemaakt. De leden van de VSNU hebben afgesproken dat docenten en hoogleraren met een vast dienstverband de onderwijstaal minimaal op C1-niveau moeten beheersen. Daarnaast hebben de hoger onderwijsinstellingen zich in de Gedragscode Hoger Onderwijs verplicht erop toe te zien dat docenten de taal waarin het onderwijs wordt gegeven voldoende beheersen. De Landelijke Commissie zal de bevinding van het IBO meenemen in de evaluatie van de Gedragscode Hoger Onderwijs, waarbij zal worden verkend of de afspraak in het veld, te weten beheersing van de onderwijstaal door docenten en hoogleraren op minimaal C1-niveau, kan worden vastgelegd in de Gedragscode Hoger Onderwijs.

Afbouw subsidie Neso-kantoren

In lijn met het IBO-voorstel kondigt u in de Kabinetsreactie aan de subsidie voor de Neso-kantoren af te bouwen. U geeft aan voornemens te zijn de vrijgekomen middelen in te zetten voor versterking van de kennisdiplomatie via onderwijs- en wetenschapsattachés. De Neso-kantoren zijn veelal het eerste contactpunt voor aankomende internationale studenten. Zij vervullen een waardevolle rol waar het gaat om het informeren en begeleiden van internationale studenten die in Nederland willen studeren, maar ook aan Nederlandse studenten die naar het buitenland gaan. Daarnaast zorgen de Neso-kantoren voor Nederlandse taallessen voor studenten die naar Nederland gaan, geven ze studenten objectieve informatie over zaken als huisvesting, en checken ze de diploma's en Engelse taalvaardigheid van Chinese studenten. De Landelijke Commissie heeft zorgen of deze functionaliteiten voldoende worden gewaarborgd door de inzet van onderwijs- en wetenschapsattachés. Zij verzoekt u het voorstel om de subsidie af te bouwen in heroverweging te nemen en het gesprek aan te gaan met de koepelorganisaties in het hoger onderwijs en Nuffic.

De internationalisering van het Nederlandse hoger onderwijs is van groot belang voor de Nederlandse samenleving en kenniseconomie. Het is daarom van belang dat we gezamenlijk ervoor zorgen dat de positieve effecten van internationalisering worden gewaarborgd, en daar waar mogelijk worden geoptimaliseerd. Het Wetsvoorstel Taal en Toegankelijkheid bevat instrumenten om de neveneffecten van internationalisering te ondervangen, maar lijkt met name daar waar het gaat over de beheersbaarheid van de instroom nog onvoldoende instrumenten te bieden voor de onderwijsinstellingen. De Landelijke Commissie hoopt dat u mogelijkheden ziet om bovenstaande suggesties onderdeel te laten uitmaken van het wetsvoorstel.

De Landelijke Commissie ziet vanuit haar onafhankelijke positie een rol voor zichzelf weggelegd in het samenbrengen en verbinden van partijen door bijeenkomsten te organiseren waarbij beleid en praktijk elkaar kunnen ontmoeten. Graag doe ik u hierbij het aanbod, dat ik ook bij Feite Hofman directeur hoger onderwijs en studiefinanciering heb neergelegd, om een symposium te organiseren wanneer het ministerie dat rond een bepaald thema wenst, dat verwant is aan de bepalingen van de Gedragscode Hoger Onderwijs.

Met vriendelijke groet,
namens de Landelijke Commissie,

5.12.8

ir. J.E.J. van Bergen
voorzitter Landelijke Commissie Gedragscode Hoger Onderwijs

cc: voorzitters van de koepelorganisaties in het hoger onderwijs: NRTU, VH en VSNU

nota

TER BESLUITVORMING
Aan: MOCW

Hoger Onderwijs en
Studiefinanciering

Van

5.1/2.e

T +31 6 5.1/2.e

5.1/2.e

T +31 6 5.1/2.e

Aangepaste nota n.a.v. Verslag bij Wetsvoorstel taal en
toegankelijkheid

Datum
30 oktober 2019

Referentie

Bijlagen

Kopie voor

Reeds afgestemd met

Aantal pagina's
1

Doel

Hierbij ontvangt u de aangepaste nota n.a.v. het verslag bij het Wetsvoorstel taal en toegankelijkheid.

Besluiten door ondertekening

Indien u akkoord bent, graag ondertekening van bijgevoegde;

1. Nota naar aanleiding van het verslag; en
2. En de bijlagen van de nota #
 - Toelichting bij de nota van wijziging; en
 - Aanbiedingsbrief aan de voorzitter van de TK.

Toelichting

- U heeft bij de volgende passage (opgenomen in de nota bij de nota van wijziging op het wetsvoorstel Taal en Toegankelijkheid) een vraagteken geplaatst:

Het wetsvoorstel regelt dat aan de toestemming voor een capaciteitsfixus voorschriften kunnen worden verbonden, en in de toelichting bij het voorstel staat dat bijvoorbeeld kan worden voorgeschreven dat een instelling zich moet inspannen de capaciteit te vergroten. Naar aanleiding van kritiek hierop van de SGP en omdat een dergelijk voorschrift bij nader inzien teveel ingrijpt in de instellingsautonomie en inrichtingsvrijheid, is in de beantwoording opgenomen dat de regering een dergelijk voorschrift niet zal opleggen, gezien de autonomie en vrijheid van inrichting van instellingen. Naar verwachting zal deze beantwoording positief landen in het veld (en de Kamer).

- Hieronder leggen wij (duidelijker) uit waarom wij voorstellen om dit voorschrift niet op te nemen:
 - Op het moment dat voorgeschreven wordt dat een instelling zich moet inspannen om de capaciteit te vergroten dan verwachten we dat ze daar iets mee doen (want er wordt een inspanning voorgeschreven);
 - Daarmee zeggen we feitelijk dat een instelling het onderwijs/de organisatie anders moet inrichten om tot een grotere capaciteit van een bepaalde opleiding te komen;
 - Dit is een (grote) inbreuk op de autonomie of de inrichtingsvrijheid. De vrijheid van inrichting van een instelling is niet absoluut. Daar morgen eisen aan gesteld worden, maar dat mag alleen als de eis of het kader voor die eis in de wet in formele zin is neergelegd;
 - De bevoegdheid om voorschriften te stellen is niet zo'n kader. Dat is te onbepaald;
 - We mogen wel voorschriften stellen, maar die mogen dan niet in strijd zijn met de vrijheid van inrichting. Een voorschrift die door u eventueel zou kunnen worden gesteld is om als instelling contact op te nemen met een andere instelling die dezelfde opleiding aanbiedt om te bezien of samenwerking mogelijk is; en
 - Tot slot, deze passage levert – om de bovengenoemde redenen – veel weerstand op bij instellingen.

nota

TER VOORBEREIDING
Aan: MOCW

voorbereiding plenair debat – wetsvoorstel taal en
toegankelijkheid

Paraaf BOA
Datum

Paraaf DGHBWE
Datum

Debat

Op woensdag 11 december vanaf 15.20 staat het plenaire debat over het wetsvoorstel taal en toegankelijkheid gepland. Van 09.00-09.45 vindt het vooroverleg plaats hier in de Hoftoren.

Inmiddels hebben we de tweede ronde schriftelijke Kamervragen ontvangen en is een tweede nota van wijziging op het wetsvoorstel in de maak. U ontvangt de betreffende stukken separaat van het voorbereidingsdossier. De nota naar aanleiding van het nader verslag en de tweede nota van wijzigingen worden voor de plenaire behandeling bij de Kamer ingediend.

Delegatie

De ambtelijke ondersteuning in de Tweede Kamer bestaat uit 5.1/2.e (in plenaire zaal). In de ambtenarenkamer nemen plaats: 5.1/2.e (MBO),

5.1/2.e, 5.1/2.e (WJZ), 5.1/2.e, 5.1/2.e, 5.1/2.e

5.1/2.e, 5.1/2.e, 5.1/2.e, 5.1/2.e, 5.1/2.e

en 5.1/2.e (allen HO&S).

Spreekgeschets

De spreekgeschets is opgedeeld in een kort introductiestatement, en spreekgeschetsen op vier thema's, hierbij de volgorde in het wetsvoorstel volgend (taalbeleid, toegankelijkheid, instellingscollegegeld, eigen bijdragen). In de bijlagen vindt u het eerste concept van deze spreekgeschets. Verder vindt u in de

Directie

HO&S

Van

5.1/2.e

+31 6 5.1/2.e

Datum

2 december 2019

Referentie

Bijlagen

Concept spreekgeschets
Kern-factsheets
Schema

Kopie voor

Reeds afgestemd met

Aantal pagina's

9

bijlagen een aantal kern-factsheets, en een overzicht van de maatregelen en mogelijke politieke steun.

Belangrijkste onderwerpen

Overgaan op anderstalig onderwijs

- Taalbeleid en meerwaardecriterium(artikel 7.2 WHW): met name het CDA, SP en SGP zetten vraagtekens bij de overgang van het 'noodzaak-criterium' naar 'meerwaarde-criterium'. In de beantwoordingslijn is aangegeven dat deze aanpassing – in lijn met het Regeerakkoord - een modernisering is van de wet, waarbij ruimte wordt gemaakt voor maatwerk. In vergelijking met de tijd waarin het noodzaakvereiste is geïntroduceerd, is de wereld meer geglobaliseerd. Wel dient een instelling bewuster taalbeleid te voeren en komt er voor opleidingen die voor een substantieel deel anderstalig zijn een toets. N.a.v. de uitvoeringstoets van de inspectie is het wetsvoorstel aangepast. Zo dient een instelling die een anderstalige opleiding verzorgt (= meer dan twee derde deel van de studielast in een andere taal), instemming te vragen bij de NVAO, die (i.t.t. de inspectie) goed in staat is een inhoudelijke beoordeling van de meerwaarde te doen.
- Toetsing & handhaving 7.2: het CDA, SP, en de SGP zijn kritisch over het toezicht en de handhaving. Men vraagt zich af of de inspectie daadwerkelijk betere handvatten voor toezicht krijgt, en vraagt naar de onderbouwing van de gekozen ondergrens voor de plicht tot opstellen taalbeleid (1/3 deel of meer anderstalig) en vragen instemming NVAO (2/3 deel of meer anderstalig). Ook is men kritisch over de concrete invulling van het begrip 'meerwaarde' en of dit wel toetsbaar is voor de NVAO en het niet te makkelijk maakt voor instellingen om naar anderstalig onderwijs over te schakelen. In de beantwoordingslijn wordt aangegeven dat het 'meerwaardecriterium' nader bij amvb wordt geconcretiseerd, met betrokkenheid van alle relevante partijen (NVAO, inspectie, CDHO).

Uitdrukkingsvaardigheid Nederlandse taal

- Bevorderen Nederlandse uitdrukkingsvaardigheid ook voor niet-Nederlandstalige studenten (artikel 1.3, vijfde lid): GroenLinks vraagt zich af wat de noodzaak is 1.3 uit te breiden naar anderstalige studenten. De VVD hecht aan meertalige opleidingen, en is tegen het verplichten van

Nederlandse taalbeheersing voor buitenlandse studenten (dit is nu ook niet het geval). Het CDA ziet wel graag de uitbreiding van artikel 1.3 voor alle studenten.

- Invulling bij amvb van de inspanningsverplichting naar concrete voorschriften (artikel 1.3, zesde lid): deze mogelijkheid in het wetsvoorstel ziet enkel op Nederlandstalige studenten. Het CDA vraagt zich af waarom de norm niet ook geconcretiseerd wordt voor anderstalige studenten.

Toegankelijkheid (capaciteitsfixus en arbeidsmarktfixus)

- Toestemmingsvereiste capaciteitsfixus: VVD, SP en CU hebben vragen over de noodzaak van het toestemmingsvereiste en stellen dat ook achteraf kan worden getoetst. De coalitie was het eens over toetsen vooraf, maar het is niet zeker waar de VVD en de CU nu staat gezien de vragen van hun kant in de eerste ronde van de schriftelijke Kamervragen. In de beantwoordingslijn is aangegeven, dat – in lijn met het Regeerakkoord – een fixus altijd zorgt voor een beperking van de toegankelijkheid van het onderwijs voor de student en negatieve gevolgen heeft voor de kansengelijkheid. Om te voorkomen dat een instelling te lichtvaardig een numerus fixus instelt, is gekozen voor toetsing vooraf.
- Capaciteitsfixus op een anderstalig traject: het CDA, GroenLinks, SP, en CU maken zich zorgen over het mogelijke risico van segregatie tussen anderstalige trajecten en Nederlandstalige trajecten. Deze zorg wordt niet gedeeld, omdat een fixus is bedoeld als een tijdelijk instrument om een capaciteitsprobleem te ondervangen. Bovendien mag worden verondersteld dat de kwaliteit tussen een anderstalig traject en de rest van de opleiding niet uiteenlopen, omdat de eindtermen en de studielast van het traject gelijk zijn aan die van de opleiding.
- Arbeidsmarktperspectief meenemen bij capaciteitsbeoordeling: VVD, CDA, en de CU hebben vragen over het betrekken van de arbeidsmarktbehoefte bij het beoordelen van een aanvraag voor een capaciteitsfixus. In de beantwoordingslijn is aangegeven dat beoogd wordt om met de regeling procedureel aan te sluiten bij het proces van de capaciteitsfixus, zodat de commissie capaciteitsfixus tevens over de wenselijkheid van het vaststellen door de minister van een arbeidsmarktfixus advies kan geven. Dit is in de nota van wijziging meegenomen. In de tweede ronde

schriftelijke vragen vraagt het CDA om rekening te houden met regionale arbeidsmarktverschillen.

Sturing op studentenstromen

- Talentstrategie en mogelijkheden tot sturen: met name de VVD heeft veel vragen rondom de mogelijkheden tot sturen op studentenstromen. De SGP zet vraagtekens bij de publieke taak van de overheid om ook onderwijs te verzorgen aan niet-EER-studenten. In de beantwoordingslijn is gerefereerd aan de huidige aantrekkingskracht van het Nederlandse hoger onderwijs en de strategie over kennisbeleid die momenteel wordt ontwikkeld. T.a.v. het sturen op specifieke (nationaliteiten) studenten, wordt geantwoord dat alle internationale studenten economische baten opleveren voor Nederland, en dat onderscheid op nationaliteit bovendien juridisch niet realistisch is. Ook geeft u aan dat u de disbalans in EER-studentenstromen Europees heeft geagendeerd.

Wisselgeld

Er zijn een aantal zaken waarop u mogelijk punten kunt weggeven. Het gaat om de volgende punten:

- Integraal taalbeleid: in het wetsvoorstel geldt nu alleen de verplichting taalbeleid op te stellen als een instelling op grond van art. 7.2 anderstalig onderwijs wil verzorgen. CDA en VVD hebben vragen gesteld over een "integraal taalbeleid", waarin de instelling ook ingaat op de inspanningsverplichting tot het bevorderen van de NLse uitdrukkingsvaardigheid (artikel 1.3). Dit punt kan weggegeven worden.
- Altijd taalbeleid: in het wetsvoorstel (7.2 WHW) is nu opgenomen dat vanaf 1/3 deel anderstalig onderwijs een instellingsbreed taalbeleid noodzakelijk is. O.a. de SGP heeft hier een vraag over gesteld, waarom dit niet te allen tijde noodzakelijk is (ook onder het 1/3 deel). Als u hierin meegaat, betekent dit een strengere koers, omdat dan instellingen een instellingsbreed taalbeleid nodig hebben, ook als ze anderstalig onderwijs geven onder de 1/3 grens. Het kan wel geregeld worden.

- Noodremcap niet-EER studenten: in de kabinetsreactie op het IBO heeft u aangegeven dat u de mogelijkheid tot een noodremcap wil verkennen. Met name de VVD vraagt nu al om uitwerking van een dergelijke cap. Het is een logische vraag, maar wij zijn momenteel nog volop aan het uitzoeken of het mogelijk en wenselijk is, en zo ja hoe. Er zijn nog tal van vragen over waar de grens dan ligt. Naast de juridisch vraagstukken – bijvoorbeeld rondom gelijke behandeling en de spelregels aanpassen tijdens het lopende proces – zijn er ook beleidsmatige vraagstukken die nadere uitwerking behoeven. Zoals, wanneer is het een exorbitant aantal internationale studenten dat zich aanmeldt? Wie beoordeelt dit? En op basis waarvan wordt vervolgens bepaald welke en hoeveel niet-EER-studenten worden toegelaten? Ook is de noodzaak voor een dergelijke maatregel nog niet helder (de vraag is hoe vaak deze situatie echt voorkomt), die omvangrijke wetswijziging inhoudt (en ook daarom niet kan meelopen in de WTT).
- Regionale arbeidsmarktfixus: de wettelijke bepaling – die nog nooit is gebruikt – geeft de mogelijkheid om voor een opleiding, op alle universiteiten en hogescholen waar die opleiding wordt verzorgd, een arbeidsmarktfixus in te stellen (landelijke samenwerking). Het is op basis van de wet niet mogelijk om daarbij bepaalde instellingen van de fixus uit te sluiten, of voor één regio een fixus in te stellen (regionale samenwerking). Er is nu geen noodzaak om over te gaan op differentiatie tussen regio's, en de vereiste landelijke samenwerking bij een arbeidsmarktfixus is als standaard werkwijze nuttig om te borgen dat gezamenlijke afwegingen met vergelijkbare opleidingen worden gemaakt. Mocht een van de partijen graag meer ruimte willen voor differentiatie tussen regio's, (o.a. CDA vraagt naar regionale verschillen m.b.t. macrodoelmatigheid in huidige ronde vragen) dan kan dit mogelijk gemaakt worden. In de uitwerking zal dan wel scherp gekeken moeten worden naar hoe dit vorm krijgt, om onwenselijke effecten als een waterbedeffect bij andere instellingen te voorkomen en de voordelen van bredere samenwerking niet te verliezen.

Niet-EER studenten en publieke taak

- Momenteel valt onderwijs aan niet-EER-studenten binnen de publieke taak van de overheid (instellingen krijgen voor onderwijs aan deze studenten echter geen studentgebonden bekostiging).
- De VVD en de SGP hebben vragen over de publieke taak als Nederlandse overheid voor het verzorgen van onderwijs aan niet-EER studenten, en de mogelijkheid van een cap op niet-EER-studenten.
- Momenteel is onze lijn dat een fundamentele wijziging van de WHW om een cap op niet-EER-studenten mogelijk te maken onwenselijk is, ook omdat specifiek de instroom van niet-EER-studenten niet als problematisch wordt ervaren door de meeste instellingen.
- Een Europese Richtlijn (2016/801/EU) waarin staat dat lidstaten géén beperkingen mogen stellen aan het aantal niet-EER-studenten staat in de weg dat wij als overheid een cap op niet-EER-studenten instellen. Deze richtlijn staat er echter niet aan in de weg dat aan de onderwijsinstelling die bevoegdheid wordt gegeven.
- Binnen ons huidige Nederlandse stelsel en de WHW kunnen wij echter deze bevoegdheid ook niet zomaar aan instellingen geven. Het mogelijk maken van een cap op niet-EER-studenten, ingesteld door instellingen, zou een fundamentele wijziging van de WHW behoeven.
- We zien als enige manier om dit mogelijk te maken, het regelen dat de wettelijke taak voor onderwijs aan niet-EER-studenten als zodanig er niet meer is en daarmee het recht op toegang tot onderwijs niet meer geldt voor niet-EER-studenten. Dit betekent dat onderwijs aan niet-EER-studenten buiten de publieke taak van de overheid komen te vallen, en als economische activiteit worden aangemerkt.
- Dit vergt een fundamentele stelselwijziging. Ook zal dit in de praktijk consequenties hebben voor de organisatie en sturing van het hoger onderwijs. Zo zal onderwijs aan niet-EER-studenten onder de reikwijdte van de mededingings- en staatssteunregels vallen. Hierdoor moeten instellingen gescheiden boekhoudingen gaan hanteren om te voorkomen dat er sprake is van kruissubsidiëring. Ook mogen instellingen dan onderling geen marktverdelingsafspraken maken over toelating van niet-EER-studenten of tarieven afstemmen.
- Ook verliest de overheid hiermee de sturing op instellingen ten aanzien van onderwijs aan niet-EER-studenten (zo zouden instellingen er voor

kunnen kiezen grote inzet te plegen op het aantrekken van niet-EER-studenten).

Steun en weerstand relevante maatschappelijke spelers

Op het moment van schrijven van deze nota hebben we vooralsnog drie steun/oproepbrieven ontvangen:

ISO:

- Het is ISO is blij met het wetsvoorstel. Zij vinden het belangrijk dat de opleidingscommissies instemmingsrecht krijgen op het taalbeleid. Ze hopen dat ook internationale studenten goed betrokken worden bij de medezeggenschap. Ook de toetsing door NVAO op anderstalig onderwijs kan op hun goedkeuring rekenen, evenals de maatregelen rondom numerus fixus. Waarbij zij wel een rol zien voor de medezeggenschap voor studenten bij het instellen van een numerus fixus.
- Het ISO doet een aantal concrete voorstellen voor betere integratie van internationale studenten, en ziet hier vooral een rol voor instellingen. In het verlengde hiervan zijn zij ook blij met de aanpassing van artikel 1.3 en de aandacht voor de Nederlandse uitdrukingsvaardigheid bij internationale studenten. Zij zijn niet voor verplichting van Nederlandse vakken binnen anderstalige opleidingen, maar vinden het aan de student zelf om van aanbod gebruik te maken.
- Verder doet het ISO suggesties om de positie van de internationale student te monitoren (deze monitor voeren zij uit, maar zien graag dat OCW hier een rol pakt), om de inkomsten uit het collegegeldtarief te besteden aan de kwaliteit van het onderwijs, en om de financiële ondersteuning voor internationale studenten goed in te richten.

BON:

- In deze brief beschrijft BON een zestal amendementen op artikel 7.2. Deze zijn gericht op verdergaande bescherming van de Nederlandse taal dan nu voorzien. Ze willen explicieter opnemen dat de Nederlandse taal(vaardigheid) moet worden beschermd, en de toegankelijkheid moet worden geborgd.
- Over het algemeen raden we af om met deze amendementen mee te gaan, omdat ze onwenselijk veel verder gaan dan expliciet gekozen is met

de huidige WTT, wetstechnisch niet nodig zijn of omdat ze overlap vertonen met artikel 1.3 en daarmee de wet compliceren.

Landelijke Commissie Internationale Studente in het Hoger Onderwijs:

- De Landelijke Commissie heeft zorgen over de absorptiecapaciteit van het hoger onderwijsstelsel. De Commissie wil graag hernieuwde aandacht voor de tegenstrijdigheden tussen de WHW en de Vreemdelingenwet 2000. Ook vragen zij om een noodbeperking wanneer een instelling geheel onverwacht wordt geconfronteerd met een hoog aantal vooraanmeldingen van toelaatbare internationale studenten.
- De Commissie ziet graag meer aandacht voor het verbreden van het instrumentarium tot selectiemogelijkheden en beperken van instroom op internationale studenten.
- De Commissie onderschrijft het belang voor het stimuleren van de Nederlandse taalvaardigheid voor buitenlandse studenten.
- In haar evaluatie van de Gedragscode Hoger Onderwijs, zullen zij de beheersing van de onderwijstaal in het Engels door docenten en hoogleraren op minimaal C1-niveau meenemen. En verkennen of dit kan worden vastgelegd in de Gedragscode Hoger Onderwijs.
- Tenslotte, laten zij weten de afbouw van de subsidie van de Neso-kantoren te betreuren.

Koepels en LSVb

De koepels en de LSVb hebben eerder in het traject, met name rondom de internetconsultatie, hun belangrijkste punten naar voren gebracht.

- Van de VSNU weten we dat ze het taalbeleid te ingrijpend vinden, waarbij ze aangeven dat de nieuwe wetgeving tot meer werkdruk leidt. Voor de VH geldt hetzelfde. Zij geven ook aan dat met name de verengelsing een onderwerp van discussie is binnen het wetenschappelijk onderwijs.
- De VSNU heeft in het eerdere traject aangegeven dat zij graag meer sturingsmogelijkheden zien voor het selecteren op diversiteit in het kader van het concept international classroom.
- De LSVb ziet graag dat eventuele meeropbrengsten van het instellingscollegegeldtarief voor niet-EER studenten ingezet worden voor kwaliteitsverbetering van het onderwijs, en betere begeleiding van internationale studenten. Ook maakt de LSVb zich zorgen over een

mogelijk risico van segregatie tussen de anderstalige en Nederlandstalige trajecten.

Bijlage – schema

Maatregel	Voor	Tegen/twijfels	Onduidelijk
Modernisering 7.2 (van noodzaak naar meerwaarde)	VVD D66	CDA (twijfelt of voldoende is, wil juist strenger, wel blij met toetsing en handhaving) SP (wil strenger) SGP (wil strenger)	PvdA GroenLinks CU
Stimuleren NLs uitdrukingsvaardigheid voor alle studenten (1.3)	CDA (maar wil verplichting voor buitenlandse studenten) VVD (maar wil géén verplichting voor buitenlandse studenten) CU? D66		PvdA GroenLinks (begrijpen het, maar twijfels bij noodzaak en extra werkdruk) SP
Toestemmingsvereiste vooraf toetsen	GroenLinks CDA (wil mogelijk lagere grens) D66 SGP	SP VVD? (vragen over noodzaak toetsing vooraf in 1 ^e schriftelijke ronde) CU? (vragen over noodzaak toetsing vooraf in 1 ^e schriftelijke ronde)	PvdA
NF op anderstalig traject	VVD CDA (twijfels over risico segregatie) D66		GroenLinks (twijfels over risico segregatie) SP (twijfels over risico segregatie) CU (twijfels over risico segregatie) PvdA
Differentiatie instellingscollegegeld (max. EER // nieuw min. voor niet-EER)	VVD CDA D66		CU PvdA GroenLinks SP
Eigen maatregelen (bijdragen diplomawaardering & toetsen)	VVD CDA D66		CU PvdA GroenLinks SP

nota

TER INFORMATIE
Aan: MOCW

Hoger Onderwijs en
Studiefinanciering

Van

5.1/2.e

T +31 6 5.1/2.e

Datum

18 maart 2020

Referentie

Bijlagen

Kopie voor

Reeds afgestemd met
WJZ

Aantal pagina's
3

Uitwerking lagere regelgeving WTT

Aanleiding

Het wetsvoorstel taal en toegankelijkheid (WTT) ligt momenteel ter behandeling bij de Eerste Kamer. De Eerste Kamer heeft op 3 maart jl. een voorlichtingsaanvraag bij de Raad van State ingediend. Deze voorlichtingsvraag ziet specifiek op de begrenzing van niet-EER studenten binnen een capaciteitsfixus en de verhouding van deze maatregel tot de Europese en internationale wetgeving. Door dit voorlichtingsverzoek loopt de behandeling van de WTT in de Eerste Kamer vertraging op. Om te komen tot een zorgvuldige en werkbare invulling van de maatregelen omtrent taal (de uitwerking van meerwaarde en van de verplichting om iets aan Nederlandse taalvaardigheid te doen) is goed overleg met de betrokken partijen (o.a. koepels, NVAO en instellingen) nodig. Dit overleg wordt op dit moment gevoerd en vergt ook de nodige tijd. Waarbij momenteel de prioriteit van gesprekspartners bij Corona ligt. Tenslotte staat dit onderwerp niet op de prioriteitenlijst van de Tweede Kamer, dus we gaan ervan uit dat de Tweede Kamer begrijpt dat de uitwerking wat vertraging oploopt.

Middels verschillende aangenomen moties heeft de Tweede Kamer gevraagd om voorhang van de lagere regelgeving rondom de taalbeleid maatregelen. In deze nota informeren we u over de herziene planning voor de uitwerking van de taalbeleid maatregelen, alsook de uitwerking van de lagere regelgeving voor de begrenzing van niet-EER studenten binnen een capaciteitsfixus.

Voor de volledigheid geven we ook een stand van zaken van de uitwerking van de overige maatregelen in lagere regelgeving.

Toelichting taalbeleid maatregelen

De Tweede Kamer heeft verzocht zowel de amvb van artikel 1.3 WHW (stimuleren van de Nederlandse uitdrukkingsvaardigheid voor alle studenten, en concretisering van de norm voor Nederlandstalige studenten), als de amvb ter uitwerking van artikel 7.2 WHW (meerwaarde criterium) vóór 1 juni 2020 bij de Tweede Kamer voor te hangen.

Momenteel zijn wij volop bezig met de uitwerking van deze amvb's. De complexiteit van de uitwerking, inclusief de goede afstemming met andere

partijen vergt tijd. Waarbij ook de aandacht voor Corona zorgt dat gesprekspartners hun prioriteiten elders hebben. Dit betekent dat wij voor 1 juni op hoofdlijnen een brief aan de Tweede Kamer kunnen sturen. In die brief kan ook aandacht besteed worden aan de stand van zaken van uitvoering van diverse moties die tijdens de Kamerbehandeling van de WTT zijn aangenomen.

De gedetailleerde uitwerking van de amvb's zal na de zomer afgerond worden, en dit betekent ook dat de voorhang niet plaats zal vinden voor 1 juni. Hiermee wordt dus afgeweken van de toezegging dat de amvb rondom Nederlandse taalvaardigheid voor alle studenten voor 1 juni zou worden voorgehangen. Voor de AMvB rondom meerwaarde van anderstaligheid geldt dat is toegezegd dat de Tweede Kamer hier voor 1 juni nader over wordt geïnformeerd. Dat gebeurt dus nog steeds steeds middels de Kamerbrief.

Op 3 juni staat vooralsnog een AO internationalisering gepland. De Kamerbrief rondom de uitwerking van de lagere regelgeving over het taalbeleid zal volgens de herziene planning dan al bij de Kamerleden zijn. Mogelijk biedt dit ook ruimte om eventuele nadere opmerkingen mee te kunnen nemen in de concretisering van de maatregelen.

Toelichting stand van zaken overige maatregelen WTT

Maatregelen toegankelijkheid (numerus fixus)

Begrenzing van het aantal niet-EER studenten

Momenteel ligt er een voorlichtingsaanvraag van de Eerste Kamer aan de Raad van State over de begrenzing van het aantal niet-EER studenten binnen een capaciteitsfixus. Deze voorlichtingsaanvraag kan gevolgen hebben voor dit onderdeel in de uitwerking van de lagere regelgeving. Deze uitwerking in de lagere regelgeving voor deze begrenzing en daarbij ook de noodremprocedure voor niet-EER studenten starten we na de voorlichting van de Raad van State. De consequentie hiervan is dat deze regelgeving een collegejaar later in werking zal treden, per collegejaar 2022/2023 in plaats van 2021/2022.

Inspectie in plaats van commissie NF

Nadat de Tweede Kamer eerder had besloten dat toetsing achteraf zou moeten plaatsvinden bij NF-opleidingen, heeft u in het Kolomoverleg op 5 februari jl. geconcludeerd dat er geen commissie nodig is. U heeft gekozen voor de Inspectie die toetst op basis van signalen en daarnaast periodiek themaonderzoek zal doen naar numerus fixus in het hoger onderwijs. In een separate nota wordt u geïnformeerd over de uitwerking van deze lijn.

Maatregel instellingscollegegeld

Tijdens de MR van 6 maart jl. heeft de MR ingestemd met de AMvB over het instellingscollegegeld. Met deze AMvB wordt in het uitvoeringsbesluit WHW 2008 een grondslag opgenomen om de hoogte van het minimum en maximumtarief instellingscollegegeld, en de berekeningswijze van deze bedragen bij ministeriële regeling vast te stellen. Deze AMvB ligt nu bij de Raad van State en hoeft niet te worden voorgehangen bij de Tweede Kamer.

Momenteel wordt op ambtelijk niveau de regeling vormgegeven in overleg met de VH, VSNU en studentenorganisaties. Daarna zal deze regeling ter internetconsultatie gebracht worden. De inwerkingtreding van deze regeling is voorzien op 1 september 2020, uiteraard afhankelijk van de voortgang met de WTT.

Naar aanleiding van reacties in de internetconsultatie is aangegeven dat er overgangsrecht wordt geregeld voor niet-EER studenten. Hierdoor zullen instellingen, met betrekking tot reeds ingeschreven niet-EER studenten, niet gebonden zijn aan het nieuwe minimum instellingscollegegeld voor de resterende opleidingsduur van deze studenten. Dit moet op niveau van een wet worden geregeld en wordt meegenomen in de Variawet.

Maatregel eigen bijdragen

In de WTT is een wettelijke basis opgenomen voor een ministeriële regeling die instellingen de mogelijkheid geeft om: administratiekosten voor diplomawaardering aan aspirant-studenten met een buitenlands diploma te kunnen vragen, bij de inschrijving een bijdrage aan aspirant-studenten met een buitenlands diploma te kunnen vragen voor het afnemen van taaltoetsen en andere eigen bijdragen van aspirant-studenten te mogen verlangen in verband met de kosten die verband houden met de inschrijving.

Deze regeling wordt momenteel vormgegeven en de inwerkingtreding is voorzien uiterlijk 1 oktober 2020 (op 1 oktober starten de inschrijvingen voor het studiejaar 2021-2022).

nota

TER BESLUITVORMING
Aan: MOCW

AMvB taal (internetconsultatie)

Aanleiding

Op dit moment ligt de Wet taal en toegankelijkheid (WTT) voor in de Eerste Kamer. In het wetsvoorstel is een grondslag opgenomen om een aantal taal-aspecten nader in een amvb uit te werken. Voor deze amvb is voorhang bij beide Kamers vereist. De amvb gaat op dit moment de fase van internetconsultatie, uitvoeringstoets, JenV-toets, FIN-toets en ATR-advisering in. In deze nota wordt u om akkoord gevraagd om bijgaande versie aan te bieden voor openbare internetconsultatie (per 14 oktober 2020). In de bijlage treft u een overzicht van amendementen en moties m.b.t. WTT Taal aan.

Kernpunten

- Het gaat om de volgende aspecten:
 - Uitwerking meerwaardecriterium op grond waarvan onderwijs in een andere taal dan het Nederlands mag worden verzorgd;
 - Het bepalen van de gevallen waarin (groepen van) opleidingen uitgezonderd kunnen worden van de toets anderstalig onderwijs;
 - Het uitwerken van de verplichting voor bekostigde ho-instellingen om de uitdrukkingsvaardigheid in het Nederlands van Nederlandstalige studenten te bevorderen.
- Afgelopen juni heeft u reeds een nota goedgekeurd waarin de richting van uitwerking van deze taal-onderdelen uiteengezet werd.
- VSNU heeft informeel ambtelijk reeds kennisgenomen van deze amvb.
- We liggen op schema. De coalitie kan begin december informeel kennisnemen van de inhoud van de amvb, zoals toegezegd in het coalitieoverleg.

Beslispunt

Bent u akkoord met het aanbieden van deze concept-amvb voor openbare internetconsultatie?

Hoger Onderwijs en
Studiefinanciering
Van

5.1/2.e

T +31 6 5.1/2.e

Datum
06 oktober 2020

Referentie

Bijlagen

- Concept-amvb ()
- Formulier internetconsultatie ()
- IAK-vragen tbv internetconsultatie ()

Kopie voor

5.1/2.e

Reeds afgestemd met
MBO

Aantal pagina's
4

Toelichting

Inhoud amvb

1. Meerwaardecriterium

- Nederlands blijft de hoofdregel, maar een andere taal is toegestaan indien dit gelet op de specifieke **aard, de inrichting of de kwaliteit van het onderwijs**, meer dan het voeren van het Nederlands, in het belang is van de student met het oog op de kennis, het inzicht of de vaardigheden die hij bij afronding van de opleiding moet hebben verworven (eindtermen). Dan is er sprake van een **meerwaarde**. De amvb moet dit concretiseren.
- In een eerdere nota is de denkrichting van uitwerking van aard, inrichting en kwaliteit aan u voorgelegd. Dit is verder vormgegeven in deze amvb, met daarbij als belangrijkste verschil dat aard, inrichting en kwaliteit nu gezamenlijk uitgewerkt zijn in vijf elementen en niet meer afzonderlijk uitgewerkt zijn. Daarnaast is onderzoek geen zelfstandig criterium, maar is geïntegreerd in de vijf elementen.
- In de amvb worden vijf elementen geïntroduceerd, waarbij aan **minimaal twee** elementen moeten zijn voldaan om een andere taal te mogen voeren dan het Nederlands op grond van het meerwaardecriterium:
 - a) het onderwijs is in het bijzonder internationaal georiënteerd;
 - b) de arbeidsmarkt waartoe de opleiding de studenten opleidt is internationaal georiënteerd;
 - c) het onderwijs is zodanig ingericht dat een interculturele uitwisseling tussen studenten noodzakelijk is om de met het onderwijs beoogde kennis, inzicht en vaardigheden te kunnen verwerven;
 - d) het onderwijs verzorgd wordt in nauwe samenwerking met bedrijven, instanties of onderwijsinstellingen die internationaal georiënteerd en overwegend anderstalig zijn.
 - e) de docenten die de benodigde expertise bezitten om het onderwijs te kunnen verzorgen zijn voornamelijk anderstalig.

2. Uitzonderingen op toets anderstalig onderwijs

- In de WTT is geregeld dat opleidingen of groepen van opleidingen aangewezen kunnen worden waarvoor geen instemming van de NVAO is vereist, voor het voeren van een andere taal dan het Nederlands.
- In het oorspronkelijke wetsvoorstel zag deze uitzonderingsgrond enkel op de situatie waarin de economische of regionale situatie noopt tot het bieden van de mogelijkheid om opleidingen uit te zonderen van de toets anderstalig onderwijs. Met het amendement Wiersma/Van der Molen (*Kamerstukken II*, 2019/20, 35282, nr. 13) is deze uitzonderingsgrond verbreed omdat er volgens de toelichting bij het amendement ook andere situaties denkbaar zijn waarbij de meerwaarde van een anderstalige opleiding zo evident is, dat de moeite van een meerwaardetoets voor de opleiding kan worden bespaard.
- Met bijgevoegde amvb worden de uitzonderingssituaties uitgewerkt. Het gaat om de volgende gevallen:
 - Specifieke regionale of economische omstandigheden (bv regionale omstandigheden of tekorten op de arbeidsmarkt)

- o Gezamenlijk onderwijs (*joint degrees* en *double degrees*)
- Het daadwerkelijk uitzonderen van (groepen van) opleidingen vindt plaats door middel van een aanwijzingsbesluit.

3. *Uitdrukkingsvaardigheid in het Nederlands*

- De beleidslijn waarop u begin juli reeds uw akkoord hebt gegeven is nu uitgewerkt in de amvb. Die lijn is deze: U kiest ervoor om niet te sturen op leerresultaten van studenten (welk niveau van Nederlandse uitdrukkingsvaardigheid moet een student aan het eind van de opleiding hebben) maar op voorzieningen die instellingen treffen voor hun studenten.
- De voorzieningen kunnen onderdeel zijn van een opleiding maar ook instellingsbreed / extra-curriculair aangeboden worden (zoals taalcentra, taalcoaches). Ze worden via de accreditatieprocedure getoetst.
 - Een Nederlandstalige opleiding, gezien de aard daarvan, bevordert al de uitdrukkingsvaardigheid in het Nederlands. Toezicht op de regels in deze AMVB geldt daarom alleen bij anderstalige opleidingen.

Opmerkingen VSNU

De concept-amvb is vertrouwelijk voorgelegd aan de VSNU. Zij hebben een aantal opmerkingen geplaatst bij de amvb. Hieronder worden de belangrijkste punten weergegeven:

Onderwijstaal (meerwaarde en uitzonderingen)

- De VSNU vraagt waarom het voldoen aan één criterium onvoldoende is, omdat volgens hen alle criteria een reden aan voor anderstalig onderwijs geven. Dit is niet aangepast in de amvb. Bij het bepalen van de relevante elementen is getracht een balans te creëren, waarbij de waardevolle aspecten van internationalisering behouden blijven, met oog voor de kwaliteit en toegankelijkheid van het hoger onderwijs. Als slechts aan 1 criterium voldaan hoeft te worden, dan zou de balans te veel doorslaan naar één kant en zou het te makkelijk zijn om over te kunnen gaan op anderstalig onderwijs.
- De VSNU geeft aan dat er een één-op-één relatie met de arbeidsmarkt wordt verondersteld, terwijl dat bij academische opleidingen niet kan. Wetenschappelijke opleidingen leiden op voor een brede arbeidsmarkt, voor de banen van de toekomst die bijdragen aan een innovatieve samenleving. Hierop is de amvb niet aangepast nu het toevoegen van deze opvatting er voor zou zorgen dat alle wo-opleidingen direct aan dit element kunnen voldoen.
- De VSNU vraagt hoe wordt bepaald wanneer aan de drempel van twee derde van de studielast is voldaan (ivm vrije ruimte, stages, etc). Deze grens volgt uit de WTT en het knelpunt is reeds bekend. Met de NVAO en de instellingen wordt dit de komende periode verder uitgewerkt. De WHW biedt geen mogelijkheid om dit in deze amvb nader uit te werken; wel zal bekeken worden of hierover duidelijkheid kan worden verschaft tijdens de EK-behandeling van de WTT.
- Voor anderstalige programma's binnen een Nederlandstalige opleiding zal het volgens de VSNU in veel gevallen onmogelijk zijn om aan de eis van twee elementen te voldoen. Dit is met name het geval voor anderstalige trajecten. Wij hebben hier een andere opvatting over en dit heeft daarom vooralsnog

niet geleid tot aanpassingen in de amvb. Hierover zullen we tijdens de internetconsultatie in gesprek gaan met de VSNU.

- De VSNU geeft aan dat zij de gehanteerde elementen nog steeds erg vaag vinden. Hierop is de amvb niet aangepast. Het is juridisch mogelijk om de elementen gedetailleerder in de amvb op te nemen. Dit beperkt echter de beoordelingsruimte voor de NVAO. Tevens dient voorkomen te worden dat de amvb een 'afvinklijst' wordt; het gaat er voornamelijk om dat ho-instellingen weloverwogen een keuze voor een andere taal maken en deze keuze kunnen beargumenteren.

Uitdrukkingsvaardigheid Nederlands

De VSNU heeft geen fundamentele bezwaren geuit maar vindt het ongemakkelijk dat de amvb nog veel ruimte voor interpretatie overlaat.

Een concretere uitwerking volgt in een protocol bij het accreditatiekader van de NVAO. Het veld zal hierbij betrokken worden. Tegelijkertijd kiezen we er bewust voor om niet teveel in detail voor te schrijven, omdat u vertrouwen en zelfvertrouwen wil stimuleren bij accreditatie en kwaliteitszorg.

Verder proces

Parallel aan de fase van internetconsultatie worden DUO (inclusief de inspectie) en de NVAO verzocht om een uitvoeringstoets. Tevens wordt het wetsvoorstel voorgelegd aan JenV en FIN. Daarnaast wordt de concept-amvb voorgelegd aan het Adviescollege Toetsing Regeldruk (ATR).

**AMvB WTT Taal – overzicht aangenomen
amendementen en moties**

Aangenomen amendementen WTT Taal Tweede Kamerbehandeling				
<i>Nr.</i>	<i>Referentie</i>	<i>Indiener(s)</i>	<i>Onderwerp</i>	
1	35282-45	Bisschop (SGP)	Over vrijstelling niet bekostigde instellingen van plicht bevorderen Nederlands	Verwerkt in WTT
2	35282-24	van der Molen (CDA)	Onderdeel van de Wet taal en toegankelijkheid is dat het bevorderen van de taalvaardigheid in het Nederlands uitgebreid wordt van alleen Nederlandse studenten naar alle studenten. Met dit amendement wordt geregeld dat de norm voor Nederlandse studenten in een amvb uitgewerkt moet worden die tevens wordt voorgehangen bij de Staten- Generaal.	Verwerkt in WTT / De norm voor het voldoen aan de verplichting om de uitdrukkingsvaardigheid te bevorderen, is met de amvb geregeld. Daarnaast is in de amvb toegelicht waarom we geen norm voor de studenten zelf opleggen.
3	35282-50	van der Molen (CDA)	Met het oog op het erkende belang van een goede Nederlandse taalvaardigheid van alle studenten is de mogelijkheid tot een generieke ontheffing van opleidingen of groepen van opleidingen onwenselijk. Met dit amendement wordt geregeld dat deze bepaling wordt geschrapt.	Verwerkt in WTT
4	35282-13	Wiersma (VVD), van der Molen (CDA)	Over bij AMvB aanwijzen van uitzonderingen op de meerwaardetoets	Verwerkt in WTT / Uitzonderingen zijn nader uitgewerkt in AMvB WTT Taal

5	35282-55	van der Molen (CDA), Futselaar (SP)	Eisen die de wet stelt aan de Nederlandse taalontwikkeling worden in het accreditatiekader verankerd. Tevens wordt met dit amendement geregeld dat het voor accreditatie nodig is om te voldoen aan de eisen die de wet stelt aan de Nederlandse taalontwikkeling en de onderwijstaal.	Verwerkt in WTT
8	35282-56	van der Molen (CDA), Bisschop (SGP)	Met dit amendement wordt geregeld dat het taalbeleid wat instellingen op moeten stellen ook gaat over hoe instellingen invulling geven aan de verplichting om te werken aan de taalvaardigheid van studenten. Tevens wordt met dit amendement ook geregeld dat dit taalbeleid onderdeel is van het instellingsbeleid wat instellingen toch al op moeten stellen.	Verwerkt in WTT
9	35282-22	van der Molen (CDA)	Met dit amendement wordt geregeld dat er een amvb met voorhang-procedure moet komen waarin het meerwaarde-criterium uitgewerkt wordt.	Verwerkt in WTT / Meerwaarde-criterium is nader uitgewerkt in AMvB WTT Taal
Aangenomen moties WTT Taal Tweede Kamerbehandeling				
12	35282-43	van der Molen (CDA)	De regering wordt verzocht om de AMvB waarin het niveau van het Nederlands uitgewerkt wordt	- TK is 22 april 2020 bij kamerbrief geïnformeerd dat de uitwerking van deze

			uiterlijk 1 juni 2020 naar de Kamer te sturen.	AMvB vertraging op heeft gelopen - Inmiddels is concept AMvB WTT Taal uitgewerkt.
13	25282-62	van der Molen (CDA)	Motie over het criterium 'meerwaarde' concreet uitwerken en hierbij te onderbouwen hoe deze voldoende kritisch is om hiermee onnodige verengelsing tegen kan worden gegaan en dit uiterlijk 1 juni 2020 naar de kamer te sturen.	- TK is 22 april 2020 bij kamerbrief geïnformeerd dat de uitwerking van deze AMvB vertraging op heeft gelopen - Inmiddels is concept AMvB WTT Taal uitgewerkt waarin het meerwaarde-criterium uitgewerkt is.

nota

TER BESLUITVORMING
Aan: MOCW

**Hoger Onderwijs en
Studiefinanciering**

Van

5.1/2.e

T +31 6 5.1/2.e

Datum

13 november 2020

Referentie

Bijlagen

Kopie voor

Reeds afgestemd met

IB

Aantal pagina's

1

nota bij Kamervragen Wiersma en Van der Molen 'Minder
internationale studenten blijven'

Aanleiding

De Kamerleden Wiersma en Van der Molen hebben vragen gesteld naar aanleiding van een publicatie van het Nuffic, waaruit blijkt dat vanwege de coronacrisis, minder internationale studenten van plan zijn na hun studie in Nederland te blijven. Bijgaand treft u de conceptantwoorden aan.

Beslispunt

Akkoord gaan met beantwoording en verzending naar de Kamer.

Toelichting

De vragen gaan in op de tijdelijke effecten van de coronacrisis, maar ook op selectie, selectieve werving en binding van gewenste internationale studenten aan Nederland. In de antwoorden gaat u o.a. kort in op de mogelijkheden in de WTT, de Europese aanpak vanuit o.a. de Europese universiteiten allianties en verwijst u naar de Talentstrategie die u begin 2021 naar de Kamer stuurt.

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen
De Minister: mr. drs. I.K. van Engelshoven
Postbus 16375
2500 BJ DEN HAAG

Datum
7 december 2020

Uw kenmerk

-

Ons kenmerk

Bijlage(n)

-

Dossiernummer
009943

Onderwerp

Uitvoeringstoets AMvB Uitdrukkingsvaardigheid en meerwaarde
anderstalig onderwijs

Contact

5.1/2.e

070 5.1/2.e

5.1/2.e @nvao.net

5.1/2.e

070 5.1/2.e

5.1/2.e @nvao.net

Geachte mevrouw Van Engelshoven,

Bij brief van 15 oktober 2020 heeft u de NVAO verzocht om een uitvoeringstoets uit te voeren betreffende de Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB) inzake uitdrukkingsvaardigheid en meerwaarde anderstalig onderwijs. Met deze brief en bijlage reageer ik op uw verzoek.

De uitvoeringstoets ligt nog ter bespreking bij het Algemeen Bestuur van de NVAO, maar de toets wordt in concept aan u toegestuurd vanwege de door u te doorlopen procedures.

De NVAO begrijpt de politieke context waarin het wetsvoorstel Taal en Toegankelijkheid en de daarbij horende AMvB's tot stand zijn gekomen en zal zich volledig inzetten om de wet en de maatregelen uit te voeren. Tegelijkertijd merken wij op dat er maatschappelijke aandacht is voor de daadwerkelijke uitvoering van regelgeving door uitvoeringsorganisaties. Deze AMvB is een voorbeeld van een regeling waarbij de uitvoerbaar cruciaal is voor de goede werking ervan. In dat licht constateert de NVAO enkele serieuze problemen in de regeling die verholpen moeten worden, om een (goede) uitvoering door ons mogelijk te maken.

Samenvattend komen wij tot de volgende conclusie. Het onderdeel 'meerwaarde' is in principe uitvoerbaar. Echter, de onderdelen 'twee derde deel van de opleiding' en het onderdeel 'traject' acht de NVAO niet uitvoerbaar. Verder achten wij het onderdeel uitdrukkingsvaardigheid in deze vorm niet uitvoerbaar, maar wij doen een voorstel om dit

Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie
Accreditation Organisation of the Netherlands and Flanders

Parkstraat 83 • 2514 JG Den Haag
P.O. Box 85498 • 2508 CD The Hague
The Netherlands

T +31 (0)70 312 23 00
E info@nvao.net
www.nvao.net

wel uitvoerbaarheid te maken. In de uitvoeringstoets, die u in de bijlage vindt, motiveren wij deze conclusie.

Wij zien graag uw reactie op onze uitvoeringstoets tegemoet.

Met vriendelijke groet,

5.1/2.e

dr. A.H. Flierman
(voorzitter)

Uitvoeringstoets, AMvB Uitdrukkingsvaardigheid en meerwaarde anderstalig onderwijs, uitgevoerd door de NVAO (13 november 2020)

Hieronder vindt u de concept-uitvoeringstoets op de Algemene Maatregel van Bestuur inzake uitdrukkingsvaardigheid en meerwaarde anderstalig onderwijs (hierna: AMvB), uitgevoerd door de NVAO, zoals gevraagd bij brief van 15 oktober 2020 door het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (hierna: OCW).

1. Uitdrukkingsvaardigheid (Artikel 3.12 Uitvoeringsbesluit WHW 2008)

In de AMvB worden artikel 5.7, eerste lid, sub g, en artikel 5.12, sub h, van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (hierna: WHW) inzake uitdrukkingsvaardigheid verder uitgewerkt. Deze bepalingen zijn per amendement in het wetsvoorstel Taal en Toegankelijk (hierna: wetsvoorstel) opgenomen.

Omdat deze artikelen inzake uitdrukkingsvaardigheid op een later stadium in het wetsvoorstel zijn opgenomen, heeft de NVAO deze elementen toen niet mee kunnen nemen in de uitvoeringstoets op het wetsvoorstel. Hieronder gaat de NVAO daarom in op de uitvoerbaarheid van deze wetsbepalingen en de uitwerking in de AMvB.

De wetsbepaling betreffende uitdrukkingsvaardigheid ziet op het volgende:
de wijze waarop en de mate waarin de instelling zich, mede gelet op artikel 1.3, vijfde lid, laatste volzin, en, voor zover van toepassing, de regels, bedoeld in het zesde lid, in het kader van haar werkzaamheden op het gebied van het onderwijs richt op de bevordering van de uitdrukkingsvaardigheid in het Nederlands van studenten.

De uitdrukkingsvaardigheid is in het wetsvoorstel ondergebracht als kwaliteitsaspect bij de beoordeling van een aanvraag voor accreditatie van een nieuwe of bestaande opleiding. Dit kwaliteitsaspect is vormgegeven als een inspanningsverplichting.

Dit wijkt af van de andere kwaliteitsaspecten bij de accreditatie (artikel 5.7 en 5.12 van de WHW), waar een bepaalde kwaliteitsstandaard, oftewel een resultaatverplichting, wordt gehanteerd. Verder zijn voor de beoordeling van de uitdrukkingsvaardigheid in de AMvB geen heldere criteria opgesteld. Dat betekent dat opleidingen niet weten op welke gronden zij beoordeeld zullen worden, hebben panels geen houvast in de beoordeling en kan de NVAO op dit onderdeel moeilijk komen tot een gefundeerd besluit.

Daarnaast constateert de NVAO dat het kwaliteitsaspect betreffende uitdrukkingsvaardigheid ziet op een beoordeling op instellingsniveau, terwijl een aanvraag voor accreditatie plaatsvindt op opleidingsniveau. Enkel in de toelichting op de AMvB wordt vermeld dat het voor de hand ligt dat de commissie oordeelt naar de normen die gelden voor het betreffende vakgebied of werkveld en bovendien oog heeft voor de specifieke studenteninstroom en ingangsniveau dat van de studenten wordt verwacht. Samenvattend ziet het kwaliteitsaspect op een instellingsbrede verantwoordelijkheid, terwijl volgens de toelichting van de AMvB toch ook de opleidingsspecifieke elementen moeten worden meegenomen. De NVAO acht deze inrichting van de beoordeling onuitvoerbaar. Tijdens een opleidingsbeoordeling is het niet uitvoerbaar om een inspanningsverplichting van een instelling mee te nemen.

Gelet op het feit dat dit kwaliteitsaspect op instellingsniveau is bepaald en het karakter van het kwaliteitsaspect, namelijk een inspanningsverplichting, acht de NVAO het wenselijk en mogelijk om dit onderdeel op instellingsniveau te beoordelen. Dit kan binnen een Instellingstoets Kwaliteitszorg (ITK) worden meegenomen. Voor instellingen die geen

ITK hebben, kan een aparte instellingsbeoordeling op dit onderdeel worden ingericht. Een vrijstelling voor dit kwaliteitsaspect kan in de opleidingsbeoordeling worden verkregen, indien dit op de voorgestelde manieren op instellingsniveau wordt beoordeeld. Een beoordeling van dit aspect op instellingsniveau betekent ons inziens ook een forse beperking van de lastendruk voor het onderwijsveld.

2. Vrijstelling instemming anderstalig onderwijs (Artikel 3.13 Uitvoeringsbesluit WHW 2008)

De AMvB geeft twee mogelijke gevallen waarin vrijstelling van de toets anderstalig onderwijs kan worden geboden, namelijk specifieke regionale of economische omstandigheden en gezamenlijk onderwijs (e.g. joint degrees). In de uitvoeringstoets voor het wetsvoorstel heeft de NVAO gevraagd om deze gevallen voor vrijstelling uit te breiden met University Colleges, onderzoeksmasters en opleidingen met een internationale focus zoals international law en business. Vooralsnog is uw ministerie daar niet op ingegaan. De NVAO vraagt u alsnog om naar deze mogelijkheden te kijken. Gelet op de aard van deze categorieën van opleidingen, acht de NVAO de uitbreiding van de vrijstellingen zeer wenselijk. Dit is ook wenselijk vanuit het perspectief van verlaging van lastendruk voor het onderwijsveld.

3. Meerwaarde onderwijs in andere taal dan het Nederlands (Artikel 3.14 Uitvoeringsbesluit WHW 2008)

De AMvB geeft in de toelichting een uitwerking van de criteria voor de invulling van de meerwaarde. De NVAO voorziet problemen in de uitvoering van deze beoordeling. Uit het wetsvoorstel en de AMvB is niet af te leiden wanneer voldaan is aan de criteria, oftewel wanneer wordt een motivering van een criteria voldoende geacht. Indien hier niet wordt geëxpliciteerd wat een voldoende motivering is, zal dit in de praktijk leiden tot veel discussies tussen de NVAO, de commissies en het onderwijsveld. De NVAO wil graag meewerken om hier duidelijkheid in aan te brengen, maar dan moet in de AMvB goed worden omschreven wanneer een motivering adequaat wordt gevonden.

4. Twee derde deel van de opleiding

In het wetsvoorstel is opgenomen dat sprake is van het verzorgen van een opleiding in een andere taal dan het Nederlands, indien:

- a. de andere taal wordt gevoerd op grond van artikel 7.2, tweede lid, aanhef en onderdeel c, voor de gehele opleiding dan wel een deel van de opleiding dat overeenkomt met ten minste twee derde deel van het totaal aantal studiepunten van de opleiding; of*
- b. de andere taal wordt gevoerd op grond van artikel 7.2, tweede lid, aanhef en onderdeel c, aan een anderstalig traject binnen een Nederlandstalige opleiding.*

In de uitvoeringstoets voor het wetsvoorstel heeft de NVAO voorgesteld om een opleiding anderstalig te benoemen indien het onderwijs voor tenminste 75%-80% van de opleiding in een andere taal wordt onderwezen. Op dat moment is er sprake van een substantieel deel van de opleiding. De NVAO acht de maatstaaf 'twee derde deel van de opleiding' te beperkend voor opleidingen en instellingen voor de benodigde flexibiliteit voor de inrichting van het onderwijs.

Het aspect 'twee derde deel van de opleiding' wordt niet in een AMvB nader uitgewerkt, terwijl dit element buitengewoon problematisch is voor de uitvoerbaarheid van de toets anderstalig onderwijs. Het object van beoordeling door de NVAO is de in het CROHO

geregistreerde opleiding. In de praktijk ontstaat door vrijstellingen, vrije keuzevakken, minoren, stages, etc. voor vrijwel elke student een eigen studietraject. Daarmee wordt het vaststellen van wat onder twee derde deel van een opleiding valt heel ingewikkeld. Het enige aanknopingspunt voor de opleiding om vast te stellen of meer dan twee derde deel van de opleiding in een andere taal wordt uitgevoerd, is het vastleggen van het (kern)curriculum in de onderwijs- en examenregeling (OER). De NVAO is van mening dat scripties, stages, keuzevakken en minoren buiten het kerncurriculum vallen. Op de OER is ook medezeggenschap van toepassing. Op basis van het OER kan de opleiding zelf vaststellen of zij aan de wettelijke vereisten voldoet en of een opleiding een toets anderstalig onderwijs moet aanvragen.

Een andere invulling van het twee derde deel vereiste acht de NVAO onuitvoerbaar. Iedere student kan immers individueel door het volgen van enkele keuzevakken in een andere taal er al voor zorgen dat een verder Nederlandstalige opleiding alsnog gezien moet worden als een anderstalige opleiding. Dat lijkt ons ook voor de handhaving en de verwachtingen naar studenten zeer ongewenst.

5. Traject

In het wetsvoorstel en de AMvB wordt ook een beoordeling van de toets anderstalig onderwijs ingericht op het niveau van een traject van een opleiding. Onduidelijk is hoe dit traject is gedefinieerd en hoe dit traject zich verhoudt tot de opleiding. Dit heeft verregaande consequenties voor de uitvoering.

De NVAO heeft enkel de bevoegdheid om de in CROHO geregistreerde opleidingen te beoordelen bij accreditatie. Alle varianten en tracks, afstudeerrichtingen en andere delen van het onderwijs maken onderdeel uit van de accreditatie van de opleiding. Met dit wetsvoorstel en AMvB wordt een nieuwe mogelijkheid gecreëerd om een deel van het onderwijs (niet zijnde een opleiding) apart te registreren in het CROHO. Daarmee verkrijgt dit traject een status met rechten die ons onvoldoende duidelijk zijn.

Daarnaast is de verhouding tussen een opleidingsbeoordeling en een beoordeling van een traject niet in het wetsvoorstel of de AMvB uitgewerkt, en dat heeft directe gevolgen voor accreditatie.

De invoering van de registratie van een traject binnen een opleiding, biedt opleidingen tevens de mogelijkheden om dat traject te verzelfstandigen zonder dat daarvoor een toets nieuwe opleiding hoeft te worden aangevraagd. Dat leidt tot vragen over de wettelijke status van een traject binnen een opleiding en tot een onduidelijke situatie voor studenten over de kwaliteit van de studie die ze willen volgen. De NVAO acht dit een zeer onwenselijke situatie en gelet op alle bedenkingen een onuitvoerbaar voorstel.

6. Overig

Invoering van de wet en de AMvB's betekent dat de NVAO nieuwe uitvoeringstaken krijgt.

Omdat dit ons werk direct raakt pleiten wij ervoor bij de nog op te stellen AMvB's direct betrokken te zijn en zullen wij te zijner tijd via een uitvoeringstoets reageren op de voorgestelde maatregelen.

Daarnaast betekenen de voorgestelde maatregelen aanpassingen in de inrichting van het administratieve proces in CROHO. Omdat ook hier directe consequenties voor de NVAO uit voortvloeien, pleiten wij ervoor direct bij die inrichting betrokken te zijn om verdere uitvoeringsproblemen te voorkomen.

Tot slot gaat de NVAO ervan uit dat de uitvoeringskosten voor dit wetsvoorstel adequaat worden meegewogen bij de vaststelling van de basisfinanciering van de NVAO.

7. Conclusie

Samenvattend komen wij tot de volgende conclusie. Het onderdeel 'meerwaarde' is in principe uitvoerbaar. Echter, de onderdelen 'twee derde deel van de opleiding' en het onderdeel 'traject' acht de NVAO niet uitvoerbaar. Verder achten wij het onderdeel uitdrukingsvaardigheid in deze vorm niet uitvoerbaar, maar wij doen een voorstel om dit wel uitvoerbaarheid te maken.

Dienst Uitvoering Onderwijs
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

> Retouradres Postbus 30155, 9700 LG Groningen

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
t.a.v. 5.1/2.e
Postbus 16375
2500 BJ Den Haag

Contact

5.1/2.e

06-5.1/2.e

Beleidsadviseur:

5.1/2.e

06-5.1/2.e

Uw brief van

15 oktober 2020

Uw kenmerk**Onze referentie****Bijlage:**

Datum: 8 december 2020

Betreft: Uitvoeringstoets AMvB uitdrukingsvaardigheid en meerwaarde anderstalig onderwijs.

Geachte 5.1/2.e,

In uw brief van 15 oktober 2020 met kenmerk hebt u mij verzocht een uitvoeringstoets uit te brengen op het conceptbesluit tot wijziging van de Uitvoeringsbesluit WHW 2008 houdende de invoering van bepalingen omtrent de uitdrukingsvaardigheid in het Nederlands en de meerwaarde van een andere taal dan het Nederlands.

Conclusie

Aan dit wijzigingsbesluit zijn voor DUO uitvoeringsconsequenties verbonden omdat het hierna genoemde punt 5 wijzigingen in de processen voor het hoofdproduct Bekostiging met zich meebrengt. Ik kan u melden dat deze wijzigingen uitvoerbaar, haalbaar en maakbaar zijn in 2022. Verderop in deze brief geef ik nadere uitleg.

Inhoud wijzigingsbesluit

Met dit conceptbesluit worden, als uitwerking van de nog in werking te treden Wet taal en toegankelijkheid, de volgende zaken geregeld:

1. Er worden regels gesteld over de wijze waarop de bekostigde hoger onderwijsinstellingen de uitdrukingsvaardigheid in het Nederlands van Nederlandstalige studenten bevorderen;
2. Met de Wet taal en toegankelijkheid wordt een nieuw kwaliteitsaspect aan de WHW toegevoegd aan de hand waarvan de kwaliteit van zowel nieuwe als bestaande opleidingen wordt beoordeeld ten behoeve van accreditatie. Dit betreft de wijze waarop en de mate waarin de instelling zich "in het kader van haar werkzaamheden op het gebied van onderwijs richt op de bevordering van de uitdrukingsvaardigheid in het Nederlands van studenten". Dit kwaliteitsaspect worden nader uitgewerkt in het accreditatiekader van de NVAO. Daarbij worden de regels die met

wijzigingsbesluit in het Uitvoeringsbesluit WHW 2008 worden opgenomen, in acht genomen;

3. In het wijzigingsbesluit wordt het zogenaamde "meerwaardecriterium" dat met de Wet taal en toegankelijkheid wordt vastgelegd in de WHW, uitgewerkt en worden de gevallen beschreven waarin sprake is van 'specifieke aard, inrichting of kwaliteit' van het onderwijs gelet waarop het voeren van een andere taal dan het Nederlands, meer dan het voeren van het Nederlands, in het belang is van de student met het oog op de kennis, het inzicht of de vaardigheden die hij bij afronding van de opleiding moet hebben verworven;
4. Wanneer een onderwijsinstelling op grond van het meerwaardecriterium een opleiding voor ten minste twee derde in een andere taal dan het Nederlands wil verzorgen of als sprake is van een anderstalig traject, dan dient de onderwijsinstelling met de Wet taal en toegankelijkheid vooraf instemming te vragen aan de NVAO (de 'toets anderstalig onderwijs'). In het wijzigingsbesluit wordt geregeld in welke gevallen opleidingen of groepen van opleidingen kunnen worden aangewezen waarvoor geen instemming van de NVAO is vereist;
5. Los van de Wet taal en toegankelijkheid vindt nog een aanpassing plaats van artikel 5.2 van de het Uitvoeringsbesluit WHW 2008. Artikel 5.2 regelt dat eerdere inschrijvingen bij het vaststellen van de Rijksbijdrage buiten beschouwing worden gelaten in het geval van een tweede opleiding op het gebied van onderwijs of gezondheidszorg. In dit artikel wordt verwezen naar artikel 4.8 van het Uitvoeringsbesluit WHW 2008. Abusievelijk ontbreekt in artikel 5.2, derde, vierde en vijfde lid een verwijzing naar artikel 4.8a van het Uitvoeringsbesluit WHW 2008, dat de bekostigde inschrijvingen aan de Open Universiteit betreft. Dat wordt met dit wijzigingsbesluit hersteld

Inwerkingtreding van de onderdelen 1 tot en 4 hangt samen met de datum van inwerkingtreding van de Wet taal en toegankelijkheid en zal gelijktijdig plaatsvinden. De datum inwerkingtreding is voorzien per 1 september 2021. Onderdeel 5 treedt in werking met ingang van de dag na de datum van uitgifte van het Staatsblad waarin het wordt geplaatst.

Reactie Inspectie van het Onderwijs en Accountantsdienst Rijk

In het kader van het geïntegreerde toezicht is deze uitvoeringstoets ook uitgezet bij de Inspectie en de ADR. De reactie van de inspectie is opgenomen in de bijlage. De ADR het geen opmerkingen ten aanzien van de financiële rechtmatigheid.

Consequenties voor systemen en processen bij DUO.

Om vast te stellen of de in te voeren bepalingen invloed hebben op de (geautomatiseerde) processen bij DUO heeft DUO een analyse uitgevoerd op de voorgestelde wijzigingen.

Daaruit is naar voren gekomen dat het wetsvoorstel geen gevolgen heeft voor de uitvoeringsprocessen bij DUO als het gaat om de punten 1 tot en 4. Aangaande die punten geldt dat dit regels betreft die zich richten tot hoger onderwijsinstellingen en de NVAO en in de uitvoeringsprocessen aldaar aanpassingen moeten worden gedaan. DUO heeft daarin geen rol.

Aangaande punt 5 geldt dat deze wetstechnische aanpassing ook nog moet worden doorgevoerd in de bekostigingsprocessen van DUO en dat daar dus aanpassingen moeten worden gedaan. Het systeem HOST moet geschikt worden gemaakt voor het bekostigen van een student als deze al een graad heeft behaald in de Niet LG sector en er op de Open Universiteit een opleiding gevolgd wordt in het CROHO

onderdeel Gezondheidszorg of Onderwijs (LG-opleiding). Nu wordt deze student niet bekostigd als er een graad is behaald omdat de uitzondering van LG nog niet is ingebouwd voor de OU.

Dat betekent dat de beslisboom moet worden aangepast en dat dit moet worden ingeregeld. Op dit moment worden er door de Open Universiteit overigens geen opleidingen in het CROHO onderdeel Gezondheidszorg of Onderwijs aangeboden. De ingangsdatum van deze wijziging is nu voorzien 01-09-2021 zodat HOST en de beslisboom per 1-9-2021 zullen zijn ingericht op deze wijziging. Als de Open Universiteit al per 01-09-2021 LG-opleidingen wil aanbieden moet dit tijdig bekend worden gemaakt omdat verschillende uitwisselingen al op een eerder moment plaatsvinden. Met deze aanpassingen van HOST en de beslisboom zijn incidenteel 500 uur gemoeid.

Wellicht ten overvloede wil ik u nog graag wijzen op het volgende.

Zoals ook al wordt aangegeven in de nota van toelichting wordt de taal waarin het onderwijs aan een opleiding wordt verzorgd op dit moment nog niet centraal geregistreerd. Met de Wet taal en toegankelijkheid wordt voorgesteld om – wanneer instemming is verkregen van de NVAO – in CROHO te registreren wanneer een opleiding (of anderstalig traject) volledig anderstalig onderwijs aanbiedt. Zoals ook al met uw medewerkers besproken is er op dit moment echter geen concrete opdracht vanuit de beleidsdirectie HO&S waaruit blijkt of, per wanneer, hoe en waar de taal van een opleiding centraal geregistreerd moet worden. CROHO is hier nu niet op ingericht en ook de opvolger van CROHO, RIO-HO, voorziet hierin nu niet. Een eerder traject van opdrachtverlening inhoudende de registratie van de taal van anderstalige opleidingen en anderstalige trajecten met een numerus fixus is stil komen te liggen ten gevolge van de uitkomsten van de Tweede kamerbehandeling van het wetsvoorstel. Dit betekent dat DUO en ook de keten DUO, Studielink, instellingen niet is ingericht op het registreren van de taal van een opleiding. Een eventuele wens alsnog tot centrale registratie over te gaan vergt een zekere doorlooptijd en inspanning in die mate dat vereist is dat dit vanuit de beleidsdirectie op korte termijn bekend wordt gemaakt om te voorkomen dat door DUO, of in de keten, moet worden vastgesteld dat centrale registratie van de taal van een opleiding op de gewenste datum niet haalbaar is.

Kosten

Voor DUO zijn er aangaande de punten 1 tot en met 4 geen noemenswaardige werkzaamheden verbonden aan het wijzigingsbesluit. Voor deze punten worden dan ook geen portfolio-inzet Beleidsportfolio of structurele uitvoeringskosten verwacht.

Als het gaat om punt 5 geldt dat met het doorvoeren van de wijziging in HOST en de beslisboom er 800 uur aan incidentele kosten stelpost Bekostiging wordt geraamd voor het jaar 2022. Deze raming is een eerste expertraming met een nog grote onzekerheidsmarge.

Verandercapaciteit Beleidsportfolio 2022 (in uren)

	Totaal
Registers	0
Studiefinanciering	0
Bekostiging	800
Totaal	800

Incidentele uitvoeringskosten (in euro's)

	Totaal
Materieel	0
Lijn	0
Totaal	0

Structurele uitvoeringskosten vanaf jaartal (in euro's)

ICT	0
Lijn	0
Materieel	0
ICT instandhouding	0
Totaal	0

Instellingen, softwareleveranciers en overige afnemers

DUO zal, in afstemming met OCW, via het HO-ketenoverleg de aangesloten instellingen op de hoogte stellen van de voorgenomen wijzigingen.

Managementafspraken & opdrachtverlening

Aangezien er sprake is van een geringe verandercapaciteit, wordt dit ten laste gebracht van de stelpost Kleine UT's en analyses betreffende het hoofdproduct Bekostiging.

Ik verzoek u binnen 8 weken inhoudelijk te reageren en opdracht te verstrekken voor de uitvoering. Wanneer een opdracht wordt verleend na het verstrijken van deze periode dient er rekening mee gehouden te worden dat een actualisatie plaats moet vinden van de haalbaarheid, maakbaarheid en de kosten

Ik hoop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Met vriendelijke groet,

Directeur-generaal van de Dienst Uitvoering Onderwijs

5.1/2 a

Bijlage

Reactie Inspectie:

Ten aanzien van nalevings- en uitvoerbaarheidsaspecten

- Onderscheid inhoudelijke en formele/procedurele aspecten

De AMvB en de nota van toelichting (NvT) hebben voornamelijk een inhoudelijk karakter. De inspectie verzoekt om in de NvT ook aandacht te besteden aan de gerelateerde formele/procedurele aspecten.

Dat betreft op de eerste plaats de verplichting van de instellingen om taalbeleid op te nemen in het instellingsplan, zowel wat betreft het bevorderen van de uitdrukkingsvaardigheid in het Nederlands als het verzorgen van (delen van) opleidingen in een andere taal. Daarnaast vindt de inspectie het van belang dat de NvT duidelijk beschrijft welke rol de medezeggenschap en opleidingscommissie hierbij hebben.

De inspectie hecht hieraan omdat, zoals ook is opgenomen in de MvT bij het wetsvoorstel, de inspectie erop toeziet dat een instelling in het eigen beleid de desbetreffende onderdelen heeft uitgewerkt, maar niet eigenstandig een inhoudelijke beoordeling uitvoert.

Wat betreft het onderdeel meerwaarde is duidelijkheid hierover extra van belang. Immers: ook als minder dan 2/3 wordt verzorgd in de andere taal, of zelfs een enkel vak, moet worden voldaan aan de meerwaardecriteria. Bij minder dan 2/3 in andere taal is er geen instemming van de NVAO vereist en is het aan de medezeggenschap om dit onderwerp intern te agenderen.

In de NvT kan overigens duidelijker worden beschreven dat de meerwaardecriteria ook gelden als minder dan 2/3 wordt verzorgd in een andere taal, bijvoorbeeld in paragraaf 3.2.1.

- Hoe te bepalen of er sprake is van een anderstalige opleiding

Daarnaast is het volgens de inspectie nog onvoldoende duidelijk wanneer een opleiding al dan niet anderstalig is (meer of minder dan 2/3 deel in andere taal). Als een opleiding voor 2/3 deel of meer wordt verzorgd in een andere taal zonder instemming van de NVAO wordt de WHW overtreden. Maar als niet vastgesteld kan worden welk deel van de opleiding in een andere taal wordt verzorgd, kan ook niet vastgesteld worden of de WHW wordt overtreden.

Er kunnen zich vage situaties voordoen zoals: een module van 10EC wordt voor een deel in een andere taal verzorgd. Of: er zijn verschillende minoren, elk in een andere taal. Hoe tellen die mee? En gaat het om de instructietaal en/of de taal van het studiemateriaal?

De instelling moet op een inzichtelijke manier aantonen welk deel van de opleiding in een andere taal wordt verzorgd. Het is voor de instellingen én het toezicht van belang om daarvoor duidelijke criteria te hebben.

- Definities opnemen in het besluit

De NvT bevat meerdere definities. Die horen echter thuis in de tekst van het besluit zelf. Dat is van belang voor toezicht en handhaving en ook voor de instellingen zelf. Duidelijkheid over normen – waarvan de definities onderdeel uitmaken – is essentieel voor naleving en voorkomt discussie.

Het betreft de definities van:

- Nederlandstalige studenten
- Algemene taalvaardigheid
- Uitdrukkingsvaardigheid

Bijl

Het betreft de definities van:

- Nederlandstalige studenten
- Algemene taalvaardigheid
- Uitdrukkingsvaardigheid
- Op peil houden van de algemene taalvaardigheid
- Nederlandstalige opleiding (wordt overigens al gedefinieerd in WTT/WHW)

• Toegankelijkheid NvT

De tekst van de NvT is moeilijk toegankelijk en bevat inconsistenties. Ook dat is niet bevorderlijk voor de naleving en de mogelijkheden voor toezicht en handhaving.

• Enkele specifieke opmerkingen

- o art. 3.14: Hoe zijn de 5 criteria gerelateerd aan de drie criteria van artikel 7.2, tweede lid, onder c?
- o Bij passage NvT, paragraaf 3, onder 'voorschriften': *De voorschriften uit het nieuwe artikel 3.12 van het Uitvoeringsbesluit WHW zijn van toepassing op zowel Nederlandstalige als anderstalige opleidingen. Niettemin is bij het toezicht op de naleving daarvan het uitgangspunt dat wanneer een instelling een opleiding in het Nederlands verzorgt, zij ten aanzien van de studenten van die opleiding automatisch aan de voorschriften voldoet.*

Opmerkingen:

1. De verplichting geldt voor de instelling, dus niet op niveau van de opleiding.

2. Wat is bedoeld met de zinsnede bij het toezicht op de naleving daarvan? Die verwijzing naar nalevingstoezicht hoort hier niet. Hier staat in feite het uitgangspunt dat t.a.v. opleidingen die in het Nederlands worden verzorgd, automatisch aan de voorschriften wordt voldaan ten aanzien van de studenten van die opleiding. Dat betekent dat voor die opleidingen een uitzondering geldt van de verplichting om (extra) aanbod te bieden. Dit is dus een uitzondering die in het besluit zelf thuishoort.

- o Paragraaf 3, onder 'voorschriften':
De voorzieningen kunnen extra-curriculair en facultatief worden aangeboden.
Vraag: Mogen onderwijsinstellingen er aparte kosten voor in rekening brengen? Dat is namelijk wel vaak het geval bij extra-curriculair aanbod van bijv. talentcentra.
- o Paragraaf 3.2.1, criterium b
Wat wordt bedoeld met:
In geval van een wetenschappelijke opleiding wordt bij de invulling betekenis toegekend aan het feit dat het wetenschappelijk onderwijs een voorbereiding is op de zelfstandige beoefening van de wetenschap of het beroepsmatig toepassen van wetenschappelijke kennis

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

> Retouradres Postbus 16375 2500 BJ Den Haag

DUO
T.a.v. 5.1/2.e
Postbus 30155
9700 LG Groningen

**Hoger Onderwijs en
Studiefinanciering**
Rijnstraat 50
Den Haag
Postbus 16375
2500 BJ Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Contactpersoon
5.1/2.e

T +31 6 5.1/2.e
5.1/2.e @minocw.nl

Onze referentie

Datum 22 april 2021
Betreft Structurele capaciteit uitgaande studentmobiliteit

Geachte heer 5.1/2.e

In 2017 is het project Inwinnen Internationaal gestart. De doelstellingen van dit project waren het vergemakkelijken en digitaliseren van het inschrijfproces van internationale studenten. Tijdens het project is door middel van pilots ervaring opgedaan met het internationaal uitwisselen van diplomagegevens. DUO heeft deze pilots uitgevoerd, in samenwerking met diverse HO-instellingen, diplomahouders, NWS en Studielink. Vanuit OCW waren de directies HO en IB betrokken.

Na evaluatie in 2019 is geconcludeerd dat de resultaten van de pilots inkomende mobiliteit kunnen worden overgedragen aan Studielink, omdat het inschrijfproces van HO-studenten bij Studielink is belegd. Voor wat betreft de uitgaande mobiliteit heeft DUO voorgesteld de resultaten van de pilots binnen DUO door te ontwikkelen tot structurele dienstverlening (o.a. in de nota van 24 september 2020).

DUO kan daarmee het ondersteunen van de uitgaande studentenmobiliteit als structurele dienst aanbieden. Dit gebeurt met name via een actieve rol in het uitbreiden van het EMREX-netwerk. Dit is voor DUO een nieuwe structurele taak die voortvloeit uit de in de pilots opgedane ervaringen en waarvoor nog geen capaciteit in de MA 2021 is opgenomen.

Uw voorstel is o.a. besproken in het Keten Regie Overleg. Het betreft een uitbreiding van de in te zetten uren door DUO. Deze bestaat uit uitvoeringscapaciteit (jaarlijks 700 uur à €78,50 = €55.000) en ICT-capaciteit voor beheer en onderhoud (jaarlijks 600 uur à €115 = €69.000). In totaal € 124.000,- per jaar met ingang van 2021.

Ik stem in met bovengenoemd voorstel en verleen bij deze formeel de opdracht tot uitvoering van de werkzaamheden. Duo krijgt de middelen van € 124.000 vanaf 2021 toegevoegd aan het basiscontract op artikel 6. Dit gebeurt bij de Voorjaarsnota 2021.

Onze referentie

Met vriendelijke groet,
de directeur-generaal Hoger Onderwijs, Beroepsonderwijs, Wetenschap & Emancipatie,

5.1/2e

nota

TER INFORMATIE
Aan: MOCW

Hoger Onderwijs en
Studiefinanciering

Van

5.1/2.e

T +31 6 5.1/2.e

Datum

11 juni 2021

Referentie

5.1/2.e

Bijlagen

2

Kopie voor

Reeds afgestemd met

Aantal pagina's

1

aanbieding Staat van Migratie aan TK

Doel

De eerste editie van de Staat van Migratie is gereed. Het rapport zal, zoals afgesproken, door JenV mede namens SZW en BZ volgende week met een begeleidende brief aan de Kamer worden gezonden. U heeft aangegeven de definitieve versie te willen zien voordat het rapport naar de Kamer gaat.

Toelichting

OCW is via 5.1/2.e betrokken geweest bij de totstandkoming van het rapport in het HAT (Hoogambtelijke Taskforce Migratie).

De Staat van Migratie heeft een ander karakter dan onze Staat van het Onderwijs. Het wordt niet uitgebracht door een Inspectie, of WODC, maar door J&V zelf. Het is een bundeling van o.a. eerdere rapportages Vreemdelingenketen en de Migratieagenda. Dit is de eerste "Staat", dus men gaat dit de komende jaren nog verder ontwikkelen. Het bevat vooral veel cijfers en andere data en is beleidsarm en neutraal van toon. In dit rapport staat daarom alleen een feitelijke paragraaf over studiemigratie van buiten de EU.

Er is op ambtelijk niveau overleg met JenV over informatie over studiemigranten, om te bezien welke data interessant zijn om toe te voegen in een volgende versie.

nota

TER INFORMATIE
Aan: MT-HO&S

Hoger Onderwijs en
Studiefinanciering

Van
5,1/2 e
T +31 6 5,1/2 e

Datum
08 juli 2021

Referentie
[]

Online onderwijs en bekostiging EER

Aanleiding en doel

- Het is mogelijk voor Nederlandse ho-instellingen om opleidingen volledig online te verzorgen. EER-studenten kunnen zich hier vanuit het buitenland voor inschrijven, worden hiervoor bekostigd en zij komen in aanmerking voor wettelijk collegegeld.
- Het MT-HO&S heeft gevraagd of er mogelijkheden zijn om buitenlandse studenten (EER) die niet in Nederland wonen en een volledig online opleiding aan een Nederlandse ho-instelling volgen, niet te bekostigen.

Samenvatting en conclusie

- Er is een aantal opties verkend, die zijn langsgelopen op haalbaarheid. Veel opties vergen een nadere verkenning, of zijn op het eerste gezicht bezwaarlijk dan wel niet haalbaar.
- Een optie die haalbaar kan zijn is het stellen van randvoorwaarden dan wel beperking aan het verzorgen van volledig online onderwijs. Hierbij is het echter relevant dat een afweging wordt gemaakt tussen de belangen van het stellen van randvoorwaarden en de voordelen van het kunnen verzorgen van online onderwijs. Ook is daarbij van belang om een proportionaliteitsafweging te maken, nu op dit moment niet op grote schaal volledig online verzorgde opleidingen worden aangeboden (los van COVID-19). Wellicht zou dit de komende tijd gemonitord kunnen worden.

Toelichting

- Deze notitie betreft een eerste verkenning, en is niet breed afgestemd. Mogelijk biedt bredere afstemming aanvullende inzichten, die nu nog niet zijn opgenomen.

Online onderwijs – bekostiging en collegegeld

Huidig kader

- De '25%-regel' regelt dat studenten ten minste 25% van de opleiding fysiek in Nederland aan de hogeronderwijsinstelling volgen om een WHW-diploma te kunnen ontvangen. De 25% regel is echter niet van toepassing op online opleidingen die volledig in Nederland worden verzorgd. Uitgangspunt daar bij is dat:
 - de opleiding geaccrediteerd is, vanuit Nederland verzorgd wordt, geheel onder verantwoordelijkheid van de Nederlandse instelling valt en voldoet aan alle kwaliteitseisen die aan de opleiding worden gesteld;
 - de studenten aan de Nederlandse instelling zijn ingeschreven en collegegeld betalen;
 - er geen sprake is van misbruik van de rijksbijdrage.
- Het vestigingsplaatsbeginsel schrijft voor dat ho-instellingen het onderwijs in de eigen vestigingsplaats te verzorgen. In een brief¹ aan de Tweede Kamer (2014) is aangegeven dat als online onderwijs vanuit de Nederlandse instelling (zendmast) wordt aangeboden, dit wordt gezien als onderwijs dat wordt verzorgd vanuit de Nederlandse vestigingsplaats. Het maakt niet uit van waar (in Nederland of in het buitenland) het onderwijs gevolgd wordt.
- Als de student zich kan inschrijven aan een opleiding en onder de nationaliteitsvereisten valt, dan wordt de inschrijving bekostigd en betaalt de student wettelijk collegegeld. Dit betekent dat studenten afkomstig uit een EER-land (inclusief Nederlandse studenten) of uit Zwitserland of Suriname in aanmerking komen voor het wettelijk collegegeld. Hetzelfde geldt voor niet-EER-studenten met een bepaald type verblijfsvergunning of die rechten ontleen aan het Unierecht. Het is voor de aanspraak op het wettelijk collegegeld niet van belang waar de student woont: het woonplaatsvereiste (het vereiste dat een student in Nederland of bepaalde grenslanden woont) is in 2012 komen te vervallen vanwege strijd met het Unierecht. Daarmee is toentertijd ook het besluit genomen het woonplaatsvereiste uit de voorwaarden voor instellingsbekostiging te halen. Uit de wetsgeschiedenis² blijkt dat dit enerzijds is besloten omdat het duidelijker is wanneer dit vereiste straks in beide situaties niet meer geldt, en anderzijds omdat dit vereiste niet meer noodzakelijk is voor de instellingsbekostiging.³
- NB: deze notitie gaat over de verhouding fysiek vs online onderwijs (in relatie tot bekostiging); niet over de verhouding onderwijs aan de vestiging en onderwijs buiten de vestiging (o.a. verzorgen ho-onderwijs in het buitenland).

Waarom wel of niet beperken?

- Zoals aangegeven in het verdiepingsoverleg van 8 april jl. is er sprake van een toename in de afgelopen jaren van de instroom, nagenoeg geheel door

¹ Dit volgt ook uit de Regeling macrodoelmatigheid ho.

² Stb. 2013, 334 (<https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stb-2013-334.html>); Stb 2013, 298.

³ Het woonplaatsvereiste was hier namelijk opgenomen om oneigenlijk gebruik van bekostiging tegen te gaan (omdat studenten niet daadwerkelijk onderwijs zouden volgen) en intussen waren andere maatregelen getroffen op grond waarvan onregelmatigheden in de bekostiging zich niet meer noemenswaardig kunnen voordoen (de vormgeving van de verplichte collegegeldbetaling, de herziene inrichting van de instellingsbekostiging voor de nominale studieduur, de wettelijke introductie van de *joint degrees*, de mogelijkheid ook in het buitenland bekostigd een stage te lopen, de introductie van de gedragscode voor buitenlandse studenten in het hoger onderwijs en de brede inzet van instellingen gericht op studiebegeleiding en voortgangscntrole).

internationale studenten, die de komende jaren conform verwachting vermoedelijk zal doorzetten (naar verwachting passend binnen de marge van de bestaande trend). Mogelijk kunnen instellingen overgaan op volledig online onderwijs om deze groei te accommoderen (organiseerbaarheid van de opleiding) of om extra buitenlandse studenten aan te trekken.

- Er zijn evenwel op dit moment nog geen signalen dat bekostigde instellingen van plan zijn om volledig online onderwijs te blijven verzorgen nu er weer mogelijkheden zijn om fysiek onderwijs te verzorgen. Het gaat naar verwachting voornamelijk om een beperkt aantal opleidingen. Het is ook goed te benoemen dat niet alle opleidingen zich er voor lenen dat het volgen van onderwijs vanuit het buitenland voor EER-studenten mogelijk is. De meeste hbo-opleidingen en wo-bacheloropleidingen zijn in het Nederlands, en diverse wo-opleidingen kennen een praktijkcomponent (zoals zorgopleidingen, beta/techniek) of zijn taalgebonden (onderwijs, rechten, talen).
- Het kan op het eerste gezicht wringen dat instellingen op dezelfde manier worden bekostigd voor studenten die fysiek onderwijs volgen als voor studenten die volledig online onderwijs volgen. Studenten die volledig online onderwijs volgen, zouden een instelling minder geld kunnen kosten, omdat deze studenten geen gebruik hoeven te maken van huisvesting en andere faciliteiten. Terwijl deze posten wel in de bekostiging zijn verdisconteerd. Het vorige punt kan tot gevolg hebben dat een instelling de prikkel krijgt om veel (buitenlandse) studenten voor volledig online onderwijs te werven omdat dit voor de instelling financieel gunstiger is dan het verzorgen van fysiek onderwijs.⁴ Ook kunnen er vragen over de kwaliteit van het onderwijs dat wordt bekostigd, bestaan. Echter, kwalitatief goed online onderwijs vraagt om dezelfde investeringen als fysiek onderwijs en, vanwege de begeleiding, nakijktermijnen e.d., is het volledig online aanbieden van onderwijs voor opleidingen geen middel om verder te kunnen groeien in studentenaantallen. Online onderwijs is dus niet per definitie goedkoper. Een positief neveneffect kan bovendien zijn dat volledig online onderwijs mogelijk minder druk zet op de huisvesting in de studentensteden. Wel kan er bij volledig online onderwijs sprake zijn van een negatief effect ten aanzien van de macrodoelmatigheid, of ten aanzien van de positieve effecten die internationale studenten kunnen hebben voor de kenniseconomie. Bij fysiek onderwijs komen studenten naar Nederland toe om te studeren en een deel daarvan blijft na afstuderen in Nederland wonen en werken. Op die manier dragen zij, via een hoger arbeidsaanbod en meer belastingafdrachten, bij aan de Nederlandse maatschappij. Op dit moment levert een buitenlandse student gemiddeld meer op voor de Nederlandse economie dan hij kost. Bij volledig online onderwijs kan een deel van de internationale studenten er weliswaar alsnog voor kiezen om in Nederland te komen wonen en werken. Deze baten zijn echter naar verwachting minder aan de orde dan bij fysiek onderwijs.
- Het is relevant te benoemen dat recentelijk twee moties zijn ingediend rondom online onderwijs:
 - Motie met verzoek te onderzoeken hoe voor instellingen die een opleiding aanbieden in het buitenland middels de 25%-mogelijkheid wettelijk verplicht kan worden dat studenten 25% van het onderwijs fysiek in Nederland volgen, en de Kamer hierover voor de begrotingsbehandeling te informeren. [Deze motie gaat over de zgn 75-25% regeling voor het verzorgen van opleidingen in het buitenland]
 - Motie met verzoek om in gesprek te gaan met de MBO Raad, Vereniging Hogescholen en VSNU om ervoor te zorgen dat fysiek onderwijs de norm

⁴ Dit geldt mogelijk ook als het gaat om niet-EER-studenten, die instellingscollegegeld betalen.

is, en behoudens dwingende omstandigheden alleen bij hoge uitzondering en met instemming van studenten en docenten tot afstandsonderwijs mag worden overgegaan (stemming PM)

Mogelijkheden voor beperkingen/randvoorwaarden bekostiging EER-studenten (niet zijnde Nederlanders)

- Door het MT-HO&S is gevraagd of er mogelijkheden zijn om randvoorwaarden te stellen aan de mogelijkheid dat ho-instellingen bekostigd worden wanneer internationale (EER, Zwitserland) studenten een opleiding die volledig online wordt verzorgd, vanuit het buitenland volgen.
- Hierna wordt een aantal opties langsgelopen op haalbaarheid.

Herinvoering woonplaatsvereiste voor EER-studenten, niet zijnde Nederlandse studenten.

- Voorheen stond in de WHW dat een EER-student om in aanmerking te komen voor het *wettelijk collegegeld* woonachtig diende te zijn in Nederland, of een aantal grensgebieden. Studenten die niet aan dit woonplaatsvereiste voldeden, waren het instellingscollegegeld verschuldigd. Dit woonplaatsvereiste is rond 2012 komen te vervallen vanwege strijd met het Unierecht,⁵ aangezien studenten met de Nederlandse nationaliteit gemakkelijker aan het woonplaatsvereiste kunnen voldoen dan studenten met de nationaliteit van een andere lidstaat (indirecte discriminatie).
- Daarmee is toentertijd ook het besluit genomen het woonplaatsvereiste uit de voorwaarden voor *instellingsbekostiging* te halen. Uit de wetsgeschiedenis⁶ blijkt dat dit enerzijds is besloten omdat het duidelijker is wanneer dit vereiste straks in beide situaties niet meer geldt, en anderzijds omdat dit vereiste niet meer noodzakelijk is voor de instellingsbekostiging. Het woonplaatsvereiste was namelijk opgenomen om oneigenlijk gebruik van bekostiging tegen te gaan (omdat studenten niet daadwerkelijk onderwijs zouden volgen) en intussen waren andere maatregelen getroffen op grond waarvan onregelmatigheden in de bekostiging zich niet meer noemenswaardig konden voordoen (de vormgeving van de verplichte collegegeldbetaling, de herziene inrichting van de instellingsbekostiging voor de nominale studieduur, de wettelijke introductie van de *joint degrees*, de mogelijkheid ook in het buitenland bekostigd een stage te lopen, de introductie van de gedragscode voor buitenlandse studenten in het hoger onderwijs en de brede inzet van instellingen gericht op studiebegeleiding en voortgangscntrole).
- Nader verkend zou kunnen worden of het woonplaatsvereiste ten aanzien van de bekostiging voor EER-student opnieuw geïntroduceerd kan worden, omdat deze risico's op onregelmatigheden zich vanwege het online onderwijs opnieuw zouden kunnen voordoen. Het is hier wel van belang te benoemen dat in deze situatie de EER-student wettelijk collegegeld zou betalen (omdat het woonplaatsvereiste daarvoor is geschrapt), terwijl de instelling voor deze student niet wordt bekostigd. Nu is het zo dat een instelling voor een student ofwel wettelijk collegegeld van de student en bekostiging van OCW ontvangt, ofwel instellingscollegegeld van de student. Het instellingscollegegeld kan de instelling zo vaststellen dat het daarmee de misgelopen bekostiging van OCW compenseert. Wanneer gekozen wordt voor het herintroduceren van het woonplaatsvereiste ten aanzien van de bekostiging wordt voor deze student

⁵ Kamerstukken II 2012/13, 31288, 326 (<https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-31288-326.html>)

⁶ Stb. 2013, 334 (<https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stb-2013-334.html>) ; Stb 2013, 298.

slechts het wettelijk collegegeld ontvangen en dat zal niet genoeg zijn om de kosten te dekken. Daarmee is deze maatregel lastig te verkopen richting de instellingen. Ook is deze maatregel bovendien juridisch waarschijnlijk niet haalbaar (vanwege mogelijke strijd met het vrij verkeer in de Unie). Tevens kan dit gevolgen hebben voor bijvoorbeeld *joint degrees*.

- **Conclusie: bezwaarlijk en zeer waarschijnlijk niet haalbaar.**

Geen of minder bekostiging bij volgen online opleiding

- Hierna volgen een aantal varianten waarbij er sprake is van geen of minder bekostiging. Daarbij is bij alle varianten relevant te benoemen dat dit waarschijnlijk aanpassingen bij DUO vergt⁷, omdat geregistreerd moet kunnen worden wanneer een opleiding volledig online wordt verzorgd. Daarbij is ook relevant wanneer een opleiding online is, bijvoorbeeld aan de hand van een percentage.
- Tevens moet bepaald worden met welke factor het reguliere bekostigingsstarief naar beneden moet worden bijgesteld. Dat suggereert een bepaald inzicht in kostenstructuren die we niet hebben.

Variant A

- Deze optie zou inhouden dat EER-studenten (niet zijnde Nederlandse studenten) bij het volgen van een Nederlandse online opleiding vanuit het buitenland, minder bekostigd zouden worden. Dat betekent minder bekostiging op basis van nationaliteit. Een Spaanse student die vanuit het buitenland online onderwijs volgt, is niet goedkoper dan een Nederlandse, dus een dergelijke optie zou niet onderbouwd kunnen worden.
- **Conclusie: bezwaarlijk en zeer waarschijnlijk niet haalbaar**

Variant B

- Minder bekostiging voor alle studenten die vanuit het buitenland Nederlands online onderwijs volgen; betekent dat er geen sprake is van onderscheid tussen Nederlandse studenten en overige EER-studenten. Maar ook dit is lastig te onderbouwen: goed ingericht online onderwijs lijkt niet per definitie altijd goedkoper te zijn dan fysiek onderwijs, en bovendien zou het qua kosten niet moeten uitmaken vanuit welk land een student onderwijs volgt.
- **Conclusie: bezwaarlijk en mogelijk niet haalbaar**

Variant C

- Minder bekostiging bij volledig online onderwijs (ongeacht waarvandaan de opleiding gevolgd wordt). Hierbij gelden met name de algemene opmerkingen hierboven genoemd: wanneer is er sprake van een online opleiding, hoe wordt dit geregistreerd, en op basis waarvan wordt het bekostigingsstarief vastgesteld. Ook is dit wellicht lastig te onderbouwen: goed ingericht online onderwijs lijkt niet per definitie altijd goedkoper te zijn dan fysiek onderwijs.
- **Conclusie: bezwaarlijk en mogelijk niet haalbaar**

Beperking inschrijfmogelijkheden EER-studenten (niet zijnde Nederlandse studenten)

- In artikel 7.32 van de WHW zijn de vereisten voor inschrijving opgenomen. Een inschrijving is nodig om een opleiding te kunnen volgen. Op grond van het vijfde lid van artikel 7.32 staat inschrijving slechts open voor degene waarvan de student (indien meerderjarig) of de ouders, voogden of verzorgers (indien minderjarig) het volgende aantoont:

⁷ Is nog niet bij DUO gecheckt.

- a. Bezit van de Nederlandse nationaliteit of op grond van een wettelijke bepaling als Nederlander wordt behandeld;
 - b. De vreemdeling is jonger dan 18 jaar op de eerste dag waarop de opleiding begint;
 - c. De vreemdeling is 18 jaar of ouder op de eerste dag waarop de opleiding begint en op die dag rechtmatig verblijf houdt in de zin van artikel 8 Vreemdelingenwet 2000;
 - d. De vreemdeling houdt verblijf buiten Nederland op de eerste dag waarop de opleiding begint waarvoor voor de eerste maal de inschrijving wordt gewenst;
 - e. De vreemdeling niet meer voldoet aan een van de voorwaarden genoemd onder b, c, of d en eerder in overeenstemming met een van die onderdelen is ingeschreven, welke opleiding nog wordt gevolgd en niet is voltooid.
- Navraag bij DUO leert dat EER-studenten (en niet-EER-studenten) kunnen worden ingeschreven zonder dat zij in Nederland verblijven (sub d). Dit zou betekenen dat bijvoorbeeld een Spaanse student woonachtig in Spanje ingeschreven kan worden voor een (online) opleiding aan een Nederlandse ho-instelling. Verkend zou kunnen worden of er mogelijkheden zijn om dat wel te gaan vereisen. Als er geen sprake is van een inschrijving, kom je immers ook niet toe aan de bekostigingsvraag. Het is hierbij wel noodzakelijk om te benoemen dat het gaat om EER-studenten; er mag geen sprake zijn van ongeoorloofde beperking van het vrij verkeer of (in)directe discriminatie. Eerste inschatting is daarom dat dit juridisch lastig is. Mogelijk zou met JenV verkend kunnen worden wat mogelijk is op grond van het vreemdelingenrecht.
 - In de WEB bestaat geen d-grond zoals die in de WHW staat (dat inschrijving mogelijk is wanneer een vreemdeling verblijf buiten Nederland houdt); onderzocht zou moeten worden hoe zich precies zit in relatie tot de Vreemdelingenwet 2000 en of hierin ook mogelijkheden liggen voor wat betreft ho-studenten.
 - **Conclusie: waarschijnlijk niet haalbaar, grondige nadere verkenning nodig, ook in overleg met JenV.**

Stellen van randvoorwaarden aan mogelijkheden verzorgen volledig online onderwijs.

- Wanneer het kunnen verzorgen van volledig online onderwijs wordt beperkt, kom je minder snel toe aan de vraag of het bekostigen van dergelijke opleidingen wenselijk is. Ook kunnen er voorwaarden worden gesteld aan het kunnen verzorgen van online onderwijs, bijvoorbeeld door te vereisen dat een bepaald deel fysiek aan de opleiding in Nederland wordt verzorgd.⁸ Het is hierbij relevant om dit niet op grond van het kwaliteitsargument te doen (online onderwijs is niet per definitie kwalitatief minder goed dan fysiek onderwijs).
- Dergelijke maatregelen hebben gevolgen voor alle opleidingen die volledig online worden verzorgd, voor zowel de Nederlandse als de niet-Nederlandse studenten. Hierbij kan geen onderscheid worden gemaakt naar Nederlandse en andere EER-studenten. Bijvoorbeeld vereisen dat voor de bekostiging EER-studenten (niet zijnde Nederlandse studenten) een bepaald deel op locatie moeten volgen, en dat niet vereisen van Nederlandse studenten, is waarschijnlijk in strijd met het Unierecht. Op grond van het Unierecht is het namelijk niet toegestaan onderscheid te maken tussen Nederlandse studenten

⁸ Dit is bijvoorbeeld al het geval bij een aantal online masters in Wageningen.

en overige EER-studenten, tenzij een bepaald belang dit onderscheid vergt. Een dergelijke uitzondering – als het al mogelijk is – moet aan zeer strikte eisen voldoen.

- **Conclusie: haalbaar indien geen onderscheid wordt gemaakt tussen Nederlandse studenten en overige EER-studenten. Wel dient een afweging te worden gemaakt tussen de belangen van het stellen van randvoorwaarden en de voordelen van het kunnen verzorgen van online onderwijs.**

nota

TER INFORMATIE
Aan: MOCW

Hoger Onderwijs en
Studiefinanciering

Van
5.1/2.e
T 06-5.1/2.e

Datum
25 januari 2022

Referentie

Bijlagen
1. WTT in detail
2. Aantal NF opleidingen

Intern OCW afgestemd
MBO, WJZ

Inwerkdossier wetsvoorstel Taal en Toegankelijkheid en
onderliggende regelgeving

Het advies is deze nota eerst te lezen en vervolgens de nota met scenario's WTT.

Aanleiding

Het wetsvoorstel Taal en Toegankelijkheid (WTT) is ontstaan vanuit de wens om de waardevolle aspecten van internationalisering in het hoger onderwijs te behouden, en tegelijkertijd aandacht te hebben voor Nederlands als academische taal, de onderwijskwaliteit en de toegankelijkheid van het hoger onderwijs, in het bijzonder voor Nederlandstalige studenten. Ook voor het MBO is de WTT van belang.

Verder geeft de WTT uitwerking aan het regeerakkoord Rutte III, waarin is neergelegd dat de aantrekkelijkheid van het Nederlands onderwijs voor buitenlandse studenten wordt versterkt, met behoud van de toegankelijkheid, en dat de minister het besluit tot instellen van een numerus fixus voor een bacheloropleiding kan blokkeren indien dit besluit niet adequaat is onderbouwd.

De WTT is in december 2019 door de Tweede Kamer aangenomen. Na de val van het kabinet-Rutte III heeft de Eerste Kamer dit wetsvoorstel zonder stemming controversieel verklaard. De controversialiteit is vervallen door het aantreden van het Kabinet-Rutte IV.

Daarnaast was ook onderliggende regelgeving behorende bij de WTT, welke voorhangt in de Tweede Kamer en de Eerste Kamer, controversieel verklaard. Hierdoor lag de behandeling van de WTT en de onderliggende regelgeving sinds begin 2021 stil. In het nieuwe coalitieakkoord staat het volgende opgenomen dat betrekking heeft op de WTT:

Als de bestaande en nog in te voeren instrumenten onvoldoende blijken te zijn om schokken in de (internationale) studentenaantallen te beheersen, dan kijken we of nieuwe instrumenten nodig zijn.

In deze nota wordt u geïnformeerd over de inhoud en het draagvlak van de WTT en de onderliggende regelgeving. Bijlage 1 bevat een uitwerking per WTT maatregel en dient als naslagwerk.

Toelichting

Dit wetsvoorstel is een uitvoerig uitonderhandeld compromis tussen de coalitiegenoten van Rutte III.

Tijdens de behandeling van de WTT in de Tweede Kamer in december 2019, is er een behoorlijk aantal moties en amendementen aangenomen, waarvan een groot aantal door de VVD en het CDA. Dit heeft geleid tot ingrijpende wijzigingen van het voorstel, met name rondom de taal- en de fixusmaatregelen.

Het draagvlak voor met name de taal- en de fixusmaatregelen uit de WTT is wisselend. Met name UNL (koepel van universiteiten) heeft stevige bezwaren geuit op een aantal onderdelen uit de WTT. De maatschappelijke nadruk lag rond 2019 met name op de taalmaatregelen, dit heeft zich nu uitgebreid naar de fixusmaatregelen. Zie tabel 1 voor het draagvlak van de verschillende maatregelen uit de WTT.

De WTT betreft met name een wijziging van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (WHW). Daarnaast bevat de WTT een wijziging van de Wet educatie en beroepsonderwijs (WEB).

In de WTT zijn de volgende maatregelen opgenomen:

- Nieuwe eisen met betrekking tot de onderwijstaal in het ho en het mbo.
- Maatregelen met betrekking tot de bevordering van de uitdrukingsvaardigheid in het Nederlands door bekostigde ho-instellingen.
- Instellingscollegegeld, maximumtarief voor Nederlandse en EER-studenten en minimumtarief voor niet EER-studenten.
- Maatregelen met betrekking tot fixus:
 - o Toetsing fixus (ministeriële toetsing achteraf)
 - o Fixus anderstalige trajecten
 - o Maximum aantal niet-EER studenten binnen een 'reguliere' fixus
 - o Noodcapaciteitsfixus met betrekking tot niet-EER-studenten
- Grondslag voor zogenoemde omkeerregeling mbo-4
- Grondslag voor voorschriften arbeidsmarktfixus

Onderstaande tabel bevat de maatregelen uit de WTT met daarbij aangegeven of het sturing vanuit de overheid of een sturingsinstrument voor instellingen betreft.

Maatregel	Sturingsinstrument overheid/instelling
Nieuwe eisen met betrekking tot de onderwijstaal in het ho en mbo	Overheid
Maatregelen met betrekking tot de bevordering van de uitdrukkingsvaardigheid in het Nederlands door bekostigde ho-instellingen.	Overheid
Instellingscollegegeld, maximumtarief voor Nederlandse en EER-studenten en minimumtarief voor niet EER-studenten.	Overheid
Maatregelen met betrekking tot fixus	Instelling

Voor de meeste maatregelen uit de WTT is de onderliggende regelgeving reeds (gedeeltelijk) uitgewerkt in amvb's die zich in verschillende stadia in het besluitvormingsproces bevinden.

De Eerste Kamer heeft in maart 2020 voorlichting gevraagd aan de Raad van State over de maatregelen met betrekking tot de numerus fixus. De Raad van State is kritisch over de onderbouwing van het instrument van de ministeriële toestemming met betrekking tot de fixus (er is volgens de Raad thans nog geen probleem) en betwijfelt of het toestemmingsvereiste effectief is, als er wel een probleem zou zijn.

Voordat de WTT controversieel werd verklaard, is het voorlopig verslag van de Eerste Kamer uitgebracht (inbreng grotendeels vanuit VVD, GroenLinks, D66 en PvdA). Hierbij is men overwegend kritisch op de numerus fixus maatregelen uit het wetsvoorstel.

Vanuit de koepels heeft met name UNL stevige bezwaren geuit op een aantal maatregelen uit de WTT en voert een actieve lobby. UNL pleit voor invoering van uitsluitend de maatregelen uit de WTT met betrekking tot de numerus fixus via een experimentenbesluit (of via een ander wetgevingstraject zoals een spoedwet of een initiatiefwet). Echter UNL heeft tegelijkertijd ook grote bezwaren tegen de bepaling dat de fixus maximaal voor drie achtereenvolgende studiejaren kan worden vastgesteld.

Overzicht draagvlak maatregelen WTT

Maatregel WTT	Draagvlak Politiek	Draagvlak koepels en instellingen	Draagvlak studentenbonden
Capaciteitsfixus (CF) op opleiding of anderstalig traject binnen een Nederlandse opleiding	Brede steun. Het oorspronkelijke wetsvoorstel had als uitgangspunt: toestemming	Staan positief tegenover de reguliere fixus. Dit instrument is een bestaande praktijk. Met de gewijzigde wet kunnen de instellingen niet alleen op	Varieert per instrument, doch over het algemeen minder positief. Het onderscheid tussen

	<p>vooraf.</p> <p>Via het (sub)amendement werd de toestemmingsvereiste veranderd in ministerieel toezicht <i>ex post</i> (c.q. beoordeling achteraf).</p> <p>De gewijzigde wet zal moeten leiden tot het terugdringen van fixusopleidingen.</p>	<p>opleidingen, maar ook op anderstalig traject een NF instellen.</p> <p>Er is echter beperkt draagvlak voor de inspanningsverplichting, omdat nog niet concreet is wat dit betekent:</p> <p>Eén van de consequenties van de beoordeling achteraf kan zijn dat indien blijkt dat de minister van oordeel is dat het capaciteitsprobleem binnen twee studiejaar (na het studiejaar waarin de fixus is ingesteld) kan worden opgeheven, kan de minister besluiten dat fixus uitsluitend opnieuw mag worden ingesteld als de instelling kan aantonen dat aan alle voorwaarde is voldaan, met inbegrip van de zgn. inspanningsverplichting.</p> <p>Deze inspanningsverplichting houdt in dat de instelling zich inspannt voor het vinden van een oplossing voor het dreigende of bestaande capaciteitsgebrek; door samenwerking met andere instellingen (of werkgevers) of het nemen van maatregelen of het treffen van voorzieningen.</p>	<p>NL/EU studenten <i>versus</i> niet-EER studenten wordt gezien als directe discriminatie. Daarnaast worden als bezwaren genoemd: de meerwaarde en bijdrage van internationale studenten, het belang van toegankelijkheid van hostels. Studentenbonden zoeken graag oplossingen in aanpak van de huisvestingsproblematiek, het bevorderen van studentmobiliteit (en niet zozeer in het beperken van internationale instroom).</p>
<p>Capaciteitsfixus voor niet-EER studenten binnen de fixusopleiding of anderstalig traject</p>	<p>Ingebracht via amendement door de leden Wiersma en Van der Molen.</p> <p>Dit instrument is gericht op het behoud van een adequaat onderwijsstelsel dat – ondanks zich voordoende capaciteitsproblemen – zoveel mogelijk de toegankelijkheid van het onderwijs voor Nederlandse c.q. Nederlandstalige (en EER) studenten borgt. Daarmee is de prioriteit is gegeven aan de toegankelijkheid van het onderwijs voor Nederlandse c.q. Nederlandstalige (en EER) studenten, boven de toegankelijkheid voor niet-EER-studenten.</p>	<p>Instellingen zijn sceptisch over nut en noodzaak van fixus voor niet-EER studenten binnen de fixusopleiding. De redenen hiertoe zijn:</p> <p>i) omvang van niet-EER studenten is beperkt, en</p> <p>ii) dat er geen instrumenten beschikbaar zijn om de instroom uit één specifiek niet-EER land te beperken (waardoor concreet wordt verwezen naar de landen als China, Bangladesh, India).</p>	<p>Relatief positief, en dan in het bijzonder voor fixus op anderstalig traject.</p>

Noodcapaciteitsfixus voor niet-EER studenten op opleiding	<p>Ingebracht via amendement door de leden Wiersma en Van der Molen.</p> <p>Wanneer een opleiding te maken krijgt met aanmeldingen van niet-EER-studenten die aanzienlijk hoger liggen dan vooraf werd geanticipeerd, en daardoor de maximale capaciteit van de opleiding wordt overschreden, mag de opleiding gebruik maken van een noodbeperking op het aantal plaatsen voor niet-EER-studenten. Deze beperking is gelegitimeerd aangezien door de acute capaciteitsbeperking de kwaliteit van het onderwijs niet adequaat gewaarborgd kan worden.</p>	Dit instrument wordt breed gedragen.	Als grootste bezwaar wordt genoemd dat dit instrument veel onzekerheid voor aspirant-studenten met zich meebrengt. Het instrument kan onverwacht en vrij laat worden ingesteld. De vraag (c.q. zorgpunt) is dat aspirant-student niet de nodige tijd krijgt voor de goede voorbereiding (denk bijv. aan de voorbereiding om aan de kwalitatieve eisen te kunnen voldoen).
Onderwijjsstaal	<p>Politiek is met name verdeeld over de mate van 'verengelsing' van het hoger onderwijs. Coalitie: VVD en D66 willen hierin soepel beleid, CDA wil strenger</p>	Onderwerp speelt met name bij universiteiten. UNL staat niet achter de taalmaatregelen en wil soepeler beleid. UNL vindt de taalmaatregelen bureaucratisch en de meerwaardetoets niet duidelijk. VH geen duidelijk standpunt, onderwerp speelt ook minder bij hogescholen	Studentenbonden staan positief tegenover het aantonen van meerwaarde van een anderstalige opleiding
Uitdrukkingsvaardigheid Nederlands	<p>Met name CDA en SGP voorstanders van aandacht voor uitdrukkingsvaardigheid NL via accreditatie en het instellingsplan.</p> <p>Onder andere D66, GroenLinks en PvdA hebben aandacht gevraagd voor de werkdruk in het hoger onderwijs en sturen erop aan dat dit element niet te zwaar wordt opgetuigd</p>	Bij de instellingen weinig draagvlak voor aanscherping van de plicht tot het bevorderen van uitdrukkingsvaardigheid in het Nederlands – met uitzondering van Neerlandici en talencentra	De studentenorganisaties hebben zich niet nadrukkelijk uitgesproken over dit onderdeel
Instellingscollegegeld	Overwegend positief. Koppeling aan bekostiging is politieke wens (voortgekomen uit motie D66+GL). PvdA+GL zijn kritisch op onderscheid EER/niet-EER omdat zij risico zien in toegankelijkheid onderwijs voor niet-EER	Positief	Overwegend positief. LSVb is kritisch op onderscheid EER/niet-EER omdat zij risico zien in toegankelijkheid onderwijs voor niet-EER studenten die minder welgestelde

	studenten die minder welgestelde ouders hebben.		ouders hebben. ISO heeft geen moeite met dit onderscheid
Arbeidsmarkt-fixus		De Vereniging Hogescholen en de UNL zijn in 2020 gevraagd om voorbeelden van opleidingen waar nu een numerus fixus is ingesteld waar voornamelijk arbeidsmarktoverwegingen een rol spelen. Uit die uitvraag zijn geen opleidingen naar boven gekomen waarbij eigenlijk een arbeidsmarktfixus van toepassing zou moeten zijn. Wel zijn er opleidingen die mede om arbeidsmarktredenen een capaciteitsfixus instellen	LSVb is geen voorstander van een arbeidsmarktfixus, omdat het de toegankelijkheid/keuzevrijheid van de student kan beperken. ISO beschouwt de arbeidsmarktfixus als een ultimatum remedium voor opleidingen met een slechte arbeidsmarktperspectieven
Omkeerregeling MBO	Omkeerregeling in het mbo is aangekondigd door de toenmalige minister in 2016 in het kader van internationalisering van het onderwijs, en het wegnemen van belemmeringen voor studenten voor wie Nederlands niet hun 1 ^e taal is.	De MBO Raad is een duidelijke voorstander van de omkeerregeling. De wens voor deze regeling is ook sterk voortgekomen vanuit de sector zelf.	De studentenorganisatie JOB heeft zich niet nadrukkelijk uitgesproken over dit voorstel. Wel is er vanuit de studentenorganisatie de wens meer kansen te creëren een diploma te behalen voor studenten die Nederlands niet vanaf hun vroege jeugd hebben aangeleerd.

Tabel 2: draagvlak maatregelen WTT

Bijlage 1: Nadere toelichting wetsvoorstel Taal en Toegankelijkheid (WTT)

Inleiding

In de afgelopen jaren heeft een versterking plaatsgevonden van internationale dimensies in het onderwijs. Het versterken van de internationalisering in het onderwijs heeft toegevoegde waarde voor de student, de onderwijsinstelling en voor de Nederlandse kenniseconomie.

Het interdepartementaal beleidsonderzoek uit 2019 «Internationalisering van het (hoger) onderwijs» (hierna: IBO) gaat in op de positieve bijdragen en op de risico's van internationalisering. Het IBO geeft aan dat de instroom van internationale studenten positieve effecten op de wetenschap, arbeidsmarkt en economie heeft. Een deel van de internationale alumni blijft in Nederland wonen en werken, en draagt daarmee structureel bij aan het arbeidsaanbod. Op de langere termijn leveren internationale studenten gemiddeld een positieve bijdrage aan de rijksbegroting.

Tegelijkertijd kent de toenemende internationalisering keerzijden. De internationale instroom van studenten laat op sommige plekken, met name in het wo, reeds effecten zien op de financiële houdbaarheid, absorptiecapaciteit en toegankelijkheid van het stelsel. Om de waardevolle aspecten van internationalisering te kunnen behouden, en tegelijkertijd aandacht te hebben voor Nederlands als academische taal, de onderwijskwaliteit en de toegankelijkheid van het ho, in het bijzonder voor Nederlandstalige studenten, is het wenselijk een aantal waarborgen in te bouwen. Deze waarborgen zijn uitgewerkt in de WTT en worden in de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (WHW) opgenomen. Daarnaast bevat de WTT een wijziging van de Wet educatie en beroepsonderwijs (WEB). Hieronder worden de onderdelen van de WTT nader toegelicht, inclusief het draagvlak en advies per onderdeel.

Onderdelen WTT

1. Onderwijstaal

Inhoud en doel

De afgelopen jaren is veel discussie geweest over de 'verengelsing' van het hoger onderwijs. Enerzijds bestaat een roep vanuit de samenleving om meer focus op het Nederlands, en minder op Engelstalige opleidingen. Vrees bestaat dat anderstalig onderwijs gevolgen heeft voor de kwaliteit en toegankelijkheid voor Nederlandstalige studenten van het onderwijs, dat het de ontwikkeling van Nederlands als wetenschapstaal afremt, en dat de uitdrukkingsvaardigheid in het Nederlands afneemt. Anderzijds bestaat de visie dat anderstalig onderwijs juist voordelen kan hebben. Zo kan anderstalig onderwijs nuttig zijn gelet op het arbeidsperspectief van een opleiding, en zijn studenten voorbereid op een arbeidsmarkt die steeds internationaler wordt. Het stellen van eisen aan een andere taal dan het Nederlands zou primair voort moeten vloeien uit

onderwijskundige, sociaal-culturele, en/of economische motieven en niet uit migratiemotieven.

In het huidige studiejaar 2021/2022 is 29% van de wetenschappelijke bacheloropleidingen in Nederland volledig Engelstalig en 19% is meertalig, van de wetenschappelijke masteropleidingen is 78% volledig Engelstalig en 9% meertalig¹. Onderwijsstaal is een instrument dat niet primair ingezet mag worden om de internationale instroom te beheersen, dit kan echter wel een neveneffect zijn, zowel voor EER als niet-EER instroom.

De WHW en de WEB regelen thans dat onderwijs wordt verzorgd, en examens worden afgenomen, in het Nederlands. Slechts in de bij de wet genoemde gevallen kan onderwijs in een andere taal worden verzorgd. De WTT beoogt het taalbeleid te moderniseren zodat het meer mogelijkheden geeft voor maatwerk, en tegelijkertijd er voor te zorgen dat ho-instellingen een weloverwogen keuze maken rondom de onderwijsstaal in het belang van de student. Tweetaligheid blijft daarbij ook mogelijk en is in het mbo zelfs een noodzakelijkheid. Tevens beoogt de WTT voor een beter sluitend systeem van toezicht en handhaving. Daartoe zijn in de WTT een aantal aspecten opgenomen,:

- De hoofdregel blijft '**Nederlands, tenzij**'. Een andere taal is mogelijk in de volgende in de wet genoemde gevallen:
 - a. wanneer het een opleiding met betrekking tot die taal betreft (bijvoorbeeld de opleiding Spaans);
 - b. het onderwijs betreft dat in het kader van een gastcollege door een anderstalige docent gegeven wordt;
 - c. het gelet op de specifieke aard, de inrichting of de kwaliteit van het onderwijs, meer dan het voeren van het Nederlands, in het belang is van de student met het oog op de kennis, het inzicht of de vaardigheden die hij bij afronding van de opleiding moet hebben verworven.Alleen dit laatste criterium is nieuw en wordt het '**meerwaardecriterium**' genoemd. Het vervangt het huidige 'noodzaakcriterium', dat inhoudt dat een andere taal noodzakelijk is, gelet op de aard, inrichting of de kwaliteit van het onderwijs dan wel de herkomst van studenten.
- In het **instellingsplan** dient het instellingsbestuur taalbeleid op te nemen en daarin in te gaan op hoe op inhoudelijke gronden wordt overgegaan op een andere onderwijsstaal, en op de kwaliteit van het onderwijs en de toegankelijkheid voor Nederlandstalige studenten.
- De taal van het onderwijs dat aan de opleiding wordt verzorgd en waarin examens worden afgenomen moet worden opgenomen in de onderwijs- en examenregeling (de OER). De opleidingscommissie heeft instemmingsrecht op dit onderdeel van de OER.
- In de WTT is geregeld dat opleidingen en trajecten die minimaal 2/3 van de studielast in een andere taal verzorgen, pas anderstalig onderwijs mogen verzorgen wanneer zij instemming hebben verkregen van de NVAO ('**toets anderstalig onderwijs**'). Voor opleidingen die op het moment van inwerkingtreding van de WTT al anderstalig zijn, geldt dat zij op grond van het overgangsrecht de andere taal in ieder geval mogen hanteren tot het moment dat de toets anderstalig onderwijs voor hen plaatsvindt. Dat is bij bestaande anderstalige opleidingen ten tijde van het eerstvolgende accreditatiemoment (tenzij dat moment binnen 12 maanden na inwerkingtreding valt).

¹Taal en opleiding (universiteitenvannederland.nl)

Uitwerking

- De WTT biedt een aantal grondslagen om aspecten bij lagere regelgeving nader uit te werken.
- Een aantal aspecten uit de WTT wordt uitgewerkt in **Taal-amvb I**² en **Taal-amvb II**.
- Zo geeft de wet aan dat bij amvb nader wordt bepaald in welke gevallen sprake is van 'meerwaarde'. Ook kan de minister in bij amvb te bepalen gevallen, opleidingen of groepen van opleidingen aanwijzen waarvoor geen instemming van de NVAO voor een anderstalige opleiding is vereist. Deze aspecten worden geregeld in '**taal-amvb I**', die in het kader van de zogenoemde voorhangprocedure voorligt in beide Kamers. De aanwijzing geschiedt bij besluit van de minister.

In taal-amvb I wordt voorgesteld dat indien een instelling voldoende kan onderbouwen dat minimaal twee van de volgende elementen van toepassing zijn, er sprake is van 'meerwaarde':

- a) het onderwijs is in het bijzonder internationaal georiënteerd;
- b) de arbeidsmarkt waartoe de opleiding de studenten opleidt is internationaal georiënteerd;
- c) het onderwijs is zodanig ingericht dat een interculturele uitwisseling tussen studenten noodzakelijk is om de kennis, het inzicht en de vaardigheden die met het onderwijs worden beoogd, te kunnen verwerven;
- d) het onderwijs verzorgd wordt in nauwe samenwerking met bedrijven, instanties of onderwijsinstellingen die internationaal georiënteerd en overwegend anderstalig zijn;
- e) de docenten die de benodigde expertise bezitten om het onderwijs te kunnen verzorgen zijn voornamelijk anderstalig.

Tevens wordt in taal-amvb I voorgesteld dat in de volgende gevallen opleidingen of groepen van opleidingen door de minister kunnen worden aangewezen waarvoor geen instemming van de NVAO is vereist:

- Specifieke regionale of economische omstandigheden of een tekort aan personeel op de arbeidsmarkt in bepaalde sectoren;
 - Gezamenlijk onderwijs (bijvoorbeeld *double degrees*);
 - Onderzoeksmasters;
 - University Colleges;
 - Opleidingen waarvan de internationale focus op voorhand vast staat.
- Voor de overige aspecten die bij amvb moeten worden uitgewerkt (uitvoeringsaspecten toets anderstalig onderwijs), is geen voorhang vereist. Daarvoor wordt een aparte amvb gemaakt ('**taal-amvb II**'), die in concept gereed is.
 - Tot slot zal worden gewerkt aan een ministeriële regeling waarin de aanvraagprocedure en de in te dienen aanvraagbescheiden rondom de toets anderstalig onderwijs worden bepaald.

Inwerkingtreding en uitvoering

Wanneer de WTT tijdig in werking treedt (de EK dient dan op korte termijn wetsvoorstel in te stemmen), kunnen de maatregelen omtrent de taal waarin het

² het ontwerpbesluit tot wijziging van het Uitvoeringsbesluit WHW 2008 houdende de invoering van bepalingen omtrent de uitdrukkingsvaardigheid in het Nederlands en de meerwaarde van een andere taal dan het Nederlands in het hoger onderwijs.¹

onderwijs worden verzorgd, per studiejaar 2022/2023 in werking treden. Daarvoor is het ook nodig dat de twee taal-amvb's in werking kunnen treden. De in de WTT opgenomen regel dat indien minimaal 2/3 van de studielast in een andere taal verzorgd wordt, men instemming nodig heeft van de NVAO, zorgt voor uitdagingen in de uitvoering. Het is zeer lastig eenduidig te bepalen wat onder '2/3 van de studielast' verstaan wordt.

Historie van dit element (amendementen, draagvlak)

- De taal waarin het onderwijs wordt verzorgd aan ho-instellingen staat politiek en maatschappelijk al een aantal jaren in de belangstelling (soms wordt ook verwezen naar de 'verengelsing' van het hoger onderwijs). Sommigen vinden de WTT-maatregelen rondom taal te ver gaan of niet nodig, anderen vinden dat meer nadruk op het Nederlands moet worden gevestigd. Met het wetsvoorstel is geprobeerd een balans hierin te vinden.
- Vanuit de instellingen (met name universiteiten via UNL) is er weinig draagvlak voor de toets anderstalig onderwijs. Volgens UNL is de toets anderstalig onderwijs een bureaucratische last en is het onduidelijk wanneer aan het meerwaardecriterium is voldaan.

2. Uitdrukkingsvaardigheid Nederlands

Inhoud en doel

De WTT regelt dat de plicht van bekostigde ho-instellingen -om zich te richten op de bevordering van de uitdrukkingsvaardigheid in het Nederlands - wordt uitgebreid van Nederlandstalige studenten (WHW artikel 1.3, lid 5) naar anderstalige studenten. Dit heeft tot doel de blijfkans van internationale studenten te vergroten en hun binding met Nederland te versterken. De plicht tot het bevorderen van uitdrukkingsvaardigheid in het Nederlands bestaat al langer. Echter, de politieke wens is om deze plicht uit te breiden, tot concretere normen te komen voor zover het Nederlandstalige studenten betreft en hier meer toezicht op te houden. Met de wetwijziging wordt dan ook geregeld dat deze punten bij AMvB worden uitgewerkt. Bovendien wordt een nieuw kwaliteitsaspect aan de WHW toegevoegd aan de hand waarvan de kwaliteit van zowel nieuwe als bestaande opleidingen wordt beoordeeld ten behoeve van accreditatie.

Uitwerking

De regels omtrent de bevordering van de uitdrukkingsvaardigheid in het Nederlands door bekostigde instellingen zijn uitgewerkt in taal-amvb I, die is voorgehangen bij de Eerste en Tweede Kamer. Hierin is geregeld dat instellingen voor hoger onderwijs begeleiding en ondersteuning moeten bieden die erop gericht is om de uitdrukkingsvaardigheid in het Nederlands te bevorderen tot een niveau dat van hoger opgeleiden, binnen de context van de opleiding, mag worden verwacht. De voorzieningen kunnen extra-curriculair en facultatief worden aangeboden. Ze zijn dus niet noodzakelijkerwijs onderdeel van het curriculum van de opleiding.

Het kwaliteitsaspect in de wet wordt nader uitgewerkt in het accreditatiekader van de NVAO. Een commissie van onafhankelijke deskundigen beoordeelt in het

kader van de accreditatieprocedure van de opleiding of de instelling aan de inspanningsplicht voldoet en voldoende ondersteuning en begeleiding biedt binnen de betreffende opleiding. Ook dient een instelling in haar instellingsplan te expliciteren hoe zij invulling geeft aan de genoemde inspanningsverplichting.

Inwerkingtreding en uitvoering

Bij tijdige inwerkingtreding van de wet en de onderliggende regelgeving, kunnen de taalmaatregelen per studiejaar 2022/2023 in werking treden. Voor de beoordeling van uitdrukkingsvaardigheid is een voorwaarde voor de uitvoering dat een referentieniveau taal (5F) is opgesteld door de Taalunie. De verwachting is dat de Taalunie 8-9 maanden nodig heeft voor de ontwikkeling van dit referentieniveau.

Historie van dit element

- Er is bij de instellingen weinig draagvlak voor aanscherping van de plicht tot het bevorderen van uitdrukkingsvaardigheid in het Nederlands – met uitzondering van Neerlandici en talencentra. De studentenorganisaties hebben zich niet nadrukkelijk uitgesproken over dit onderdeel.
- Een amendement van CDA en SP is aangenomen, waarin geregeld wordt dat uitdrukkingsvaardigheid in het Nederlands in de wet wordt opgenomen niet alleen als inspanningsplicht maar ook als kwaliteitsaspect bij accreditatie van opleidingen.
- Een amendement van SGP is aangenomen waarmee de plicht tot het bevorderen van de uitdrukkingsvaardigheid in het Nederlands niet langer geldt voor private instellingen voor hoger onderwijs.
- Een amendement van CDA en SGP heeft geleid tot het opnemen van beleid rondom uitdrukkingsvaardigheid in het instellingsplan.
- Onder andere D66, GroenLinks en PvdA hebben aandacht gevraagd voor de werkdruk in het hoger onderwijs en sturen erop aan dat dit element niet te zwaar wordt opgetuigd.

3. Instellingscollegegeld

Inhoud en doel

In het wetsvoorstel wordt geregeld dat een maximumtarief instellingscollegegeld voor Nederlandse en EER-studenten, en een minimumtarief voor niet EER-studenten wordt vastgesteld.

Uitwerking

De hoogte en berekeningswijze van het maximumtarief instellingscollegegeld voor EER-studenten en het minimumtarief instellingscollegegeld voor niet EER-studenten moet worden vastgelegd in lagere regelgeving. In een AMvB (wijziging Uitvoeringsbesluit WHW) zullen de hoofdlijnen van de berekeningswijze worden opgenomen. In een ministeriële regeling (wijziging Regeling financiën hoger onderwijs) zullen de volledige berekeningswijze en hoogte van de bedragen worden opgenomen.

Inwerkingtreding en uitvoering

Uiterlijk op 1 november moet het collegegeld voor het daarop volgende studiejaar bekend gemaakt worden.

Als het onderdeel instellingscollegegeld (zowel het wetsvoorstel als de AMvB en regeling) per 1 september 2022 inwerking treedt, heeft deze maatregel effect per studiejaar 2023/2024. De AMvB is zo goed als gereed en kan, na aanvaarding van de WTT, tegelijk met de WTT ter ondertekening aan de Koning worden aangeboden. De regeling is in voorbereiding.

Historie van dit element (amendementen, draagvlak)

De invoering van het maximumtarief is in lijn met de aangenomen motie van de leden Van Meenen (D66) en Westerveld (GroenLinks) van 27 maart 2018³, waarin de regering is verzocht te zorgen dat het voor onderwijsinstellingen niet mogelijk is meer instellingscollegegeld te vragen dan de bekostiging van de opleiding en het tarief ter hoogte van het wettelijk collegegeld.

De koppeling van het instellingscollegegeld aan de bekostiging die met deze motie is gecreëerd, levert een lastig element in de uitwerking en uitvoering op. Doordat er diverse bekostigingstarieven zijn, komt er niet 1 vast tarief voor instellingscollegegeld dat jaarlijks wordt geïndexeerd (zoals bij wettelijk collegegeld het geval is) maar 12 verschillende tarieven. Hoewel dit een "eerlijke" manier van berekenen is (iedere student betaalt min of meer precies wat zijn/haar studie kost), zal het onduidelijkheid opleveren in de uitleg richting studenten en instellingen.

De reacties op het onderdeel instellingscollegegeld (maximumtarief voor Nederlandse en EER-studenten en minimumtarief voor niet EER-studenten) zijn overwegend positief. Het wordt op prijs gesteld dat dit verder wordt begrensd, zodat er "eerlijkere" tarieven komen. Kanttekening hierbij is dat de koppeling van het instellingscollegegeld aan de bekostiging die door deze wijziging wordt gemaakt, een lastig element in de uitwerking en uitvoering oplevert. Doordat er diverse bekostigingstarieven zijn, komt er niet 1 vast tarief voor instellingscollegegeld dat jaarlijks wordt geïndexeerd (zoals bij wettelijk collegegeld het geval is) maar 12 verschillende tarieven. Hoewel dit een "eerlijke" manier van berekenen is (iedere student betaalt min of meer precies wat zijn/haar studie kost), zal het in de praktijk onduidelijkheid opleveren in de uitleg richting studenten en instellingen.

Over het onderscheid tussen EER-studenten en niet EER-studenten is de LSVb niet enthousiast. Zij vinden internationalisering een belangrijk thema en vrezen dat niet EER-studenten met hoge tarieven worden geconfronteerd (voor niet EER-studenten gaat een minimumtarief gelden maar geen maximumtarief), hetgeen deze studenten mogelijk tegenhoudt om in Nederland te komen studeren. Andere stakeholders (UNL, VH, ISO) zien geen probleem in dit onderscheid.

4. Capaciteitsfixus

In het wetsvoorstel staan diverse nieuwe voorschriften omtrent capaciteitsregelingen:

³ Kamerstukken II 2017/18, 31 524, nr. 357.

- a. Inspanningsverplichting beschikbare onderwijscapaciteit (art. 7.53)
- b. Ministeriële toetsing op capaciteitsfixus achteraf (art. 7.53a, derde en vierde lid)
- c. Capaciteitsfixus op anderstalig traject (art. 7.53a, vijfde lid)
- d. Uitzondering op inspanningsverplichting en ministeriële toetsing achteraf (art. 7.53a, zesde lid)
- e. Maximum aantal plaatsen voor niet-EER-studenten binnen capaciteitsfixus (art. 7.53a, zevende en achtste lid)
- f. Noodcapaciteitsfixus voor niet-EER-studenten (art. 7.53f)

Deze maatregelen worden momenteel uitgewerkt in onderliggende regelgeving en zullen hieronder één voor één worden toegelicht.

4a. Inspanningsverplichting beschikbare onderwijscapaciteit

Doel:

Instellingen worden op grond van het voorgestelde artikel 7.53 WHW verplicht zich in te spannen een oplossing te vinden voor een dreigend of bestaand capaciteitsgebrek op een opleiding of een anderstalig traject binnen een Nederlandstalige opleiding. Zij dienen daarbij samen te werken met andere instellingen en werkgevers. Het doel is het aantal opleidingen met een capaciteitsfixus te beperken.

Overigens is het aantal opleidingen met een capaciteitsfixus de afgelopen jaren reeds gestaag afgenomen. Op dit moment is ongeveer 7 procent van de voltijdsopleidingen in het hbo en 12,5% van de voltijdsopleidingen in het WO een capaciteitsfixus.

Uitwerking:

Het is nog onduidelijk wanneer instellingen voldoen aan deze inspanningsverplichting. Instellingen hebben aangegeven in (te) beperkte mate te beschikken over de middelen en mogelijkheden om hieraan te voldoen. Het is nog onduidelijk hoe het toezicht hierop zal plaatsvinden. Met de inspectie worden nadere gesprekken gevoerd over haar rol in het kader van de wettelijke taken van de inspectie t.a.v. toezicht en handhaving. Waarschijnlijk zal de inspectie in elk geval thematisch onderzoek kunnen uitvoeren. De effectiviteit van deze maatregel is sterk afhankelijk van de mate waarin toezicht wordt gehouden. Zie verder ook de ministeriële toetsing (4b).

4b. Ministeriële toetsing op capaciteitsfixus achteraf

Een instellingsbestuur kan een capaciteitsfixus vaststellen indien de beschikbare onderwijscapaciteit *naar haar oordeel* ontoereikend is om een onbeperkte inschrijving van studenten mogelijk te maken. Een fixus wordt ingesteld voor het volgende studiejaar en niet vaker dan drie maal achtereenvolgens.

De WTT maakt het mogelijk dat de minister achteraf zelf beoordeelt of de onderwijscapaciteit toereikend is voor een onbeperkte inschrijving. Indien dit naar het oordeel van de minister zo is, kan hij bepalen dat een capaciteitsfixus voor het studiejaar volgend op het studiejaar waarin deze is vastgesteld, niet opnieuw kan worden ingesteld. En anders, indien naar het oordeel van de minister het capaciteitsprobleem binnen twee studiejaar kan worden opgelost, kan de minister besluiten dat de fixus alleen voor het volgende studiejaar mag worden

ingesteld, indien de instelling kan aantonen aan de inspanningsverplichting te hebben voldaan.

Doel:

Bij de behandeling van het wetsvoorstel en introductie van de nieuwe voorwaarden werd als uitgangspunt genomen dat door het ministerieel toezicht achteraf:

- de minister meer inzicht krijgt in de motivatie (c.q. beweegredenen) voor het instellen van een capaciteitsfixus;
- de minister de bevoegdheid heeft om achteraf de (on)toereikendheid van de capaciteit van een opleiding te beoordelen, en
- instellingen tot een meer weloverwogen beslissing omtrent het instellen van een capaciteitsfixus zullen komen.

Dit alles heeft uiteindelijk tot doel dat instellingen op een terughoudende manier gebruik maken van de mogelijkheid tot het instellen van een capaciteitsbeperking.

Uitwerking:

Met het oog op de ministeriële toetsing regelt de WTT dat instellingen mededeling doen aan de minister inzake:

- de beweegredenen voor het instellen van een fixus, en
- de procedure die is gevolgd bij het vaststellen van een fixus.

Van belang is dat de wet geen definitie van 'ontoereikendheid in onderwijs capaciteit' bevat. Dit begrip zal in de praktijk nadere invulling (moeten) krijgen.

De inspectie heeft aangegeven niet de capaciteit te hebben alle fixi achteraf te toetsen. Er zijn twee mogelijke oplossingen: 1) u maakt extra middelen vrij om de capaciteit bij de inspectie te vergroten; 2) toezicht wordt ingevuld middels een vorm van zelfregulering in combinatie met periodiek thematisch onderzoek en evaluatie van de wet. Hierover worden nadere gesprekken gevoerd met de Inspectie.

Historie:

In het oorspronkelijke wetsvoorstel werd uitgegaan van toetsing vooraf door een apart hiervoor aangestelde commissie. Na amendering in de TK door SP en D66 is dit veranderd in de toetsing achteraf zoals hierboven omschreven.

4c. Capaciteitsfixus anderstalige trajecten.

Onder de huidige wetgeving kan een (capaciteits)fixus alleen worden ingesteld op een opleiding als geheel. De WTT (art. 7.53a lid 5) maakt het mogelijk een capaciteitsfixus alleen te laten gelden voor een anderstalige traject binnen een Nederlandstalige opleiding. Daarmee kan het gebruik van de fixus worden beperkt tot precies daar waar deze noodzakelijk is. Hiermee kan verdringing van Nederlandstalige studenten worden voorkomen.

Uitwerking:

Om het mogelijk te maken de fixus in te stellen op alleen een anderstaligtraject moet het registratiebestand RIO worden aangepast. Hiertoe zal op korte termijn

door DUO een impactanalyse worden uitgevoerd, waarna aan DUO de opdracht tot uitvoering kan worden verstrekt.

4d. Uitzonderingen inspanningsverplichting

Bij ministeriële regeling kunnen opleidingen worden uitgezonderd van de inspanningsverplichting (4a) en de ministeriële toetsing (4b). Het gaat om opleidingen ten aanzien waarvan al op voorhand vaststaat dat structureel sprake zal zijn van een capaciteitsgebrek (zoals geneeskunde en tandheelkunde). Bij deze opleidingen wordt de hoogte van de capaciteit voor meerdere jaren vastgesteld op basis van een advies van externe experts en in overleg met de Minister van VWS. Voor deze werkwijze is gekozen omdat het dure opleidingen betreft en vanwege de maatschappelijke noodzaak van goede zorg. Daarmee is bij deze opleidingen al sprake van een adequate onderbouwing voor een capaciteitsfixus.

De uitzondering wordt altijd gesteld op een opleiding als geheel; art. 7.53a lid 5 (zie 4c) is tevens uitgezonderd.

Welke opleidingen precies voor deze uitzondering in aanmerking komen en welke procedure daarvoor gevolgd wordt, moet nog nader worden uitgewerkt. Aan de Tweede Kamer is reeds toegezegd een concept van de ministeriële regeling te zijner tijd voor te leggen.

4e. Maximum aantal plaatsen voor niet-EER-studenten binnen de capaciteitsfixus

Binnen een capaciteitsfixus kan een instelling besluiten een maximum aantal plaatsen beschikbaar te stellen voor niet-EER-studenten. Vereiste is dat de (reeds bij instelling van de capaciteitsfixus vastgestelde) ontoereikendheid in onderwijscapaciteit in overwegende mate het gevolg is van het aantal aanmeldingen door niet-EER-studenten.

Op die manier wordt toegankelijkheid van het HO (i.h.b. bij opleidingen met een capaciteitsgebrek) voor Nederlands(talig)e en EER-studenten gegarandeerd en blijft een adequaat onderwijsstelsel behouden.

Uitwerking:

Bij AMvB dient te worden bepaald wanneer de ontoereikendheid in onderwijscapaciteit in overwegende mate het gevolg is van het aantal aanmeldingen door niet-EER-studenten. Deze AMvB wordt op dit moment opgesteld in afstemming met de koepels van instellingen, de studentenbonden, en de uitvoeringsorganisaties. U wordt hier op een later moment per aparte beslisnota nader over ingelicht.

De ministeriële toetsing achteraf heeft geen betrekking op het maximum aantal plaatsen voor niet-EER-studenten. Ook hoeft een instelling een besluit tot instelling van een maximum voor niet-EER-studenten niet te melden aan de minister, noch te onderbouwen.

Historie:

Deze maatregel is aan de WTT toegevoegd middels een amendement van de VVD en het CDA.

Uit gesprekken met de koepels komt naar voren dat dit instrument naar verwachting slechts zeer beperkt zal worden ingezet, omdat capaciteitsproblemen

over het algemeen met name door de instroom van (niet-Nederlandse) EER-studenten worden veroorzaakt.

4f. Noodcapaciteitsfixus voor niet-EER-studenten

Indien een instelling wordt geconfronteerd met een grote en onverwachte toestroom van niet-EER-studenten en hierdoor een capaciteitsprobleem ontstaat, kan deze bij wijze van noodrem een noodcapaciteitsfixus instellen.

Een noodcapaciteitsfixus voor niet-EER-studenten kan alleen worden ingesteld op een opleiding als geheel.

Uitwerking:

Bij of krachtens AMvB dienen de volgende punten nader uitgewerkt te worden:

- de criteria voor het instellen van een noodcapaciteitsfixus;
- de wijze waarop een instelling aantoont dat de ontoereikende onderwijscapaciteit wordt veroorzaakt door de instroom van niet-EER-studenten;
- regels m.b.t. selectie;
- het maximum aantal keren dat een noodcapaciteitsfixus achtereenvolgens kan worden vastgesteld;
- de wijze waarop de noodcapaciteitsfixus wordt bekendgemaakt.

Deze AMvB wordt op dit moment opgesteld in afstemming met de koepels van instellingen, de studentenbonden, en de uitvoeringsorganisaties. U wordt hier op een later moment per aparte beslisnota nader over ingelicht.

De ministeriële toetsing achteraf is niet van toepassing op de noodcapaciteitsfixus. Wel kan de inspectie toezien of de nadere regels in de AMvB juist worden nageleefd. Hoe dit precies vorm krijgt dient in gesprek met de inspectie nader te worden uitgewerkt. Daarover worden met de inspectie gesprekken gevoerd.

Historie:

De mogelijkheid tot instellen van een noodcapaciteitsfixus is aan het wetsvoorstel toegevoegd middels een amendement van VVD en CDA.

Inwerkingtreding fixusmaatregelen

De koepels zouden deze maatregelen graag zo spoedig mogelijk willen inzetten. Snelle inwerkingtreding is dus geboden. Echter, DUO en Studielink hebben tijd nodig om de systemen gereed te maken voor uitvoering. Daarom zullen de verschillende onderdelen op een ander moment in werking treden:

<u>Maatregel</u>	<u>Geplande datum in werking treden</u>	<u>Effect bij inschrijving collegejaar</u>
- Capaciteitsfixus	1 september 2023	2024-2025 (vanaf 1 okt '23)
- Maximaal aantal plaatsen voor niet-EER-studenten	1 september 2023	2024-2025 (vanaf 1 okt '23)
- Noodcapaciteitsfixus	1 januari 2023	2023-2024 (vanaf 1 okt '22)*

* De noodcapaciteitsfixus kan worden ingezet terwijl de aanmeldingen al open staan. Het gaat immers om een noodmaatregel bij onverwachte en grote groei van het aantal aanmeldingen van niet-EER-studenten. Daarom kan deze maatregel na inwerkingtreding meteen worden ingezet, mits aan de voorwaarden wordt voldaan.

5. Voorschriften arbeidsmarktfixus

Doel:

Naast overwegingen ten aanzien van capaciteit kan een beperkte (toekomstige) arbeidsmarktvraag reden zijn voor het instellen van een fixus. Een arbeidsmarktfixus is in de huidige situatie al mogelijk via een ministeriële regeling. Momenteel is geen arbeidsmarktfixus vastgesteld bij ministeriële regeling. Wel kunnen er opleidingen zijn die kiezen voor het instrument capaciteitsfixus in gevallen waarin arbeidsmarktoverwegingen een rol spelen. Het is belangrijk dat dit soort opleidingen in de nieuwe situatie (met strengere eisen tav capaciteitsfixus) niet tussen wal en schip geraken. Met de WTT wordt daarom een grondslag gecreëerd om de huidige criteria in de wet voor een arbeidsmarktfixus in een ministeriële regeling nader uit te werken in voorschriften.

Uitwerking

De nadere voorschriften en het bijbehorende proces dienen te worden uitgewerkt en zullen worden opgenomen in de Regeling aanmelding en toelating hoger onderwijs (Ratho).

Inwerkingtreding en uitvoering

Om in te kunnen gaan per studiejaar 2023 dient de Ratho vóór 1 oktober 2022 te worden gewijzigd.

Historie van dit element (amendementen, draagvlak)

De Vereniging Hogescholen en de UNL zijn in 2020 gevraagd om voorbeelden van opleidingen waar nu een numerus fixus is ingesteld waar voornamelijk arbeidsmarktoverwegingen een rol spelen. Uit die uitvraag zijn geen opleidingen naar boven gekomen waarbij eigenlijk een arbeidsmarktfixus van toepassing zou moeten zijn. Wel zijn er opleidingen die mede om arbeidsmarktredenen een capaciteitsfixus instellen. Ook aan de studentenorganisaties is gevraagd naar hun kijk op dit onderwerp. LSVb is geen voorstander van een arbeidsmarktfixus, omdat het de toegankelijkheid/keuzevrijheid van de student kan beperken. ISO beschouwt de arbeidsmarktfixus als een ultimatum remedium voor opleidingen met een slechte arbeidsmarktperspectieven. Werkgeversorganisaties beschouwen de arbeidsmarktfixus als een instrument die kan bijdragen aan de macrodoelmatigheid van opleidingen.

6. Omkeerregeling MBO-4

Inhoud en doel

Met de invoering van het examenonderdeel Nederlandse taal in het mbo, speelde de discussie op over het effect daarvan voor de toegankelijkheid van het mbo voor studenten voor wie het Nederlands niet hun eerste taal is. De commissie Meijerink, die de referentieniveaus taal en rekenen heeft opgesteld in 2010, benoemde al dat hun uitgangspunt bij de formulering ervan uit is gegaan van de leerling/student die al vanaf zijn of haar vroege jeugd onderwijs in Nederland volgt. Deze referentieniveaus (een nationaal curriculum voor Nederlandse taal en rekenen) vanaf basisschool tot en met mbo, zijn wettelijk vastgesteld. Voor mbo-4 geldt als enige mbo-niveau een hoger niveau (3F, net als havo) voor Nederlandse taal dan de andere mbo-niveaus (2F).

De WTT bevat de grondslag om de omkeerregeling mbo-4 bij AMvB mogelijk te maken. De AMvB maakt het mogelijk dat studenten op mbo-niveau 4 die voldoen aan de drie voorwaarden (Nederlands niet als moedertaal hebben, maximaal zes jaar onderwijs in Nederland gevolgd en onvoldoende beheersing van het Nederlands), Nederlands op een lager niveau mogen afsluiten (2F) als zij Engels of Duits op een hoger niveau dan normaliter vereist afsluiten (de 'omkeerregeling'). De verwachting is dat dit gaat om een kleine groep studenten, die werkzaam zullen gaan zijn in een internationale context waarbij niet Nederlands maar Engels of Duits de voertaal is. Deze omkeerregeling bevordert toegankelijkheid in het mbo en draagt bij aan kansengelijkheid. Met de omkeerregeling wordt tevens de internationalisering van het mbo bevorderd. Er wordt met deze wijziging aangesloten op de ontwikkelingen in het taalbeleid in het mbo en ho. Daarbij wordt de meerwaarde van internationalisering voor het onderwijs en de Nederlandse economie erkend en blijft het verbeteren van de uitdrukkingsvaardigheid in het Nederlands, ook voor buitenlandse studenten, als doelstelling bestaan. Hiermee wordt geborgd dat alle studenten aan het einde van het mbo tenminste voldoende taalvaardigheid hebben om goed deel te kunnen nemen aan de samenleving en tegelijkertijd wordt daarmee voorkomen dat zij het mbo laaggeletterd verlaten. De Afdeling advisering van de Raad van State heeft een kritisch advies uitgebracht dat vraagt naar de noodzaak (een buitenlandse student kan toch ook mbo-3 doen), de omvang en beheersing van de doelgroep, en de gevolgen voor het hbo bij doorstroom vanuit het mbo. Met het nader rapport ontvangt u een aparte nota hierover.

Uitwerking

Deze wijziging is uitgewerkt in een AMvB, die aanpassingen doet in het Examen- en Kwalificatiebesluit beroepsopleidingen WEB en het Besluit referentieniveaus Nederlandse taal en rekenen. De grondslag voor deze regeling zit in de WTT , waarmee het mogelijk wordt om voor een beroepsopleiding verschillende referentieniveaus vast te stellen.

Inwerkingtreding en uitvoering

Om in te kunnen gaan per studiejaar 2022, dient de amvb uiterlijk 31 mei 2022 gepubliceerd te worden. Datum inwerkingtreding wordt dan 1 augustus 2022. De AMvB is ondertussen nagenoeg gereed..

Historie van dit element en draagvlak

In de discussie over het effect van invoering van het examenonderdeel Nederlandse taal in het mbo op de toegankelijkheid voor studenten voor wie Nederlands niet hun eerste taal is, is in de Tweede Kamer in juni 2015 een motie ingediend door het lid Van Meenen waarin de regering werd verzocht om haast te maken met een oplossing voor de belemmering die de exameneis Nederlands voor buitenlandse studenten kon vormen bij Engelstalige mbo-opleidingen. De minister

van OCW kondigde daarop in de Kamerbrief 'Internationalisering van het onderwijs'⁴ (september 2016) een omkeerregeling aan, waarmee het mogelijk zou worden voor mbo-studenten op niveau 4 om het examenonderdeel Nederlandse taal één niveau lager af te sluiten dan normaliter is vereist, mits zij daar een hoger dan vereist niveau voor het examenonderdeel Engels tegenover zouden stellen. Naar aanleiding van een verkenning die is toegezegd in de Kamerbrief 'Internationalisering in evenwicht' (juni 2018) vanwege de vraag of deze regeling uitgebreid moet worden met een variant op basis van Duits, met name voor studenten in de grensregio's, is besloten de omkeerregeling ook voor Duits toe te passen. In de totstandkoming van de AMvB is de mbo-sector veelvuldig geraadpleegd, en met name de opleidingen met een relatief groter aandeel internationale studenten/studenten die Nederlands niet sinds hun vroege jeugd hebben aangeleerd en opleidingen in de grensregio met Duitsland, zitten te wachten op invoering van dit besluit zodat zij hun studenten meer mogelijkheden tot een diploma kunnen bieden.

Als het gaat om draagvlak, geldt dat de wens voor deze regeling met name is gekomen vanuit de sector zelf. Om internationale studenten meer mogelijkheden te bieden, samenwerking met het bedrijfsleven in de grensregio's te versterken, maar ook om het mbo voor studenten die niet sinds hun vroege jeugd Nederlands hebben geleerd toegankelijker te maken. MBO Raad is een duidelijke voorstander van de omkeerregeling. Voor de vormgeving van de omkeerregeling is input gevraagd vanuit verschillende stakeholders, waaronder de MBO Raad en Nuffic maar ook vanuit verschillende mbo-instellingen.

Planning WTT

Het wetsvoorstel ligt op dit moment in de Eerste Kamer. Of het wetsvoorstel per collegejaar 2022/2023 in werking kan treden is afhankelijk van het parlementaire proces: de Eerste Kamer dient dan vóór mei 2022 met de inhoud van het wetsvoorstel akkoord te gaan. Maar omdat de EK heeft aangegeven taalamb-I pas ter hand te nemen als de behandeling van de WTT is afgerond, is het nodig dat de EK al eerder het wetsvoorstel behandelt. Inwerkingtreding en effectuering van de maatregelen uit de WTT verschillen per onderdeel van de wet. Dit is weergegeven in onderstaande tabel.

Maatregelen	Subonderdeel	Benodigde regelgeving	Inwerking-treding	Eerste effecten

⁴ Kamerstukken II 2015/16, 22452, 48.

Onderwijsstaal	Procedurele waarborgen (o.a. instellingsplan)	Wet	Sept. 2022	Sept. 2022
	Meerwaardecriterium	Wet en taal-amvb I	Sept. 2022	Sept. 2022
	Toets anderstalig onderwijs	Wet en taal-amvb I en II, en onderliggende regelgeving	Sept. 2022	Voor bestaande opleidingen vanaf sept. 2023 bij het eerstvolgende accreditatie-moment ivm overgangsfase. Voor nieuwe opleidingen per sept. 2022.
	Instemmingsrecht OER opleidingscommissie	Wet	Sept. 2022	Sept. 2022
	Registratie instemming en taal	Wet	Nader te bepalen ⁵	Nader te bepalen
Uitdrukkingsvaardigheid Nederlands	Uitdrukkingsvaardigheid Nederlands	Wet, taal amvb I, accreditatiekamer	Sept. 2022	Mei 2023
Instellingscollegegeld	Maximum EER en minimum niet-EER	Wet, amvb en regeling	Sept. 2022	Studiejaar 2023/2024
Capaciteitsfixus	Inspanningsverplichting beperken numerus fixus; Toetsing numerus fixus achteraf; numerus fixus anderstalige trajecten, ⁶ Noodcapaciteitsfixus.	Wet, 2 amvb's en onderliggende regelgeving	Sept. 2023	Deel van de maatregelen per 2023/2024, deel van de maatregelen in latere jaren

⁵ Afhankelijk van haalbaarheid uitvoering bij de instellingen, Studielink en DUO. Dit is randvoorwaardelijk voor de invoering van de capaciteitsfixus bij anderstalige trajecten.

⁶ Registratie taal, afhankelijk van haalbaarheid uitvoering bij instellingen, Studielink en DUO. Dit is randvoorwaardelijk voor de invoering van de capaciteitsfixus bij anderstalige trajecten.

Omkeerregel ing MBO		Wet en amvb	Augustus 2022	Sept. 2022
--------------------------------	--	-------------	------------------	------------

Tabel 1: planning WTT en onderliggende regelgeving

Uitvoeringskosten

Voor de uitvoering van de WTT is reeds €300.000 per jaar structureel gereserveerd voor de NVAO. DUO heeft in 2019 een uitvoeringstoets gedaan voor het toen voorliggende wetsvoorstel Taal en Toegankelijkheid. Daar kwamen incidentele uitvoeringskosten van ongeveer €230.000 en structurele uitvoeringskosten van €27.000. Voor deze raming geldt een onzekerheidsmarge van 50%. Het wetsvoorstel is na behandeling in de Tweede Kamer gewijzigd, dus een nieuwe uitvoeringstoets is benodigd. Dit budget is al beschikbaar op de OCW-begroting.

Bijlage 2 Aantal opleidingen met een Numerus fixus

Collegejaar 2021-2022

Aantal opleidingen aan bekostigde HO-instellingen per brin en opleidingsvorm exclusief de OU						
Soort HO	Type HO	Opl.vorm	CROHO-onderdeel	Totaal	w.v. NF	% NF
hbo	bachelor	voltijd	economie	183	1	0,5%
hbo	bachelor	voltijd	gedrag en maatschappij	49	5	10,2%
hbo	bachelor	voltijd	gezondheidszorg	71	22	31,0%
hbo	bachelor	voltijd	landbouw en natuurlijke omgeving	35	0	0,0%
hbo	bachelor	voltijd	onderwijs	173	0	0,0%
hbo	bachelor	voltijd	recht	19	0	0,0%
hbo	bachelor	voltijd	sectoroverstijgend	2	0	0,0%
hbo	bachelor	voltijd	taal en cultuur	45	0	0,0%
hbo	bachelor	voltijd	techniek	192	4	2,1%
totaal hbo-bachelor voltijd				769	34	4,2%
hbo	bachelor	deeltijd	economie	78	0	0,0%
hbo	bachelor	deeltijd	gedrag en maatschappij	34	0	0,0%
hbo	bachelor	deeltijd	gezondheidszorg	33	4	12,1%
hbo	bachelor	deeltijd	landbouw en natuurlijke omgeving	10	0	0,0%
hbo	bachelor	deeltijd	onderwijs	139	0	0,0%
hbo	bachelor	deeltijd	recht	13	0	0,0%
hbo	bachelor	deeltijd	sectoroverstijgend			
hbo	bachelor	deeltijd	taal en cultuur	3	0	0,0%
hbo	bachelor	deeltijd	techniek	57	0	0,0%
totaal hbo-bachelor deeltijd				367	4	1,1%
hbo	bachelor	duaal	economie	17	0	0,0%
hbo	bachelor	duaal	gedrag en maatschappij	6	0	0,0%
hbo	bachelor	duaal	gezondheidszorg	22	0	0,0%
hbo	bachelor	duaal	onderwijs	12	0	0,0%
hbo	bachelor	duaal	recht	2	0	0,0%
hbo	bachelor	duaal	techniek	14	0	0,0%
totaal hbo-bachelor duaal				72	0	0,0%
wo	bachelor	voltijd	economie	35	4	11,4%
wo	bachelor	voltijd	gedrag en maatschappij	61	13	21,3%
wo	bachelor	voltijd	gezondheidszorg	32	19	59,4%
wo	bachelor	voltijd	landbouw en natuurlijke omgeving	18	0	0,0%
wo	bachelor	voltijd	natuur	59	7	11,9%
wo	bachelor	voltijd	onderwijs	1	0	0,0%
wo	bachelor	voltijd	recht	22	0	0,0%
wo	bachelor	voltijd	sectoroverstijgend	28	0	0,0%
wo	bachelor	voltijd	taal en cultuur	122	1	0,8%
wo	bachelor	voltijd	techniek	47	8	17,0%
totaal wo-bachelor voltijd				425	54	12,2%
wo	bachelor	deeltijd	gedrag en maatschappij	4	1	25,0%
wo	bachelor	deeltijd	natuur	4	0	0,0%
wo	bachelor	deeltijd	recht	7	0	0,0%
wo	bachelor	deeltijd	taal en cultuur	43	0	0,0%
totaal wo-bachelor deeltijd				58	1	1,7%

Bron: Centraal Register Opleidingen Hoger Onderwijs (CROHO)
Peildatum: 1 oktober 2021

Collegejaar 2020-2021

Aantal opleidingen aan bekostigde HO-instellingen per brin en opleidingsvorm exclusief de OU						
Soort HO	Type HO	Opl.vorm	CROHO-onderdeel	Totaal	w.v. NF	% NF
hbo	bachelor	voltijd	economie	182	1	0,5%
hbo	bachelor	voltijd	gedrag en maatschappij	49	5	10,2%
hbo	bachelor	voltijd	gezondheidszorg	69	22	31,9%
hbo	bachelor	voltijd	landbouw en natuurlijke omgeving	36	0	0,0%
hbo	bachelor	voltijd	onderwijs	174	0	0,0%
hbo	bachelor	voltijd	recht	19	0	0,0%
hbo	bachelor	voltijd	sectoroverstijgend	1	0	0,0%
hbo	bachelor	voltijd	taal en cultuur	44	0	0,0%
hbo	bachelor	voltijd	techniek	187	6	3,2%
totaal hbo-bachelor voltijd				761	34	4,5%
hbo	bachelor	deeltijd	economie	78	0	0,0%
hbo	bachelor	deeltijd	gedrag en maatschappij	34	0	0,0%
hbo	bachelor	deeltijd	gezondheidszorg	31	3	9,7%
hbo	bachelor	deeltijd	landbouw en natuurlijke omgeving	10	0	0,0%
hbo	bachelor	deeltijd	onderwijs	139	0	0,0%
hbo	bachelor	deeltijd	recht	13	0	0,0%
hbo	bachelor	deeltijd	sectoroverstijgend			
hbo	bachelor	deeltijd	taal en cultuur	5	0	0,0%
hbo	bachelor	deeltijd	techniek	55	0	0,0%
totaal hbo-bachelor deeltijd				365	3	0,8%
hbo	bachelor	duaal	economie	18	0	0,0%
hbo	bachelor	duaal	gedrag en maatschappij	5	0	0,0%
hbo	bachelor	duaal	gezondheidszorg	21	0	0,0%
hbo	bachelor	duaal	onderwijs	12	0	0,0%
hbo	bachelor	duaal	recht	2	0	0,0%
hbo	bachelor	duaal	techniek	14	0	0,0%
totaal hbo-bachelor duaal				72	0	0,0%
wo	bachelor	voltijd	economie	34	4	11,8%
wo	bachelor	voltijd	gedrag en maatschappij	62	13	21,0%
wo	bachelor	voltijd	gezondheidszorg	32	19	59,4%
wo	bachelor	voltijd	landbouw en natuurlijke omgeving	18	1	5,6%
wo	bachelor	voltijd	natuur	58	7	12,1%
wo	bachelor	voltijd	onderwijs	1	0	0,0%
wo	bachelor	voltijd	recht	22	0	0,0%
wo	bachelor	voltijd	sectoroverstijgend	27	1	3,7%
wo	bachelor	voltijd	taal en cultuur	122	1	0,8%
wo	bachelor	voltijd	techniek	46	8	17,4%
totaal wo-bachelor voltijd				422	54	12,8%
wo	bachelor	deeltijd	gedrag en maatschappij	4	1	25,0%
wo	bachelor	deeltijd	natuur	4	0	0,0%
wo	bachelor	deeltijd	recht	7	0	0,0%

wo	bachelor	deeltijd	taal en cultuur	43	0	0,0%
totaal wo-bachelor deeltijd				58	1	1,7%

Bron: Centraal Register Opleidingen Hoger Onderwijs (CROHO)
Peildatum: 1 oktober 2020

nota

TER INFORMATIE
Aan: MOCW

Hoger Onderwijs en
Studiefinanciering

Van
5.1/2.e
T 06 5.1/2.e

Datum
26 januari 2022

Referentie

Bijlagen
1 Visuele weergave scenario's

Intern OCW afgestemd
MBO, WJZ

Scenario's Wetsvoorstel Taal en Toegankelijkheid (WTT)

Aanleiding

Naar aanleiding van het eerste verkennende gesprek over de WTT is bekeken wat mogelijke alternatieven zijn naast het doorzetten van de WTT in de EK. Hierbij is gekeken naar inhoud en draagvlak van de maatregelen alsmede naar mogelijkheden met betrekking tot wijze van regelen inclusief invoeringstermijnen. Eveneens is gekeken naar sturingsinstrumenten voor internationale instroom. Deze verkenning heeft geleid tot 4 scenario's, die in deze nota uiteengezet zijn. Deze scenario's vormen de basis voor de discussie, die moet leiden tot een voorkeur(scenario). We stellen voor deze scenario's te bespreken in de beleidsstaf en de uitkomsten daarvan te gebruiken voor de sondering in de fracties. Het advies is om eerst de nota 'inwerkdossier WTT' door te nemen, voordat u deze nota leest.

Toelichting

In deze nota zijn de beleidsdoelen en de diverse scenario's voor de WTT uiteengezet.

Maatschappelijk opgave

In de afgelopen jaren heeft een versterking plaatsgevonden van internationale dimensies in het onderwijs. De maatschappelijke opgave is om de waardevolle aspecten van internationalisering in het hoger onderwijs te behouden, en tegelijkertijd aandacht te hebben voor Nederlands als academische taal, de onderwijskwaliteit en de toegankelijkheid van het hoger onderwijs, in het bijzonder voor Nederlandstalige studenten.

Om de waardevolle aspecten van internationalisering in het hoger onderwijs te kunnen behouden is het kunnen sturen op internationale instroom zeer urgent. Om te kunnen sturen op internationale instroom kunnen instrumenten ingezet worden op het gebied van taal, fixus en collegegeld. In de WTT zijn o.a. maatregelen op deze gebieden uitgewerkt. Mede gezien de discussie over de WTT en het feit dat deze reeds 2 jaar oud is bespreken we graag met u een aantal scenario's hoe we zo snel mogelijk deze of andere maatregelen in kunnen zetten.

Beleidsdoelen WTT

- Anderstalig onderwijs: taalbeleid moderniseren zodat het meer mogelijkheden geeft voor maatwerk, en tegelijkertijd er voor te zorgen dat ho-instellingen een weloverwogen keuze maken rondom de onderwijstaal in het belang van de student (meerwaarde anderstalig onderwijs).
- Uitdrukkingsvaardigheid NL: behoud Nederlands als academische taal en waarborgen van verbinding van het hoger onderwijs met de Nederlandse samenleving en arbeidsmarkt.
- Instellingscollegegeld: het is wenselijk dat gradaties in de overheidsverantwoordelijkheid sterker tot uitdrukking komen in de hoogte van het instellingscollegegeld dat door de instellingen aan studenten wordt berekend. Er wordt onderscheid gemaakt tussen EER (maximumtarief)/niet-EER (minimumtarief) studenten.
- Fixusmaatregelen: aantal opleidingen met numerus fixus terugbrengen en zo toegankelijkheid ho vergroten, daarnaast gericht inzetten van numerus fixus en zo toegankelijkheid ho (voor EER-studenten) vergroten.
- Omkeerregeling MBO: toegankelijkheid, kansengelijkheid en internationalisering in het mbo bevorderen.

- **Scenario 1:** Beleidsdoelen WTT handhaven
- **Scenario 2:** Beleidsdoelen WTT m.b.t. taal niet langer hanteren, overige beleidsdoelen WTT wel handhaven
- **Scenario 3:** Alle beleidsdoelen WTT worden heroverwogen:
 - a. Intrekken WTT + ieder onderdeel uit de WTT wordt op andere wijze geregeld
 - b. Intrekken WTT + nieuw wetsvoorstel

In bijlage 1 is per scenario visueel weergegeven of dit een wenselijk alternatief is per maatregel. In de beleidsstaf zullen deze scenario's de basis vormen voor de discussie. Scenario 3 is al enigszins uitgedacht en uitgeschreven, maar tijdens de bespreking beperken we ons tot de hoofdsenario's.

N.B. Wij gaan er bij deze scenario's vanuit dat er enige ruimte is in de formulering in het Regeerakkoord. Wij adviseren om dit te controleren voordat sondering in gang wordt gezet.

Nadere uitwerking scenario's

Scenario 1 – Beleidsdoelen WTT handhaven

Om dit te realiseren wordt de WTT doorgezet in EK.

Voordelen

- Hiermee wordt tegemoet gekomen aan de wens van de TK, die reeds ingestemd heeft met het wetsvoorstel.
- Het beleid is in lijn met uw D66 voorganger.
- De door de instellingen gevraagde maatregelen om de instroom van niet-EER-studenten te sturen kunnen op deze manier het snelste worden ingevoerd;
- U maakt het mogelijk dat een fixus gericht kan worden ingezet op een anderstalig traject;
- De toetsing achteraf, de inspanningsverplichting, en het maximum van drie jaar achtereen mogen voeren van een fixus kunnen bijdragen om het aantal opleidingen met een capaciteitsfixus terug te dringen.

Nadelen

- U voert (tevens) maatregelen in waarover veel discussie is. Met name UNL is geen voorstander van de taalmaatregelen.
- U voert een wetswijziging door met daarin (na amendering) maatregelen waarvan de vraag is hoe noodzakelijk en effectief deze zijn.
- De maatregelen met betrekking tot instroom van niet-EER-studenten kunnen rekenen op kritiek van de studentenbonden; bovendien is nut en noodzaak van deze maatregelen twijfelachtig.
- Er zijn twijfels over effectiviteit en handhaafbaarheid van de toetsing achteraf, en de invulling van de inspanningsverplichting.

Scenario 2 Beleidsdoelen WTT m.b.t. taal niet langer hanteren, overige beleidsdoelen WTT wel handhaven

In dit scenario wordt de WTT wel doorgezet, maar krijgen de taalonderdelen niet direct uitwerking indien het wetsvoorstel aangenomen wordt door de EK. Het ontwerp van de AMvB Taal dat nu voorhangt in de EK en TK, wordt teruggetrokken.

Voordelen:

- Dit is de kortste route om de overige beleidsdoelen uit de WTT in te voeren en de snelste manier om de instellingen sturingsinstrumenten te geven op de internationale instroom.
- Dit geeft tijd om de taalmaatregelen te heroverwegen. Zolang de onderliggende regelgeving niet in werking treedt, kan geen uitvoering gegeven worden aan het betreffende onderdeel uit de WTT.
- De AMvB die nu voorhangt is een zodanig compromisvoorstel geworden dat het effect ervan in de praktijk naar verwachting zeer klein is.
- Hiermee wordt tegemoet gekomen aan de wens van de TK, die reeds ingestemd heeft met het wetsvoorstel. De breuk met uw D66 voorganger is in deze optie het kleinst.

Nadelen:

- De onderwijstaal blijft het belangrijkste instrument om de uitdrukkingsvaardigheid in het hoger onderwijs te bevorderen en heeft als

belangrijk neveneffect dat het de groeiende instroom van EER-studenten remt. Zij vormen veruit de grootste groep binnen de internationale studenten. In dit scenario duurt het langer voordat taalmaatregelen genomen worden.

- De ontwerp-AMvB waarin de taalmaatregelen uitgewerkt zijn hangt voor in de TK en EK. Deze AMvB zal teruggetrokken worden voor nadere beraadslaging. Hierover moet uitleg gegeven worden aan de TK en EK. Bij terugtrekking zal de procedure voor een nieuwe AMvB opnieuw doorlopen moeten worden. Het is onzeker of een nieuwe AMvB tot andere uitkomsten zal leiden, aangezien de huidige reeds een moeizaam tot stand gekomen compromis betreft.
- Ondanks groter draagvlak voor de NF maatregelen, komt ook dit onderdeel niet helemaal tegemoet aan de wensen van het veld. UNL zou bij de NF op het anderstalig traject graag zien dat deze maatregel voor langere tijd mag worden ingevoerd (nu blijft de lijn maximale toegankelijkheid en keuzevrijheid voor de studenten, dus zo min mogelijk NF en voor maximaal drie jaar).
- Op andere wijze regelen van fixus op anderstalig traject los van taalmaatregelen is erg lastig. Alternatief zou zijn: fixus op een traject, zonder taaleis, echter is wetswijziging dan noodzakelijk wat voor vertraging zorgt.

Scenario 3 Alle beleidsdoelen WTT worden heroverwogen

Dit kan leiden tot de volgende subscenario's:

- a. **Intrekken WTT en ieder onderdeel uit de WTT wordt op andere wijze geregeld**

Overkoepelend kan gesteld worden dat het voordeel van dit scenario is dat minder wet- en regelgeving vereist is. Nadeel is dat niet voor alle onderdelen van de WTT een passende oplossing gevonden kan worden of dat indien de afspraken niet werken er geen of een beperkte wettelijke grondslag is om op andere wijze beleidswensen te regelen. Daarnaast is het nadeel is dat een wetsvoorstel dat eerder ten stelligste verdedigd is door uw voorganger, nu wordt ingetrokken. Dit vereist uitleg aan onder andere de TK, die het wetsvoorstel al aangenomen heeft.

Per onderdeel van de WTT wordt hieronder het alternatief geschetst.

I Taalmaatregelen - anderstalig onderwijs

Huidige situatie

Op dit moment is in de WHW opgenomen dat het onderwijs in het Nederlands wordt verzorgd en de examens in het Nederlands worden afgenomen. Uitzondering kan gemaakt worden als de andere taal gelet op de specifieke aard, de inrichting of de kwaliteit van het onderwijs dan wel de herkomst van de studenten daartoe noodzaakt (noodzaakcriterium), of wanneer er sprake is van een gastcollege of een opleiding die betrekking heeft op die taal. Indien het onderwijs op grond van het noodzaakcriterium in een andere taal wordt verzorgd, moet dit worden vastgelegd in een gedragscode.

Alternatief

Alternatief zijn **bestuurlijke afspraken over (minder) anderstalig onderwijs**:

HO-instellingen krijgen de kans onderling afspraken te maken over het aanbod anderstalig onderwijs. Hiermee worden instellingen zelf verantwoordelijk voor een weloverwogen keuze voor het aanbod anderstalig onderwijs. Afspraken waarmee een verdeling van 'aanbod' anderstalig onderwijs wordt gemaakt ligt complex en lijkt bij eerste analyse, zeker bij niet-bekostigde instellingen, niet mogelijk. Wel is het mogelijk dat middels bestuurlijke afspraken instellingen met elkaar afspreken dat ze kritisch zullen zijn over het aanbod anderstalige opleidingen.

Voordelen:

- Dit geeft instellingen de mogelijkheid zonder regelgeving afspraken te maken.
- Dit alternatief is vanuit overheidsperspectief zeer uitvoerbaar, aangezien instellingen zelf verantwoordelijk zijn voor het anderstalige aanbod, daardoor overheidsingrijpen niet noodzakelijk.

Nadelen:

- De afgelopen jaren is het aantal Engelstalige opleidingen sterk toegenomen. Risico bestaat dat instellingen er gezamenlijk niet uitkomen of dat zij niet willen meewerken aan registratie van de onderwijstaal waardoor wij geen landelijk beeld krijgen (of kunnen monitoren)
- Instellingen lijken tot nu toe niet af te willen van Engelstalige opleidingen, maar vooral te willen selecteren op nationaliteit (de meeste instellingen met een internationale studentenpopulatie hebben vooral heel veel Duitse studenten). Maatregelen waarbij wordt geselecteerd op nationaliteit om de instroom EER-studenten te beperken zijn niet mogelijk gelet op het EU-recht
- Huidige WHW blijft van kracht. Handhaafbaarheid momenteel problematisch. Bezien zal moeten worden op welke wijze de handhaafbaarheid van de huidige bepalingen kan worden verbeterd.

II Taalmaatregelen – uitdrukkingsvaardigheid in het Nederlands

Huidige situatie

Instellingen hebben een wettelijke plicht om de uitdrukkingsvaardigheid in het Nederlands bij hun studenten te bevorderen. Die plicht is nu niet nader geconcretiseerd in regelgeving en wordt tot nu toe opgevat als een algemene inspanningsplicht. Impliciet wordt uitdrukkingsvaardigheid meegenomen bij de opleidingsaccreditatie (als onderdeel van de eindkwalificaties) maar we hebben weinig zicht op het niveau van uitdrukkingsvaardigheid in het Nederlands van afgestudeerden. In tegenstelling tot in andere onderwijssectoren is er voor het hoger onderwijs geen referentieniveau beschikbaar.

Alternatief

U vraagt de Taalunie sowieso een referentieniveau Nederlandse uitdrukkingsvaardigheid voor hoger onderwijs op te stellen – zoals uw voorganger eerder heeft aangekondigd als voorwaarde voor een goede uitvoering van de AMvB. U agendeert het belang van het Nederlands in het hoger onderwijs en organiseert hierover dialogen met het onderwijsveld. U maakt vervolgens

bestuurlijke afspraken met de instellingen over de inspanningen die zij leveren om aan dit taalniveau te werken.

Voordelen

- U laat de Tweede Kamer zien hun zorgen over de bevordering van het Nederlands serieus te nemen zonder de instellingen te belasten met een verzwaarde accreditatieprocedure.
- Kwaliteitsborging leunt in het hoger onderwijs op breed gedragen normen binnen het vakgebied en het beroepenveld. Door nu af te zien van wetgeving geeft u het hoger onderwijs de kans om zich normen over uitdrukkingsvaardigheid in het Nederlands eigen te maken.

Nadelen

- Indien de instellingen de afspraken niet nakomen, hebt u weinig andere instrumenten in handen om te stimuleren dat instellingen hun wettelijke plicht serieus nemen.

III Instellingscollegegeld

Huidige situatie en alternatief

Huidige wetgeving over instellingscollegegeld ongemoeid laten en evt. aanvullend binnen de sector bestuurlijke afspraken maken (bijv. dat bij vaststelling van tarieven wordt aangesloten op de bekostiging). Onderscheid tussen EER/niet-EER komt hiermee te vervallen, waardoor er geen financieel sturingsinstrument is op de instroom van niet-EER studenten.

Voordelen

- Geen wijziging van wet- en regelgeving nodig.
- Het voordeel van deze variant is dat er geen ingewikkelde en moeilijk uitlegbare wetgeving wordt gecreëerd voor een vraagstuk dat mogelijk grotendeels via bestuurlijke afspraken is op te lossen.
- Vermoedelijk veel draagvlak onder instellingen want zij kunnen huidige beleid/werkwijze voortzetten.
- Als met bestuurlijke afspraken koppeling met bekostiging kan worden gemaakt (wens D66+GL), wordt politiek weinig weerstand verwacht.

Nadelen

- Mogelijk minder draagvlak voor studenten omdat instellingen het tarief bepalen. Studenten kunnen daarbij met hoge bedragen worden geconfronteerd. Daarbij moet opgemerkt worden dat de tarieven voor instellingscollegegeld de laatste jaren redelijk stabiel lijken en er weinig signalen over excessen zijn.

IV Omkeerregeling mbo

Huidige situatie

In de wet is vastgelegd welk referentieniveau geldt voor welk niveau beroepsopleiding. Op dit moment kunnen er (via de Wet Educatie en Beroepsonderwijs) geen verschillende referentieniveaus per beroepsopleiding vastgesteld worden. Elke student op niveau 4 dient dus referentieniveau 3F te behalen voor Nederlands om het diploma te behalen. Hierin is geen differentiatie mogelijk tussen verschillende studenten binnen hetzelfde niveau. Zolang dit niet mogelijk is, is invoering van de omkeerregeling ook niet mogelijk.

Alternatief

Het mogelijk maken van het vaststellen van verschillende referentieniveaus per beroepsopleiding mee laten lopen in een ander wetstraject waarin de Wet Educatie en Beroepsonderwijs (WEB) wordt aangepast.

Voordelen

Geen voordelen

Nadelen

De omkeerregeling is in 2016 al aangekondigd door de minister en een duidelijke wens vanuit het veld. Dit mee laten lopen in een ander wetsvoorstel leidt tot minimaal twee jaar vertraging. Dit betekent dat het mbo op niveau 4 voor internationale studenten en andere studenten die Nederlands niet in hun vroege jeugd hebben aangeleerd, nog een langere tijd minder toegankelijk en aantrekkelijk is.

V Capaciteitsfixus

Huidige situatie

Op dit moment kan een instelling een numerus fixus vaststellen op een associate degree of een bacheloropleiding indien de beschikbare onderwijscapaciteit ontoereikend is. De instelling heeft hierbij volledige beleidsvrijheid. Er zijn geen aanvullende criteria. Ook hoeft het bestuur de keuze tot instellen van een fixus niet nader te motiveren. De medezeggenschapsorgaan heeft adviesbevoegdheid bij vaststellen van het selectiereglement, maar niet bij de keuze of een fixus wordt ingesteld en het aantal beschikbare plaatsen.

Alternatief 1 – Bestuurlijke afspraken, opnieuw naar de tekentafel

- Minder fixusopleidingen:

de afgelopen jaren is reeds sprake van een afname in het aantal fixusopleidingen. Ook de Raad van State heeft vraagtekens gezet bij de noodzakelijkheid van de inspanningsverplichting en toetsing. Bovendien is bij amendement het toetsen vooraf vervangen door toetsing achteraf, wat de wet minder goed handhaafbaar maakt. Daarom zouden de wetswijzigingen van dit onderdeel losgelaten kunnen worden. Er kunnen apart nieuwe afspraken worden gemaakt met het veld over het verder terugdringen van het aantal fixusopleidingen en de inspanningen die zij leveren om de capaciteit op opleidingen te vergroten;

- Het gericht inzetten van de fixus en beheersen van instroom van internationale studenten:

de maatregelen richten zich met name op niet-EER-studenten. Echter vormen zij slechts een beperkt deel van de instroom van internationale studenten. De capaciteitsproblemen worden met name veroorzaakt door de instroom van internationale studenten van binnen de EER. De studentenbonden hebben grote bezwaren bij deze maatregelen. In overleg met de instellingen zou opnieuw moeten worden bekeken welke maatregelen wél bijdragen aan het vergroten van de toegankelijkheid van het hoger onderwijs.

Voordelen

- Maatregelen waarover twijfels met betrekking tot nut en noodzaak bestaan worden opnieuw beoordeeld; Met de huidige kennis en ervaring kunnen nieuwe afwegingen worden gemaakt en wordt tegemoetgekomen aan bezwaren van o.a. de studentenbonden en de Raad van State;
- Er kan opnieuw draagvlak worden gecreëerd voor het volledige beleid;
- Er kan opnieuw worden gekeken naar de uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid van het beleid.

Nadelen

- De invoering van maatregelen die wel op draagvlak bij de instellingen kunnen rekenen lopen zeer sterke vertraging op;
- Het wordt niet mogelijk om een capaciteitsfixus op een (anderstalig) traject in te voeren, omdat dit te zeer verweven is met de taalmaatregelen. Deze maatregel kan op steun van bonden en koepels rekenen.

Alternatief 2 – Experimenteerbesluit

De instellingen, met name UNL, hebben afgelopen jaar meermaals gesuggereerd dat een experimenteerbesluit een alternatief zou kunnen zijn voor de WTT. Dit is voor het ministerie nooit een reële optie geweest.

Op grond van de WHW kan met het oog op de verbetering van de kwaliteit, toegankelijkheid of doelmatigheid van het hoger onderwijs bij wijze van experiment bij algemene maatregel van bestuur worden afgeweken van de WHW. Een experiment kan aan de orde zijn als het nuttig is eerst enige ervaring op te doen, voordat een maatregel definitief wettelijk wordt vastgelegd. Bij AMvB wordt het doel van het experiment bepaald en de wijze waarop en de criteria aan de hand waarvan het experiment wordt geëvalueerd. Een experiment duurt ten hoogste 6 jaar tenzij de aard van het experiment een langere duur noodzakelijk maakt. Dan kan het experiment ten hoogste 8 jaar bedragen.

Voordelen

- Door een experimentbesluit kunnen de fixusmaatregelen bij intrekken van de WTT worden doorgezet onafhankelijk van de taalmaatregelen, zonder (al te veel) vertraging op te lopen door het opnieuw moeten doorlopen van een wetgevingsprocedure;

- Er kan opnieuw worden gekeken naar invulling van de inspanningsverplichting en de wijze van motiveren van een capaciteitsfixus en het toezicht daarop.

Nadelen

- Een experiment heeft altijd een tijdelijk karakter, om de maatregelen permanent te maken zal alsnog een wetswijziging moeten worden doorgevoerd, dit levert extra werk op;
- Het onderdeel fixus op anderstalige trajecten hangt sterk samen met de in WTT-onderdelen met betrekking tot taal, en kan daarom niet los van de andere maatregelen vormgegeven worden;
- Het is erg lastig om voor de fixusmaatregelen een correct experiment vorm te geven waarbij het effect op de kwaliteit, toegankelijkheid of doelmatigheid van het hoger onderwijs wordt onderzocht;
- Instellingen zullen niet willen deelnemen aan een experiment dat de geldende eisen voor instellen van een fixus verzwaart;
- De situatie waarin een noodcapaciteitsfixus ingezet zou kunnen worden is zeer uitzonderlijk (minder dan eens per 4 jaar) en leent zich daarom niet voor een experimentbesluit;
- Het is moeilijk te motiveren waarom nu voor een experiment wordt, terwijl eerder dezelfde maatregelen zijn verdedigd in een wetsvoorstel;
- Het uitwerken van een experimentbesluit levert vertraging op voor de inwerkingtreding van de fixusmaatregelen ten opzichte van nu voortzetten van behandeling van de WTT in de Eerste Kamer;
- Een experimenteerbesluit moet ook worden voorgehangen bij het parlement, er is geen garantie dat de Kamers akkoord zullen gaan met het experiment.

b. Intrekken WTT + nieuw wetsvoorstel

In dit scenario wordt de WTT ingetrokken en wordt een geheel nieuw wetsvoorstel voorbereid.

Voordelen:

- Er kan in één keer een wetsvoorstel gemaakt worden in de huidige tijdsgeest en met maatregelen waar voldoende draagvlak voor is.

Nadelen:

- Een wetsvoorstel dat eerder ten stelligste verdedigd is door uw voorgangster, wordt nu ingetrokken. Dit vereist uitleg aan onder andere de TK, die het wetsvoorstel reeds aangenomen heeft.
- Dit scenario kost veel tijd. Een wetstraject neemt de nodige tijd in beslag en totdat die wet er is zal er met de huidige wetgeving gewerkt moeten worden. Dit zal een forse vertraging betekenen voor maatregelen waarvoor wel draagvlak is.
- Op voorhand is het politieke draagvlak voor het nieuwe wetsvoorstel niet te voorspellen; steun van de TK in 2019 biedt slechts beperkt voorspellende waarde.

Bijlage 1 Visuele weergave scenario's

In onderstaande circeldiagrammen is per scenario weergegeven voor welke maatregelen het scenario al dan niet een alternatief is.

Leeswijzer:

- Rood betekent een serieus bezwaar voor dit scenario voor deze maatregel
- Oranje betekent discussie over dit scenario voor deze maatregel
- Groen betekent dat dit scenario een mogelijk alternatief is voor deze maatregel

Scenario 1 - beleidsdoelen WTT handhaven en WTT doorzetten

Termijn inwerkingtreding sturingsinstrumenten:

Dit scenario leidt tot de snelste inwerkingtreding van sturingsinstrumenten op fixus, collegegeld en taal. Met de kanttekening dat de taalmaatregelen zoals nu vormgegeven naar verwachting een gering effect zullen hebben op de instroom.

Scenario 2 - Beleidsdoelen WTT m.b.t. taal niet langer hanteren, overige beleidsdoelen WTT wel handhaven

- onderwijstaal
- uitdrukking NL
- collegegeld
- mbo
- toetsing fixus
- fixus anderstalig traject
- max niet-EER
- noodfixus niet-EER
- arbeidsmarktfixus

Termijn inwerkingtreding sturingsinstrumenten:

Dit scenario leidt tot de snelste inwerkingtreding van sturingsinstrumenten op fixus en collegegeld, met uitzondering van fixus anderstalig traject. Deze fixus zal vertraging oplopen bij deze variant vanwege de verwevenheid met de taalmaatregelen. Taalmaatregelen lopen naar inschatting ongeveer 1 jaar vertraging op in dit scenario. Hetzelfde geldt derhalve voor de fixus anderstalig traject.

Scenario 3 - a lle beleidsdoelen WTT worden heroverwogen

- onderwijstaal
- uitdruk v NL
- collegegeld
- mbo
- toetsing fixus
- fixus anderstalig traject
- max niet-EER
- noodfixus niet-EER
- arbeidsmarktfixus

Termijn inwerkingtreding sturingsinstrumenten:

De snelheid waarmee bestuurlijke afspraken geregeld zijn, zijn bepalend voor de snelheid van inwerkingtreding van de sturingsinstrumenten op taal en collegegeld in dit scenario. Voor de fixus maatregelen geldt dat de max op niet-EER-studenten en de noodcapaciteitsfixus naar verwachting een jaar vertraging oplopen, mits op juiste wijze een experiment kan worden vormgegeven en onderbouwd. De fixus op een anderstalig traject zal opnieuw moeten worden vormgegeven, vanwege het wegvallen van de taalmaatregelen. Vertraging naar verwachting één à twee jaar.

Scenario 3 - a lle beleidsdoelen WTT worden heroverwogen

- onderwijstaal
- uitdruk v NL
- collegegeld
- mbo
- toetsing fixus
- fixus anderstalig traject
- max niet-EER
- noodfixus niet-EER
- arbeidsmarktfixus

Termijn inwerkingtreding sturingsinstrumenten:

Dit scenario kost het meeste tijd van alle scenario's aangezien een volledig nieuw wetstraject doorlopen moet worden. Inschatting is dat dit een vertraging van ongeveer twee jaren oplevert t.o.v. scenario 1.

nota

TER INFORMATIE

Aan: MOCW

**Hoger Onderwijs en
Studiefinanciering****Van**5.1/2.e
T 06 5.1/2.e**Datum**

16 februari 2022

Referentie**Bijlagen**

- 1 aanvullende analyse WTT
- 2 aantal NF opleidingen

Intern OCW afgestemd
MBO, WJZ**Aanvullende informatie Wetsvoorstel Taal en
Toegankelijkheid (WTT)****Aanleiding**

Naar aanleiding van de verkennende gesprekken over de WTT heeft u verzocht om aanvullende informatie. Deze informatie is opgenomen in deze nota. Daarnaast is een overkoepelend advies opgenomen over de WTT en mogelijke alternatieven. We stellen voor deze aanvullende informatie te bespreken in de beleidsstaf.

Toelichting

De maatschappelijke opgave is het behoud van de waardevolle aspecten van internationalisering in het hoger onderwijs, en tegelijkertijd aandacht hebben voor Nederlands als academische taal, de onderwijskwaliteit en de toegankelijkheid van het hoger onderwijs, in het bijzonder voor Nederlandstalige studenten. De forse groei van het aantal studenten in het Nederlandse hoger onderwijs zorgt ervoor dat binnen deze maatschappelijke opgave het kunnen sturen op instroom urgent(er) is geworden. Op stelselniveau zijn er op dit moment geen signalen dat de capaciteit te beperkt is, echter zijn er diverse opleidingen die een te hoge instroom kennen. Enkele instellingen geven aan dat zij graag mogelijkheden krijgen om te kunnen sturen op de internationale instroom.

Een mogelijke beleidswens om de groei van het HO stelsel beheersbaar te maken in aantallen studenten, en dan specifiek gericht op internationale studenten, is een ander uitgangspunt t.o.v. de periode waarin de WTT tot stand gekomen is. Uitgangspunt was tot op heden o.a. dat het hoger onderwijs zo toegankelijk mogelijk moet zijn voor alle studenten. Noch de WTT, noch de huidige WHW (of andere regelgeving) heeft als doel om de groei van studentenaantallen te beheersen.

De beleidsdoelen van de WTT zijn:

1. Anderstalig onderwijs: het belang dat de Nederlandse uitdrukkingsvaardigheid in het hoger onderwijs meer aandacht krijgt. Dit kan worden bereikt door het taalbeleid te moderniseren zodat het meer mogelijkheden geeft voor maatwerk, en tegelijkertijd ervoor te zorgen dat ho-instellingen een weloverwogen keuze maken rondom de onderwijstaal in het belang van de student (meerwaarde anderstalig onderwijs).

2. Uitdrukkingsvaardigheid NL: behoud Nederlands als academische taal en waarborgen van verbinding van het hoger onderwijs met de Nederlandse samenleving en arbeidsmarkt.
3. Instellingscollegegeld: het is wenselijk dat gradaties in de overheidsverantwoordelijkheid sterker tot uitdrukking komen in de hoogte van het instellingscollegegeld dat door de instellingen aan studenten wordt berekend. Er wordt onderscheid gemaakt tussen EER (maximumtarief)/niet-EER (minimumtarief) studenten.
4. Fixusmaatregelen: aantal opleidingen met numerus fixus terugbrengen en zo toegankelijkheid ho vergroten, daarnaast gericht inzetten van numerus fixus en zo toegankelijkheid ho (voor EER-studenten) vergroten.
5. Omkeerregeling MBO: toegankelijkheid, kansengelijkheid en internationalisering in het mbo bevorderen.

Dit betekent dat maatregelen uit de WTT beperkt effect zullen hebben op de instroom van aantallen studenten. Dat was ook niet het doel van deze maatregelen. Hieronder is beknopt het effect van de WTT maatregelen op **instroom** weergegeven (zie bijlage 1 voor detailinformatie).

Effect WTT maatregelen op instroom (zie bijlage 1 voor detailinformatie):

- A. Anderstalig onderwijs: nauwelijks/geen effect op instroom, echter groter effect mogelijk

De verwachting is dat met de wijze waarop de maatregelen nu zijn vormgegeven in de AMvB waarin het 'meerwaardecriterium' is uitgewerkt het aantal anderstalige opleidingen niet significant zal dalen. Dit is ook niet het beleidsdoel, dat is het borgen van aandacht voor de Nederlandse uitdrukkingsvaardigheid en bewuster taalbeleid met ruimte voor maatwerk. Het voorschrijven van de Nederlandse taal moet een onderwijsinhoudelijke component hebben. Echter, indien de amvb strenger gemaakt wordt, kan het effect op het aantal anderstalige opleidingen en anderstalige trajecten binnen een Nederlandstalige opleiding groter zijn. Een Nederlandstalige opleiding zal in de regel minder niet-Nederlandstalige studenten trekken.

- B. Fixus maatregelen: beperkt effect op instroom

Een capaciteitsfixus heeft als primair doel het beperken van de instroom vanwege een beperkte capaciteit. Echter, de fixusmaatregelen in de WTT hebben niet tot doel gehad de instroom van studenten in algemene zin te beperken. Integendeel: het doel was het aantal fixusopleidingen terug te brengen (het aanpakken van de capaciteitsproblemen), waardoor sturing op de instroom bemoeilijkt wordt of aan strengere voorwaarden wordt onderworpen.

De fixusmaatregelen gericht op de instroom van niet-EER-studenten zullen niet als gevolg hebben dat de totale instroom van studenten beperkt wordt. Het maximum aantal plaatsen voor niet-EER-studenten wordt namelijk vastgesteld *binnen* de capaciteitsfixus. Het totaal aantal toe te laten studenten wordt hierdoor dus niet beperkt.

De mogelijkheid een capaciteitsfixus op alleen een anderstalig traject binnen een Nederlandstalige opleiding in te stellen zal van invloed zijn op de instroom van

internationale studenten. Er zijn wel enkele kanttekeningen. Mogelijk zal er een verschuiving plaatsvinden van Nederlandstalige studenten die zich nu inschrijven voor het Nederlandstalige traject i.p.v. het Engelstalige traject. De vrijgekomen plaatsen op het anderstalige traject kunnen vervolgens worden ingenomen door internationale studenten. Bovendien kan alleen van deze mogelijkheid gebruik worden gemaakt als het capaciteitsprobleem zich *alleen* voordoet binnen het anderstalige traject. Een capaciteitsprobleem op de opleiding als geheel, kan niet worden 'opgelost' met een capaciteitsfixus op alleen het anderstalige traject.

De noodcapaciteitsfixus heeft tot gevolg dat de instroom kan worden beperkt, in geval van een grote en onverwachte groei van het aantal aanmeldingen van niet-EER-studenten voor een opleiding.

De fixusmaatregelen hebben als primair doel het vergroten/waarborgen van de toegankelijkheid van het Nederlandse HO voor Nederlandstalige en EER-studenten. De fixusmaatregelen beperken de instroom van niet-EER-studenten, maar die komt ten goede aan EER-studenten, waardoor het effect op de gehele instroom beperkt is.

Indien de beleidswens (zo veranderd) is dat op grotere schaal, middels numerus fixus, de instroom van studenten wordt beperkt, zullen daarvoor diverse wetswijzigingen op de WTT nodig zijn. Het gebruik van een fixus in het algemeen zou dan een zeer effectief middel kunnen zijn om de instroom te beperken. Zo'n beleidswens staat echter haaks op het staande beleid dat het hoger onderwijs breed toegankelijk moet zijn. Een dergelijke stelselwijziging vraagt een zeer gedegen voorbereiding en neemt enkele jaren in beslag. Zij heeft effecten op alle onderdelen van het stelsel van toelating en selectie in het hoger onderwijs. Overhaast overgaan op een dergelijk systeem wordt dan ook afgeraden.

C. Collegegeld maatregelen: effect op instroom onbekend

Maximumtarief voor Nederlandse en EER studenten: het voorstel heeft in de eerste plaats tot doel het volgen van tweede studies in het ho toegankelijk te houden. In hoeverre maximering van het collegegeld effect heeft op de instroom is onbekend.

Minimumtarief voor niet-EER studenten:

Uit het IBO Internationalisering (juli 2019; bijlage V) is gebleken dat de huidige tarieven instellingscollegegeld voor niet-EER studenten veelal boven kostendekkend tarief liggen. Concreet, thans is het instellingscollegegeld voor niet-EER studenten in de meeste gevallen reeds in lijn met wat het wetsvoorstel WTT beoogt te realiseren. Er zijn slechts enkele uitzonderingen waarbij ho-instellingen op dit moment minder dan het kostendekkende tarief vragen. Het IBO geeft twee punten aan die elkaar tegenspreken over het effect op instroom: enerzijds wordt gesteld dat een minimumbedrag voor niet-EER studenten de instroom af kan remmen. Anderzijds wordt gesteld dat een hogere prijs voor een opleiding ook kan signaleren dat een opleiding van hogere kwaliteit is, wat juist kan leiden tot meer instroom.

Met de WTT worden de beleidsdoelen zoals hierboven aangegeven gerealiseerd. Beheersing van de internationale instroom is geen beleidsdoel van de WTT en het effect daarop van de WTT is dan ook beperkt, al biedt het wel enig soelaas. Indien u achter de beleidsdoelen en de te verwachten effecten van de WTT staat (zie bijlage 1 voor detailinformatie), is het advies de WTT door te zetten. Indien u de beleidsdoelen uit de WTT (niet geheel) onderschrijft en andere beleidsdoelen nastreeft (zoals beheersing van de internationale instroom), is een mogelijk alternatief het intrekken van de WTT en de (nieuwe) beleidsdoelen op andere wijze trachten te realiseren, bijvoorbeeld door zelfregulering binnen de sector en/of bestuurlijke afspraken. Hieronder wordt een mogelijk alternatief geschetst.

Alternatief scenario

Alternatief scenario naast de WTT is een enkele wetswijziging in de WHW waardoor naast een fixus op een hele opleiding ook een fixus op een traject mogelijk wordt. Dit zou in combinatie met bestuurlijke afspraken /sectorafspraken voor taal en instellingscollegegeld ingezet kunnen worden, of (als u meer wilt sturen op taal) een gegarandeerd Nederlandstalig aanbod.

Alternatief voor fixusmaatregel

Numerus fixus mogelijkheid op een traject:

De huidige WHW biedt instellingen meer ruimte om een numerus fixus in te stellen, waarmee het aantal studenten dat instroomt aan een opleiding worden gereguleerd. Dit treft dan alle studenten, inclusief de Nederlandse studenten en beperkt de toegankelijkheid van het stelsel. Indien de WTT niet wordt doorgezet zou middels een wetswijziging daaraan de mogelijkheid kunnen worden toegevoegd een fixus in te stellen op een traject in plaats van alleen op een hele opleiding. De eis van anderstaligheid wordt losgelaten, nu de taalmaatregelen van de WTT niet in de WHW worden opgenomen. De verwachting is dan dat instellingen deze fixus met name zullen instellen op de Engelstalige trajecten.

Alternatieven voor taal- en instellingscollegegeld maatregelen

(Bestuurlijke) afspraken maken met de sector over:

- a. Werven in het buitenland drastisch verminderen en koppelen aan internationale kennis- en talentstrategie
- b. De **taal** van het onderwijs, waarbij een aantal opleidingen (gedeeltelijk) overgaan op onderwijs in de Nederlandse taal. Waar nodig kan differentiatie naar hbo/wo, bachelor/master plaatsvinden. Ho-instellingen wordt hiermee de gelegenheid geboden onderling afspraken te maken over het aanbod anderstalig onderwijs (via zelfregulering binnen de sector). Zie voor verdere uitwerking bijlage 1c.
- c. Huidige wetgeving over **instellingscollegegeld** ongemoeid laten en evt. aanvullend binnen de sector bestuurlijke afspraken maken. Onderscheid tussen EER/niet-EER komt hiermee te vervallen, waardoor er geen financieel sturingsinstrument is op de instroom van niet-EER studenten.

Gegarandeerd Nederlandstalig aanbod: indien overwogen wordt om een gegarandeerd Nederlandstalig aanbod te realiseren, is hiervoor een wetswijziging

benodigd. Deze optie houdt in dat een minimaal aanbod Nederlandstalig onderwijs wordt vastgesteld voor alle Nederlandse ho-instellingen, waarbij ten minste een x percentage aanbod Nederlandstalig moet zijn. Daarbij kan worden gevarieerd naar hbo/wo of bachelor/master en/of bekostigd/niet bekostigd onderwijs. Op deze manier blijft het mogelijk om anderstalig onderwijs te verzorgen, maar wordt een pluriform aanbod in het Nederlands behouden wat bijdraagt aan de kwaliteit van het onderwijs. Hiermee zal het relatieve aandeel anderstalige opleidingen afnemen. Bijeffect is dat daarmee minder aanbod is voor niet-Nederlandstalige studenten.

NB: voor omkeerregeling MBO zal een ander wetstraject gevonden moeten worden waarin deze mee kan lopen, dit zorgt voor aanzienlijke vertraging voor dit onderdeel.

Aanvullende opmerking

Gelijke behandeling volgens het EU-recht

Bij alle opties die overwogen worden rondom beheersing internationale instroom dient in principe iedereen (en in meerdere mate EER-studenten) gelijk te worden behandeld met Nederlandse studenten wat betreft de toegankelijkheid van het onderwijs. Een maatregel die de toegang beperkt dient in beginsel voor alle studenten te gelden. Het uitgangspunt van het EU-recht is dat maatregelen geen direct of indirect onderscheid mogen maken tussen EER studenten. Gezien deze gelijke behandeling op grond van het Unierecht, zijn er geen mogelijkheden om specifiek te sturen op de niet Nederlandse EER instroom. Ook onderwijstaal is niet bedoeld als instrument om de instroom te beheersen. Gelet op het EU-recht, mag het ook niet primair ingezet worden om de internationale instroom te beheersen. Het feit dat een opleiding in het Nederlands wordt verzorgd kan wel als bijeffect hebben dat deze opleiding minder aantrekkelijk wordt voor niet-Nederlandstalige studenten. Wanneer de keuze voor de opleidingstaal ingegeven is vanuit een (onderwijs)inhoudelijk motief, levert dat in beginsel geen ongerechtvaardigd onderscheid op.

Conclusie

Met de WTT worden bepaalde beleidsdoelen gerealiseerd. Indien u achter deze beleidsdoelen en de te verwachten effecten van de WTT staat, is het advies de WTT door te zetten. Indien u de beleidsdoelen uit de WTT niet (geheel) onderschrijft en andere beleidsdoelen nastreeft (zoals beheersing van de internationale instroom), biedt de WTT een beperkt antwoord hierop. Een mogelijk alternatief is het intrekken van de WTT en (nieuwe) beleidsdoelen op andere wijze trachten te realiseren, bijvoorbeeld door beperkte wetwijziging van de WHW in combinatie met zelfregulering binnen de sector en/of bestuurlijke afspraken.

Belangrijk is te vermelden dat de WTT naast de HO-maatregelen ook de omkeerregeling voor het MBO bevat.

Het experiment waar UNL om vraagt omvatten de NF maatregelen uit de WTT, minus de taalmaatregelen. Het effect van dit experiment zal daarom ook beperkt zijn en laat de discussie m.b.t. onderwijstaal onterecht buiten beschouwing.

Wij achten het belangrijk om, naast keuzes die op korte termijn gemaakt worden, met instellingen en studentenbonden in brede zin het gesprek te voeren over het stelsel van toelating en selectie in het kader van de beheersbaarheid van de groei in het hoger onderwijs in de toekomst.

Bijlage 1 – aanvullende analyse m.b.t. WTT en internationale instroom

In deze bijlage is aanvullende informatie m.b.t. de volgende onderwerpen uiteengezet:

- A. Aanvullende analyse WTT: indien de WTT ingevoerd wordt, wat gaat er dan gebeuren en wat is het effect daarvan? (Inclusief nadere toelichting op drie jaar fixusmaatregel en uitzondering daarop in ministeriële regeling (Ratho))
- B. Overzicht verhouding en ontwikkeling instroom van Nederlandse, overige EER-, en niet-EER-studenten
- C. Verkenning mogelijkheden voor bestuurlijke afspraken over taalbeleid

A. Aanvullende analyse WTT

6. Fixusmaatregelen

Beleidsdoel: aantal opleidingen met numerus fixus terugbrengen en zo toegankelijkheid ho vergroten, daarnaast gericht inzetten van numerus fixus en zo toegankelijkheid ho (voor EER-studenten) vergroten.

In bijlage 2 is een overzicht van het aantal fixusopleidingen opgenomen. Het aandeel voltijd hbo-NF-opleidingen schommelt de afgelopen 5 jaar tussen 4,2 en 6,3%, voor WO schommelt dit tussen 10,3 en 13,5%.

Zoals de RvS in zijn advies aan de Eerste Kamer schrijft, blijkt uit zowel het IBO¹ als onderzoek van de Inspectie² (beide uit 2019) dat internationalisering (op dat moment) nog geen gevolgen heeft voor de toegankelijkheid van het hoger onderwijs voor studenten uit Nederland.³ Wel wordt geconstateerd dat indien de groei van het aantal internationale studenten zich voortzet, en instellingen niet verder meegroeien, in de toekomst wel capaciteitsproblemen zouden kunnen ontstaan. Bij selecterende opleidingen zou daarbij een situatie kunnen ontstaan waarin voor Nederlandse studenten geen plaats is op een opleiding, omdat – betere – buitenlandse studenten hun plaats innemen (verdringing). In totaal kon vier procent van de studenten in het ho, het vorige studiejaar niet de opleiding van de eerste voorkeur volgen, vanwege een capaciteitsfixus.⁴

Daarnaast kunnen (Nederlandse) studenten al bij hun studiekeuze kiezen voor een opleiding zonder selectie, terwijl zij voor een andere studie hadden gekozen als daar geen sprake was van selectie (zelfselectie). De Inspectie doet op dit moment onderzoek naar dit fenomeen van zelfselectie. De resultaten daarvan worden dit voorjaar verwacht.

a. Inspanningsverplichting (art. 7.53)

Met invoering van de WTT worden instellingen verplicht zich in te spannen, door samenwerking met andere instellingen en het werkveld, en het nemen van

maatregelen of treffen van voorzieningen, een oplossing te vinden voor een (dreigend) capaciteitsgebrek.

Het *doel* van de maatregel is het terugdringen van het aantal fixus opleidingen en realiseren van zo groot mogelijk toegankelijkheid van het Nederlandse ho.

Het is onduidelijk wanneer precies aan deze inspanningsverplichting wordt voldaan. Gedacht kan worden aan de inzet van laboratoria, lokalen en docenten. De inspectie heeft aangegeven op dit moment onvoldoende handvatten te hebben om op de naleving van dit artikel toezicht te houden. Dit onderdeel heeft dus nadere uitwerking in (bijvoorbeeld) beleidsregels of door het maken van bestuurlijke afspraken met de koepels.

Effect: Gelet op de onduidelijkheid over de invulling van de verplichting en de wijze van toezicht, is het de vraag in hoeverre instellingen zich ook daadwerkelijk zullen inspannen om capaciteitsproblemen op te lossen. Vanwege de toetsing achteraf zal het in elk geval *enig* effect hebben in de mate waarin instellingen zich inspannen om capaciteitsproblemen op te lossen. Instellingen kunnen niet niks doen.

b. Melden beweegredenen en Ministeriële toetsing achteraf (art. 7.53a lid 2 t/m 4)

Instellingen worden na invoering van de WTT verplicht hun besluit tot instellen van een capaciteitsfixus te motiveren.

Indien *naar het oordeel van de Minister* geen sprake (meer) is van een capaciteitsprobleem (bij een specifieke opleiding of track), *kan* hij besluiten dat (daar) niet opnieuw een capaciteitsfixus kan worden vastgesteld.

Indien *naar het oordeel van de Minister* het capaciteitsprobleem (bij een specifieke opleiding of track) door het nemen van maatregelen of treffen van voorzieningen binnen twee jaar kan worden opgeheven, *kan* hij besluiten dat (daar) enkel opnieuw een capaciteitsfixus kan worden ingesteld als de instelling heeft voldaan aan de inspanningsverplichting.

In beide gevallen betreft het een bevoegdheid van de minister. Er moet nader worden uitgewerkt wanneer de minister van oordeel is dat (geen) sprake is van een capaciteitsprobleem, en wanneer de capaciteitsproblemen binnen twee jaar kunnen worden opgeheven.

De inspectie heeft aangegeven op dit moment onvoldoende capaciteit te hebben om alle fixi te toetsen. Zij kan wel thematisch onderzoek doen waarbij de inzet van capaciteitsfixi in brede zin wordt onderzocht. Mochten daar ongeregelheden in naar voren komen, kan de inspectie gericht toezicht houden. Indien de minister de wens heeft dat wel alle fixi (in 2021 in totaal 89 opleidingen, zie bijlage voor details) worden getoetst, zullen daarvoor extra middelen moeten worden vrijgemaakt.

Effect: Het is de verwachting dat door de motivering van het besluit tot instellen van een capaciteitsfixus én door de mogelijkheid van ministeriële toetsing achteraf, instellingen meer weloverwogen besluiten zullen nemen ten aanzien van het instellen van een capaciteitsfixus en dat daarmee het aantal fixusopleidingen verder afneemt (en zo de toegankelijkheid van het ho wordt verbeterd). De mate waarin dit effect heeft hangt mede af van de effectiviteit van het toezicht door de inspectie.

Door de motivering en middels thematisch onderzoek door de inspectie kan het ministerie daarnaast een beter inzicht krijgen in de beweegredenen om een capaciteitsfixus vast te stellen.

c. Capaciteitsfixus op anderstalig traject en maximaal drie jaar achtereen (art. 7.53a lid 5)

Met invoering van de WTT kan een capaciteitsfixus worden ingesteld op óf een opleiding als geheel, óf alleen een anderstalig traject (binnen een Nederlandstalige opleiding) als het capaciteitsprobleem zich alleen daar voordoet. *Effect:* Een capaciteitsfixus kan gericht op een anderstalig traject worden ingezet, als het capaciteitsprobleem zich alleen daar voordoet. Dat maakt het effect dus beperkt. Het zal dan al snel moeten gaan om een gebrek aan onderwijzend personeel in de andere taal.

Bij een capaciteitsfixus op een anderstalig traject worden de (aspirant) studenten voor het Nederlandstalige traject van de opleiding ontzien; omdat geen capaciteitsfixus op de gehele opleiding nodig is, blijft de toegankelijkheid van de opleiding voor Nederlandstalige (aspirant-)studenten geborgd.

Een capaciteitsfixus kan niet vaker dan drie maal *achtereenvolgens* worden ingesteld.

In het wetsvoorstel, zoals dat is ingediend bij de TK, was voorzien in toestemming vooraf die in beginsel gold voor drie jaren, waarna opnieuw toestemming moest worden verleend. Met een amendement van de SP en D66 werd de toetsing vooraf een toetsing achteraf en werd bepaald dat een capaciteitsfixus maximaal drie jaar achtereenvolgens mocht worden ingesteld. Toelichting: "Instellingen hebben dan ruim de tijd om het capaciteitsprobleem op te lossen."

NB1: De wet maakt het niet onmogelijk om na een tussenjaar waarin geen capaciteitsfixus wordt vastgesteld, opnieuw drie jaar achtereen een capaciteitsfixus vast te stellen.

NB2: Indien wordt besloten de Taal AMvB in te trekken, betekent dit dat daarmee ook de inwerkingtreding en uitwerking van wat precies een anderstalig traject is, worden vertraagd. Mocht dit onderdeel toch al eerder in werking treden, dan zouden instellingen van die interpretatieruimte gebruik kunnen maken door bij opleidingen een "anderstalig" traject te starten, dat niet voldoet aan de eisen, met het enkele doel daarop een capaciteitsfixus in te stellen en zo onrechtmatig te sturen op de instroom van internationale studenten. Zonder uitwerking van deze wettelijke bepalingen, is adequaat toezicht en handhaving op dit punt niet mogelijk.

d. Uitzonderingspositie in Ministeriële regeling (art. 7.53a lid 6)

Bij ministeriële regeling *kunnen* opleidingen (of groepen opleidingen) worden aangewezen waarvoor artikel 7.53 en artikel 7.53a de leden 2 t/m 5 niet gelden, i.e.:

- De inspanningsverplichting (7.53);
- De plicht tot motivering van besluit tot instellen van een capaciteitsfixus (7.53a lid 2);
- De ministeriële toetsing achteraf (leden 3 en 4); en
- De mogelijkheid om een capaciteitsfixus enkel te laten gelden voor een anderstalig traject, en het maximum van drie maal achtereenvolgens kunnen instellen van een capaciteitsfixus (lid 5).

Uit MvT TK:

Deze uitzonderingspositie is bedoeld voor "opleidingen waarvoor vast staat dat het capaciteitsgebrek niet (binnen enkele jaren) kan worden opgelost. Voor dergelijke opleidingen geldt in zekere zin een structureel capaciteitsprobleem. (...) Daarbij valt te denken aan de opleidingen geneeskunde, tandheelkunde en mondzorgkunde."⁵

Het betreft hier een zogenaamde *kan*-bepaling. Dat impliceert beleidsvrijheid voor de minister. Het staat de minister dan ook vrij om nader beleid vorm te geven met criteria waaronder (andere) opleidingen voor een dergelijke uitzonderingspositie in aanmerking zouden kunnen komen. Categorisch aanwijzen van 'alle' anderstalige trajecten bij regeling, kan niet. De bevoegdheid neergelegd in de ministeriele regeling is een uitzondering op de hoofdregel. Het is niet de bedoeling dat de uitzondering zodanig gebruikt wordt dat daarmee de hoofdregel als het ware wordt 'uitgehouden'. Daarvoor is een wetswijziging noodzakelijk.

Effect: voor de opleidingen die bij ministeriële regeling worden uitgezonderd van bovenstaande, blijft alles zoals het was voor invoering van de WTT.

NB: De wet spreekt van een uitzonderingspositie voor een *opleiding* of een *groep opleidingen*. Lid 5 wordt daarbij integraal buiten toepassing gelaten, waaronder ook het onderdeel dat een capaciteitsfixus betrekking heeft op een opleiding of een anderstalig traject binnen een Nederlandstalige opleiding. Daardoor ontstaat onduidelijkheid over waarop een capaciteitsfixus in dat geval betrekking kan hebben. Verschillende juridische argumenten pleiten zowel voor als tegen een interpretatie waarbij een capaciteitsfixus onder de uitzondering ook betrekking kan hebben op een anderstalig traject. Echter, de uitzonderingspositie is bedoeld voor opleidingen met een structureel capaciteitsprobleem. Het ligt dan dus voor de hand dat dit capaciteitsprobleem zich op de gehele opleiding voordoet. De capaciteitsfixus zal dan voor de gehele opleiding gelden. Er blijft in de praktijk evenwel ruimte voor interpretatie.

e. Maximum aantal plaatsen voor niet-EER-studenten

Effect: Beperking van het aantal plaatsen voor niet-EER-studenten zorgt voor meer ruimte voor EER-studenten. Dit vergroot de toegankelijkheid voor EER-studenten (en beperkt de toegankelijkheid voor niet-EER-studenten).

f. Vervallen regel maximaal in te schrijven studenten

Effect: Met ingang van de WTT vervalt de regel dat instellingen niet meer studenten mogen inschrijven dan het aantal dat bij de fixus is bepaald. De afgelopen jaren is vanwege corona deze regel al buiten toepassing gelaten, omdat er meer studenten zijn die om verschillende redenen uiteindelijk alsnog niet beginnen met studeren. Instellingen mogen dus, als zij willen, meer studenten een plaatsingsbewijs aanbieden dan het vastgestelde maximum aantal plaatsen, om zo te voorkomen dat beschikbare capaciteit onbenut blijft omdat een deel van de studenten alsnog afvalt. Als meer studenten een plaatsingsbewijs accepteren dan de beschikbare capaciteit toelaat, zal toch iedereen moeten worden toegelaten; een eenmaal uitgegeven plaatsingsbewijs kan niet meer worden ingetrokken.

⁵ Kamerstukken II 2018/19, 35 282, nr. 3.

Deze wijziging was een nadrukkelijke wens van de instellingen om onderbezetting te voorkomen.

g. Noodcapaciteitsfixus voor niet-EER-studenten

Effect: Bij onverwachte en grote groei van het aantal aanmeldingen van niet-EER-studenten bij een bepaalde opleiding (NB: dus niet traject), hebben instellingen de mogelijkheid die instroom te beperken met een noodcapaciteitsfixus. Daardoor kan de kwaliteit van het onderwijs beschermd worden. Dit beperkt de toegankelijkheid voor niet-EER-studenten. Bovendien creëert de mogelijkheid dat een noodcapaciteitsfixus wordt ingesteld een situatie waarbij voor niet-EER-studenten lang onzeker is of zij definitief voor een opleiding zullen worden toegelaten.

7. Anderstalig onderwijs

Beleidsdoel: het belang dat de Nederlandse uitdrukkingsvaardigheid in het hoger onderwijs meer aandacht krijgt. Dit kan worden bereikt door het taalbeleid te moderniseren zodat het meer mogelijkheden geeft voor maatwerk, en tegelijkertijd ervoor te zorgen dat ho-instellingen een weloverwogen keuze maken rondom de onderwijstaal in het belang van de student (meerwaarde anderstalig onderwijs).

Effect maatregel:

- Het beoogd effect van de maatregel is dat het belang van de Nederlandse uitdrukkingsvaardigheid in het hoger onderwijs meer aandacht krijgt. Dit kan worden bereikt door de actualisering van het taalbeleid, dat inhoudt dat de keuze voor een andere taal dan het Nederlands goed wordt onderbouwd en dat de keuze voor een andere taal dan het Nederlands meerwaarde heeft voor de kwaliteit van de opleiding en voor de te verwerven kennis en vaardigheden van de student.
- Onderwijstaal is niet bedoeld als instrument om de internationale instroom te beheersen. Gelet op het EU-recht, mag het ook niet primair ingezet worden om de internationale instroom te beheersen. Dit kan echter wel een neveneffect zijn, zowel voor EER als niet-EER instroom.
- De verhouding Nederlandstalig aanbod versus anderstalig aanbod heeft invloed op de toegankelijkheid van het onderwijs voor de Nederlandse student. De verwachting is dat met de wijze waarop de maatregelen nu zijn vormgegeven in de amvb waarin het 'meerwaardecriterium' is uitgewerkt een aantal opleidingen die nu een andere taal van het Nederlands hanteren, zich genoodzaakt zien daarmee te stoppen. Maar de verwachting is dat het aantal anderstalige opleidingen niet significant zal wijzigen (wat ook niet het oorspronkelijke beleidsdoel is).
- De inspectie (2021) wijst op gevonden verschillen tussen groepen aspirant studenten in de keuze voor Nederlandstalige en Engelstalige opleidingen, zowel op bachelor als op master niveau. Het groeiende aantal

Engelstalige opleidingen heeft nadelige gevolgen voor de toegankelijkheid; bij bacheloropleidingen met name voor meisjes op het mbo en havo, voor relatief jonge havisten of voor havisten wiens ouders lager zijn opgeleid. Bij master opleidingen voor studenten met lager opgeleide ouders, studenten uit de lagere inkomensgroepen en studenten met een niet-westerse migratieachtergrond. De inspectie acht het daarom van groot belang alert te blijven op deze verschillen en er voor te waken dat Engels als instructietaal geen nieuw, onbedoeld selectiemiddel wordt.

- De uitvoering van het onderdeel 'toets anderstalig onderwijs' is behoorlijk omvangrijk. In de WTT is namelijk geregeld dat opleidingen en trajecten die minimaal 2/3 van de studielast in een andere taal verzorgen, pas anderstalig onderwijs mogen verzorgen wanneer zij instemming hebben verkregen van de NVAO ('toets anderstalig onderwijs').
- De uitwerking van het meerwaardecriterium bij amvb is in lijn met wat de onderwijskoepels (VH en UNL) graag zien (soepel taalbeleid). CDA zal het mogelijk niet verregaand genoeg vinden ('tijd om het Engels terug te dringen en meer uit te gaan van meertaligheid').

8. Uitdrukkingsvaardigheid NL

Beleidsdoel: behoud Nederlands als academische taal en waarborgen van verbinding van het hoger onderwijs met de Nederlandse samenleving en arbeidsmarkt.

Effect maatregel:

Het verwachte effect is gering. Redenen:

- Hogescholen ondernemen al actie om de uitdrukkingsvaardigheid Nederlands te bevorderen, omdat er vanwege de grote diversiteit in instroom waardoor verschil bestaat in uitdrukkingsvaardigheid Nederlands. Denk aan: doorstroom vanuit MBO en personen met een niet-westerse achtergrond.
- Het gaat om een inspanningsverplichting. Universiteiten zullen naar verwachting met name algemene voorzieningen gaan treffen, waar studenten optioneel gebruik van kunnen maken. Dit is ook niet vreemd, aangezien het niet mogelijk is om een verschil in eindtermen (in dit specifieke geval m.b.t. uitdrukkingsvaardigheid Nederlands) te maken voor niet-EER en EER studenten.

9. Instellingscollegegeld

Beleidsdoel: het is wenselijk dat gradaties in de overheidsverantwoordelijkheid sterker tot uitdrukking komen in de hoogte van het instellingscollegegeld dat door de instellingen aan studenten wordt berekend. Er wordt onderscheid gemaakt tussen EER (maximumtarief)/niet-EER (minimumtarief) studenten.

De huidige WHW maakt een onderscheid tussen het wettelijk collegegeld en het instellingscollegegeld. Daarnaast wordt er een onderscheid gemaakt tussen EER-studenten en niet-EER-studenten. De WTT beoogt om voornoemde gradaties in de overheidsverantwoordelijkheid sterker tot uitdrukking te laten komen in de hoogte van het instellingscollegegeld dat door de instellingen aan studenten wordt berekend. Om die reden bevat het wetsvoorstel WTT twee maatregelen met betrekking tot het instellingscollegegeld:

- de invoering van een maximumtarief voor het instellingscollegegeld dat EER-studenten betalen, en
- de vaststelling van een nieuw minimumtarief voor het instellingscollegegeld voor niet-EER-studenten.

Effect maatregel:

Maximumtarief voor Nederlandse en EER studenten

Op dit moment is er geen maximumtarief vastgesteld voor het instellingscollegegeld, hetgeen betekent dat het voor instellingen mogelijk is om tarieven voor het instellingscollegegeld te hanteren die hoger zijn dan de kosten die zij maken. Een te hoog tarief kan met name studenten die een tweede studie willen volgen, ontmoedigen zich op die manier verder te ontwikkelen.

De WTT regelt dat voor EER-studenten een maximumtarief voor het instellingscollegegeld wordt vastgesteld. Het voorstel heeft in de eerste plaats tot doel het volgen van tweede studies in het ho te toegankelijk te houden.

Minimumtarief voor niet-EER studenten

Uit het IBO Internationalisering (juli 2019; bijlage V) is gebleken dat de huidige tarieven instellingscollegegeld voor niet-EER studenten veelal boven kostendekkend tarief liggen. Concreet, thans is het instellingscollegegeld voor niet-EER studenten in de meeste gevallen reeds in lijn met wat het wetsvoorstel WTT beoogt te realiseren. Er zijn slechts enkele uitzonderingen waarbij ho-instellingen op dit moment minder dan het kostendekkende tarief vragen.

10. Omkeerregeling MBO

Beleidsdoel: toegankelijkheid, kansengelijkheid en internationalisering in het mbo bevorderen.

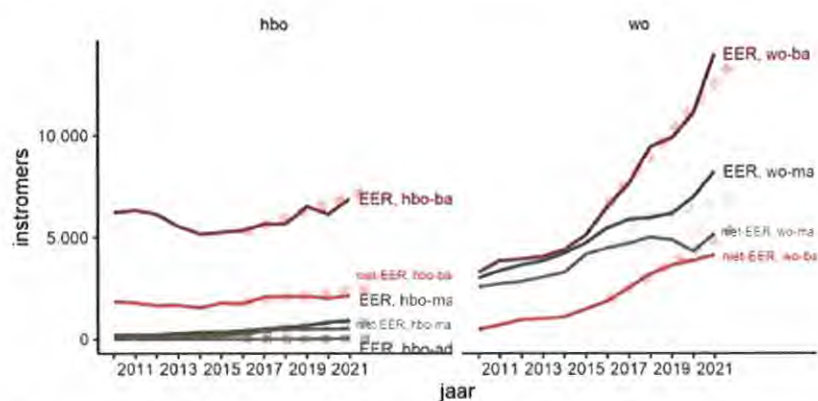
Omkeerregeling in het mbo is aangekondigd door de toenmalige minister in 2016 in het kader van internationalisering van het onderwijs, en het wegnemen van belemmeringen voor studenten voor wie Nederlands niet hun 1e taal is.

Effect maatregel:

De verwachting is dat deze maatregel effect heeft op een kleine groep studenten, die werkzaam zullen gaan zijn in een internationale context waarbij niet Nederlands maar Engels of Duits de voertaal is. Deze omkeerregeling bevordert toegankelijkheid in het mbo en draagt bij aan kansengelijkheid. Met de omkeerregeling wordt tevens de internationalisering van het mbo bevorderd. Daarbij wordt de meerwaarde van internationalisering voor het onderwijs en de Nederlandse economie erkend en blijft het verbeteren van de uitdrukkingsvaardigheid in het Nederlands, ook voor buitenlandse studenten, als doelstelling bestaan.

B. Overzicht verhouding en ontwikkeling internationale instroom

Figuur 1 laat zien dat sinds 2014 de internationale EER instroom in met name de WO opleidingen in Nederland groeit, met de grootste stijging bij WO bachelor opleidingen. In het HBO is deze instroom veel constanter.

Figuur 1: instroom uit EER-landen en niet-EER-landen bij ieder onderwijstype in het hbo en het wo in de jaren 2010 tot en met 2021. De stippellijnen geven de modelmatige voorspelling weer.

Onderwijs type	herkomst	instromers in 2019	instromers in 2020	instromers in 2021	verschil 2021-2020
hbo	EER	7.628 (7%)	7.427 (6%)	8.323 (7%)	896 (12,1%)
hbo	niet-EER	2.754 (2%)	2.687 (2%)	2.863 (3%)	176 (6,6%)
hbo	NL	103.005 (91%)	114.471 (92%)	102.633 (90%)	-11.838 (-10,3%)
Totaal instroom HBO		113.387 (100%)	124.585 (100%)	113.819 (100%)	
wo	EER	19.340 (18%)	22.587 (18%)	26.935 (22%)	4.348 (19,3%)
wo	niet-EER	9.517 (9%)	9.538 (8%)	10.752 (9%)	1.214 (12,7%)
wo	NL	80.983 (73%)	93.001 (74%)	85.899 (69%)	-7.102 (-7,6%)
Totaal instroom WO		109.840 (100%)	125.126 (100%)	123.586 (100%)	

Tabel 1: aantal instromers in 2019, 2020 en 2021, verdeeld door herkomst⁶.

Tabel 1 laat zien dat de afname in instroom in 2021 vooral is veroorzaakt door terugvallende Nederlandse instroom. In 2020 zagen we absoluut minder instroom vanuit niet-EER landen. Dit jaar is er voorzichtig groei in niet-EER instroom in zowel hbo en wo opleidingen. Instroom van EER studenten is in zowel hbo als wo toegenomen. Dit is ook procentueel uitgedrukt in de laatste kolom.

Daarnaast laat tabel 1 zien dat de percentages internationale instroom t.o.v. de totale instroom in een academisch jaar de laatste drie jaren vrij constant is, m.u.v. instroom EER in 2021 voor WO: in 2020 was dit nog 18% van de totale instroom, in 2021 is dit 22%.

In tabel 2 is zichtbaar dat de groei van EER studenten in het WO zowel in de bachelor als de master opleidingen zit. Voor HBO zit bij zowel AD als bachelor en master opleidingen een groei in EER studenten, de aantallen zijn echter beduidend lager dan in het WO.

⁶ Bron: DUO

onderwijstyp e	herkoms t	instromers in 2019	instromers in 2020	instromers in 2021	verschil 2021- 2020
hbo-ad	EER	11	31	46	15 (48,4%)
hbo-ad	niet-EER	15	48	36	-12 (-25,0%)
hbo-ba	EER	6.502	6.133	6.900	767 (12,5%)
hbo-ba	niet-EER	2.092	2.009	2.138	129 (6,4%)
hbo-ma	EER	666	823	896	73 (8,9%)
hbo-ma	niet-EER	485	503	506	3 (0,6%)
wo-ba	EER	9.872	11.073	13.994	2.921 (26,4%)
wo-ba	niet-EER	3.633	3.858	4.121	263 (6,8%)
wo-ma	EER	6.171	6.967	8.240	1.273 (18,3%)
wo-ma	niet-EER	4.868	4.312	5.160	848 (19,7%)

Tabel 2: aantal internationale instromers in 2019, 2020 en 2021, verdeeld door herkomst en onderwijstype⁷

C. Verkenning mogelijkheden voor bestuurlijke afspraken over taalbeleid

1. Uitgangspunt: WTT wordt doorgezet en het ontwerp van de AMvB Taal dat nu voorhangt in de EK en TK, wordt teruggetrokken.

Met het invoeren van de WTT wordt het taalbeleid gemoderniseerd zodat het meer mogelijkheden geeft voor maatwerk (*noodzakelijkheids criterium* wordt vervangen door *meerwaardecriterium*). Indien de AMvB Taal wordt teruggetrokken geeft dit tijd om de taalmaatregelen te heroverwegen. Zolang de onderliggende regelgeving niet in werking treedt, kan geen uitvoering gegeven worden aan het betreffende onderdeel uit de WTT.

Nadat de WTT behandeld is in de EK zou met de HO-instellingen bestuurlijke afspraken kunnen worden gemaakt over taalbeleid. Dit geeft de instellingen de kans onderling afspraken te maken en daarbij rekening te houden met bijvoorbeeld verschillen in profiel en regionale setting. Dit veronderstelt wel dat we een landelijk beeld krijgen van het aantal Engelstalige opleidingen en trajecten en dat we de ontwikkelingen hierin kunnen monitoren. Vanuit OCW zou een aantal criteria meegegeven kunnen worden:

- De algemene lijn dat Engels als onderwijstaal terughoudender wordt ingezet, Engelstalig onderwijs is vooral belangrijk als de toekomstige arbeidsmarkt voor bij de betrokken opleiding daarom vraagt;

⁷ Bron: DUO

- Enkel de vraag van studenten naar Engelstalige opleidingen/trajecten zou minder een reden moeten zijn (dat is het formeel nu ook niet, maar instellingen voeren dit wel aan als argument);
- Instellingen werken mee aan een vorm van registratie van de onderwijstaal van opleidingen en zijn bereid periodiek inzicht te geven in de ontwikkelingen.

Risico's en sturingsmogelijkheden hierbij:

- Indien de instellingen niet tot afspraken komen of deze niet naleven, kunt u de amvb taal herzien.

2. Uitgangspunt: WTT wordt teruggetrokken uit EK

Indien de WTT ingetrokken wordt, wordt het taalbeleid in de WHW niet gemoderniseerd en blijft het uitgangspunt 'Nederlands, tenzij andere onderwijstaal *noodzakelijk* is'.

Ook in deze situatie kunnen bestuurlijke afspraken gemaakt worden met de HO-instellingen zoals hierboven aangegeven. Echter, indien de instellingen niet tot afspraken komen of deze niet naleven, heeft u weinig instrumenten in handen. De instellingen hebben dan wel de sturingsinstrumenten die zij zelf wilden (NF anderstalig traject, max capaciteit niet-EER en noodfixus niet-EER). Dit zou in theorie kunnen leiden tot een groot aantal Engelstalige trajecten met een NF, waar dus selectie plaatsvindt.

Eventueel zou u de sector kunnen meegeven dat wanneer een bestuurlijk akkoord niet tot stand komt, u zult inzetten op de handhaving van de huidige bepalingen in de WHW, die uitgaan van 'Nederlands, tenzij andere onderwijstaal *noodzakelijk* is'. De handhaafbaarheid hiervan is op dit moment echter problematisch. De Inspectie heeft in het verleden onderzoek gedaan naar de gedragscode anderstalig onderwijs (die op grond van de huidige wet verplicht is). Dat onderzoek beperkte zich tot de vraag of er een gedragscode was en of die kwalitatief aan de maat was. De Inspectie heeft in een eerder stadium aangegeven dat zij niet kunnen handhaven op de keuze voor een individueel vak in een specifieke taal. Naar aanleiding van die constatering is in de WTT de meerwaardetoetsing door de NVAO opgenomen. Indien de wens is om hierin iets aan te passen, dan is het verstandig om samen met de NVAO en de Inspectie te bezien op welke wijze gezorgd kan worden voor voldoende houvast voor handhaving en wat daar voor nodig is.

Bijlage 2 - Totaal aantal aangeboden opleidingen en aangeboden numerus fixus-opleidingen 2017-2021

Aantal opleidingen aan bekostigde HO-instellingen per brin en opleidingsvorm exclusief de OU																	
2017				2018				2019				2020				2021	
Soort HO	Type HO	Opl.vorm	CROHO-onderdeel	Totaal	W.V. NF	% NF	Totaal	W.V. NF	% NF	Totaal	W.V. NF	% NF	Totaal	W.V. NF	% NF	Totaal	W.V. NF
hbo	bachelor	voltijd	economie	205	3	1,5%	181	4	2,2%	183	1	0,5%	182	1	0,5%	183	1
hbo	bachelor	voltijd	gedrag en maatschappij	78	5	6,4%	73	4	5,5%	50	5	10,0%	49	5	10,2%	49	5
hbo	bachelor	voltijd	gezondheidszorg	70	29	41,4%	69	33	47,8%	69	22	31,9%	69	22	31,9%	71	22
			landbouw en natuurlijke omgeving														
hbo	bachelor	voltijd	omgeving	35	0	0,0%	35	0	0,0%	36	1	2,8%	36	0	0,0%	35	0
hbo	bachelor	voltijd	onderwijs	190	0	0,0%	175	0	0,0%	174	0	0,0%	174	0	0,0%	173	0
hbo	bachelor	voltijd	recht	1	0	0,0%	1	0	0,0%	19	0	0,0%	19	0	0,0%	19	0
hbo	bachelor	voltijd	sectoroverstijgend	2	0	0,0%	2	0	0,0%	1	0	0,0%	1	0	0,0%	2	0
hbo	bachelor	voltijd	taal en cultuur	43	0	0,0%	43	0	0,0%	44	0	0,0%	44	0	0,0%	45	0
hbo	bachelor	voltijd	techniek	187	8	4,3%	185	7	3,8%	186	7	3,8%	187	6	3,2%	192	4
totaal hbo-bachelor voltijd				811	45	5,5%	764	48	6,3%	762	36	4,7%	761	34	4,5%	769	32
hbo	bachelor	deeltijd	economie	79	0	0,0%	76	0	0,0%	77	0	0,0%	78	0	0,0%	78	0
hbo	bachelor	deeltijd	gedrag en maatschappij	53	0	0,0%	51	0	0,0%	32	0	0,0%	34	0	0,0%	34	0
hbo	bachelor	deeltijd	gezondheidszorg	24	2	8,3%	27	0	0,0%	30	2	6,7%	31	3	9,7%	33	4
			landbouw en natuurlijke omgeving														
hbo	bachelor	deeltijd	omgeving	11	0	0,0%	11	0	0,0%	10	0	0,0%	10	0	0,0%	10	0
hbo	bachelor	deeltijd	onderwijs	151	0	0,0%	153	0	0,0%	137	0	0,0%	139	0	0,0%	139	0
hbo	bachelor	deeltijd	recht	1	0	0,0%	1	0	0,0%	14	0	0,0%	13	0	0,0%	13	0
hbo	bachelor	deeltijd	sectoroverstijgend	5	0	0,0%	5	0	0,0%	5	0	0,0%	5	0	0,0%	3	0
hbo	bachelor	deeltijd	taal en cultuur	47	0	0,0%	49	0	0,0%	55	0	0,0%	55	0	0,0%	57	0
hbo	bachelor	deeltijd	techniek														
totaal hbo-bachelor				371	2	0,5%	373	0	0,0%	360	2	0,6%	365	3	0,8%	367	4

nota

TER BESLUITVORMING
Aan: MOCW

Hoger Onderwijs en
Studiefinanciering

Van
5.1/2.e
T 06 5.1/2.e

Datum
25 april 2022

Referentie

Bijlagen

Bijlage 1 – nota 16 februari '22
Bijlage 2 – nota 25 januari '22

Intern OCW afgestemd
WJZ

Wetsvoorstel Taal en Toegankelijkheid (WTT)

Aanleiding

Dinsdag 19 april is de WTT besproken tijdens de beleidsstaf. Op uw verzoek zijn in deze nota alternatieven uitgewerkt met betrekking tot het wetsvoorstel taal en toegankelijkheid (WTT).

Beslispunt

Kunt u naar aanleiding van deze nota uw voorkeur voor een variant aangeven of wenst u dit eerst nader te bespreken?

Toelichting

U kunt een aantal opties overwegen als vervolg van het traject.

Optie 1: (sectorale) afspraken

Uitsluitend inzetten op (sectorale) afspraken. Ho-instellingen wordt hiermee de gelegenheid geboden onderling afspraken te maken over anderstalig onderwijs en werving (via zelfregulering binnen de sector).

U kunt het veld vragen afspraken te maken over:

- a. Werven in het buitenland drastisch verminderen en koppelen aan internationale kennis- en talentstrategie;
- b. De taal van het onderwijs, waarbij een aantal opleidingen (gedeeltelijk) overgaat op onderwijs in de Nederlandse taal. Waar nodig kan differentiatie naar hbo/wo, bachelor/master plaatsvinden.

Effect

Indien instellingen tot overeenstemming komen en het aantal opleidingen in het Nederlands stijgt is het effect dat er meer aandacht komt voor de Nederlandse uitdrukkingsvaardigheid in het hoger onderwijs. Een mogelijk neveneffect is een beperktere internationale instroom.

Voordelen

- Dit geeft instellingen de mogelijkheid zonder regelgeving afspraken te maken over taal van het onderwijs en werving;
- Dit vermindert de administratieve lasten voor instellingen t.a.v. taal (t.o.v. WTT);

- Dit alternatief is vanuit overheidsperspectief zeer uitvoerbaar, aangezien instellingen zelf verantwoordelijk zijn voor het anderstalige aanbod, daardoor overheidsingrijpen niet noodzakelijk.

Nadelen

- OCW kan niet afdwingen dat de (sectorale) afspraken er komen of deze afspraken handhaven;
- Kans van slagen m.b.t. afspraken over anderstalig onderwijs is onzeker: het aantal Engelstalige opleidingen is de afgelopen jaren sterk toegenomen. Instellingen lijken tot nu toe niet af te willen van Engelstalige opleidingen, maar vooral te willen selecteren op nationaliteit en talent;
- Indien de instellingen zich niet aan deze afspraken houden, kunt u overwegen om nadere invulling te geven aan de handhaving van de huidige bepaling in de WHW over onderwijstaal (onderwijstaal in het Nederlands, tenzij een andere taal noodzakelijk is) en de gedragscode die instellingen met het oog op anderstalig onderwijs moeten opstellen. In de huidige praktijk is de gedragscode vaak te summier om inzicht te krijgen in het taalbeleid. Bij de koepels en de instellingen zal handhaving van dit artikel naar verwachting veel weerstand opleveren en de verwachting is dat dan een aanzienlijk aantal opleidingen terug zullen moeten schakelen naar het Nederlands;
- Instellingen hebben geen instrument om een fixus op een anderstalig traject in te stellen. Evenmin kunnen instellingen een maximum aantal niet-EER studenten vaststellen binnen een fixus;
- Het coalitieakkoord gaat uit van de invoering van de WTT (navraag leverde dit op), u wijkt daar vanaf.

Per wanneer in werking treden

Geen wet- en regelgeving noodzakelijk, afspraken kunnen op korte termijn gemaakt worden, afhankelijk van de snelheid waarop instellingen onderling afspraken maken. Effect naar inschatting mogelijk vanaf collegejaar 2023/2024.

Draagvlak

CDA en CU zijn voorstander van strengere maatregelen m.b.t. taal, draagvlak bij instellingen nog niet bekend, mogelijk positiever dan over WTT.

Optie 2: Optie 1 + nieuw wetsvoorstel fixus op traject

- De huidige WHW biedt instellingen reeds ruimte om een capaciteitsfixus in te stellen, waarmee het aantal studenten dat instroomt aan een opleiding wordt gereguleerd;
- Dit treft dan alle studenten, inclusief de Nederlandse studenten en beperkt de toegankelijkheid van het stelsel;
- Middels een wetswijziging zou hieraan de mogelijkheid kunnen worden toegevoegd een fixus in te stellen op een traject in plaats van op alleen een hele opleiding;

- Daarnaast conform optie 1 inzetten op (sectorale) afspraken. Ho-instellingen wordt hiermee de gelegenheid geboden onderling afspraken te maken over anderstalig onderwijs en werving (via zelfregulering binnen de sector).

Effect

Deze maatregel geeft de mogelijkheid een fixus gericht in te stellen. De verwachting is dat instellingen deze fixus met name zullen instellen op de Engelstalige trajecten. Dit geeft de instelling de mogelijkheid om te sturen op instroom.

Aanvullend hierop het effect van optie 1: indien instellingen tot overeenstemming komen en het aantal opleidingen in het Nederlands stijgt is het effect dat er meer aandacht komt voor de Nederlandse uitdrukkingsvaardigheid in het hoger onderwijs. Een mogelijk neveneffect is een beperktere internationale instroom.

Voordelen

- Bij een capaciteitsfixus op een (anderstalig) traject worden de (aspirant) studenten voor de andere (Nederlandstalige) trajecten van de opleiding ontzien. Omdat geen capaciteitsfixus op de gehele opleiding nodig is, blijft de toegankelijkheid van de opleiding zo veel als mogelijk geborgd. Aanvullend hierop een aantal voordelen van optie 1:
- Dit geeft instellingen de mogelijkheid zonder regelgeving afspraken te maken over taal van het onderwijs en werving;
- Dit vermindert de administratieve lasten voor instellingen t.a.v. taal (t.o.v. WTT).

Nadelen

- Een nieuw wetstraject is benodigd, waardoor er vertraging optreedt ten opzichte van de fixus maatregel in de WTT;
- Een wetgevingstraject voor louter fixusmaatregelen zal naar verwachting niet zondermeer kunnen rekenen op positieve advisering (van o.a. de RvS), aangezien u dan in het wetstraject kiest voor een beperkte benadering van internationalisering in het hoger onderwijs, terwijl in de WTT reeds voor een breed perspectief gekozen was, uitgewerkt in een gebalanceerd wetsvoorstel;
- De maatregelen m.b.t. niet-EER studenten (zoals in WTT) komen te vervallen;
- De eis van anderstaligheid in geval van een fixus op een traject in plaats van op de gehele opleiding (zoals in WTT) wordt losgelaten. Aanvullend hierop een aantal nadelen van optie 1:
- OCW kan niet afdwingen dat de (sectorale) afspraken er komen of deze afspraken handhaven;
- Kans van slagen m.b.t. afspraken over anderstalig onderwijs is onzeker: het aantal Engelstalige opleidingen is de afgelopen jaren sterk toegenomen. Instellingen lijken tot nu toe niet af te willen van

- Engelstalige opleidingen, maar vooral te willen selecteren op nationaliteit en talent;
- Indien de instellingen zich niet aan deze afspraken houden, kunt u overwegen om nadere invulling te geven aan de handhaving van de huidige bepaling in de WHW over onderwijstaal (onderwijstaal in het Nederlands, tenzij een andere taal noodzakelijk is) en de gedragscode die instellingen met het oog op anderstalig onderwijs moeten opstellen. In de huidige praktijk is de gedragscode vaak te summier om inzicht te krijgen in het taalbeleid. Bij de koepels en de instellingen zal handhaving van dit artikel naar verwachting veel weerstand opleveren en de verwachting is dat dan een aanzienlijk aantal opleidingen terug zullen moeten schakelen naar het Nederlands;
- Het coalitieakkoord gaat uit van de invoering van de WTT (navraag leverde dit op), u wijkt daar vanaf.

Per wanneer in werking treden

- De fixusmaatregel zal naar verwachting vanaf studiejaar 2026/2027 effect sorteren (t.o.v. 2024/2025 met WTT).
Voor (sectorale) afspraken m.b.t. taal en werving is effect naar inschatting mogelijk vanaf collegejaar 2023/2024.

Draagvlak

- Draagvlak voor de fixusmaatregel bij de instellingen is groot, vertraging zal minder enthousiast worden ontvangen.
Aanvullend hierop het draagvlak voor optie 1:
- CDA en CU zijn voorstander van strengere maatregelen m.b.t. taal, draagvlak bij instellingen nog niet bekend, mogelijk positiever dan over WTT.

Optie 3: Geheel nieuw wetsvoorstel

U bereidt een geheel nieuw wetsvoorstel voor. Elementen die in dit wetsvoorstel opgenomen kunnen worden zijn onder andere maatregelen op het gebied van fixus en taal.

Voordelen

- Er kan in één keer een wetsvoorstel gemaakt worden in de huidige tijdsgeest en nadelen WTT kunnen eruit gehaald worden. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan de tijdelijkheid van de fixusmaatregelen en de inspanningsverplichting een oplossing te vinden voor een dreigend of bestaand capaciteitsgebrek op een opleiding of een anderstalig traject binnen een Nederlandstalige opleiding.

Nadelen

- De WTT is een uitvoerig uitonderhandeld compromis tussen de coalitiegenoten van Rutte III. De vraag is of met de huidige zelfde coalitie in een nieuw wetsvoorstel een andere uitkomst gerealiseerd zal kunnen worden.

- Dit scenario kost veel tijd. Een wetstraject neemt de nodige tijd in beslag en totdat die wet er is zal er met de huidige wetgeving gewerkt moeten worden. Dit zal een forse vertraging betekenen voor maatregelen waarvoor wel draagvlak is.
- Het coalitieakkoord gaat uit van de invoering van de WTT (navraag leverde dit op), u wijkt daar vanaf.

Per wanneer in werking treden

Naar verwachting zal een nieuw wetstraject op zijn vroegst per collegejaar 2026/2027 effectief zijn (in werking treden per 1 september 2025).

Draagvlak

Op voorhand is het politieke draagvlak voor het nieuwe wetsvoorstel niet te voorspellen; steun van de TK in 2019 biedt slechts beperkt voorspellende waarde.

Optie 4: WTT doorzetten en vooraf meer draagvlak creëren

- U kunt in gesprek gaan met partijen om te achterhalen of er elementen in de WTT zitten die niet acceptabel zijn en proberen deze partijen te overtuigen met extra uitleg;
- Als er partijen zijn die denken aan een initiatiefwet of experiment kunt u in dit gesprek bijv. toelichten dat ook een initiatiefwet veel vertraging betekent en dat een experiment geen mogelijk alternatief is mede gezien de kritische houding van de Raad van State. Ook voor een experiment is bovendien regelgeving nodig;
- Ten behoeve van deze gesprekken kunnen indien gewenst de vier opties uit deze nota kort en schematisch weergegeven worden op 2A4;
- U heeft de mogelijkheid na het debat in de 1e termijn het wetsvoorstel in te trekken als er toch onvoldoende draagvlak blijkt. U kunt dan aangeven dat u opnieuw naar de tekentafel gaat, rekening houdend met de wensen vanuit de EK.

Effect

De WTT maakt een start met het meer in balans brengen van internationalisering in het hoger onderwijs, vanuit een integrale benadering. De WTT geeft beperkt de mogelijkheid te kunnen sturen op instroom. In de nota 'aanvullende informatie WTT' van 16 februari jl. is het effect van de WTT uitvoerig uiteengezet. Deze nota is als bijlage toegevoegd.

Voordelen

- De WTT is de snelste wijze om fixus maatregelen te realiseren, waarbij de maatregelen voor niet-EER studenten bijdragen aan de toekomstbestendigheid van het stelsel;
- Hiermee wordt tegemoet gekomen aan de wens van de TK, die reeds ingestemd heeft met het wetsvoorstel en is in lijn met het coalitieakkoord;
- Het beleid is in lijn met uw D66 voorganger;

- U maakt het mogelijk dat een fixus gericht kan worden ingezet op een anderstalig traject;

Nadelen

- U voert (tevens) maatregelen in waarover discussie is. Met name UNL is geen voorstander van de taalmaatregelen;
- De Raad van State heeft grote twijfels geuit over de noodzakelijkheid en effectiviteit van de toetsing op fixus achteraf Van verdringing van Nederlandse studenten door de instroom van niet-EER-studenten is (nog) geen sprake. De maatregelen met betrekking tot instroom van niet-EER-studenten kunnen daarbij tevens rekenen op kritiek van de studentenbonden. Ook de Eerste Kamerfracties hebben op deze punten, en tevens op de capaciteitsnormen voor niet-EER-studenten, hun twijfels geuit en vragen gesteld;
- Er zijn twijfels over de invulling van de inspanningsverplichting en toezicht daarop door de Inspectie. Dit is nader toegelicht in de nota van 25 januari jl. Deze nota is als bijlage toegevoegd.

Per wanneer in werking treden

De taalmaatregelen hebben effect vanaf 2023/2024 (m.u.v. toets anderstalig onderwijs, effect vanaf 2024/2025). De fixusmaatregelen zullen per 1 september 2023 in werking treden, effect vanaf studiejaar 2024/2025.

Draagvlak

- De TK heeft reeds ingestemd met het wetsvoorstel;
- Het is vooraf onduidelijk of het wetsvoorstel kan rekenen op een meerderheid in de Eerste Kamer. De Eerste Kamer was in de inbreng met name kritisch op de doelmatigheid/noodzakelijkheid van de fixus maatregelen. Tevens is de verwachting dat men zich afvraagt in hoeverre dit wetsvoorstel de oplossing is en dat men begrip zal hebben voor de wensen van UNL;
- UNL heeft stevige bezwaren geuit op een aantal onderdelen uit de WTT, waaronder de taalmaatregelen.

Consequenties intrekken WTT

Indien u ervoor kiest de WTT in te trekken en bijvoorbeeld wilt inzetten op optie 1 en/of 2 of 3 heeft dit de volgende consequenties:

- Intrekken van een wetsvoorstel behoeft de instemming van de MR (vanuit CDA en CU kan er weerstand zijn tegen intrekking van het wetsvoorstel);
- Het is dan op voorhand ook niet zeker dat de MR zal instemmen met het intrekken van het wetsvoorstel;
- Na instemming van de MR verzoekt u de Koning u te machtigen het wetsvoorstel in te trekken;
- Zowel de TK als de EK moet worden geïnformeerd over de intrekking, waarbij aangegeven moet worden waarom het wetsvoorstel wordt ingetrokken;
- Wellicht zullen CDA en CU aansturen op effectievere handhaving van de bestaande bepaling in de WHW over onderwijstaal;

- Het kan u door de TK aangerekend worden dat de fixusmaatregelen nu vertraging oplopen (immers nieuw wetstraject noodzakelijk) en dat u met deze keuze niet adequaat reageert op een situatie die noodzaakt tot ingrijpen (waaronder noodzaak tot meer rust en ruimte in WO) en waarvoor wetgeving reeds in de EK lag;
- Als het aantal internationale studenten in Nederland de komende jaren wederom verder stijgt, ontbreekt het instellingen aan gerichte instrumenten. Zij zullen dan mogelijk een algemene fixus instellen. Dit heeft een negatief effect op de toegankelijkheid voor Nederlands(talig)e studenten en EER-studenten;
- De mbo-omkeerregeling loopt aanzienlijke vertraging op.

nota

TER INFORMATIE
Aan: MOCW

Hoger Onderwijs en
Studiefinanciering

Van
5.1/2.e
T 06-5.1/2.e

Datum
12 mei 2022

Referentie

Bijlagen

Intern OCW afgestemd
WJZ

Macro cap anderstalige opleidingen

Aanleiding

U heeft een verzoek gedaan om advies te ontvangen over een macrocap op anderstalige opleidingen. In deze nota is een eerste analyse uitgewerkt, alsmede een mogelijke formulering hierover richting TK. Ook het permanent maken van de fixus is meegenomen in de formulering richting TK. Daarnaast is een alternatief op de macrocap uitgewerkt, dit betreft afspraken met instellingen over aantallen en capaciteitsfixus. Per instelling worden afspraken gemaakt.

Toelichting

Maatregel cap op macroniveau De maatregel houdt in dat op macroniveau een maximaal aantal anderstalige opleidingen en trajecten in combinatie met een maximaal aantal studenten voor anderstalige opleidingen/trajecten wordt bepaald. Begrenzing van capaciteit is eerder overwogen, echter is daar tot dusver niet voor gekozen omdat dit ook de toegankelijkheid voor Nederlandse studenten raakt. Het is een ingrijpende wijziging van het stelsel. Nader onderzoek is nodig voordat beleidsmatige keuzes gemaakt kunnen worden. Relatie met WTT Dit is aanvullend op het meerwaardecriterium uit de WTT, waarbij toets anderstalig onderwijs bepaalt of anderstaligheid al dan niet van meerwaarde is voor de student. Redeneerlijn in WTT is terughoudendheid met het instellen van een fixus, het onbeperkt instellen van een cap op anderstalig onderwijs is niet in lijn met deze terughoudendheid. Juridisch Wetswijziging is noodzakelijk. •

Juridisch is deze maatregel mogelijk mits de onderbouwing van de maatregel de juiste motivatie heeft.

- Binnen het Unierecht lijkt zeer weinig ruimte om onderscheid te maken in de toelating tussen Nederlandse studenten en EU-studenten. Het uitgangspunt is dat EU-burgers gelijk worden behandeld als ingezetene van een lidstaat (het non-discriminatiebeginsel). In de jurisprudentie en literatuur wordt aangenomen dat daarvan slechts in uitzonderingsgevallen worden afgeweken. Een maatregel is slechts gerechtvaardigd wanneer zij

geschikt is voor de erdoor nagestreefde legitieme doelstelling en niet verder gaat dan noodzakelijk.

- Als de macro cap op anderstalige opleidingen en anderstalige trajecten een maatregel is die als (eind)doel heeft om de instroom van buitenlandse studenten (waaronder EU-studenten) te beheersen, dan is dit niet mogelijk. Dit geldt ook wat betreft de cap op het aantal anderstalige opleidingen, omdat dit indirect EU-studenten kan benadelen t.o.v. Nederlandse studenten die een alternatief hebben.
- De maatregel zal gemotiveerd moeten worden vanuit het belang van het behoud van het Nederlands als wetenschapstaal. Het Hof van Justitie heeft eerder geoordeeld dat het EU-recht zich er niet tegen verzet dat een lidstaat een beleid voert tot bescherming en stimulering van een taal, die zowel de nationale taal als de eerste officiële taal is.
- Het Hof van Justitie lijkt nog enige ruimte te bieden voor het begrotingsargument (financiële beheersbaarheid van het stelsel) of het argument van het voortbestaan van een nationaal onderwijssysteem. Er zou dan geredeneerd moeten worden dat het stelsel als geheel onbetaalbaar en onbeheersbaar wordt. Dit is lastig. Aan de onderbouwing daarvan worden zware eisen gesteld. Als het toch de wens is om onderscheid te maken tussen Nederlandse studenten en EU-studenten op grond van dit argument, dan is nader onderzoek van het Unierecht nodig.

UitvoerbaarheidVerdeling van studenten over Nederland lijkt op macroniveau zeer lastig uitvoerbaar (DUO/inspectie nog niet geraadpleegd). Opleidingen verschillen van accent en niet van iedere opleiding is een equivalent beschikbaar. Indien verdeling op macro niveau overwogen wordt, dient goed onderzocht te worden of en hoe dit vormgegeven zou kunnen worden. Onderzocht kan worden of een verplichte capaciteitsfixus op anderstalige opleidingen en trajecten in combinatie met een maximum op het aantal anderstalige opleidingen en trajecten een mogelijke invulling is. Of dit inderdaad de gewenste invulling is en welke methode voor verdeling van het aantal studenten dat per opleiding/traject toegestaan wordt geschikt is zal nader verkend moeten worden. • Een dergelijke aanpak zorgt voor extra administratieve lasten voor zowel de instellingen als OCW.

Indien een capaciteitsfixus per opleiding overwogen wordt, moet onderzocht worden of dit zowel op master als op bachelor niveau overwogen moet worden en of dit voor zowel HBO als WO gaat gelden. AandachtspuntenBegrenzing van anderstalig onderwijs draagt bij aan het behoud van het Nederlands als wetenschapstaal.De autonomie van de instelling wordt ingeperkt.De keuzevrijheid van de student wordt beperkt door deze maatregel. Tot nu toe hoort bij de keuzevrijheid van de student niet alleen de keuze voor een opleiding maar ook voor een bepaalde instelling. Een consequentie van invoering van een cap is onder andere dat selectie noodzakelijk zal zijn.Selectie heeft

gevolgen voor de toegankelijkheid, kansengelijkheid en beperkt de vrijheid van studiekeuze. • Algemeen maximeren van anderstalig onderwijs vermindert de toegankelijkheid tot anderstalig onderwijs en mogelijk de kwaliteit van het onderwijs voor Nederlandse studenten. Een fixus heeft mogelijk een aanzuigende werking voor internationale studenten, want dit straalt kwaliteit uit.

Nederlandse studenten willen graag met internationale studenten in één klas zitten om van elkaar te leren, maar worden met deze maatregel mogelijk verdrongen richting de Nederlandstalige tracks om 'ruimte te maken' voor de internationale studenten. De Nederlandse studenten moeten concurreren met EER en niet-EER studenten voor toegang tot anderstalig onderwijs, die samen een veel grotere groep vormen dan de Nederlandse studenten.

- Het is de vraag of de groei van internationale instroom met deze maatregel inderdaad tegengegaan wordt (groei kan gaan ontstaan binnen de Nederlandstalige opleidingen).
- In die gevallen zouden instellingen er op den duur voor kunnen kiezen om dan de hele opleiding een fixus te geven (in geval van een anderstalige track).
- Het maximum aantal studenten per opleiding hoeft niet overal dicht tegen de huidige capaciteit te liggen. Het zal derhalve naar verwachting niet overal tot loting of selectie leiden, al zullen sommige opleidingen wel vaker tegen de capaciteitsgrens zitten dan andere.

Draagvlak • Dit onderwerp is nog niet besproken met het onderwijsveld en de studentenbonden. Het is derhalve niet bekend of er draagvlak is voor deze maatregel.

- Gezien de consequenties voor autonomie, toegankelijkheid, kansengelijkheid en keuzevrijheid zal dit naar verwachting kritisch ontvangen worden door instellingen en studentenbonden.
- Eerder hebben instellingen aangegeven dat maatwerk wenselijk is.
- GroenLinks en PvdA zijn tegenstanders van selectie.

2. Afspraken over groei en capaciteit per instelling

Een mogelijk alternatief (of tussenstap) die minder ingrijpend is, is om per WO-instelling afspraken te maken over de maximering van de groei, het aantal anderstalige opleidingen en trajecten en het maximaal aantal studenten per anderstalige opleiding/traject. U kunt bijvoorbeeld per instelling afspraken maken voor welke anderstalige opleiding of traject een capaciteitsfixus aangevraagd wordt en voor welke aantallen. Of u kunt UNL verzoeken met een plan hierover te komen.

Maatwerk kan geleverd worden per instelling, per regio en een koppeling met bijvoorbeeld de arbeidsmarktbehoefte kan gemaakt worden. In krimpregio's kan groei toegestaan worden, bij opleidingen waar capaciteitsproblemen bestaan/verwacht worden kunnen afspraken gemaakt worden met betrekking tot aantallen via een capaciteitsfixus. Eventueel kunnen ook afspraken gemaakt worden in clusterverband.

Relatie met WTT

Redeneerlijn in WTT is terughoudendheid met het instellen van een fixus, deze redeneerlijn wordt behouden met dit alternatief (alleen fixus instellen waar noodzakelijk).

Juridisch

- Met de mogelijkheid een fixus in te stellen op een anderstalig traject, zijn er voldoende juridische instrumenten voorhanden.
- Indien er geen consensus bereikt wordt met een instelling, heeft u geen instrument in handen om tot een resultaat te komen met deze instelling.
- Indien deze aanpak niet tot het gewenste resultaat leidt, kunt u overwegen alsnog een macro cap verder te verkennen en/of nog meer focus te leggen op het Nederlands als wetenschapstaal.

Uitvoerbaarheid

- Afspraken per instelling kunnen op redelijk korte termijn gemaakt worden.
- Objectieve criteria om te bepalen wat de gewenste afspraken per instelling mogen zijn moeten ontwikkeld worden, dit kost tijd (bijv. relatie met arbeidsmarktbehoefte) en is een complexe opgave.
- Administratieve lasten voor OCW zijn aanzienlijk: afspraken per instelling moeten gemaakt worden en criteria voor vaststelling afspraken moeten worden bepaald.
- Als alternatief kan UNL mogelijk gevraagd worden om in onderling overleg met een gezamenlijk plan te komen waarin aantallen en fixi zijn afgestemd. Eerdere pogingen hiertoe zijn echter nooit gelukt, mede door de verschuiving van financiële middelen tussen instellingen.
- Administratieve lasten voor instellingen zijn aanzienlijk: instellingen moeten onderbouwing aanleveren voor gewenste aantallen om de afspraken op te baseren.

Draagvlak

- Instellingen en regio's zullen naar verwachting maatwerk waarderen evenals dat afspraken in gezamenlijkheid gemaakt worden.
- Studentenbonden zullen naar verwachting waarderen dat alleen ingegrepen wordt waar dit noodzakelijk is, mits de toegankelijkheid en keuzevrijheid niet al te zeer beperkt worden.
- Politiek zal men naar verwachting waarderen dat er op korte termijn afspraken komen over beheersbaarheid van groei en niet direct ingezet wordt op een zwaar middel als een macro cap. Echter zullen maatregelen die leiden tot selectie door een aantal partijen kritisch ontvangen worden.

Nadelen

- Er zit geen macro cap op de groei van de internationale instroom, waardoor de aantallen alsnog fors zouden kunnen stijgen.

- Succes van deze insteek is afhankelijk van de welwillendheid van instellingen. Juridische mogelijkheden om in te grijpen indien geen consensus bereikt wordt zijn niet voorhanden.

ConclusieEen algehele macro cap betekent een ingrijpende wijziging van het stelsel en op voorhand is niet vast te stellen of deze maatregel doelmatig, uitvoerbaar en mogelijk is. Het lijkt wenselijk deze maatregel in een bredere discussie te plaatsen over de toekomst van het stelsel, zoals de discussie richting een missie gedreven stelsel uit het rapport van Elmer Sterken (verbinding als basis voor samenwerking). Het is raadzaam de tijd te nemen voor deze discussie en een verkenning van een macro cap kan hierin meegenomen worden. Afspraken op instellingsniveau zijn minder ingrijpend en kunnen met de huidige juridische instrumenten en de nog in te voeren capaciteitsfixus instrumenten uit de WTT gemaakt worden. Ook kan dit op redelijk korte termijn indien instellingen welwillend zijn afspraken te maken. Echter een objectieve rechtvaardiging van de afspraken per instelling bepalen kost tijd en succes is afhankelijk van de welwillendheid van instellingen.

Advies en besispuntAdvies is optie 2 (afspraken per instelling) te sonderen en te verkennen richting de koepels en studentenbonden. Gaat u hiermee akkoord? In de gesprekken met de koepels kunt u eventueel aangeven dat u optie 1 (een macro cap op anderstalige opleidingen en trajecten) overweegt indien afspraken met instellingen niet succesvol zijn. Hieronder is een eerste denkrichting aangegeven voor een reactie richting TK. **Reactie richting TK ingeval u kiest voor een macro**

5.1/2.i + 5.2/1

[Redacted content]

5.1/2.i + 5.2/1

Reactie richting TK ingeval u in eerste instantie kiest voor afspraken per instelling

5.1/2.i + 5.2/1

NB: beide uiteengezette opties in deze nota zijn slechts eerste verkenningen en behoeven nadere uitwerking voordat beleidsmatige keuzes gemaakt kunnen worden. Dit vergt de nodige tijd, zorgvuldigheid en afstemming met instellingen, studentenbonden en uitvoeringsinstanties.

nota

TER INFORMATIE

Aan: MOCW

Hoger Onderwijs en Studiefinanciering

Van

5.1/2.e
T 065.1/2.e

Datum

20 mei 2022

Referentie

Bijlagen

1. Tekstsuggestie brief TK
2. maatregelen gezien vanuit het unierecht
3. schematisch overzicht maatregelen

Intern OCW afgestemd

WJZ

Sturingsinstrumenten op macroniveau

Aanleiding

Naar aanleiding van de discussie die u heeft gehad met 5.1/2.e over de groeiende instroom van internationale studenten waarbij de analogie is gelegd met geneeskunde opleidingen, ontvangt u deze nota. In deze nota is een eerste verkenning van sturingsinstrumenten op macroniveau uiteengezet.

Analogie geneeskundeopleidingen Bij medische opleidingen worden op dit moment afspraken gemaakt over het totaal aantal op te leiden artsen. Het betreft hier bestuurlijke afspraken tussen OCW, VWS en de instellingen. Daarbij worden onder meer bekostiging, behoeften op de arbeidsmarkt en capaciteit op de instellingen in ogenschouw genomen. De bestuurlijke afspraken zijn rechtens niet afdwingbaar. De bevoegdheid tot het vaststellen van de hoogte van de fixus blijft bij de instellingen en gebeurt onder hetzelfde juridische regime als reguliere capaciteitsfixi.

Advies en besispunt Na een eerste verkenning is er een aantal instrumenten mogelijk waarmee op macro niveau gestuurd kan worden, mits het Unierecht hiermee niet wordt geschonden. Echter betekent dit meestal ook een ingrijpende wijziging van het stelsel en op voorhand is niet vast te stellen of deze maatregelen doelmatig, uitvoerbaar en mogelijk zijn. Dit zou verder moeten worden verkend. Naar verwachting zal het draagvlak bij het onderwijsveld voor de verschillende maatregelen laag zijn, omdat instellingen hun autonomie inleveren en anderstalige opleidingen minder toegankelijk worden. Uitzondering hierop is mogelijk het schrappen van de 3-jaarregel, die op breed draagvlak van instellingen kan rekenen. Dit raakt echter ook de toegankelijkheid van Nederlandstalige opleidingen. Ook afspraken op instellingsniveau kunnen reeds gemaakt worden indien instellingen welwillend zijn afspraken te maken. Het is wenselijk deze maatregelen in een bredere discussie te plaatsen over de toekomst van het stelsel, zoals de discussie richting een missie gedreven stelsel uit het rapport van 5.1/2.e (verbinding als

basis voor samenwerking). Het is raadzaam de tijd te nemen voor deze discussie en een verkenning van de maatregelen kan hierin meegenomen worden. • Tegelijkertijd zou de WTT hierop niet moeten wachten. Daarmee creëert u de mogelijkheid een fixus te voeren op een anderstalig traject en te sturen op onderwijstaal. Wij adviseren u dus de WTT door te zetten. Daarbij kunt u het parlement laten weten met instellingen in gesprek te gaan en aanvullende maatregelen te verkennen. Daarbij kan ook worden gedacht aan aanvullende wetgeving. Een tekstsuggestie vindt u in bijlage 1.

- Bij deze verkenning wordt geadviseerd in elk geval het wegnemen van de 3-jaar regel te betrekken, en voorts te sturen op bestuurlijke afspraken (doch daarbij wel de mogelijkheid van wettelijk ingrijpen achter de hand te houden).
- Wij zouden daarnaast graag verder met u in gesprek gaan of u op voorhand een voorkeur heeft voor één van de hieronder genoemde maatregelen.

Toelichting

In de WTT is een aantal instrumenten opgenomen om de internationalisering in het hoger onderwijs meer in balans te brengen. WTT biedt mogelijkheden om te sturen op het gebruik van taal (meerwaardecriterium). Daarnaast geeft u met de WTT de instellingen de mogelijkheid een fixus op een anderstalig traject in te stellen. De WTT gaat hierbij uit van het uitbreiden van capaciteit na invoering van een fixus. Het is de vraag of het in alle gevallen wenselijk is om als uitgangspunt te hanteren dat instellingen zich moeten inspannen om de capaciteit van opleidingen waarbij een fixus is ingesteld, binnen drie jaren te laten groeien. Daarnaast bepaalt de instelling of dit instrument ingezet wordt. Er kunnen wellicht uitdagingen ontstaan indien een instelling besluit deze fixus niet in te zetten terwijl dit bijvoorbeeld in het kader van uitdagingen op het gebied van huisvesting in de betreffende stad wel wenselijk zou zijn. In dat geval heeft u geen sturingsmogelijkheden. U heeft verzocht om een verkenning van de opties. In aanvulling op de maatregelen uit de WTT is een eerste verkenning uitgevoerd voor sturingsmogelijkheden op macroniveau: Wegnemen 3-jaartermijnAfspraken per instelling over fixi en aantallenVerplicht percentage aanbod Nederlandstalig onderwijsCap op bekostiging anderstalige opleidingen / trajectenCap op macro niveau op anderstalige opleidingen / trajecten en internationale instroom

Opties 3 tot en met 5 zijn allen onder voorbehoud van mogelijkheid binnen het Unierecht (zie bijlage 2). Hieronder worden deze mogelijkheden uitgewerkt. Zie voor een overzicht bijlage 3.

1. Wegnemen 3-jaarregel fixus

De WTT-regel dat een fixus voor maximaal 3 jaren achtereenvolgens kan worden ingesteld kan worden geschrapt. Hierdoor kan op lange termijn worden gestuurd op de instroom van studenten.

Voordelen

- Betrekkelijk makkelijk aan te passen
- Goed uitvoerbaar
- Sturing op lange termijn mogelijk

Nadelen

- Na invoering WTT is wetswijziging noodzakelijk. Raad van State zal daar kritisch op zijn, omdat binnen zeer korte tijd een nieuwe regel opnieuw wordt afgeschaft.
- Dit raakt ook Nederlandse studenten en kan daarmee negatieve invloed hebben op de toegankelijkheid voor deze groep.

2. Afspraken per instelling over groei en capaciteit

Deze maatregel houdt in dat per WO-instelling afspraken gemaakt worden over de maximering van de groei, het aantal anderstalige opleidingen en trajecten en het maximaal aantal studenten per anderstalige opleiding/traject. U kunt bijvoorbeeld per instelling afspraken maken voor welke anderstalige opleiding of traject een capaciteitsfixus aangevraagd wordt en voor welke aantallen. Of u kunt UNL verzoeken met een plan hierover te komen.

Maatwerk kan geleverd worden per instelling, per regio en een koppeling met bijvoorbeeld de arbeidsmarktbehoefte kan gemaakt worden. In krimpregio's kan groei toegestaan worden, bij opleidingen waar capaciteitsproblemen bestaan/verwacht worden kunnen afspraken gemaakt worden met betrekking tot aantallen via een capaciteitsfixus. Eventueel kunnen ook afspraken gemaakt worden in clusterverband.

Deze maatregel lijkt het meest op de wijze waarop nu bestuurlijke afspraken rondom het aantal geneeskundeplaatsen worden gemaakt.

Voordelen

- o Geen wetswijziging nodig.
- o Op korte termijn realiseerbaar.
- o Maatwerk mogelijk.

Nadelen

- Geen resultaat indien onderhandelingen niet succesvol zijn.

Verplicht percentage aanbod Nederlandstalig onderwijs Deze maatregel houdt in dat een minimaal aanbod Nederlandstalig onderwijs wordt vastgesteld voor alle Nederlandse ho-instellingen, waarbij ten minste een x percentage aanbod Nederlandstalig moet zijn. Daarbij kan worden gevarieerd naar hbo/wo of bachelor/master en/of bekostigd/niet bekostigd onderwijs. Ten aanzien van het niet-bekostigd onderwijs wordt deze maatregel mogelijk beperkt door de grenzen van het EU vrij verkeer van diensten.

Voordelen

- Effectief middel om de onderwijstaal van opleidingen te reguleren.
- Lijkt toegestaan volgens Unierecht als de maatregel is ingegeven vanuit belang van behoud van Nederlands als wetenschapstaal. Wordt reeds toegepast in België.
- Op deze manier blijft het mogelijk om anderstalig onderwijs te verzorgen, maar wordt een pluriform aanbod in het Nederlands behouden wat bijdraagt aan het behoud van het Nederlands als wetenschapstaal.
- Het relatieve aandeel anderstalige opleidingen zal afnemen.
- Positief bijeffect is dat er daarmee minder aanbod is voor niet-Nederlandstalige studenten.

Nadelen

- Wetswijziging benodigd.
- Als het quotum bijvoorbeeld te hoog wordt vastgesteld kan deze maatregel tot gevolg hebben dat opleidingen niet anderstalig verzorgd mogen worden terwijl de andere taal wel van meerwaarde voor de student kan zijn, of noodzakelijk is i.v.m. beschikbaarheid gekwalificeerde docenten.
- Onzeker is of een objectieve rechtvaardiging voor de hoogte van het quotum is vast te stellen.

4. Cap op bekostiging anderstalige opleidingen en trajecten

Deze maatregel houdt in dat een maximum wordt gesteld op het aantal te bekostigen studenten op anderstalige opleidingen en tracks. Dit is een zeer vergaande en ingewikkelde maatregel, die niet alleen wetswijziging vergt maar ook aanpassing van de bekostigingssystematiek en heeft

consequenties voor de lange termijn planning van instellingen. Instellingen zullen bij een beperkte bekostiging ervoor kiezen een fixus in te stellen, zodat het aantal studenten niet de financiële ruimte overstijgt. In die gevallen zou op oneigenlijke gronden gebruik worden gemaakt van de capaciteitsfixus (er is immers geen formeel capaciteitsgebrek, maar een financieringsgebrek). Een aanvullende wetswijziging zou dat kunnen corrigeren.

Voordelen Instellingen zullen de instroom op anderstalige opleidingen beperken met een capaciteitsfixus

Nadelen Uitvoeringstechnisch zeer lastig. Ingrijpende consequenties voor DUO bekostiging (nog niet met DUO besproken). Juridische mogelijkheden worden beperkt door EU-recht (zie bijlage 1). Raakt Nederlandse studenten die een anderstalige opleiding/track willen volgen. Een cap op de bekostiging raakt de financiering van EER-studenten, maar niet die van niet-EER studenten. Niet-EER studenten betalen het instellingscollegegeld. Niet-EER studenten zouden hierdoor juist aantrekkelijker kunnen worden voor instellingen om het verlies aan bekostiging op Nederlandse en EER-studenten 'goed te maken'. Wel zou een algemene macro cap op de instroom van niet-EER-studenten kunnen worden ingesteld. Instellingen behouden zelf de vrijheid de hoogte van de capaciteitsfixus vast te stellen, zij kunnen voor het niet bekostigde deel ook andere manieren van financiering zoeken.

Maatregel cap op macroniveau Deze maatregel houdt in dat op macroniveau een maximaal aantal anderstalige opleidingen en trajecten in combinatie met een maximaal aantal studenten voor anderstalige opleidingen/trajecten wordt bepaald. Vervolgens moeten deze over de instellingen worden verdeeld.

Voordelen Begrenzing van anderstalig onderwijs draagt bij aan het behoud van het Nederlands als wetenschapstaal. • Stevige sturing op macro niveau mogelijk.

Nadelen Wetswijziging benodigd. Mogelijkheid beperkt door Unierecht. Zeer lastig uitvoerbaar: verdeling van studenten over Nederland lijkt op macroniveau zeer lastig uitvoerbaar (DUO/inspectie nog niet geraadpleegd). Opleidingen verschillen van accent en niet van iedere opleiding is een equivalent beschikbaar. Indien verdeling op macro niveau overwogen wordt, dient goed onderzocht te worden of en hoe dit vormgegeven zou kunnen worden. Aanzienlijke administratieve lasten voor betrokken partijen.

Bijlage 1 – Reactie aan parlement 5.1/2.i + 5.2/1
5.1/2.i + 5.2/1

5.1/2.1 + 5.2/1

[REDACTED]

Bijlage 2 Maatregelen op macro niveau gezien vanuit het

Unierecht• Binnen het Unierecht lijkt zeer weinig ruimte om onderscheid te maken in de toelating tussen Nederlandse studenten en EU-studenten. Het uitgangspunt is dat EU-burgers gelijk worden behandeld als ingezetene van een lidstaat (het non-discriminatiebeginsel). In de jurisprudentie en literatuur wordt aangenomen dat daarvan slechts in uitzonderingsgevallen worden afgeweken. Een maatregel is slechts gerechtvaardigd wanneer zij geschikt is voor de erdoor nagestreefde legitieme doelstelling en niet verder gaat dan noodzakelijk.

- Als een maatregel als (eind)doel heeft om de instroom van buitenlandse studenten (waaronder EU-studenten) te beheersen, dan is dit niet mogelijk.
- Als de maatregel is ingegeven vanuit het belang van het behoud van het Nederlands als wetenschapstaal dan kan een uitzondering gerechtvaardigd zijn. Het Hof van Justitie heeft eerder geoordeeld dat het EU-recht zich er niet tegen verzet dat een lidstaat een beleid voert tot bescherming en stimulering van een taal, die zowel de nationale taal als de eerste officiële taal is.

Het Hof van Justitie lijkt nog enige ruimte te bieden voor het begrotingsargument (financiële beheersbaarheid van het stelsel) of het

argument van het voortbestaan van een nationaal onderwijssysteem. Er zou dan geredeneerd moeten worden dat het stelsel als geheel onbetaalbaar en onbeheersbaar wordt. Aan de onderbouwing daarvan worden zware eisen gesteld.

Bijlage 3 Overzicht maatregelen

	Juridisch	Uitvoerbaar	Draagvlak	Aandachtspunten
3-jaar regel	Wetswijziging noodzakelijk	Goed	Instellingen positief Studenten gematigd Politiek onbekend, mogelijk geen draagvlak; regel is door vorige Tweede Kamer, onder zelfde coalitie, per amendement ingevoerd	Raad van State zal kritisch zijn, omdat een pas ingevoerde regel meteen weer wordt weggenomen. Geen mogelijkheden tot sturing, volledige vrijheid voor instellingen.
Afspraken per instelling	Geen wetswijziging nodig	Uitvoerbaar	Koepels en studentenbonden onbekend, Verwachting beperkt draagvlak van instellingen en studentenbonden zullen kritisch zijn. Politiek: Afspraken op korte termijn zullen gewaardeerd worden. GroenLinks en PvdA zijn tegen beperken toegankelijkheid.	Op korte termijn mogelijk. Maatwerk mogelijk (ingrijpen daar waar noodzakelijk). Geen back up indien onderhandelingen niet succesvol. In lijn met WTT Directe sturing, maar niet afdwingbaar.
% NL-talig onderwijs	Wetswijziging noodzakelijk Mogelijkheid beperkt door EU-recht	Lastig	Verwachting is dat er geen draagvlak is bij instellingen en studentenbonden. Politiek: CDA zal positief zijn.	Toegestaan volgens Unierecht, wordt reeds in België toegepast (alleen bekostigd onderwijs) Directe sturing, rechte afdwingbaar
Cap bekostiging	Wetswijziging noodzakelijk Mogelijkheid beperkt door EU-recht	Zeer lastig	Koepels en studentenbonden onbekend, verwachting geen draagvlak Politiek onbekend, naar verwachting geen draagvlak	Ingrijpende verandering v.h. stelsel. Sturing is indirect.
Cap anderstalig onderwijs	Wetswijziging noodzakelijk. Mogelijkheid beperkt door EU-recht	Zeer lastig	Koepels en studentenbonden onbekend, verwachting geen draagvlak. Politiek: GroenLinks en PvdA zijn tegen beperken toegankelijkheid.	Ingrijpende verandering v.h. stelsel. Uitgangspunt maximale toegankelijkheid Nederlandse studenten wordt losgelaten. Niet in lijn met WTT Geeft de meeste mogelijkheden tot directe sturing

nota

TER ONDERTEKENING

Aan: MOCW

Hoger Onderwijs en
Studiefinanciering

Van

5.1/2.e

T +31 6 5.1/2.e

Datum

07 juni 2022

Referentie

Bijlagen

Intern OCW afgestemd
WJZ

Kamerbrieven internationalisering (WTT)

Aanleiding

In de beleidsstaf van 7 juni is de conceptbrief aan de Tweede Kamer over internationalisering (vooralsnog niet doorzetten WTT) met u besproken. De brief is op basis van deze bespreking aangepast. Een vergelijkbare brief voor de Eerste Kamer leggen we hierbij ook aan u voor.

Geadviseerd besluit

Zo spoedig mogelijk verzenden van deze brieven naar de Tweede en Eerste Kamer (ruim voor de Beleidsbrief).

Kernpunten

In de brieven geeft u aan dat u de komende tijd samen met de instellingen in een Toekomstverkenning wilt werken aan een gedeelde visie over het hogeronderwijsstelsel, waarin internationalisering in samenhang met andere belangrijke vraagstukken wordt gezien. Om die reden gaat u op dit moment niet verder met het wetsvoorstel Taal en Toegankelijkheid.

nota

TER ONDERTEKENING

Aan: MOCW

Hoger Onderwijs en
Studiefinanciering

Van

5.1/2.e

T +31 6 5.1/2.e

Datum

10 juni 2022

Referentie

Bijlagen

Kamervragen voorbereidend jaar Twente

Aanleiding

Er zijn Kamervragen gesteld naar aanleiding van een bericht op U-Today over de gebrekkige aansluiting van het voorbereidend jaar van Twente Pathway College op de bachelor van de UT. Hierbij treft u de concept-antwoordbrief aan.

Geadviseerd besluit

Ondertekening en verzenden van de antwoordbrief naar de Tweede Kamer.

Kernpunten

- Uit het tussentijds evaluatierapport over Twente Pathway College (TPC) blijkt dat de aansluiting van het voorbereidend jaar op de bachelor van de UT verbetering behoeft: het percentage studenten dat een positief BSA krijgt, is lager bij de TPC-instromers dan bij de studenten die via 'reguliere' weg zijn ingestroomd.
- Veel vragen gaan verder over de (mogelijke) kosten voor Nederland voor deze groep studenten. Het betreft echter vrijwel alleen niet-EER studenten. Voor het voorbereidend jaar wordt bovendien een commercieel tarief gevraagd, dit is geen onderdeel van de WHW.

Toelichting

- Gelet op de gevoeligheid van het onderwerp en het feit dat met name het CDA hier vaker vragen over heeft gesteld, is de beantwoording wat uitgebreider en afgestemd met inspectie, koepels, Landelijke Commissie Gedragscode. Bij de UT is nadere informatie opgevraagd.
- In 2020 heeft de Landelijke Commissie Gedragscode een onderzoek uitgebracht naar de commerciële aanbieders van een voorbereidend jaar.
- Een voorbereidend programma was oorspronkelijk bedoeld voor studenten die al wel een diploma hadden op het vereiste niveau, maar enkele specifieke deficiënties hadden. Door de VH en de NRTO wordt het voorbereidend programma ook nog op die manier ingezet.
- Universiteiten bieden de voorbereidende jaren echter vooral aan voor niet-EER studenten (en enkele EER-studenten die hun vooropleiding niet binnen de EER hebben gedaan) die nog geen vwo-niveau hebben. Het programma zelf wordt vaak uitbesteed aan commerciële aanbieders.
- Naar aanleiding van het onderzoek van de Landelijke Commissie heeft uw voorganger de koepels verzocht de selectiecriteria voor het voorbereidend programma te verhelderen en aan te scherpen. Dit is inmiddels gebeurd. Bij de beantwoording van de vragen wordt hier op in gegaan.

- Daarnaast zijn verschillende verbeterpunten meegenomen in de vijfjaarlijkse evaluatie van de Gedragscode. Dit betreft een vorm van zelfregulering. Onder andere de criteria voor de samenwerking met commerciële agenten worden aangescherpt. De evaluatie is binnenkort afgerond.

nota

TER ONDERTEKENING

Aan: MOCW

**Hoger Onderwijs en
Studiefinanciering****Van**5.1/2.e
T +3165.1/2.e**Datum**

23 augustus 2022

Referentie

[redacted]

BijlagenVragen vaste commissie EK,
beantwoording vragen vaste
commissie EK**Intern OCW afgestemd**

HOenS

Beantwoording vragen vaste commissie voor Onderwijs,
Cultuur en Wetenschap Eerste Kamer**Aanleiding**

De leden van de fractie van de PvdA van de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap van de Eerste Kamer heeft naar aanleiding van uw brief van 13 juni 2022, waarin u de Kamer informeert over de stand van zaken met betrekking tot internationalisering binnen het hogeronderwijsstelsel en over de voortgang van het wetsvoorstel taal en toegankelijkheid een aantal vragen gesteld. De vragen en de beantwoording van deze vragen zijn in aparte bijlagen bij deze nota opgenomen. De vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap ontvangt uw reactie graag voor het einde van het zomerreces.

Geadviseerd besluit

U wordt geadviseerd de beantwoording te ondertekenen voor verzending naar de Eerste Kamer.

Kernpunten

NvT

Toelichting

NvT

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

NvT

nota

TER ONDERTEKENING

Aan: MOCW

**Hoger Onderwijs en
Studiefinanciering****Van**5.1/2.e
T +3165.1/2.e**Datum**

28 augustus 2022

Referentie

1-1-1-1-1-1

Bijlagen

Beantwoording Kamervragen

**Interdepartementaal
afgestemd**

BZK

Kamervragen D66 over mediabericht 'Blijf weg als je geen
Kamer hebt'

Aanleiding

Naar aanleiding van het bericht van de NOS 'Blijf weg als je geen kamer hebt'¹ hebben de leden Boulakjar en Van der Laan (beide D66) d.d. 26 juli 2022 vragen gesteld aan de minister voor Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening en de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

Geadviseerd besluit

Indien u akkoord bent met de beantwoording is het advies deze te ondertekenen. De beantwoording wordt gezamenlijk door u en de minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening naar de Kamer gestuurd.

Kernpunten

Inhoud Kamervragen: de vragen gaan over de beperkte beschikbaarheid van studentenkamers. Er wordt in de vragen onderscheid gemaakt tussen Nederlandse en internationale studenten. Daarnaast wordt er gevraagd naar de mogelijkheden van verschillende oplossingsrichtingen. Zo komen oplossingen langs als flexwoningen, Rijksvastgoed beschikbaar stellen, het verkameringsverbod bij gemeenten tegen te gaan, etc.

Toelichting

De vragen zijn beantwoord in afstemming met het ministerie van BZK. Vanuit OCW is een bijdrage geleverd aan de beantwoording van de vragen 1 t/m 6.

Politieke context

Een aantal onderwerpen dat aan bod komt in de Kamervragen, is ook onderdeel van het actieplan studentenhuishuisvesting, dat op 8 september ondertekend wordt. Dat zijn: de instroom van internationale studenten, groepswoningen en kamerdeling en betaalbaarheid.

Financiële/juridische overwegingen

nvt

Krachtenveld

Het Landelijk Actieplan Studentenhuisvesting wordt ondertekend door alle samenwerkingspartijen zoals de koepel van universiteiten (UNL), gemeenten,

¹[Universiteiten tegen internationale studenten: blijf weg als je geen kamer hebt \(nos.nl\)](https://nos.nl)

Kences, de Landelijke Studentenvakbond (LSVb) etc. Daarmee onderschrijven ze de aanpak en oplossingsrichtingen voor de komende jaren.

Strategie

nvt

Uitvoering

nvt

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

nvt

nota

TER VOORBEREIDING
Aan: MPVO

Hoger Onderwijs en
Studiefinanciering

Van
5.1/2 e
T +31 65 1/2 e

Datum
05 september 2022

Referentie

Bijlagen

1. Q&A's vragenkaartje
2. Artikel NRC
3. Afspraken bestuursakkoord

Mondelinge vraag van het lid VAN DER WOUDE (VVD)
over de toestroom van internationale studenten

Aanleiding

Het lid van der Woude (VVD) is voornemens een mondelinge vraag te stellen aan de minister voor Primair en Voortgezet Onderwijs, bij afwezigheid van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, over de toestroom van internationale studenten naar aanleiding van een artikel hierover in NRC op 4 september 2022.

Toelichting

- Het artikel spreekt over het voornemen van de Universiteit van Amsterdam (UvA) om volgend jaar een proef te starten met een quotum voor internationale studenten die zich melden voor de Engelstalige variant van die studies.
- Dit is wettelijk nog niet mogelijk.

De toename van het aantal internationale studenten staat bij MOCW op het netvlies en er is actie ondernomen:

- Internationaal talent heeft een duidelijke meerwaarde voor de Nederlandse wetenschap en de arbeidsmarkt.
- MOCW ziet en erkent de problemen die ontstaan door de komst van grote aantallen internationale studenten, op sommige opleidingen en in diverse studentensteden, met volle collegezalen en kamers die niet beschikbaar zijn.
- MOCW wil de instroom van internationale studenten gericht gaan beheersen, zonder dat de voordelen van internationalisering in het gedrang komen. Daarover heeft hij recent een Bestuursakkoord afgesloten met de universiteiten.
- Binnenkort start verder een verkenning naar een toekomstbestendig stelsel van hoger onderwijs en onderzoek. Begin volgend jaar (eerder is niet haalbaar) zal MOCW in lijn met die toekomstverkenning wettelijke sturingsinstrumenten voorstellen aan de Tweede Kamer die de universiteiten in staat stellen de aantallen internationale studenten gericht te beheersen.
- Een fixus op een Engelstalig traject waar de UvA over spreekt maakt onderdeel uit van die verkenning.
- Instellingen hebben echter zelf nu al instrumenten in handen, zoals het al dan niet actief werven van internationale studenten en de taal waarin zij opleidingen aanbieden. Dat zijn dus keuzes van de instellingen zelf.

Over het aanhouden van het wetsvoorstel Taal en Toegankelijkheid (WTT):

- Omdat MOCW eerst de gezamenlijke visie voor het hogeronderwijsstelsel helder wil uitwerken, is het wetsvoorstel Wet Taal en Toegankelijkheid aangehouden.
- Het vraagstuk van de groeiende internationale instroom kan namelijk niet los gezien worden van bijvoorbeeld vraagstukken rond (regionale) arbeidsmarkt(krapte),

kwaliteit en toegankelijkheid van het onderwijs, Nederlands als academische taal en studentenhuisvesting.

- MOCW wil scherper en gericht kunnen sturen dan met het huidige wetsvoorstel Taal en Toegankelijkheid mogelijk is. MOCW wil ook kijken of er mogelijk meer instrumenten ingezet kunnen worden.
- Balans in internationalisering vraagt om een gezamenlijke inspanning van ministerie met hogescholen en universiteiten, en een gedeelde visie op een stelsel dat klaar is voor de toekomst.
- Er ligt daarom naast de vraag naar nieuwe instrumenten ook de vraag hoe deze in coördinatie met alle betrokken partijen worden ingezet. Dit is een collectieve uitdaging voor het hoger onderwijsstelsel.

Amendement in wetsvoorstel loting

Mogelijk wil de VVD onderdelen uit de WTT per amendement in het Wetsvoorstel Loting plaatsen

Reactie MOCW:

5.1/2.i + 5.2/1

[Redacted text block]

In bijlage 1 vindt u bovenstaande toelichting verwerkt in q&a's.

nota

TER VOORBEREIDING
Aan: DGHBWE, HO&S

Hoger Onderwijs en
Studiefinanciering

Van
5.1/2.e
T +31 65.1/2.e

Datum
6 september 2022

Referentie
5.1/2.e

Bijlagen
2

kennismakingsgesprek Landelijke Commissie
Gedragscode

Aanleiding

Eens in de twee jaar voert een afvaardiging van de Landelijke Commissie Gedragscode Internationale student in het HO overleg met OCW over de ontwikkelingen op het gebied van internationale studenten, de Gedragscode en de samenwerking met de koepels. Het laatste gesprek was in 2019.

Op vrijdag 9 september is een afspraak gepland met jullie beiden. (5.1/2.e) Namens de Landelijke Commissie zullen deelnemen: 5.1/2.e, voorzitter, 5.1/2.e, lid namens de VH, en 5.1/2.e en 5.1/2.e namens het bureau van de Commissie.

Doel van het overleg is: kennismaken, informeren en informele uitwisseling.

Agenda overleg

- 1) Algemene informatie over de Gedragscode en de rol van de Landelijke Commissie
 - 5.1/2.e zal specifiek ingaan op de verhouding OCW – koepelorganisaties i.r.t. de Gedragscode
- 2) Evaluatie Gedragscode
 - Studentenadviesraad
 - Samenwerking onderwijsinstellingen met private aanbieders en agenten
 - Relatie koepelorganisaties -> nieuwe ingerichte escalatielaag
- 3) WTT – moeilijkheden beheersing instroom
- 4) Spanningen tussen de WHW – Vreemdelingenwet

Toelichting agenda

Ad 1)

In de Landelijke Commissie werken UNL, VH en NRTTO samen. De afspraken vastgelegd in de Gedragscode, betreffen een vorm van zelfregulering. OCW faciliteert deze zelfregulering middels de financiering van het secretariaat van de Landelijke Commissie. JenV stelt de ondertekening van de Gedragscode door de onderwijsinstellingen als voorwaarde voor het verlenen van verblijfsvergunningen aan studenten van landen buiten de EER, het zgn. erkend referentschap. De afspraken in de Gedragscode (zie bijlage 2) betreffen onder andere:

- De zorg- en informatieplicht van de instellingen jegens de internationale studenten;

- De afspraken over samenwerking met agenten en private aanbieders;
- Toelating en inschrijving (bijvoorbeeld welke Engelse taaltoetsen erkend worden).

De afgelopen periode is de samenwerking tussen de koepels in de Landelijke Commissie onder spanning komen staan vanwege het onderwerp 'voorbereidend jaar':

In 2020 heeft de Landelijke Commissie Gedragscode een onderzoek uitgebracht naar de commerciële aanbieders van een voorbereidend jaar. Een voorbereidend programma was oorspronkelijk bedoeld voor studenten die al wel een diploma hadden op het vereiste niveau, maar enkele specifieke deficiënties hadden. Door de VH en de NRTO wordt het voorbereidend programma ook op die manier ingezet. Universiteiten bieden het voorbereidend jaar echter vooral aan voor niet-EER studenten (en enkele EER-studenten die hun vooropleiding niet binnen de EER hebben gedaan) die nog geen vwo-niveau hebben. Het programma zelf wordt vaak uitbesteed aan commerciële aanbieders. Met name de NRTO is sterk gekant tegen deze handelswijze van de universiteiten (die mogelijk gezien wordt als een vorm van 'oneerlijke concurrentie'). Naar aanleiding van het onderzoek van de Landelijke Commissie heeft de vorige minister de koepels – met name UNL- verzocht de selectiecriteria voor het voorbereidend programma te verhelderen en aan te scherpen. Dit is inmiddels gebeurd in het zogenaamde Kwaliteitskader. De belangrijkste aanpassingen zijn: voor de verplichte vakken moet minimaal een 8 behaald zijn en er wordt geen voorbereidend jaar meer aangeboden voor numerus fixus studies. UNL heeft aangegeven deze selectiecriteria voor het volgende studiejaar nog verder te willen aanscherpen.

Ad 2)

De Gedragscode wordt iedere vijf jaar geëvalueerd en geactualiseerd. Dit is onlangs gebeurd. De belangrijkste aanbevelingen waren:

- het instellen van een studentenadviesraad om de stem van internationale studenten te horen. Dit zal met ingang van dit najaar gebeuren. HO&S heeft de financiële ondersteuning aan het secretariaat van de Landelijke Commissie iets verhoogd om deze studentenraad goed te kunnen faciliteren.
- Duidelijke afspraken en aanscherpen van de criteria voor de samenwerking tussen instelling, agent en private aanbieder van voorbereidend onderwijs.
- Een duidelijker overleg- en escalatiestructuur, wanneer de koepelorganisaties het op onderdelen niet snel eens worden. Aanleiding voor dit laatste punt van de moeizame besluitvorming rondom de criteria voor het voorbereidend jaar.

Ad 3)

Zoals bekend willen de koepelorganisaties, en met name UNL, zo snel mogelijk numerus fixus-instrumenten (op Engelstalige trajecten) om te kunnen sturen op de instroom van internationale studenten. De Landelijke Commissie heeft hierin geen directe rol.

Politiek gezien is het verschijnsel voorbereidend jaar, zoals ingezet door de universiteiten, lastig uitlegbaar: aan de ene kant waarschuwen universiteiten voor een niet te beheersen instroom van internationale studenten, anderzijds werven universiteiten actief aankomend internationaal studenten die nog niet voldoen aan de toelatingscriteria om hen via commerciële aanbieders op wo-niveau te brengen via een voorbereidend jaar.

Ad 4)

Over de discrepantie tussen de WHW en de Vreemdelingenwet vindt geregeld overleg plaats tussen HO&S, JenV/IND en de Landelijke Commissie. Ook de VH en UNL sluiten hierbij soms aan.

De WHW is vooral gebaseerd op het recht op onderwijs, de Vreemdelingenwet op rechtmatig verblijf en het tegengaan van misbruik.

Af en toe zijn er niet-EER studenten die op papier voldoen en dus toelaatbaar zijn, maar waarbij twijfel bestaat over de studiemotivatie. M.a.w.: de aanvraag voor een verblijfsvergunning op grond van studie wordt misschien eigenlijk gedaan om hier als arbeidsmigrant te komen werken. Soms komen deze ingeschreven studenten niet opdagen of verdwijnen al snel uit beeld. JenV en IND hebben de neiging om hiervoor naar OCW en de instellingen te kijken. Slecht presteren (onvoldoende studievoortgang of uitval) is een onderwijsprobleem, twijfel over studiemotivatie of migratiemotief is vooral een vreemdelingrechtelijk probleem.

Het betreft met name de volgende concrete knelpunten:

- Twijfel over studiemotivatie bij aankomend studenten
- De 'hoppers en her-instromers'

HO&S oriënteert zich op de mogelijkheden om op dit tweede punt de WHW mogelijk aan te passen.

Zie bijlage voor achtergrondinformatie over discrepantie WHW en VW.

Achtergrondinformatie discrepantie WHW en Vreemdelingenwet

Twijfels over studiemotivatie en gronden toelating

Een van de knelpunten, aangegeven door de VH, is dat de WHW ho-instellingen nauwelijks gronden biedt om het erkend referentschap te weigeren als een student aan de toelatingsvoorwaarden voldoet. De VH vraagt zich af wat je als ho-instelling kan doen als een student op basis van de WHW toelaatbaar is, maar er twijfels over de studiemotivatie zijn.

In richtlijn (EU) 2016/801 is opgenomen dat derdelanders in de zin van die richtlijn worden toegelaten als voldaan is aan de voorwaarden gesteld in die richtlijn, bijvoorbeeld het kunnen overleggen van een reisdocument en het kunnen aantonen van voldoende financiële middelen. De lidstaat mag de student – als voldaan is aan alle voorwaarden – niet weigeren, behalve om redenen van openbare orde, gezondheid en veiligheid.

Op grond van de WHW is iedereen die toelaatbaar is op grond van de vooropleidingseisen, nadere vooropleidingseisen en eventuele aanvullende eisen, gerechtigd om hoger onderwijs te volgen. Dit heeft te maken met het recht op onderwijs. Er kan natuurlijk sprake zijn van selectie (numerus fixus Ad- en bacheloropleidingen, een maximumaantal inschrijvingen bij masteropleidingen, kleinschalig onderwijs), maar dan enkel op grond van kwalitatieve gronden zoals cv, motivatie of cijfers.

Een onderwijsinstelling kan een referentschap voor een niet-EER student weigeren. Tegen dit besluit staat wel bezwaar en eventueel beroep open. De weigering moet dus objectief en onderbouwd zijn. Twijfel (bijvoorbeeld omdat een student al wat ouder is, een gezin heeft of uit een land komt waar wel vaker 'verdwindende' studenten uit komen) levert vaak onvoldoende onderbouwing op. Gesprekken door de instelling en soms op de ambassade kunnen wel helpen en een afschrikkende werking hebben.

'Rondhoppende' studenten

Een ander knelpunt betreft het risico op 'rondzwervende' niet-EER studenten binnen dezelfde instelling of van instelling naar instelling. Als een student onvoldoende studievoortgang heeft behaald, is de ho-instelling verplicht deze student af te melden bij de IND. De IND trekt dan de verblijfsvergunning in. De student kan zich wel weer inschrijven voor een nieuwe opleiding aan dezelfde ho-instelling of aan een opleiding aan een andere onderwijsinstelling. Op grond van artikel 7.32, vijfde lid, WHW is rechtmatig verblijf van de meerderjarige vreemdeling op de eerste dag van de opleiding vereist, en mag hij de opleiding waarvoor hij tijdens zijn rechtmatig verblijf was ingeschreven, voltooien. Dit is toentertijd zo geregeld in de Koppelingswet. Er is in de WHW daarom geen wettelijke basis om herinschrijving voor het tweede jaar – ook al is de student inmiddels bij de IND afgemeld – te weigeren of lopende het studiejaar (i.v.m. onvoldoende studievoortgang) uit te schrijven. Overstappers naar een andere onderwijsinstelling vormen mogelijk een risico voor de ontvangende instelling, omdat de laatste instelling het referentschap (met alle plichten) overneemt van de eerste instelling.

Onderwijsinstellingen ervaren het als ongewenst dat zij in verblijfsrechtelijke zin verantwoordelijk zijn voor een student van wie zij op grond van de studievoorgeschiedenis het vermoeden hebben dat hij of zij de studie niet gaat afmaken.

We onderzoeken daarom nu of het mogelijk is een voorwaardelijke herinschrijving te creëren, die bij onvoldoende studievoortgang zonder geldige reden, verlies vergunning of meer dan drie maal overstappen kan worden geweigerd. Een kan-bepaling maakt het voor onderwijsinstellingen mogelijk om zelf te bepalen welke studenten wel ingeschreven blijven staan (zoals bijv. vluchtelingstudenten, ook als die gedurende hun studie hun verblijfsrecht verliezen maar hun studie af moeten kunnen maken), en voor welke studenten dat niet langer geldt. Belangrijk is om scherp te houden dat het vooral moet gaan om studenten te weren die herhaaldelijk slecht presteren. Wanneer het (alleen) gaat om twijfel studiemotivatie of migratiemotief, hoort dit thuis in de Vreemdelingenwet. Onderwijsinstellingen is het niet toegestaan om een rol te hebben in opsporing, uitzetting o.i.d.

agenda

agenda + beslispunten proces internationalisering t.b.v.
beleidsbrief februari 2023

Omschrijving
Vergaderdatum en -tijdstip
Vergaderzaal

Aanpak thema internationalisering
04 oktober 2022 tijdens beleidsstaf

Bespreekpunten

- 1) Scope brief internationalisering februari vs. Toekomstverkenning
- 2) Proces en aanpak
- 3) Gesprekken veld: partijen en thema's
- 4) Feitelijke onderbouwing
- 5) Rapportage december en Kamerbrief februari

Ad 1

De Kamerbrief internationalisering in februari zal, zoals toegezegd, een uitwerking geven van de gekozen beleidsopties gericht op het beheersen van de instroom internationale studenten, binnen de kaders van het huidige stelsel. In het Bestuursakkoord is daarnaast opgenomen dat het thema 'studentenstromen' nader zal worden uitgewerkt in het kader van de sectorbrede Toekomstverkenning. In dat kader gaat het niet alleen om de instroom van internationale studenten, maar om de strategie ten aanzien van internationalisering, nadrukkelijk in samenhang met andere thema's die raken aan alle studentenstromen zoals krimpregio's, tekortsectoren en kwaliteit en toegankelijkheid. De TV zou kunnen leiden tot eventueel meer fundamentele overwegingen.

Het vraagstuk van internationalisering valt daarmee uiteen in een korte termijn en langere termijn vraagstuk:

- Korte termijn vraagstuk wordt getriggerd door de steeds grotere groep internationale studenten bij de start van collegejaar, waarbij steeds opnieuw de discussie ontstaat over een tekort aan studentenkamers en universiteiten klagen over het gebrek aan instrumenten om grip te krijgen op de internationale instroom.
- Lange termijn vraagstuk is welke rol internationalisering speelt in het onderwijsstelsel van de toekomst, in samenhang met bovengenoemde thema's. Het gaat om het opnieuw afstellen van de balans tussen verschillende belangen.

De februaribrief moet oplossingen bieden voor de kortere termijn en input geven voor het lange termijn-vraagstuk dat mee loopt in de TV. In het Bestuursakkoord zijn afspraken gemaakt om de internationale instroom op kortere termijn te remmen, maar die zullen waarschijnlijk onvoldoende effect hebben.

Het streven is om voor de februaribrief tot een pakket aan maatregelen te komen, (nadere bestuursafspraken en wettelijke instrumenten) om op kortere termijn meer balans aan te brengen. Het is denkbaar dat het tijdelijke afspraken betreft (bijv. voor komende 3 jaar) die noodzakelijk zijn tot de problematiek minder nijpend is geworden en wellicht andere wettelijke maatregelen beschikbaar zijn.

Ad 2)

Deze bespreking is gericht op de aanpak om te komen tot de 'februaribrief'. Voor dit traject worden in oktober en begin november gesprekken en bijeenkomsten georganiseerd met experts en belanghebbenden (zie punt 3).

Het doel van de gesprekken en bijeenkomsten is tweeledig:

- Breder ophalen van visies van experts en belanghebbenden over internationalisering, met een nadruk op de (op te lossen) knelpunten op de kortere termijn. Eerdere signalen verkregen tijdens diverse werkbezoeken, kunnen hier ook worden ingebracht.
- Door de inrichting van de gespreksrondes, partijen te laten komen tot een zoveel mogelijk gedeelde visie en gevoelde noodzaak om tot oplossingen te komen voor de knelpunten op de kortere termijn.

Gelet op de korte termijn, de tijdsbelasting en het politieke karakter van dit thema, is het voorstel om z.s.m. een onafhankelijke procesbegeleider /gespreksleider in te zetten, die ook de verslaglegging doet en een kort rapport oplevert met de bevindingen uit de sessies.

Rol OCW: OCW zal ambtelijk als deelnemer bij alle gesprekken zijn. OCW heeft wel de regie over dit proces, wat betreft: het bepalen van de thema's van de gesprekken, de te betrekken partijen en de te organiseren bijeenkomsten.

Bent u akkoord met deze opzet en met het inzetten van een onafhankelijke begeleider en gespreksleider?

Bent u akkoord om hiervoor een opdracht te geven aan het NSOB (Nederlandse School voor Openbaar Bestuur)? De NSOB is niet verbonden aan een bepaalde instelling dus heeft zelf geen belang maar kent het hoger onderwijs goed.

Ad 3)

De gespreksronde zullen plaatsvinden in oktober en november. Het voorstel is om te starten met enkele gesprekken met UNL en experts afzonderlijk en daarna een aantal thematische bijeenkomsten te organiseren en zowel experts, mensen uit de praktijk als belanghebbenden gericht uit te nodigen voor deze bijeenkomsten.

Gedacht wordt aan de volgende partijen:

- UNL, VH en NRTD (grootste rol voor UNL)
- Wethouders van studentensteden
- Netwerk Kennissteden Nederland
- Studentenbonden en Nederland Wereldwijde Studenten
- Beter Onderwijs Nederland en beleidsadviseurs Vlaanderen en Denemarken
- Bestuur instellingen (met name universiteiten)

- Docenten en ondersteuners internationale studenten zoals student-psychologen van universiteiten en hogescholen.
- Invalshoek werkgevers: VNO/NCW, Talentcoalitie, ambtelijk EZK en SZW
- Onafhankelijke experts: o.a. auteurs IBO Internationalisering

Het voorlopige voorstel is om de tafels in te richten rond de volgende vraagstukken (dit zal nog worden doorgesproken met experts om te zorgen dat de tafels maximaal effectief zijn):

- Wat wordt ervaren als het grootste probleem op de korte termijn en wat wordt gezien als uitdaging voor de lange termijn?
- Welke belangen vragen een afweging:
 - Arbeidsmarktbelang
 - Behoud NL als academische taal
 - Noodzakelijk begeleiding van internationale studenten
 - Waarde van international classroom voor de NL student
 - Toegankelijkheid voor NL studenten
 - Kwaliteit van het onderwijs
- Stap naar oplossingsrichtingen, waarbij NF en selectie een rol spelen.

In de bijlage is een eerste uitwerking van de thema's opgenomen,

Zijn er thema's of partijen die u hierbij mist?

Bent u akkoord met het bespreken van deze thema's in een bijeenkomst met diverse partijen, zodat ook een onderling discussie op gang komt en voorstellen voor maatregelen minder vrijblijvend worden?

Ad 4)

Op het terrein van internationalisering is al veel onderzoek gedaan naar o.a.: de kosten en baten voor de Nederlandse economie, de meerwaarde van internationalisering voor het Nederlandse hoger onderwijs en onderzoek en de Nederlandse studenten, de risico's van internationalisering en de blijfkans.

Om de politieke discussie een feitelijke basis te geven, stellen we voor om Nuffic te vragen een factsheet op te stellen waarin de relevante feiten en cijfers toegankelijk gepresenteerd worden. Dit factsheet zal worden mee gestuurd met de brief aan de Kamer in februari en kan – indien tijdig beschikbaar – al worden gedeeld met de deelnemers aan de gespreksrondes.

Bent u hiermee akkoord?

Ad 5)

De rapportage die in december aan u wordt opgeleverd heeft nog geen politiek-bestuurlijk karakter en zal bestaan uit de volgende onderdelen:

- Factsheet Nuffic
- Samenvatting van de bevindingen uit de bijeenkomsten door de NSOB
- Op basis van de gesprekssessies: een inventarisatie van de belangrijkste geconstateerde en gedeelde kansen en knelpunten op internationalisering.
- Een eerste aanzet voor de meest kansrijke maatregelen voor de kortere termijn. De inzet is dat instellingen en koepel hier zelf ook aan zet zijn. Dit zal waarschijnlijk in december-februari nog bespreking vragen met koepels en bestuurders. De maatregelen voor de korte termijn zijn vrijwillig maar niet vrijblijvend, mogelijk in de vorm van (een aanzet voor) aanscherping van het Bestuursakkoord op het terrein van internationalisering /werving.

- In aansluiting op de oplossingsrichtingen voorstellen voor wettelijke instrumenten, die in te voeren zijn binnen de kaders van het huidige stelsel (dus geen fundamentele wijzigingen in bekostigingsstelsel, autonomie instellingen e.d.)

De rapportage bevat dus verschillende (korte) stukken en zal niet, zoals de Toekomstverkenning, één gezamenlijk stuk zijn van OCW/UNL/VH.

In de fase van besluitvorming en het schrijven van de Kamerbrief, kunnen in januari dus nog gesprekken met de koepels (met name UNL) worden gevoerd, om het draagvlak te vergroten en het proces goed af te stemmen.

De inhoud van de brief in februari kan nu nog niet worden bepaald, maar de brief zal in ieder geval drie onderdelen hebben:

- een kort analyse (mede op basis factsheet Nuffic)
- uitwerking van de opties voor de korte termijn (bijvoorbeeld in de aanzet voor aanscherping afspraken Bestuursakkoord)
- keuze voor aanvullende (wettelijke) instrumenten met een tijdpad. N.B. bij de wettelijke instrumenten zal in ieder geval ingegaan moeten worden op het punt van de onderwijstaal, waaronder het handhaven van de huidige bepaling dat het onderwijs in het Nederlands is, tenzij een andere taal noodzakelijk is, alsmede de wijze waarop de opleidingstaal wordt beoordeeld. Recent is in een mondelinge vraag, tweeminutendebat en de APB door CDA, SP en PVV veel aandacht gevraagd voor (terugkeer naar) het Nederlands als onderwijstaal.

Bijlage: overzicht planning proces

datum	Actie	communicatie
september	Opdrachtverlening gespreksleider	
september		Aankondiging/ save the date uit naar beoogde gesprekspartners
Eerste helft oktober	Gesprekken UNL, VH en enkele individuele experts	
Tweede helft oktober en 1 ^e helft november	Vijftal thematische bijeenkomsten met veldpartijen	
1 ^e helft november	Oplevering factsheet Nuffic	Factsheet zal (deels achteraf) beschikbaar gesteld worden aan deelnemers gespreksrondes
Tweede helft november	Terugkoppeling bevindingen gesprekken en analyse geconstateerde knelpunten in beleidsstaf	
Eerste helft december	Voorleggen beleidsopties korte termijn en voorstel wettelijke instrumenten met tijdpad	
Januari	Besluitvorming over beleidsopties en wettelijke instrumenten	-In deze fase nadere afstemming UNL en VH - - ronde tafel met bestuurders van die univ met grootste knelpunt op internt. instroom
Februari	Opstellen Kamerbrief	

Eerste uitwerking thema's

- Aansluiting arbeidsmarkt. Tijdens deze bijeenkomst wordt ingegaan op vragen als: moeten we actief blijven werven voor tekortsectoren of kunnen we beter inzetten op het aantrekken van kenniswerkers? Wat is de profilering van de regio, de ambitie van de hogeronderwijsinstellingen mbt internationalisering en de aansluiting van deze ambitie op de regionale, nationale en internationale arbeidsmarktbehoefte? Als we willen blijven werven voor tekortsectoren is dit dan in iedere regio wenselijk? Hoe kijken we aan tegen het bezwaar van sommige Oost-Europese landen dat Nederland zorgt voor een braindrain? Hoe zorgen we dat werkgevers de internationaal afgestudeerden kunnen aantrekken en vasthouden? Invalshoek zou hier een regionale benadering kunnen zijn waarin ook huisvesting wordt meegenomen (concrete acties staan in het Actieplan Studentenhuisvesting). Partijen die voor deze bijeenkomst gevraagd kunnen worden o.a.: VNO/NCW, Talent Coalitie, lokale expatcentra, Nuffic (betrokken bij Talentstrategie als onderdeel IKT), wethouders studentensteden, Netwerk Kennissteden Nederland, 5.12.a (HAN en lid Economic Board, innovatiemotor de regio Arnhem - Nijmegen - Wageningen).
- Taal: Nederlands als wetenschapstaal, als middel om internationale studenten aan Nederland en de Nederlandse arbeidsmarkt te binden en (hoewel juridisch gezien niet als zodanig in te zetten) voornaamste instrument om het onderwijsaanbod zo toegankelijk mogelijk te houden voor Nederlandstalige studenten en minder toegankelijk voor anderstalige studenten. Partijen die voor deze bijeenkomsten gevraagd kunnen worden: BON, KNAW, beleidsadviseurs Vlaanderen en Denemarken, enkele afvaardigingen van universiteiten op bestuursniveau en enkele voorbeelden van instellingen met een goed en actief aanbod Nederlands voor internationale studenten, zoals Universiteit Leiden (5.12.b).
- De begeleiding en zorg aan internationale studenten. Internationale studenten hebben meer zorg en begeleiding nodig. Enerzijds rust er een zorgplicht bij instellingen voor goede opvang, aangezien internationale studenten minder netwerk hebben, anderzijds moeten begeleiders bij de instellingen daardoor een groter deel van hun tijd en aandacht aan deze groep besteden. Aandacht en zorg voor het welzijn van alle studenten komt daardoor mogelijk in het gedrang. Uit te nodigen partijen: Frisse gedachtes (platform van psychologiestudenten voor en door studenten, voor internationale en Nederlandse studenten), docenten en student-psychologen, besturen van instellingen.
- De waarde van de international classroom voor de Nederlandse student. De invalshoek is hier dus niet de aantrekkelijkheid van Nederland voor internationale studenten maar 'wat brengt internationalisering de Nederlandse student'. Hier zit ook een raakvlak met het thema aansluiting arbeidsmarkt. Uit te nodigen partijen zouden o.a. kunnen zijn; Nuffic (onderzoek meerwaarde internationalisering), werkgevers, studentenvertegenwoordiging.
- Numerus fixus en selectie. Hoe vinden we de balans tussen maximale toegankelijkheid en de rem op de internationale instroom. Uit te nodigen partijen: koepels, besturen instellingen, juristen, studenten.

nota

TER INFORMATIE

Aan: MOCW

Hoger Onderwijs en
Studiefinanciering

Van

5.1/2.0

T 06 5.1/2.0

Datum

12 april 2022

Referentie

Bijlagen

Bijlage 1 - voor en nadelen

Bijlage 2 - alternatief scenario
WTTBijlage 3 - conceptbrief TK over
WTT

Intern OCW afgestemd

WJZ

Wetsvoorstel Taal en Toegankelijkheid (WTT)

Aanleiding

Na een periode van reflectie met betrekking tot het wetsvoorstel taal en toegankelijkheid (WTT), gaan we graag met u in gesprek over het vervolg van dit wetsvoorstel. In deze nota vindt u een korte reflectie op het al dan niet doorzetten van de WTT in de Eerste Kamer. Daarnaast heeft u de Tweede Kamer toegezegd hen nader te informeren middels een brief. De concept brief is toegevoegd als bijlage bij deze nota. We stellen voor zowel het vervolg van de WTT als de conceptbrief Tweede Kamer nader te bespreken in de beleidsstaf.

Toelichting

U heeft reeds aangegeven dat u de noodzaak ziet van een remmend mechanisme voor een duurzaam stelsel voor hoger onderwijs. U kunt als minister zorgen voor een 'gereedheidskist' aan sturingsinstrumenten voor de instellingen, maar u denkt dat er aanvullend ook goede afspraken nodig zijn met het hogeronderwijsveld.

Het is vooraf onduidelijk of het wetsvoorstel kan rekenen op een meerderheid in de Eerste Kamer. Naar verwachting zal de Eerste Kamer kritisch zijn op de doelmatigheid/noodzakelijkheid en wetsskwaliteit van het wetsvoorstel. Tevens is de verwachting dat men zich afvraagt in hoeverre dit wetsvoorstel de oplossing is en dat men begrip zal hebben voor de wensen van UNL.

De Eerste Kamer heeft in maart 2020 voorlichting gevraagd aan de Raad van State over de maatregelen met betrekking tot de capaciteitsfixus. De Raad van State is kritisch over de onderbouwing van het instrument van de ministeriële toestemming met betrekking tot de fixus (er is volgens de Raad thans nog geen probleem) en betwijfelt of het toestemmingsvereiste effectief is, als er wel een probleem zou zijn. Hierover kan het debat gevoerd worden met de Eerste Kamer n.a.v. de Memorie van Antwoord.

Voordat de WTT controversieel werd verklaard, is het voorlopig verslag van de Eerste Kamer uitgebracht (inbreng grotendeels vanuit VVD, GroenLinks, D66 en PvdA). Hierbij is men overwegend kritisch op de effectiviteit en de noodzaak van de fixusmaatregelen. Het CDA is overwegend positief over het voorstel.

Advies t.a.v. WTT

Het advies is om de WTT door te zetten in de Eerste Kamer. In bijlage 1 vindt u een overzicht van de voor- en nadelen.

De WTT vormt een uitgebalanceerd geheel van maatregelen op zowel het gebied van taal als capaciteitsfixus. Hoewel deze maatregelen beperkt effect zullen hebben en geen volledig soelaas bieden, geeft u het signaal dat u hiermee een eerste stap zet in het in balans brengen van internationalisering in het hoger onderwijs. Dit past binnen uw voornemen om meer rust en ruimte in het stelsel te brengen. U geeft tevens het signaal dat het hierbij essentieel is breder te kijken dan louter maatregelen op het gebied van capaciteitsfixus. Omdat de maatregelen niet alle problemen kunnen wegnemen, is het wenselijk samen met de hoger onderwijsinstellingen vanuit een gezamenlijke verantwoordelijkheid en visie zorg te dragen voor de gewenste balans in internationalisering. Dit zou onderdeel kunnen zijn van de geplande bestuurlijke afspraken. De WTT biedt reeds een aantal handvatten die ingezet kunnen worden en die bijdragen aan deze gewenste balans in internationalisering. Daarnaast zijn er op in de WTT opgenomen maatregelen in de toekomst wellicht aanvullingen wenselijk.

U kunt tevens aangeven dat u het belangrijk acht om, naast keuzes op korte termijn, met instellingen en studentenbonden in brede zin het gesprek te voeren over het stelsel van toelating en selectie in het kader van de beheersbaarheid van de groei in het hoger onderwijs in de toekomst.

Tot slot bevat het wetsvoorstel, naast de maatregelen voor het hoger onderwijs, ook de langgekoesterde mbo-omkeerregeling.

Gevolgen indien u kiest de WTT niet door te zetten

Indien de WTT niet doorgezet wordt in de EK en er meer draagvlak is voor de wens van onder andere UNL voor een variant waarbij louter ingezet wordt op fixusmaatregelen, betekent dit dat u geen instrumenten voorhanden heeft om te kunnen sturen. Het risico bestaat dat instellingen een fixus instellen en selectie in toenemende mate plaats zal vinden, wat gevolgen heeft voor de toegankelijkheid van het stelsel, ook voor Nederlandse studenten.

Daarnaast vereist een variant waarbij louter ingezet wordt op fixusmaatregelen een separaat wetgevingstraject. Daarmee zullen de maatregelen naar verwachting – nog – later kunnen worden ingevoerd. Tevens wordt dan gekozen voor een beperkte benadering van internationalisering, bijvoorbeeld de discussie m.b.t. onderwijstaal blijft dan ten onrechte buiten beschouwing terwijl er in de coalitie partijen zijn die belang hechten aan maatregelen omtrent het Nederlands als onderwijstaal. Bovendien zou een dergelijk wetgevingstraject naar verwachting niet zondermeer kunnen rekenen op positieve advisering (van o.a. de RvS). Een experiment – zoals door UNL voorgesteld – is geen reëel alternatief. Een wetsvoorstel ligt reeds klaar en er is vanuit de RvS fundamentele kritiek op experimenten. Een experiment zou nooit gebruikt mogen worden als 'snelle' wetgeving. Dat betekent dat er voor de 'light' versie ook wetgeving nodig is. In bijlage 1 vindt u een overzicht van de voor- en nadelen van het niet doorzetten van de WTT in de EK.

Als alternatief op de WTT zou u bestuurlijke afspraken / sectorafspraken kunnen overwegen met betrekking tot onderwijstaal en instellingscollegegeld (in een eerdere nota is een alternatief scenario naast de WTT reeds geschetst, zie bijlage 2). Indien deze afspraken echter niet tot stand komen, heeft u weinig instrumenten in handen.

Brief TK

Vooruitlopend op uw beslissing over de WTT is reeds een concept Kamerbrief gemaakt. Hierbij wordt er vanuit gegaan dat de WTT doorgezet wordt in de EK. De brief geeft inzicht in de achtergronden van de WTT en het bredere vraagstuk omtrent internationalisering. U schetst dat de WTT wat u betreft nog niet het definitieve antwoord is op balans in internationalisering en geeft u de richting aan die u wilt verkennen. Deze brief is toegevoegd in bijlage 3.

Bijlage 1 Overzicht voor- en nadelen wel / niet doorzetten WTT in EK

Wel doorzetten WTT in EK

Voordelen doorzetten WTT in EK	Nadelen doorzetten WTT in EK
Snelste route om maatregelen in te voeren	Het is onduidelijk of het wetsvoorstel kan rekenen op een meerderheid in de Eerste Kamer
Gebalanceerd geheel van maatregelen	Maatregelen bieden beperkt soelaas met betrekking tot beheersing internationale instroom
U geeft het signaal dat u internationalisering in het HO vanuit een breder perspectief bekijkt en een eerste stap zet om zo snel mogelijk meer balans te creëren	
TK heeft reeds ingestemd met WTT	
Wetsvoorstel is een uitonderhandeld compromis	
Bevat MBO maatregel	

Niet doorzetten WTT in EK

Voordelen niet doorzetten WTT in EK	Nadelen WTT niet doorzetten in EK
Gelegenheid tot opnieuw uitdenken maatregelen en pogen draagvlak te creëren (waarbij het wel de vraag is in hoeverre een andere uitkomst bereikt gaat worden)	Significante maatregelen lopen vertraging op
Mogelijkheid om aantal aspecten via bestuurlijke afspraken te regelen	U heeft geen wettelijke instrumenten in handen met betrekking tot het in balans brengen van internationalisering in het HO
	Nieuw wetgevingstraject nodig
	Uitleg nodig richting TK waarom de WTT niet doorgezet wordt. In coalitieakkoord is afgesproken eerst de huidige en nog in te voeren maatregelen door te zetten, (daar wordt mee gebroken)

Bijlage 2 Alternatief scenario WTT

Alternatief scenario voor de WTT is een enkele wetswijziging in de WHW waardoor naast een fixus op een hele opleiding ook een fixus op een traject mogelijk wordt. Dit zou in combinatie met bestuurlijke afspraken /sectorafspraken voor taal en instellingscollegegeld ingezet kunnen worden, of (als u meer wilt sturen op taal) een gegarandeerd Nederlandstalig aanbod.

Alternatief voor fixusmaatregel

Numerus fixus mogelijkheid op een traject:

De huidige WHW biedt instellingen meer ruimte om een capaciteitsfixus in te stellen, waarmee het aantal studenten dat instroomt aan een opleiding wordt gereguleerd. Dit treft dan alle studenten, inclusief de Nederlandse studenten en beperkt de toegankelijkheid van het stelsel. Indien de WTT niet wordt doorgezet zou middels een wetswijziging daaraan de mogelijkheid kunnen worden toegevoegd een fixus in te stellen op een traject in plaats van alleen op een hele opleiding. De eis van anderstaligheid wordt losgelaten, aangezien de taalmaatregelen van de WTT niet in de WHW worden opgenomen. De verwachting is dan dat instellingen deze fixus met name zullen instellen op de Engelstalige trajecten.

Alternatieven voor taal- en instellingscollegegeld maatregelen

(Bestuurlijke) afspraken maken met de sector over:

- a. Werven in het buitenland drastisch verminderen en koppelen aan internationale kennis- en talentstrategie;
- b. De **taal** van het onderwijs, waarbij een aantal opleidingen (gedeeltelijk) overgaan op onderwijs in de Nederlandse taal. Waar nodig kan differentiatie naar hbo/wo, bachelor/master plaatsvinden. Ho-instellingen wordt hiermee de gelegenheid geboden onderling afspraken te maken over het aanbod anderstalig onderwijs (via zelfregulering binnen de sector);
- c. Huidige wetgeving over **instellingscollegegeld** ongemoeid laten en indien mogelijk aanvullend binnen de sector bestuurlijke afspraken maken. Onderscheid tussen EER/niet-EER komt hiermee te vervallen, waardoor er geen financieel sturingsinstrument is op de instroom van niet-EER studenten.

Gegarandeerd Nederlandstalig aanbod: indien overwogen wordt om een gegarandeerd Nederlandstalig aanbod te realiseren, is hiervoor een wetswijziging benodigd. Deze optie houdt in dat een minimaal aanbod Nederlandstalig onderwijs wordt vastgesteld voor alle Nederlandse ho-instellingen, waarbij ten minste een x percentage aanbod Nederlandstalig moet zijn. Daarbij kan worden gevarieerd naar hbo/wo of bachelor/master en/of bekostigd/niet bekostigd onderwijs. Op deze manier blijft het mogelijk om anderstalig onderwijs te verzorgen, maar wordt een pluriform aanbod in het Nederlands behouden wat bijdraagt aan de kwaliteit van het onderwijs. Hiermee zal het relatieve aandeel anderstalige opleidingen afnemen. Bijeffect is dat daarmee minder aanbod is voor niet-Nederlandstalige studenten.

NB: voor omkeerregeling MBO zal een ander wetstraject gevonden moeten worden waarin deze mee kan lopen, dit zorgt voor aanzienlijke vertraging voor dit onderdeel.

nota

TER VOORBEREIDING
Aan: MOCW

Hoger Onderwijs en
Studiefinanciering

Van

5.1/2.e
T +3165.1/2.e

Datum

13 december 2022

Referentie

Bijlagen

1

gesprek Beter Onderwijs Nederland

Aanleiding

Op donderdag 22 december heeft u een gesprek met Beter Onderwijs Nederland (BON). BON heeft u op 26 oktober een brief gestuurd, waarin zorgen worden geuit over de grote mate van Engelstaligheid in het hoger onderwijs.

Toelichting

Het gesprek zal gaan over de onderwijstaal, het belang van zowel Nederlandstalig als Engelstalig onderwijs en over Nederlandse uitdrukkingsvaardigheid. BON was aanwezig bij één van de gesprekstafels (thema onderwijstaal) in het kader van de toekomstverkenning internationalisering.

Vanuit BON zijn aanwezig:

- Ad Verbrugge, medeoprichter en voorzitter BON (o.a. verbonden aan de VU)
- 5.1/2.e van het tijdschrift Vakwerk van BON
- 5.1/2.e o.a. docent Nederlands op Hogeschool Saxion.

Vanuit HO&S zullen 5.1/2.e en 5.1/2.e aanwezig zijn.

BON wil graag in een informeel gesprek gezamenlijk verder denken over mogelijke oplossingsrichtingen, men verwacht concrete afspraken of uitspraken en zal die zelf ook niet (in de media) doen.

Gesprekspunten

1) Niveau Nederlandse uitdrukkingsvaardigheid

BON maakt zich zorgen over het niveau van de Nederlandse uitdrukkingsvaardigheid van studenten in het ho, dit niveau is de afgelopen jaren gedaald. Met name het hbo heeft hier mee te maken.

2) Belang van het Nederlands voor o.a. valorisatie

Voor de maatschappelijke toepassing en toegankelijkheid van wetenschappelijke inzichten in het publieke debat is het volgens BON belangrijk dat wetenschappers in het Nederlands kunnen deelnemen aan relevante maatschappelijke discussies.

3) Meertaligheid in het hoger onderwijs

BON pleit vooral voor meertaligheid in het ho (dus niet voor alleen maar Nederlandstalig bachelor-onderwijs). Meertaligheid, dus binnen één opleiding zowel vakken in het Nederlands als in het Engels doceren, kan er volgens BON toe bijdragen dat:

- de toegankelijkheid van de bacheloropleidingen zo groot mogelijk blijft voor alle groepen studenten in Nederland. Dit speelt vooral in het hbo, waar een deel van de instroom via het mbo komt.
- Nederlandse studenten zowel hun Engelse als hun Nederlandse taalvaardigheid op academisch niveau brengen.
- De binding en blijfkans van internationale studenten wordt vergroot (en de drempel bij instroom feitelijk verhoogd).

BON staat op het standpunt dat van internationale docenten/wetenschappers die langer in Nederland zijn, gevraagd kan worden te werken aan hun Nederlandse uitdrukkingsvaardigheid.

4) Mogelijk: handhaven huidige bepaling in WHW over onderwijstaal.

BON heeft het onderwerp handhaving niet als gespreksonderwerp aangegeven, maar dit is wel een punt dat zij duidelijk maken in hun brieven, ook richting inspectie en UNL. UNL heeft richting BON de volgende reactie gegeven: "De redenen die ten grondslag liggen aan de beslissing om sommige bacheloropleidingen aan te bieden in het Engels, zijn terug te voeren op de criteria die in artikel 7.2 onder c WHW worden genoemd, te weten de specifieke aard, de inrichting en de kwaliteit van het onderwijs dan wel de herkomst van de studenten. Aan deze opleidingen is door de Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO) accreditatie verleend, wat betekent dat de keuze voor onderwijs in een andere taal dan het Nederlands voldoende is gemotiveerd binnen de daartoe wettelijk geschetste kaders. De Inspectie van het Onderwijs heeft eveneens geen overtreding van artikel 7.2 WHW geconstateerd bij de Nederlandse universiteiten."

Mogelijke punten voor reactie:

- U kunt de punten van BON aanhoren en in ieder geval meegeven dat zowel onderwijstaal als Nederlandse uitdrukkingsvaardigheid onderwerpen zijn voor de brief die u begin volgend jaar naar de Kamer stuurt, met daarin voorstellen voor o.a. het meer beheersbaar maken van de instroom van internationale studenten.
- Ten aanzien van Nederlandse uitdrukkingsvaardigheid: u kunt wijzen op uw brief aan de Kamer van 9 december en het besluit van de universiteiten om per academisch jaar '23/'24 Nederlandstalige modules aan te bieden in Engelstalige opleidingen en trajecten. Dit met het oog op het verhogen van de Nederlandse uitdrukkingsvaardigheid van zowel Nederlandse als buitenlandse studenten. Voor buitenlandse studenten is uitdrukkingsvaardigheid in het Nederlands onder andere van belang voor

de integratie in Nederland tijdens de studie en het verhogen van de
blijfkans in Nederland na de studie.

- Ten aanzien van handhaven van de huidige bepalingen in de WHW:
Artikel 7.2 over onderwijstaal (zie bijlage) stelt dat de doceer- en
examentaal in het hoger onderwijs in het Nederlands is, tenzij een andere
taal noodzakelijk is. Dit noodzakelijkheids criterium is echter niet nader
geoperationaliseerd, waardoor het voor de inspectie lastig te handhaven
is. Bovendien was de afgelopen jaren de verwachting dat dit criterium
vervangen zou worden door het 'meerwaardecriterium' dat in het
wetsvoorstel Taal en toegankelijkheid is uitgewerkt. In uw februaribrief
komt u hierop terug.

III Artikel 7.2 WHW over onderwijstaal:

Het onderwijs wordt gegeven en de examens worden afgenomen in het Nederlands. In afwijking van de eerste volzin kan een andere taal worden gebezigd:

- wanneer het een opleiding met betrekking tot die taal betreft,
- wanneer het onderwijs betreft dat in het kader van een gastcollege door een anderstalige docent gegeven wordt, of
- indien de specifieke aard, de inrichting of de kwaliteit van het onderwijs dan wel de herkomst van de studenten daartoe noodzaakt, overeenkomstig een door het instellingsbestuur vastgestelde gedragscode

De huidige bepaling in de WHW (art. 7.2) over onderwijstaal bepaalt dat onderwijs in het Nederlands is, tenzij een andere taal noodzakelijk is. Instellingen moeten met het oog op anderstalig onderwijs een gedragscode opstellen. In de huidige praktijk is de gedragscode vaak te summier om inzicht te krijgen in het taalbeleid.

**Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap**

>Retouradres Postbus 16375 2500 BJ Den Haag

**Hoger Onderwijs en
Studiefinanciering**
Rijnstraat 50
Den Haag
Postbus 16375
2500 BJ Den Haag
www.rijksoverheid.nl**Onze referentie**

Datum

Betreft Stopzetting actieve werving internationale studenten

Geachte Voorzitter van het College van Bestuur,

De afgelopen twintig jaar is het aantal studenten in het Nederlandse hoger onderwijs aanzienlijk gegroeid. De verwachting is dat de groei ook de komende jaren doorzet. Internationalisering heeft verschillende positieve kanten, maar stelt ons tegelijkertijd ook voor uitdagingen zoals de druk op de voorzieningen, werkdruk onder docenten en problemen met huisvesting. Bovendien kan het op de langere termijn de houdbaarheid, betaalbaarheid en kwaliteit van het Nederlandse hoger onderwijsstelsel onder druk zetten. Kortom, we hebben hier een gezamenlijke opgave in de beheersing van de internationale studentenstromen die in haar urgentie recent door de Kamer recent extra is onderstreept. Op 29 november 2022 is door de Tweede Kamer namelijk de motie¹ van de leden Kwint (SP) en Van der Molen (CDA) aangenomen. Deze motie verzoekt de regering om samen met de Vereniging Hogescholen en Universiteiten van Nederland ervoor te zorgen dat het actief werven van buitenlandse studenten tot nader order, in ieder geval totdat er nieuwe maatregelen komen omtrent internationalisering, gestopt wordt. Hierover is afgelopen weken intensief overleg gevoerd met de Universiteiten van Nederland (UNL) en de Vereniging Hogescholen (VH).

Vrijdag 9 december jl. heb ik de Tweede Kamer gemeld aan de motie gehoor te willen geven, maar dat de instellingen mij tevens hebben verzocht om enige ruimte voor maatwerk ten behoeve van tekortsectoren en krimpregio's te behouden. Ik heb de Kamer voorgesteld – ondanks het feit dat dit meer ruimte vraagt dan de motie in de huidige vorm biedt – om ruimte te laten voor werving voor (regionale) tekortsectoren. Voorts heb ik de Kamer toegezegd voor het kerstreces te laten weten hoe de invulling van maatwerk binnen de kaders van uiterste terughoudendheid er uit kan zien.

¹ <https://www.tweedekamer.nl/downloads/document?id=2022D49930>

In de wetenschap dat de omvang van het aantal internationale studenten op de hogescholen van een andere orde is dan op de universiteiten en ik met de VH geen nadere afspraken heb gemaakt in het Bestuursakkoord, waar dat met UNL wel het geval is, stuur ik toch alle hogeronderwijsinstellingen dit gelijkluidend verzoek met betrekking tot de wervingsactiviteiten van internationale studenten. Daarbij vertrouw ik erop dat u van de urgentie die uit de motie van de Kamer spreekt goede nota hebt genomen, en blijk geeft van uw maatschappelijke verantwoordelijkheid als hogeronderwijsinstelling als het gaat om de beheersing van de internationale studentenstromen en het toepassen van de instrumenten die u reeds ter beschikking staan. Ik verzoek u daarbij dringend om het volgende kader als uitgangspunt te hanteren voor uw handelen:

- 1) een algehele stop van actieve werving van internationale studenten door de instellingen via grote algemene en fysieke beurzen, tot in het kader van de brief die ik in februari aan de Kamer heb beloofd hernieuwde afspraken zijn gemaakt met de koepels (via een addendum op het reeds bestaande Bestuursakkoord);
- 2) uitsluitend met toestemming en onder verantwoordelijkheid van het College van Bestuur overgaan tot zeer beperkte en gerichte werving voor specifieke opleidingen die zich richten op (regionale) tekortsectoren in de zorg, de bètatechniek en het onderwijs. Daarbij verwacht ik van de instellingen een inspanning om deze internationale studenten te faciliteren na afstuderen hun weg te vinden naar de Nederlandse arbeidsmarkt in deze tekortsectoren;
- 3) het College van Bestuur is hierop aanspreekbaar en bereid verantwoording af te leggen over eventuele wervingsactiviteiten voor deze (regionale) tekortsectoren.

Ik vertrouw erop dat u erop toeziet dat dit kader opgevolgd wordt binnen uw organisatie. De mate waarin u allen bereid en in staat bent om de instrumenten die u zelf in handen hebt te benutten ter beheersing van de internationale studentenstromen, weeg ik mee bij de samenstelling van het zogenaamde 'februaripakket'. Het is daarmee bepalend voor de ruimte die daarin wordt gelaten voor eigen beleidsinvulling door de instellingen.

De brief die ik in februari 2023 toegezegd heb aan de Tweede Kamer zal voorstellen bevatten voor de beheersing van de instroom van internationale studenten. Daarbij kijk ik naar een breed palet aan mogelijke maatregelen, zoals aanvullende bestuurlijke afspraken (bovenop de afspraken in het Bestuursakkoord Hoger Onderwijs en Wetenschap), wettelijke instrumenten, maar ook de mogelijke rol van de NVAO en Inspectie ten aanzien van de onderwijstaal.

Tot slot roept u mij op tot het aanbrengen van nuance in het debat over internationale studenten, waarbij u tevens verzoekt begrip te hebben voor de diversiteit in de sector en het verschil in problematiek tussen universiteiten en hogescholen. Ik zie het belang van de gevraagde nuance en zie de verschillen tussen de hogeronderwijsinstellingen. In de aanloop naar de februaribrief zet ik hierover graag het gesprek met de koepels en met u voort.

Onze referentie

Hoogachtend,

de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,

Robbert Dijkgraaf

Postbus 1080, 8900 CB Leeuwarden

Aan de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
De heer prof. dr. R.H. Dijkgraaf
Postbus 16375
2500 BJ 's-Gravenhage

Datum: 23 januari 2023	Ons kenmerk: 2023/1207	Contactpersoon: 5.1/2 e	E-mailadres: 5.1/2 e @nhlstenden.com
Plaats: Leeuwarden	Uw kenmerk: [redacted]	Telefoonnummer:	Bijlagen: -

Onderwerp:
Reactie op uw brief 22 december 2022 inzake stopzetting actieve werving internationale studenten

Geachte heer Dijkgraaf,

Internationalisering is van groot belang voor de ontwikkeling van jongvolwassenen. De vele nationaliteiten in de klas maken van NHL Stenden een diverse en inclusieve hogeschool. Al die studenten, met hun diverse achtergronden komen hier echt in contact met elkaar en met de regio en leren kijken met andere ogen. Internationalisering draagt bij aan het creëren van een inclusieve samenleving en een naar buiten gerichte regio, waarin de kracht van diversiteit en het kijken vanuit andere perspectieven gestimuleerd wordt.

Het aantrekken van internationale studenten levert daarenboven een actieve bijdrage aan het oplossen van de krapte op de arbeidsmarkt. In het midden- en kleinbedrijf, de kurk waar de economie in het noorden op drijft, ontstaan de komende jaren duizenden vacatures vanwege vergrijzing. Er is veel vraag naar personeel, in het tweede kwartaal van 2022 waren er in Friesland en Drenthe respectievelijk 114 en 145 vacatures per 100 werklozen (CBS). En deze schaarste is structureel, waarbij Noord-Nederland vooroploopt in de krimp van de beroepsbevolking (CBS/PBL, 2022). Het hoger beroepsonderwijs heeft als opgave om ervoor te zorgen dat er voldoende goed opgeleide professionals beschikbaar zijn voor de arbeidsmarkt en vervult hiermee een belangrijke maatschappelijke rol in deze regio. Een rol die niet eenvoudig is in een krimpregio. In sectoren en regio's die, nu en in de nabije toekomst, kampen met tekorten kan het opleiden van buitenlandse studenten juist deel van de oplossing zijn.

Opleidingen op het gebied van Computer Vision & Data Science, Informatica, Watertechnologie, International Teacher Education, International Business, Leisure & Tourism, Logistics Management, Hotel Management, of Creative Business trekken internationaal talent naar de regio. Die groei komt de lokale economie en kennisinfrastructuur enorm ten goede. Studenten lopen stage, doen opdrachten op basis van real-life vraagstukken voor organisaties in de regio en dragen zo bij aan innovatie, nemen deel aan het maatschappelijke leven en gaan houden van het mooie Friesland en Drenthe. Daar maken wij ons als hogeschool hard voor. Na hun opleiding zijn ze vervolgens beschikbaar voor banen in regio's waar ze anders nooit waren gekomen, maar waar enorme vraag is naar de talenten die zij te bieden hebben.

nhlstenden.com

Telefoon: 088 991 7000
E-mailadres:
info@nhlstenden.com

Bezoekadres:
Rengerslaan 8-10
8917 DD Leeuwarden

Postadres:
Postbus 1080
8900 CB Leeuwarden

KvK: 41002686
BTW: NL 0073.69.694 B01
IBAN: NL14 INGB 0655 2796 79

5.1/2.e (24) uit Roemenië kwam in 2017 naar Emmen om te studeren, en bleef uiteindelijk. Ze volgde de opleiding Information Technology. Voor **5.1/2.e** bleek Emmen een schot in de roos te zijn. Al was de overgang van Boekarest wel groot. "In het begin vond ik het wel erg klein, maar het beviel en ik integreerde goed." Dat zag ze ook bij haar medestudenten. "Een deel is weggegaan, maar er zijn ook klasgenoten die hier in het Noorden zijn blijven werken." **5.1/2.e** ging aan de slag als basketbalscheidsrechter. "Ik speelde al basketbal in Roemenië, en kwam hier in contact met de bond." Ze deed een opleiding en fluit nu in de hoogste divisie van het Nederlandse herenbasketbal. Daarnaast werkt de Roemeense nog in een sportschool en bij een IT-bedrijf in Zwolle. Het was niet lastig om aan de bak te komen: "Zij hadden mensen nodig, en ik had een baan nodig. Zo simpel was het." **5.1/2.e** heeft inmiddels besloten om definitief in Nederland te blijven.¹

Studenten aan de internationale lerarenopleidingen worden volledig toegerust op het bieden van onderwijs in Internationale (afdelingen van) scholen. Hierdoor hoeven deze scholen niet te vissen in de toch al veel te krappe vijver van afgestudeerden van een reguliere lerarenopleiding. Daarnaast hebben deze studenten ook een grote meerwaarde voor reguliere scholen in de regio, omdat ze binnen hun studie verschillende opdrachten uitvoeren in de Nederlandse scholen, en daarmee bijdragen aan de taalcompetenties van leerlingen, en aan de internationalisering van die scholen en hun onderwijs.

"Internationale studenten leveren een belangrijke bijdrage aan het versterken van de leefbaarheid van stad en regio. Een bruisende binnenstad, rijk verenigingsleven, een impuls voor de arbeidsmarkt. Internationale studenten komen de lokale economie en kennisinfrastructuur in Leeuwarden enorm ten goede." – Sybrand van Haersma Buma, Burgemeester van Leeuwarden

Het aantrekken van internationale studenten heeft in Friesland en Drenthe geen negatieve effecten op de toegankelijkheid van het hoger onderwijs voor Nederlandse studenten. In tegendeel, de instroom van internationale studenten maakt het mogelijk om, in een krimpregio waar kleine opleidingen onder druk komen te staan, kwalitatief hoogwaardig onderwijs en onderzoek te blijven aanbieden. 80% van onze opleidingen is (ook) Nederlandstalig. Internationalisering draagt bij aan het in stand houden van een breed palet aan opleidingen voor de vele sectoren die de arbeidsmarkt in Noord-Nederland rijk is, zonder dat dit ten koste gaat van kansen voor Nederlandse studenten.

We erkennen dat er landelijk (en met name in de Randstad) problemen zijn, onder andere op het gebied van huisvesting, maar in Friesland en Drenthe speelt deze problematiek in mindere mate. De in uw brief van 22 december genoemde uitdagingen die internationalisering met zich zou brengen, zoals druk op voorzieningen en werkdruk van docenten, spelen niet bij NHL Stenden. Integendeel, internationale samenwerkingen en buitenlandse studenten spelen een belangrijke rol in de ontwikkeling van een vitale regio. De totale instroom van internationale studenten binnen de hogeschool betreft ongeveer 12%, waarvan het grootste deel uit Europa komt. Voor een brede hogeschool in een krimpregio draagt deze groep studenten juist bij aan de mogelijkheid om voorzieningen, zowel binnen als buiten de hogeschool, in stand te houden. Voor medewerkers en studenten uit Nederland biedt de diversiteit in de klas en het 'grensverleggend' kunnen studeren en werken juist een zeer waardevolle extra dimensie. Door de beheersbare schaal draagt internationalisering bij aan de kwaliteit van onderwijs en onderzoek, de persoonlijke ontwikkeling van studenten en de ontwikkeling van de regio. Internationale studenten maken de binnensteden van Leeuwarden, Emmen en ook Meppel bruisender en dragen bij aan het versterken van de leefbaarheid van de regio.

¹ <https://www.rtvddrenthe.nl/nieuws/15203081/drenthe-heeft-buitenlandse-studenten-juist-nodig>

hogeschool

Het voornemen van de Tweede Kamer om het actief werven van studenten uit het buitenland in te perken is voor onze regio de verkeerde beleidskeuze. Het besluit sluit niet aan bij de actualiteit van de noordelijke regio, waar internationalisering juist van cruciaal belang is. We gaan er van uit dat u in uw 'februaripakket' rekening houdt met en daarmee ruimte laat voor de cruciale rol van internationalisering voor specifieke regio's.

Friesland en Drenthe verwelkomen internationale studenten. Een vitale noordelijke regio heeft bij hun komst een wereld te winnen.

Hoogachtend,

5.1/2.e

Voorzitter College van Bestuur

Mede ondertekend door:

5.1/2.e

Mr. S. van Haersma Buma
Burgemeester gemeente Leeuwarden

5.1/2.e

Drs. H.F. van Oosterhout
Burgemeester gemeente Emmen

5.1/2.e

Marco L.J. Out
Burgemeester gemeente Assen

5.1/2.e

Burgemeester gemeente Meppel

hogeschool

5.1/2.e

Mevrouw J.A. de Vries
Burgemeester gemeente Súdwest-Fryslân

5.1/2.e

Mevrouw dr. A. Luijten-Lub
Lid College van Bestuur Van Hall Larenstein

5.1/2.e

Prof. dr. ir. C.J.N. Buisman
Raad van Bestuur Wetsus

5.1/2.e

5.1/2.e

Decaan RUG/Campus Fryslân

5.1/2.e

Voorzitter VNO-NCW Noord Nederland

5.1/2.e

Mevrouw drs. D. Boonstra
Directeur NOM

De brief wordt tevens vanuit het werkveld ondersteund door de volgende bedrijven:

Voor- & Achternaam	Functie	Bedrijf
Erwin van der Graaf	Vice President Operations Hotels Benelux and DACH region	Accor Hotels
Jochem-Jan Sleiffer	President Middle East, Africa & Turkey	Hilton World Wide
Cleo van Amelsfort-Pinck	Managing Director	Independent Recruiters Groep
Caroline Receveur	General Manager	Maritim Hotel
Marc van Boekholt	CEO	Blycolin Group
Dick Slootweg	Managing Director	Bidfood B.V.
Stef Driessen	Sector Banker	ABN Amro
Gönül Uyanik	Cluster General Manager	Social Hub Hotels
Alexander de Vries	Managing Director	Hostmanship Group
Pascale de Wijs	Owner	Likewise
Nicole Turnhout-Ammerlaan	Vice President Operations Europe	Interstate Hotels & Resorts
Floortje Jeukens – Schrader	Property Management Owner	Global Hospitality Leader
5.1/2.e	Director Chains	Hopper.com
Erik Jan Ginjaar	CEO	Postillion Hotels
Viola Mulder	Owner	Voila
5.1/2.e	Sales Director	Vermaat Groep B.V.
Charles van Goch	CEO	Mice en Place
Walter Kok	Regional Director The Netherlands	NH Hotel Group, part of Minor Hotels
Remco Gerritsen	Director Hotels	HIP3 Hospitality
Richard Veerbeek	General Manager	Zanzibar Bay Resorts
Evelien Walstra	Senior Business Account Manager	Gemeente Leeuwarden (adviesraad Hotel Management School NHL Stenden)
Audrey Root-Muskee	Sr. Manager Distribution Ops & SCM Excellence	Apex Tool Group B.V.
René Dale	CEO	Oldenburger Fritom
Cas König	CEO	Groningen Seaports
Eva van Leeuwen	Managing Director	YFK Research & Marketing
Mike Weston	Head	International School Groningen
Michiel Bregman	Operationeel directeur	Husa Logistics
5.1/2.e	Program Manager	UC Group
Harjo Claus	Financieel directeur	Terra Carta
Harrie Wolters	Directeur	Hunebedcentrum
5.1/2.e	Business Manager	International Welcome Centre North Netherlands
5.1/2.e	Manager Marketing, Communicatie en Sales	Wildlands Adventure Zoo Emmen
5.1/2.e	Chief Commercial Officer	Cure Technology
5.1/2.e	HR-Office Manager	Proxcys BV
Gerhard Pool	Directeur	Friesland Campina
5.1/2.e	Regioambassadeur	HISWA RECRON
Kor van der Meulen	Voorzitter Regio Fryslân	Koninklijke Horeca Nederland
Jorrit Volkers	Bestuursvoorzitter	FB Oranjewoud
Gerlof Reijneker	Voorzitter	Club Diplomatie
John Vernooij	Algemeen voorzitter	Omrin

hogeschool

Voor- & Achternaam	Functie	Bedrijf
Alex van Dalen	Managing Director	Batenburg Groep
Arnold de Jong	CEO	Fritom Group
Jelmer Algera	Directeur en voorzitter	Rabobank Friesland
Wido van den Bosch	Managing Director	Brink Industrial
Bert Spijksma	CFO	SMI Groep
Joyce Walstra	Voorzitter	MKB Noord
Piet Smit	Algemeen directeur	Poeisz Supermarkten
5.1/2.e	5.1/2.e	Dutch TechZone
Peter Cool	CTO/algemeen directeur	Intergas Verwarming
René Krijnsen	Directeur	IJssel Technologie
Erwin van Maaren	Directeur	NedCam
Martin Matser	Managing Director	Van der Valk Hotels
Bert Garlich	CEO	ZiuZ Visual Intelligence
Martin van der Kaap	Managing Director	ODSecurity
Hendrikus Venema	Directeur	Innovatiepact Fryslân
Paula González	Managing Director	Pâques
Peter Leenhouts	Managing Director	DEJONG

215

Studiemigratie

15 februari 2023

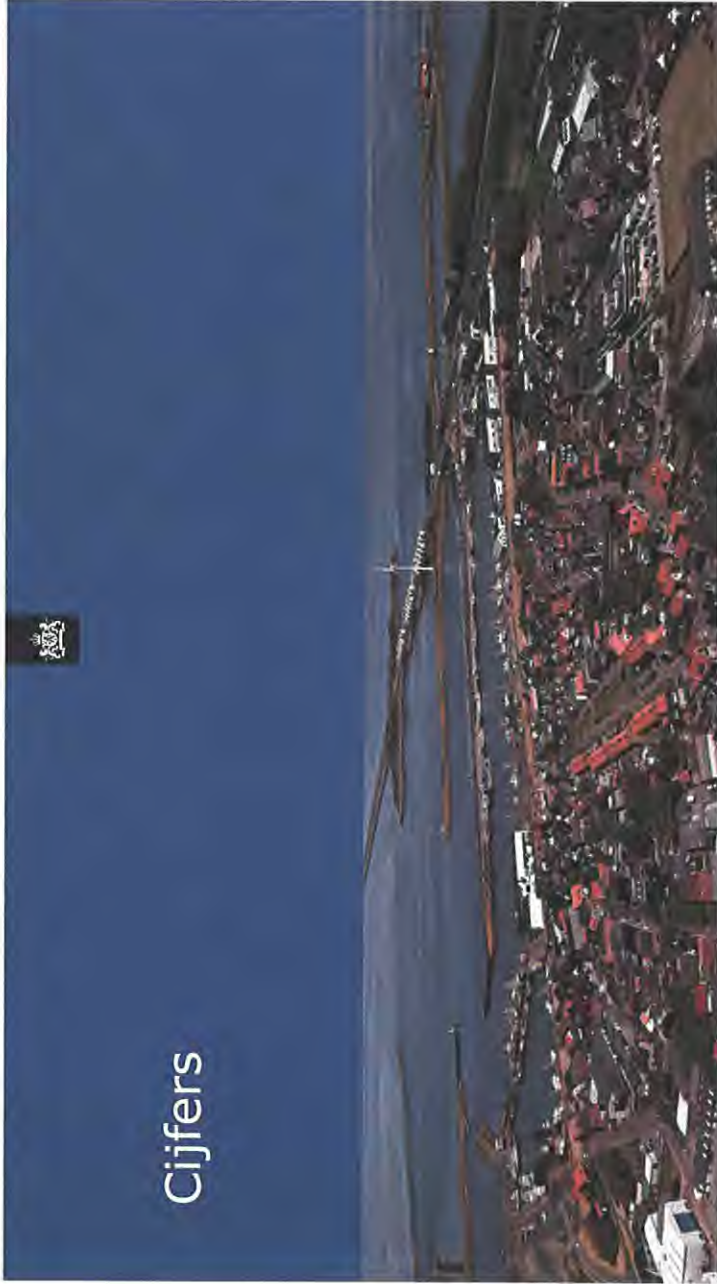
- 1 Welkom
- 2 Cijfers
- 3 Lopende trajecten
- 4 Knoppen en effecten
- 5 Wvttk

Het grotere geheel

Cijfers

Cijfers instroom

Instroom internationale studenten 2019, 2020, 2021

Tabel: Aantal instromers in 2019, 2020 en 2021, met verschil en afwijking ten opzichte van trend, verdeeld door herkomst.

-Groei internationale instroom hbo gering

-Grootste groei internationale instroom bij universiteiten; betreft vooral EER studenten (gearceerd): 26.935 EER studenten in academisch jaar 2021/2022, een toename van 4.348 t.o.v jaar ervoor

-WO EER-instroom 2021/2022 zit voornamelijk bij de volgende universiteiten: UM, UVA, RUG, EUR, UU, UL

-WO nieuwe inschrijvingen programma:

- 26,1% is internationaal in bachelor
- 31,6% is internationaal in master

-Top 5 landen EER instroom: Duitsland, Italië, Roemenië, Spanje, België

-Top 5 landen niet-EER instroom: China, India, VS, Turkije, Indonesië

Type onderwijs	herkomst	instromers in 2019	instromers in 2020	instromers in 2021	verschil 2021-2020	afwijking 2021 t.o.v. model
hbo	EER	2.428	7.427	8.323	896 (12,1%)	-722 (-1,4%)
	niet-EER	2.754	2.687	2.863	176 (6,6%)	-431 (-13,1%)
wo	NL	103.005	114.471	102.633	-11.838 (-10,3%)	-7.727 (-7,0%)
	EER	19.340	22.587	26.935	4.348 (19,3%)	3.554 (16,7%)
wo	niet-EER	9.517	9.538	10.752	1.214 (12,7%)	-649 (-5,7%)
	NL	80.983	93.001	85.899	-7.102 (-7,6%)	-1.213 (-1,4%)

- Na 5 jaar woont 24% van de internationaal afgestudeerden nog in Nederland. Verschil EER/niet-EER:
 - 38% van de afgestudeerden van buiten de EER is na 5 jaar nog in Nederland
 - 19% van de Europese afgestudeerden woont na 5 jaar nog in Nederland
- 5 jaar na afstuderen is 74% van de blijvende afgestudeerden werkzaam. Ongeveer een derde van hen werkt dan in de arbeidsmarktregio Groot-Amsterdam
- Internationale studenten die in de richtingen Onderwijs en Techniek zijn afgestudeerd, blijven relatief gezien het vaakst in Nederland.
- Redenen om Nederland te verlaten zijn vooral: gebrek aan huisvesting en geringe binding door het niet beheersen van de Nederlandse taal

Cijfers blijfkans

Bron: Stayrate en arbeidsmarktpositie van internationaal afgestudeerden in Nederland, Nuffic, mei 2022

6

Lopende trajecten

Lopende trajecten

- › Voorjaarsbrief 'beheersing instroom internationale studenten'
 - loopt vooruit op stelselbrede toekomstverkenning hoger onderwijs en wetenschap (zomer 2023, beleidsreactie najaar 2023)
 - Uitgangspunten:
 - Internationalisering blijft van strategisch belang voor Nederland. Daarbij wegen we niet alleen de draagkracht van de instellingen mee, maar ook die van voorzieningen in de omgeving
 - beheerste instroom, meer gerichtheid op de arbeidsmarktekorten, nationaal en regionaal
 - borgen van goed en toegankelijk onderwijs voor studenten in Nederland
 - behouden van het Nederlands als taal van onderwijs en wetenschap
 - een stelsel van hoger onderwijs dat als geheel in balans is

Handelingsperspectief

Aan welke knoppen kunnen we draaien en wat is daarvan het effect?

Knop 1 waar je aan kunt draaien: capaciteit

Beschrijving	<p>Wettelijke maatregelen gericht op capaciteit zoals bijvoorbeeld:</p> <ul style="list-style-type: none">- Numerus fixus op (alleen) Engelstalige trajecten binnen Nederlandstalige opleidingen- Maximum voor niet-EER studenten binnen een numerus fixus- Noodcapaciteitsfixus voor niet-EER studenten bij een plotselinge toename aanmeldingen waardoor capaciteitstekort dreigt- Al wettelijk mogelijk maar nog niet ingezet: MOCW kan bij regeling arbeidsmarktfixus vaststellen voor de twee komende studiejaar
Effect	<ul style="list-style-type: none">- Numerus fixus op alleen (Engelstalig traject) laat de capaciteit en daarmee de toegankelijkheid voor Nederlandstalige trajecten zo groot mogelijk.- Capaciteitsmaatregelen gericht op niet-EER studenten hebben een beperkt effect; 2/3* van de internationale studenten komt uit de EER
Doorlooptijd	<p>Verst: wetgeving. Gelat op termijnen wetgevingstraject en het feit dat een numerus fixus voor studenten altijd voor 1 oktober voor het opvolgende studiejaar bekend gemaakt moet worden, zou de maatregelen kunnen ingaan per 2024, maar het effect per studiejaar 2025/2026.</p>
Europese inzet vereist?	<p>Deze maatregelen richten zich niet specifiek op de studenten uit de EER. Bij de maatregelen mag geen onderscheid gemaakt worden tussen NL en overige EER-studenten. Dit betekent dat binnen de (beperkte) capaciteit van Engelstalige opleidingen en trajecten, evenredig aandeel van NL en overige EER-studenten op dezelfde ynden moet geseuen.</p>
Overige relevante informatie of samenhang	<p>Voor een hoger onderwijsniveau in balans, zijn naast capaciteitsmaatregelen nodig:</p> <ul style="list-style-type: none">- Sturing op onderwijsstap en Nederlandse uitdrukkingsvaardigheid- Concrete bestuurlijke afspraken met de instellingen over (verplichte) taalvaardigheid en inzet op bijhans- Op aandelen meer centrale regie

Knop 2 waar je aan kunt draaien: taal

Beschrijving	Doorioptijd
Wettelijke maatregelen gericht op de onderwijstaal en Nederlandse uitdrukingsvaardigheid <ul style="list-style-type: none">- Brede steun in TK voor vergroten Nederlandse uitdrukingsvaardigheid, zowel voor Nederlandse studenten (om niveau omhoog te brengen) als voor internationale studenten (vergroten de blijfkans).- Aanbod van binnen of buiten curriculum, kan dus los staan van de onderwijstaal van een opleiding.- Onderwijstaal: belang studenten o.h.a. meest gebaat bij meertaligheid. Engelstaligheid opleidingen nu niet altijd op inhoudelijke gronden gekozen; teveel ingezet voor werven internationale studenten.- Huidige bepalingen in de WHW laten teveel ruimte om goed te kunnen handhaven door inspectie. In wetsvoorstel Taal en toegankelijkheid wordt meerwaardecriterium geïntroduceerd en een taaltoets anderstalig onderwijs door de NVAO	Afhankelijk van doorzichten wetsvoorstel Taal en Toegankelijkheid (ligt bij EK) of in consultatie brengen nieuwe wetgeving. Studiejaar 24/25 waarschijnlijk haalbaar (effect wettelijke maatregelen)
Effect	Europese inzet vereist?
<ul style="list-style-type: none">-Effect van maatregelen op taal is mede afhankelijk van de wijze van uitwerking en handhaving.-Meer Nederlandstalige of meertalige opleidingen heeft van alle maatregelen waarschijnlijk het meeste effect op de instroom van internationale studenten (en de blijfkans van degenen die wel komen).- De onderwijstaal is een van de weinige knoppen die ook voor EER-studenten effect heeft (hoewel niet direct in te zetten als sturingsinstrument)	EC: taal mag niet worden ingezet als instrument om instroom internationale studenten te beperken. Lidstaat mag wel zelf bepalen hoeveel hoger onderwijs in eigen taal of anderstalig is, vanuit belang behoud NL als onderwijs en wetenschapstaal
	Overige relevante informatie of samenhang
	Voor een hoger onderwijsstelsel in balans is pakket nodig: <ul style="list-style-type: none">-Sturing op onderwijstaal en Nederlandse uitdrukingsvaardigheid-Capaciteitsmaatregelen voor instellingen-Concrete bestuurlijke afspraken met de instellingen over onderwijstaal en uitdrukingsvaardigheid op lijfkan-Op onderdelen meer centrale regie

Knop 3: bestuursafspraken

Beschrijving	Doorlooptijd
Aanvullende afspraken op Bestuursakkoord. Huidige bestuursakkoord bevat afspraken met universiteiten op thema internationalisering, over o.a. terughoudendheid op werving en ruimte maken voor meertaligheid. Aanvullende afspraken zouden: <ul style="list-style-type: none">- ook met Vereniging hogescholen kunnen worden gemaakt- nadere invulling geven van werving (alleen) voor tekortsectoren en krimpregio's- ingaan op bijkansen: inzet instellingen bij begeleiding naar arbeidsmarkt	Quick win, deel afspraken zou eventueel kunnen worden ingezet als overbrugging totdat nieuwe wettelijke maatregelen van kracht zijn
Effect	Europese inzet vereist?
Afhankelijk van overeenstemming koepels. Afspraken huidige Bestuursakkoord worden jaarlijks gemonitord op instellingsniveau, UNL doet verslag.	Niet vereist. Binnen Europa wordt deze 'nieuwe koers' wel met grote belangstelling gevolgd.
	Overige relevante informatie of samenhang
	Voor een hoger onderwijsstelsel in balans is pakket nodig: <ul style="list-style-type: none">-Sturing op onderwijsstelsel en Nederlandse uitdrukkingsvaardigheid-capaciteitsmaatregelen voor instellingen-Concrete bestuurlijke afspraken met de instellingen over terughoudendheid werving en inzet op bijkansen-Op onderdelen meer centrale regie

Knop 4 waar je aan kunt draaien: centrale regie

Beschrijving	
<p>Op onderdelen meer centrale regie voeren:</p> <p>We willen de voordelen van internationalisering behouden, dat vraagt om strategische sturing. Waarbij niet alleen de belangen van instellingen en de vers tot regionaal maatschappelijk draaiel staan, maar ook de balans tussen de toegankelijkheid en de kwaliteit van ons stelsel voor de student. Naast instrumenten op instellingsniveau (numerus fixus-maatregelen) is daarvoor op onderdelen meer centrale regie nodig. Individuele keuzes instellingen tellen niet op tot een systeem in balans.</p> <p>M.a.w.: Wie maakt de keuze hoe aan deze knoppen te draaien? Wat zijn de standen van die knoppen?</p>	
Effect	<p>Dit onderdeel dient nader te worden uitgewerkt in het kader van de toekomstverkenning voor het hele stelsel hoger onderwijs en wetenschap. Ook het gebruik van streefcijfers kan hier onderdeel van zijn.</p>
Doorlooptijd	<p>Langere doorlooptijd</p>
Europese inzet vereist?	<p>Nee, valt binnen eigen bevoegdheid L.S. Nederland is land met grootste disbalans inkomende en uitgaande mobiliteit van EU. Algemene inzet EC is vergroten internationale samenwerking waaronder mobiliteit. NL eerder bij EC punt disbalans aanpak. Nederland wordt gewezen op grote aanbod Engelstalig onderwijs als oorzaak.</p>
Overige relevante informatie of samenhang	<p>Voor een hoger onderwijsstelsel in balans is ook inzet nodig:</p> <ul style="list-style-type: none">-Sturing op onderwijsstelsel en Nederlandse uitdrukkingsvaardigheid-Capaciteitsmaatregelen voor instellingen-Concrete bestuurlijke afspraken met de instellingen over tenuitvoerhouding werving en inzet op blijfjans-Op onderdelen meer centrale regie

Knop 5 waar je aan kunt draaien: collegegeld

Beschrijving	Doorlooptijd
Wettelijk collegegeld voor vluchtelingenstudenten en jongeren zonder verblijfspapieren (aangehouden motie GroenLinks) <ul style="list-style-type: none">- Toegevoegd is dit vraagstuk mee te nemen in het BWO migratie- Motie vraagt voor deze doelgroep een regeling te treffen waardoor het wettelijk collegegeld wordt gevraagd (i.p.v. het hogere instellingscollegegeld).- N.B. Statushouders hebben dezelfde rechten als Nederlandse studenten en betalen wettelijk collegegeld. Voor vluchtelingen mogen de instellingen zelf de tarieven verlagen (maar worden niet gecompenseerd). Jongeren zonder verblijfspapieren mogen niet worden ingeschreven bij een instelling voor hoger onderwijs (collegegeld is dus niet aan de orde).	Structureel bekostigen of anderszins compenseren behoeft wetswijziging. Hetzelfde geldt voor het afschaffen van de huidige mogelijkheid voor instellingen het tarief te verlagen voor niet-EER studenten.
Effect en nadere toelichting <ul style="list-style-type: none">- Mogelijk aanzuigende werking, effect moeilijk te kwantificeren.- Conform de huidige wetgeving (WHW) mogen de instellingen het instellingscollegegeld-tarief verlagen voor sommige (groepen) niet-EER studenten. Zij ontvangen daarvoor van OCW geen compensatie.- Hogescholen en universiteiten hebben het tarief verlaagd voor ontheemden uit Oekraïne en doen dit in de praktijk ook voor andere reguliere vluchtelingen.- Structureel bekostigen van deze doelgroep is moeilijk uitlegbaar: bij vluchtelingen is nog niet bekend of ze in NL mogen blijven; jongeren zonder verblijfspapieren zijn illegaal in NL. Zonder verblijfsstatus kan de laatste groep na afloop van de studie geen diploma of werkvergunning krijgen.	Europese inzet vereist? Nee, valt binnen eigen bevoegdheid LS.
	Overige relevante informatie of samenhang Voor een hoger onderwijsstelsel in balans is pakket nodig: <ul style="list-style-type: none">-Sturing op onderwijskwaliteit en Nederlandse uitdrukingsvaardigheid-Capaciteitsmaatregelen voor instellingen-Concrete bestuurlijke afspraken met de instellingen over-Eenheid van tarieven en kosten op lijfjaren-Op onderdelen meer centrale regie

Afspraken vervolgproces

Wvttk

TER BESLUITVORMING

Aan: MOCW

Hoger Onderwijs en
Studiefinanciering

Van

Datum

13 maart 2023

Referentie

Bijlagen

2

Intern OCW afgestemd
HOenS, WJZExtern OCW afgestemd
Inspectie van het Onderwijs

nota

Kamervragen van het lid Omtzigt inzake de motie-
Omtzigt c.s.

Aanleiding

Op 3 maart jl. heeft het lid Omtzigt Kamervragen ingediend inzake de motie-Omtzigt c.s. waarin opgeroepen is tot het ontwikkelen van heldere normen voor de artikelen 1.3, lid 5 en 7.2 WHW en te bevorderen dat de Inspectie van het Onderwijs deze normen handhaaft, zodat Nederlands weer de standaard voertaal is aan hoger onderwijsinstellingen in Nederland.

Er is expliciet gevraagd om vragen één voor één, en binnen twee weken te beantwoorden. De uiterste datum van de beantwoording is **17 maart a.s.**

Geadviseerd besluit

Graag uw akkoord voor de beantwoording

Kernpunten

- Op **7 februari jl.**, is in het ordedebat over de stemming van de motie gevraagd om binnen één week kenbaar te maken hoe de minister uitvoering gaat geven aan de motie;
- Er is niet eerder gereageerd omdat deze onderdeel uitmaakt van de verwerking van de brede input van de Kamer in de aangekondigde brief;
- Omdat de aangekondigde brief wellicht een vertraging zal oplopen lijkt het wenselijk om de Kamervragen, waar mogelijk, inhoudelijk te beantwoorden;
- De beantwoording is afgestemd met de Inspectie van het Onderwijs.

Toelichting

- Er zijn in totaal 27 vragen ingediend. Alle vragen betreffen artikel 1.3, vijfde lid, WHW (het bevorderen van de Nederlandse uitdrukkingsvaardigheden) en artikel 7.2 WHW (opleidingstaal);
- Waar mogelijk is inhoudelijk ingegaan op de beantwoording. Voor wat de betreft uw visie en de beoogde toekomstige wijziging wordt verwezen naar de aangekondigde brief.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

n.v.t.

IBO Internationalisering van het onderwijs

Belangrijkste conclusies en maatregelen

Doel

- Informeren hoofdlijnen conclusies IBO
- Informeren beleidsvarianten IBO
- Hoofdlijnen beleidsreactie en planning bepalen (apart document, volgt a.s. maandag)
- Achtergrondinformatie: belangrijkste hoofdlijnen uit de WTT

(Formeel ontvangt u het IBO rapport begin juli)

Afbakening IBO

- **Aanleiding:** is sterke toename internationale studenten in het NL onderwijsstelsel daarom:
- **Focus:** positieve en negatieve effecten van internationale studentenstromen, met name diplomamobiliteit en taal.
- **Ofte wel:** Smalle benadering: concepten als internationalisering van het curriculum, internationalisation@home, transnationaal onderwijs grotendeels buiten beschouwing.
Tegelijkertijd brede benadering: omdat het niet alleen over effecten van internationale studentenstromen op onderwijskwaliteit gaat, maar ook op andere aspecten van het onderwijs (bijv. financiën of capaciteit instelling), onderzoek, en bredere effecten op economie en maatschappij.

Belangrijkste conclusies (1/2)

- We zien 'hardere' (economisch / budgettair) en 'zachtere' (bijv. onderwijskwaliteit / toegankelijkheid) kosten en baten. M.n. over zachtere baten is **weinig kennis** beschikbaar.
- Op lange termijn is instroom **economisch gunstig** (via arbeidsmarkt en rijksbegroting, stijgt bij hoge blijfkans). Tegelijkertijd op korte termijn **kosten op OCW begroting** (o.a. via bekostiging)
- De toegenomen instroom zet **druk op de financiering** van het onderwijs- en onderzoekstelsel (o.a. daling bekostiging per student).
- Er is ontstaat op specifieke plekken druk op de **absorptiecapaciteit** van instellingen (zowel fysiek als personeel). M.n. de onvoorspelbaarheid / fluctuaties kunnen onderwijskwaliteit onder druk zetten. Voor specifieke instellingen juist behoud / vergroting capaciteit.
- De verwachte instroom van internationale studenten vormt bij gelijkblijvend beleid en financiering een **risico voor de houdbaarheid** van het stelsel.

Belangrijkste conclusies (2/2)

- Instroom internationale studenten is hand-in-hand gegaan met stijging **Engelstalig aanbod** in m.n. het wo. Het is onduidelijk wat dit op stelselniveau voor invloed heeft op de kwaliteit en toegankelijkheid van het onderwijs en het opleidingsaanbod.
- De internationale instroom helpt instellingen met het **verwerven van (onderzoeks)personeel**, maar kan ook gevolgen hebben voor de academische context.
- Internationale studenten kunnen bijdragen aan de **interculturele competenties** van NL studenten, mits 'international classroom' goed is geïmplementeerd. Het is onbekend in hoeverre dit het geval is.
- Overigens kunnen deze competenties ook op andere manieren worden bijgebracht. Daarvoor is een internationale instroom of Engelstalig onderwijs **niet noodzakelijk**.
- Het succes van het Nederlandse internationaliseringsbeleid is **moeilijk vast te stellen**. De visies bevatten beperkt concrete en meetbare doelstellingen. Daarnaast is niet altijd duidelijk hoe internationalisering in het onderwijs zich verhoudt tot het beleid op andere terreinen, bijvoorbeeld de arbeidsmarkt of het buitenlandbeleid.

Beleidsvarianten

NB: maatregelen en varianten kunnen los worden overwogen of gecombineerd

- **Basisvariant**

Bevat maatregelen die, ongeacht voorkeuren voor specifieke beleidsdoelen, verstandig kunnen zijn.

- **Kwaliteitsvariant**

De kwaliteitsvariant beoogt een positief effect van internationale studenten op de onderwijskwaliteit. Een aantal maatregelen hebben een negatief bij-effect op de toegankelijkheid, m.n. de maatregelen ten aanzien van selectie.

- **Besparingsvariant (-20%)**

Beoogt de (toekomstige) druk op de financiering en absorptiecapaciteit van het stelsel te verlichten (en een 20% besparing op te leveren). Betreft een *getrapte* variant. Al naar gelang het kabinet dat wenselijk vindt, of als de eerdere maatregelen niet effectief genoeg blijken te zijn, biedt de variant meer ingrijpende maatregelen.

Basisvariant

Maatregelen in deze variant zijn:

1. Het opstellen en uitvoeren van een onderzoeksagenda
2. Het meer expliciteren en operationaliseren van (centrale) beleidsdoelstellingen
3. Onderwijsinstellingen verplichten om een minimaal kostendekkend tarief voor niet-EER-studenten te hanteren
4. Het beperken van het variabele deel in de bekostigingssystematiek
5. Het herprioriteren van subsidies voor inkomende mobiliteit

Kwaliteitsvariant

Maatregelen in deze variant zijn:

1. Een **sectorale aanpak internationalisering** laten opstellen en uitvoeren door ten minste het wo en eventueel het hbo.
2. Het **uitbreiden van het selectie- en sturingsinstrumentarium van ho-instellingen**, door middel van:
 - o Het toestaan van selectie bij niet-EER-studenten voor alle opleidingen
 - o Het toestaan dat opleidingen een cap op het aantal niet-EER-studenten instellen
 - o Het toestaan van bacheloropleidingen met een breed toegankelijke Nederlandstalige en selectieve Engelstalige track
 - o Het toestaan van selectie bij alle volledig Engelstalige bacheloropleidingen, mits er op stelselniveau een breed toegankelijk NL-talig alternatief bestaat
3. Het **verplichten van een C1-niveau Engelse taalvaardigheid van docenten**
4. Het **verplichten van aandacht voor de beheersing van de Nederlandse taal**

Besparingsvariant

Maatregelen in de getrapte variant zijn:

1. Het verplichten van **strengere onderbouwing en toetsing voor het aanbieden van Engelstalige opleidingen**
2. Een **sectorale aanpak internationalisering** laten opstellen en uitvoeren door ten minste het wo en eventueel het hbo *(NB zelfde als in kwaliteitsvariant)*
3. Het **verplichten van een minimumaantal Nederlandstalige vakken**, in combinatie met het vragen van een bepaald referentieniveau Nederlands voor buitenlandse studenten
4. Het instellen van een **maximum aandeel Engelstalige opleidingen** dat in Nederland mag worden aangeboden in combinatie met het instellen van een **maximum aantal studenten (numerus fixus)** op Engelstalige opleidingen
5. Het invoeren van een **generieke korting op de lumpsumuitgaven in het hoger onderwijs**

Buiten de trap bevat de variant de maatregel:

6. Het **stimuleren van uitgaande mobiliteit**.

Ter info: belangrijkste taalmaatregelen in WTT (1/2)

Het doel van de taalmaatregelen in de WTT is niet primair om het aantal anderstalige opleidingen te verlagen of te verhogen, maar is bedoeld om er voor te zorgen dat instellingen de keuze voor anderstalig onderwijs weloverwogen maken, en dat in dat kader ruimte bestaat voor maatwerk. Het wetsvoorstel gaat voor een groot deel uit van het vertrouwen in en het eigenaarschap van de instellingen.

De hoofdregeel blijft dat opleidingen in beginsel in het Nederlands worden verzorgd.

Wanneer instellingen willen kiezen voor het verzorgen van onderwijs in een andere taal, dient dat op de juiste inhoudelijke gronden te gebeuren. Een andere taal dan het Nederlands moet – gelet op de specifieke aard, inrichting of kwaliteit van het onderwijs – meer in het belang zijn van de student dan het Nederlands (de zgn. '*meerwaarde*'). En met het oog op de te verwerven kennis, inzicht of vaardigheden bij afronding van de opleiding (*eindtermen*). De herkomst van studenten kan niet meer als zelfstandige grond worden aangevoerd.

Ter info: belangrijkste taalmaatregelen in WTT (2/2)

Wat betreft procedurele waarborgen krijgt een instelling in plaats van het opstellen van een gedragscode, de verplichting om beleid vast te stellen m.b.t. i) de procedure waarmee en de inhoudelijke gronden waarop wordt

overgegaan tot een andere taal, ii) de wijze hoe de instelling zich inspannt om de kwaliteit van de opleiding en de toegankelijkheid van de opleiding voor Nederlandstalige studenten te waarborgen (inspanningsverplichting). Op deze manier wordt ervoor gezorgd dat taalbeleid een doorlopend onderwerp van aandacht is. Dit is een specifiekere opdracht voor de instelling dan voorheen werd gesteld met de gedragscode.

Met de inspectie en de NVAO wordt gezien hoe de verschillende rollen op elkaar kunnen aansluiten zodat het wetsvoorstel beter handhaafbaar is.

In de wet wordt nadrukkelijker dan voorheen vastgelegd dat de opleidingscommissie instemmingsrecht heeft op de OER ten aanzien van de taal van het onderwijs dat aan de opleiding wordt verzorgd en waarin examens worden afgenomen.

Adviesaanvraag aan de SER over *Binding van internationaal talent in het hoger onderwijs*

Aanleiding

Het aantal internationale studenten in Nederland is dit jaar gestegen tot 87.000¹. Het Centraal Planbureau (CPB) heeft aangegeven dat het aannemelijk is dat de huidige internationale studentenstromen bijdragen aan de welvaart in Nederland en een positief effect hebben op de overheidsfinanciën². De effecten op de overheidsfinanciën zijn afhankelijk van de omvang van de in- en uitgaande studentenstromen. De instroom van studenten in Nederland is groter dan de uitstroom. Deze netto instroom van studenten leidt weliswaar tot extra kosten tijdens de studietijd, maar deze worden meer dan gecompenseerd door latere (belasting)inkomsten van afgestudeerde hoogopgeleiden die in Nederland blijven werken. De grootte van het positieve effect is daarmee sterk afhankelijk van de kans dat buitenlandse studenten in Nederland blijven werken (en negatief afhankelijk van het percentage Nederlandse studenten dat in het buitenland blijft werken). De verwachting van het kabinet is dat Nederland beter gebruik kan maken van de meerwaarde die internationalisering biedt voor het onderwijs, het onderzoek en de arbeidsmarkt³. Voor het kabinet is dit aanleiding om de SER om advies te vragen.

Vraagstelling

Het kabinet wil de meerwaarde van internationalisering voor de arbeidsmarkt, voor hoger onderwijs en voor onderzoek optimaal benutten door internationaal talent aan Nederland te binden. Gezien de brede sociaaleconomische invalshoek van het thema, wil het kabinet de SER de volgende twee deelvragen voorleggen:

1. Welke arbeidsmarktsectoren hebben de meeste behoefte aan internationaal talent uit het hoger onderwijs?
2. Wat kunnen bedrijven, onderwijsinstellingen en overheden concreet doen om internationaal talent uit het hoger onderwijs aan Nederland te binden?

De adviesaanvraag wordt naar verwachting in november 2012 ingediend. Het advies zou uiterlijk in maart 2013 gereed moeten zijn.

Inleiding

Internationale mobiliteit van talentvolle studenten kan in belangrijke mate bijdragen aan het verhogen van de kennisproductiviteit van Nederland, in het bijzonder ten aanzien van topsectoren en sectoren waar personeelsschaarste wordt verwacht. Door de aanwezigheid van buitenlandse studenten of het volgen van (een deel van) de opleiding in het buitenland worden Nederlandse studenten goed voorbereid op een internationale arbeidsmarkt. Via internationalisering van het onderwijs worden de internationale economische, politieke en culturele relaties voor de toekomst gelegd. En de aanwezigheid van buitenlandse (top-)studenten aan Nederlandse universiteiten en hogescholen kan in belangrijke mate bijdragen aan een ambitieuze studiecultuur en een excellente kwaliteit van het onderwijs en onderzoek. Daar staat wel tegenover dat studentmobiliteit tot een grotere etnische diversiteit leidt, wat via taal- of cultuurbarrières de kennisoverdracht kan belemmeren en zo de kwaliteit van het onderwijs verlagen.

Eerder onderzoek laat zien dat veel internationale studenten na hun studie in Nederland willen blijven, maar dat slechts weinig afgestudeerden dat ook daadwerkelijk doen.⁴ Het CPB onderzoek maakt duidelijk dat verhoging van de blijfkans van buitenlandse studenten aanzienlijke baten voor Nederland kan opleveren. Aanvullend op het verhogen van de blijfkans (na afstuderen carrière maken op de Nederlandse arbeidsmarkt) is – in mindere mate – het creëren van ‘ambassadeurs’ van belang. Dit zijn alumni die in Nederland hebben gestudeerd, na afstuderen vertrekken naar het buitenland en zo een brug vormen naar het buitenland.

¹ Mobiliteit in Beeld, Nuffic 2012

² De economische effecten van internationalisering in het hoger onderwijs, CPB 2012

³ Brief van de staatssecretaris van OCW dd 16 mei 2012, Tweede Kamer, vergaderjaar 2011-2012, 31 288, nr. 290

⁴ The Career Paths of Holland Alumni, Holland Alumni Barometer part 2, Nuffic; The needs and wishes of Holland Alumni; Holland Alumni Barometer part 1, Nuffic 2011; International Graduate Outcomes for the Netherlands, I-graduate, September 2011.

De vraag die in dit advies centraal staat is niet hoe we het aantal internationale studenten verder kunnen vergroten, maar hoe we de studenten die al naar Nederland komen aan Nederland kunnen binden. Omdat het belangrijk is om in de herkomstlanden draagvlak te houden voor studiemobiliteit is het relevant om te kijken hoe eventuele negatieve effecten, zoals kennisvlucht, voor herkomstlanden kunnen worden geminimaliseerd. Alhoewel reeds in het buitenland afgestudeerde kenniswerkers waarschijnlijk ook bijdragen aan de welvaart in Nederland, valt het aantrekken van deze kenniswerkers buiten de focus van dit advies.⁵

Welke arbeidsmarktsectoren hebben de meeste behoefte aan internationaal talent uit het hoger onderwijs?

Als we internationaal talent uit het hoger onderwijs willen binden aan Nederland is de vraagkant op de arbeidsmarkt een goed beginpunt. In verschillende arbeidsmarktsectoren wordt (tijdelijk) schaarste verwacht. Werkgevers kunnen hierop anticiperen door aantrekkelijk te zijn voor werknemers (hogere lonen, verbeteren arbeidsvoorwaarden) of door innovatie in arbeidsbesparende technologie, maar ook door gebruik te maken van buitenlandse arbeidskrachten en door het binden van internationaal talent uit het hoger onderwijs. In dergelijke sectoren is ook minder kans op verdringing van Nederlandse werknemers.

In welke sectoren kan internationaal talent bijdragen aan het oplossen van fricties op de arbeidsmarkt? Wanneer is het binden van internationaal talent voor bedrijven een waardevolle aanvulling op het aantrekken van Nederlandse werknemers of het aantrekken van reeds afgestudeerde kenniswerkers? Welke kennis en vaardigheden moeten deze internationale studenten hebben om na afstuderen in Nederland carrière te maken? Is er vooral behoefte aan excellent talent, of richt de vraag van de arbeidsmarkt zich op grotere groepen goede studenten? Welke landen bieden de beste kansen (buurlanden, EER/niet-EER, BRIC-landen) voor het binden van internationaal talent?

De SER heeft zich in verschillende adviezen al geuit over kennismigratie. Uiteraard in het advies over arbeidsmigratie en recent in het advies over verschuivende economische machtsverhoudingen. Hoe verhouden deze adviezen over kennismigratie zich tot de specifieke groep internationale studenten in het Nederlands hoger onderwijs? Relevant is ook het Europa 2020 advies om te bezien hoe de Nederlandse ambitie om binding te versterken zich verhoudt tot de Europese ambitie om gezamenlijk concurrerend te blijven.

Wat kunnen bedrijven, onderwijsinstellingen en overheden concreet doen om internationaal talent uit het hoger onderwijs aan Nederland te binden?

Bedrijven, onderwijsinstellingen en overheden hebben groot belang bij onderlinge samenwerking. Samen kunnen ze de binding integraal versterken (zowel voor, tijdens als na de studie). Wel hebben ze elk hun eigen verantwoordelijkheden. Waar liggen de baten voor elk van deze partijen? Hoe ligt de rolverdeling voor bedrijven, onderwijsinstellingen en overheid? En verschilt die rolverdeling indien wordt ingezet op binding voor, tijdens of na de studie? En zijn er naast bedrijven, onderwijsinstellingen en overheden andere partijen die een rol hebben in het binden van internationaal talent? Bij deze maatregelen moet bezien worden welk effect ze hebben op de baten van internationale studenten.

De mogelijkheden om binding te versterken beginnen al voor de studie, via goede en objectieve voorlichting. Niet alleen over de onderwijsinstelling en de studie, maar ook over Nederland en over de mogelijkheden op de Nederlandse arbeidsmarkt. Het is van belang dat studenten tijdens de studie sociaal en academisch integreren binnen de opleiding, instelling en stad waar zij wonen, o.a. via sociale activiteiten, medezeggenschap en actieve kennismaking met de Nederlandse taal en cultuur.

Daarnaast kan het waardevol zijn om buitenlandse studenten meer te begeleiden bij praktische zaken zoals huisvesting, administratieve kwesties (onder meer verzekeringen), bijbanen en dergelijke. De studenten kunnen ook actief gebonden worden aan bedrijven via bijvoorbeeld

⁵ Over de arbeidsmarkt voor kenniswerkers is een advies van de AWT in voorbereiding.

stages, zodat ook zij een goede overgang van studie naar werk kunnen maken. Meer ondernemerschap in de studie kan er ook toe bijdragen dat internationale studenten actief worden als ondernemer in Nederland. Alumni kunnen een belangrijke rol vervullen in de voorlichting over het Nederlandse onderwijs en een actief alumnibeleid kan de binding met Nederland verder bevorderen.

Ook de regelgeving speelt een rol. Een voorbeeld hiervan is het Zoekjaar Afgestudeerden, een tijdelijke verblijfsvergunning waar studenten van buiten de EER na het afstuderen gebruik van kunnen maken. Deze verblijfsvergunning stelt afgestudeerden in staat om gedurende een jaar in Nederland te verblijven om op zoek te gaan naar een baan als kennismigrant. Een vraag hierbij is of deze regeling naar behoren werkt en of ze voldoende bekend is.

Bedrijven zijn permanent op zoek naar talentvolle werknemers. Vooral in arbeidsmarktsectoren waar schaarste wordt verwacht, zijn internationale studenten een interessante groep werknemers. Hoe kunnen bedrijven al in een vroeg stadium internationaal talent aan zich binden? Wat zijn de mogelijkheden voor stages, traineeships en beurzen?

Uiteraard zijn onderwijsinstellingen autonoom in de keuzes die zij maken, ook op het onderwerp binding. Vooral tijdens de studie hebben onderwijsinstellingen de mogelijkheid om binding te versterken. Hoe kunnen studenten aan Nederland worden gebonden tijdens de studie? Kunnen praktische ondersteuning en studiebegeleiding de binding versterken? Hoe integreer je Nederlandse en internationale studenten binnen de international classroom? Welke rol speelt het leren van de Nederlandse of Engelse taal?

Ten slotte hebben ook overheden een rol in het binden van internationaal talent. De rijksoverheid heeft bijvoorbeeld beleid op aansluiting bij de Europese hogeronderwijsruimte en beleid om mobiliteit te stimuleren, biedt generieke promotie en voorlichting aan en is verantwoordelijk voor beleid op migratie voor studie of werk. Welke regelgeving werkt belemmerend voor het binden van internationaal talent? Gemeenten en provincies zijn eveneens actief in het regionaal vasthouden van internationaal talent. En wellicht ligt er een rol voor de EU op dit onderwerp? Hoe kunnen elk van deze partijen op regionaal niveau de randvoorwaarden creëren om internationaal talent te binden?

Visiebrief internationalisering in ho en mbo

Directies HO&S en MBO (OWB, IB)

Ambities regeerakkoord

- Het kabinet ziet scherper toe op de naleving van de wet dat opleidingen alleen Engelstalig zijn wanneer dit een toegevoegde waarde heeft, de kwaliteit van voldoende niveau is en er in voldoende mate Nederlandstalige opleidingen zijn.
- Er komt een internationaliseringsaanpak die het voor zoveel mogelijk studenten mogelijk maakt een studie te volgen in het buitenland. We versterken de aantrekkelijkheid van het Nederlands onderwijs voor buitenlandse studenten, met behoud van de toegankelijkheid.

Motie Beertema

31-01-2018, VAO

.... "verzoekt de regering om [...] de positie van het Nederlands als onderwijstaal onverkort overeind te houden, op de wettelijke uitzonderingen na, en de verengelsing van het onderwijs terug te dringen" ...

Besluit: Verworpen (Hoofdelijk 70-77)

Tegen: **D66, VVD**, PvdA, GL, Denk

Voor: **CDA, CU**, PVV, SGP, SP, PvdD, 50+, FvD

'Internationalisering in evenwicht'

Sterke beeldvorming in de media rondom verengelsing en (te) grote toestroom internationale studenten; met name in het wo.

Vier beleidsankers:

- Kwaliteit
- Toegankelijkheid
- Doelmatigheid
- Omgevingsfactoren

Vragen aan het MT-OCW

- Hoe kijkt het MT-OCW -ook in het licht van de Staat van het Onderwijs- aan tegen de verantwoordelijkheid van instellingen en overheid bij het borgen van publieke waarden in internationalisering?

225

Traject naar een visiebrief internationalisering

Directies HO&S en MBO (OWB, IB)

Doel & toon visiebrief

- Objectieve, cijfermatige analyse geven
- Meerwaarde van internationalisering laten zien
- Balans vinden tussen economische opbrengsten en zorgen die er leven over kwaliteit en toegankelijkheid
- Beleidsrichting presenteren en/of beleidsopties ter uitwerking voorstellen

➤ Internationalisering is maatwerk

Planning

- AO 14/3 over Engels in het HO
- Bespreken outline met stakeholders (maart)
- Diner pensant DGHBE met bestuurders (eind mrt)
- Strategie VSNU-VH (1/4)
- Vertooganalyse (1/4)
- Bespreken concept met stakeholders (2^e helft april)
- Werkbezoek Maastricht (16/4)
- Advies onderwijsraad (1/5)
- CWIZO (15/5, aanleveren 7/5)
- RWIZO (29/5)
- MR (1/6)

Reeds gedaan/ontvangen:

Media-analyse Engels
Media-analyse internationalisering HO
KNAW-verkenning Engels-Nederlands

In te plannen overleggen:

- Driewekelijks overleg met DGHBE
- Maandelijks overleg met M
- Diner pensant DGHBE met bestuurders
- Overleg met stakeholders (veldpartijen en ministeries)

Hoofdpunten visiebrief

- Analyse van trends in mobiliteit en gerelateerde onderwerpen.
- Beleidsopties t.a.v.
 - Onderwijstaal
 - Toegankelijkheid
 - Aantrekkelijkheid NL (tekortsectoren, omkeerregeling mbo, huisvesting, inkomende TNE)
 - Internationale ervaring voor zoveel mogelijk studenten (uitgaande mobiliteit, internationalisation at home, online)

Niet uitgebreid bij stilstaan:

- Bilaterale inzet (kennisdiplomatie)

(Mogelijke) instrumenten/beleidsopties

- In verlengde sectorakkoord: instellingen stellen kwalitatief & kwantitatief doel t.a.v. internationalisering op opleidingsniveau
- Engelstalige opleidingen: afspraken VSNU/VH, accreditatie, NL verplicht stellen voor internationale studenten
- Toegankelijkheid i.r.t. capaciteit/verdringing: voorrang bepaalde groepen bij numerus fixus, selectie mogelijk maken bij NVAO-keurmerk 'international classroom', hoger maken instellingscollegegeld
- Aantrekkelijkheid NL vergroten: beurzenprogramma (NB geen middelen), focus op tekortsectoren (geen OCW-middelen: EZK?), omkeerregeling mbo, terughoudendheid met fixi, instellingscollegegeld niet omhoog
- Internationale ervaring voor studenten: meeneembare SF, internationalisation at home, online

Startnotitie IBO Internationalisering van het onderwijs

1 – Inleiding en vraagstelling.....	2
2 – Beleidsbeschrijving.....	4
2.1 Begrippen en definities	4
2.2 Hoofdpijnen huidig beleid	5
2.2.1. Rijksoverheid.....	5
2.2.2. Europese Unie	9
2.3 Financieel beeld en grondslag IBO	10
3 – Plan van aanpak.....	13
3.1 Afbakening	13
3.2 – Onderzoeksaanpak.....	15
3.3 Interactie met lopende advies- en onderzoekstrajecten	19
4 – Concept-inhoudsopgave eindrapport	20
5 – Voorstel planning IBO	21
Bijlage 1 - Deelnemerslijst IBO Internationalisering.....	22
Bijlage 2 – Taakopdracht	23
Bijlage 3 – Procedurele richtlijnen IBO	25
Bijlage 4 - Nadere beleidsbeschrijving	28
Bijlage 5 – Onderzoeksofferte CPB	32

1 – Inleiding en vraagstelling

In het studiejaar 2017-2018 studeerden er bijna 90.000 internationale diplomastudenten in het Nederlandse hoger onderwijs (hbo en wo). Dat is bijna drie keer zo veel als in 2006. Van het totale aantal studenten in het hoger onderwijs komt er nu zo'n 12% uit het buitenland. Zo'n 15.000 Nederlandse studenten kozen ervoor een diploma in het buitenland te halen (ruim 2%). Deze cijfers maken duidelijk dat er een trend van internationalisering plaatsvindt in het hoger onderwijs. Ook in het mbo is de afgelopen jaren meer aandacht voor internationalisering. Ondertussen doet zo'n 7% van de Nederlandse mbo'ers buitenlandervaring op, veelal in het kader van een stage.

De snelle verandering van de studentenpopulatie roept een aantal belangrijke vragen op waar in het maatschappelijke debat veel aandacht aan wordt besteed. Welke prikkels hebben universiteiten om internationale studenten aan te trekken? Wat voor gevolgen heeft de internationalisering voor het onderwijsaanbod en de kwaliteit van het onderwijs? Wat zijn de effecten van het groeiende aanbod van Engelstalige opleidingen? Hebben de instellingen en de studentensteden voldoende capaciteit voor de grote instroom van (buitenlandse) studenten? Leidt deze instroom tot een verdringing van Nederlandse studenten? Verschilt dit alles per instelling (bijvoorbeeld tussen grensregio's en steden als Utrecht en Amsterdam)? In welke mate profiteert Nederland van onze investeringen in het opleiden van buitenlandse studenten? Wat zijn de belangen van andere partijen, zoals het bedrijfsleven. Hoe verhoudt de internationalisering zich tot de situatie op de arbeidsmarkt? Trekken we bijvoorbeeld studenten aan op vakgebieden waar tekorten op de arbeidsmarkt voor zijn? Zou een (verdere) internationalisering ook een uitkomst kunnen bieden in het mbo op vakgebieden waarin studententekorten zijn?

Probleemstelling

Internationalisering leidt potentieel tot een betere invulling van opleidingen door studenten, en mogelijk ook tot het verdwijnen van tekorten op de arbeidsmarkt. Ook zou internationale concurrentie tussen onderwijsinstellingen kunnen leiden tot een hogere onderwijskwaliteit en een grotere diversiteit in het aanbod van opleidingen, het ontwikkelen van internationale vaardigheden en het versterken van handelsrelaties. Verder heeft het CPB in 2012 berekend dat internationalisering van het hoger onderwijs een positief effect heeft op de Nederlandse economie door de afdracht van belastingen en premies wanneer internationale studenten in Nederland blijven wonen en werken na afloop van hun studie.

Maar er zijn ook nadelen. Het kost immers belastinggeld om studenten uit de EER op te leiden. Het is vraag of de kwaliteit van onderwijs gebaat is bij lessen in het Engels, aangezien niet alle docenten en studenten die taal even goed spreken. Omdat de internationalisering zich snel voltrekt is het belangrijk om te onderzoeken in welke mate deze positieve en negatieve effecten optreden en te bezien welk overheidsbeleid kan bijdrage aan een zo positief mogelijk netto effect.

Vraagstelling

De centrale vraagstelling van het IBO vanuit haar taakopdracht luidt:

Welke kansen en risico's brengt de internationalisering van de studentenpopulatie met zich mee? Welke positieve en negatieve effecten zullen er werkelijk optreden? En welke beleidsinterventies zijn geschikt om de positieve effecten te vergroten en de negatieve effecten te verkleinen?

Om deze vraagstelling te kunnen beantwoorden, zal het IBO zich verdiepen in de volgende onderwerpen:

1. Hoe ziet de in- en uitgaande internationale studentenpopulatie in het MBO, HBO en WO eruit?
 - a. Hoe groot zijn de studentenstromen?
 - b. Uit welke landen komen de studenten? Naar welke landen gaan de studenten?
 - c. Welke studies doen de studenten?
 - d. Waar (geografisch en qua arbeidsmarktsector) komen de studenten na hun studie terecht?
2. Hoe ziet het overheidsbeleid over internationalisering er nu uit? Welke prikkels gebruiken onderwijsinstellingen om buitenlandse studenten aan te trekken?
3. Welk beleid voeren onderwijsinstellingen in internationalisering?

a. Hoeveel opleidingen in Nederland richten zich op internationale studenten? Hoeveel opleidingen worden in het Engels aangeboden en hoeveel in het Nederlands?

4. Welke kansen en risico's bieden de internationalisering?

5. In welke mate worden die kansen en risico's gerealiseerd in het MBO, HBO en WO?

6. Wat is er nodig om de positieve effecten van internationalisering te vergroten en de negatieve effecten te verkleinen? Waar schiet het huidige rijksbeleid in tekort en hoe kan het rijksbeleid het netto effect verbeteren?

In deze startnotitie worden de bovengenoemde onderdelen 1-6 zoveel mogelijk uitgewerkt en wordt een voorstel gedaan voor de aanpak.

Samenstelling

Leden van de werkgroep zijn OCW, EZK, FIN, SZW, AZ, SCP en CPB. De werkgroep kan aanvullend externe deskundigen bij het onderzoek betrekken. De werkgroep staat onder leiding van een onafhankelijke voorzitter, die wordt ondersteund door een secretaris en plv secretaris vanuit OCW en een co-secretaris en plv. secretaris vanuit FIN.

Vragen aan werkgroep

De volgende vragen liggen in de eerste werkgroepbijeenkomst voor aan de IBO-werkgroep:

1. Bent u akkoord met de voorgestelde afbakening van het onderwerp?

2. Bent u akkoord met de voorgestelde onderzoeks aanpak?

3. Bent u akkoord met de voorgestelde financiële grondslag?

4. Bent u akkoord met voorgesteld proces en werkwijze?

5. Bent u akkoord met de lijst van te spreken personen en organisaties?

6. Geeft u goedkeuring aan het verzoek richting CPB voor aanvullend onderzoek, cf. de bijgevoegde offerte?

2 - Beleidsbeschrijving

2.1 Begrippen en definities

Studentenpopulatie

Dit IBO richt zich op het mbo en ho. Daarmee wordt met studentenpopulatie bedoeld op iedereen die staat ingeschreven bij een Nederlandse, bekostigde ho- en mbo-instelling.

Internationale student

Een internationale student is iemand die ingeschreven staat bij een Nederlandse, bekostigde ho- en mbo-instelling, maar géén Nederlandse nationaliteit heeft en een vooropleiding¹ in het buitenland heeft gevolgd. Zogenaamde 'homecoming' studenten, dus studenten met een Nederlandse nationaliteit die in het buitenland een vooropleiding hebben gevolgd, worden *niet* gerekend tot de categorie internationale student.

EER-student en niet-EER-student

Een *EER-student* is afkomstig uit de Europese Economische Ruimte (EER). De EER bestaat uit de landen uit de Europese Unie, IJsland, Noorwegen en Liechtenstein. Vanwege vrij verkeer van burgers en werknemers tussen de landen in de EER, dienen EER studenten op dezelfde wijze te worden bekostigd als Nederlandse studenten. Studenten uit Suriname zijn in de WHW (Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek) gelijkgesteld aan EER-studenten (en worden dus ook op dezelfde wijze bekostigd als Nederlandse studenten).

Een *niet-EER-student* is een student die afkomstig is uit een land buiten de EER, zoals bijvoorbeeld China, Brazilië of de Verenigde Staten.

Diplomamobiele en creditmobiele student

Diplomamobiele studenten zijn studenten die voor het behalen van een diploma naar het buitenland gaan. Dit zijn buitenlandse studenten die voor het behalen van een diploma naar Nederland komen, maar ook Nederlandse studenten die voor het behalen van een diploma naar het buitenland gaan.

Creditmobiele studenten zijn studenten die gedurende de studie een bepaalde periode naar het buitenland gaan. Dit wordt ook wel studiepuntmobiliteit genoemd, en gebeurt vaak in het kader van uitwisselingsprogramma's of stages.

Internationalisering (van het onderwijs)

De versterking van internationale dimensies in het onderwijs ten behoeve van het internationaal competent worden van studenten. Dit verwijst ten eerste naar de concrete aanwezigheid van buitenlandse studenten die in Nederland onderwijs volgen, en naar Nederlandse studenten die in het buitenland onderwijs volgen. In dit IBO verwijst het echter ook naar alle fenomenen die daar direct verband mee houden, zoals internationale kennis en vaardigheden die Nederlandse studenten als gevolg van die studentenstromen op doen. Ook de activiteiten die overheden en onderwijsinstellingen ondernemen om internationalisering na te streven, vallen onder de definitie.

¹ Met de toevoeging van vooropleiding in de definitie worden studenten die hun hele leven al in Nederland wonen, een Nederlandse vooropleiding hebben gedaan, maar formeel geen Nederlandse nationaliteit hebben niet als internationale student gerekend. Wanneer hier in de cijfers geen rekening mee is gehouden, wordt dit expliciet benoemd.

2.2 Hoofdpijnen huidig beleid

Internationale studenten en Nederlandse studenten die naar het buitenland gaan, komen – al dan niet bewust of direct – in aanraking met beleid afkomstig van verschillende niveaus (internationaal, nationaal, lokaal of van onderwijsinstellingen zelf). Deze paragraaf gaat in op welk beleid vanuit de Rijksoverheid en Europa er allemaal van toepassing kan zijn op internationale studenten en Nederlandse studenten die naar het buitenland gaan.

NB: In de bijlage staat een uitgebreide beleidsbeschrijving, met meer gedetailleerde informatie over relevante wetgeving en financieel beleid, die omwille van de leesbaarheid in deze paragraaf niet is opgenomen.

2.2.1. Rijksoverheid

Het huidige regeringsbeleid kent een sterke internationale oriëntatie, die veelal verwijst naar het belang van internationalisering en een open samenleving voor welvaart, welzijn en veiligheid. Het onderwijs speelt daarin een essentiële rol, door het toerusten van de Nederlandse beroepsbevolking voor deelname in die open, naar buiten gerichte en diverse samenleving. Het ministerie van OCW, maar ook andere ministeries, voeren daarom beleid dat invloed heeft op de internationalisering van het middelbaar beroepsonderwijs en hoger onderwijs.

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Met de Kamerbrief 'Internationalisering in evenwicht' van 4 juni 2018 heeft minister van Engelshoven het kabinetsbeleid uitgestippeld ten aanzien van internationalisering in het middelbaar beroepsonderwijs en hoger onderwijs². Uitgangspunt is dat versterking van internationale dimensies in het onderwijs toegevoegde waarde heeft voor de student, de onderwijsinstelling en voor de Nederlandse kenniseconomie. Voor de student zit die meerwaarde in socialisatie, persoonsvorming en kwalificatie, voor instellingen in kwaliteit van het onderwijs en onderzoek. Wel wordt benadrukt dat deze meerwaarde alleen standhoudt als kwaliteit, toegankelijkheid en doelmatigheid van het onderwijs geborgd blijven.

Financieel beleid

Instellingen in het hoger onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs ontvangen bekostiging van OCW. Voor het bepalen van de omvang van het onderwijsdeel van deze bekostiging wordt gekeken naar het aantal studenten dat ingeschreven staat op de instellingen. Voor het bepalen van de hoogte van de bekostiging in het ho tellen alle Nederlandse en EER studenten mee die voor bekostiging in aanmerking komen (niet-EER studenten tellen dus *niet* mee). Instellingen in het mbo ontvangen bekostiging voor alle ingeschreven studenten (dus ook niet-EER studenten). In het ho worden, na het vaststellen van de omvang van de bekostiging, de middelen verdeeld over alle instellingen via een bepaalde verdeelsleutel. Een belangrijke factor daarin is het aandeel studenten dat een instelling heeft. In het bepalen van dit aandeel tellen ook zowel Nederlandse als EER studenten mee (niet-EER studenten tellen dus *niet* mee).

Daarnaast betalen studenten collegegeld om te studeren aan een ho-instelling en lesgeld om te studeren aan een mbo-instelling. In het hoger onderwijs wordt er onderscheid gemaakt tussen wettelijk collegegeld en instellingscollegegeld. De hoogte van het wettelijk collegegeld wordt vastgesteld door het ministerie van OCW, de instelling zelf bepaalt de hoogte van het instellingscollegegeld (dit moet wel minimaal het wettelijk collegegeld betreffen)³. Een Nederlandse of EER student betaalt vaak het wettelijk collegegeld. Niet-EER studenten betalen

² Wetswijzigingen die zijn aangekondigd in deze brief, zullen naar verwachting in het voorjaar van 2020 in werking treden.

³ De minister van OCW heeft in de visiebrief internationalisering ook aangekondigd, naar aanleiding van de motie Van Meenen, het instellingscollegegeld te maximeren. Daarbij geeft ze aan rekening te willen houden met het feit dat de hoogte van het instellingscollegegeld een manier kan zijn om te sturen op het aantal niet-EER studenten dat zich inschrijft voor een opleiding.

altijd het instellingscollegegeld⁴. In het mbo is het niet toegestaan om afwijkend les-of cursusgeld te vragen van niet-EER studenten.

Studiefinanciering in Nederland wordt verstrekt in de vorm van een gift, beurs of lening. Niet-EER studenten - zowel in het mbo als ho - komen niet in aanmerking voor studiefinanciering of andere tegemoetkomingen van de Nederlandse overheid, behalve als zij een bepaald type verblijfsvergunning bezitten (m.n. gerelateerd aan asiel). EER-studenten en studenten uit Zwitserland kunnen in aanmerking komen voor studiefinanciering als zij 5 jaar of langer aaneengesloten in Nederland wonen of als zij minimaal 56 uur per maand in Nederland werken². Als zij geen aanspraak maken op studiefinanciering kunnen zij wel via DUO een collegegeldkrediet aanvragen. Dit is een lening ter hoogte van maximaal het bedrag dat zij moeten betalen aan lesgeld (mbo) of collegegeld (ho).

Nederlandse studenten kunnen hun studiefinanciering vaak, onder bepaalde voorwaarden, meenemen naar het buitenland. Specifiek voor mbo-studenten geldt wel dat zij de studiefinanciering maar naar een beperkt aantal landen kunnen meenemen. Ho-studenten mogen niet tegelijkertijd studiefinanciering van de Nederlandse en een buitenlandse overheid krijgen.

Ten slotte stimuleert OCW het internationaliseringsbeleid door een aantal subsidies. Het merendeel van de subsidiegelden gaat naar stichting Nuffic, de Nederlandse organisatie voor internationalisering in het onderwijs.

Transnationaal onderwijs

In het hoger onderwijs kan er sprake zijn van Nederlands onderwijs in het buitenland⁵. In het mbo komt dit niet voor. In het hoger onderwijs kan dit zijn in de vorm van bijvoorbeeld joint degrees of double degrees, of kan een deel van de opleiding in het buitenland verzorgd worden door middel van vrijstellingen, waarna alsnog een Nederlands geaccrediteerd diploma kan worden afgegeven. Ook is er steeds meer onderwijsaanbod in de vorm van afstandsonderwijs, bijvoorbeeld MOOC's. Sinds 2018 is het ook mogelijk voor een ho-instelling om – onder voorwaarden en onbekostigd – een gehele opleiding in het buitenland aan te bieden.

Taalbeleid

Een belangrijk onderdeel van het beleid van het ministerie van OCW is gericht op de opleidingstaal in het mbo en ho. Het (wettelijke) uitgangspunt in beide sectoren is dat het onderwijs in het Nederlands wordt gegeven⁶. Daarnaast worden er in het mbo eisen gesteld over de beheersing van Nederlands, de zogenoemde referentieniveaus. Dit geldt voor alle studenten, dus ook internationale studenten.

In het hoger onderwijs is het aantal Engelstalige opleidingen gestegen. Omdat er zorgen bestaan over de kwaliteit van het Engels, toegankelijkheid voor Nederlandse studenten en het behoud van het Nederlands, heeft de minister van OCW beleid op dit onderwerp geformuleerd. Haar uitgangspunt is dat een instelling een weloverwogen taalkeuze maakt bij iedere opleiding. Aandachtspunten voor taalbeleid zijn de betrokkenheid van medezeggenschap bij taalkeuze, taalbeheersing van docenten, weloverwogen taalbeleid op instellingsniveau, en het op sectorniveau bespreken van de mate van Nederlandstalig versus Engelstalig aanbod. Concreet betekent dit dat de minister verschillende organisaties (NVAO, CDHO en inspectie) inzet om taalaspecten mee te nemen in hun taken. Ook heeft ze de modernisering van het wetsartikel voor taalkeuze in het mbo en ho aangekondigd, en een omkeerregeling in het mbo waarmee internationale studenten het onderdeel Nederlands op een lager niveau kunnen afsluiten, als hier een hoger niveau Engels, en mogelijk ook Duits, tegenover staat.

⁴ Zie voor de uitgebreide voorwaarden de beleidsbeschrijving in de bijlage

⁵ Zie voor een uitgebreide beschrijving de bijlage.

⁶ Uitzondering hierop zijn opleiding die betrekking hebben op een andere taal, die in het kader van een gastcollege door een anderstalige docent worden gegeven, of 'indien de specifieke aard, de inrichting of de kwaliteit van het onderwijs dan wel de herkomst van de studenten daartoe noodzaakt'

Mobiliteitsbeleid

Het huidige regeringsbeleid streeft ernaar dat iedere student in het mbo en ho internationale ervaring en competenties op kan doen, zowel door een opleiding in het buitenland te doen of door in een *international classroom* met diverse achtergronden te zitten. Naast prikkels in het systeem die studenten en instellingen direct of indirect aanzet tot het vergroten van mobiliteit, heeft de minister ook concrete acties geformuleerd. Dit gaat voornamelijk over het wegnemen van belemmeringen voor mobiliteit (bijvoorbeeld aan de Duitse grens en ten aanzien van Europese erkenning van kwalificaties en diploma's) en het stimuleren van mobiliteit (bijvoorbeeld door middel van voorlichting en beurzen). In het mbo is daarbij ook expliciet het streven om uitgaande mobiliteit de komende vijf jaar te laten stijgen van 7 naar 10 procent.

Beleid t.a.v. toegankelijkheid

Het mbo en ho in Nederland zijn in principe toegankelijk voor internationale studenten, mits zij in bezit zijn van een diploma dat is aangemerkt als tenminste gelijkwaardig aan het Nederlandse diploma. Discriminatie op nationaliteit bij toelating en/of selectie is niet toegestaan. Wel mag een instelling ervoor kiezen om beheersing van de Nederlandse taal als toelatingseis te hanteren.

Vanwege de toename van het aantal internationale studenten in het Nederlandse hoger onderwijs, zijn er zorgen ontstaan over de toegankelijkheid van dit onderwijs voor Nederlandse studenten. De minister van OCW heeft aangegeven dat de taal van het onderwijs nooit een drempel mag vormen om te kunnen doorstromen naar het hoger onderwijs. Ook heeft de minister aangegeven mogelijke verdringing te voorkomen. Concreet is aangekondigd te bezien of capaciteitsbeperking ('numerus fixus') van een opleiding alleen kan gelden voor een Engelstalige track, zodat de toegankelijkheid van de Nederlandse track geborgd blijft.

Andere ministeries

- **BZK (woningmarkt):** Het woningmarktbeleid heeft, direct of indirect, invloed op de beschikbaarheid van (betaalbare) huisvesting voor internationale studenten. Tegelijkertijd heeft de instroom van internationale studenten ook invloed op de vraag naar en prijs voor huisvesting (in en rondom studentensteden). Woningmarktbeleid wordt deels door gemeenten en provincies bepaald; veelal zullen gemeenten met ontwikkelaars en huisvesters afspraken maken over de voorraad van studentenwoningen. Het kabinet heeft een Nationale woonagenda 2018-2021 met daarin het voornemen om de woningvoorraad (versneld) te vergroten. Sommige onderwijsinstellingen hebben zelf woonruimte gereserveerd voor internationale studenten. Voor de coördinatie van beleid is een Landelijk Platform Studentenhuisvesting. In het najaar van 2018 wordt daarnaast een actieplan en convenant Studentenhuisvesting verwacht. Onderdeel hiervan is dat niet alleen huisvesters en gemeenten worden opgeroepen vraag en aanbod af te stemmen, maar ook de onderwijsinstellingen, die inzicht moeten geven in hun ambities op bijvoorbeeld het aantal internationale studenten. Ten slotte maken internationale EER- en Zwitserse studenten aanspraak op huurtoeslag, mits ze aan de reguliere voorwaarden voldoen. Niet-EER studenten maken onder voorwaarden aanspraak op huurtoeslag.
- **VWS (zorgtoeslag):** Internationale EER studenten en Zwitserse studenten maken aanspraak op zorgtoeslag mits ze aan de reguliere voorwaarden voldoen. Niet-EER studenten maken onder voorwaarden alleen aanspraak op zorgtoeslag.
- **J&V (migratie):** Internationale studenten buiten de EER hebben een verblijfsvergunning nodig. Hiervoor gelden, naast de algemene voorwaarden voor een verblijfsvergunning, de vereisten dat de student ingeschreven staat bij een geaccrediteerde opleiding, de student voldoende inkomen heeft en elk collegejaar minstens 50% van de studiepunten haalt. Ook is een periode van 12 maanden vooraf mogelijk ter voorbereiding, bijv. voor een taal cursus. Specifiek voor mbo studenten loopt er momenteel een pilot waarin het (uit het hoger onderwijs bekende) moderne migratiebeleid ook van toepassing is op mbo-4 studenten van buiten de EER. Deze pilot wordt uiterlijk in 2020 geëvalueerd.
- **EZK (kenniseconomie):** Buitenlandse werknemers die in Nederland gaan werken, kunnen onder voorwaarden (deskundigheid en schaarste) in aanmerking komen voor de 30%-regeling, waardoor ze voor 30% van hun loon zijn vrijgesteld voor belastingen. Wetenschappelijk onderzoekers bij aangewezen onderzoeksinstituten (alleen wo) kunnen altijd aanspraak maken op deze regeling; gepromoveerde werknemers kunnen (onder voorwaarden) een uitzondering op de voorwaarden krijgen. Deze regeling is niet van toepassing op internationale

studenten, of voor studenten die direct na hun studie in Nederland gaan werken. Wel kan dit bijdragen aan het aantrekken van internationale (top)onderzoekers en docenten op universiteiten, wat invloed heeft op de mate van internationalisering van een instelling en de aantrekkelijkheid ervan voor studenten.

- **BZ (ontwikkelingssamenwerking en diplomatie/handelsmissies):** Binnen internationale economische missies kunnen Nederlandse kennisinstellingen meegaan. Er is een 'International Strategy Board' en een 'Publiek-Private Werkplaats', waarin kennisinstellingen (en de overheid) zich internationaal kunnen profileren. Diplomatieke posten, Netherlands Business Support Offices (NBSO's), Nuffic Netherlands Education Support Offices (NESO's) kunnen kennisinstellingen daarbij helpen.

Daarnaast zijn er beurzen ondergebracht bij BZ, in het kader van ontwikkelingssamenwerking, die gericht zijn op internationale studenten, bijvoorbeeld het 'Middle East and North Africa Scholarship programme' en 'Netherlands Fellowship Programme'.

2.2.2. Europese Unie

Op Europees niveau wordt studentmobiliteit gestimuleerd. Studentmobiliteit gaat ten eerste samen met het principe **van vrij verkeer van personen**: Europese studenten zijn in principe vrij om in andere landen onderwijs te volgen, en overheden of onderwijsinstellingen mogen daarbij niet discrimineren naar land van herkomst (binnen de EU). Belangrijk daarbij is dat dit beleid zich uitstrekt tot de **Europese Economische Ruimte (EER)** in plaats van de EU. De EER bestaat uit alle EU-landen, aangevuld, met IJsland, Noorwegen en Liechtenstein. Als gevolg hiervan moeten Nederlandse onderwijsinstellingen op dezelfde manier omgaan met (potentiële) studenten uit Nederland en uit andere EER-landen, en bijvoorbeeld ook hetzelfde collegegeld vragen. Om die reden worden studenten uit Nederland en de rest van de EER ook op dezelfde wijze bekostigd.

Naast het vrije verkeer van personen, zijn er ook in het verdrag van Bologna afspraken gemaakt over de internationale markt voor onderwijs. Enerzijds is in het Verdrag van Maastricht duidelijk afgesproken dat onderwijs een taak van de lidstaten is, maar aspecten van onderwijsbeleid kunnen wel onderling worden gecoördineerd. In het **Bologna-akkoord** (1999) hebben lidstaten afgesproken om studentmobiliteit te faciliteren. Dat gebeurt onder andere door het uniformeren van de studiestructuur (BaMa-stelsel) en studiepunten (ECTS).

Los van deze afspraken, stimuleert de EU studentmobiliteit met het **Erasmus+-stelsel**. Met deze regeling kunnen studenten (dit gaat om *creditmobiele* studenten) een beurs krijgen om een deel van hun studie in een ander EER-land te volgen. Op nationaal niveau wordt dit stelsel beheerd door het Nationaal Agentschap Erasmus.

Het is Europees beleid om internationalisering in het onderwijs verder te stimuleren. Zo was al in 2011 het streven van de Europese ministers voor (hoger) onderwijs om het aandeel studenten dat een studie of deel van hun studie in het buitenland heeft voltooid, in 2020 te verhogen naar 20 procent. Ook rond het **nieuwe MFK** (Meerjarig Financieel Kader) is de Europese Commissie voornemens om mobiliteit verder te stimuleren. Onderdeel hiervan is een aanpassing van het Erasmus+-programma, om te hernoemen naar 'Erasmus', en om het aantal deelnemers hiervan te verdrievoudigen naar 12 miljoen in de periode 2021-2027 (t.o.v. 4 miljoen in Erasmus+). De Commissie stelt voor om in het volgende MFK hier 30 miljard euro voor uit te trekken; dat is (nominaal) meer dan een verdubbeling van het huidige budget.

Naast bovenstaande regelingen en afspraken, zijn er nog veel specifieke Europese maatregelen, onder andere gericht op het versterken van samenwerking tussen Europese onderwijsinstellingen. Waar relevant, zullen deze verder worden toegelicht in het IBO.

2.3 Financieel beeld en grondslag IBO

In deze paragraaf staat een voorstel voor de budgettaire grondslag voor dit IBO. In de taakopdracht wordt de grondslag als volgt omschreven:

'De grondslag van het IBO bedraagt tenminste de uitgaven de bekostiging aan en voor internationale studenten in het mbo, hbo en wo en de middelen die door OCW (en mogelijk andere departementen) verder beleidsmatig aan internationalisering van onze studentenpopulatie worden uitgeven. Ook worden de uitgaven aan studiefinanciering voor Nederlandse studenten in het buitenland en buitenlandse studenten in Nederland hier bij betrokken. Er wordt gekeken naar de kosten en baten voor de Nederlandse economie en de kosten en baten voor de overheidsfinanciën in brede zin en niet alleen naar de onderwijsbekostiging.'

Ten aanzien van de studiefinanciering en bekostiging hebben we het hier over de ingeschreven studenten (diplomastudent), creditmobiele internationale studenten vallen hierbuiten omdat die niet vanuit de OCW begroting worden bekostigd.

Naast de uitgaven vanuit de Rijksbegroting is er nog een andere belangrijke geldstroom voor het hoger onderwijs, namelijk het collegegeld dat door de studenten wordt betaald aan instellingen. In de vorige paragraaf en in de bijlage is de relatie tussen collegegeld en internationalisering verder toegelicht. Het collegegeld vormt samen met de bekostiging van OCW de totale inkomsten per student voor de instellingen. Het collegegeld wordt niet meegenomen bij de grondslag van dit IBO, omdat dit buiten de OCW begroting valt. Wel zal het collegegeld worden meegenomen worden bij de uitwerking van de onderzoeksvragen en kan het daarmee ook onderdeel zijn van de beleidsvarianten.

Algemeen aandachtspunt is dat het, zeker in ramingen, lastig kan zijn om het precieze budgettaire beslag van internationale studenten te bepalen. Dit is dus met enige onzekerheid omgeven.

OCW

Bekostiging WO, HBO & MBO

Betreft de onderwijsuitgaven per student (via de lumpsum-middelen) vermenigvuldigd met het aantal buitenlandse EER-studenten ($p \times q$ -benadering).

In eerste instantie worden de aantallen buitenlandse EER-studenten gebaseerd op de Referentieraming 2018, zodra beschikbaar zullen deze aantallen deze worden geactualiseerd op basis van de Referentieraming 2019.

Aandachtspunt is de omgang met uitgaande Nederlandse studenten, aangezien deze (voor het onderwijs dat zij in het buitenland ontvangen) niet profiteren van de Nederlandse lumpsum-bekostiging, maar wel profiteren van buitenlandse collectieve middelen. Mogelijkheid is om hiervoor te corrigeren en daarmee de bekostiging te salderen. In de ontwikkeling van beleidsvarianten levert dat complexiteit op, aangezien er apart gestuurd kan op ingaande en op uitgaande studentenstromen. Ook als niet gesaldeerd wordt voor deze stromen (en deze dus niet meelopen in de grondslag), kan het sturen op uitgaande studentenstromen worden meegenomen in de beleidsvarianten van het IBO.

Hoe wilt u omgaan met uitgaande studentenstromen in de bepaling van de grondslag?

Studiefinanciering en reisproduct

Betreft de relevante uitgaven voor studiefinanciering aan EER studenten in het mbo, hbo en wo, andere leningen (collegegeldkrediet) en de uitgaven voor het reisproduct.

Voor de studiefinanciering geldt dat de bedragen indicaties zijn van de omvang van uitgaven aan internationale studiefinanciering (diplomamobilititeit). Het betreft zowel de relevante als niet-relevante uitgaven voor meeneembare studiefinanciering (dit is uitgaande studentenmobilititeit) en

voor inkomende mobiliteit (EU-studenten die een vorm van collegegeldvergoeding krijgen). Het onderscheid naar relevant en niet-relevante uitgaven⁷ is hierbij niet gemaakt.

Aandachtspunt is de inbaarheid van (terug te betalen) studiefinanciering aan inkomende studenten, nadat deze weer zijn vertrokken naar hun thuisland. Alles wat niet geïnd kan worden, leidt tot directe kosten voor de overheid.

Subsidies art. 4, 6, 7 & 8

Betreft alle subsidies op de begroting van OCW die beleidsmatig betrekking hebben op internationalisering van het Hoger Onderwijs en relevant voor dit IBO.

x €1.000	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Nuffic ⁸	10.210	10.571	10.839	10.839	10.839	10.839
Holland scholarship	2.500	2.500	2.500	2.500	2.500	2.500
Fulbright	368	368	368	368	368	368
DIA ⁹	230	230	230	230	230	230
Stichting Cinop	777	800	800	800	800	800
Totaal	14.085	14.469	14.737	14.737	14.737	14.737

Overige departementen

Huurtoeslag en zorgtoeslag

Buitenlandse studenten hebben onder voorwaarden recht op zorg- en huurtoeslag. Deze middelen zijn niet specifiek gericht op internationale studenten, maar komen wel bij deze groep terecht, en kunnen mogelijk wel invloed hebben op de keuze om naar Nederland te komen. Aangezien de Belastingdienst in haar database geen uitsplitsing maakt naar internationale studenten, is het complex om de budgettaire impact hier te ramen.

Ook als deze regelingen niet in de budgettaire grondslag worden meegenomen, kunnen ze wel in de beleidsvarianten worden betrokken; aandachtspunt is dat de verantwoordelijk departementen (BZK en VWS) (vooralsnog) niet zijn vertegenwoordigd in de werkgroep.

Subsidies BZ

Betreft alle subsidies op de begroting van BZ die beleidsmatig betrekking hebben op internationalisering van het onderwijs en dus relevant voor dit IBO. BZ geeft meerdere subsidies die betrekking hebben op internationalisering van onderwijs. Deels is dit bekostiging van Nuffic. Deels zijn dit beurzen die specifiek zijn gericht op ontwikkelingslanden, zoals het MSP (MENA Scholarship Programme) en het OKP (Orange Knowledge Programme). Uitgangspunt hier zou moeten zijn dat middelen die gericht zijn op het bevorderen van internationale studentenstromen (naar Nederland), meetellen voor de grondslag, maar dat andere middelen – die gericht zijn op het versterken van het onderwijs in de landen zelf - hierbuiten vallen.

Hoe wilt u omgaan met de regelingen van departementen die niet in de werkgroep vertegenwoordigd zijn (VWS, BZK, BZ)?

Bent u akkoord met de voorgestelde opbouw van de financiële grondslag?

⁷ Relevant betekent: relevant voor het EMU-saldo en daarmee relevant voor het uitgavenplafond. De relevante uitgaven worden hoofdzakelijk gevormd door studiefinanciering die meteen als gift wordt toegekend en uitgekeerde prestatiebeurs die wordt omgezet in een gift (na behalen diploma binnen tien jaar). Onder de niet-relevante uitgaven vallen vooral de prestatiebeurs (zolang die nog niet is omgezet in een gift) en de rentedragende leningen. Deze uitgaven zijn niet-relevant voor het uitgavenplafond, maar worden wel meegerekend in de EMU-schuld.

⁸ Betreft de subsidie aan Nuffic vanuit OCW min de bijdrage voor de wettelijke taken (diplomawaardering, verdragen waar Nederland niet eenzijdig uit kan stappen).

⁹ Subsidie minus PO en VO middelen.

Bedragen x €1000.000

OCW	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Bekostiging WO	167,2	170,8	176,9	182,1	187,3	192,4
Bekostiging HBO	257,0	292,9	288,9	304,8	320,7	336,7
Bekostiging MBO	3,7	pm ¹⁰	Pm	pm	pm	pm
Stufi + reisproduct	86,7	pm	Pm	pm	pm	pm
Subsidies art 6,7 & 8	14,1	14,47	14,74	14,74	14,74	14,74
Totaal OCW	528.7					
BZK	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Huurtoeslag	PM					
VWS	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Zorgtoeslag	PM					
BZ	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Subsidies BZ	PM	pm	Pm	pm	pm	pm
Totaal	2017	2018	2019	2020	2021	2022

¹⁰ Aparte ramingen van het aantal EER-studenten in het mbo zijn niet gemaakt.

3 – Plan van aanpak

3.1 Afbakening

Voor de afbakening van het IBO zijn in ieder geval de volgende inhoudelijke afbakeningen relevant.

Opleidingsniveau

Conform de taakopdracht van het IBO beslaat de grondslag van het IBO ten minste de bekostiging van internationale studenten aan mbo, hbo en wo. Daarmee dienen al deze opleidingsniveau's binnen de afbakening van het IBO te vallen.

In- en uitgaande studentenstromen

Conform de taakopdracht gaat het IBO over zowel inkomende- als uitgaande mobiliteit.

Creditmobiele studenten en/of diplomamobiele studenten

Internationale studenten worden beleidsmatig en statistisch vaak gedefinieerd als diplomamobiele studenten, oftewel studenten die hun volledige opleiding (bachelor of master) in Nederland doen. Daarnaast zijn er echter ook creditmobiele studenten, die bijvoorbeeld een semester of jaar in Nederland studeren (en vice versa). Hoewel deze groep vaak anders bekostigd wordt dan diplomamobiele studenten, dragen zij ook bij aan internationalisering, en is deze groep (inkomende) creditmobiele studenten ook onderdeel van het Nederlandse onderwijsstelsel. Daarom worden zij ook meegenomen in dit IBO.

Studentenstromen versus internationalisering in den brede

Het IBO gaat over 'internationalisering van het onderwijs'. Conform de definitie in hoofdstuk 2.1 wordt deze definitie breed gezien. Dit betreft niet alleen de fysieke (inkomende en uitgaande) studentenstromen, maar ook de overdracht van internationale kennis en vaardigheden, en de activiteiten die overheden en onderwijsinstellingen ontplooiën om internationalisering na te streven. Dit gaat bijvoorbeeld om het nastreven van een 'international classroom', en ondersteunende activiteiten variërend van ondersteuning aan docenten tot aan werving van potentiële internationale studenten en het voorlichten van inkomende en uitgaande studenten. Het IBO beschouwt internationalisering dus in brede zin.

Transnationaal onderwijs

Internationalisering van het onderwijs kan, naast de mobiliteit van studenten, ook betrekking hebben op het onderwijs zelf dat landsgrenzen over gaat. Voor opleidingen in het buitenland bestaat geen aanspraak op bekostiging; het zou daarmee buiten de grondslag van dit IBO kunnen vallen. Anderzijds is dit een opkomende ontwikkeling waar steeds meer aandacht voor is. Daarom zal het IBO aandacht hebben voor transnationaal onderwijs, wanneer dit een belangrijk aspect blijkt te zijn in de analysefase.

Internationalisering van onderzoek

Ook wetenschappelijk onderzoek heeft een sterk internationaal karakter, dat niet volledig los staat van internationalisering van het onderwijs. Als universiteiten bijvoorbeeld internationale onderzoekers en docenten aantrekken, zullen die vaker in het Engels doceren. Ook heeft het aantrekken van internationale toponderzoekers een effect op de aantrekkelijkheid en positionering van het onderwijs. De taakopdracht van het IBO gaat hier niet op in, en verwijst ook niet naar internationale promovendi. Het IBO kan, gegeven de samenhang tussen onderwijs en onderzoek binnen instellingen, niet voorbij gaan aan onderzoek, maar is met nadruk gefocust op internationalisering van onderwijs. Daarom zal het IBO ingaan op internationalisering van onderzoek, wanneer dit direct raakt aan internationalisering van het onderwijs, bijvoorbeeld als er een financiële relatie is, of wanneer instellingen hun onderzoeksactiviteiten koppelen aan hun internationaliseringsbeleid.

Niveaus van beleid

Internationaliseringsbeleid wordt door verschillende actoren vormgegeven. Ten eerste stelt de Rijksoverheid wettelijke kaders en biedt het Rijk bekostiging aan instellingen. Maar ook gemeenten (en evt. provincies), de EU, onderwijsinstellingen en derde partijen hebben invloed op internationalisering van onderwijs. Dit IBO zal in principe kijken naar al deze niveaus van beleid. Dat gaat dus om het Rijksbeleid, zowel van OCW als van andere ministeries, maar ook van andere bestuurslagen en onderwijsinstellingen. Het Rijk heeft niet direct invloed op het beleid van bijvoorbeeld een gemeente of een hbo-instelling, maar de Rijksoverheid maakt in de praktijk vaak afspraken met zulke partijen om bepaalde maatschappelijke doelen te behalen, of kan via de bekostigingssystematiek invloed hebben op de verdeling van middelen. Het EU-beleid is niet eenduidig te beïnvloeden voor Nederland, maar is voor dit IBO wel erg relevant. Het IBO zal daarom primair het EU-beleid als gegeven nemen, in ieder geval op de korte termijn, maar waar het zinvol is dat Nederland poogt om EU-beleid anders vorm te geven, kan het IBO daar op ingaan.

Lopende advies –en onderzoekstrajecten

Zie ook hoofdstuk 5. Er lopen een aantal relevant onderzoeken die ten tijde van het IBO al dan niet zijn afgerond. Het is wenselijk scherp te krijgen wat de specifieke onderzoeksvragen zijn, om al dan niet ervoor te kiezen de overlap buiten de scope van het IBO te plaatsen.

Bent u akkoord met de voorgestelde afbakening van het onderwerp?

3.2 – Onderzoeksaanpak

Het IBO zal gebruik maken van een combinatie van *desk research*, gesprekken met experts en betrokkenen en aanvullend onderzoek. Hieronder wordt, per vraag uit de taakopdracht van het IBO, kort geschetst hoe deze vraag beantwoord zal worden.

1. Hoe ziet de in- en uitgaande internationale studentenpopulatie in het MBO, HBO en WO eruit?
 - Dit zal grotendeels beantwoord worden door middel van desk research. Hiervoor kan gebruik worden gemaakt van gegevens van onder andere Nuffic (zij combineren data van DUO, IND, CBS, etc.). Daarbij gaat het om data over de hoeveelheid in- en uitgaande studenten, nationaliteit/land van afkomst, land van bestemming, opleiding (sector, mbo/ba/master), verschil tussen instellingen en/of regio's, credit- en diplomamobiliteit. Ook zal hier gekeken worden naar de ontwikkeling van internationalisering door de tijd heen.
 - Hier zal ook gekeken worden naar de relatieve omvang van internationalisering in Nederland vergeleken met andere Europese of OESO-landen. Hiervoor zal gebruik gemaakt worden van data van internationale organisaties als de Europese Commissie (Erasmus+) en OESO.
 - Waar nodig wordt dit desk research aangevuld met gesprekken met experts om de data beter te duiden.
2. Hoe ziet het overheidsbeleid rondom internationalisering er nu uit? Welke prikkels hebben onderwijsinstellingen om buitenlandse studenten aan te trekken?
 - Het overzicht van bestaand overheidsbeleid zal vooral bestaan uit desk research, gebaseerd op de beleidsbeschrijving uit deze Startnotitie. Waar nodig, wordt dit aangevuld met gesprekken met experts bij bijv. OCW of uitvoeringsorganisaties.
 - De analyse van prikkels voor instellingen zal bestaan uit desk research, startend vanuit de beleidsbeschrijving, aangevuld met gesprekken met experts en onderwijsinstellingen zelf.
3. Hoe richten onderwijsinstellingen hun beleid rondom internationalisering in?
 - Het overzicht van bestaand beleid op instellingsniveau zal deels bestaan uit desk research (jaarverslagen, overzichtsrapporten, etc.). Dit wordt aangevuld en verrijkt door middel van gesprekken met instellingen.
4. Welke kansen en risico's bieden internationalisering?
 - Deze vraag biedt het theoretisch kader voor de analyse van de kosten en baten van internationalisering. Bij vraag 5 wordt vervolgens geïnventariseerd in hoeverre deze kosten en baten in Nederland aanwezig zijn.
 - Om een zo compleet mogelijk beeld te krijgen, zal dit overzicht kijken naar literatuur uit verschillende achtergronden, dus zowel economische als bijvoorbeeld onderwijskundige literatuur. Hierbij wordt (waar mogelijk recente en peer-reviewed) academische literatuur betrokken, als ook onderzoek van (Nederlandse) adviesraden en internationale instituties als de OESO.
5. In welke mate worden die kansen en risico's gerealiseerd in het MBO, HBO en WO?
 - Hier wordt geanalyseerd in hoeverre de verschillende kosten en baten (of kansen en risico's), zoals genoemd bij vraag 4, in Nederland optreden. NB. Een uitputtende onderzoeksbeschrijving is hier (nog) niet mogelijk, omdat er nog geen totaaloverzicht is met verschillende kosten en baten.
 - Wat betreft de economische kosten en baten wordt het CPB gevraagd naar aanvullend onderzoek voor het IBO. Hierbij zal het CPB zowel zijn onderzoek uit 2012 actualiseren, als meer specifieke analyses doen naar de kosten en baten van internationale studenten voor Nederland. Daardoor wordt het mogelijk om de kosten en baten meer op detailniveau, en gebaseerd op microdata, in kaart te brengen. Zie bijlage PM voor een offerte van dit onderzoek.
 - Wat betreft de budgettaire kosten en baten wordt gebruikgemaakt van het CPB. Voor de uitgavenkant wordt dit aangevuld met een eigen, meer gedetailleerd, overzicht van de verschillende middelen en regelingen.
 - Wat betreft de overige, bijvoorbeeld onderwijskundige, kosten en baten wordt dit gebaseerd op bestaande literatuur. Hierbij wordt (waar mogelijk recente en peer-reviewed) academische

literatuur betrokken, als ook onderzoek van (Nederlandse) adviesraden en internationale instituties als de OESO.

- Dit onderzoek zal worden aangevuld met gesprekken met experts en stakeholders.
 - Ook is hier aandacht voor overige effecten van internationalisering, zoals het effect op de (stedelijke) woningmarkt. Dit zal minder gebaseerd zijn op basis van academische literatuur en meer op basis van publiek beschikbare cijfers en gesprekken met stakeholders.
 - Bovenstaande analyse zal een overzicht bieden van de verschillende kosten en baten van internationalisering. Daaruit kan geconcludeerd worden welke positieve en negatieve effecten internationalisering op dit moment heeft, en van welke factoren dat vanaf hangt.
 - Internationalisering is echter geen statisch gegeven. Door de tijd heen zijn de internationale studentenstromen naar Nederland toegenomen, maar ook bijvoorbeeld de achtergrond van studenten is veranderd. In de toekomst zal de aard en omvang van internationalisering vermoedelijk weer veranderen. Daarom zal deze sectie afsluiten met een onzekerheids- of scenario-analyse. Op basis van enkele - nadrukkelijk illustratieve - scenario's wordt bekeken waar kansen en risico's zitten, bijvoorbeeld: wat als de studentenstroom in het huidige tempo blijft doorgroeien? Wat als de verhouding tussen EER- en niet-EER-studenten drastisch verandert, of als de stay rate veel hoger/lager uitvalt dan momenteel? Dit zal niet een exacte, modelmatige analyse zijn, maar neemt de vorm aan van een 'onderbouwde beschouwing'. Hieruit volgt, naast het bovengenoemde beeld van de aanwezige kosten en baten op dit moment, een meer dynamisch beeld van de kansen en risico's waar Nederland zich op kan voorbereiden.
6. Wat is er nodig om de positieve effecten van internationalisering te vergroten en de negatieve effecten te beperken? Waar schiet huidig beleid tekort en hoe kan het rijksbeleid het netto effect verbeteren?
- Op basis van de bevindingen bij deelvragen 4 & 5, wordt hier in kaart gebracht welke beleidsopties beschikbaar zijn om positieve effecten te vergroten en negatieve effecten te beperken. Hierbij wordt rekening gehouden met mogelijke interactie tussen de verschillende opties. Basis hiervan zal zowel de probleemanalyse zijn, aangevuld met input vanuit de werkgroep en experts en belanghebbenden.
 - Per instrument of variant wordt kritisch gekeken wat positieve en negatieve effecten zijn, budgettaire kosten, ongewenste bijeffecten, risico's, etc.
 - Het gaat hier nadrukkelijk om zowel het uitbreiden of aanpassen van bestaand beleid, het in gang zetten van nieuw beleid en/of het stopzetten van bestaand beleid.
 - Indien er veel gevoeligheden, tegengestelde belangen zijn over nut en noodzaak van bepaalde maatregelen is te overwegen zijn om met verschillende partijen een expertsessie te houden om te inventariseren waar er wel consensus is en waar partijen tegenover elkaar staan.
 - De beleidsopties zullen uitmonden in enkele varianten, die voor verschillende politieke constellaties bruikbaar zijn. Conform de taakopdracht bevat het IBO (minstens) -20% variant.

Bent u akkoord met de voorgestelde onderzoeksaanpak?

Geeft u goedkeuring aan het verzoek richting CPB voor aanvullend onderzoek, cf. de bijgevoegde offerte? (zie bijlage 5)

Gesprekspartners/werkbezoeken

Een aantal partijen zijn geïdentificeerd als belangrijke gesprekspartner voor het onderzoek. Deze partijen kunnen belangrijke input en inzichten geven voor het opstellen van de analyse en het uitwerken van verschillende beleidsopties. De partijen die in de tabel zijn genoemd zullen in ieder geval benaderd worden voor een (formeel) gesprek. (Overige) gesprekspartners kunnen desgewenst gedurende het onderzoek (nogmaals) benaderd worden voor aanvullende informatie, bijvoorbeeld als er een nieuwe fase van het onderzoek start of door nieuwe inzichten.

Organisatie	Wat willen we ophalen	wie
Koepels <i>VSNU/VH/MBO-raad</i>	Input voor deelvragen 3 en 4. Per onderwijssector een overall beeld van: <ul style="list-style-type: none"> - De omvang van internationalisering (aantallen studenten, opleidingen, instellingen) - Wat zijn de sectorspecifieke kansen/ambities? - Wat zijn de sectorspecifieke risico's/knelpunten? - Welk (inter)nationaal beleid wordt gezien als ondersteunend of juist als belemmerend? In een later stadium ook als input voor deelvraag 6.	VZ, secr
Nuffic	Input voor deelvragen 1, 2 en 4 <ul style="list-style-type: none"> - data over studentenstromen - Wat zijn de sectorspecifieke kansen/ambities? - Wat zijn de sectorspecifieke risico's/knelpunten? 	Vz, secr
Studentenorg (eventueel gezamenlijk) <i>ISO, LSVb, JOB, event. ook organisaties voor internationale studenten.</i>	Input voor deelvragen 3 en 4 <ul style="list-style-type: none"> - Hoe ervaren Nederlandse en buitenlandse studenten internationalisering? - Wat zijn de positieve/negatieve effecten in de praktijk - Sluit deze aan bij de geformuleerde doelen/ambities van de instellingen? - Wat zijn de sectorspecifieke kansen/risico's 	Vz, secr
Individuele instellingen <i>(WO, HBO, MBO, zoals Maastricht University, NHL Stenden, ROC's die veel (of juist weinig) met internationalisering bezig zijn)</i>	Input voor deelvragen 3 en 4 (casestudy van een instelling waar internationalisering in (zeer) grote mate aanwezig is) Wat is het beleid van de instelling ten aanzien van: <ul style="list-style-type: none"> - Wat zijn de sectorspecifieke kansen/ambities? - Wat zijn de sectorspecifieke risico's/knelpunten? - Welk beleid voert de instelling om kansen te realiseren? - Wat wordt er gedaan om deze risico's te mitigeren? Doelstelling is om meerdere instellingen per sector te bezoeken, of gesprekken in te plannen in Den Haag. Dit om een zo compleet en gevarieerd mogelijk beeld te krijgen van internationalisering per instelling. In een later stadium ook als input voor deelvraag 6.	Vz, secr en werkgroep Werkbezoek
Universiteit Leiden	Aftrap van het IBO, bedoeld om een algemeen beeld te geven van het speelveld.	Vz, secr en werkgroep Werkbezoek
Europese Commissie	Input voor deelvragen 1, 2 en 4 <ul style="list-style-type: none"> - Vergelijking van internationalisering in NL vs andere Europese Landen, zowel qua aantallen als qua beleid. 	Vz, secr
OECD	Input voor deelvragen 1, 2 en 4 <ul style="list-style-type: none"> - Vergelijking van internationalisering in NL vs andere Europese Landen, zowel qua aantallen als qua beleid. 	Vz, secr
(Advies)organisaties <i>Zoals KNAW, OR, SER, AWTI, SCP, CPB, SBB</i>	Input voor deelvragen 4, 5 en 6. Mogelijk uitnodigen van deze organisaties bij werkgroepbijeenkomsten als extern panel / advies. NB SCP en CPB zijn deel van de werkgroep en zullen dus sowieso regelmatig geconsulteerd worden.	Secr, werkgroep

Academische experts	In een bijeenkomst (mogelijk georganiseerd door CHEPS) verschillende academische experts bij elkaar zetten om in één middag een specifieke vraag te behandelen. Nog gezien wordt welke vraag hiervoor het meest geschikt / wenselijk is.	Secr, vz,
Buitenlandse gesprekspartners	Nog gezien wordt of het toegevoegde waarde heeft om ook gesprekken te organiseren met internationale partijen, zoals Neth-er, ambtenaren van ministeries in het buitenland of medewerkers of bestuurders van instellingen in het buitenland.	Secr, vz

Bent u akkoord met de lijst van te spreken personen en organisaties?

3.3 Interactie met lopende advies- en onderzoekstrajecten

Onderstaande tabel bevat een overzicht van lopende advies- en onderzoekstrajecten die overlap vertonen of raakvlak hebben met de opdracht van dit IBO.

Het IBO kan de onderzoeksresultaten en adviezen van de Ivho, AWTI en OECD betrekken bij analyses, gezien de opleverdata in het najaar van 2018. Daarnaast zal met de commissie die zich buigt over de herziening bekostiging gesproken worden over mogelijke overlap tussen beide opdrachten, zodat het IBO en de commissie herziening bekostiging complementair en niet overlappend zijn. Hetzelfde geldt voor het onderzoek van de Inspectie van het Onderwijs en SCP over de toegankelijkheid van het hoger onderwijs. De onderzoeken die vanuit het NRO gefinancierd worden, kunnen niet worden betrokken bij dit IBO, aangezien de onderzoeksvoorstellen pas in het voorjaar van 2019 toegekend worden. Ten slotte wordt, zoals in de aanpak beschreven, het CPB gevraagd om onderzoek uit te voeren naar de economische effecten van internationalisering.

Onderwerp	Wie	Oplevering	Raakvlak
Taal HO	Inspectie vh Onderwijs	Najaar 2018	Direct raakvlak
Stelsel HO	AWTI	Najaar 2018	Onbekend, internationalisering wordt wel benoemd
Vergelijking HO stelsel 4 landen	OECD	Eind 2018 oplevering landenvergelijking (concept in najaar).	Indirect, gaat over algemene landenanalyse
Economische effecten van internationalisering	CPB	Voorjaar 2019	Direct raakvlak (IBO opdrachtgever)
Engelstaligheid vs. toegankelijkheid HO	SCP	Voorjaar 2019	Direct raakvlak
Bekostiging HO	Commissie Bekostiging	Voorjaar 2019	Één van de vier onderzoeksvragen heeft betrekking op internationalisering
Financiële impact van internationale studenten in het HO	Inspectie vh Onderwijs	Voorjaar 2019	Direct raakvlak
Internationalisering vs. Toegankelijkheid HO	Inspectie vh Onderwijs	Voorjaar 2019	Direct raakvlak
Effecten internationalisering op kwaliteit onderwijs MBO-HO	NRO	Voorjaar 2019 toekenning middelen	Direct raakvlak

4 – Concept-inhoudsopgave eindrapport

1. Samenvatting
2. Inleiding
 - 2.1 Centrale vraag
 - 2.2 Onderzoeksaanpak
 - 2.3 Afbakening
 - 2.4 Leeswijzer
3. Kosten en baten van internationalisering van onderwijs
 - 3.1 Economische effecten
 - 3.2 Effect op onderwijs en onderwijsstelsel
 - 3.3 Overige effecten
 - 3.4 Onzekerheidsanalyse
4. Beleidsanalyse
 - 4.1 Beleidsdoelstellingen en afruilen
 - 4.2 Sterke kanten beleid
 - 4.3 Aandachtspunten
5. Beleidsvarianten
6. Conclusie
- Bijlagen
 - I Taakopdracht
 - II Samenstelling werkgroep
 - III Overzicht gesprekspartners
 - IV Literatuurlijst

5 – Voorstel planning IBO

Uitgangspunten

De planning kent de volgende uitgangspunten:

1. De planning uit de startnotitie wordt vastgesteld in het eerste werkgroepoverleg en vormt de basiskaders.
2. Vertraging van een proces dient binnen de planning te worden opgelost.
3. Bij vertraging die niet kan worden opgelost binnen de planning, zal de voorzitter een besluit nemen over prioriteiten of eventuele escalatie naar de ACH.
4. Vergaderfrequentie van de werkgroep is één keer maandelijks. Stukken zullen steeds één week voorafgaand aan de werkgroep worden verstuurd.

Fasering

In de taakopdracht wordt de werkgroep verzocht om haar werkzaamheden uiterlijk op 30 april 2019 af te ronden. Na de afronding van het eindrapport en aanbidding bij de ACH, volgt de aanbidding aan de ministers van OCW en Financiën, het opstellen van de kabinetsreactie, agendering in de MR en tot slot verzending van het IBO rapport en de kabinetsreactie naar de TK. Deze laatste stappen vallen buiten de planning van het IBO secretariaat.

Activiteit	Sep	Okt	Nov	Dec	Jan	Feb	Mrt	Apr
Wergroepoverleggen								
Vorbereidende fase								
Vorbereidingen secretariaat; opstellen startnotitie								
Eerste werkgroepoverleg en vaststellen startnotitie								
Onderzoek CPB uitzetten								
Analysefase								
Beleidsanalyse uitvoeren								
Kosten en batenanalyse uitvoeren								
Interviews, expertmeetings, werkbezoeken								
Oplevering concept analyse								
Onderzoek door CPB								
Oplevering eindrapport CPB								
Beleidsvarianten fase								
Gesprekken tbv ideevorming beleidsvarianten								
Opstellen beleidsvarianten								
Oplevering concept beleidsvarianten								
Schrijffase								
Schrijffase eindrapport								
Eindfase								
Opleveren concept eindrapport								
Opleveren eindrapport								
Aanbidding eindrapport en bespreking ACH								

Bent u akkoord met voorgesteld proces en werkwijze?

Bijlage 1 - Deelnemerslijst IBO Internationalisering

Voorzitter	Tom de Bruijn		
Secretariaat			
Fin	5.1/2.e [redacted] (AFEP)	5.1/2.e [redacted] @minfin.nl	06 5.1/2.e [redacted]
Fin plv	5.1/2.e [redacted] (IRF)	5.1/2.e [redacted] @minfin.nl	06 5.1/2.e [redacted]
OCW	5.1/2.e [redacted] (HOenS)	5.1/2.e [redacted] @minocw.nl	06 5.1/2.e [redacted]
OCW plv	5.1/2.e [redacted] (FEZ)	5.1/2.e [redacted] @minocw.nl	06 5.1/2.e [redacted]
Werkgroepleden			
Fin	5.1/2.e [redacted]	5.1/2.e [redacted] @minfin.nl	06 5.1/2.e [redacted]
Fin plv	5.1/2.e [redacted]	5.1/2.e [redacted] @minfin.nl	06 5.1/2.e [redacted]
AZ	5.1/2.e [redacted]	5.1/2.e [redacted] @minaz.nl	06 5.1/2.e [redacted]
AZ plv	(plv tot 1/12) 5.1/2.e [redacted]	5.1/2.e [redacted] @minaz.nl	06 5.1/2.e [redacted]
AZ plv	(plv vanaf 1/12) 5.1/2.e [redacted]	5.1/2.e [redacted] @minaz.nl	06 5.1/2.e [redacted]
EZK	5.1/2.e [redacted]	5.1/2.e [redacted] @minez.nl	06 5.1/2.e [redacted]
EZK plv	5.1/2.e [redacted]	5.1/2.e [redacted] @minez.nl	070 5.1/2.e [redacted] 2 06 5.1/2.e [redacted]
SZW	5.1/2.e [redacted]	5.1/2.e [redacted] @minszw.nl	06 5.1/2.e [redacted]
SZW plv		5.1/2.e [redacted] @minszw.nl	070 5.1/2.e [redacted]
OCW		5.1/2.e [redacted] @minocw.nl	06 5.1/2.e [redacted]
OCW plv		5.1/2.e [redacted] @minocw.nl	06 5.1/2.e [redacted]
SCP		5.1/2.e [redacted] @scp.nl	06- 5.1/2.e [redacted]
SCP plv		5.1/2.e [redacted] @scp.nl	06- 5.1/2.e [redacted]
CPB		5.1/2.e [redacted] @cpb.nl	06 5.1/2.e [redacted]
CPB plv		5.1/2.e [redacted] @cpb.nl,	06 5.1/2.e [redacted]

Bijlage 2 – Taakopdracht

Taakopdracht IBO Internationalisering van het onderwijs

Inleiding

In 2016 studeren er 81.391 buitenlandse studenten in het Nederlandse hoger onderwijs (HBO en WO). Dat is ruim twee keer zo veel als in 2006. Van het totale aantal studenten in het hoger onderwijs komt nu 11,4% uit het buitenland. Deze cijfers maken duidelijk dat er een trend van internationalisering plaatsvindt in het hoger onderwijs. Ook in het mbo is de afgelopen jaren meer aandacht voor internationalisering.

In het regeerakkoord is over internationale studenten het volgende opgenomen: «Er komt een internationaliseringsaanpak die het voor zoveel mogelijk studenten mogelijk maakt een studie te volgen in het buitenland. We versterken de aantrekkelijkheid van het Nederlands onderwijs voor buitenlandse studenten, met behoud van de toegankelijkheid.» Hiervoor heeft het kabinet in juni 2018 haar internationaliseringsvisie naar de TK gestuurd. Een deel van de vragen die hieronder in deze taakopdracht staan, zijn in meer of minder mate al in deze brief aan de orde gekomen.

Verder zijn er nog onderzoeken van de SER (Make it in the Netherlands) en de KNAW (verengelsing) die gebruikt zullen worden. Voor de visiebrief zijn er daarnaast nog onderzoeken uitgezet via de Onderwijsraad (naar de invloed van internationalisering op de kwaliteit van het onderwijs), het SCP (naar de toegankelijkheid van het onderwijs) en onderwijskundig onderzoek naar internationalisering via het NRO.

De snelle verandering van de studentenpopulatie roept een aantal belangrijke vragen op waar in het maatschappelijke debat veel aandacht aan wordt besteed. Welke prikkels hebben universiteiten om internationale studenten aan te trekken? Wat voor gevolgen heeft de internationalisering voor het onderwijsaanbod en de kwaliteit van het onderwijs? Wat zijn de effecten van het groeiende aanbod van Engelstalige opleidingen? Hebben de instellingen en de studentensteden voldoende capaciteit voor de hoge instroom van (buitenlandse) studenten? Leidt de internationalisering tot verdringing van Nederlandse studenten? Verschilt dit alles per instelling (bijvoorbeeld tussen grensregio's en steden als Utrecht en Amsterdam)? In welke mate profiteren we van het investeren in het opleiden van buitenlandse studenten? Wat zijn de belangen van andere belanghebbenden, zoals het bedrijfsleven? Hoe verhoudt de internationalisering zich tot de situatie op de arbeidsmarkt? Trekken we bijvoorbeeld studenten aan op vakgebieden waar tekorten op de arbeidsmarkt zijn? Zou (verdere) internationalisering een uitkomst bieden in het MBO op vakgebieden waar tekorten zijn?

Probleemstelling

Internationalisering leidt potentieel tot een betere match tussen studenten en opleidingen, en mogelijk ook op de arbeidsmarkt nadat studenten zijn afgestudeerd. Ook kan internationale concurrentie tussen onderwijsinstellingen leiden tot een betere onderwijskwaliteit, meer specialisme en een grotere variëteit in het aanbod van opleidingen. Indirect kan het bovendien leiden tot kennisoverdracht, het ontwikkelen van internationale vaardigheden en het versterken van handelsrelaties. Daarnaast heeft het CPB in 2012 berekend dat internationalisering van het hoger onderwijs een positief effect heeft op de Nederlandse economie vanwege de afdracht van belastingen en premies wanneer internationale studenten in Nederland blijven wonen en werken na afloop van hun studie. Het huidige kabinet kondigt in het Regeerakkoord dan ook aan dat de aantrekkelijkheid van het Nederlandse onderwijs voor buitenlandse studenten moet worden vergroot.

Hier staat tegenover dat het belastinggeld kost om studenten uit de EER op te leiden. Daarnaast is het de vraag wat het met de kwaliteit van onderwijs doet als veel van de lessen in het Engels worden gegeven, terwijl niet alle docenten en studenten die taal even goed spreken. Gezien de snelle ontwikkeling van internationalisering is het belangrijk om te onderzoeken in welke mate deze mogelijke positieve en negatieve effecten optreden en op welke manier overheidsbeleid kan bijdragen aan een zo positief mogelijk netto effect.

Opdracht aan de werkgroep

De opdracht aan de werkgroep is om te onderzoeken welke kansen en risico's er zitten aan de internationalisering van de studentenpopulatie, welke positieve en negatieve effecten er werkelijk optreden en welke beleidsinterventies geschikt zijn om de positieve effecten te vergroten en de negatieve effecten te beperken.

De grondslag van het IBO bedraagt tenminste de uitgaven aan de bekostiging voor internationale studenten in het MBO, HBO en WO en de middelen die door OCW (en mogelijk andere departementen) verder beleidsmatig aan internationalisering van onze studentenpopulatie worden uitgeven. Ook worden de uitgaven aan studiefinanciering voor Nederlandse studenten in het buitenland en buitenlandse studenten in Nederland hier bij betrokken. Er wordt gekeken naar de kosten en baten voor de Nederlandse economie en de kosten en baten voor de overheidsfinanciën in brede zin en niet alleen naar de onderwijsbekostiging.

Concrete vragen aan de werkgroep:

- 1) Hoe ziet de in- en uitgaande internationale studentenpopulatie in het MBO, HBO en WO eruit?
 - a. Hoe groot zijn de studentenstromen?
 - b. Uit welke landen komen de studenten? Naar welke landen gaan de studenten?
 - c. Welke studies doen de studenten?
 - d. Waar (geografisch en qua arbeidsmarktsector) komen de studenten na hun studie terecht?
- 2) Hoe ziet het overheidsbeleid rondom internationalisering er nu uit? Welke prikkels hebben onderwijsinstellingen om buitenlandse studenten aan te trekken?
- 3) Hoe richten onderwijsinstellingen hun beleid rondom internationalisering in?
 - a. Hoeveel opleidingen in Nederland richten zich op internationale studenten? Hoeveel opleidingen worden in het Engels aangeboden en hoeveel in het Nederlands?
- 4) Welke kansen en risico's bieden internationalisering?
- 5) In welke mate worden die kansen en risico's gerealiseerd in het MBO, HBO en WO?
- 6) Wat is er nodig om de positieve effecten van internationalisering te vergroten en de negatieve effecten te beperken? Waar schiet huidig beleid tekort en hoe kan het rijksbeleid het netto effect verbeteren?

De beleidsvarianten bevatten – conform IBO spelregels – minimaal één besparingsvariant, waarin beleidsopties staan die gekozen kunnen worden indien er significant minder middelen (-20%) beschikbaar zijn. Daarbij wordt niet alleen gekeken naar de onderwijsuitgaven. Bij de beleidsvarianten is er ook ruimte om naar niet-financiële maatregelen te kijken.

Organisatie van het onderzoek

Samenstelling

Leden van de werkgroep zijn OCW, EZK, FIN, SZW, AZ, SCP en CPB. De werkgroep kan aanvullend externe deskundigen bij het onderzoek betrekken. De werkgroep staat onder leiding van een onafhankelijke voorzitter, die wordt ondersteund door een secretaris vanuit OCW en een co-secretaris vanuit FIN.

Overig

De werkgroep start in oktober 2018 en rondt het eindrapport uiterlijk op 30 april 2019 af. De omvang van het rapport is niet groter dan 30 bladzijden plus een samenvatting van maximaal 5 bladzijden.

Bijlage 3 – Procedurele richtlijnen IBO

Onderwerpselectie

Het ministerie van Financiën bereidt de onderwerpselectie voor. In november vergadert de Ambtelijke Commissie Heroverweging over de onderwerpselectie. De taakopdrachten worden jaarlijks verspreid onder de Ambtelijke Commissie Heroverweging -leden. De minister van Financiën doet een voorstel tot de instelling van interdepartementale beleidsonderzoeken aan de Ministerraad (in principe als onderdeel van het besluitvormingsmemorandum dat in het voorjaar in de MR wordt vastgesteld). De Ministerraad beslist over de voordracht en stelt een datum vast waarop de onderzoeken moeten zijn voltooid. De Kamer wordt geïnformeerd over de geselecteerde onderwerpen en taakopdrachten in de bijlage van de Miljoenennota.¹¹

Samenstelling van de werkgroepen

De Ministerraad bepaalt bij de instelling van de onderzoeken in beginsel welke departementen en eventuele overige instellingen in ieder geval in iedere werkgroep vertegenwoordigd zullen zijn. De voorzitters van de werkgroepen worden aangezocht en benoemd door de Ambtelijke Commissie Heroverweging. Het secretariaat van iedere werkgroep wordt verzorgd door een secretaris van het Ministerie van Financiën en een secretaris van het meest betrokken departement. De voorzitters en secretarissen van de werkgroepen zijn in het bijzonder verantwoordelijk voor de uitvoering van de algemene taakopdracht en voor de naleving van de procedurele richtlijnen.

Op voorstel van voorzitter en secretarissen van een werkgroep dan wel eigener beweging kan de Ambtelijke Commissie Heroverweging één of meer deskundigen aan de werkgroep toevoegen. Op dezelfde wijze kan de Commissie bepalen dat ook anderszins externe deskundigen of instituten bij de werkzaamheden worden betrokken.

Kostenverdeling betrokken departement(en) en departement van Financiën

De kosten van externe deskundigen of instituten worden gedragen door het beleidsmatig direct betrokken departement en het departement van Financiën tezamen, met dien verstande dat het departement van Financiën uitsluitend bijdraagt indien de externe advisering uitsluitend plaatsvindt met het oog op het onderhavige onderzoek en niet in hoofdzaak wordt gevraagd om redenen verband houdende met de normale taakvervulling van de bij het onderzoek betrokken diensten. De kosten van externe voorzitters worden geheel door het departement van Financiën gedragen.

Taakopdracht van de werkgroepen

De Ministerraad stelt de taakopdracht vast. De rapportage over de uitvoering van de taakopdracht wordt zoveel mogelijk verdeeld in de onderdelen "beleidsbeschrijving" en "beleidsvarianten".

Bij het onderdeel "beleidsbeschrijving" moet onder meer het budgettaire beslag van het te onderzoeken beleidsterrein worden bepaald. Het budgettair beslag is in de regel de som van de netto-uitgaven ten behoeve van het betrokken beleidsterrein in het laatste jaar van de meest recente meerjarenramingen.

Wanneer het betrokken beleid een aflopend karakter heeft dan wel de raming van het uitgavenniveau in het laatste jaar van de meerjarenramingen om een andere reden aanzienlijk lager is dan de uitgaven in het jaar waarin het onderzoek plaatsvindt, dient het budgettair beslag in overleg met de Ambtelijke Commissie Heroverweging mede betrekking te hebben op of afgeleid te worden van de meerjarenramingen van tussenliggende jaren.

¹¹ In uitzonderlijke gevallen (als de actualiteit daar om vraagt) kan dat ook via een aparte MR en aparte brief aan de Tweede Kamer.

De te ontwikkelen beleidsvarianten mogen in beginsel niet leiden tot additionele uitgaven. Voorzover het thema "kwaliteitsverbetering van de publieke dienstverlening" – d.w.z. het beter tegemoetkomen aan de voorkeuren van gebruikers van collectief gefinancierde voorzieningen door middel van institutionele hervorming – een zwaarder accent heeft in het onderzoek, kan van deze regel worden afgeweken. Steeds echter staat centraal het streven verdere van de doelmatigheid en/of besparingen te bereiken.

Bij de kwantificering van de beleidsvarianten wordt een zogenaamde brutobenadering toegepast. Dit is dus exclusief macroeconomische in- en uitverdieneffecten, maar inclusief directe weglek naar andere uitgavenregelingen en directe weglek naar belastingen als gevolg van bijvoorbeeld lagere/hogere loon- of uitkeringsniveaus). Indirecte gevolgen voor het budget (bijvoorbeeld hogere of lagere belastingopbrengsten, sociale premies, werkloosheidsuitkeringen, enz. als gevolg van een macro-economische doorrekening) kunnen wel in kaart worden gebracht, maar worden dan als aparte kwantificering weergegeven. Wanneer het de verwachting is dat deze effecten substantieel zijn, verdient het de voorkeur ze te presenteren

Het op te stellen rapport dient zich te beperken tot een strikt neutrale weergave van de beleidsvarianten en de daarvan te verwachten effecten. De werkgroep dient niet over te gaan tot een beoordeling van de wenselijkheid van de ontwikkelde beleidsvarianten. De beoordeling van de beleidsvarianten komt aan de orde na de aanbidding van het rapport of, desgewenst, een interimrapportage, aan de Ministerraad. De Ministerraad kan naar aanleiding van een interimrapportage nadere aanwijzingen geven ter aanvulling van de taakopdracht.

Bij de uitwerking van de onderzoeksopzet dient er acht op geslagen te worden dat de taakopdracht volledig wordt uitgevoerd. Indien een werkgroep meent dat één of meer onderdelen van de taakopdracht zich niet zinvol in de onderzoeksopzet laten inpassen, dient zulks bij de Ambtelijke Commissie Herooverweging (zie hierna punt 6) uitdrukkelijk te worden gemeld en gemotiveerd.

De Ambtelijke Commissie Herooverweging kan in ieder stadium van het onderzoek aanwijzingen geven. Deze aanwijzingen kunnen erop gericht zijn om een voldoende mate van uitwerking en bruikbaarheid van de onderzoeksresultaten te garanderen of om de naleving van de taakopdracht, de nadere aanwijzingen van de Ministerraad of van deze procedurele richtlijnen, veilig te stellen.

Beraad binnen de werkgroepen

Er bestaat geen vetorecht ten aanzien van de inbreng van informatie over het bestaand beleid of over de ontwikkelde beleidsvarianten, noch ten aanzien van de strekking of de uitwerking van deze varianten. De beschouwingen in het rapport en de beleidsvarianten zijn niet gebonden aan bestaande wetgeving, het regeerakkoord, kabinetsafspraken of ministerieel beleid. De werkgroep heeft de plicht de ingebrachte teksten te integreren in het rapport. De werkgroep moet zorg dragen voor een evenwichtige, feitelijke en neutrale presentatie van de effecten van het bestaande beleid en van de beleidsvarianten.

Hetgeen in de werkgroepen schriftelijk dan wel mondeling wordt behandeld, wordt in beginsel niet openbaar gemaakt.¹² De Ministerraad beslist over publicatie van (gedeelten uit) de rapporten. De werkgroep kan bij de indiening van het rapport bij de Ambtelijke Commissie Herooverweging aangeven - met motivering op grond van de Wet Openbaarheid van Bestuur - welke passages uit het rapport zich naar haar oordeel niet lenen voor publicatie. De voorzitter, werkgroepleden en secretariaten doen geen uitspraken in de media over de inhoud van het rapport en de wenselijkheid van de beleidsvarianten.

¹² Bij een beroep op de Wet Openbaarheid van Bestuur (WOB) kunnen (een deel van) de werkgroepstukken overigens wel onder de openbaarmakingsverplichting vallen. Zie hiervoor de WOB-richtlijnen.

Tijdschema

De werkgroepen beginnen zo spoedig mogelijk nadat de samenstelling is bepaald met hun werkzaamheden. De werkgroepen doen, desgevraagd, halverwege verslag aan de Ambtelijke Commissie Heroverweging op een door deze commissie te bepalen wijze (rapportage, gesprek). De onderzoeken worden in ieder geval uiterlijk op de door de Ministerraad vastgestelde datum beëindigd. De rapporten alsmede samenvattingen daarvan, worden uiterlijk op het tijdstip dat het onderzoek beëindigd moet zijn bij de Ambtelijke Commissie Heroverweging ingediend. De omvang van het rapport is niet groter dan 30 bladzijden en van de (verplichte!) samenvatting niet groter dan 5 bladzijden. De Ambtelijke Commissie Heroverweging toetst of het rapport dan wel de interimrapportage voldoet aan de algemene taakopdracht en aan de terzake gegeven aanwijzingen. Na akkoord van de ACH wordt de werkgroep decharge verleend.

Beoordeling en gebruik van beleidsvarianten en overige onderzoeksresultaten

Nadat het rapport is vastgesteld door de werkgroep en goedgekeurd door de Ambtelijke Commissie Heroverweging, wordt het door de minister van Financiën aangeboden aan de betrokken minister(s) met het verzoek een concept-kabinetsstandpunt binnen een bepaalde termijn voor te bereiden. Het voorbereide concept-kabinetsstandpunt alsmede het rapport wordt door de betrokken minister(s) aan de onderraad, resp. de Ministerraad aangeboden. Indien rapport en kabinetsstandpunt na afloop van de eerder bedoelde termijn niet aan de MR zijn aangeboden, kan de Ambtelijke Commissie Heroverweging aan de Minister van Financiën voorstellen om het rapport ter openbaarmaking voor te leggen aan de Ministerraad.

Verslaglegging aan de Staten-Generaal

Na accordering door de ministerraad biedt de (meest) betrokken minister het rapport tezamen met het kabinetsstandpunt aan de Tweede Kamer aan.¹³

De Ambtelijke Commissie Heroverweging stelt ten behoeve van de Minister van Financiën jaarlijks een overzicht op van de uitgevoerde onderzoeken, dat als bijlage wordt toegevoegd aan de Miljoenennota.

¹³ Indien sprake is van een kabinet in demissionaire status dan biedt het vakdepartement het IBO rapport - direct na goedkeuring van het rapport door de ACH - aan de eerstvolgende MR aan, met als kabinetsstandpunt: *"Hierbij zend ik u, het rapport over het interdepartementale beleidsonderzoek "titel". Het kabinetsstandpunt zal door het volgende kabinet worden opgesteld."*

Bijlage 4 - Nadere beleidsbeschrijving

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Onderstaande beleidsbeschrijving bevat relevante wet- en regelgeving in het kader van internationalisering in het mbo en ho, toelichting op het financieel beleid, en op algemene beleid zoals ook beschreven in de visiebrief.

Wet- en regelgeving

Hoger onderwijs

- WHW Artikel 2.5. t/m 2.6. over bekostiging

De rijksbijdrage die bekostigde instellingen voor hoger onderwijs ontvangen wordt berekend door middel van maatstaven, die o.a. betrekking hebben op het aantal (EER) studenten. Dit wordt verder toegelicht in de paragraaf financieel beleid.

- WHW Artikel 7.2. over taal

Het uitgangspunt in het hoger onderwijs is dat het onderwijs wordt gegeven en de examens worden afgenomen in het Nederlands. Uitzondering hierop zijn opleidingen die betrekking hebben op een andere taal, die in het kader van een gastcollege door een anderstalige docent worden gegeven, of 'indien de specifieke aard, de inrichting of de kwaliteit van het onderwijs dan wel de herkomst van de studenten daartoe noodzaakt'.

- WHW Artikel 7.3c t/m 7.3g. over gezamenlijk onderwijs

Een instelling voor hoger onderwijs kan gezamenlijk met een of meer Nederlandse of buitenlandse instellingen voor hoger onderwijs een opleiding of afstudeerrichting verzorgen. Artikelen 7.3c t/m 7.3g WHW lichten toe welke voorwaarden hiervoor van toepassing zijn.

- WHW Artikel 7.24. t/m 7.29 over vooropleidingseisen en toelatingseisen en Regeling aanmelding en toelating hoger onderwijs

Het hoger onderwijs in Nederland is in principe toegankelijk voor internationale studenten, mits zij in bezit zijn van een diploma dat is aangemerkt als tenminste gelijkwaardig aan het Nederlandse diploma. In het hbo en wo wordt de diplomawaardering door Nuffic uitgevoerd.

Discriminatie op nationaliteit bij toelating en/of selectie is niet toegestaan. Wel mag een instelling ervoor kiezen om beheersing van de Nederlandse taal als toelatingseis te hanteren.

- WHW Artikel 7.43 t/m 7.50 over collegegeld en Wet studiefinanciering 2000

In de WHW en de Wet studiefinanciering 2000 wordt geregeld wanneer een (internationale) student aanspraak maakt op het wettelijk collegegeld, het instellingscollegegeld en studiefinanciering. Dit wordt verder toegelicht in de paragraaf financieel beleid.

- WHW Artikel 7.51d. over financiële ondersteuning in verband met internationalisering

Een instelling voor hoger onderwijs kan internationale studenten financiële ondersteuning bieden, of Nederlandse studenten financiële ondersteuning bieden die buiten Nederland hoger onderwijs wensen te volgen.

Middelbaar beroepsonderwijs

- WEB Artikel 7.1.1. over taal en Wet referentieniveaus Nederlandse taal en rekenen

Het uitgangspunt in het mbo is dat het onderwijs wordt gegeven en de examens worden afgenomen in het Nederlands. Uitzondering hierop zijn opleidingen die betrekking hebben op een andere taal, of 'indien de specifieke aard, de inrichting of de kwaliteit van het onderwijs dan wel de herkomst van de studenten daartoe noodzaakt'.

Om een mbo-diploma te behalen worden er eisen gesteld aan de beheersing van Nederlands, de zogenoemde referentieniveaus. Dit geldt voor alle studenten. Ook internationale studenten moeten dus examens afleggen (en deze halen) om aan te tonen dat ze voldoen aan de eis voor de beheersing van de Nederlandse taal.

- WEB Artikel Artikel 8.1.1. en 8.2.1. over inschrijving en toelating

Het mbo in Nederland is in principe toegankelijk voor internationale studenten, mits zij in bezit zijn van een diploma dat is aangemerkt als tenminste gelijkwaardig aan het Nederlandse diploma. In het mbo heeft stichting Samenwerking Beroepsonderwijs-Bedrijfsleven (SBB) als wettelijke taak de benodigde diplomavergelijking en –waardering uit te voeren.

- WEB Artikel 1.5.1. over de Samenwerkingsorganisatie beroepsonderwijs bedrijfsleven

In de WEB zijn de wettelijke taken van de SBB vastgelegd. SBB heeft de wettelijke taak om kwalificatiedossiers op te stellen, leerbedrijven te erkennen, de beschikbaarheid van stages en leerwerkplekken te bevorderen en (desgevraagd) internationale diploma's te waarderen. Als een Nederlandse student in het buitenland stage wil lopen, kan dit alleen bij een door de SBB erkend internationaal leerbedrijf.

- Les- en cursusgeldwet, Wet studiefinanciering 2000 en Wet tegemoetkoming onderwijsbijdrage en schoolkosten

In verschillende wetten wordt geregeld wanneer een (internationale) student lesgeld dient te betalen en aanspraak kan maken op tegemoetkoming van schoolkosten en studiefinanciering. Dit wordt verder toegelicht in de paragraaf financieel beleid.

Financieel beleid

- *Bekostiging*

Voor het **hoger onderwijs** is er een som geld beschikbaar (lumpsum) die wordt verdeeld over de instellingen via een bekostigingssystematiek. Vanwege het Unierecht mag er geen onderscheid worden gemaakt tussen Nederlandse en EER-studenten. Dit leidt er toe dat studenten uit de EER op dezelfde wijze moeten worden bekostigd als Nederlandse studenten. Dit geldt niet voor studenten van buiten de EER, voor niet-EER studenten ontvangt een instelling dus géén bekostiging.

De beschikbare som geld valt grofweg uiteen in twee geldstromen: een onderwijsdeel en een onderzoekdeel. Vanwege de verschillende wijze van vaststellen en het verdelen van deze middelen, werkt het aantal internationale studenten op een verschillende wijze door in de bekostiging.

De omvang van het onderwijsdeel van de begroting van het hoger onderwijs wordt bepaald op basis van het totaal aantal ingeschreven studenten. Dit is dus inclusief EER-studenten, maar exclusief niet-EER studenten. Niet-EER studenten tellen dus niet mee bij het bepalen van de omvang van de lumpsum. Als het aantal EER-studenten stijgt, dan ontvangt de sector hiervoor extra middelen, wanneer het aantal EER-studenten daalt dan levert de sector in.

De omvang van het onderzoekdeel wordt niet gecorrigeerd voor veranderingen in studentenaantallen. Dit beweegt dus niet mee met stijgingen of dalingen. Aangezien het onderzoeksdeel in principe een vast bedrag is en het onderwijsdeel meegroeit (of krimpt) met het aantal studenten, kan de verhouding tussen het onderwijsdeel en het onderzoekdeel binnen de lumpsum wijzigen. De afgelopen jaren heeft het hoger onderwijs te maken gehad met een forse groei van het aantal studenten, zowel uit Nederland als uit het buitenland. Hierdoor is de totale rijksbijdrage per student (onderwijs + onderzoek) gedaald.

Ten slotte wordt in het ho, na het vaststellen van de omvang van de bekostiging, de som geld verdeeld over alle instellingen via een bepaalde verdeelsleutel. Een belangrijke factor in deze verdeling is het aandeel studenten dat een instelling heeft. In het bepalen van dit aandeel tellen zowel Nederlandse als EER studenten mee (niet-EER studenten tellen dus *niet* mee). Er is dus sprake van een *prisoner's dilemma*: instellingen zijn collectief het beste af als niemand groeit, maar als één instelling groeit heeft de rest baat bij meegroeien, om als instelling het aandeel in de rijksbijdrage constant te houden.

Voor het **mbo** geldt dat mbo-instellingen bekostiging ontvangen voor alle ingeschreven studenten. Dit betekent dat zowel EER als niet-EER studenten meetellen voor de bekostiging als zij rechtmatig in Nederland verblijven.

Transnationaal onderwijs

Voor het mbo en ho geldt allebei dat de WEB en de WHW een territoriale werking hebben: ze zijn in het buitenland niet van toepassing, het overheidstoezicht is beperkt tot Nederland en de verantwoordelijkheid (en bekostiging) van de Nederlandse overheid strekt zich niet uit tot onderwijs in het buitenland. In het mbo zijn er nog geen ontwikkelingen van transnationaal onderwijs. In het hoger onderwijs ligt het gecompliceerder. Het is namelijk mogelijk voor instellingen om onderwijs in het buitenland aan te bieden. Dit onderwijs is dan echter niet geaccrediteerd en ook geen onderwijs dat onder de WHW valt. Een instelling kan op grond van vrijstellingen vervolgens wel een Nederlandse graad verlenen, mits een representatief deel van het onderwijs in Nederland wordt gevolgd. Het huidige uitgangspunt hiervoor is minstens een kwart van de opleiding. Voorbeelden hiervan zijn bijvoorbeeld double degrees (samenwerking tussen ho-instellingen waarbij ook twee diploma's worden afgegeven), joint degrees (samenwerking tussen ho-instellingen waarbij één gezamenlijk diploma wordt afgegeven), onderwijs dat op campussen van ho-instellingen in het buitenland wordt verzorgd of afstandsonderwijs (bijv. MOOC's). Recent is het ook mogelijk geworden om een volledige opleiding in het buitenland te verzorgen, mits de minister van OCW daar toestemming voor geeft. Dat wil zeggen dat dit onderwijs wel onder de WHW valt, en ook geaccrediteerd kan worden. Dit onderwijs is echter *niet* bekostigd. De minister toetst of het verzorgen van de opleiding in het buitenland in het belang is van de kwaliteit van het hoger onderwijs in Nederland, en de profilering van het Nederlandse ho in het buitenland. Ook toetst de minister of de instelling voldoet aan voorwaarden t.a.v. kwaliteit van het onderwijs, financiële voorwaarden (er mag geen publiek geld worden gebruikt) en voorwaarden t.a.v. de borging van de veiligheid van studenten in het buitenland en de academische vrijheid.

- *Collegegeld*

Studenten betalen collegegeld om te studeren aan een ho-instelling en lesgeld om te studeren aan een mbo-instelling.

In het hoger onderwijs wordt er onderscheid gemaakt tussen wettelijk collegegeld en instellingscollegegeld. De hoogte van het wettelijk collegegeld wordt vastgesteld door het ministerie van OCW, de instelling zelf bepaalt de hoogte van het instellingscollegegeld (dit moet wel minimaal het wettelijk collegegeld betreffen). Een Nederlandse of EER student maakt aanspraak op het wettelijk collegegeld, mits hij of zij niet eerder een bachelor of master bij een bekostigde instelling heeft behaald. Niet-EER studenten, of studenten die zich inschrijven voor een tweede bachelor of master, betalen het instellingscollegegeld (met uitzondering van een tweede studie in de sector onderwijs of zorg, als de eerste graad niet in één van deze sectoren is behaald). De minister van OCW heeft in de visiebrief internationalisering aangekondigd, naar aanleiding van de motie Van Meenen, het instellingscollegegeld te maximeren. Daarbij geeft ze aan rekening te willen houden met het feit dat de hoogte van het instellingscollegegeld een manier kan zijn om te sturen op het aantal niet-EER studenten dat zich inschrijft voor een opleiding.

In het mbo is het niet toegestaan voor mbo-instellingen om afwijkend les-of cursusgeld te vragen van niet-EER studenten.

- *Studiefinanciering*

Studiefinanciering in Nederland wordt geheel of gedeeltelijk verstrekt in de vorm van een gift, beurs of lening. Voor mbo-studenten bestaat studiefinanciering uit een basisbeurs, eventuele aanvullende beurs, lening en studentenreisproduct¹⁴. Voor ho-studenten bestaat studiefinanciering uit een eventuele aanvullende beurs, lening, studentenreisproduct en collegegeldkrediet.

Er bestaat aanspraak op studiefinanciering wanneer de student aan een aantal voorwaarden voldoet, waaronder de voorwaarde inzake nationaliteit. Internationale niet-EER studenten - zowel mbo als ho - komen in beginsel niet in aanmerking voor studiefinanciering of andere

¹⁴ Voor studenten mbo 1/2 wordt de basisbeurs, aanvullende beurs en studentenreisproduct verstrekt in de vorm van een gift. Voor studenten mbo 3/4 worden deze versterkt in de vorm van een prestatiebeurs, wat betekent dat deze worden verstrekt als lening, maar worden omgezet in een gift als de student binnen 10 jaar zijn diploma behaalt.

tegemoetkomingen van de Nederlandse overheid. Uitzondering daarop vormen internationale studenten met een verblijfsvergunning type II, III, IV en V (m.n. voor onbepaalde en bepaalde tijd asiel). EER-studenten en studenten uit Zwitserland kunnen in aanmerking komen voor studiefinanciering als zij 5 jaar of langer aaneengesloten in Nederland wonen (duurzaam verblijf) of kunnen worden aangemerkt als (kind of partner van een) migrerend werknemer¹⁵. Hieraan is voldaan als zij kunnen aantonen dat zij minimaal 56 uur per maand in Nederland werken. Mits zij uiteraard ook voldoen aan de overige voorwaarde voor studiefinanciering (onderwijssoort en nationaliteit).

EER-studenten en studenten uit Zwitserland die geen duurzaam verblijfsrecht hebben en evenmin kunnen worden aangemerkt als (kind of partner van een) migrerend werknemer hebben geen aanspraak op volledige studiefinanciering. Deze studenten kunnen wel bij DUO een lening aangaan ter hoogte van maximaal het bedrag dat zij moeten betalen aan lesgeld (mbo) of collegegeld (ho).

Nederlandse studenten die aanspraak hebben op volledige studiefinanciering kunnen deze onder bepaalde voorwaarden meenemen naar het buitenland. Studenten met aanspraak op volledige studiefinanciering die *tijdelijk* in het buitenland gaan studeren kunnen hun studiefinanciering meenemen als zij als voltijd student ingeschreven blijven staan bij hun Nederlandse opleiding en de buitenlandse stage of studie een verplicht onderdeel is van de Nederlandse opleiding. Studenten met recht op volledige studiefinanciering kunnen hun studiefinanciering onder voorwaarden ook meenemen als zij een *volledige studie* in het buitenland gaan doen. De opleiding moet dan wel aan bepaalde eisen voldoen (de opleiding in het buitenland moet vergelijkbaar zijn met overeenkomstige opleidingen in Nederland). Voor mbo-studenten geldt daarnaast dat zij de studiefinanciering naar een beperkt aantal landen kunnen meenemen. Voor ho-studenten geldt aanvullend dat zij geen studiefinanciering krijgen van een buitenlandse overheid en dat zij een zekere band met Nederland kunnen aantonen.

Overigens geldt voor alle ho-studenten dat zij niet in aanmerking komen voor Nederlandse studiefinanciering als zij aanspraak maken op buitenlandse studiefinanciering.¹⁶

¹⁵ Hiervan is sprake als de student naar Nederland is gekomen om te werken en hier minimaal 56 uur per maand werkt of de ouder of partner van de student de nationaliteit heeft van een EER-land of Zwitserland en minimaal 56 uur per maand in Nederland werkt.

¹⁶ Artikel 2.13, eerste lid, onder d, WSF 2000.

Bijlage 5 – Onderzoeksofferte CPB

Geeft u goedkeuring aan het verzoek richting CPB voor aanvullend onderzoek, cf. de bijgevoegde offerte?

Aan: secretariaat IBO internationalisering, tav ^{5.1/2.e}

Datum: 9 oktober 2018

Betreft: offerte onderzoek CPB tbv IBO internationalisering

Het secretariaat van de IBO Internationalisering heeft het Centraal Planbureau verzocht een offerte uit te brengen voor het actualiseren en uitbreiden van haar notitie *De economische effecten van internationalisering in het hoger onderwijs* van 18 april 2012.

Achtergrond

Het kabinet heeft opdracht gegeven tot een Interdepartementaal Beleidsonderzoek (IBO) naar internationalisering van het hoger onderwijs en mbo. De IBO-werkgroep heeft opdracht gekregen te onderzoeken "...welke kansen en risico's er zitten aan de internationalisering van de studentenpopulatie, welke positieve en negatieve effecten er werkelijk optreden en welke beleidsinterventies geschikt zijn om de positieve effecten te vergroten en de negatieve effecten te beperken."

Hierbij moet zij in ogenschouw nemen "...de kosten en baten voor de Nederlandse economie en de kosten en baten voor de overheidsfinanciën in brede zin en niet alleen naar de onderwijsbekostiging."

In 2012 maakte het CPB op verzoek van het Ministerie van OCW een analyse van de economische effecten van internationalisering in het hoger onderwijs.¹⁷ Aanleiding voor het verzoek was een motie van de Tweede Kamer leden Van der Ham en Klaver (32500-VIII-68) waarin de regering is verzocht om "de opbrengsten van internationale studenten in het Nederlandse Hoger Onderwijs in kaart te brengen."

De studie richtte zich op alle diplomamobiele studenten: zowel buitenlandse studenten die voor het behalen van een diploma naar Nederland komen als naar Nederlandse studenten die voor het behalen van een diploma naar het buitenland gaan. De studie zette prikkels voor mobiliteit voor zowel studenten als onderwijsinstellingen op een rij en bracht de internationale studenten stromen in beeld. Tenslotte werden voor diplomamobiele studenten de belangrijkste effecten voor de Nederlandse welvaart in kaart gebracht, waarbij zowel naar de algemene effecten op internationaal niveau als naar de effecten specifiek voor Nederland is gekeken.

¹⁷ CPB, *De economische effecten van internationalisering in het hoger onderwijs*, 18 april 2012 ([link](#)). Een overzicht van de opbouw van deze notitie is bij deze offerte gevoegd als bijlage.

Het secretariaat van de IBO-werkgroep heeft het CPB verzocht een offerte uit te brengen voor het actualiseren en uitbreiden van deze notitie uit 2012.

Onderzoeksaanpak

De notitie uit 2012 zal als basis gebruikt worden voor de nieuwe studie. Vanuit deze basis bouwen we een nieuwe studie op die (1) de cijfers actualiseert, (2) meer differentieert (waar mogelijk), bijv. naar onderwijstype, (3) het huidige beleid beschrijft en dat als basis gebruikt bij de berekeningen, (4) beziet of aannames vervangen kunnen worden door harde cijfers, (5) ook de aanbodzijde van de markt beschrijft (opleidingen), (6) gebruik maakt van microdata waar mogelijk, en (7) nieuwe inzichten uit de (inter)nationale literatuur incorporeert. Hieronder wordt dieper in gegaan op elk van deze onderdelen.

Actualisatie van cijfers

De studie wordt voorzien van meest recente cijfers die beschikbaar zijn omtrent onder meer de ontwikkeling van aantallen buitenlandse studenten in Nederland per collegejaar, aantallen Nederlandse studenten in het buitenland, en ontwikkeling van aantallen buitenlandse studenten in andere Europese landen.

Differentiatie

De nieuwe studie differentieert meer dan de notitie uit 2012, zowel waar het gaat om beschrijvende statistiek van de huidige situatie als in de analyse van de economische effecten.

- De belangrijkste dimensie waarop gedifferentieerd wordt is het opleidingsniveau: we onderscheiden mbo, hbo, wo-bachelor (hierna wo-ba) en wo master (hierna wo-ma).
- Waar mogelijk en relevant wordt een onderscheid gemaakt tussen studierichtingen.
- Waar mogelijk en relevant wordt een onderscheid gemaakt naar regio waar de onderwijsinstelling staat.
- Waar relevant (bijv. bij blijfkansen) wordt een onderscheid gemaakt naar land van herkomst van de student.

Huidig beleid

De studie beschrijft het relevante beleid, bijv. ten aanzien van de financiële ondersteuning waar buitenlandse studenten recht op hebben. Dit beleid wordt ook als uitgangspunt genomen bij het berekenen van de economische effecten van internationalisering.

Aannames vervangen door cijfers

Voor de aannames die in de notitie uit 2012 gemaakt moesten worden vanwege het ontbreken van gegevens wordt gezien of er nu wél gegevens beschikbaar zijn, waardoor een aanname niet meer hoeft te worden gemaakt. Denk hierbij aan het differentiëren van blijfkansen naar opleidingsniveau, studierichting en land van herkomst.

Aanbodkant

De aanbodzijde van de markt, opleidingen die voor internationale studenten toegankelijk zijn, wordt in kaart gebracht. Het zal hierbij vooral gaan om (trends in) het aanbieden van opleidingen in het Engels. Daarnaast wordt het effect van restricties aan de aanbodzijde (bijv. numerus fixus) geanalyseerd.

Gebruik maken van microdata

Voor blijfkansen, arbeidsmarktparticipatie, gebruik sociale zekerheid en inkomensprofielen van buitenlandse studenten maakt de nieuwe studie gebruik van microdata. Dit is preciezer en geeft de mogelijkheid uit te splitsen naar onderwijstype, studierichting en land van herkomst. Ook worden trends in blijfkansen in beeld gebracht.

Voor de analyse van studentenstromen vanuit Nederland naar het buitenland worden eindexamencijfers gekoppeld aan gegevens over vertrek naar het buitenland.

Nieuwe inzichten

Inzichten uit de (internationale) literatuur van de afgelopen jaren kunnen aanleiding geven aannames bij te stellen.

De nieuwe studie zal zich, net als de notitie uit 2012 richten op *diplomamobiele* studenten (studenten die een volledige studie in een ander land volgen). *Creditmobiele* studenten (studenten die alleen een deel van hun studie in een ander land volgen) worden buiten beschouwing gelaten.

In de analyse van economische effecten wordt duidelijk onderscheid gemaakt tussen de effecten op korte termijn en de effecten op lange termijn (de houdbaarheid).

Organisatie

Projectteam

Het CPB zal een projectteam samenstellen bestaande uit een senior projectleider en twee onderzoekers.

Begeleiding en feedback

Omdat de doorlooptijd van de notitie korter is dan gebruikelijk om tijdig als input te kunnen dienen voor de IBO werkgroep, onderhoudt het CPB regelmatig contact met het secretariaat. Voorstel is elkaar iedere twee weken te treffen voor een overleg.

Producten en Communicatie

Tussenproducten

In overleg met het IBO secretariaat presenteert het CPB, indien gewenst, gedurende het onderzoek één of meerdere malen tussenresultaten in de IBO werkgroep. Hierdoor beschikt de werkgroep zo snel mogelijk over de gewenste informatie. Na afronding van alle analyses wordt de notitie uitgewerkt.

Eindproduct

Eindproduct is een helder geschreven notitie. De notitie is zelfstandig leesbaar, los van de notitie uit 2012 en ook zonder kennis van de notitie uit 2012. Opbouw van de notitie zal vergelijkbaar zijn met de eerdere notitie.

Publicatie

Na oplevering aan (het secretariaat van) de IBO werkgroep zal het rapport gepubliceerd worden op de website van het CPB. De exacte datum van publicatie zal worden vastgesteld in overleg met (het secretariaat van) de werkgroep. Het CPB hanteert in principe haar vaste stelregel dat rapporten binnen 20 werkdagen na afronding gepubliceerd worden op de website. Middels een gemotiveerd verzoek gericht aan de directeur van het CPB kan verzocht worden een andere termijn te hanteren, indien hier zwaarwegende redenen voor zijn.

Tijdsplanning

Het project gaat van start zodra de IBO werkgroep heeft ingestemd met voorliggende offerte. Het project kent een doorlooptijd van 5,5 maand, gerekend vanaf akkoord op deze offerte.

	2018			2019				
	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	mei
actualisatie en uitbreiding beschrijvende statistiek (hfdst 2)								
actualisatie theoretisch kader en prikkels								
actualisatie en uitbreiding blijfkansen								
actualisatie doorrekening economische effecten								
schrijven notitie								

Middelen

De kosten voor dit onderzoek bedragen ca. 55.000 euro. Dit betreft personele inzet van 0,5 fte, waarvoor de Hafir-norm 2018 ('Totale kosten') is gehanteerd.

Bijlage:

Opbouw CPB notitie 'De Economische effecten van internationalisering in het hoger onderwijs' (2012)

Samenvatting

1. Inleiding
 2. De markt voor studentmobiliteit
 - 2.1. Huidig beleid
 - 2.2. Mechanismen voor studentmobiliteit
 - 2.2.1. Prikkels voor studenten
 - 2.2.2. Prikkels voor onderwijsinstellingen
 - 2.3. Internationale studentenstromen
 - 2.3.1. Ontwikkeling in de EER
 - 2.3.2. Buitenlandse studenten in Nederland
 - 2.3.3. Nederlandse studenten in het buitenland
 - 2.3.4. Nederlandse studentmobiliteit in Europees perspectief
 3. Economische effecten van internationalisering
 - 3.1. Schaalvergroting van de markt voor het hoger onderwijs
 - 3.2. Internationalisering van studentpopulaties
 - 3.3. Herverdeling tussen landen
 - 3.4. Samenvatting
 4. Kosten en baten voor Nederland
 - 4.1. Blijfkansen
 - 4.1.1. Bijwaard (2010)
 - 4.1.2. Andere bronnen: HBO- en WO-monitor, Universiteit van Maastricht en CBS
 - 4.1.3. Conclusie: gebruik blijfkansen van buitenlandse studenten in Nederland
 - 4.1.4. Blijfkansen van Nederlandse studenten in het buitenland
 - 4.2. Kosten en baten voor de overheidsfinanciën
 - 4.2.1. Data en rekenaannames
 - 4.2.2. Uitkomsten bij de basisaannames
 - 4.2.3. Gevoeligheidsanalyse
 - 4.2.4. Conclusie
 - 4.3. Externaliteiten
 - 4.4. Samenvatting van de effecten
 5. Conclusie
- Referenties

Gespreksverslagen IBO Internationalisering

NB: Het merendeel van de gesprekken is niet ter check voorgelegd bij gesprekspartners; ze zijn ter interne gedachtevorming van de IBO werkgroep.

Inhoud

1. Koepels	2
VSNU	2
Vereniging Hogescholen	2
MBO Raad	3
JOB (Jongeren Organisatie Beroepsonderwijs)	4
ISO (Interstedelijk Studenten Overleg) & LSVb (Landelijke Studentenvakbond)	5
2. Experts	7
CHEPS	7
5.1/2.e (OESO)	7
5.1/2.e	8
HS Zuyd (Global Mind Monitor)	9
5.1/2.e (Beter Onderwijs Nederland)	10
3. Werkbezoeken en instellingen	12
ROC van Twente	12
NHL Stenden	13
TU Delft	14
Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten (AHK)	16
Universiteit van Amsterdam (UvA)	17
ROC Mondriaan	19
Haagse Hogeschool	20
4. Panels	22
Expertsessie (13 maart)	22
Sessie bestuurders (26 maart)	24
5. Overig	27
Cie-Van Rijn (ABCHOO)	27
NUFFIC	27
NVAO	28

1. Koepels

VSNU

15.1 Aanwezig: 5.1/2.e 5.1/2.e 5.1/2.e 5.1/2.e en 5.1/2.e (VSNU)

- VSNU: we hebben een visie geschreven, samen met VH. Daarin staan ook de redenen voor internationalisering (p. 7). Belangrijkste is dat de kwaliteit van onderwijs en onderzoek verbetert door internationalisering; dat staat niet los van elkaar. Zo willen buitenlandse onderzoekers in een inspirerende topomgeving lesgeven, en willen instellingen goede onderzoekers in de masterfase aan zich binden. En universiteiten zijn internationaal verbonden: om bijvoorbeeld de uitwisseling tussen promovendi goed te laten verlopen, moet je ook buitenlandse promovendi aan kunnen nemen. Europese en internationale 'partnerships' zijn van belang.
- VSNU pleit voor 'beheerste groei' van de internationale instroom. Selectie is nodig: we gaan nu richting het absorptievermogen van instellingen. Dat ligt ongeveer op 1 op de 5 internationals. Daarna gaat het wringen qua bekostiging, docenten, huisvesting, faciliteiten (zoals laboratoria). Anderzijds zou een (te grote) daling van de instroom ook raken aan de faciliteiten: in het hbo wordt al een daling van de NL instroom verwacht, als dat doorzet, moet je wellicht opleidingen sluiten.
- VSNU: Voor selectie is het voorstel is dat universiteiten dan op een Engelstalige track mogen selecteren: instellingen willen zelf 'aan de kraan zitten'. Dat zou dan op afkomst en/of kwaliteit mogen. Ook is differentiatie van collegegeld denkbaar; de opbrengsten kunnen geïnvesteerd worden in de kwaliteit van onderwijs. Doel is een 'truly international classroom' te creëren. Het huidige wetsvoorstel voor selectie is te beperkt qua voorwaarden.
- VSNU: er is veel discussie over Engelstalig onderwijs, maar vooral bij bachelors; in de master is het grotendeels geaccepteerd. We zien niet dat het leidt tot minder kwaliteit van de opleiding. Afspraak is C1-niveau van docenten, dat is 'near native'. In de toekomst zou het Engelstalig aanbod ook in de bachelor kunnen toenemen.
- Internationalisering helpt ook bij oplossen tekorten arbeidsmarkt. De stay rate is van belang: we werken nu aan een initiatief (Make it in the Netherlands 2.0) om daar landelijk voor de ICT-sector afspraken voor te maken. Huisvesting is van belang (er is al een actieplan studentenhuishuisvesting), maar ook visumbeleid en 'red tape'. En je moet kijken naar de partners: die moeten ook werk hebben. Topuniversiteiten hebben al een 'partner programme'.
- Je kunt met 3 perspectieven naar internationalisering kijken: heel ruim (NL positie in de wereld, zie ook rapporten cie-Buijink, AWTi, visie minBHOS etc.), iets minder ruim (NL economie en belastingopbrengsten) en nog wat minder ruim (uitgaven OCW). Vanuit die eerste brede blik zou je eerder een +20%-variant willen voorstellen.

Vereniging Hogescholen

28.1 Aanwezig: 5.1/2.e 5.1/2.e 5.1/2.e 5.1/2.e (VH), 5.1/2.e (VH), 5.1/2.e (VH)

- VH: IBO is een erg belangrijk instrument, nemen we erg serieus. De politieke discussie is gekanteld van pro naar kritisch, ook steeds meer versplinterd. IBO belangrijk om rust in de discussie te krijgen. Het terug te brengen naar waar we het over hebben, en waar nodig ook foute beelden te herstellen. Ook verschil tussen hbo en wo. Bijvoorbeeld in het hbo groeien we niet in tegenstelling tot het wo. Ook veel minder Engels. En verdringing valt mee. We willen als VH een open houding aannemen en bijdragen aan de discussie.
- VH: Talentontwikkeling staat in het hbo centraal, dat is onze maatschappelijke opdracht en focus. Het is meer dan alleen de arbeidsmarkt voorzien. Doorstroom, kansen bieden, experimenteren met flexibele leerroutes om toegang te vergroten.. We zien ook meer behoefte aan begeleiding in studeren en persoonlijke ontwikkeling, er is meer studiedruk.
- VZ: Kunsten interessant, erg internationaal.
- VH: Kunsten is sinds 2012 zelfregulerend. Zit een cap op aantal beschikbare plaatsen, om arbeidsmarkt niet te overspoelen met kunstenaars. Dit werk erg goed. Hierdoor goed arbeidsmarktperspectief, een van de best scorende hbo sectoren.

- VZ: Onevenwicht in- en uitgaande diplomamobiliteit?
- VH: Logisch, NL is goede kwaliteit onderwijs, transparant stelsel, toegankelijk. We willen buitenlandervaring voor NL student toegankelijker maken. Juist voor studenten voor wie dat niet makkelijk of vanzelfsprekend is, met lage SES status of bi-culturele achtergrond.
- VH: Belangrijk om de baten en lasten van internationalisering, van zowel inkomende als uitgaande mobiliteit, scherp te krijgen. Zowel economische als maatschappelijke waarde. En foutieve beelden weghalen, zoals dat hogescholen 'binnenlopen' als ze internationale studenten aantrekken.
- SEC: waarom in wo die prikkel meer gevoeld dan in hbo?
- VH: hogescholen hebben duidelijk gekozen niet meer te willen groeien (geen economisch model hanteren). Ook geen prikkel uit onderzoeksfinanciering en -rankings.
- VZ: en EN?
- VH: Er bestaat altijd NL-talige opleiding als er EN variant is. Dat bewaken we samen.
- SEC: ook bij masters?
- VH: Bij specialistische masters misschien niet, maar is heel klein aanbod in het hbo. Gaat uiteindelijk om attitude dat we hier op waken. Valt ook mee in hbo: haal hotelscholen en kunstonderwijs eraf en je houdt niet veel EN over. Is ook geen groeiambitie.
- SEC: dat is contrast met VSNU, zij geven aan wel te willen groeien.
- VH: Wij zoeken balans, gaat om emancipatiefunctie hbo.
- VZ: wat is belangrijkste motief voor hbo?
- VH: Kwaliteitsverhoging. Bijv. up to date kennis naar NL halen. Studenten groeien op in diverse samenleving, je moet ze voorbereiden en uit hun bubbel halen, verschillende waarden en achtergronden. Werken met internationale casussen, buiten kaders leren denken, daar wordt je betere professional van. Ook enorm voordeel als NL dat wij zo open staan voor meertaligheid in het buitenland. Buitenlandse kennis, ideeën, samenwerking meer toegankelijk voor NLers dan andere landen.
- VH: bij tekorten arbeidsmarkt ook anders. Gaat bij ons maar beperkt om internationalisering als instrument. Meer om zij-instroom, flexsuderen, deeltijd, daar ligt focus, vooral in zorg en onderwijs. In techniek iets meer internationalisering ook, past meer. Als er duidelijk maatschappelijk signaal zou zijn om in het buitenland te werven voor zorg en onderwijs zouden we dat misschien gaan doen, maar is er niet. Dit levert ook andere problemen op: we nemen nu zorg en onderwijsstudenten die al stufi gehad hebben, zonder dat we er bekostiging voor krijgen. Vinden we belangrijk, maar is wel financieel knelpunt, zijn extra kosten als instelling. Wil waken dat gezegd wordt: doe dan maar internationale studenten, dat is meer rendement.
- VH: Gaat ook niet alleen om aantrekken, maar ook om binden. Na CPB 2012 ook beleid via Make it in the NL en Nuffic. Nu krijgt Nuffic hier geen middelen meer voor.
- VH: een afgewogen, rustige beleidslijn nodig die rust in het debat brengt. Er moet consistentie zijn in wat je wil en helder beleid zijn.

MBO Raad

31.1 Aanwezig: 5.1/2.e 5.1/2.e Ton Heerts (vz MBO raad), John van der Vegt (bestuurslid MBO Raad, tevens collegevoorzitter ROC van Twente

- De MBO Raad geeft aan dat het mbo op het gebied van internationalisering wezenlijk verschilt van het hoger onderwijs. Er is minder sprake van studentmobiliteit, en is ook maar een beperkte instroom van buitenlandse studenten aan Nederlandse instellingen. Ook de 'international classroom' is anders: er zijn verschillende culturen, maar veel onderwijs vindt plaats op de werkvloer. Er zijn wel internationalere niches, zoals het groen onderwijs. Naast de arbeidsmarktbaten zijn er ook minder tastbare baten, in de vorm van de internationale oriëntatie van Nederlandse bedrijven.
- Mbo-instellingen zien het aantrekken van internationale studenten niet als doel. Het heeft altijd te maken met de aansluiting op de arbeidsmarkt. Mbo-instellingen kunnen 'groei' alleen nooit als argument hanteren, dat accepteert het bedrijfsleven niet. Internationale studenten worden alleen aangetrokken in sectoren waar er behoefte naar is. Ook blijven mbo'ers veel in de regio, en is het dus zeldzaam dat studenten hierheen komen en daarna terug gaan naar hun land van herkomst.

- In het mbo staat het arbeidsmarktperspectief centraal, en meer bedrijven opereren wereldwijd of zijn internationaal georiënteerd. Ook zijn er grote sectoren met tekorten die meer vakkrachten nodig hebben (vb. energietransitie gaat niet lukken zonder meer installateurs). Een buitenlandervaring wordt gezien als positief voor de ontwikkeling van studenten: ze komen volwassener terug. De uitgaande mobiliteit (stages) neemt toe.
- Internationalisering in het mbo kan gezien worden als een piramide. De onderste laag is Internationalization at Home (IaH): denk aan kennis over de EU, burgerschapsles, maar ook culturele diversiteit in Nederland. Het mbo kent ook veel statushouders; dat is een ander aspect van internationalisering.
- De 2e laag bestaat uit externe mobiliteit: Nederlandse mbo'ers die een uitwisseling in het buitenland doen. Nu is dat ongeveer 7 à 8% van de studenten, veelal mbo-4-studenten, en veelal in de EU. Veel van die groep gaan naar het VK, het is onzeker wat Brexit voor deze studenten betekent. Het is niet realistisch om te verwachten dat mbo-1 of mbo-2-studenten hier grootschalig aan deel gaan nemen. Financiering via het Erasmusprogramma voor deze mobiliteit erg relevant, en Nederland zit aan de grens daarvan.
- De toplaag bestaat uit excellentie: dat gaat om studenten die een bijzonder programma, bijvoorbeeld een specialistische werkplek, in het buitenland doen. Dit is voor een kleine groep weggelegd en wordt vaak door instellingen, of deels door sponsors, gefinancierd.
- Een concreet knelpunt is de omkeerregeling. Versoepeling daarvan zou het makkelijker maken voor bijvoorbeeld Duits- of Engelstalige studenten om hier hun opleiding te volgen. Ook internationale erkenning van diploma's is een probleem, dat al vele jaren speelt. Idealiter wordt hier een Europese oplossing gevonden, maar dat duurt vermoedelijk lang; het inzetten op bilaterale afspraken is ook zinvol. Tot slot zouden extra Erasmus-middelen het mogelijk maken dat meer studenten naar het buitenland gaan.

JOB (Jongeren Organisatie Beroepsonderwijs)

11.2 Aanwezig: 5.1/2.e 5.1/2.e 5.1/2.e (JOB), 5.1/2.e (JOB)

- 5.1/2.e Alle studenten in het MBO zouden de kans moeten hebben om in het buitenland te studeren. Nu soms een financieel probleem of men weet niet waar ze terecht moeten. Vaak maar 1 beleidsmedewerker aanwezig bij een ROC. De behoefte is er wel bij studenten. Bij sommige opleidingen is dit wel goed geregeld zoals bij toerisme, daar is wel informatie te vinden. Internationalisering is ook voor MBO studenten belangrijk om zich te ontwikkelen om te gaan met verschillende culturen, talen en voor te bereiden op de arbeidsmarkt.
- 5.1/2.e bij het MBO zijn de regels voor examinering strenger, dan bij het HBO en WO. Voor landen in west Europa gaat het relatief wel makkelijk maar verder weg, zoals Suriname, is het veel ingewikkelder. Op dit moment zijn in het MBO 1 of 2 opleidingen volledig in het Engels.
- 5.1/2.e Stip op de horizon is meer internationalisering maar geen behoefte aan beelden zoals nu bij het WO.
- 5.1/2.e Studenten moeten nu 5 a 6 formulieren invullen om in aanmerking te komen voor een stage in het buitenland. Deze zijn voor sommige studenten soms onbegrijpelijk. Daarnaast ook vaak praktische bezwaren zoals het bijhouden van kwalificatiedossiers van studenten. Met name instellingen zijn hierdoor ook terughoudend; zij hebben nu nog een grote invloed op studenten om niet naar het buitenland te gaan.
- 5.1/2.e Behoeft verschilt wel per niveau in het MBO bij niveau 4 is die veel hoger dan bij niveau 1 t/m 3.
- 5.1/2.e er worden ook keuzevakken aangeboden zoals internationalisering en interculturele diversiteit. Deze worden echter weinig gestimuleerd, geeft veel gedoe met roosters. Daarnaast is er ook aandacht voor internationalisering at home. Studenten staan digitaal in contact met buitenlandse studenten.
- 5.1/2.e de instroom bestaat nu voor een groot deel uit asielzoekers en vluchtelingen. Deze komen vaak in internationale schakelklassen terecht waar de focus ligt op het leren van Nederlands.
- 5.1/2.e Vanuit Den Haag zou de regelgeving een stuk makkelijker gemaakt moeten worden, met als uitgangspunt: als je het wil dan moet het kunnen. We moeten niet bang zijn om het te doen, dit geldt vooral voor instellingen maar ook een beleidsstandpunt vanuit Den Haag zou helpen.
- 5.1/2.e een goed voorbeeld zijn de Wil-weg ambassadeurs die andere studenten hun ervaringen delen en praktische tips geven. In Nederland zijn de dingen goed geregeld voor stageplekken,

zo vallen studenten bijvoorbeeld onder een cao. Of als er dingen niet goed gaan en je wil klagen dan ben je beschermd. In andere landen is dat vaak minder goed geregeld.

ISO (Interstedelijk Studenten Overleg) & LSVb (Landelijke Studentenvakbond)

22.2 Aanwezig: 5.1/2.e 5.1/2.e 5.1/2.e (ISO), 5.1/2.e (LSVb)

- LSVb: Positief over internationalisering 'in theorie'. Maar instellingsbeleid loopt vaak niet goed. Veel kansen, maar nu ook veel risico's. Randvoorwaarden niet goed op orde. Willen inkomende studenten, maar nemen geen eigenaarschap als ze hier zijn. Bijv. huisvesting, maar ook als ze een geschil hebben wordt niet voor ze vertaald.
- 5.1/2.e Cursussen?
- ISO: Beperkt. Kunt soms basiscursus volgen, maar vervolg vaak duur of vol. Eens met LSVb: internationalisering biedt kansen maar nu roekeloos. Randvoorwaarden niet op orde. Tekenend: instellingen besluiten om met taal studenten aan te trekken. Vervolgens wijzen ze naar studentenorganisaties dat ze niet voldoende open staan voor internationale studenten. Wij zeggen: studentenorganisaties zijn nooit betrokken geweest bij de keuze om internationale studenten aan te trekken, allerlei randvoorwaarden eerst op orde: huisvesting, begeleiding, taalcursussen, integratie bevorderen. Is ook gewoon heel ingewikkeld.
- 5.1/2.e Rol overheid in randvoorwaarden?
- ISO: Ja. Uni's onderlinge afspraken gemaakt over taalvaardigheden docenten. Zien tevredenheid taalvaardigheid docenten afnemen. Schijnbaar werkt dat dus niet. Taalvaardigheid borgen, bijv. rol NVAO zoals nu in wetsvoorstel. Vraag is of dat voldoende wordt. Maar ook breder moet het terugkomen: interculturele competenties en eindtermen die te maken hebben met int. classroom moeten geborgd worden in kwaliteitszorg en beoordelingskaders NVAO. Internationalisering is niet alleen taal veranderen.
- LSVb: Het is niet alleen vastleggen, maar ook handhaven. Voorbeeld: Nu staat in wet dat EN alleen mag als noodzakelijk, maar wordt niet gehandhaafd. Vervolgens wordt wet veranderd om aan te passen op realiteit. Is omgekeerde wereld.
- 5.1/2.e welke eisen stellen aan keuze taal of altijd NL variant?
- LSVb: anders voor iedere opleiding. Als taal vanuit didactische verantwoording wordt gekozen, is niet noodzakelijk om NL variant overeind te houden. Ook anders voor sectoren. Hbo speelt arbeidsmarkt meer een rol, maar wo is ingewikkelder. Wetenschappelijk debat is altijd internationale context, dus altijd argument voor EN. Daar moet meer nuance zijn. Bijv. sociologie en antropologie is gericht op andere culturen dus misschien logisch, terwijl studie wiskunde is misschien niet nodig.
- ISO: verschillend per opleiding, maar altijd in samenspraak studenten en docenten. Daarnaast ook toegankelijkheidsdiscussie: vermoeden dat groepen studenten (lage SES, niet-westerse achtergrond) niet kiest voor studie vanwege EN taal. Zelfselectie voorkomen. Ook doorstroom naar master te weinig aandacht: er is geen begeleiding overstap NL ba naar EN ma. Instellingen hebben daar verantwoordelijkheid die ze onvoldoende pakken. Ook andersom: meer begeleiding in academisch lezen en schrijven in NLs, als taal waar je waarschijnlijk in gaat werken. Staat nu in wet, maar wordt niet gehandhaafd door instellingen.
- 5.1/2.e ervaringen international classroom?
- ISO: programma's die het goed en slecht doen. Vb: internationale betrekkingen in Groningen: int classroom goed geborgd. Tegelijkertijd minor geschiedenis, EN gemaakt zodat ook (int) studenten van Europese studies konden deelnemen. Was letterlijk NL sheets naar slecht EN vertaald. Docent had moeite, maar hij moest. Had zelfde docent voor NL vak: daar was hij gepassioneerd, met geweldige verhalen, in het EN kon hij dat niet kwijt. Had hij hulp bij moeten krijgen.
- LSVb: voorbeeld Tilburg en Maastricht richten campus internationaal in, denken er goed over na. Andere instellingen denken: dip in opleiding, dan maak ik 'm EN, zonder randvoorwaarden op orde. Bijv. Radboud presenteert zichzelf als campus, maar beeld van campus bij internationale student is niet was zij aanbieden. Ook aandacht voor diversiteit: 90% Duits is geen international classroom.
- 5.1/2.e uitgaande mobiliteit?
- LSVb: Uitgaande mobiliteit is beperkt. Beleidsmatig wordt het niet ondersteund, terwijl wel onderdeel visie OCW. Bijv. instellingen in buitenland verwachten collegegeld aan de voorkant.

Geen flexibiliteit in leenmogelijkheden. Daardoor ook selectief wie het kan doen, niet toegankelijk.

- ISO: eens, informatievoorziening moet ook beter en duidelijker. En inclusieve mobiliteit moet beter, nu weggelegd voor rijke kinderen, onderzoek toont aan vooral financiële obstakels. Ministerie zegt: flexibele studiefinanciering kost te veel. Wij zeggen: levert ook baten op.
- 5.1/2.e welke baten?
- ISO: meer balans in/uitstroom, waardevolle ervaring, grotere inclusiviteit mobiliteit.
- LSVb: en let op, het is ook OCW beleid om instroom te vergroten. Niet alleen instellingen. Nu bij niet-EER studenten gaat OCW meer mogelijkheden bieden om collegegeld te verhogen. Tekenend: gaat dan niet om kwaliteit, alleen om financieel component.
- ISO: en internationale student drukt ook op andere manier op kosten. Veel meer begeleiding nodig. Maken bijv. ook meer aanspraak op studentpsychologen, en vallen vaker uit in eerste jaar.
- 5.1/2.e verschil EER / niet-EER maken? Verdienmodel niet-EER?
- ISO: Nee. Het is publieke taak om jonge mensen goed op te leiden en plek in maatschappij te geven. Geld verdienen aan onderwijs is verschrikkelijk uitgangspunt. Komt ook niet ten goede van diploma's, dan kijk je onvoldoende naar kwaliteit dat je naar NL haalt.
- LSVb: ook meer kosten voor buitenlandse student, bij OV kaart of hogere woonlasten. Als instellingen dan ook nog hoger collegegeld gaan vragen, waar gaan we dan heen.
- 5.1/2.e geven aan in visie ook opletten programma's Europa?
- ISO: Ja, alleen nog maar meer investeringen in EU onderwijsruimte. EU accreditatie neemt vlucht, meer joint en double degrees, ook met EU universiteitsinitiatieven. Leuk, als kwaliteit onderwijs maar garanderen. Want hier is algeheel hoge kwaliteit. Buitenland is anders (veel verschil in instellingen, goede instellingen vaak privaat), moeten NL wat dat betreft beschermen.
- 5.1/2.e Erasmus?
- ISO: Meer. 4x meer vraag dan aanbod. Moet ook inclusiever, bijv. mensen die niet korter dan half jaar willen.
- 5.1/2.e transnationaal onderwijs?
- ISO: Vooral letten op instellingen die zich hier willen vestigen. Kan wel door NVAO geaccrediteerd worden, is concurrentie NL instellingen. Bijv. Webster University in Leiden.

2. Experts

CHEPS

26.09 – Aanwezig: 5.1/2.e , 5.1/2.e (CHEPS), 5.1/2.e

- Internationaal (en nationaal) is er weinig duidelijk over effecten van beleidsinstrumenten (algemeen, maar ook t.a.v. internationalisering). Ook geen overzichtsstudies bekend. Want:
 - Er worden weinig evaluaties gedaan
 - Effecten zijn klein of onduidelijk
 - Lastig te meten door complexiteit/externe effecten (vb: AUS maakt visumbeleid strenger en tegelijkertijd zijn er gevallen van geweld tegen Indiase studenten, effect: minder Indiase studenten. Waardoor komt het?)
- Wel e.e.a. bekend over push- en pullfactoren, of over beleid van specifieke landen.
- Veel claims die worden gedaan zijn helemaal nooit onderbouwd. Bijv. de positieve effecten van internationalisering op onderwijskwaliteit, is nooit echt onderzocht. Moeilijk te meten ook.
- Van belang onderscheid te maken met welk doel je internationalisering aanvielt. Bijv. Engeland duidelijk vanuit economische doelstellingen (is daar echt een exportproduct, een industrie)
- Daarbij interessant: Er zijn zo veel effecten, externaliteiten, factoren om mee te wegen, het is zo breed, zo veel terreinen waar je iets op kan of iets mee moet. Belangrijkste is echter: wat wil je als Nederland nou echt? Hoe wenselijk is internationalisering? Daar moet je een integraal/coherent beeld van schetsen, en hier ook vanuit verschillende departement consistent beleid op maken (dus ook check nu: is het beleid coherent tussen de ministeries?)
- CPB zou ook kunnen kijken naar hetzelfde onderzoek dat in andere landen is uitgevoerd; wat voor methoden gebruiken zij en komen ze met zelfde resultaten?
- Belangrijk punt is dus: er zijn hoge verwachtingen van internationalisering, maar échte impact is vaak kwalitatief weergegeven, zijn assumpties, aannames. Vb: international classroom om openheid/meerdere perspectieven mee te geven. Echter, onderzoek op interculturele competenties laat zien dat de effecten hiervan erg tegenvallen. (en vraag is hoe haalbaar het is dit uit te zoeken: kwaliteit van onderwijs meten is bijv. heel lastig, effecten van beleid op studentstromen bijv. weer makkelijker).
- CHEPS wil gerust meedenken, of aanvullend onderzoek doen, of bijv. bijeenkomsten organiseren als we zouden concluderen dat we hier iets mee willen: bijv. een keer op specifieke landen inzoomen, of bijv. met een keer een bijeenkomst organiseren om met allerlei experts in 1 dag informatie op te halen, bijv. t.a.v. wat cruciaal is als we een inter. Strategie willen opstellen.

5.1/2.e (OESO)

16.1 Aanwezig: 5.1/2.e 5.1/2.e 5.1/2.e 5.1/2.e (OECD)

- 5.1/2.e De wereld is zich aan het differentiëren, maar het HO is een scheef systeem, onevenwichtig. Er is een concentratie in Angelsaksische landen. Het hart van de academische wereld is niet daar waar de vraag het hoogst is (China, India). Globalisering is het HO voorbij gegaan; het loopt niet evenredig mee met sociale, demografische en economische ontwikkelingen wereldwijd. Je ziet wel een verschuiving: van de traditionele bestemmingslanden (VK en VS) naar landen als Zweden, Zwitserland en NL.
- 5.1/2.e er is een 'daling van de stijging' van internationalisering zichtbaar. Zo investeert China veel meer in het eigen onderwijsstelsel, en doen ze ook moeite om de beste studenten daar te houden. En in sommige landen (zoals het VK) is er een minder gastvrij welkom richting internationale studenten en wetenschappers; dat is niet los te zien van de bredere backlash tegen globalisering. Nog geen 5% van studenten binnen OESO internationaal mobiel, er zijn steeds meer studenten die ook buiten de OESO-ruimte bewegen.
- 5.1/2.e NL valt internationaal op vanwege de Angelsaksische oriëntatie en eenzijdig profiel van internationale student; Duitsland bijvoorbeeld doet dat heel anders en Vlaanderen is ook meer op Franstalige (Afrikaanse) landen gericht. NL is doorgeschoten met het aanbod van Engelse taal. Het Nederlands zou niet moeten verdwijnen als wetenschaps- en cultuurtaal. Uiteindelijk is de taalbeheersing in het Engels toch minder. Taalrijkheid en soms kwaliteit gaan daardoor soms verloren, doordat nuances en fijnzinnigheid verloren gaan. In Vlaanderen moeten

buitenlandse studenten en docenten binnen een bepaalde periode Nederlands leren. Ook moet er een NL-talig equivalent zijn van een opleiding voordat je een Engelse opleiding mag starten.

- 5.1/2.e wat kun je zeggen over de impact van internationalisering op kwaliteit, en bijvoorbeeld competenties?
- 5.1/2.e in principe is internationalisering goed voor de kwaliteit van onderwijs. Maar je ziet wel verschuivingen: de gemiddelde universiteit in het VK en de VS wordt minder, en is wellicht nu minder goed dan het aanbod in NL of Duitsland. En het gaat niet alleen om de taal: je moet ook aandacht hebben voor curricula en competenties (het gaat over het 'wat', maar ook over het 'hoe'). Een zorgpunt is de pedagogiek, die nu vaak buiten beeld blijft: buitenlandse studenten kunnen niet altijd goed omgaan met de lesmethodes die we in het Westen ontwikkelen, er kunnen zich culturele conflicten voordoen.
- 5.1/2.e hoe wordt er internationaal gekeken naar selectie van studenten?
- 5.1/2.e internationaal is *niet* selecteren de uitzondering. Selectie op basis van motivatie / voorkennis / competenties is legitiem, kan uitval, kwaliteit en doelmatigheid verbeteren. Dat moet dan wel voor iedereen gelden, niet alleen voor buitenlandse studenten (anders wordt het juridisch lastig). In Vlaanderen is er wel een lijst met prioritaire landen binnen en buiten EU, is bijv. ook gebaseerd op economische en ontwikkelingssamenwerking. Instellingen die hier extra aandacht aan geven en op selecteren mag.
- 5.1/2.e een punt dat vaak onbesproken blijft, is dat internationalisering soms samen gaat met fraude. Er komen ook studenten die in eigen land gewend zijn dat ze diploma's kunnen 'kopen'; daar krijgen sommige docenten mee te maken, of met plagiaat.
- 5.1/2.e Internationalisering ook zien in het licht van arbeidsmarkt vraagstukken. We gaan naar serieuze kraptes in specifieke sectoren. Internationalisering kan daarin helpen. Wel oppassen voor segregatie (bijv. Franse artsen in steden Frankrijk vs. Roemeense artsen op platteland).

5.1/2.e

11.3 Aanwezig: 5.1/2.e (Boston College, professor), 5.1/2.e

- Sec: Toelichting IBO en afbakening.
- 5.1/2.e Wat het lastig maakt is dat internationalisering breder is dan studentmobiliteit, maar ook dat studentenmobiliteit een breder begrip is. En dan heb je naast studentmobiliteit ook nog mobiliteit van het programma zelf. TNE, joint en double degree programmas, online onderwijs, branch campuses. Afbakening is dus essentieel: je moet heldere keuze maken.
- 5.1/2.e Niet reëel verwachten grootschalige diplomamobiliteit in het mbo. Diplomamobiliteit is vooral ook gefocust op masteronderwijs, staat ver van mbo af.
- Sec: Lastig hard maken positieve effecten onderwijskwaliteit in NL.
- 5.1/2.e In NL weten we iets door het bijzonder kenmerk internationalisering van de NVAO, maar dat is ook enige indicatie die we hebben. Moet duidelijk zijn dat internationalisering de onderwijskwaliteit ten goede komt (geen doel maar instrument). Als dat niet zo is, is het niet internationalisering maar iets anders, bijv. inkomsten generatie, soft power, etc. Maar dat gaat buiten kerndoelen waar een universiteit voor is.
- 5.1/2.e Begin met vraag: Waarom doen wij dit als NL? Waarom vinden wij internationale studenten belangrijk? Die discussie is in NL nooit gevoerd, kabinet moet daar een heldere visie over geven. Anders blijft het een politieke discussie die alle kanten op gaat. Als dat helder is, kun je ook helder debatteren over de maatregelen en instrumenten en of die al dan niet effectief zijn.
- 5.1/2.e Er zijn twee grote rationalen/motieven wat mij betreft:
 - *Talent voor de mondiale kenniseconomie*: hebben meer talent nodig voor concurrentie, economie, maatschappij. Bijv. in STEM gebieden. Het is moeilijker om talent te krijgen als ze afgestudeerd zijn. Veel effectiever om ze tijdens studie binnen te halen en aan je te binden en te begeleiden tot werk in NL. Studies tonen dit duidelijk aan.
 - *Opdoen van interculturele competenties*: Ook voor NL studenten die in NL komen te werken is er noodzaak dat ze leren opereren in internationale context. Omdat maar klein % NL in buiteland studeert, is belangrijk dat buitenlandse studenten in NL die context kunnen bieden.

Vervolgens moet je nadenken: wat betekent dat voor onderwijs in vreemde taal, voor huisvesting, voor kwaliteit docenten, kwaliteit dienstverlening. Die factoren maken het mogelijk (hoe) maar dan moet je als achtergrond het waarom blijven hebben.

- Sec: bekostigingsprikkel hbo en wo?
- **5.1/2.e** Reputatie van hbo is in buitenland minder bekend, en hbo heeft beperkt master niveau, daar komen buitenlandse studenten op af. Daarom vooral in niches zoals landbouw, kunst en hospitality die er in het wo niet/minder zijn. Voor het wo zijn buitenlandse studenten belangrijk, die genereren inkomsten, zorgen voor overleven. Dan moet je vraag stellen: moet je wel overleven als er onvoldoende belangstelling is? Onderwijskwaliteit moet de hoofdrol spelen, niet overleven of bekostigingssysteem. Werven voor wo bachelor is niet logisch (op niches na), waarom? In het hbo zijn er nog steeds grotere studentaantallen dus speelt overleven minder grote rol. In master is het anders: voor talentontwikkeling heb je kritische massa nodig, op phd niveau en om onderzoeksreputatie en kwaliteit overeind te houden. Ook dat speelt in hbo niet, vanwege beperkte master/onderzoek.
- **5.1/2.e** Risico aantrekken in bachelors is ook: afhankelijkheid. Ja het houdt universiteiten overeind, geeft extra inkomsten, maar is wel risico. Studentenstromen groeien wereldwijd, maar andere patronen. Afrikaanse studenten gaan naar Azië of blijven in Afrika. Aziatische studenten blijven in Azië. Minder behoefte om op ba niveau naar buitenland te gaan. Er hoeft maar een crisis of incident te gebeuren met een student en je inkomsten vallen weg.
- Sec: Engelstalig aanbod in NL. OK of te veel?
- **5.1/2.e** Het EN is doorgeslagen. Weer: niet gericht op de vraag waarom doen we het? Per programma moet worden bekeken waarom het nodig is voor de onderwijskwaliteit. Kwaliteit van onderwijs wordt zonder meer beperkt als je NL studenten, buitenlandse studenten en docenten niet in hun moedertaal kunnen communiceren, zonder meer het geval. Daarom belangrijk goede afweging, en zorgen dat je het verbeterd en optimaliseert. Wanneer wegen de positieve effecten zwaarder: dat het de mogelijkheid biedt voor die groepen om samen te werken, contact te hebben met docenten elders, internationale setting te leren kennen. Dat verbeterd onderwijskwaliteit weer. Bovendien: je moet ook de buitenlandse student laten integreren, juist vanuit de kenniseconomie gedachte. Leer ze NL, laat ze kennis maken van NL context. Anders nog steeds geen motief hier te blijven.
- Sec: Wanneer geheel EN nodig?
- **5.1/2.e** Voordelen kun je inderdaad ook bij vakken of uitwisseling krijgen. Daarom zou dat in de bachelor ook essentie beleid moeten zijn. Niet volledige bachelor opleidingen in EN, op niches na. Op masterniveau is dat anders, vanwege kenniseconomie kant van het verhaal, die moet je binnenhalen voor opleidingen en die komen naar NL omdat onderwijs in EN is. Maar dan ook niet meteen zoals nu alle masters in het Engels: strikt bekijken: waar heeft het nut/noodzaak.
- Sec: Laatste punten om mee te geven?
- **5.1/2.e** Geen algemeen beleid voeren: bekijk het per programma. Het is te verschillend. Steeds: Waarom in dit geval zinvol en noodzakelijk en hoe kan het bijdragen aan onderwijskwaliteit. Maak ook onderscheid mbo-hbo-wo en ba-ma.

HS Zuyd (Global Mind Monitor)

8.2 Aanwezig: **5.1/2.e** **5.1/2.e** **(HS Zuyd),** **5.1/2.e** **(HS Zuyd)**

- **5.1/2.e** en **5.1/2.e** werken binnen het lectoraat international relationships management. Zitten in de onderzoeksgroep Global Mind, is bezig met onderzoek naar Interculturele competentie (IC) ontwikkeling bij studenten en leerlingen in het VO. De tool – Global Mind Monitor – gebruiken ze om in kaart te brengen op welke manier intercultureel leren plaatsvindt, welke activiteiten het meest effect hebben. Denk aan: I@Home, een international classroom, voorbereidende cursussen, international weeks, aanwezigheid van internationale studenten, docenten, etc.
- Ze doen tegelijkertijd onderzoek en kunnen resultaten teruggeven aan studenten zodat zij inzicht in hun eigen ontwikkeling krijgen. Gebruiken de monitor op verschillende hogescholen en aan de UM faculteit geneeskunde. Ze hebben ondertussen verschillende studies gedaan met de data in hun database.
- Ze hebben kunnen aantonen dat buitenlandstudie een duidelijk effect heeft op interculturele competenties, op alle dimensies die ze hanteren zie je positieve en significante vooruitgang.
- T.a.v. persoonlijke ontwikkeling (persoonsvarianten die voorspellende waarde hebben op intercultureel succes zoals empathie, openheid en emotionele stabiliteit) zie ik je ook dat de aanwezigheid van internationale docenten een belangrijke meerwaarde leveren.
- Ook het vervreemdingseffect is aanwezig: bijv. China heeft een groter leereffect dan Barcelona.

- Ze bestuderen nu ook het effect van voorbereidende activiteiten op de ontwikkeling tijdens een buitenlandervaring. Nu nog niet genoeg data om representatieve uitspraken te kunnen doen.
- Sowieso: hogescholen die hier gebruik van maken zijn de instellingen die er bewust mee bezig zijn. Wel interessant: businessschool van UM heeft gezegd de GMM in te willen zetten voor pre- en post-metingen, om het effect te kunnen zien en het concept te kunnen verantwoorden. Ze zeggen echter ook: we doen niet aan begeleiding specifiek hiervoor in het onderwijs; we laten ze naar het buitenland gaan en zien wat er gebeurt.
- Ze zien dat iedereen IC opneemt in doelen, maar bijna niemand probeert het echt te meten. Er wordt snel gezegd: het is goed, zonder dat er duidelijk bewijs ligt. Wat zijn nou echt de interventies die goed werken. We zouden graag ook meer met universiteiten optrekken om meer bewijs te genereren. Bijv. in taaldiscussie: je kunt studenten ook een periode met internationale studenten samenzetten, of virtuele samenwerking met een ander land doen, of een buitenlandperiode organiseren. Daar is niet per se een diplomastudent of engelstalig onderwijs voor nodig.
- Wij willen HO instellingen en studenten inzicht geven in: dit vinden ze dat ze leren, zo schatten ze zichzelf in, dit is wat er gebeurt. Blijft wel zelf-evaluatie. Wel inclusief 360 graden feedback (dus perspectief docent) en kwalitatief gesprek om te toetsen. We zien dat ze hun ontwikkeling goed kunnen onderbouwen. Soms zie je zelfs dat studenten zichzelf lager scoren bij terugkomst, omdat ze inzien dat ze eigenlijk niet zo empathisch/open/etc. waren als ze dachten.
- We kunnen kijken naar de zelfevaluaties vs. wat de universiteit doet. Bijv. instelling die voertaal EN heeft en een bepaald percentage internationale studenten, als je dit vergelijkt met instellingen met andere taal of percentages, krijg je dan andere resultaten.
- Waar we ook mee worstelen, zijn de schotten tussen de internationale community en NL studenten. Dit zijn silo's met beperkt interactie. Het mengt niet, alleen in de klas zelf maar niet erbuiten. Willen kijken met actie-onderzoek hoe je studenten zonder dat ze het merken kunt laten mengen.
- Diversiteit is belangrijk. We zien nu ook: we adverteren onze opleidingen juist met internationaliseringsaspecten. Dan trek je mensen die er al interesse in hebben. Zelfselectie schakelen we niet uit.

5.1/2.8 (Beter Onderwijs Nederland)

20.3 Aanwezig: 5.1/2.8 5.1/2.8 5.1/2.8

- 5.1/2.8 Wat wil je ons meegeven over internationalisering en specifiek internationale instroom?
- 5.1/2.8 Duidelijk onderscheid maken wat we verstaan onder internationalisering. Internationale samenwerking in het ho en wetenschap is wenselijk. Maar vorm waarop internationalisering laatste 10 jaar heeft plaatsgevonden onwenselijk. Grote nadruk op verdienmodellen, vermarkting, verengelsing (onderwijs als commodity). Daarmee misken je de rol en plaats van de universiteit in de maatschappij. Naast rol in globaal netwerk, heeft universiteit ook nadrukkelijk een nationale en lokale functie. Het argument 'ja maar wetenschap is internationaal' is onvoldoende.
- 5.1/2.8 Waar zou het wel om moeten gaan?
- 5.1/2.8 Maatschappelijke taak universiteit is de hoogste zorg voor kennis binnen de gemeenschap waar ze deel van uitmaakt. Dat impliceert zeker internationale oriëntatie, maar afhankelijk van soort kennis en vakgebied verschillend ingevuld. Je moet wel kennis nemen van internationale ontwikkeling, maar ook eigen waarde hooghouden. Vb: bedrijfskunde opleidingen. Doordat het een Angelsaksische benadering wordt, is er minder aandacht voor de alternatieve tradities in Nederland, zoals de (informelere) managementstijl in Nederland.
- 5.1/2.8 Dus volgens jou raken we NL normen, waarden, wortels kwijt?
- 5.1/2.8 Dat is inderdaad effect. Maar gaat nog verder dan dat. Nu is internationalisering niet wat het vroeger is, toen ging je naar een ander land en dompelde je jezelf echt onder in dat land en de cultuur. Internationale studenten doen dat in NL niet, de lokale context krijgen ze niet mee. Studenten krijgen geen NL casussen of contexten meer mee. De NL context wordt soms minachtend benaderd. Je dompelt je tegenwoordig niet meer onder in het land zelf, maar in de internationale bubbel van de universiteit.
- 5.1/2.8 Hoe zou het anders moeten?

- 5.1/2. Schaal moet anders. Uni is machine, geen tijd en geld meer voor aandachtig onderwijs. Zie bijv. gebrek aan taalvaardigheid, studenten kunnen geen papers meer schrijven. Moeten kans van krimp pakken, zodat meer aandacht en geld per student. En begeleid internationale studenten beter: laat ze NL leren en NL talige colleges volgen. Dan blijven ze ook sneller hier. Bovendien: scheve boodschap naar allochtone medemens: hoger opgeleiden kennen ander integratiebeleid dan lager opgeleiden.
 - 5.1/2. Wat zijn manieren om interculturele competenties bij te brengen?
 - 5.1/2. Afhankelijk van wat je wil. Super interessant om studenten met Turkse/Marrookkaanse achtergrond die op Denk stemmen in gesprek te brengen met studenten van Forum v.D. Daar ligt een uitdaging. Slecht Engels sprekende Koreanen, die hoef je toch niet. Maatschappelijk gezien hebben we te dealen met een multiculturele samenleving, daar moet focus liggen. Nu int. classroom vaak problematisch, slechte taalvaardigheid en daardoor slechte kennisdeling.
 - 5.1/2. Je moet toch taaltoetsen e.d. doen?
 - 5.1/2. Binnen Europa problematisch. Praktijk is echt anders: Italianen en Roemenen hebben taalprobleem. Drukt niveau van werkgroepen enorm. Iedereen zou gebaat zijn bij écht investeren in taal. Dat buitenlandse studenten hier in een aantal jaren hun NL op peil brengen, zeker voor ba studenten (ma valt over te twisten). Zorg ook voor betere integratie.
 - 5.1/2. Zou je dan niks meer in EN moeten aanbieden?
 - 5.1/2. Échte interculturele leerervaring krijg je in vreemde taal in buitenland. Malaise geesteswetenschappen gaat gelijk op met uitschakelen relevantie van alle andere talen behalve EN. Waarom zou je nog Frans of Italiaans leren? Universiteiten zijn blind voor maatschappelijke ontwikkelingen, leven nog in de globalisering van de jaren 90. Vooral bachelorfase zou hoofdzakelijk NL moeten zijn.
 - 5.1/2. En in bèta studies? Vaak 'wiskunde' als taal?
 - 5.1/2. Daarvoor geldt hetzelfde: Bèta's zijn niet heel taalvaardig, ze moeten de vertaalslag leren te maken van vaktaal naar natuurlijk taal. Je moet samenwerken met machinemaker, met klant, luisteren wat de vraag is. Toepassing van technologie heb je taal voor nodig. NL vaktermen gaan verloren. Er ontwikkelt zich specialistenjargon, vergroot de kloof tussen hoog- en laagopgeleiden.
 - 5.1/2. Andere zorg: het VO. Als we nu volop verengelsen in het HO, dan zal het VO vanzelf volgen, om leerlingen op HO voor te bereiden. Vervolgens volgt het PO. Zorgelijk.
 - 5.1/2. Verder ingaan op prikkels?
 - 5.1/2. Duidelijke prikkels in bekostigingssystematiek, universiteiten zijn calculerende instellingen. Globalisering wetenschap ook belangrijke drijfveer. Niet voor niks ontwikkeling maatschappelijke betrokkenheid in wetenschap, bijv. via Nationale Wetenschapsagenda. Is reactie op wetenschap dat losgezongen is van maatschappij. Hele onderzoekssysteem is gericht op EN taal en internationalisering. Komt langzaam verandering in, goede ontwikkeling.
 - 5.1/2. Je wil ook dat universiteiten internationaal meekomen.
 - 5.1/2. Is valse tegenstelling. In jaren 80 ook nobelprijswinnaars gehad. Genoeg instellingen wereldwijd die wel meekomen.
 - 5.1/2. Als zelf rapport schrijven, wat belangrijkste maatregel?
 - 5.1/2. Bekostiging. Nu massa-onderwijs, en studenten hebben het beperkt door want geen vergelijkingsmateriaal. Niet-EER studenten zijn nu ontdekt: hoge inkomesten, meerkosten zijn nihil. Is vals spel voor private instellingen, je gaat problemen krijgen met verkapte staatsteun.
- Ook EN opleidingen niet meer bekostigen, daar betalen we niet voor. Bevordering NL taalvaardigheid als taak universiteit definiëren (op uitzonderingen na). Lokaal-maatschappelijke opdracht serieus nemen. IvHO en NVAO in actie als niet aantoonbaar gebeurd. Argument universiteiten: maar dan sluit je internationale studenten en docenten uit, is onzin: dat probleem creëer je zelf door ze niet NL te leren en te laten integreren. Verder: OCW moet integrale blik gaan hanteren, bewaken alle sectoren. Vaak bij ene sector niet door wat effect is op andere sector. Ministerie moet dat echt leren. Ontwikkelingen in HO slopen hele stelsel.

3. Werkbezoeken en instellingen

ROC van Twente

7.3 Aanwezig: 5.1/2.e John van Vegt (vz CvB),

Bestuur / beleid

Deelnemers: John van der Vegt (vz CvB), 5.1/2.e en 5.1/2.e (beleid)

- Bij het ROC is de aandacht verbreed van alleen mobiliteit (stages) naar internationalisering van het curriculum. Er is ook een practor (inclusief 4 docentonderzoekers) ingezet om onderzoek te doen naar I@home, samen met ROC Mondriaan.
- 5.1/2.e en 5.1/2.e zijn ook veel bezig met netwerk opbouwen en fondsenwerving. Denk aan het zoeken van partnerscholen en bedrijven, en fondsen voor mobiliteit via Erasmus+, Interreg en Horizon2020.
- De internationaliseringsstrategie van het ROC is sterk arbeidsmarktgedreven. Bedrijven geven aan behoefte te hebben aan bepaalde vaardigheden of extra vakkrachten. Zo is er krapte en krimp in technische beroepen in de regio. Bedrijven geven aan: de Polen die ik hierheen haal, misschien wil ik die ook wel aanvullend opleiden met modules bij het ROC.
- Ook speelt de lokale studentenpopulatie een rol: 20-25% van de studenten heeft een migratieachtergrond.
- Diplomamobiliteit is niet aan de orde, daarvoor is taal een obstakel. Dat gaat niet alleen om referentieniveaus, maar ook om examens. Examens zijn landelijk en altijd in het Nederlands. Het lukt internationale studenten niet om binnen korte tijd zo goed Nederlands leren.

Docenten / studenten

Deelnemers: docenten, stagecoördinatoren en studenten van verschillende studies (sport, zorg, laboratorium, schoonheidsspecialiste).

- Voor studenten betekent internationalisering naar het buitenland gaan.
- Docenten bevestigen dat I@Home nog in de kinderschoenen staat. Maar dat dit wel belangrijk wordt: je wil iedere student interculturele competenties meegeven, bijvoorbeeld over hoe je met elkaar in gesprek gaat, hoe je omgaat met discriminerende opmerkingen. Dat moet toegankelijk zijn voor iedere student, ook die niet naar het buitenland gaat.
- Studenten geven aan de persoonlijke ontwikkeling het meest waardevol te vinden. Het haalt ze uit hun comfort zone, zet ze met beide benen op de grond en helpt in hun beroepsgerichte ontwikkeling.
- Studenten zeggen dat het in het mbo op eigen initiatief aankomt. Het is een flinke stap. Studenten die inmiddels op het hbo studeren geven aan dat het daar veel vanzelfsprekender is, zowel naar het buitenland gaan als internationale aspecten in het curriculum. Studenten zeggen dat ROC's meer moeten doen om studenten te stimuleren en meer voorlichting geven.
- Docenten zeggen dat dit ook niet vreemd is. Ze willen dat studenten zelf willen en het zelf regelen. Bovendien is het niet voor iedereen. Studenten die niet zelfstandig genoeg zijn worden soms ook geweigerd. Ook gaan studenten altijd in tweetallen. Zorgvuldigheid is van groot belang. Liever weinig studenten met een goede ervaring.
- Docenten geven aan dat examinering een probleem is in het buitenland: hoe borg je de kwaliteit daarvan. Soms worden Nederlandse examinatoren ingevlogen. Het is altijd ingewikkeld.
- Studenten en docenten zien wel een groei de afgelopen jaren, er is meer interesse om naar het buitenland te gaan.
- Studenten geven aan dat internationalisering positief bijdraagt aan het imago van het mbo. Studenten geven aan zich pas 'waardig' te voelen nu ze op het hbo zitten, en dat een buitenlandervaring hielp voor het imago dat ze hadden tegenover klasgenoten en de buitenwereld.

NHL Stenden

NB: dit gesprek heeft plaatsgevonden in het kader van een OCW werkbezoek, en dus niet in het kader van het IBO zelf.

21.1 Aanwezig: 5.1/2.6 NHL Stenden (Erica Schaper (vz CvB), Jan van Iersel (Cvb), Klaas-Wybo van der Hoek (CvB) en aantal medewerkers)

- Sinds de fusie heeft NHL Stenden een flinke organisatieverandering ondergaan. Er is gezocht naar een manier waarop het niet een mix of mengeling van de twee hogescholen zou worden, maar een nieuwe, sterkere instelling. Daarbij is het onderwijsconcept geheel vernieuwd. Het gehele onderwijs is gericht op 'design based education', waarbij vijf doelen centraal staan: Verantwoordelijke mensen, wendbare professionals, vindingrijke professionals, lerende professionals en tot slot wereldwijze burgers.
- De vijfde pijler, wereldwijze burgers, gaat om het internationaal en intercultureel competent maken van hun studenten. Het leren van verschillende perspectieven, het creëren van een internationale leeromgeving en geven van internationale ervaringen.
- Daarmee is NHL Stenden sterk gericht op internationalisering en zit het in de kern van hun onderwijsconcept en instelling. NHL Stenden geeft aan dat internationalisering bij hen geen verdienmodel is.
- Internationalisering wordt ingericht vanuit een maatschappelijke opdracht als hogeschool: het opleiden voor de beroepspraktijk. Zij zien dat het bedrijfsleven steeds internationaal georiënteerd wordt, en de wereld steeds meer 'interdependent'. Dit vergt studenten die bewust zijn van interculturele dimensies en contexten in hun werkveld, en gericht zijn op wereldwijde maatschappelijke problemen. Daarom is er ook veel aandacht voor regionale aspecten, zowel in Nederland als in de campussen in het buitenland (Zuid-Afrika, Qatar, Bali en Thailand). Denk daarbij aan inhoudelijke aansluiting met thema's die in de regio spelen, en gerichtheid op de regionale arbeidsmarkt. Een voorbeeld hiervan is de samenwerking op thema's die voor Noord Nederland relevant zijn, zoals disaster management (denk aan Groningen), die inhoudelijk ook gelinkt worden aan regio's waar dit ook relevante maatschappelijke problematiek is (bijv. in Zuid-Oost Azië). Of water als NL specialisme, waar tegelijkertijd in Zuid-Afrika waterzuivering en watertekorten belangrijke thema's zijn. NHL Stenden is daarmee sterk verankerd in de regio Noord-Nederland maar tegelijkertijd met een internationaal profiel. Er zijn sterke banden met de lokale industrie. Er wordt in het buitenland dan ook vanuit de regionale impact gekeken: waar kunnen we als kennisinstelling bijdragen in die regio? NHL Stenden is daarom ook minder dan bijv. universiteiten gericht op Angelsaksische landen.
- Qua onderwijsinhoud is internationalisering bij NHL Stenden sterk gericht op bildungsaspecten (wereldwijzer worden). Hun curriculum is zo ingericht dat het breed en integraal onderdeel is van het gehele onderwijs. Dus geen losstaande aspecten zoals een international classroom of een buitenland ervaring, maar verschillende type instrumenten verweven door het hele curriculum. Daarbij is het voor hen duidelijk dat het niet genoeg is om mensen bij elkaar te zetten in een klas. Er hoort intensieve begeleiding en reflectie bij om leereffecten te bereiken. Ook proberen ze te sturen op een divers klaslokaal, waarbij goede begeleiding essentieel is om geen interculturele 'clashes' te krijgen. Ze sturen bijv. hierop door marketing. Ook zien ze dat er minder Duitsers komen (er is sterk geïnvesteerd in HO in D zelf) en Chinezen. Dit zien zij als kans om diverser te worden. Volgens hen geeft onderzoek aan dat je minimaal 30% 'iets anders' nodig hebt in een klas om voordelen uit diversiteit te halen.
- M.b.t. taal betekent het daar waar relevant wel (bijv. tourisme) en daar waar niet relevant ook niet (bijv. verpleegkunde). Maar, ook bij verpleegkunde komen we internationale aspecten aan bod, bijv. door de mogelijkheid naar het buitenland te gaan of door in het curriculum internationale casussen te incorporeren.
- Ze hebben ook aandacht voor toegankelijkheid, ze vinden het bijv. belangrijk dat alle studenten de mogelijkheid krijgen naar het buitenland te gaan. Als studenten dit bijv. niet zomaar durven, is er ook de mogelijkheid om kortdurend naar het buitenland te gaan. Dit werkt drempelverlagend om vervolgens ook een langere periode te willen ervaren.
- Alle aspecten van internationalisering in hun onderwijs worden parallel ook onderzocht door het lectoraat van NHL Stenden dat zich hiermee bezighoudt. Zij kijken naar de effecten op de onderwijskwaliteit en innovatieve nieuwe manieren van onderwijs, en het onderwijs wordt hier vervolgens ook weer op aangepast.

- NHL Stenden geeft aan dat ze vanuit de overheid meer integraal internationaliseringsbeleid zou willen zien. Daarbij noemt ze de 30% fiscale regeling voor expats van EZK. Dat je het vanuit onderwijs, maar ook economisch en sociaal beleid moet bekijken. Volumekwesties zouden zich dan vanzelf moeten oplossen. Ook zouden ze meer transnationale kwaliteitsborging willen zien (denk aan diploma-erkenning e.d.).

TU Delft

12.3 Aanwezig: 5.1/2.e 5.1/2.e

Beleid

Deelnemers: 5.1/2.e (directeur Education & Student Affairs), 5.1/2.e en 5.1/2.e (beiden werkzaam bij Education & Student Affairs)

- De mate van internationalisering bij de TU verschilt sterk per **niveau**. Een meerderheid van de PhDs is afkomstig uit het buitenland. Bij de masters is dat iets minder, en de masters van de TU zijn al geruime tijd in het Engels. Die keuze hing samen met de politieke wens om het onderwijs in Europa meer te harmoniseren, en het internationale academische en werkveld in de technische hoek.
- De TU presteert internationaal op zeer hoog niveau; men speelt in een *league* met de beste universiteiten in de VK, VS en continentaal Europa. Dat is ook terug te zien in de **rankings**. Internationale studenten komen sterk af op dat hoge niveau. De ervaring leert dat aanbevelingen van lokale docenten/hoogleraren, of kennissen die in Delft gestudeerd hebben, ook sterk meewegen.
- De TU Delft ziet zichzelf geconfronteerd met een paar *constraints*, waardoor men structureel niet de wens heeft tot groei. De locatie en binding met de stad Delft biedt beperkte ruimte tot uitbreiding. Daarnaast is het verkrijgen van **hoogwaardig personeel** een uitdaging in de bèta- en engineeringwetenschappen. Er is immers veel concurrentie vanuit de private sector en andere internationale topinstellingen, die relatief gunstige arbeidsvoorwaarden kunnen bieden. Gecombineerd met het feit dat NL alumni maar in beperkte mate promoveren, is de staf bij de TU in grote mate internationaal. Dat zorgt er met name voor dat er beperkt ruimte voor groei is. Tegelijkertijd is de internationale instroom in de master een belangrijke pijplijn voor de aanvoer van die staf.
- De TU Delft (en andere TU's) zien juist ook een toename van de **binnenlandse instroom**, als gevolg van het toegenomen aanbod aan VWO-studenten en juist de groei in specifiek bètaprofielen. Gegeven die toename, en de toegenomen vraag vanuit het buitenland, is er beheersing in de instroom nodig.
- De meeste bachelors zijn Nederlandstalig, en het aandeel aan internationale studenten is daar ook relatief stabiel en laag. Dat is een **bewuste keuze**, ook al worden veel vakken al in het Engels gegeven (vanwege Engelstalig personeel en literatuur). Veel Nederlandse studenten willen wel een Engelstalige studie volgen omdat ze denken hiermee een betere arbeidsmarktpositie hebben, en er zijn bijvoorbeeld maar maar weinig studenten die in een Engelstalige bachelor kiezen voor Nederlandstalige examens (hoewel dat wel mag). Bij het omschakelen naar Engelstalige bachelors zou de buitenlandse instroom vermoedelijk te groot worden. Een bijzondere casus is de bachelor Computer Science and Engineering, waar de instroom sterk opliep toen deze in het Engels werd gegeven, en er als noodmaatregel een niet-EER-inschrijfstap werd ingevoerd.
- Men heeft in het verleden al instroombeperkende maatregelen genomen. De TU heeft 2x het **collegegeld** van niet-EER-studenten verhoogd. De ervaring is dat dat tijdelijk leidt tot een stabilisatie van de instroom, maar geen duurzaam effect heeft. De precieze verklaring is onduidelijk. Het collegegeld lijkt inmiddels vergelijkbaar met andere internationale topinstellingen, gegeven het feit dat daar (bijv. in de VS) veel meer beurzen beschikbaar zijn. Mogelijk is hoger onderwijs voor sommige studenten een luxegoed, en signaleert het hogere tarief een hogere kwaliteit. Ook **selecteert** men steeds sterker: naast de aansluiting van de bachelor op de master (vakkennis, behaalde cijfers, niveau universiteit) wordt gekeken naar Engelse vaardigheden (IELTS/TOEFL) en bij sommige opleidingen naar algemene academische vaardigheden (GRE/GMAT). Aanmelding kost ook al geld.
- De **volatiliteit** van de instroom is een punt van zorg. Ook daarom, en voor het ontwikkelen van interculturele vaardigheden, streeft de TU naar een diverse instroom. De vraag vanuit het buitenland is erg variabel: de afgelopen 2 jaar is de instroom naar de VS sterk afgenomen, en

ook ziet men een daling van instroom naar de VK. Dat betekent dat er meer studenten geïnteresseerd zijn in studeren in continentaal Europa, en dus ook Delft. Men doet niet (meer) aan werving in het buitenland, met uitzondering van samenwerkingsverbanden in het VK en VS. Die zijn met name gericht op het bevorderen van (uitgaande) uitwisselingen.

- Beleidsmatig zouden 2 zaken een uitkomst bieden: meer vergaande opties tot selectie van niet-EU-studenten en maatregelen die leiden tot een betere **balans en mix** van de studentenpopulatie: tussen NL, overig EER en niet-EER, en ook tussen externe instroom en eigen doorstroom (vanuit de BSc). Hoewel er enige ruimte is voor het selecteren van niet-EER-studenten, raakt dat wel aan het **non-discriminatiebeginsel**: een niet-EER-student met dezelfde scores en cijfers wordt dan niet meer gelijk behandeld aan een EER-student. Hoewel **Europese juridische kaders** op korte termijn een gegeven zijn, zou het ook wenselijk kunnen zijn om in te zetten op aanpassing daarvan, om de houdbaarheid van het Nederlandse onderwijsstelsel te borgen.
- De TU Delft kiest bewust niet voor een vestiging in het buitenland. Niettemin ziet de TU Delft internationalisering breder dan naar Nederland komende studenten. De TU Delft heeft een sterke reputatie in het aanbieden van **online** onderwijs (betaald en onbetaald), wat voor de hele wereld toegankelijk is.

Wetenschappelijke staf

Deelnemers: docenten en opleidingscoördinatoren/directeuren van diverse faculteiten van de TU Delft

- Het aantal internationale aanmeldingen bij de MSc Bouwkunde is de afgelopen vijfjaar verdubbeld. Deze groei is gekoppeld aan de internationale ranking. Sinds de faculteit Bouwkunde hoog op de lijst staat is het aantal internationale studenten enorm gestegen.
- Docenten ervaren de internationale omgeving als **positief**. De diversiteit aan achtergronden is een meerwaarde, en veel buitenlandse studenten zijn erg gemotiveerd, aangezien (zeker niet-EER-studenten) bewust kiezen om hier te studeren, door een strenge selectie komen en hoger collegegeld betalen. Een docent geeft aan dat in zijn opleiding 5% van de NL studenten een cum laude-diploma haalt; bij de internationale studenten is dat 25%. Ook zijn veel **sectoren** internationaal. Als voorbeeld: Lucht- en Ruimtevaarttechniek wordt slechts op enkele Europese universiteiten aangeboden, en er is in NL zelf geen luchtvaartindustrie
- Er vindt een **wisselwerking** plaats tussen internationale en Nederlandse studenten. De aanwezigheid van internationale studenten motiveert een deel van de Nederlandse studenten om harder te werken; veel NL studenten zijn traditioneel meer gericht op het bredere studentenleven en extracurriculaire activiteiten. Tegelijkertijd zien docenten het ook als essentieel dat er een **kern** van NL studenten (en bachelors uit Delft) aanwezig is. Het Nederlandse schoolsysteem zorgt voor een open en kritische houding bij de Nederlandse studenten. Daarnaast lijken Nederlandse studenten relatief sterk te zijn in **soft skills**, zoals teamwork en vormen ze de basis voor de studieverenigingen die veel organiseren. Groepsvorming van internationale studenten lijkt soms een issue; daarom is diversiteit van de instroom van belang. Over het algemeen is men tevreden hoe het gaat met internationalisering.
- De docenten zien dat veel studenten **in NL blijven**: om een PhD te doen, maar ook in de private sector (bij bedrijven als ASML).
- Docenten krijgen de mogelijkheid om zich hiervoor (bij) te scholen. Men biedt begeleiding aan als het gaat om (o.a. culturele) diversiteit, verschillende leerstijlen en interculturele communicatie, ook in de basiskwalificatie voor docenten.
- Faculteiten krijgen relatief veel **vrijheid**, binnen de algemene beleidskaders van de TU, om hun internationaliseringsbeleid te ontwikkelen. Kwaliteit staat daarbij voorop.
- **Taal** is soms een issue, al selecteert men er steeds strenger op. Door de tijd heen is de Engelse beheersing van internationale studenten verbeterd. Aandachtspunt is echter de **selectie**: studenten die goed zijn in Engels, zijn niet per se de beste studenten – daar is geen correlatie.

Studenten

Deelnemers: 7 studenten van verschillende richtingen (allen Engelstalige studies), inclusief 2 internationale studenten.

- Studenten ervaren in de praktijk soms enige mate van groepsvorming tussen verschillende groepen (inter)nationale studenten. Samenwerking tussen verschillende culturen is soms uitdagend (vanwege culturele- en taalverschillen), maar dat wordt ook gezien als verrijkend voor de persoonlijke ontwikkeling. Het is echter niet zo dat groepen naast elkaar leven; in de praktijk mengt het toch enigszins op de campus.
- Studenten ervaren het niveau van **Engels** van de docenten als goed. Slecht verstaanbaar Engels vanwege een accent zijn uitzonderingen en niet de regel. Een punt van aandacht is de vakinhoudelijke Nederlandse traditie, als het bijvoorbeeld gaat om de architectuur. Dat is niet direct aan taal gebonden, maar het is wel waardevol voor de TU en Nederland als zulke tradities doorgegeven worden.
- Studenten kiezen voor de TU Delft vanwege de goede **rankings** en het aanbod Engelstalig onderwijs. Daarnaast speelt voor niet-EER-studenten het immigratiebeleid van NL ook mee in de keuze.
- De universiteit biedt Nederlandse les aan voor internationale studenten. De bekendheid daarvan kan nog verbeterd worden.
- Studenten worden gestimuleerd om zelf een **buitenlandervaring** op te doen, en veel studenten doen dit ook. Delft heeft daarvoor een internationaal netwerk met andere instellingen, wat dit faciliteert.

Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten (AHK)

11.3. Aanwezig: 5.1/2.e 5.1/2.e

Deelnemers

Bert Verveld, voorzitter College van Bestuur

5.1/2.e, Hoofd Kwaliteit, Communicatie en Beleid

5.1/2.e, directeur Academie van Bouwkunst Amsterdam

5.1/2.e directeur Conservatorium van Amsterdam

- De AHK is een monosectorale kunsthogeschool met zes academies, met in totaal ca. 3000 studenten. De reputatie is (internationaal) zeer goed. Conform eerdere afspraken met het ministerie uit 2012 is het studentenaantal in de bacheloropleidingen voor de podiumkunsten van de AHK begrensd (instroombeperking en voor sommige richtingen een krimp).
- De meeste AHK-opleidingen zijn (zeer) selectief. Dat heeft – naast de maximale omvang van de instelling – 2 redenen: men wil een hoge **kwaliteit** waarborgen en rekening houden met de absorptiecapaciteit van de **arbeidsmarkt**.
- Internationalisering is **geen doel op zich**, en ook geen nieuw fenomeen. De arbeidsmarkt in de sectoren waarvoor de AHK opleidt, (zoals de architectuur of muziek, dans) is ook erg internationaal. Daarnaast willen studenten graag les van **specifieke (internationale) docenten**. Andersom willen dergelijke docenten ook lesgeven op plekken waar het niveau hoog is, zoals Amsterdam – de arbeidsmarkt voor docenten is ook internationaal. Dezelfde dynamiek zie je dus ook bij andere topopleidingen in Europa en de VS. En gegeven de afspraken over de omvang is er geen perverse (financiële) prikkel tot groei van de instelling.
- Tegelijkertijd verschilt de situatie per academie: bij film of theater is de arbeidsmarkt veel Nederlandse, en is de voertaal dan ook Nederlands.
- Bij de Academie van Bouwkunst is men overgestapt naar een internationaal curriculum en de Engelse taal. Een reden daarvoor was de internationale thematiek, zoals klimaat en energie, in het curriculum. Ook is het een deeltijdstudie (iedereen werkt naast de studie) waardoor een (uitgaande) buitenlandervaring moeilijk is; dit biedt dus de mogelijkheid om wel met internationale thema's en medestudenten in aanraking te komen. Momenteel is ca. 30% van de instroom buitenlands (en heeft dus ook in Nederland een baan). Het niveau van de buitenlandse instroom is hoog, met vaak een WO bachelor; dat haalt het niveau van de studie omhoog.
- Het Conservatorium is al sinds jaar en dag internationaal, net als het werkveld: alle vooraanstaande orkesten zijn internationaal samengesteld, net als andere topconservatoria. De docenten werken ook in de sector zelf. Het niveau is in A'dam hoog, en dat trekt veel

buitenlandse studenten, al wisselt het per instrument/sector. De voertaal is Engels, behalve bij de popopleiding en de docentenopleiding.

- Internationalisering wordt **breder** gezien dan studentenstromen en het curriculum. Men doet ook specifieke projecten samen met buitenlandse instituten, en is actief betrokken bij internationale culturele en economische relaties van de stad Amsterdam.
- Men richt de **internationale omgeving** bewust in. Docenten worden mede geselecteerd op basis van hun ervaring om in een internationale omgeving te kunnen werken, en bij de indeling van groepen wordt met de diversiteit rekening gehouden. Ook de beperkte schaal van de AHK draagt bij aan een sociale menging. Daarnaast is er bij het conservatorium meer sprake van 1-op-1-onderwijs, waardoor de 'international classroom' niet bij alle lessen even relevant is. De AHK houdt in zijn selectie rekening met internationale aspecten in de achtergrond van studenten, zoals eerdere internationale ervaringen en Engelse taalvaardigheid. Deze kenmerken bepalen naast talent of een internationale student een kans van slagen heeft.
- De **blijfkans** van studenten verschilt per sector. In algemene zin is, dankzij de selectie, de werkloosheid laag, en werken veel studenten in de relevante sector. Gegeven het internationale werkveld, en de internationale carrière van bijvoorbeeld muzikanten, zijn alumni echter vaak niet aan één land gebonden.
- Internationalisering wordt in het algemeen als **positief en natuurlijk fenomeen** ervaren. De kunsten zijn, net als de wetenschap en handel, een internationale wereld, en het is logisch om (een deel van) je opleidingen dan ook daarop te oriënteren. Voor Nederland is het van essentieel belang om internationaal gericht te blijven en zou een ommekeer hierin bijzonder onverstandig zijn. Daarnaast is het niet alleen een manier om in aanraking te komen met andere culturen en kennis, maar ook een manier om **Nederlandse kennis en kunde** door te geven. Denk aan het Concertgebouw, maar ook de Nederlandse expertise over watermanagement. Belangrijk is om **per instelling en situatie** te kijken, want overal is het werkveld anders. Punt van zorg is de **huisvesting** van studenten, die met name voor internationale studenten (zonder lokaal netwerk) in Amsterdam lastig is. In andere landen bieden instellingen een huisvestingsgarantie aan studenten; AHK wil graag hierin meegaan.

Universiteit van Amsterdam (UvA)

11.3 Aanwezig: 5.1/2.6 5.1/2.6

Docenten/opleidingsdirecteuren

Deelnemers: docenten/opleidingsdirecteuren van een breed scala aan studies (PPLE, European Studies, communicatiewetenschap, politicologie)

- Veel opleidingen worden tegenwoordig in **twee talen** aangeboden. Bij masters was er al veel langer een deel Engelstalig, in de bachelor is dat toegenomen. Bij sommige studies is het een gescheiden, parallelle *track*; bij andere kunnen studenten meer kiezen. In zulke gevallen wordt aangemoedigd dat studenten ook vakken in een andere taal volgen. Veel Nederlandse studenten willen zelf ook een Engelstalige studie doen. Ook speelt mee dat het aanbod aan tweetalig VWO toeneemt, en dat veel masters Engelstalig zijn.
- De ervaring is dat buitenlandse studenten, als ze een bachelor hier doen, bereid zijn om de Nederlandse taal te leren, maar daar in het begin geen tijd voor hebben.
- Bij een opleiding als European Studies is er een **inhoudelijke logica** om het internationaal te organiseren. Iedereen brengt andere achtergrondkennis mee, wat de discussies verrijkt. Momenteel is de vakinhoud in het NL en EN identiek, maar in de toekomst kun je erover nadenken om meer te differentiëren.
- Docenten vinden internationalisering vaak leuk - je hebt immers een diversere groep voor je staan - maar ook een uitdaging. Vaak zijn internationale studenten gemotiveerd en goed voorbereid. Maar de culturele verschillen vragen wel wat. Zo stappen internationale studenten sneller naar een examencommissie. Maar er zijn ook meer praktische zaken: studenten lopen in hun eerste periode in NL tegen allerlei zaken aan waar Nederlandse studenten vanwege hun netwerk geen/minder last van hebben. In die zin is het ook een goede **zelfreflectie**: je wordt

als docent en instellingen gedwongen om na te denken hoe je bepaalde dingen doet. Docenten werken daar onderling aan.

- De **volatiliteit van de instroom** zorgt voor uitdagingen: je weet vooraf niet hoeveel studenten je kunt verwachten. Studenten kunnen zich zonder kosten op meerdere plekken inschrijven. Wellicht kun je werken met een soort inschrijftarief, dat je terugkrijgt op het moment dat je daadwerkelijk aan de studie begint, of alleen toestaan dat studenten zich op 1 plek inschrijven.
- Internationalisering roept ook vragen op over **selectie**. Momenteel is het stelsel enigszins binair: of een studie is algemeen toegankelijk, of er is een numerus fixus (NF) met strenge selectie. Er wordt in de praktijk wel enigszins gestuurd, bijvoorbeeld via aanvullende toetsen of een (niet-bindend) matchingsadvies. Ook is er, na 1 jaar, het bindend studieadvies (BSA). Vraag is wel wat een goed selectie-instrument zou zijn.
- O.a. bij een opleiding als PPLE zijn er (sterk) inhoudelijke motieven een internationale opleiding te ambiëren, vandaar dat dat bij deze opleiding ook vanaf het begin zo is.

Beleid

Deelnemers: 5.1/2.e (directeur International Affairs) en 5.1/2.e (international office Faculteit Maatschappij- en Geesteswetenschappen)

- Internationalisering is **flink gegroeid**. De masterfase was al vrij internationaal; dat is nu ook in de bachelorfase meer zo. De international classroom raakt aan veel zaken: het curriculum, diversiteit, didactiek, en de *student experience*. Ook vanuit Nederlandse studenten is er veel vraag naar internationale studies. UvA-studenten uit het buitenland kiezen voor de universiteit vanwege de reputatie en het loopbaanperspectief, maar ook de **locatie** is van belang.
- **Tweetalige studies** scoren goed qua studenttevredenheid. Docenten krijgen modules aangeboden voor taalvaardigheid en didactische (interculturele) vaardigheden. Docenten krijgen traditioneel binnen de UvA veel verantwoordelijkheid in het vormgeven van onderwijs. De UvA is bewust een tweetalige instelling, en wil de NL taal ook borgen, ook als academische taal. Voor studenten vraagt de UvA inmiddels een hogere taalbeheersing in EN dan de Gedragscode vereist; NL taalcursussen worden aangeboden.
- Opleidingen die over willen stappen naar tweetalig aanbod, dienen daarvoor een **stappenplan** te volgen, dat sinds vorig jaar bestaat. Dat duurt in totaal 1 à 2 jaar. Doel is om te zorgen dat zo'n overstap weloverwogen gebeurt.

Studenten

Deelnemers: 4 studenten, waarvan 3 internationaal en 2 leden van de Centrale Studentenraad

- Studenten kiezen deels voor de reputatie voor de UvA; zo staat de studie Artificial Intelligence internationaal goed aangeschreven. Ook geven de 2 buitenlandse studenten, afkomstig uit Griekenland en Italië, aan in NL te willen blijven om een PhD te doen.
- Wat betreft taal geven studenten aan over het algemeen tevreden te zijn over de EN beheersing van docenten, maar dat er uitzonderingen zijn. Sociale segregatie tussen groepen internationale en Nederlandse studenten lijkt geen majeur probleem te zijn.
- Vanuit de Centrale Studentenraad zijn zorgen over het snelle **tempo** waarin internationalisering heeft plaatsgevonden. In het algemeen is het beeld dat het goed is voor de onderwijskwaliteit, maar dat het wel het een en ander vraagt, bijvoorbeeld in de vaardigheden van docenten. Een capaciteitsbeperking op Engelstalige tracks kan volgens studenten helpen.
- Aandachtspunt is de beheersing van het **Nederlands** door buitenlandse studenten. Er worden NL taalcursussen aangeboden, en nu ook online ontwikkeld (om de drempel te verlagen), maar niet alle studenten nemen de moeite om daadwerkelijk NL te leren, terwijl het wel relevant is voor de sociale integratie, en soms ook voor het vinden van een stage.

Rector Magnificus

Prof.dr. Karen Maex

- Internationalisering is sterk toegenomen op de UvA, relevante vraag is waar het **optimum** ligt. Enerzijds brengt het veel positiefs met zich mee: in een internationale samenleving dienen

(ook NL) studenten met andere nationaliteiten om te kunnen gaan, en het biedt de mogelijkheid tot kruisbestuiving tussen culturen. Maar het brengt ook vragen met zich mee: hoe groot wil de UvA zijn? Kun je selecteren, zonder dat je de NL student kwijtraakt? En hoe ga je om met taalvaardigheid, ook voor NL studenten?

- De UvA wil niet een universiteit zijn die alleen de beste studenten toelaat, maar die voor **alle studenten** toegevoegde waarde biedt.
- Enerzijds krijgen faculteiten veel vrijheid, maar er is wel een **stappenplan** voor Engelstalige studies, en het **collegegeld** voor niet-EER-studenten wordt door een interne commissie vastgesteld.
- Voor een hoge onderwijskwaliteit is een mate van **stabiliteit** van de instroom noodzakelijk.
- In de kern is internationalisering een **positief fenomeen**, en dient het niet als probleem te worden gezien. Universiteiten doen dit niet uit winstbejag, en dienen enige beleidsvrijheid te hebben om ermee om te gaan.

ROC Mondriaan

18.3 Aanwezig: 5.1/2.e 5.1/2.e

Deelnemers:

Pierre Heijnen: Voorzitter College van Bestuur

5.1/2.e : 5.1/2.e

5.1/2.e : 5.1/2.e

Over het ROC Mondriaan college:

- ROC Mondriaan is een ROC (Regionaal Opleidingen Centrum) in de regio Haaglanden met vestigingen in Den Haag, Delft, Leiden en Naaldwijk.
- Het Mondriaan college biedt als grootste opleider in de regio Haaglanden ruim 200 vakkundige opleidingen op het gebied van beroepsonderwijs en educatie voor volwassenen.
- Het Mondriaan college heeft ruim 25.000 mbo-studenten en 5000 educatie- en vavo-cursisten.

Bestuur / beleid

- Internationalisering valt bij het ROC Mondriaan uiteen in drie onderdelen:
 1. ten eerste bewustwording van de internationale omgeving; Den Haag internationale stad;
 2. internationale oriëntatie scholen;
 3. uitwisselingsprogramma's, een stage in het buitenland of intensief contact met een vergelijkbare opleidingen in het buitenland.
- Diplomamobiteit van internationale studenten speelt bij het ROC geen rol en dat is ook niet waar de ROC op uit is.
- Een aanzienlijk deel van de studenten bij het Mondriaan-college zijn Nederlands ingezetenen met een migratieachtergrond (tweede , derde).
- Voor de hotel opleiding is stage in het buitenland verplicht. Van een huidige arbeidskracht wordt verwacht dat deze kan werken in een internationale omgeving. De stages dragen daarnaast bij aan de persoonlijke ontwikkeling. Ook andere opleidingen zoals ICT hebben stages in het buitenland.

Aandacht van OCW wordt gevraagd voor:

- De ROC heeft meer behoefte aan erkenning van leerbedrijven in het buitenland bij de overheid.
- Steeds meer internationaal onderwijs in PO en VO (Engelstalig). Een goede aansluiting op de Entree -opleidingen en niveau 2 is er niet.
- Het verplichten van Engels voor mbo niveau 1 en 2 om de doorstroom te vergroten. Nu gelden er voor mbo 3, en 4 toelatingseisen met betrekking tot Engels.

- Meer aandacht vanuit het Rijk voor Skills wedstrijden. Skills heeft het doel talent bij studenten te ontwikkelen via wedstrijden en ook internationale wedstrijden. Dit kan positief bijdragen aan het imago van het mbo.
- Daarnaast zijn er praktische problemen stages in het buitenland bijv. bij het aanvragen van burgerservice nummer in het buitenland.

NB. De minister van OCW onderzoekt of de eisen aan buitenlandse studenten die in Nederland komen studeren omlaag kunnen. Via de omkeerregeling mag de student het Nederlands op een lager niveau beheersen, als hier een hoger niveau Engels tegenover staat.

Studenten

- Op de hotelschool is een buitenland stage verplicht. Dit wordt vanuit het ROC goed georganiseerd. De studenten kunnen zich inschrijven op een lijst met betreffende verschillende stageplekken in het buitenland. (van België t/m Australië). Ook de andere opleidingen zoals ICT doen stages in het buitenland.
- Twee studenten vertellen over hun ervaringen met de stages in het buitenland. De studenten geven aan de stages als heel nuttig te ervaren voor hun persoonlijke ontwikkeling, interculturele vaardigheden, Engels e.d.

Haagse Hogeschool

14.3 Aanwezig: 5.1/2.8 5.1/2.8

Deelnemers: 5.1/2.8 (onderzoeker) en 5.1/2.8 (medewerker internationalisering)

- HHS ziet internationalisering (interculturele competenties opdoen) als een groeimarkt ook bij MBO en Havo en het zou continu een onderdeel moeten zijn van de schoolcarrière van een scholier/student.
- Bij HHS is 7% van de opleidingen Engelstalig, echter hebben de andere opleidingen ook een internationaal component. Het internationaliseringsbeleid is dan ook vooral gericht op de invulling en vormgeving van het curriculum en niet zo zeer op het gebied van taal. Een opleiding in het Engels aanbieden maakt hem nog niet internationaal. Bij elke opleiding moet er gekeken worden op welke wijze internationalisering zinvol kan bijdragen aan vaardigheden als bijvoorbeeld samenwerken en probleemoplossend vermogen. HHS heeft als doel dat alle studenten de school verlaten als wereldburger, dit wordt bij elke opleiding anders ingevuld. Hierbij is het internationaliseringsbeleid een middel.
- HHS denkt dat, omdat een hogeschool primair gericht is op onderwijs en masters en onderzoek een kleinere rol spelen, internationalisering meer vanuit de onderwijs(inhoud) wordt ingestoken.
- Bij HHS is er sprake van 5% uitgaande creditmobiliteit. Dit zijn overwegend studenten die al een internationale oriëntatie hadden. HHS focust zich vooral op het internationale component in het curriculum, om 100% van de studenten te kunnen bereiken (inclusiviteit). Anders dan OCW zegt, zou I@home geen 'alternatief' voor mobiliteit moeten zijn. I@home is de basis, daarbovenop komt mobiliteit. HHS denkt dat je aspecten zoals kritisch denken en wereldburgerschap niet in één module of vak geleerd krijgt. Het moet integraal onderdeel van het curriculum zijn.
- Docenten bij HHS zijn verplicht de BDB opleiding te volgen. Hierin is wel aandacht voor "internationale vaardigheden", echter is deze beperkt en sluit niet perse aan op de Haagse context. Daarnaast biedt HHS docenten via de interne academie aanvullende leergangen aan.
- HHS doet ook onderzoek naar de implementatie om ook een beter beeld te krijgen van de leeruitkomsten (effecten). Het zou volgens HHS helpen als er strengere (Europese) accreditatie kaders zijn om opleidingen te dwingen na te denken over de vormgeving en implementatie van het beleid bij opleidingen. Binnen HHS wordt expliciet ingezet op internationale competenties en vaardigheden. Van studenten wordt verwacht dat zij bepaalde opdrachten doen en hierop reflecteren. Opleidingen worstelen wel met de vormgeving, er zou betere overdracht tussen opleidingen kunnen zijn.

- Veel studenten gaan uiteindelijk in de regio werken maar hebben daar ook te maken met een internationale context. Uitvraag bij alumni laat zien dat aandacht voor internationale competenties een meerwaarde heeft.
- Bij HHS is er al sprake van een grote diversiteit in de klas. Ook onder de NLse studenten met een migratie achtergrond. Het is niet noodzakelijk om studenten met een buitenlands paspoort te hebben om een international classroom te maken. Ook daar moeten docenten aandacht aan besteden en op voorbereid zijn, aangezien het flink kan schuren HHS merkt dat de NL-talige klassen diverser zijn dan ENG-talige opleiding. Deze hebben meer een elitaire status.

4. Panels

Expertsessie (13 maart)

Deelnemers:

Naam	Organisatie
5.1/2.e	KNAW
	Onderwijsraad
	AWTI
	NWO
	Nationaal Agentschap Erasmus+
	Stenden/RUG
	Universiteit Utrecht
	Raad voor de Nederlandse Taal en Letteren
	Global Mind Monitor/Zuyd
	Global Mind Monitor/Zuyd

Effecten onderwijsinstellingen

- Er is een grote **verwevenheid tussen onderwijs en onderzoek**. Die verwevenheid gaat 2 kanten op: het onderwijs fungeert als pijplijn voor toekomstige onderzoekers, maar hoogstaand onderzoek verbetert ook de onderwijskwaliteit, bijvoorbeeld via de kennismaking met *cutting edge*-inzichten, de scripties van studenten of specifieke onderzoeksprojecten. Dat is tegenwoordig ook in de bachelorfase relevant. Academische vaardigheden zijn in essentie onderzoekvaardigheden.
- Het beeld bij de experts is dat de instroom van internationale studenten niet direct wordt ingezet voor **financieel gewin**. Goed onderwijs brengt immers veel kosten met zich mee. De werving van internationale studenten brengt ook additionele kosten mee, in de vorm van duurdere werving, *international offices*, het omzetten van het curriculum, begeleiding, etc. Vaak lijkt het collegegeld voor niet-EER-studenten in NL lager dan in Angelsaksische landen. De situatie verschilt wel per **instelling**. Voor sommige instellingen, bijvoorbeeld in grensregio's, kan het aantrekken van internationale studenten gunstiger zijn. Enerzijds omdat zij eerder een krimp van de binnenlandse instroom verwachten, anderzijds omdat het buitenland voor hen topografisch eenmaal dichterbij is.
- Als het gaat om financiële effecten, lijkt met name het **bekostigingsmodel** van belang. Los van de vraag of het aantrekken van een internationale student op zichzelf rendabel is, is dit model immers een prikkel om als instelling je marktaandeel gelijk te houden of te vergroten. Gegeven een vaste hoeveelheid onderzoeksmiddelen, nemen de totale middelen per student af bij een groeiende populatie.
- Het is niet opvallend dat NL zo **aantrekkelijk** is: we hebben instellingen van hoog niveau, die relatief betaalbaar zijn, met veel Engelstalig aanbod, en veel werkgelegenheid. Dat kan tegelijk verklaren waarom de **uitgaande mobiliteit** in NL relatief laag is. Al is dat geen natuurwet: in Zwitserland is bijvoorbeeld de uitgaande mobiliteit hoog, ook in sectoren als techniek waar men binnenlands excellente studies heeft. Daar wordt een buitenlandervaring meer als noodzakelijk gezien op de arbeidsmarkt.

Effecten onderwijsstelsel

- De verschillen in studentmobiliteit tussen onderwijsniveaus zijn opvallend, maar niet verrassend. Voor het **hbo** geldt dat men van huis uit veel meer is **georiënteerd op de arbeidsmarkt**, die in het hbo relatief meer nationaal/regionaal gericht is, en vergeleken met het wo minder op wetenschappelijk onderzoek. Relevante vraag is daar: voor welke beroepen leidt een opleiding op, en is het dan zinvol om dat in het Engels of met een *international classroom* te doen? Sommige hbo-studenten volgen ook liever Nederlandstalig onderwijs. Maar ook voor een beroep dat in de kern Nederlandstalig is, of gericht op de binnenlandse markt, kan het zinvol zijn om om te kunnen gaan met andere culturen. Dat is in algemene zin een risico van de focus op taalbeleid: het opdoen van interculturele vaardigheden kan ook zonder dat iets in het Engels gaat, en internationalisering gaat over alle aspecten van onderwijs.

- Bij **universiteiten** zit internationalisering meer in het dna: men ziet zichzelf meer in een internationaal speelveld. Ook is veel vakliteratuur in het Engels, en is al veel personeel internationaal – zeker bij het onderzoekspersoneel gaat dat vaak om grote aantallen. Dan is de stap naar Engelstalig onderwijs klein, mede omdat veel studenten zelf graag Engelstalige vakken volgen.
- Opvallend is dat het **mbo** zeer beperkt diplomamobilititeit kent, maar dat het NL mbo in internationaal perspectief wel **koploper** is als het gaat om buitenlandervaringen van studenten. Ook daar geldt: internationalisering is breder dan taal of studentenstromen.
- Gegeven een niveau van bekostiging zet de toename van de inkomende studentenstroom wel druk op de **onderwijs capaciteit**. Volgens enkele experts is het *niveau* van de instroom relatief minder problematisch, en zijn met name de **fluctuaties** in de inschrijvingen vervelend: je weet als instelling pas in september hoeveel studenten je hebt, terwijl je qua personeel en voorzieningen liefst meerdere jaren vooruit wil plannen. Die onvoorspelbaarheid is een risico voor de onderwijskwaliteit. Bij nieuwe opleidingen is die onvoorspelbaarheid extra groot. Ook het na-ijleffect van de bekostiging (t-2) speelt hierbij een rol.
- Een belangrijk, maar vaak ondergesneeuwd aspect in de discussie is dat de **structuur** van het NL onderwijs (het Ba-Ma-stelsel) heel internationaal is. Dat is zowel een oorzaak als gevolg van internationalisering. Een nieuw vraagstuk is hoe **nieuwe typen opleidingen** daarin passen: denk aan de *university colleges* en andere interdisciplinaire bachelors. Voor studenten is het wenselijk als je makkelijk kunt doorstromen tussen opleidingen.
- De toename van **Engelstalige opleidingen** heeft geleid tot veel positiefs. Over het algemeen wordt het niveau van docenten als adequaat gezien, hoewel de verstaanbaarheid soms een probleem is. Er zijn enquêtes beschikbaar die daar een duidelijker beeld over geven. Veel experts zien dit als een 'inregelprobleem': onder jongere generaties studenten en personeel is het Engels vaak beter.

Effecten onderwijskwaliteit

- Ook voor de onderwijskwaliteit is **taalvaardigheid** van docenten van belang.
- Een internationale ervaring biedt volgens onderzoek duidelijk **positieve effecten** op de persoonlijke ontwikkeling en interculturele vaardigheden van een student.
- Het is volgens de experts sterk van belang **op welke manier** de international classroom wordt georganiseerd. Elementen daarin zijn het aanpassen van de didactiek op een internationaal publiek (met wisselende achtergronden), en het bewustzijn bij docenten van interculturele competenties. Er kan ook minder positieve effecten hebben: onderzoek geeft ook aan dat het kan leiden tot segregatie tussen groepen. Er is nog beperkt **longitudinaal onderzoek** daarnaar, bijvoorbeeld een vergelijking van verschillende methoden om interculturele competenties op te doen, al is men daar nu mee bezig. We weten echter nog niet wat de **meest effectieve interventies** zijn.
- Relevante vraag voor beleidsmakers is of ze internationalisering als instrument zien: wil je faciliteren dat natuurkundigen uit verschillende landen met elkaar kunnen communiceren? Of vind je interculturele competenties een doel op zichzelf. Contact met internationale studenten, via een uitwisseling danwel *international classroom*, is wel een voorwaarde om interculturele competenties op te doen. Als je als overheid of instelling die competenties wilt stimuleren, ontkom je dus niet aan een vorm van internationale studentmobilititeit (inkomend of uitgaand). Tegelijkertijd hoeft dat niet de hele tijd: je kunt ook in specifieke projecten of vakken die ervaring hebben.
- Het is goed om bewust te zijn van de verschillende manier waarop **interculturele competenties** relevant zijn per vakgebied: een ingenieur werkt op een andere manier samen met collega's uit andere culturen dan een arts of een sociale wetenschapper. Er is dus geen *one size fits all*.
- Een relevante vraag is wat je als **doel van beleid** ziet: over welke competenties moeten Nederlandse studenten beschikken? Daarbij is het wenselijk om specifiek te zijn: gaat het om **interculturele competenties** (het samenwerken met andere culturen) of **internationale competenties** (kennis in een internationaal perspectief kunnen plaatsen)?
- Internationalisering vergt bezinning op de diversiteit aan leerbehoeften en manieren van leren. Sensitiviteit op dit gebied draagt bij aan oog voor diversiteit en inclusie in veel bredere zin, niet alleen voor internationale studenten.

Beleidsopties

- Het internationaliseringsbeleid is **niet nieuw**, en stamt al uit eind jaren '80. Vraag is nu of het niet te succesvol is geworden, en wat daaraan te doen is.
- Algemene observatie van een aantal experts is dat het Nederlandse internationaliseringsbeleid **beperkt samenhang** vertoont tussen verschillende beleidsterreinen. Er zitten veel aspecten aan, van de arbeidsmarkt tot aan het buitenlandbeleid, terwijl de discussie vaak enkel gaat over onderwijsbeleid. Daar is winst te halen.
- Vraag is hoe **specifiek** je als overheid wilt reguleren als het bijvoorbeeld gaat om de vaardigheden van docenten en de inrichting van de international classroom. Wat is je **stelselverantwoordelijkheid**, en wat laat je aan instellingen? Enkele experts geven aan dat het, gegeven de contextafhankelijkheid daarvan, wenselijk is om de verantwoordelijkheid bij opleidingen zelf te leggen. Bovendien wordt er gewezen op bestaande waarborgen via bijvoorbeeld instituutsaccreditatie en opleidingsvisitaties. Je hebt wel een bepaald kader nodig om die stelselverantwoordelijkheid uit te oefenen. Een voorbeeld is het taalbeleid: als het publieke belang is om een bepaald aanbod van NL-talige studies te borgen, dient er wel een mechanisme te zijn om dat te handhaven.
- Een manier om de absorptiecapaciteit van het Nederlandse onderwijsstelsel te borgen is om onderwijs te splitsen in een **selectieve Engelstalige track** en een breed toegankelijke Nederlandstalige track. Dat roept wel de vraag op in hoeverre er verschil in prestige tussen die tracks ontstaat.
- Voor taal is het goed om stil te staan bij de vraag wat je als overheid een *bottom line* vindt aan het aanbod van **Nederlandstalig onderwijs en onderzoek**, en dat je Nederlands als academische taal in bepaalde mate moet willen beschermen. Is er een bepaalde minimale infrastructuur of opleidingsaanbod dat je wilt borgen? Een lid verwijst hierbij naar het Verdrag van de Taalunie, waarin Nederland zich heeft gecommitteerd aan het bevorderen van het Nederlands als academische taal. Opvallend is dat we docenten in het hoger onderwijs **anders behandelen** dan in het po of vo: daar dienen docenten in Engelstalige vakken te beschikken over een bepaald niveau; in het ho wordt dat niet op een dergelijke structurele manier gemonitord.
- Taalbeleid hoeft geen **binaire keuze** te zijn: je kunt in een opleiding kijken voor welke vakken het relevant of zinvol is om ze in het Nederlands of juist in het Engels te geven.
- Het is daarnaast goed om stil te staan bij **beroepsmatige taaleisen**: artsen, rechters, docenten etc. zijn vaak al verplicht om de Nederlandse taal te beheersen. Maar ook onderwijs speelt een rol. Een voorbeeld is de opleiding farmacie: bij 1 universiteit worden buitenlandse studenten bij die opleiding verplicht om Nederlands te leren, bij een andere universiteit niet.
- Nederland scoort relatief laag als het gaat om **uitgaande mobiliteit**. Dat kan om extra inzet vragen.
- De overheid kan **gezamenlijke werving en binding** faciliteren.

Sessie bestuurders (26 maart)

MBO

Deelnemers:

Naam	Organisatie
5.12.e	ROC West-Brabant
	MBO Raad
	SBB
	Alfa College

Internationalisering in het MBO heeft een ander doel en andere context dan in het HBO/WO. Het gaat hier voor een groot deel om de persoonlijke en culturele ontwikkeling van de Nederlandse studenten (burgerschapsvorming) door ervaring op te doen in het buitenland. Daarnaast speelt ook de vraag van de arbeidsmarkt een rol. Er is bijna geen sprake van diplomamobiliteit.

Het programma Erasmus + streeft naar het opbouwen van ervaring door studenten een andere cultuur en taal te leren kennen. Bedrijven willen steeds meer internationale ervaring en competentie. De taaltrainingen verhogen de competentie. Daarnaast bestaat het programma i@home

Het MBO is meer beroepsgericht. 'teveel buitenlandse studenten' speelt niet. Steeds meer instellingen ontdekken de toegevoegde waarde van de leerervaring. Het is een sectorbrede ambitie. De MBO-Raad werkt met aan een internationaliseringsagenda. Men wil af van internationalisering als een 'hobby' van een docent en deze structureel verbinden aan de kwaliteit van de opleiding.

Aanwezigen bepleitten:

- Stimuleren van buitenlandstages. Laat studenten ervaring opdoen in het buitenland voor hun persoonlijke ontwikkeling. Dit heeft ook zijn meerwaarde op de arbeidsmarkt.
- De erkenning van buitenlandse diploma's. Aanwezigen geven aan dat dit op ho-niveau ook een lange weg is geweest, maar nu als vanzelfsprekend wordt gezien. Het zou wenselijk zijn als in Brussel harder wordt getrokken hieraan.
- De mogelijkheid voor examinering in het buitenland. Een obstakel voor uitgaande creditmobiliteit is de examinering in buitenland. In principe heeft de wet een territoriale werking en is examinering buitenland niet mogelijk. Nu mag het in NL wel al als vrijstelling worden erkend. Bij een vrijstelling mag je echter geen cijfer geven. Dit ervaren de studenten als vervelend.
- Taal wordt als een obstakel ervaren. Een oplossing zou zijn om de omkeerregeling verder in te voeren.
- Ook het versterken van de kennisinfrastructuur wordt als wenselijke maatregel genoemd. En daarbij dus ook expliciet het mbo meenemen.

HBO

Deelnemers:

Naam	Organisatie
5.1/2e	Gerrit Rietveld Academie
	Hanzehogeschool Groningen
	Hogeschool voor Kunsten Den Haag
	Hogeschool Amsterdam
	ArtEZ
	Breda UAS

Het hbo werkt met kleinere volumes van studenten dan het wo. In het hbo is de kwaliteitsvraag groter dan de vraag naar de grote getallen. Het hbo wil niet perse groeien. De internationalisering heeft volgens panelleden als doelstelling dan ook een kwalitatief hoogwaardig eigentijds onderwijs. Het hbo verbindt opleidingen met de beroepscontext. Daarom kijken ze per opleiding: welke vorm en mate van internationalisering past bij deze opleiding?

Men wil internationalisering beleidsrijk implementeren en toetsen aan de bestaande systematiek. Men wil de leeropbrengsten kwantificeren en koppelen aan de accreditatiestandaarden. Dit loopt volgens de regulier systemen van accreditatie.

Het hbo heeft een belangrijke emancipatiefunctie, toegankelijkheid en gelijke kansen zijn prioritaire thema's voor het hbo. Daarom mag de internationalisering er niet alleen zijn voor de happy few, maar ook voor mensen voor wie een periode in het buitenland te veel is (financieel/lef).

Een goede aanpak vergt robuust beleid (kenniseconomie etc). Niet elk kabinet moet de koers wijzigen. Aannee wordt vaker: we doen het voor het geld. Dat is feitelijk niet waar, zeker niet bij

uitwisseling, want dat kost alleen maar geld. Ook geeft een panellid aan een niet-kostendekkend collegegeldtarief voor niet-EER studenten te hanteren. Sommige hogescholen zitten in een krimpregio, panelleden denken niet dat internationale instroom het antwoord daarop is, eerder verder ontwikkeling van master en deeltijdonderwijs en leven lang leren. Er is sterk geloof dat onderwijs van internationalisering beter wordt.

Aanwezigen bepleitten:

- Er moet ruimte zijn voor differentiatie (geen 'one size fits none'). Voorkom dus generiek percentages en streefcijfers. Kwaliteitseisen moeten vanuit opleiding zelf komen.
- Om buitenlandse docenten aan te trekken, zou het helpen om de kennismigrantenregeling te versoepelen (met name salariscriterium). Om buitenlandse studenten te behouden, zou het helpen om het migratiebeleid te versoepelen (langer dan 1 jaar zoekjaar / lager salariscriterium). Met name voor kunstenopleidingen zijn dit knelpunten.
- Het Rijk zou een bredere visie moeten ontwikkelen, zonder dat de overheid de 'beleidsrijke implementatie' zelf doet.

WO

Deelnemers:

Deelnemer	Organisatie
5.1/2 a	Maastricht University
	Tilburg University
	Universiteit Leiden
	Universiteit Twente

De instroom van internationale studenten is het groots in het wo. De TUs zijn per definitie internationaal georiënteerd. Panelleden geven aan dat de waardering van internationale opleidingen van de Nederlandse studenten zijn hoger dan die van niet-internationale.

Leiden zet breed in op internationalisering, ook in de bèta-studies. Zij geeft aan dat dit niet alleen goed is voor de universiteit, maar ook voor het land in het geheel en voor het opvullen van tekorten in de ICT. De moderne student is een intercultureel vaardige burger. De universiteit wil 'global leaders' opleiden (science diplomacy). De internationale studenten nemen een beeld van NL mee. Panelleden zien ook een effect op de kwaliteit van het onderwijs. De gemotiveerde internationals trekken de Nederlandse studenten op, de UM zegt hier ook onderzoek naar gedaan te hebben. NL studenten in een Engelse track presteren beter dan in een Nederlandse track. De studenten in een Nederlandse track willen vaak een Engelse track. Cruciaal voor goed onderzoek is ook dat je een goede instroom van de beste studenten hebt. Je hebt masters nodig voor een PhD. De internationaal goede reputatie van de Nederlandse universiteiten houdt je niet automatisch vast. Daarom moet je geen muur om Nederland zetten. Dat is slecht voor de positie van de researchuniversiteiten.

Aan de andere kant roept de internationale instroom op het wo de vraag op of de Nederlandse studenten niet worden verdrongen, of opleidingen zonder sterk onderwijsinhoudelijk doel verengelsen? Panelleden bevestigen dat dit bij psychologie inderdaad het geval is geweest, en dat dit een uitzondering is. Voor dit soort uitzonderingen is het begrijpelijk dat je sturingsmechanismen wilt.

Aanwezigen bepleitten:

- Internationalisering hoort bij WO. De wetenschappelijke gemeenschap is internationaal, de vraagstukken zijn internationaal.
- Het wo heeft behoefte aan een robuust instrument ten behoeve van controle op de instroom voor selectie/diversiteit/kwaliteit.
- Nederlandse stelsel moet zo worden ingericht dat studenten zich hier kunnen vestigen en werken. Bijvoorbeeld: bedrijven geven beurzen aan masterstudenten, in ruil dat ze daarna gaan werken bij bedrijf. Dat is weliswaar een verkapt arbeidscontract en dus onwettig, maar aanwezigen vinden toch dat de overheid moet zoeken naar mogelijkheden hierin.

5. Overig

Cie-Van Rijn (ABCHOO)

24.1 Aanwezig: 5.1/2.e

Martin van Rijn (MvR), 5.1/2.e

(5.1/2.e 5.1/2.e

5.1/2.e)

- De ABCHOO schrijft op verzoek van het kabinet nu een advies over de bekostigingssystematiek in het hoger onderwijs, als vervolg op een CHEPS-studie. Opdracht is oplevering eind april, en daarmee gelijk aan het IBO.
- MvR geeft aan dat er in eerder onderzoek al veel varianten zijn bedacht, en dat er concrete knelpunten in het stelsel zijn, maar dat het een complex vraagstuk is hoe je een optimaal bekostigingsmodel bedenkt. Uiteindelijk wil je weten wat de kostprijs is van een marginale student, en dat is onzeker. De grote groei van de studentenaantallen lijkt te leiden tot verdringing van middelen voor onderzoek en faciliteiten, maar je kunt er geen exact cijfer op plakken. Het is ook niet haalbaar om dat in het commissierapport precies uit te zoeken.
- 5.1/2.e geeft aan dat er een aantal raakvlakken zijn tussen de cie-Van Rijn en het IBO. Een eerste is natuurlijk de grote groei van studentenstromen: die is de afgelopen jaren steeds internationaler. En andersom is er de vraag in hoeverre de bekostiging een prikkel is om steeds meer studenten aan te trekken; zo wordt het wel gezien. Een belangrijk onderscheid is de afkomst van studenten: bij EER-studenten lopen de inkomsten via de lumpsum, bij niet-EER via het collegegeld.
- De cie-Van Rijn heeft veel aandacht voor de TU's, die qua capaciteit in de knel lijken te komen. Dat wringt, omdat er maatschappelijk juist een wens is dat meer mensen techniek studeren. Uiteindelijk lijken er dan een paar opties over te blijven: een groei van het macrobudget (dat valt buiten de taakopdracht van de cie-Van Rijn), het remmen van de instroom (waar een selectie-instrument voor nodig is), of het herverdelen van middelen binnen het stelsel. Dat laatste is natuurlijk lastig, omdat dan alfa- of gamma-opleidingen minder middelen zouden krijgen; ook daar zijn zorgen over capaciteit. Je zou e.e.a. bijvoorbeeld kunnen mitigeren door ook de onderzoeksmiddelen in een nieuwe systematiek te betrekken.
- MvR geeft aan dat selectie ook in hun gesprekken naar voren komt. Zo verschilt het rendement sterk per opleiding: bij technische opleidingen is het laag. Instellingen geven aan dat ze bijvoorbeeld op basis van eindexamencijfers goed kunnen voorspellen of iemand succesvol zal studeren, maar dat selectie moeilijk ligt. Bij geneeskunde daarentegen is het rendement zeer hoog, dankzij de selectie.
- 5.1/2.e geeft aan dat er ook wordt gesproken over capaciteitsbekostiging. Idee daarachter is niet om instellingen per student te financieren, maar om als overheid met instellingen afspraken te maken over de beschikbare plaatsen, en dat te financieren.
- Beide voorzitters spreken af om ongeveer begin april opnieuw te spreken over de voortgang en voorlopige voorliggende beleidsvarianten. Ook wordt afgesproken dat beide secretariaten in de tussentijd relevante analyses met elkaar kunnen delen.

NUFFIC

12.2 Aanwezig: 5.1/2.e 5.1/2.e 5.1/2.e **Freddy Weima (directeur Nuffic), Lem van Eupen (Directeur Nationaal Agentschap Erasmus+)**

- FW: Vooraf een korte toelichting van de organisatie. Nuffic bestaat sinds 1952, en voert ook sinds 1987 het Erasmus+ programma uit. Sinds fusie met Europees Platform in 2015 richt Nuffic zich op alle onderwijs sectoren. Nuffic heeft doel om internationalisering en internationale samenwerking in het onderwijs te bevorderen. Niet als doel op zich, het dient hogere doelen:
- Kwaliteitstrategie: verbeteren van het onderwijs;
- Het voorbereiden van leerlingen op steeds diversere samenleving;
- Voorbereiden van leerlingen op een steeds internationalere arbeidsmarkt;
- Bijdragen aan vreedzame internationale betrekkingen en kennisdiplomatie.
- 5.1/2.e Sommige meer economische baten van mobiliteit zijn te kwantificeren, echter zijn er ook minder harde baten. Discussie nu vooral op basis van "belief" gevoerd.
- FW: Internationalisering is meer dan alleen studentmobiliteit. De EU-cie heeft een impact studie gedaan waarin de baten van internationalisering uiteen worden gezet. Zo draagt

internationalisering bijvoorbeeld ook bij aan kennis diplomatie: Ondanks dat er met bepaalde landen spanningen zijn wordt er op het gebied van onderwijs en onderzoek wel samengewerkt. De politieke discussie verengt zich op slechts één aspect van internationalisering, namelijk de inkomende studentenmobiliteit in het WO. Nuffic is ook van mening dat er op dit gebied issues zijn, maar niet overal. Dit is het gevolg van bijvoorbeeld volledig Engelse opleidingen en de snelle groei van instroom. Nuffic ziet internationalisering als krimpstrategie bijv. niet als verkeerd, maar niet als dit het enige doel is. Zo heeft Limburg veel profijt van de internationaliseringsstrategie van de UM.

- **5.1/2.e** Uit de cijfers blijkt dat er voornamelijk heel veel Duitsers naar Nederland komen. NLse studenten zijn meer Angelsaksisch gericht.
- **5.1/2.e** Er moet worden ingezet op diversiteit en niet op een bicultuur (NL/D). Het borgen van evenwicht is belangrijk, nu is de verhouding niet in balans. Het ontbreekt op dit moment aan een gemeenschappelijke strategie
- FW: 22000 studenten komen van D naar NL en andersom gaan er 2000 van NL naar D. Dit ondanks dat het studeren en wonen in D goedkoper is dan in NL, studeren is daar namelijk gratis en je mag je studiefinanciering meenemen. Op basis hiervan is beleids optie 1 volgens Nuffic om meer in te zetten op uitgaande mobiliteit naar Duitsland, als onze belangrijkste handelspartner.
- **5.1/2.e** Kijkt Nuffic ook naar de arbeidsmarkt in relatie tot internationalisering in het onderwijs?
- FW: De arbeidsmarkt is een belangrijk element. Ook zijn sinds de CPB studie in 2012 de stay rates een stuk belangrijker geworden in het debat. Nav de studie heeft Nuffic het programma Make it in the Netherlands opgericht. Sinds 2012 is het aantal studenten dat in NL blijft gestegen maar als percentage van het totaal gedaald. Nuffic ziet hierin ook een relatie met arbeidsmarktvraag. Hieruit komt beleids optie 2 voort: gericht en gezamenlijker inzetten op binnenhalen en binnenhouden van internationaal talent. Nu is dit nog heel individueel georganiseerd door de afzonderlijke instellingen en overheden. Er zijn instellingen met eigen kantoren of medewerkers in het buitenland. Marketing wordt hierdoor inefficiënt ingezet. We hebben het al eens proberen uit te zoeken, maar instellingen geven geen openheid; bedrijfsgevoelige informatie. Het is veel slimmer om gericht in te zetten op bredere diversiteit (niet alleen Duitsland en China), op het opleiden voor een baan in toekomstige tekortsectoren en talent. De NESO kantoren van Nuffic in het buitenland kunnen ingezet worden om talen een gericht zetje geven om in NL te studeren.
- **5.1/2.e** Ook bij het MBO is er groeiende behoefte bij werkgevers aan studenten met internationale ervaring. NL is koploper wat betreft uitgaande mobiliteit (7,6%), dit zijn voornamelijk stages. Diploma erkenning vormt nu nog een hindernis in het MBO. Onder de studenten neemt de interesse toe. Het heeft ook een belangrijke uitstraling naar internationale handel toe. Er is wel sprake van een verschil bij de MBO niveaus, zowel bij de studenten als bij de instellingen. Maar ook in het hoger onderwijs zijn verschillen te zien. Er is nog veel te winnen t.a.v. inclusie en diversiteit.
- **5.1/2.e** wat zijn de dingen die we vooral wel moeten doen met z'n allen?
FW: 1) meer gezamenlijk (regionaal en nationaal) inzetten op het stimuleren van diversiteit, gericht op opleidingen in toekomstige tekortsectoren en meer gezamenlijke branding en positionering (minder individueel vanuit instellingen), denk aan beurzen, subsidies, een alumni strategie, gezamenlijke kennismissies, etc. 2) zet in op uitgaande mobiliteit om te beginnen met Duitsland. 3) meer gezamenlijkheid in verzamelen gegevens en meten van toegevoegde waarde. Kennisinfrastructuur beperkt. Verdient 'academische kop', nu vooral onderzoek bij hogescholen.

NVAO

17.1 Aanwezig: 5.1/2.e 5.1/2.e 5.1/2.e (NVAO, internationalisering)

- **5.1/2.e** is verantwoordelijk voor het thema internationaal binnen de afdeling Nederland. Zit bijv. ook in de Bologna peer group en het gedragscode overleg.
- De panels die de instellingen / opleidingen visiteren kijken naar de internationale componenten die opleidingen zelf formuleren als ambitie of opbrengst. Bijv. als interculturele competenties een geformuleerd leeropbrengst zijn, kijken de panels of dit ook daadwerkelijk gebeurt. Als de instelling hier niets op formuleert, kijken ze hier ook niet naar. Bijna alle instellingen en opleidingen hebben echter wel internationale componenten.

- Bij Engelstalige opleidingen kijken ze naar taaleisen die worden gesteld aan studenten maar ook docenten. Studenten klagen nog wel eens, 5.1/2.e zegt wel te zien dat meer instellingen bezig zijn met het aanbieden van taalcursussen e.d. Daarnaast zijn er ook wel studenten die klagen over bijv. het accent van docenten, terwijl de taalvaardigheid zelf in orde is. Hier moeten ze ook mee leren omgaan in een internationale context. Verder geeft ze aan dat ze denkt dat instellingen ook engelstalige opleidingen aanbieden, juist om internationale docent(onderzoekers) aan te trekken.
- 5.1/2.e geeft aan dat haar beeld is dat studenten internationale aspecten nuttig vinden, dat studenten bijv. een buitenlandervaring erg waardevol vinden.
- 5.1/2.e zegt dat ze de onderwijskwaliteit niet zodanig negatief beïnvloedt door internationale aspecten, opleidingen worden immers geaccrediteerd. Eerder positief denkt ze.
- Ook benoemt ze het belang van Europese afspraken in het kader van accreditatie, onderlinge diplomaerkenning, onderlinge erkenning van beroepskwalificaties, onderlinge erkenning wat goede kwaliteit is, joint programmes, e.d.
- NVAO doet geen onderzoek of data-analyses naar hun panelrapporten oid. Dus echte onderbouwing hebben ze niet.
- Het bijzonder kenmerk internationaal is ontwikkeld door de NVAO en Europees overgenomen. Om het kenmerk te krijgen moet je op 3 van de 5 standaarden 'goed' scoren (voldoende is niet goed genoeg).

Uitgaande mobiliteit in het Nederlandse Hoger Onderwijs

Diplomamobiliteit: Voor elke drie internationale studenten in Nederland, studeert er één Nederlandse student aan een volledige HO opleiding voor een erkend diploma in het buitenland. Het Nederlands onderwijs is duidelijk beter in het aantrekken van studenten uit het buitenland dan het stimuleren van uitgaande mobiliteit. Nederland doet het met een percentage uitgaande diplomamobiliteit (t.o.v. van de hele populatie HO studenten) van **3.5 %** dan ook beneden gemiddeld: het Europese gemiddelde staat op 4.5 %. Dit lijkt aanleiding te zijn om ook beleidsmatig meer in te zetten op uitgaande diplomamobiliteit (degree mobility).

Studiepuntmobiliteit: Van alle studenten die onderwijs volgen bij een Nederlandse HBO of WO instelling, doet ca. **22%** een buitenlandse ervaring (studie, stage of onderzoek) op tijdens zijn of haar studie. Hiermee voldoet Nederland net aan de EU-benchmark voor 2020: die staat op 20% van alle afgestudeerden. Er hier zijn wel grote verschillen tussen de diverse studierichtingen, en tussen de verschillende HO-instellingen. Volgens een inventarisatie van de VSNU zijn de ambities van de WO-instellingen op dit gebied (studiepuntmobiliteit, credit mobility) voor de komende jaren erg hoog. Voor het HBO lijkt hetzelfde te gelden.

1.1) Diplomamobiliteit

Met ruim **23.000** Nederlandse diplomamobiele studenten in het buitenland in 2011-12 (vlg. OECD) staat Nederland op de 53ste plek van landen met de hoogste aantallen uitgaande diplomastudenten. Ca. **1/3^e** van al deze Nederlandse studenten in het buitenland maakt gebruik van de optie om basisbeurs of lening van DUO te gebruiken voor studie in het buitenland, de **meeneembare studiefinanciering**. Bij elke aanvraag voor deze meeneembaarheid vraagt OCW een advies aan de afdeling **Onderwijsvergelijking** van EP-Nuffic.

De populairste **bestemmingslanden** zijn België (Vlaanderen), het Verenigd Koninkrijk, De Verenigde Staten, Duitsland en Frankrijk (samen = 80% van alle studenten). België is vooral populair in de (para-) medische sector vanwege de minder strenge **Numerus Clausus** bepalingen en het **lagere collegegeld**. In het Verenigd Koninkrijk gaat het om een flink aantal **topinstellingen**: Oxford, Cambridge, University College Londen, Kings College en de London School of Economics staan allemaal in de top 10 meest populaire instellingen voor Nederlandse studenten in het VK. Eenzelfde beeld lijkt te gelden voor de Verenigde Staten. In Duitsland en Frankrijk is het beeld meer gemêleerd: Nederlandse studenten studeren hier o.a. aan instellingen in de **grensregio**, bij gespecialiseerde instituten, tot aan topinstellingen als de Humboldt, de Freie, de Sorbonne en SciencePo.

In totaal studeerden Nederlandse studenten in 2014-15 (van de groep mét studiefinanciering) bij **1.190** verschillende hoger onderwijsinstellingen in **89** verschillende landen.

www.epnuffic.nl/en/internationalisation/mobility-statistics/outgoing-mobility/outgoing-degree-mobility

In relatieve zin zijn de feiten als volgt: in 2011-12 vormden de ruim **23.000** in het buitenland ingeschreven Nederlandse studenten **3.49%** van alle Nederlandse HO studenten. Dit is hoger dan de (bijna) buurlanden België en Denemarken, en véél hoger dan het Verenigd Koninkrijk. Dit is minder dan Frankrijk, Zweden en buurland Duitsland, en véél minder dan Noorwegen. Ook is dit onder het gewogen EU-gemiddelde, van **4.5%**.
www.epnuffic.nl/en/internationalisation/mobility-statistics/international-context/mobility-compared

De motivatie van Nederlandse diplomastudenten om in het buitenland te studeren valt uiteen in:

- **Hoge(re) kwaliteit:** studeren aan een topinstelling, prestige, prestatie, onderzoek (Vnl: **Rankings**).
- **Meer mogelijkheden:** de precieze opleiding of afstudeerrichting wordt in NL niet aangeboden, of er is een strenge Numerus Clausus bepaling. Belang van internationale netwerk- en carrièremogelijkheden.
- **Betaalbaarheid:** België heeft lagere collegegelden, in Frankrijk en Duitsland is studeren gratis. Vooral in Duitsland is levensonderhoud daarbij ook een stuk goedkoper. Aan de andere kant is het ook zo dat het halen van een volledig diploma in het buitenland vaak juist extra kosten met zich meebrengt. (Vnl: **Reis- en verblijf**). Daar komt bij dat sinds de beëindiging van het Huygensprogramma, én door de strenge selectiecriteria van bijvoorbeeld het VSB programma, de **beursmogelijkheden** nog eens fors zijn afgenomen (zie: NWS survey).

1.2) Studiepuntmobiliteit

Uit afgestudeerdenonderzoeken weten we vrij exact hoeveel procent van de Nederlandse HO studenten **tijdens zijn of haar studie in Nederland** een buitenlandervaring heeft gehad, in de vorm van studie of stage. Van alle afgestudeerden uit cohort 2012-13 gaf **22,3 %** aan naar het buitenland te zijn geweest (EU benchmark = 20 %). Stages zijn daarbij iets populairder dan studie of taalcursussen.

<https://www.epnuffic.nl/en/internationalisation/mobility-statistics/credit-mobility/outgoing-fields-of-study>

Er bestaan er grote verschillen tussen vakgebieden: in het HBO zijn studenten in de sectoren Groen en Economie bij uitstek mobiel, terwijl in het WO studenten uit de sectoren Natuur, Techniek, Gezondheid en Groen veel vaker dan gemiddeld mobiel zijn. Daarentegen zijn in zowel HBO als WO studenten Mens- en Maatschappij nauwelijks mobiel. Een bijzondere zorg vormen de **lerarenopleidingen**: studenten van de PABO, en de eerstegraads en tweedegraads lerarenopleidingen zijn slechts in zeer beperkte mate mobiel gedurende de studie. Met het oog op de toenemende culturele diversiteit in **steeds internationalere classrooms** is dit een zorgelijke ontwikkeling.

Uit de Eurostudent onderzoeken (nr. V, 2012-2015) blijkt dat Nederland met deze 22,3% minder mobiliteit gedurende de studie kent dan Denemarken, Finland, Noorwegen, Tsjechië, Oostenrijk en Estland, maar meer dan andere EU-staten. Wel scoort Nederland slechts middelmatig als het gaat om **inclusiviteit**: zowel gerealiseerd als gepland buitenlandverblijf komt anderhalf keer vaker voor onder studenten met hoogopgeleide ouders, dan onder studenten van wie de ouders geen hoger onderwijs hebben genoten.

Uit student- en afgestudeerdenonderzoeken blijkt ook dat 45% van de Nederlandse studiepuntmobiele studenten gebruik maakte van één of meerdere **Europese programma's** ter financiering van het buitenlandverblijf. Dat is relatief weinig ten opzicht van andere EU-landen, maar wel in lijn met de Scandinavische landen. 16% maakte gebruik van een ander beursprogramma, en 39% maakte helemaal geen gebruik van een beurs. Nederlandse studenten maken in ongeveer gelijke mate gebruik van beurzen, ouderbijdrage en eigen inkomen voor financiering.

Nederland scoort zeer hoog op **erkenning van verkregen ECTS**: tussen de **75% en 90%** van alle verkregen ECTS wordt ook daadwerkelijk toegekend. Alleen Denemarken doet het hier beter (95%).

Als grootste obstakels voor studiepuntmobiliteit worden genoemd: de **extra financiële kosten van buitenlandverblijf** (60% noemt dit), gescheiden verblijf van partner, familie en vrienden (53%), gebrek aan informatie over buitenlandverblijf door de thuisinstelling (27%), en onvoldoende talenkennis (25%). Gebrek aan erkenning van ECTS komt nauwelijks voor (slechts door 9% genoemd).

http://www.eurostudent.eu/download_files/documents/EVSynopsisofIndicators.pdf (hoofdstuk 10).

En: www.studentenmonitor.nl, hoofdstuk 10: internationalisering.

Sinds 2006-07 hebben de **Europese programma's**, waaronder voorheen Leven Lang Leren en nu Erasmus+, een steeds belangrijkere plaats ingenomen in het faciliteren en het financieren van uitgaande studiepuntmobiliteit. Het aantal uitgaande Erasmus-studenten en stagiairs nam toe van ca. 4.500 in 2006-07, tot ruim 10.000 in 2012-13. Naar verschillende schattingen vormt mobiliteit binnen het Erasmus programma iets minder dan de helft van de uitgaande studiepuntmobiliteit uit Nederland. Met de invoering van Erasmus+ zijn de beursbedragen per Erasmusian weer licht gestegen. Vanaf 2017-18 gaat ook het budget weer stijgen, waardoor het aantal mobiliteiten binnen het programma op jaarbasis ca. 10 % kan toenemen. Wel is het zo dat het Erasmus+ programma, ondanks haar succes, de groeiende ambities van de Nederlandse HO instellingen op dit gebied niet bijhoudt.

<https://www.epnuffic.nl/en/internationalisation/mobility-statistics/credit-mobility/outgoing-credit-mobility>

2) Beleid & Instrumenten

Het huidige beleid van de rijksoverheid omvat o.a. financiering van beursprogramma's (Holland Scholarship), faciliterende wetgeving (meeneembaarheid studiefinanciering), promotie (WilWeg) en incidentele versterking van Neso-activiteiten (Liaison Officers). Daarnaast ook financiering van het NA om Europese gelden uit Erasmus+ te kunnen besteden, en de instemming met de EU benchmark 2020 van 20% (HO).

- **Bestaand instrument:** WilWeg informeert studenten over het hele scala aan uitgaande mobiliteit: van gap year, tot studiepuntmobiliteit (studie, stage, onderzoek, taalcursus) tot volledige programma's. Naast de website en online promotieactiviteiten zijn aanwezigheid op 'study abroad' fairs en (in beperkte mate) voorlichtingsactiviteiten bij onderwijsinstellingen de belangrijkste middelen. + Beursopener.
 - De link tussen enerzijds de Bureaus Buitenland van de instellingen, en anderzijds wilweg.nl en beursopener.nl is de belangrijkste schakel op landelijk niveau tussen informatievoorziening en beursverstrekking.
 - WilWeg valt sinds 1 jan. 2016 samen met Study in Holland onder de afdeling Positionering, waar ook de Neso-kantoren zitten. Dit biedt interessante mogelijkheden tot synergie.
- **Ter overweging:** Versterking van de koppeling tussen de Bureaus Buitenland van de instellingen en WilWeg, o.a. middels meer presentie van WilWeg bij buitenlandse dagen van de instellingen (door capaciteitsgebrek kon in voorgaande jaren niet aan alle verzoeken worden voldaan). Andersom instellingen meer betrekken bij generieke WilWeg activiteiten. Uit een rapport van de Nederlandse Wereldwijde Studenten komt naar voren dat Nederlandse hogeronderwijsinstellingen beschikken over beperkte informatie mbt uitgaande diplomamobiliteit. .
- **Bestaand instrument:** Liaison Officers binnen het Neso-netwerk, 5 FTE lokale krachten in Rusland, China, India, Indonesië en Brazilië. Voornaamste doel van deze incidentele versterking van de Neso-activiteiten is de uitgaande mobiliteit naar de betreffende landen te faciliteren. Financiering van de Liaison Officers eindigt in 2016/17.
- **Ter overweging:** Continuering van de liaison officers dan wel uitbreiding naar andere Neso-landen.
- **Bestaand instrument:** Nationaal Agentschap Erasmus+. De financiering voor Erasmus+ voor de periode 2014-2020 is gegroeid ten opzichte van de voorgaande periode. Op de lange termijn overstijgen de ambities van de HO instellingen echter ruim de capaciteit van het programma.
- **Ter overweging:** Onderzoeken of uitbreiding van de optie van een door andere partijen 'gesponsorde' nulbeurs interessant is. Via de optie van een zogenaamde nulbeurs kan een student wiens beurs anders zou zijn afgewezen, alsnog via het systeem van partnerschappen een periode in het buitenland doorbrengen. Additionele financiering van de instellingen, de rijksoverheid en/of andere betrokken stakeholders kan op deze manier worden ingezet om de Europese financiële kaders aan te vullen: Frankrijk, Oostenrijk, Litouwen en Italië hebben hier volgens de rapportages van de Europese Commissie reeds ervaring in. Ook de Nederlandse onderwijsinstellingen lijken hier steeds meer gebruik van te maken.

Overig ter overweging:

- Specifieke landgerichte activiteiten, naar model van de Duitslanddesk. Mogelijke samenwerkingsverbanden met stakeholders uit landen die graag Nederlandse studenten willen werven.
- Intensivering van de inzet van Nederlandse alumni die (een deel van) hun studie in het buitenland hebben gevolgd om beginnende studenten te enthousiasmeren voor buitenlandverblijf. Eventueel de inzet van deze studenten proberen te koppelen aan bestaande beurzen voor uitgaande mobiliteit – tegenprestatie.
- Het COSPA netwerk voor buitenland-stagecoördinatoren.

Meer gegevens over mobiliteit van studenten via:

<https://www.epnuffic.nl/en/internationalisation/mobility-statistics>

Appendix: grafieken en tabellen

1.1) Diplomamobiliteit (*Degree mobility*)

Destination countries of Dutch students in 2011

Continent

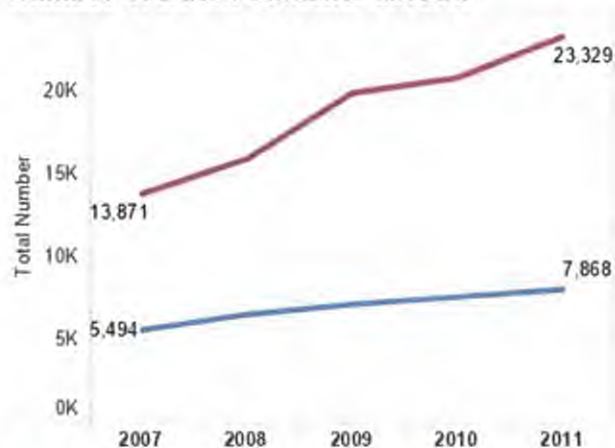
(All)

Overall top 10 countries

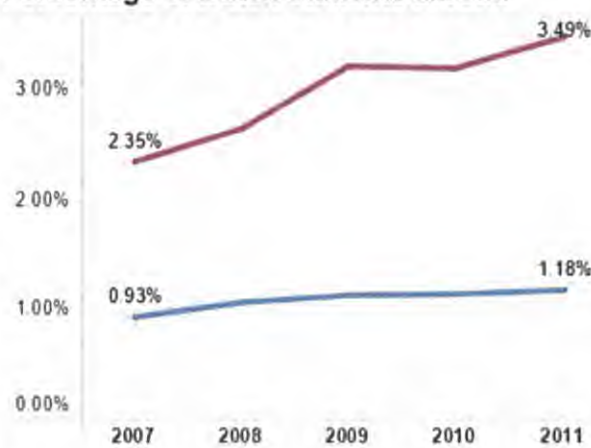
	Dutch students abroad	...who take their grants and loans
Belgium	6,517	4,229
United Kin.	6,897	1,769
United Sta.	1,912	414
Germany	1,693	270
Australia	242	89
Sweden	382	87
France	926	85
Denmark	405	70
Switzerland	484	69
Spain	491	67

© OpenStreetMap contributors

Number of Dutch students abroad

Percentage of Dutch students abroad

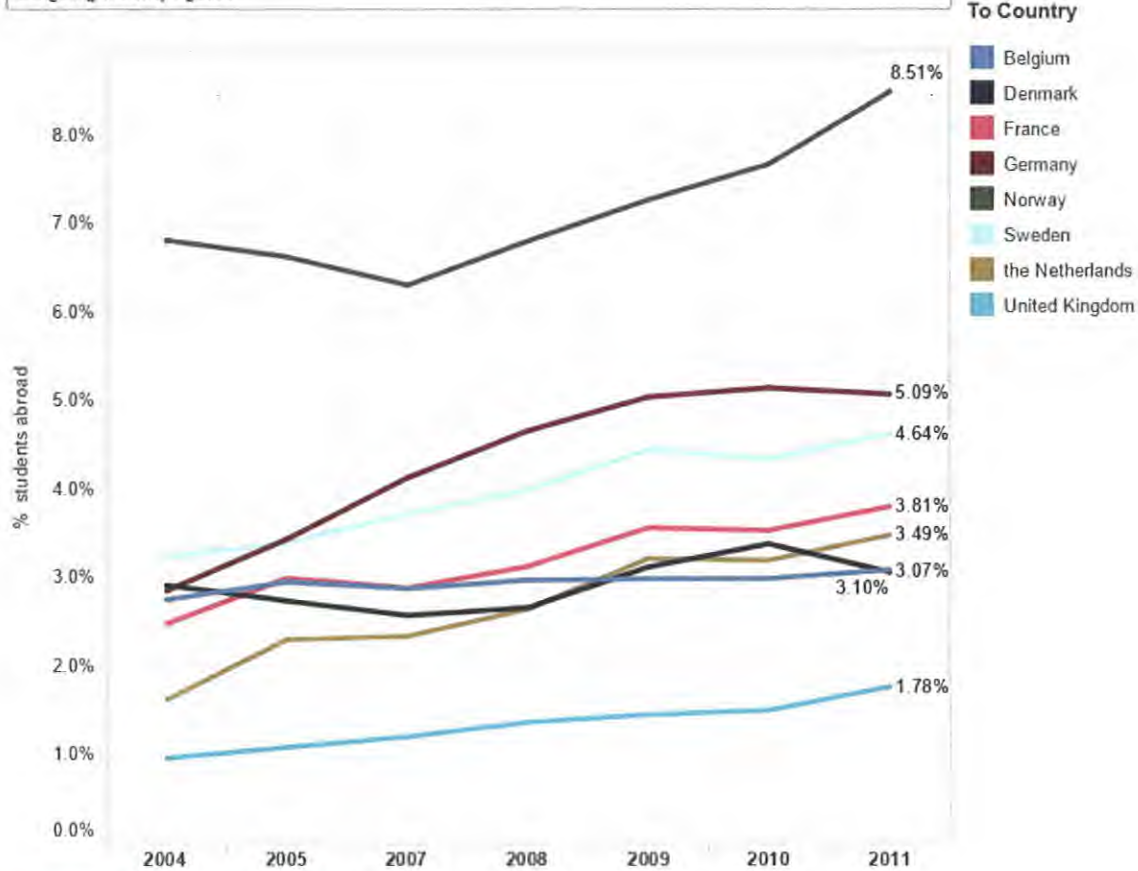
Dutch students abroad

Dutch students abroad with a grant/loan

Bijlage 1: Trend over tijd & Top 10 landen van bestemming van Nederlandse studenten die voor een volledig programma aan een buitenlandse HO-instelling studeren. Meest recente cijfers uit 2011-12, OECD.

National mobility figures in context: Incoming / Outgoing

Outgoing mobility figures

Outgoing mobility figures EU totals and average

	2004	2005	2007	2008	2009	2010	2011
% students abroad	3.09%	3.29%	3.45%	3.67%	4.21%	4.30%	4.53%
Outgoing students	519,512	565,993	597,698	635,992	747,677	781,991	839,862

Sources used: UNESCO / OECD / Eurostat

Download as pdf

www.nuffic.nl/mobility-statistics

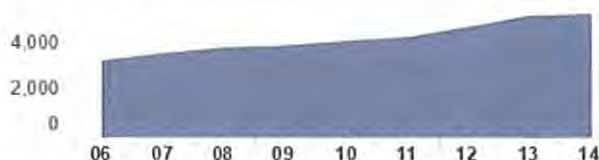
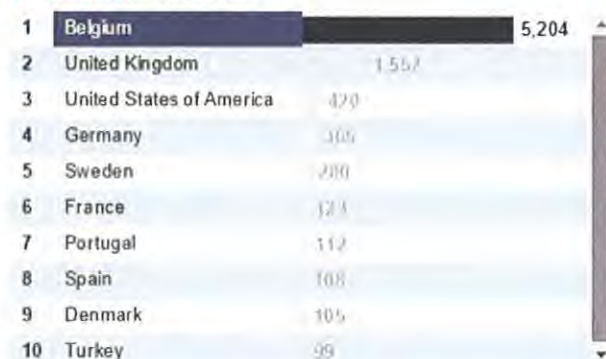

Bijlage 2: Het aandeel Nederlandse diplomamobiele studenten in het buitenland als percentage van de hele populatie Nederlandse HO studenten, over tijd, en in relatie tot de ons omringende landen met vergelijkbare sociaaleconomische omstandigheden. Beneden: EU: gemiddelde. Cijfers uit 2011-12, OECD.

Destination countries and institutions for country: **Belgium** in 2014 (with grant and loans)

Top 10 destination countries for **all types of education** for 2014

Source used: DUO

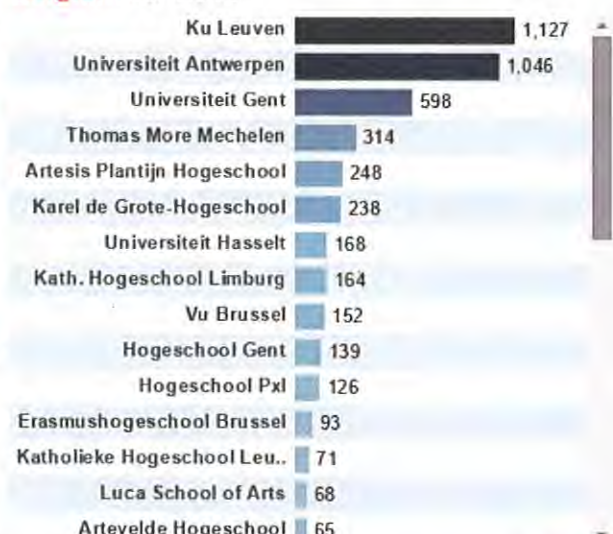

Download as pdf

www.nuffic.nl/mobility-statistics

Institutions where students go for country: **Belgium** for 2014

Bijlage 3: Het aantal Nederlandse studenten dat gebruikt maakt van de meeneembare studiefinanciering van DUO, met bestemmingsland België (Vnl: Vlaanderen). 3/4^e van alle NL studenten in België maakt gebruik van deze door de rijksoverheid geboden optie.

Boven: alle instellingen met NL studenten (met stufi) in België.

Beneden links: trend over tijd.

Beneden rechts: aantallen Nederlandse studenten bij populaire instellingen.

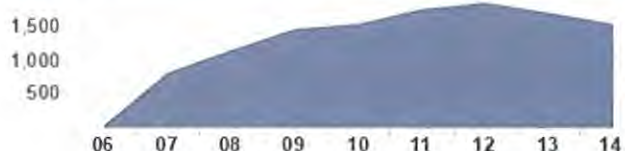
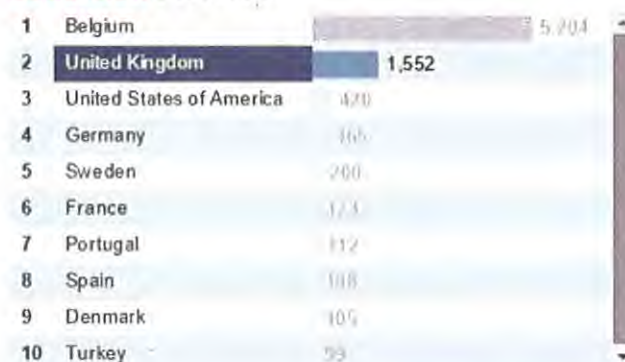
De universiteiten van Leuven, Antwerpen en Gent hebben meer dan de helft van alle NL studenten in BEL.

Meest recente cijfers over 2014-15, DUO.

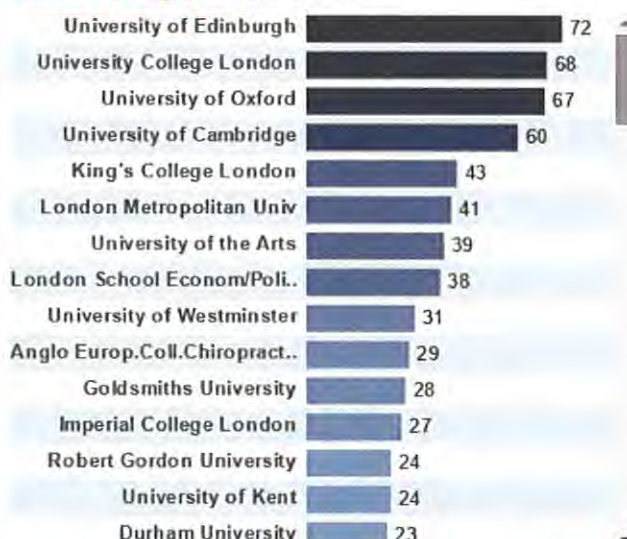
Destination countries and institutions for country: **United Kingdom** in 2014 (with grant and loans)

Top 10 destination countries for **all types of education** for 2014

Institutions where students go for country: **United Kingdom** for 2014

Source used: DUO

Download as pdf

www.nuffic.nl/mobility-statistics

Bijlage 4: Het aantal Nederlandse studenten dat gebruikt maakt van de meeneembare studiefinanciering van DUO, met bestemmingsland Verenigd Koninkrijk. 1/3^e van alle NL studenten in het VK maakt gebruik van deze door de Nederlandse rijksoverheid geboden optie.

Boven: alle instellingen met NL studenten (met stufo) in het VK.

Beneden links: trend over tijd.

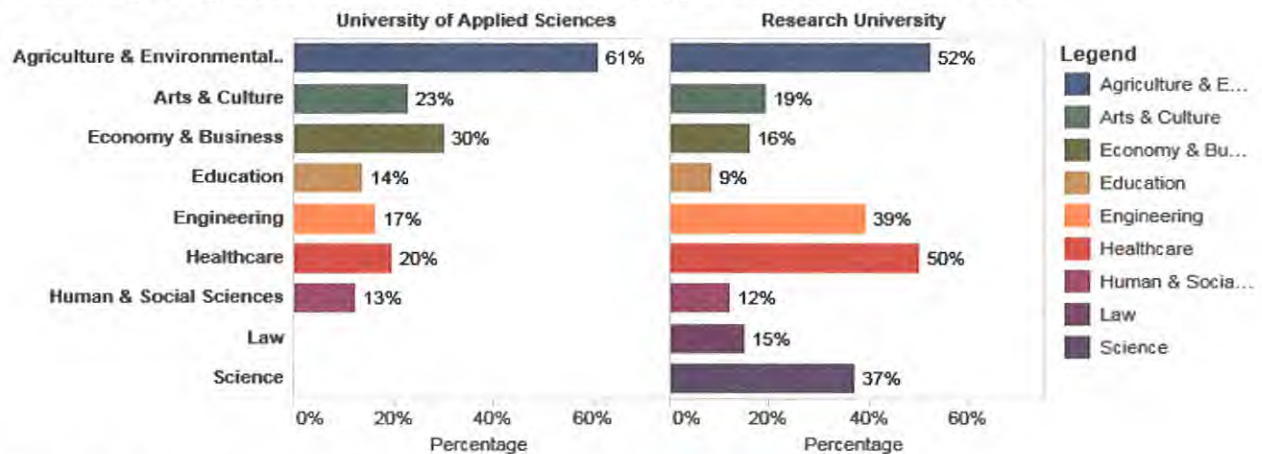
Beneden rechts: aantallen Nederlandse studenten bij de meest populaire instellingen.

Oxford, Cambridge, UCL, LSE en Kings College behoren allemaal bij de top 10.

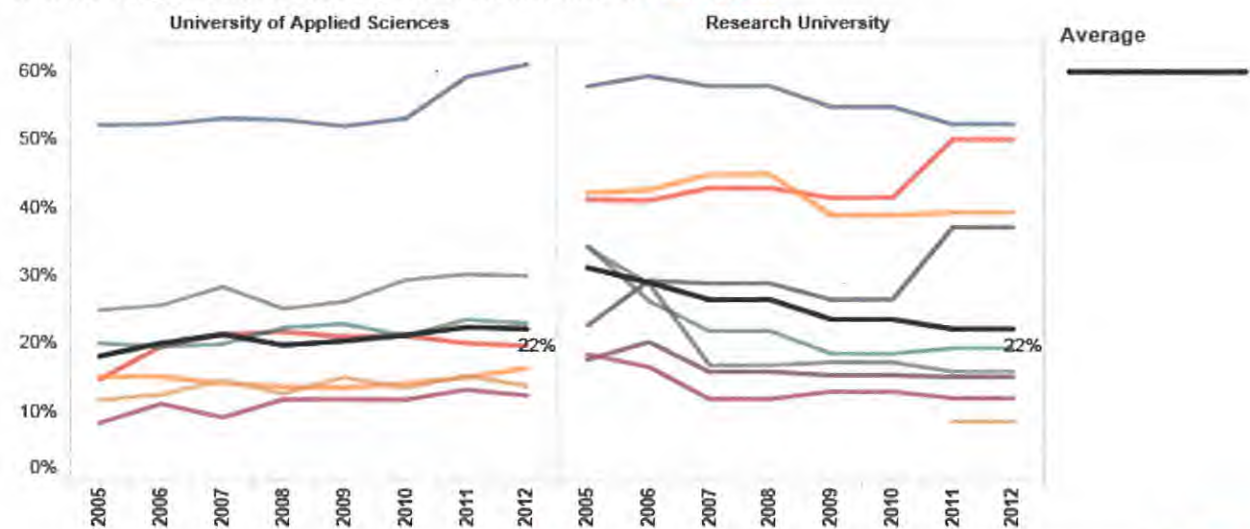
Meest recente cijfers over 2014-15, DUO.

1.2) Studiepuntmobiliteit (*Credit mobility*)

Percentage of graduates who spent time abroad, per field of study for 2012

Growth in graduates who spent time abroad for **All in All**

Source used: ROA/IVA

Download as pdf

www.nuffic.nl/mobility-statistics

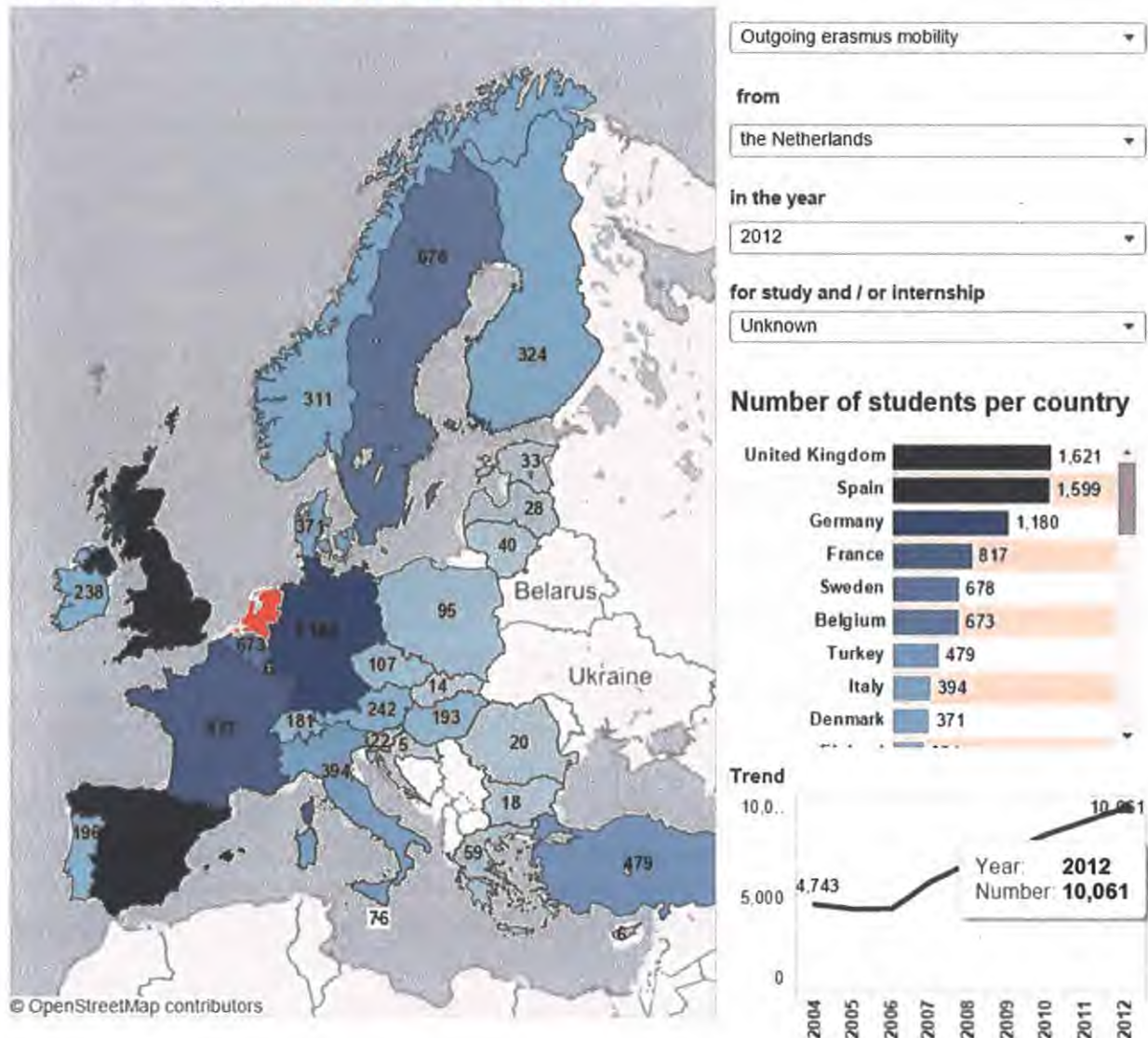
Bijlage 5: percentage van alle afgestudeerden, per jaar, dat aangeeft tijdens het programma bij een Nederlandse HO instelling een periode in het buitenland te zijn geweest voor studie, stage, onderzoek en/of een taalcursus. Gemiddelde voor HBO én WO voor het laatst bekende afstudeercohort is 22,3%. Er bestaan wel grote verschillen tussen vakgebieden, waarbij vooral de studierichting 'onderwijs' een zorgenkindje is.

Laatste cijfers HBO over afstudeercohort 2012-13 / WO over afstudeercohort 2011-12. VH en VSNU.

Outgoing credit mobility

Discover where Dutch students go for an Erasmus exchange. Filter the data to find out if they go to those countries to study or to do an internship.

Erasmus mobility from the Netherlands in 2012

Bijlage 6: Aantallen Nederlandse studenten die in 2012-13 met een Erasmusbeurs in het buitenland studeerden, stage liepen of een taal cursus volgden. Naast onze buurlanden VK, Duitsland, België en Frankrijk zijn vooral Spanje, Zweden en Turkije populair als bestemmingsland.

Beneden rechts: trend over tijd.

Laatste cijfers van NA Erasmus+ / Rapportage Europese Commissie, over 2012-13.

Resultaten afgestudeerdenonderzoeken (Graduate surveys): HBO

- Afstudeercohort 2012-13 / Per instelling & Top 10 bestemmingslanden

Instelling HBO	% buitenland
has den bosch *	98,40%
hotelschool den haag	93,20%
vilentum hs	64,50%
nhtv internationale hs. breda	53,00%
design academy eindhoven	48,90%
van hall larenstein	38,30%
stenden hs.	38,10%
hz. university of applied sciences	34,50%
gerrit rietveld academie	34,30%
thomas more hs.	31,80%
zuyd hs.	28,30%
codarts, hs. voor de kunsten	27,70%
hs. der kunsten den haag	27,40%
amsterdamse hs. voor de kunsten	26,80%
p.c. hs. 'marnix academie'	25,70%
saxion hs.	25,50%
driestar hs.	25,20%
artez hs. voor de kunsten	22,80%
haagse hs.	22,70%
Total	22,30%
gereformeerde hs.	21,70%
hs. inholland	20,70%
avans hs.	20,50%
hs. rotterdam	19,10%
hs. van arnhem en nijmegen	18,60%
hs. voor de kunsten utrecht	17,90%
hs. van amsterdam	17,60%
chr. hs. ede	17,20%
chr. hs. windesheim	15,80%
hs. utrecht	15,80%
noordelijke hs. leeuwarden	15,40%
fontys hs.	15,00%
hs. de kempel	14,60%
hs. ipabo	13,80%
hs. leiden	12,30%

HBO stage Top 10	% naar land
Duitsland *	9,19%
Nederlandse Antillen & Aruba	8,27%
Groot-Brittannië	6,32%
België	6,25%
Suriname	5,68%
Zuid-Afrika	5,62%
Spanje	4,74%
Verenigde Staten	3,85%
Australië	3,47%
China	2,78%

HBO studie Top 10	% naar land
Spanje	7,74%
Groot-Brittannië	7,21%
Verenigde Staten	6,86%
Duitsland	6,62%
Frankrijk	5,73%
Zweden	5,14%
China	5,02%
België	3,96%
Finland	3,49%
Zuid-Afrika	3,13%

Gemiddeld per instelling: 22,3% van alle afgestudeerden is naar het buitenland geweest voor stage, studie, taalcursus of eigen onderzoek.

Bijlage 7: percentage van alle afgestudeerden, per jaar, dat aangeeft tijdens het programma bij een Nederlandse HBO instelling een periode in het buitenland te zijn geweest voor studie, stage, onderzoek en/of een taalcursus. Gemiddelde voor HBO voor het laatst bekende afstudeercohort is 22,3%. Er bestaan wel grote verschillen tussen instellingen.

Resultaten afgestudeerdenonderzoeken (Graduate surveys): WO

- Afstudeercohort 2011-12 / Per instelling & Top 10 bestemmingslanden

Instelling WO	% Buitenland
EUR	20%
LEI	19%
RU	22%
RUG	21%
TIU	11%
TUD	33%
TUE	38%
UM	34%
UT	28%
UU	19%
UVA	14%
VU	14%
WUR	48%

Gemiddeld per instelling: 22,3% van alle afgestudeerden is naar het buitenland geweest voor stage, studie, taal cursus of eigen onderzoek.

Bijlage 8: percentage van alle afgestudeerden, per jaar, dat aangeeft tijdens het programma bij een Nederlandse HBO instelling een periode in het buitenland te zijn geweest voor studie, stage, onderzoek en/of een taal cursus. Gemiddelde voor WO voor het laatst bekende afstudeercohort is 22,3%. Er bestaan wel grote verschillen tussen instellingen.

WO Stage Top 10	% naar land
Duitsland	11,39%
Verenigde Staten	10,69%
Verenigd Koninkrijk	7,36%
België	5,56%
Australië	5,07%
Zuid-Afrika	3,82%
Tanzania	3,40%
Zwitserland	2,85%
Suriname	2,50%
Canada	2,43%

WO studie Top 10	% naar land
Verenigde Staten	11,32%
Duitsland	7,50%
Verenigd Koninkrijk	7,35%
Zweden	6,62%
Spanje	5,44%
Italië	4,71%
Noorwegen	4,12%
Australië	3,97%
Frankrijk	3,82%
Canada	3,53%

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

> Retouradres Postbus 16375 2500 BJ Den Haag

College van Bestuur
(zie verzendlijst)

Rijnstraat 50
Den Haag
Postbus 16375
2500 BJ Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Contactpersoon

5.1/2 e [redacted]
T +31-70-5.1/2 e [redacted]
5.1/2 e [redacted]@minocw.nl
[redacted]

Onze referentie

[redacted]

Bijlagen

1

Datum
Betreft Uitnodiging voor gesprek over doelmatigheid van aantal opleidingen
met grote vertegenwoordiging Duitse studenten

Geachte ,

Graag nodig ik u bij deze uit voor overleg over een aantal opleidingen aan uw
instelling met een grote vertegenwoordiging Duitse studenten.

Achtergrond voor deze uitnodiging vormt de brief over het onderwerp
"internationale mobiliteit" (zij bijlage), die de staatssecretaris van Onderwijs,
Cultuur en Wetenschap op 23 december jl. aan de Tweede Kamer heeft verzonden

In deze brief benadrukt de staatssecretaris de waarde van internationalisering
voor het Nederlandse hoger onderwijs, maar heeft hij tevens enkele kritische
kanttekeningen. Zo blijkt dat instellingen niet altijd even duidelijk zijn in hun
relatie tussen de werving van buitenlandse studenten en
het kwaliteitsbeleid van de instelling, waardoor het soms meer om de kwantiteit
dan de kwaliteit lijkt te gaan. De staatssecretaris doet in de brief een aantal
aanbevelingen aan hoger onderwijsinstellingen om kwaliteit centraal te stellen
binnen het mobiliteits- en internationaliseringsbeleid.

Eén van deze aanbevelingen betreft het sturen op een gebalanceerde mix van
nationaliteiten in een "international classroom". Alleen in het geval er sprake is
van een goede mix van nationaliteiten en geen oververtegenwoordiging van een
bepaalde nationaliteit, zullen immers de positieve peer effecten van de mix van
buitenlandse studenten op de onderwijskwaliteit daadwerkelijk tot uiting komen.
Opleidingen in Engels of Duits zouden daarom in principe in de vorm van een
'international classroom' moeten worden gegeven en niet in een classroom
gedomineerd door Nederlandse- en/of studenten van een specifieke nationaliteit.

Hierbij wordt ook specifiek verwezen naar een aantal opleidingen in de
grensstreek met Duitsland, die voor een groot deel worden bezet door Duitse
studenten en in een aantal gevallen niet direct voldoen aan een sterke behoefte
vanuit de Nederlandse arbeidsmarkt. In uiterste geval heeft de staatssecretaris
van OCW het recht om op basis artikel 6.5 uit de WHW een opleiding stop te
zetten indien deze niet doelmatig kan worden geacht. Dit heeft echter niet de
voorkeur.

Bovengenoemde focus op kwaliteit en een juiste mix van nationaliteiten betekent immers een nieuwe OCW-beleidslijn voor mobiliteit, die tot voor kort vooral op groei was gericht. Instellingen moeten dan ook voldoende tijd geboden worden om, indien nodig, hun beleid hierop aan te passen. Ik krijg hierbij overigens signalen dat een aantal instellingen en opleidingen al bezig is om maatregelen te treffen, bijvoorbeeld door Duitstalige opleidingen om te zetten in Engelstalige opleidingen, buitenlandse studenten actiever te binden aan bedrijven en door meer sturing op een evenwichtiger mix van nationaliteiten.

Datum

14 maart 2012

Onze referentie

14022

Uw instelling kent een aantal opleidingen met een grote Duitse vertegenwoordiging. Ik nodig u daarom graag uit voor een gesprek op korte termijn (tweede helft maart/eerste helft april) met het ministerie. Doel hierbij is om een open discussie te voeren over welke factoren, overwegingen en belangen een rol spelen bij de grote vertegenwoordiging van Duitse studenten bij bepaalde opleidingen in de grensstreek en welke verdere stappen eventueel nodig zijn om op afzienbare termijn een goed antwoord te kunnen geven op de doelmatigheidsvragen rondom dit onderwerp.

Mijn secretaresse zal u binnenkort benaderen om een datum voor dit overleg vast te leggen. Graag hoort zij dan ook of u en/of iemand anders van uw instelling bij dit overleg aanwezig zal zijn.

5.1/2.e

Bijlage: brief "internationale mobiliteit" aan de Tweede kamer

Verslag internetconsultatie Wetsvoorstel Taal en Toegankelijkheid (WTT)

Een conceptversie van het wetsvoorstel taal en toegankelijkheid (WTT) heeft in de periode van 19 december 2018 tot en met 28 januari 2019 opengestaan voor openbare internetconsultatie. Op de internetconsultatie zijn in totaal 50 reacties binnengekomen, waarvan 35 openbare reacties. Hieronder wordt per maatregel aangegeven welke reacties op dit punt zijn binnengekomen.

Taalbeleid

Over de voorgestelde wijzigingen op het gebied van het taalbeleid van instellingen zijn veel reacties binnengekomen, die zich concentreren op de wijzigingen voor het hoger onderwijs. Tevens is een aantal concrete suggesties gedaan ten behoeve van de wettekst.

Uit de vele reacties blijkt dat het onderwerp leeft onder instellingen, organisaties en burgers. Enerzijds blijkt uit meerdere reacties een vrees dat het wetsvoorstel onvoldoende oog heeft voor het belang van de Nederlandse taal als academische taal. Respondenten benadrukken het belang van een goede uitdrukkingsvaardigheid in het Nederlands, en het aan studenten bijbrengen van academisch Nederlands. Ook wordt gevreesd dat het wetsvoorstel een negatief effect heeft op de toegankelijkheid van het onderwijs voor de Nederlandse student omdat men de indruk heeft dat met de wijzigingen meer mogelijkheid wordt gecreëerd om anderstalig onderwijs te verzorgen. Daar tegenover bestaat onder respondenten een zorg dat met het wetsvoorstel te veel wordt ingegrepen in het eigenaarschap van de instelling en dat de mogelijkheid tot anderstalig onderwijs teveel wordt geclausuleerd.

Een aantal respondenten geeft aan het te betreuren dat met de voorgestelde wijziging niet langer voorgeschreven is dat de specifieke aard, de inrichting of de kwaliteit van het onderwijs dan wel de herkomst van de studenten tot anderstaligheid noodzaakt ('noodzaak'), maar dat anderstaligheid wordt toegestaan indien die anderstaligheid gelet op de specifieke aard, de inrichting of de kwaliteit van het onderwijs, meer dan het voeren van het Nederlands, in het belang is van door de student te verwerven kennis, inzicht of vaardigheden ('meerwaarde'). De zorg bestaat dat met de voorgestelde wijzigingen te veel ruimte wordt geboden voor anderstaligheid.

Een zorg van onder andere de Nederlandse Raad voor Training en Opleiding (hierna: NRTO) en de Vereniging van Universiteiten (hierna: VSNU) is dat onvoldoende duidelijk is in welke gevallen mag worden verondersteld dat sprake is van de hierboven beschreven meerwaarde, en hoe deze meerwaarde moet worden aangetoond.

Met de wijziging van artikel 7.2 is de uitzonderingsgrond op de hoofdregel 'Nederlands, tenzij' die ziet op de herkomst van de studenten, niet langer onderdeel van het artikel. Verschillende respondenten, waaronder de Landelijke Studenten Vakbond (hierna: LSVb) en de VSNU, stellen hierbij vraagtekens omdat juist de herkomst van studenten in de praktijk een grote rol speelt.

Uit de internetconsultatie volgt dat bij respondenten onduidelijkheid bestaat over wat wordt bedoeld met 'een deel van de opleiding' in de wettekst van artikel 7.2 van de WHW. Men vraagt van welke omvang het deel van de opleiding waar anderstalig onderwijs verzorgd moet zijn, alvorens de verplichting om beleid vast te stellen als bedoeld in het voorgestelde derde lid, van toepassing is. De koepelorganisaties en verschillende hogeronderwijsinstellingen vrezen een toename van de regeldruk wanneer over een te kleine eenheid, bijvoorbeeld een enkel vak dat in een andere taal wordt verzorgd, verantwoording dient plaats te vinden.

Verschillende respondenten hebben aangegeven dat de taalbeheersing en uitdrukkingsvaardigheid in een andere dan de eigen taal, bij zowel studenten als docenten onvoldoende aanwezig is om volwaardig te kunnen doceren in, respectievelijk deel te kunnen nemen aan onderwijs, in die andere taal.

Niet-bekostigd onderwijs

De NRTO geeft aan dat het niet-bekostigde instellingen (hierna: rechtspersonen voor hoger onderwijs of rpho's) niet verplicht kan worden zich ertoe in te spannen in geval van anderstalig onderwijs de toegankelijkheid van dat onderwijs voor Nederlandstalige studenten te waarborgen, nu het voorzien in toegankelijk onderwijs geen wettelijke taak is van rechtspersonen voor hoger

onderwijs. De NRTTO is derhalve van mening dat rechtspersonen voor hoger onderwijs uitgezonderd dienen te worden van voorgesteld artikel 7.2, derde lid, onderdeel b, voor zover het het vaststellen van beleid en de inspanningsverplichting met betrekking tot de toegankelijkheid voor Nederlandstalige studenten betreft.

De NRTTO geeft verder aan dat rpho's uitgezonderd zouden moeten worden van het vierde lid. Het vierde lid regelt dat bij of krachtens algemene maatregel van bestuur kan worden voorgeschreven op welke onderwerpen het beleid, bedoeld in het derde lid, onderdeel b, in ieder geval betrekking heeft.

Buitenlandse instellingen in Nederland

Een aantal respondenten vraagt zich af welke betekenis het voorgestelde wetsartikel heeft voor buitenlandse instellingen die gevestigd zijn in Nederland. In het licht van de vrijheid van het onderwijs, staat het een buitenlandse onderwijsinstelling vrij om een nevenvestiging te openen in Nederland. Wanneer deze instellingen een graad willen verlenen op grond van de WHW, dan zijn zij gehouden aan de WHW en de onderliggende regelgeving. Dit betekent dat zij een rechtspersoon voor hoger onderwijs moeten worden, in welk geval artikel 7.2 van de WHW ook op hen van toepassing is en voor deze buitenlandse instelling dezelfde eisen gelden ten aanzien van het aanbieden van anderstalig onderwijs als voor Nederlandse instellingen.

Medezeggenschap

Uit de internetconsultatie blijkt dat een aantal vragen bestaat rondom de medezeggenschap in het kader van taalbeleid op de instelling. In het wetsvoorstel wordt expliciet geregeld dat in de onderwijs- en examenregeling moet worden opgenomen in welke taal het onderwijs en de examens worden verzorgd. Hierop heeft de opleidingscommissie instemmingsrecht.

Onderwijstaal en voertaal instelling

Uit een aantal reacties blijkt dat er vragen bestaan over welke gevolgen het wetsvoorstel heeft in het kader van de voertaal die wordt gehanteerd binnen een instelling. De wijzigingen in dit wetsvoorstel hebben enkel betrekking op de onderwijstaal.

Onderzoek

Uit de internetconsultatie blijkt dat de Vakbond voor de Wetenschap (hierna: VAWO) het ongelukkig vindt dat de voorgestelde wijzigingen enkel zien op de onderwijstaal, en niet op de taal van het onderzoek. De VAWO is van mening dat vanwege de verwevenheid van het onderwijs en het wetenschappelijk onderzoek, de wettelijke regels voor anderstaligheid onverkort moeten gelden voor het wetenschappelijk onderzoek en in het bijzonder voor publicaties.

Regeldruk

Verschillende onderwijsinstellingen maken zich zorgen over de toename van de regeldruk als gevolg van de aanpassing van de wetsartikelen met betrekking tot het taalbeleid van de instelling. Aangegeven wordt dat de geraamde kosten die gepaard gaan met de regeldruk, te laag zijn ingeschat. Ook wordt gevraagd naar de onderbouwing van de geraamde kosten. De huidige wet- en regelgeving verplicht instellingen reeds om een document (de gedragscode) te hebben waarin wordt ingegaan op de inhoudelijke gronden waarop kan worden overgegaan tot het aanbieden van het onderwijs in een andere taal. Voor instellingen zou het opstellen van taalbeleid in dat opzicht daarom dan ook niet nieuw moeten zijn, en daarom een beperkt aantal extra lasten voor de instellingen met zich moeten meebrengen. De genoemde € 135.000 is dan ook geen weergave van de regeldruk die hoort bij het opstellen van beleid, maar omvat de kosten die betrekking hebben op extra, bijkomende lasten als gevolg van onderhavig wetsvoorstel. De precieze lasten per instelling kunnen daarbij verschillen.

Toegankelijkheid en capaciteitsbeperking

Er zijn meerdere reacties ontvangen die in het bijzonder de nieuwe regeling voor de numerus fixus betreffen. Er zijn vragen ter verduidelijking gesteld. Daarnaast spreken een aantal organisaties haar steun uit voor (een aantal) maatregelen. Zo onderschrijven de werkgeversbranche FME en de LSVb het belang van de invoering van het toestemmingsvereiste bij numerusfixusopleidingen. Een aantal hogeronderwijsinstellingen spreekt haar waardering uit voor de mogelijkheid om – ter voorkoming van “onderbezetting” – meer plaatsingsbewijzen uit te schrijven dan er plekken zijn bij

numerusfixusopleidingen. Ook de mogelijkheid om uitsluitend voor een anderstalige traject een numerus fixus vast te stellen kan op enthousiasme rekenen. Naast deze positieve noties zijn er ook kritische punten naar voren gekomen uit de internetconsultatie.

Verstevinging toegankelijkheid en vooraf toetsen

Zowel de VSNU als de Vereniging Hogescholen (en een aantal individuele hogescholen) benadrukken in hun reactie dat het wetsvoorstel vooral een verstevinging van de toegankelijkheid beoogt en dat er minder aandacht is voor de andere aspecten van het trillemma, namelijk voor kwaliteit en doelmatigheid.

Uit de reacties blijkt dat de toetsing vooraf een heikel punt is. Daarover bestaan zorgen: het leidt in de ogen van de koepelorganisaties en de hogescholen onder andere tot extra administratieve lasten en een verschuiving van verantwoordelijkheden. De voorkeur gaat dan ook uit naar toetsing achteraf. Het voorstel dat de VSNU aandraagt is om achteraf te toetsen of er een correcte procedure is gevolgd om tot een numerus fixus te komen.

Trajecten met numerus fixus

Uit de reacties op de internetconsultatie blijkt dat er veel aandacht is voor de voorgestelde maatregel over het voeren van een numerus fixus op enkel een anderstalig traject van een opleiding. Dat dat dit wetsvoorstel mogelijk wordt, stemt tot tevredenheid van de koepels en de instellingen.

De koepelorganisaties hebben verzocht het expliciet mogelijk te maken dat instellingen, in gevallen waarin zij toestemming hebben van de minister om een numerus fixus vast te stellen voor een gehele opleiding die een Nederlandstalig en een anderstalig traject kent, kunnen werken met ranglijsten om op trajectniveau de instroom van studenten op het Nederlandstalige en anderstalige traject te reguleren. Daarnaast heeft een aantal instellingen in reactie op de internetconsultatie de wens uitgesproken dat het mogelijk wordt gemaakt om enkel op een Nederlandstalig traject van een opleiding, en niet op de anderstalige equivalent, een numerus fixus te voeren. Tenslotte is geopperd het mogelijk te maken dat een instelling met toestemming voor het voeren van een numerus fixus, voor wat betreft het voeren van die numerus fixus, differentieert tussen de verschillende locaties waarop de opleiding wordt verzorgd.

Capaciteitsverhoging

Tot slot is in de internetconsultatie aandacht gevraagd voor de (verplichte) capaciteitsgroei. Een aantal instellingen is van mening dat groei in capaciteit niet altijd mogelijk en haalbaar is. Sommige opleidingen kunnen simpelweg niet groeien. Daarbij moet worden gedacht aan een tekort aan docenten, stageplaatsen et cetera.

Instellingscollegegeld

Reacties van de VSNU en de Vereniging Hogescholen als ook reacties van enkele hogeronderwijsinstellingen op het voorstel ten aanzien van het instellingscollegegeld zijn positief. Het belang van het doel dat met deze maatregel wordt nagestreefd wordt door meerdere partijen erkend. Ook is een aantal kritische reacties ontvangen. Zo is in reactie op het voorstel om voor het instellingscollegegeld voor niet-EER-studenten geen maximum in te voeren is door een respondent de zorg geuit dat dit tot effect zou kunnen hebben dat alleen studenten uit rijke landen in Nederland kunnen komen studeren en dat voor minder vermogende studenten op deze manier een drempel wordt opgeworpen. Deze reactie is mede gebaseerd op het idee dat het collegegeld voor niet-EER-studenten met dit wetsvoorstel wordt verhoogd. Daarvan is echter geen sprake aangezien ook op grond van de huidige wet het instellingscollegegeld voor deze categorie studenten geen maximumtarief kent.

In reactie op de internetconsultatie is de vraag gesteld waarom de maatregel niet van toepassing is op de OU, en is geopperd het voorstel alsnog daartoe te wijzigen.

In meerdere reacties is de zorg geuit dat het niet-maximeren van het tarief voor niet-EER-studenten een perverse prikkel zou opleveren voor instellingen om het aantrekken van niet-EER-studenten te gebruiken verdienmodel.

De LSVb zet vraagtekens bij nut en noodzaak van het niet maximeren van het instellingscollegegeldtarief voor niet-EER-studenten; betwijfeld wordt of deze groep studenten een

dusdanig groot beslag legt op overheidsmiddelen dat daarmee een verschil in behandeling ten opzichte van EER-studenten is gerechtvaardigd.

Vanuit de Vereniging Hogescholen, de VSNU, en een hogeschool zijn vragen gekomen over de precieze berekening van de maximumtarieven voor het instellingscollegegeld voor EER-studenten en over hoe het maximumtarief jaarlijks wordt vastgesteld.

In enkele reacties vroeg men zich af of een instelling verplicht is bij het vaststellen van de tarieven van het instellingscollegegeld, hierin te differentiëren op basis van het bekostigingsniveau waarin een opleiding is ingedeeld (midden, hoog of top) of dat zij ook voor alle opleiding hetzelfde tarief kan vaststellen, ongeacht het bekostigingsniveau.

In een reactie werd geopperd om vanuit de overheid aan instellingen op te leggen hoe de extra ontvangen middelen van niet-EER-studenten moeten worden geïnvesteerd

Eigen bijdragen

Op dit onderdeel hebben diverse organisaties gereageerd. Er is reactie gekomen van de VSNU, de Vereniging Hogescholen, Nuffic, het Interstedelijk Studenten Overleg (hierna: ISO) en diverse hogescholen. Reacties waarin werd voorgesteld om het wetsvoorstel te verduidelijken zijn zoveel mogelijk verwerkt of worden meegenomen bij het uitwerken van de regeling. De inhoudelijke reacties zijn onder te verdelen in drie categorieën.

Het verbod op het vragen van een eigen bijdrage

Door de Vereniging Hogescholen en door een hogeschool is aangegeven dat zij het niet eens zijn met de conclusie dat kosten voor taaltoetsen voor studenten met een buitenlands diploma op dit moment vergoed moeten worden door de instelling.

Kader voor aantal soorten eigen bijdrage voor toelating en selectie

Door twee hogescholen is aangegeven dat in een toekomstig op te stellen ministeriële regeling naast de bijdrage voor diplomawaardering en taaltoetsen ook andere bijdragen voor studenten geregeld zouden moeten worden.

De VSNU geeft in haar reactie aan dat ook studenten met een Nederlands bachelor diploma niet automatisch voldoen aan de toelatingseisen tot de master. De onderwijsinstelling kan namelijk aanvullende kwalitatieve eisen stellen. De VSNU geeft daarbij specifiek aan dat het gaat om twee situaties waarbij de kosten voor rekening van de student zouden moeten komen. Ten eerste, de situatie dat een instelling tijdens de bachelor de mogelijkheid biedt om aan taaleisen te voldoen en de student er zelf voor kiest om een andere taaltoets te maken. Ten tweede, de situatie waarin een instelling de student wil toetsen, omdat de student niet beschikt over een bachelordiploma van gelijk niveau.

Financiële ondersteuning voor studenten met een buitenlands diploma

De wet verplicht het bieden van financiële ondersteuning aan studenten voor wie de gevraagde eigen bijdrage een onoverkomelijke belemmering vormt voor de inschrijving. Diverse instellingen, de Vereniging Hogescholen en de VSNU hebben aangegeven dat geregeld moet worden dat voor niet-EER studenten geen financiële ondersteuning geboden hoeft te worden.

**Verslagen 1 t/m 5 expertconsultaties internationalisering
in het Hoger Onderwijs**

Bijlage bij: Eindnotitie expertconsultaties Internationalisering Hoger Onderwijs

Internationalisering in het Hoger Onderwijs

Expertconsultatie 1: Zorg en begeleiding voor internationale studenten

24 oktober 2022

Deel 1 - Hoe gaat het nu?

Het ontbreken van een sociaal vangnet is voor veel internationale studenten een probleem. Het aansluiten bij (studenten/studie)verenigingen en het vinden van huisvesting blijkt voor internationale studenten erg moeilijk. Eenzaamheid kan hiervan het gevolg zijn. Daarnaast is het zonder sociaal vangnet ook lastig te weten te komen hoe het zorgsysteem in Nederland werkt, met de huisarts als poortwachter en het regelen van een zorgverzekering. De beschikbare informatie over huisvesting en zorg lijkt niet altijd op de juiste tijd op de goede plek terecht te komen. Het is hierin belangrijk te realiseren dat ons systeem en onze cultuur nauw met elkaar verweven zijn. Wat wij als normaal beschouwen, is voor de internationale student niet vanzelfsprekend.

Als internationale studenten te kampen krijgen met psychische of mentale problemen, komen zij vaak bij de mentoren, studietoelators, studieadviseurs, studentendecanen en studentenpsychologen van de hogescholen en universiteiten terecht. Hier ontstaat een eerste probleem, dat overigens ook voor Nederlandse studenten geldt: de zorgstructuur van hogescholen en universiteiten is niet in staat de huidige aantallen op te vangen. Er zijn te weinig studentenpsychologen. De studentenpsychologen van hogescholen en universiteiten zijn bedoeld voor kortdurende hulp bij studieproblemen of *milde* persoonlijke problemen. Omdat internationale studenten niet altijd staan ingeschreven bij huisartsen of verzekerd zijn én omdat de wachtlijsten (bij huisartsen/GZZ) te lang zijn ontstaat hier een tweede probleem. De studentenpsycholoog kan de hulpbehoevende student niet doorsturen maar het loslaten van de student is vaak ook geen optie. De zorgstructuur van hogescholen en universiteiten raakt op deze manier (nog meer) overbelast.

Opmerkingen:

- De beschreven situaties kunnen verschillen tussen grote en kleine instellingen, waar er over het algemeen minder problemen zijn bij kleine instellingen.
- Er zijn verschillen tussen studenten (Bachelor, Master, exchange). Bachelor studenten hebben over het algemeen meer begeleiding nodig dan master- en exchangestudenten, maar bacheloropleidingen sluiten vaak beter aan op de vooropleiding dan masteropleidingen, waardoor het psychische/mentale welzijn bij masterstudenten wellicht eerder onder druk komt te staan. Exchangestudenten worden over het algemeen goed begeleid. Er kan ook onderscheid gemaakt worden tussen diploma- en studiepuntstudenten.

Nederlandse School voor Openbaar Bestuur

- Het CAK heeft regelingen voor ongewenste vreemdelingen en voor onverzekerden in geval van psychische crisis. Dat blijkt niet altijd goed bekend bij studentendecanen (of is in ieder geval niet 'top of mind'). Dit illustreert hoe moeilijk het systeem voor alle betrokkenen is.
- Het is goed om voor ogen te houden dat dé internationale student niet bestaat. De groep is erg divers en verschillende subgroepen hebben verschillende dingen nodig. De bespreekbaarheid van mentaal welzijn kan bijvoorbeeld erg verschillen tussen culturen.
- Het moderne migratiebeleid (momi) levert stress op voor internationale studenten. Het voordeel is dat studenten die bij wijze van spreken 9 jaar aan het studeren zouden zijn en het eigenlijk toch niet kunnen, tegen zichzelf beschermd worden. Het nadeel is dat in veel culturen is falen niet als een optie wordt gezien. Dit kan ontzettend stressvol zijn.

Vragen die spelen:

- Waar houdt de zorgplicht van hogescholen en universiteiten op?
- In sommige gevallen komen studenten met psychische/mentale problemen naar Nederland. Hoe gaan we hiermee om?
- Is er te veel instroom van internationale studenten? Of is er sprake van een maatschappelijk probleem (GGZ)?
- In veel gevallen, vooral op grote hogescholen/universiteiten, bestaat er een kloof tussen internationale en Nederlands studenten. Is dit een probleem?

Conclusie:

Wat maakt de internationale student anders dan de Nederlandse student? Ze beschikken niet over hetzelfde sociale vangnet. Daarom is het vinden van een eigen weg voor internationale studenten moeilijk en is er meer begeleiding nodig.

Deel 2 - Een blik vooruit

Het ontbreken van een sociaal vangnet lijkt de oorzaak te zijn van veel zorg- en welzijnsproblemen van internationale studenten. Op welke manieren kan zo'n vangnet nu wél worden opgebouwd? Hoe kunnen we de kring om internationale studenten heen versterken en uitbreiden? Hieronder worden aantal voorbeelden genoemd.

- Clubs voor en door internationale en Nederlandse studenten, waarbij de hogeschool of universiteit een initiërende rol speelt en de financiering regelt.
- Student-support-student groups.
- Internationalisering van studie- en studentenverenigingen.
- Een campagne tegen het fenomeen 'no internationals'.

Nederlandse School voor Openbaar Bestuur

- Een campagne over/tegen het gebruik van alcohol en drugs.
- Een gratis ov-kaart (eventueel in samenwerking met gemeenten) om mobieler te zijn, vaker naar de campus te reizen en vaker familie op te zoeken.
- Buddysystemen vanuit de hogeschool of universiteit.
- Een app of platform, bijvoorbeeld *Uni Life*.
- Een introductieweek voor Nederlandse en internationale studenten gemixt.
- Introductieprogramma's met interculturele communicatieworkshops, trainingen en softlandingprogramma's.
- Winter Weken Universiteit Leiden
- Geloofsgemeenschappen betrekken

Door op hogescholen en universiteiten meer aandacht te besteden aan persoonlijke ontwikkeling en welzijn, kan het aantal (internationale) studenten met psychische/mentale problemen wellicht worden teruggebracht. Omdat internationale studenten vaker gericht zijn op het halen van studiepunten en meer tijdsdruk, druk vanuit de 'huis' of financiële druk ervaren dan Nederlandse studenten, ligt de focus voor internationale studenten minder op persoonlijke ontwikkeling. Bij hogescholen wordt hier meer aandacht aan besteed dan bij universiteiten. Door veilige (studie)plekken of klassen te creëren, docenten te betrekken bij de signalering van psychische/mentale problemen, docenten op te leiden in gespreksvaardigheden en pedagogiek, studenten te wijzen op het bestaan van eHealth, het inzetten op samenwerkingen tussen huisartsen en hogescholen/universiteiten en door laagdrempelige alternatieven voor de huidige vertrouwenspersonen aan te bieden, zouden wellicht eerste stappen in de goede richting gemaakt kunnen worden.

Door het ontbreken van het sociale vangnet bij internationale studenten hebben zij vaak meer informatie en begeleiding nodig, voor studie- én niet-studie gerelateerde zaken. Het lijkt erop dat er rondom informatievoorziening, communicatie en verwachttingsmanagement nog veel winst te behalen valt. Hieronder worden een aantal oplossingen aangedragen.

- Preventief en op tijd communiceren: de internationale student moet *op tijd* het *eerlijke* verhaal horen over studeren in Nederland. Dat betekent dat er gecommuniceerd moet worden over het studentenhuysvestingsprobleem, de overbelaste zorg en overige praktische zaken.
- Een loket bij de gemeente voor een betere voorlichting bij aankomst. Hier kunnen de zaken rondom zorgverzekeringen en huisartsen worden uitgelegd en geregeld.
- Informatieavonden georganiseerd door hogescholen en universiteiten over praktische zaken, over het hele cursusjaar verspreid.
- Een handreiking voor internationale studenten. (ECIO is hier mee bezig).

Nederlandse School voor Openbaar Bestuur

- De zorgverzekeringswet aanpassen zodat het ook geschreven is voor internationale studenten.
- Informatie en berichten over welzijn niet alleen online beschikbaar maken: ook offline. Als je psychische/mentale problemen hebt schuif je internet namelijk vaak aan de kant.
- Een centraal aanspreekpunt of loket voor hogescholen en universiteiten, bijvoorbeeld voor wanneer je de zorg wil/moet overdragen maar een student geen huisarts heeft.
- Meer samenwerking tussen Erasmus Student Network en universiteiten.
- Bij opleidingen waar een selectie en matching verplicht is: voorlichtingselement toevoegen.

Wie is er nu aan zet?

Deze vraag hangt nauw samen met de vraag waar de zorgplicht voor hogescholen en universiteiten ophoudt. In ieder geval zouden gemeenten en de Nederlandse GGZ de hogescholen en universiteiten kunnen ondersteunen. Wat de GGZ betreft: de mentale gezondheidscentra worden op dit moment gevormd en daarin wordt verbetering verwacht. Gemeenten zouden kunnen helpen met het openen van loketten en het distribueren van (internationale) studenten over verschillende huisartsen. Als internationale studenten beschikken over een huisarts en zorgverzekering, en doorverwezen kunnen worden zonder te lang op een wachtlijst te moeten staan, kunnen de studentenpsychologen zich weer bezig houden met de studiegerelateerde en milde persoonlijke problemen.

Wat betreft de informatievoorziening, communicatie en verwachtingsmanagement zijn op dit moment vooral de hogescholen en universiteiten aan zet. Kunnen ze hierin samenwerken met het ministerie van OCW? Is het bijvoorbeeld een idee een informatieboekje te ontwikkelen die bij elke internationale student terecht komt, net zoals dat alle 'nieuwe' Nederlanders een boekje van de IND krijgen?

En wat doen we aan het studentenhuysvestingsprobleem? Door je als hogeschool en universiteit aan partijen te binden die hierover gaan, wordt je namelijk ook nog eens huisvester. Kunnen de gemeenten of Rijksoverheid hier iets in betekenen?

Ten slotte: wat kunnen we verwachten van maatschappelijke initiatieven? Want hebben we hier wel te maken met een eendimensionaal onderwijs- of zorgprobleem?

Opmerkingen:

- Voorlichting biedt géén garantie voor effect in de echte wereld.
- Het wiel hoeft niet steeds opnieuw uitgevonden te worden. Hogescholen, universiteiten, studentenorganisaties en het ministerie van OCW kunnen samenwerken en ideeën uitwisselen. Sommige instellingen/organisaties wisselen al *best practices* uit.

Nederlandse School voor Openbaar Bestuur

- Op dit moment wordt er door hogescholen en universiteiten voor de bestaande initiatieven vooral gebruik gemaakt van NPO-middelen (Nationaal Programma Onderwijs). Deze middelen raken (binnenkort) op.
- Er is een 'systeem' en een 'omgang met het systeem'. Dat laatste is voor de Nederlandse student heel normaal, maar voor de internationale student niet. Daarom zijn deze studenten zo lastig te bedienen met informatie.
- Informatievoorziening en communicatie over psychische en mentale problemen *vooraf* verandert niets aan het feit dat er ook psychische en mentale problemen kunnen ontstaan na aankomst in Nederland.
- (Culturele) achtergrond speelt mee in de behandeling en benadering van internationale studenten. Zo zijn er bijvoorbeeld ook andere eisen voor huisvesting.
- Bij een gezamenlijke aanpak moeten we ons realiseren dat het maatwerk blijft: voor elke student is er een andere passende oplossing. Aan de andere kant heb je wel vaak te maken met dezelfde soortige problematiek.
- "Alles lijkt van beperkte waarde, maar als we van alles een beetje doen, helpt het wel."

Vragen die spelen:

- Wederom: waar houdt de zorgplicht van hogescholen en universiteiten op?
- Kan je (internationale) studenten van tevoren screenen? "Are you fit to study"? En kan er gebruik gemaakt worden van een verplichte studiekeuze check?
- Bij sommige (numerus fixus) opleidingen staan er erg veel internationale studenten ingeschreven en is er dus meer vraag naar zorg en begeleiding. Dat terwijl de hogeschool of universiteit zelf graag meer Nederlandse studenten zou willen opleiden. Hoe pak je dat aan?
- Hoe zorgen we voor oplossingen op maat, als het gaat om zoveel studenten?
- Nog steeds: wie is aan zet?

Vragen Werksessies bijeenkomst 1

Werksessie 1: "Hoe gaat het nu?"

1. Wat zijn jouw ervaringen met wat studenten nodig hebben?
2. Hoe gaat jouw organisatie om met zorg- en begeleiding van internationale studenten?
3. Wat vraagt dit specifiek van jou en jouw organisatie?
En wordt hierin ook voorzien?
4. Wat is gedeeld en wat is verschillend?

Werksessie 2: "Een blik vooruit"

1. Wat is er volgens jou nodig op het vlak van zorg en begeleiding van internationale studenten?
2. Wie kan hieraan een bijdrage leveren? En op welke wijze?
3. Welke inspirerende praktijken ken je, die nuttig zouden zijn om met elkaar te delen?
(Wat werkt er?)

Internationalisering in het Hoger Onderwijs

Expertconsultatie 2: de waarde van de international classroom (voor de Nederlandse student)

31 oktober 2022

Deel 1: de stand van zaken

Wat is de international classroom volgens deelnemers?

- De *international classroom* is een groep die bestaat uit studenten met verschillende achtergronden (met name op cultureel gebied). In de *international classroom* leer je idealiter van elkaars perspectieven, ervaringen en cultuur.
- Als we het hebben over een *international classroom* dan bedoelen we vaak een *diverse classroom*. Dat is echter wel wat anders en deze verwarring horen we ook terug bij deelnemers. Toch is het wellicht beter om daarover te spreken, omdat dat de indruk wegneemt dat het vooral de Engelse voertaal is wat een studie wel of niet internationaal maakt. Het gaat daarentegen echt om de toegevoegde waarde van meerdere achtergronden in één groep en het gaat verder dan alleen het samenvoegen van verschillende nationaliteiten. In een *international classroom* zou geen onderscheid gemaakt moeten worden tussen Nederlandse en internationale studenten. Docenten kunnen hierin het goede voorbeeld geven en een rolmodel zijn voor de studenten in de *international classroom*.
- De *international classroom* reikt veel verder dan de collegezaal. Het gaat ook – en misschien wel met name – over wat er gebeurt buiten de ruimte van de collegezaal. Of en hoe studenten daar met elkaar omgaan.
- De *international classroom* wordt als middel ingezet om te leren van elkaars achtergronden. Het is belangrijk hierbij op te merken dat het oprichten van *international classrooms* of het binnenhalen van internationale studenten hiervoor niet de enige manier is. *Internationalisation at home* is bijvoorbeeld een ander middel om te leren van andere perspectieven en te werken aan internationale competenties.

Hoe is het nu gesteld met de international classroom in het hoger onderwijs?

- Bij sommige opleidingen, hogescholen of universiteiten zijn méér internationale studenten gewenst om de *international classroom* te waarborgen. Bij sommige opleidingen, hogescholen of universiteiten zijn er juist 'te veel' internationale studenten. Met te veel wordt bedoeld dat de Nederlandse studenten van de opleiding of in het werkveld worden 'verdrongen'. De vraag naar internationale studenten is echt contextafhankelijk. Over het algemeen zouden hogescholen méér internationale

Nederlandse School voor Openbaar Bestuur

studenten willen en is de instroom bij universiteiten vaak juist al erg hoog en wordt gesproken over hoe dat te beperken.

- Er is een kloof zichtbaar tussen Nederlandse studenten en internationale studenten. Is dat een probleem? Als we kijken naar het *doel* van de *international classroom* wel. Je kunt pas van elkaar leren als je met elkaar omgaat. Een oorzaak van de kloof is onder andere dat sommige Nederlandse studenten uit eigenbelang (namelijk het beter willen beheersen van de Engelse taal) voor een *international classroom* of Engelstalige track kiezen. Deze Nederlandse studenten stellen zich niet altijd even open op. Kunnen we deze gesloten houding veranderen door Nederlandse studenten beter in te lichten over de bedoeling van een *international classroom*?
- Op dit moment bevinden zich weinig non-EU studenten in de *international classrooms*. De hoge kosten van het volgen van een opleiding in Nederland voor deze studenten zijn hiervoor een logische verklaring. Het verschilt per instelling en/of opleiding of deze juist West-Europese, Zuid-Europese of Oost-Europese internationale studenten aantrekt. Wat ook belangrijk is te realiseren is dat veel internationale studenten die in Nederland komen studeren over het algemeen over veel financiële middelen beschikken. De vraag die hierbij gesteld moet worden is: in hoeverre kunnen we spreken van *diverse classrooms* als we alleen te maken hebben met internationale studenten die uit gezinnen komen met relatief veel geld?
- Bij sommige opleidingen neemt de instroom van Nederlandse studenten af. De oorzaak hiervan kan zijn is dat de Nederlandse student zich niet zelfverzekerd genoeg voelt om de hele studie Engels te praten, de taal is een barrière om in de *international classroom* te komen. Dat blijkt ook uit de constatering dat de Nederlandse studenten die wél deel uitmaken van de *international classroom*, vaak tweetalig onderwijs hebben gevolgd op de middelbare school.
 - De stap om te kiezen voor Engelstalig onderwijs is voor studenten die komen van de havo en kiezen voor het HBO nog net iets groter dan voor vwo'ers die kiezen voor het WO.
- Er kan sprake zijn van té internationale *international classrooms* en van *international classrooms* die niet internationaal genoeg zijn. De vraag die hier centraal staat is wat is een goede samenstelling van een groep? Uit onderzoek blijkt dat 4 á 5 nationaliteiten in een groep van 15 ideaal is. Zo voorkom je dat er mensen zijn die niemand hebben om mee te sparren, of studenten zijn die onderling in hun eigen taal communiceren.
 - Het is voor hogeronderwijsinstellingen lastig om vooraf goed te sturen op een optimale mix voor de *international classroom*. Het vergt namelijk selecteren en indelen. In de praktijk blijken er soms bijvoorbeeld ook studenten te zijn die niet op komen dagen (spookstudenten).

Nederlandse School voor Openbaar Bestuur

Wat brengt de international classroom studenten? En wat brengt de international classroom studenten niet?

- In de *international classroom* leren studenten idealiter van elkaar doordat ze beschikken over andere perspectieven en andere achtergronden. Er wordt gewerkt aan internationale competenties. Voor de Nederlandse studenten geldt dat het hen helpt zich bewust te worden van de arbeidsperspectieven in het buitenland.
- De bereidheid en kansen op de arbeidsmarkt van internationale studenten om na het studeren in Nederland te blijven hangen ook samen met het wel of niet gevolgd hebben van een basis cursus Nederlands, wat onderdeel uit kan maken van een *international classroom*. Dat verschilt uiteraard weer per type student (Bachelor, Master, exchange), per opleiding en per instelling.
- Nederlandse studenten in de *international classrooms* ontwikkelen de competenties die belangrijk zijn voor 'Nederlandse banen' niet altijd even goed. Denk hierbij aan schrijfvaardigheid. Het gevolg hiervan is dat de Nederlandse student afkomstig uit de *international classroom* op zoek gaat naar een internationale baan, en zo ook in zijn of haar 'bubbel' blijft. Is dit een probleem? En wat is de *stayrate* van Nederlandse studenten die internationaal onderwijs hebben gevolgd?

Wat vraagt de international classroom specifiek van jou en jouw organisatie? En wat brengt het?

- Om de *international classroom* van waarde te laten zijn is het belangrijk om de kloof tussen Nederlandse en internationale studenten te dichten. Hoe je dat doet, en wie daar verantwoordelijk voor is, is een belangrijke vraag. Buddysystemen zouden hierin bijvoorbeeld kunnen werken. In *expertconsultatie 1: zorg en welzijn* zijn hiervoor meer ideeën opgehaald.
- Hogescholen en universiteiten moeten zich goed profileren en duidelijk maken waarom studenten wel (of niet) voor deze instelling of studie zouden moeten kiezen.
- Wat als de internationale student moeite heeft zich welkom te voelen in Nederland? Wat is de rol van hogescholen en universiteiten hierin?
- Opleidingen in Nederland moeten ook toegankelijk blijven voor Nederlandse studenten. Tegelijkertijd wil je ook profiteren van de voordelen van de *international classroom*.
- De *international classroom* vraagt veel van het curriculum, vraagt om veel faciliteiten (en geld). Dat wringt op dit moment nog wel eens. Denk bijvoorbeeld aan *low latency* verbindingen, of *netflix learning*.
- Het is belangrijk om de studenten van de *international classroom* naar een bepaald gemiddelde te trekken: het vraagt actief investeren om de achterblijvers ook aan te laten sluiten binnen een *international classroom*.
- De *international classroom* vraagt om heel veel afwegingen. Je moet rekening houden met de arbeidsmarkt in Nederland, de arbeidsmarkt in het buitenland, de wens van de

Nederlandse School voor Openbaar Bestuur

internationale student, de wens van docenten, de vertegenwoordiging van *internationals* in het bestuur, etc.

- De *international classroom* vraagt van docenten specifieke competenties. Zo moeten zij om kunnen gaan met verschillende culturen en actief een (veilig) leerklimaat scheppen om verschillende perspectieven gelijkwaardig ruimte te bieden in de collegezaal. Ook van het taalniveau van docenten wordt veel gevraagd – wellicht te veel. Onderdeel van diversiteit is ook een internationale omgeving waarin (kleine) fouten gemaakt mogen worden. Daarnaast zou er voor didactiek meer aandacht mogen komen bij instellingen. Kortom: van docenten vraagt de *international classroom* erg veel.
 - Veel universiteiten en ook sommige hogescholen hebben een internationaal docentencorps, wat ook een niet te onderschatten reden is voor internationaal onderwijs: de docent spreekt geen Nederlands.
- Alleen het onderwijs vertalen is niet genoeg om van een *international classroom* te spreken. Er zijn ook internationale voorbeelden nodig, het programma moet aandacht besteden aan de verschillende culturen, etc.
- De *international environment* moet ook leuk zijn. Je moet faciliteren dat studeren voor iedereen fijn blijft, daar horen ook informele activiteiten bij. Hoe zorgen we dat internationale studenten op 'onze' feestjes komen?

Wat brengt de international classroom jou en jouw organisatie?

- De *international classroom* brengt toegang tot de internationale sector. Voor opleidingen met relatief geringe plekken op de arbeidsmarkt in Nederland is dit gunstig.
- Internationale samenwerkingspartners (in het werkveld en voor stages voor studenten).
- De *international classroom* zou kunnen bijdragen aan het opvullen van de regionale arbeidstekorten.

Opmerkingen:

- De 'internationale student' bestaat niet. De 'Nederlandse student' bestaat niet.
- Waartoe dient het hoger onderwijs? Aan de ene kant kan beargumenteerd worden dat universiteiten een bijzondere rol in sociale verandering (e.g. voortrekkers van interculturele communicatie). Aan de andere kant kan ook gezegd worden dat er in de kern opgeleid wordt voor het werkveld.
- De vraag 'hoe is het nu gesteld met de *international classroom* in het hoger onderwijs?' is erg contextafhankelijk. Hebben we het over hogescholen, universiteiten, technische studies, studies in de Randstad, studies in de 'regio' (waarbij wat een regio is ook verschilt per hogeronderwijsinstelling)?

Nederlandse School voor Openbaar Bestuur

- Internationalisering van het onderwijs lijkt iets onvermijdelijks te zijn: het is de samenleving en de arbeidsmarkt die steeds internationaler worden en die dat dus ook van hogeronderwijsinstellingen vragen.
- "We zouden niet moeten internationaliseren om te internationaliseren." Wat is het doel van internationalisering? Waarom willen we het? Dat moet duidelijk zijn voor hogescholen, universiteiten, de maatschappij en de studenten zelf. Het heeft pas waarde als er een doel achter zit. Datzelfde doel is wellicht ook te behalen met andere middelen, denk aan virtuele classrooms. Deze virtuele classrooms zijn ook veel toegankelijker voor non-EU studenten en/of studenten met weinig financiële middelen.
- Ons onderwijssysteem is erg lastig uit te leggen in het buitenland.
- De huizen crisis en de problemen in ons zorgsysteem hebben ook invloed op de huidige situatie. De vraag is of hogescholen en universiteiten hier in rol zouden moeten spelen.
- Er is een heel hoge instroom voor de *international classroom* in het eerste jaar, maar ook een hele hoge uitval. We moeten ons dus niet blindstaren op de instroomcijfers alleen
- Problematiek wordt op dit moment vaak naar de internationale studenten geschoven. Maar de problemen zoals huisvesting zijn veroorzaakt in Nederland. Het is niet terecht om de internationale student als zondebok weg te zetten: ze zijn niet de oorzaak van de woningnood, of van de beperkte capaciteit van opleidingen.
- Er zijn meer groepen dan nationaliteiten alleen. Internationalisering is niet altijd divers, of misschien is het soms *juist niet* divers. Hoe waarborg je diversiteit wel in een *classroom*?
- Voor sommige universiteiten en hogescholen is de motivatie voor het internationaliseren van opleidingen ooit 'geld' geweest, want: hoe meer studenten hoe meer geld. Is het wenselijk dit principe langer in stand houden? Hoe kan dit anders?
- Wat zijn de tools die universiteiten en hogescholen zullen krijgen? Het hete hangijzer van de 'wet taal en toegankelijkheid' hangt boven het hoofd.
- We zouden méér talen kunnen gebruiken, denk bijvoorbeeld aan Marokkaanse opleiding Verpleegkunde (NB de Engelstalige variant van Verpleegkunde bleek eerder minder succesvol).
- Waken we ervoor dat we niet naar té grote opleidingen gaan? Als 1000 Duitse studenten zich aanmelden, dan moeten we 1000 Duitse studenten aannemen (bij niet-numerus-fixus-opleidingen).

Deel 2: de maatschappelijke waarde

Wat zijn de effecten van de international classroom voor de samenleving?

- De discussie verengt zich vaak tot de financiële component: 'wat levert de international classroom op?' Maar het gaat om de vraag wat ervan doorsijpelt in het werkveld.

Nederlandse School voor Openbaar Bestuur

- De ervaringen en competenties die studenten in de *international classroom* ontwikkelen komen ook weer in de maatschappij terecht. De *international classroom* levert bijvoorbeeld over het algemeen *open minded* studenten af. De vraag is of we dit ook terugzien in de Nederlandse maatschappij. De studenten zijn immers vaak internationaal georiënteerd na het afstuderen.
- De Nederlandse economie trekt internationaal talent aan, die op een meer gestructureerde en gefaciliteerde manier kennis maken met ons land en onze cultuur. Ook hier is de vraag: komt dit talent wel op de Nederlandse arbeidsmarkt terecht?
- Voor te stellen is ook dat niet iedereen positief aankijkt tegen de komst van internationale studenten. Mensen vragen zich af, is er nog wel plek voor mijn kind in het onderwijs, op de arbeidsmarkt of op de huizenmarkt?
- In sectoren waar niet veel banen zijn, maar wel internationale opleidingen voor zijn, moeten Nederlandse studenten steeds meer concurreren met internationale studenten. Zouden we meer ruimte moeten creëren om de Nederlandse studenten voor te trekken? Of ligt de oplossing in het vergroten van deze sectoren (denk bijv. aan de cultuursector)?
- *Maar, wat zijn de voordelen van de international classroom voor de samenleving als afgestudeerden zich niet in Nederland vestigen?* Deze vraag is lastig te beantwoorden. Afgestudeerden nemen hun internationale netwerk mee, en zo dus ook de kans op internationale opdrachten voor Nederland. Maar wat nog meer?

Wat moet er volgens jou gebeuren op het gebied van de international classroom?

- Waarom willen we internationaliseren? Wat betekent het voor de maatschappij? Wat is op lange termijn de meerwaarde van internationalisering? Een duidelijk antwoord op deze vragen is nodig om de *international classroom* uit te leggen.
- Internationale studenten komen vaak moeilijk aan een studentenkamer. 'No *internationals*' is een bekend fenomeen. Aannemelijk is dat er uitschrijvingen zijn omdat er geen huisvesting gevonden kan worden. Wie moet er actie ondernemen?
 - NB we moeten in ons achterhoofd houden dat de situatie zoals die nu is niet definitief is. Het is aannemelijk dat bijvoorbeeld het huisvestingsprobleem ooit is opgelost.
- De aansluiting op de Nederlandse arbeidsmarkt kan beter (als dit een doel van de *international classroom* is).
- De *international classroom* moet meer divers worden (zie ook deel 1).
- Bestrijd het beeld dat HBO 'lager' is, zowel bij nationale als bij internationale studenten. Nu wordt het volgen van Engelstalig onderwijs gezien als iets dat hoger in aanzien staat.

Nederlandse School voor Openbaar Bestuur

Wie kan hieraan een bijdrage leveren? En op welke wijze?

- Verwachtingsmanagement: wat kunnen internationale én Nederlandse studenten verwachten van 1) hun gekozen opleiding en 2) Nederland en haar problemen.
- *Mutual integration* kan ook een deel van de oplossing zijn. Dit kan bevordert worden door onder andere: buddysystemen, 'verplicht gemixte werkgroepen' en de doelstellingen bij docenten duidelijk maken.
 - Vooral voor WO: studieverenigingen zouden een belangrijke rol kunnen spelen om internationale studenten te laten landen, maar vaak zijn deze geworteld in de bacheloropleidingen en niet in de internationale masteropleidingen.
- Om meer divers te worden kan worden gedacht aan virtuele alternatieven voor de *international classroom*.
- Om meer divers te worden kan gedacht worden aan onderwijsprogramma's die studenten een mogelijkheid geeft voor een kortere periode (5 werkdagen) onderwijs in het buitenland volgen.
- Matching gebeurt niet overal meer, maar dat biedt wel een gelegenheid om studenten goed te informeren. Want vaak ging matching over doorstroming en uitval, maar in de praktijk had het hele positieve bijeffecten.

Vragen Werksessies bijeenkomst 2

Werksessie 1: “stand van zaken”

1. Wat versta je onder de *international classroom*? En wat zijn jouw ervaringen ermee?
2. Hoe is het nu gesteld met de *international classroom* in het hoger onderwijs?
3. Wat brengt het studenten wel? En wat brengt het hen niet?
4. Wat vraagt dit specifiek van jou en jouw organisatie? En wat brengt het?

Werksessie 2: “maatschappelijke waarde”

1. Wat zijn de effecten van de *international classroom* voor de samenleving?
2. Wat moet er volgens jou gebeuren op het gebied van de *international classroom*?
3. Wie kan hieraan een bijdrage leveren? En op welke wijze?
4. Welke praktijken ken je (positief of negatief), die nuttig zouden zijn om met elkaar te delen?

Internationalisering in het Hoger Onderwijs

Expertconsultatie 3: Onderwijstaal

7 november 2022

Noot vooraf

Dit verslag bevat een weergave door de NSOB van het gesprek zoals dat tijdens de expertconsultatie heeft plaatsgevonden. Omdat veruit de meeste deelnemers als expert/ervaringsdeskundige aanwezig waren en niet zozeer als vertegenwoordiger van de eigen organisatie, is ervoor gekozen om soms te spreken in generieke termen (denk aan 'groot', 'veel', en 'af en toe') om herleidbaarheid te voorkomen. Daarnaast zijn de door deelnemers genoemde ervaringen belangrijker dan de (veelal tentatieve) cijfers die zij gaven om de betreffende ervaring van een illustratieve orde van grootte te voorzien.

Wat zie je op dit moment gebeuren?

- Aan tafel spreken sommige deelnemers over een kentering in het maatschappelijke en politieke denken over verengelsing van het hoger onderwijs die op het moment gaande is (van positief naar een meer kritische blik). En geven zij aan dat we ons bevinden in een zoekende periode. "Hoe gaan we om met de verengelsing?" is een vraag die breed leeft, niet in de laatste plaats op hogeronderwijsinstellingen zelf.
- Zowel de verschillen tussen HBO en WO, als de verschillen tussen onderwijsinstellingen onderling zijn groot. Zo hebben op het WO Nederlandstalige varianten van opleidingen veelal te maken met een krimpende instroom van Nederlandse studenten. Op het HBO blijkt het juist ontzettend moeilijk om Engelstalige varianten te vullen (o.a. door een slinkende instroom van VWO'ers op het HBO).
 - Toch geldt dat laatste dan weer niet voor iedere HBO-instelling: voor sommige opleidingen zoals toerisme, hotel of event management is de concurrentie met name internationaal door de aard van de opleiding.
- Er wordt veel besluiteloosheid en onduidelijke motivatie ervaren: wat is, wordt of blijft de voertaal van mijn instelling of opleiding? Zowel op bestuurlijk als op onderwijsniveau. En waarom is dat Nederlands, waarom is dat Engels of waarom allebei? Hogescholen en universiteiten mogen dit zelf beslissen, maar de keuze en de motivatie zijn niet altijd helder en expliciet. Wat de meerwaarde van een opleiding in het Engels is, is daardoor niet altijd duidelijk. Evenals het doordenken van de consequenties op langere termijn. Is het überhaupt wel zo logisch dat bepaalde opleidingen in het Engels worden aangeboden? Daar mag veel kritischer naar worden gekeken en moet altijd goed gemotiveerd worden.

Nederlandse School voor Openbaar Bestuur

- De keuze wordt echter soms ook voor de instellingen gemaakt: onderwijspersoneel is ontzettend lastig te krijgen. Het voorbeeld wordt aangehaald van technische opleidingen – zowel HBO als WO – die steeds vaker in het Engels zijn, omdat diegenen die als docent aan de slag willen, afgestudeerde internationals zijn die in Nederland een Engelstalige WO opleiding hebben genoten.

Zorgelijk taalniveau.

- Hogeronderwijsinstellingen hebben ontzettend veel last van de afnemende bekwaamheid in taalvaardigheid Nederlands die maatschappijbreed zichtbaar is. Een gesprekspartner spreekt zelfs over driekwart van de studenten die bij binnenkomst op de betreffende hogeschool niet het vereiste taalniveau heeft dat eigenlijk noodzakelijk is. Met name schrijfvaardigheid is zeer problematisch.
 - Moet er meer aan taal worden gedaan? Moeten er eindtermen voor Nederlands en Engels komen?
 - Maar waar begint of stopt de verantwoordelijkheid voor onderwijsinstellingen? En waarom daalt het niveau eigenlijk? Het gesprek hierover wordt al gevoerd, bijvoorbeeld door de Vereniging Hogescholen en de lerarenopleiding. Ook de minister is bezig met een masterplan basisvaardigheden.
- Enkele gesprekspartners benadrukken stevig dat in het Nederlands schrijven voor veel studenten steeds moeilijker wordt. De verengelsing in het onderwijs draagt daar aan bij, omdat het studenten niet meer voldoende oefenen met het Nederlands tijdens hun studie. Zo zijn er in de ervaring van aanwezigen genoeg Nederlandse studenten aan de universiteit die de Nederlandse academische taal niet voldoende beheersen en bijvoorbeeld basale fouten maken zoals fouten met lidwoorden.
- Het zorgelijke taalniveau geldt óók voor het Engels.
 - Hoewel veel opleidingen tegenwoordig Engelstalig zijn, is daar niet automatisch sprake van écht Engels: het vocabulaire en de schrijfvaardigheid – zowel van docenten als van studenten – blijven achter bij het niveau dat wenselijk is in het hoger onderwijs.
 - Nederlandse studenten hoeven anders dan hun internationale peers voor toelating tot een Engelstalige opleiding geen taaltoets Engels te doen, terwijl hun taalniveau lang niet altijd voldoende is. Dat leidt tot grote niveauverschillen tussen Nederlandse en internationale studenten in de onderwijszaal en tot uitval onder Nederlandse studenten.

Nederlandse School voor Openbaar Bestuur

Meertaligheid

Meertaligheid betreft opleidingen die deels in het Nederlands en deels in het Engels zijn. In discussies is dit overigens niet altijd helder, omdat soms gesproken wordt over meertaligheid als het aanbieden van twee tracks.

- Sommige aanwezigen zien dit als een voordeel: studenten kunnen op deze manier spreken/schrijven in de taal waar zij zich comfortabel bij voelen. Zij zien hogescholen en met name universiteiten als internationale instellingen: kiezen voor één taal past daar niet bij. Engels als zodanig is van hieruit bezien niet negatief. Engels heeft waarde als vaardigheid, voor toekomstige wereldburgers en heeft waarde voor de Nederlandse en internationale arbeidsmarkt. Engels hoort er nu dus eenmaal bij, maar breed gedeeld: er moet wel ruimte overblijven voor de Nederlandse taal.
- De vraag wordt geopperd of meertaligheid niet ook een uitsluitend mechanisme is, omdat niet iedereen Nederlands beheerst. Die uitsluiting werkt echter ook andersom. Engels is voor sommige Nederlandse studenten ook ingewikkeld, denk bijvoorbeeld aan de 'stapelaars' die vanuit het MBO doorstromen.
- Aan de gesprekstafels worden tekenen herkend die erop duiden dat we de richting van meertaligheid al is ingeslagen.
 - Zo worden studenten bijvoorbeeld geacht aan alle maatschappelijke activiteiten in het Nederlands mee te doen. Voor internationale studenten die Nederlands willen leren en in Nederland willen blijven is meertaligheid dan ook prettiger.
 - Binnen Engelstalige opleidingen wordt af en toe al de mogelijkheid geboden onderdelen in het Nederlands te doen.

Waarom is het hoger onderwijs in zo'n hoge mate verengelst? Mogelijke oorzaken die tijdens de gesprekken aan de orde komen in willekeurige volgorde:

- Aan tafel wordt genoemd dat er jarenlang is ingezet op beleid dat er voor zou zorgen dat dit kleine land bij zou kunnen dragen aan internationale vraagstukken en dat dit beleid bij een reeks ministers vandaan komt.
- Gesprekspartners onderstrepen de druk vanuit de onderzoekende poot van de universiteit. Vanuit het wetenschappelijke discours wordt het beleid omtrent taal bepaald, doordat in de wetenschap voornamelijk in het Engels wordt gepubliceerd en gecommuniceerd.
- Ook de bekostiging wordt besproken: onderwijs wordt bekostigd door studentenaantallen. Universiteiten en hogescholen zijn op dit moment stevig aan het concurreren: het waterbedmodel. Deze concurrentie heeft gevolgen voor de taal.
- Er is in de ervaring van enkele aanwezigen echter ook gewoon vraag naar. Veel studenten – met name in het WO – kiezen bewust voor een Engelstalige opleiding. Sommigen ambiëren een internationale carrière, maar de meesten willen hun Engels

Nederlandse School voor Openbaar Bestuur

verbeteren omdat dat in het Nederlandse bedrijfsleven – óók in het MKB – belangrijker is geworden als tweede taal náást het Nederlands.

- Een Engelstalige opleiding wordt daarnaast door studenten veelal als prestigieuzer ervaren dan een Nederlandstalige opleiding.
- Zeker onderwijsinstellingen in krimpgebieden maken de rekensom dat in de toekomst – en soms nu al – de aanwas van Nederlandse studenten onder druk staat. Om toch opleidingen aan te kunnen blijven bieden (bijvoorbeeld omdat de arbeidsmarkt erom vraagt of omdat een bepaalde opgebouwde expertise anders verloren gaat), kan het overstappen naar het Engels uitkomst bieden.

Waarom zouden we hoger onderwijs niet volledig verengelsen?

- In beide werksessies komt een centraal dilemma al vrij snel op tafel: we bieden hoger onderwijs aan voor studenten én voor de samenleving. Daarmee 'vormt' het hoger onderwijs die samenleving ook. Wat vinden we belangrijk? Taal is een verbindend element in een land. Tegelijkertijd voelen instellingen óók de verantwoordelijkheid om een divers en aantrekkelijk opleidingsaanbod te bieden, niet in de laatste plaats omdat bijvoorbeeld de arbeidsmarkt daar om vraagt. De hamvraag: waartoe is het Nederlands onderwijs op aarde?
- Kwaliteitsargument: het komt de opleiding niet altijd ten goede.
- Voor de Nederlandse arbeidsmarkt zijn vaardigheden Nederlands onverminderd hard nodig (schrijfvaardigheid, spreekvaardigheid, etc.).
- De internationale student kost Nederland onder de streep geld.¹ Waarom zouden we dit willen? Wellicht omdat we willen dat ze na hun studie in Nederland blijven? Gezien de relatief lage *stay rate* staat dat echter onder druk en moeten we hen in ieder geval veel meer betrekken bij de Nederlandse taal.

Wat zouden we kunnen doen om internationale studenten te steunen als ze een Nederlandse opleiding willen doen?

- (Zomer)cursussen aanbieden; Nederlandse vaardigheden in het curriculum waarborgen; een minor Nederlandse taal en cultuur aanbieden; taalvouchers uitdelen.
- Natuurlijk vraagt het leren van Nederlands veel van internationale studenten, maar gesprekspartners discussiëren over wat er zwaarder weegt: dat deze studenten goed

¹ We tekenen in dit verslag op wat in de gesprekken ter tafel is gekomen. Een van de aanwezigen tijdens de bijeenkomst heeft ons echter na eerste lezing van dit verslag benaderd, om ons erop te wijzen dat de opmerking dat internationale studenten Nederland geld kosten feitelijk onjuist is: "O.a. in het interdepartementaal beleidsonderzoek (IBO) *Internationalisering van het (hoger) onderwijs* (2019) is aangetoond dat ook EER studenten (die na hun studie korter/minder vaak blijven) 'de BV Nederland' nog steeds geld opleveren. (...) Punt is wel: baten zijn o.a. voor wetenschap en economie, de kosten zijn voor het HO."

Nederlandse School voor Openbaar Bestuur

terecht komen in de Nederlandse maatschappij of dat we verder verengelsen voor de instroom van internationale studenten?

Is het noodzakelijk waarborgen in te bouwen in het hoger onderwijs voor het behoud van de Nederlandse taal en cultuur en welke waarborgen zouden dit moeten zijn?

Tegen (méér) waarborgen:

- Er staat al in de wet: "Het onderwijs wordt gegeven en de examens worden afgenomen in het Nederlands." (Tenzij...). (Zie Bijlage 1).
- Er zijn al waarborgen, zachte afspraken. Er zijn bijvoorbeeld gedragscodes voertalen. Voordat een opleiding Engelstalig mag worden is er een uitgebreide motivering voor nodig om aan te tonen dat dit noodzakelijk is. Andersom (Engelstalige opleiding terug naar Nederlandstalig) gebeurt dit ook.
- Meer waarborgen van bovenaf passen niet. Het onderwijs is te verschillend voor 'one size fits all' waarborgen. We zouden misschien terug moeten naar de zelfregulering van de instellingen.
- Er zijn ook hele unieke Engelstalige opleidingen, denk aan het conservatorium. De redenen voor verengelsing zijn hier populatiemaatgevend.

Voor (méér) waarborgen:

- Meertaligheid is onderdeel van onze cultuur, dus ook het Nederlands mag niet verdwijnen. Daar moeten we zuinig op zijn.
- Taal is niet neutraal instrumenteel, maar komt met denkkaders en is per definitie vormend. Door verengelsing van onderwijs wordt het onderwijs steeds minder contextgevoelig. Denk daarbij o.a. aan de internationale/Angelsaksische voorbeelden die worden gebruikt: deze zijn regelmatig oppervlakkig en passen lang niet altijd in de Nederlandse context.
 - We zouden bijvoorbeeld academici kunnen verplichten weer te gaan publiceren in Nederlandse academische tijdschriften. Je ziet nu dat academici in Nederland steeds minder meedoen met het Nederlandstalig debat. Dit heeft gevolgen voor de maatschappij en de universiteit.
 - We zouden een aanbodsverplichting kunnen instellen voor hogescholen en universiteiten om iets te doen aan Nederlandse taalontwikkeling.
 - We zouden internationale docenten kunnen vragen de Nederlandse taal te leren. Deze docenten kunnen na een aantal jaar dan ook in het Nederlands onderwijzen, waardoor het probleem van verengelsing vanwege docentaanbod verdwijnt.

Nederlandse School voor Openbaar Bestuur

- De Nederlandse cultuur is lastig voor buitenlanders om aan deel te nemen. Door meer verplichte Nederlandstalige onderdelen in het onderwijs zouden ze makkelijker kunnen integreren.
- We zouden aan de knoppen van het collegegeld kunnen draaien: minder collegegeld als je Nederlands studeert (net zoals dat nu bij de Pabo is gebeurd). Maar is dit wel een goed idee? Geld als motivatie?
- We zouden Nederlandstalige studies/Nederlandstalige tracks aantrekkelijker kunnen maken door bijvoorbeeld meer persoonlijke begeleiding aan te bieden.

Slotopmerkingen:

- Belangrijk: we kunnen wel veel plannen opperen om het Nederlands van (internationale) studenten te verbeteren, maar zijn daarbij in grote mate afhankelijk van docenten Nederlands waar een tekort aan is.
- Het ontwikkelen van een internationale perspectief hoeft niet gepaard te gaan met verengelsing. Dit zijn twee verschillende dingen.
- Keuze voor voertaal heeft onvermijdelijk gevolgen voor welke plaats instellingen innemen in de internationale ranglijsten.
- In hoeverre ben je als instelling verantwoordelijkheid voor de algehele daling van Nederlandse taalbeheersing?
- Terwijl sommige gesprekspartners juist pleiten voor hardere regels, benadrukken anderen dat harde regels van bovenaf op dit gebied niet zullen helpen en dat we moeten zoeken naar mogelijkheden aan de basis, bijvoorbeeld in de (middelbare school)klas.
- Aan tafel wordt genoemd dat het lastig is om de zelfregulering van de instellingen te versterken omdat de politiek er steeds tussendoor komt, bijvoorbeeld met moties. De discussie die we nu voeren heeft echter tijd nodig en moet gevoerd worden op een manier die ruimte laat voor de verschillen tussen opleidingen. Zo heeft de instelling van een gesprekspartner bijvoorbeeld behoefte om te kunnen selecteren op tracks – op masterniveau.

Bijlage I

**Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek
Geraadpleegd op 10-11-2022.
Geldend van 01-09-2022 t/m heden**

Artikel 7.2. Taal

Het onderwijs wordt gegeven en de examens worden afgenomen in het Nederlands. In afwijking van de eerste volzin kan een andere taal worden gebezigd:

- a. wanneer het een opleiding met betrekking tot die taal betreft,
- b. wanneer het onderwijs betreft dat in het kader van een gastcollege door een anderstalige docent gegeven wordt, of
- c. indien de specifieke aard, de inrichting of de kwaliteit van het onderwijs dan wel de herkomst van de studenten daartoe noodzaakt, overeenkomstig een door het instellingsbestuur vastgestelde gedragscode.

Vragen werksessies bijeenkomst 3

Werksessie 1

1. Wat is jouw ervaring met het thema 'onderwijstaal'? En wat vind je op dat vlak belangrijk?
 - Hoe belangrijk vind je het behoud van het Nederlands als taal in het Hoger Onderwijs?
 - Wat vind je van Engels als onderwijstaal?
 - Wat vind je van meertaligheid?
2. In hoeverre is uitdrukkingsvaardigheid Nederlands van belang voor de internationale student?
3. Wat zijn in jouw ervaring relevante verschillen in het hoger onderwijs m.b.t. onderwijstaal? En hoe zien die verschillen eruit?
 - HBO vs WO
 - Sectorale verschillen
 - BSc vs MSc
 - Regionale verschillen
 - ...?

Werksessie 2

1. Is het noodzakelijk waarborgen in te bouwen in het hoger onderwijs voor het behoud van de Nederlandse taal en cultuur en welke waarborgen zouden dit moeten zijn?
2. Zou Engelstalig onderwijs (nog) meer gestimuleerd moeten worden, en zo ja, in welke mate of contexten?
3. Zou meertaligheid (nog) meer gestimuleerd moeten worden, en zo ja, in welke mate of contexten?
 - Denk aan cursus uitdrukkingsvaardigheid of tweetalige studie.
4. Wie zou een rol kunnen vervullen (hogeronderwijsinstellingen, koepels, OCW) en op welke wijze?

Internationalisering in het Hoger Onderwijs

Expertconsultatie 4: (Regionale) arbeidsmarkt: aansluiting studenten (& werving docenten).

14 november 2022.

Noot vooraf

Dit verslag bevat een weergave van het gesprek zoals dat tijdens de expertconsultatie heeft plaatsgevonden, opgetekend door de NSOB. Omdat veruit de meeste deelnemers als expert/ervaringsdeskundige aanwezig waren en niet zozeer als vertegenwoordiger van de eigen organisatie, is ervoor gekozen om soms te spreken in generieke termen (denk aan 'groot', 'veel', en 'af en toe') om herleidbaarheid te voorkomen. Daarnaast zijn de door deelnemers genoemde ervaringen belangrijker dan de (veelal tentatieve) cijfers die zij gaven om de betreffende ervaring van een illustratieve orde van grootte te voorzien. Het verslag is hiermee uitsluitend een weergave van het tijdens het gesprek besprokene, op de wijze waarop het ter tafel is gekomen.

Deel 1. Ervaringen met aansluiting op de arbeidsmarkt

Ervaringen aansluiting arbeidsmarkt internationale studenten/opleidingen

- Het blijkt lastig een baan te vinden in Nederland als je de Nederlandse taal niet spreekt (óók bij internationale bedrijven). Je CV kan nog zo goed zijn, maar de voorkeur gaat simpelweg vaak uit naar medewerkers die de Nederlandse taal beheersen.
 - Dat een master Engelstalig is, betekent niet dat je de arbeidsmarkt in het Engels kan betreden. Dat is op dit moment echt een mismatch: de verwachtingen van studenten op dit vlak kloppen lang niet altijd.
- Het is belangrijk om ons af te vragen of we willen dat álle internationale studenten blijven. Dat is een politieke/normatieve vraag.
- In één van beide gespreksgroepen blijkt er overeenstemming te zijn over de stelling dat hogeronderwijsinstellingen er verantwoordelijk voor zijn dat de internationale studenten die zij opleiden na hun studie kunnen blijven en in Nederland de arbeidsmarkt kunnen betreden. Hoger onderwijsinstellingen moeten er dan alles aan doen om de *fit* van de internationale student te faciliteren. Op dit moment wordt er een discrepantie tussen 'aflevering hoger onderwijs' en de 'arbeidsmarkt' waargenomen. Hoe lossen we dit op? (zie Deel 2).
- Internationale studenten krijgen na afstuderen een visum voor één jaar. Dit jaar kan worden gebruikt om een baan te zoeken, en wordt daarom ook wel het 'zoekjaar' genoemd. Een ervaring is dat er vanuit hoger onderwijsinstellingen weinig tot geen steun wordt geboden gedurende dit zoekjaar.

Nederlandse School voor Openbaar Bestuur

- Daarnaast geven aanwezigen aan dat het aanvragen van een visum voor internationale werknemers als drempel wordt gezien.
- Er zijn schreeuwende tekorten op de arbeidsmarkt. Met name in de ICT, zorg en techniek. Dat wordt overal gevoeld.
 - Hogeronderwijsinstellingen zijn zelf ook werkgever en ondervinden op het moment erg veel last van de tekorten op de arbeidsmarkt. Dit wordt in het gesprek zeker herkend op de hbo's, maar ook hiervoor geldt: de verschillen tussen instellingen en tussen opleidingen – óók die binnen één instelling – zijn erg groot.
- Aan tafel wordt gesproken over grote regionale verschillen als het gaat over de arbeidsmarkt.
 - Let wel, wat 'de regio' is, verschilt enorm in Nederland. Zo onderstrepen burgemeesters van Limburg de noodzaak van het binnenhalen van internationaal talent en wordt er sterk ingezet op Engels, maar óók op Frans en Duits.
 - In de Randstad zijn er meer banen waar Engels kan worden gesproken dan bijvoorbeeld in het Oosten of Noorden van het land. Dit verschil is er ook tussen sectoren. Bij banen in de ICT en wetenschap is het vaker mogelijk om Engelstalig te werken dan bij banen in de zorg of bij de overheid.
 - Sturing met betrekking tot deze verschillen wordt door enkele gesprekspartners als wenselijk ervaren.
 - Hoger onderwijsinstellingen hebben volgens sommigen een maatschappelijke opdracht om te kijken naar hoe de (economische) vitaliteit van een regio bevorderd kan worden (met name in krimpregio's). Want de politieke stroom kan wel tegen verengelsing zijn, maar de maatschappelijke opgaven en arbeidsmarkt/economische vitaliteit maakt dat we *internationals* hard nodig hebben.
- Samenwerking met het bedrijfsleven
 - Er wordt (in bepaalde sectoren) gestreefd naar coproductie tussen werkgevers en instellingen. Helaas is dit niet altijd een gesprek tussen gelijken. Bedrijven moeten soms van ver komen en lopen achter in termen van hoe je elkaar verder kunt helpen.
 - Instellingen en bedrijven die internationaal talent écht nodig hebben, proberen de samenwerking duurzaam te maken door bijvoorbeeld netwerkbijeenkomsten te organiseren, gidsen aan te bieden en een mentorprogramma te ontwikkelen. Het is hard werken om dit allemaal voor elkaar te krijgen.
 - Hogeronderwijsinstellingen hebben een grote behoefte om veel krachtiger van het bedrijfsleven te horen wat zij vindt.

Nederlandse School voor Openbaar Bestuur

- Er zit een vertraging tussen waar vraag naar is, en waar nu voor wordt opgeleid. Eigenlijk zou bekend moeten worden wat over 6 jaar de belangrijke sectoren zijn, maar dat is lastig te voorspellen. Het duurt in ieder geval vier jaar om een student naar een diploma te begeleiden. Dat maakt snel sturen onmogelijk. Het voorbeeld van de pabo komt ter sprake: lang was er een overschot aan leraren basisonderwijs, en nu is er een groot tekort. Lang cyclisch denken is dan ook wenselijk.

Behoud voor de arbeidsmarkt

- 'Behoud voor de arbeidsmarkt' betekent nu ook iets anders dan tien jaar geleden. Zo vraagt het óók om de mogelijkheid voor remote werken vanuit elders, of om meer flexibiliteit aan de kant van de werknemer om uitgezonden te kunnen worden.
- De kans om na het studeren in Nederland te blijven verschilt tussen Europese studenten en studenten uit het Midden-Oosten en Azië. Zo volgen niet-Europese studenten bijvoorbeeld vaker een cursus Nederlands, wanneer dit wordt aangeboden, dan Europese studenten.
- Internationale studenten die na het studeren in Nederland terugkeren naar het land waar ze vandaan komen of naar elders gaan, zijn niet meteen 'verloren' voor de arbeidsmarkt. Zo kunnen ze twee verschillende rollen vervullen, namelijk:
 - Ambassadeursrol: internationale studenten vertellen over (studeren in) Nederland.
 - Handelsrol: als internationale studenten een eigen bedrijf oprichten, zie je dat ze vaak handelen met Nederlandse bedrijven. Dat gebeurt nu al, maar dat zouden we meer kunnen aanmoedigen.

Er is méér dan de arbeidsmarkt

- Terwijl de relatie tussen het hbo en de arbeidsmarkt heel hecht is, ligt dat voor het wo anders. In het gesprek wordt benadrukt dat het wo namelijk ook een bredere kennisverantwoordelijkheid heeft. Kennis die op dit moment er nog niet toe doet, kan dat morgen misschien wel doen, waarbij expertiseopbouw per definitie erg lang duurt. Sturen daarop is heel lastig en wordt als onwenselijk ervaren. Een gesprekspartner spreekt over de noodzaak van een 'hernieuwde beleidsvrijheid voor universiteiten'.
 - Voor onderzoek (universiteit) geldt daarbij dat de economische waarde niet perse overeenkomt met de maatschappelijke waarde (bijvoorbeeld Korea studies).
- Door het wo wordt de discussie over de verengelsing als onderdeel van een bredere beweging van internationalisering als dubbel ervaren. Enerzijds moet er hard aan getrokken worden om een bijdrage te kunnen leveren aan sectoren die kampen met grote personeelstekorten, en vinden we het belangrijk dat universiteiten het goed doen

Nederlandse School voor Openbaar Bestuur

in internationaal opzicht (denk aan de rankings). Maar anderzijds vindt er een idealistisch ingestoken discussie plaats over instructietaal.

- Het gaat in deze sessie over de arbeidsmarkt, maar werk is natuurlijk niet alles. Als *international* moet je jezelf ergens thuis voelen om er te willen blijven. Er kan op dit moment meer worden gefaciliteerd om het thuisgevoel te ontwikkelen door bijvoorbeeld informele opleidingen/cursussen over de Nederlandse cultuur, manier van denken, etc. 'Pas als je je thuis voelt, kun je een bijdrage leveren'.
 - Er zijn nu vaak groepjes Nederlandse studenten en internationale studenten. Op deze manier aarden de internationale studenten niet goed in het sociale leven. Hoe lossen we dit op? Hoe nemen we de internationale studenten op een leuke en effectieve manier mee in de Nederlandse samenleving?
- Wetenschappelijk onderwijs is steeds meer een internationale biotoop. Dat is geen nationale ontwikkeling, maar een ontwikkeling die wereldwijd gaande is.
 - Breed gedragen door de gesprekspartners wordt de constatering dat ook die internationale biotoop onderhouden moet worden aan de 'grassroots'. Zo moeten onderwijsinstellingen ook oog hebben en houden voor de steden waar ze in staan. Daar wordt in het gesprek aan toegevoegd dat studenten zelf deze connectie met de stad waar de instelling staat heel sterk ervaren).

Ervaringen (hoger) onderwijssysteem

- De vraag wordt gesteld of we in Nederland eigenlijk wel meer hoogopgeleiden nodig hebben. Er is juist een tekort aan mensen die praktisch zijn opgeleid. Denk bijvoorbeeld aan de energietransitie. Zonder ingrijpen is de universiteit straks net zo groot als het hbo. De mbo's en hbo's worden steeds kleiner in Nederland. Een gesprekspartner zegt dat dit 'de wereld op z'n kop is: we leiden jaarlijks 30 tot 40 duizend *internationals* op' terwijl we praktisch geschoolde mensen nodig hebben, en stelt dat we voor deze ontwikkeling het ministerie van OC&W nodig hebben.
- Hogescholen worden in het buitenland verkocht als *universities (of applied sciences)*, maar het is zijn geen universiteiten. Dit is niet altijd duidelijk bij voor de internationale student. En hoe verschilt het hbo op dit moment nog van het wo?² Is ons schoolsysteem, met "hoger" en "lager" opgeleiden, nog van toegevoegde waarde? Moet het duale systeem op de schop?

² Een van de gesprekspartners doet hierin wel een poging: "Het verschil is m.i. heel goed te duiden. Hbo-instellingen doen geen wetenschappelijk, fundamenteel onderzoek maar praktijkgericht onderzoek (ook vaak met een regionale insteek). De beroepspraktijk is sterk verankerd in het mbo en hbo, ook als onderdeel van het curriculum (bedrijfsstages, werkplekleren e.d.)."

Nederlandse School voor Openbaar Bestuur

- Internationalisering geldt voor iedereen, ook voor Nederlanders. Hoe worden wij wereldburgers, en hoe verkrijgen we internationale competenties? Want taal alleen is niet het enige wat bij internationalisering komt kijken.

Ervaringen werving internationale studenten en werknemers

- Grote bedrijven zijn actiever bezig met het werven van internationale studenten dan kleine bedrijven, banken of overheidsinstanties.
- Ervaringen binnen deze expertconsultatie: *'Ik ben nooit actief benaderd'.* *'Voor mijn stageplek moest ik betalen.'* *'Misschien dachten ze dat mijn diploma minder waard was?'*
 - Nuffic speelt een belangrijke rol in waardering van diploma's. De vraag wordt gesteld of hier misschien nog winst valt te behalen? Tegelijkertijd lijkt het erop dat werkgevers vaak op onderbuikgevoel handelen. Nederlanders hebben minder ervaring met buitenlandse diploma's dan bijvoorbeeld de Britten. Wij hebben hier last van een 'Westers-beter-gevoel'.
- Bij de werving van eerstejaarsstudenten zou rekening gehouden moeten worden met het arbeidsmarktperspectief. Soms gebeurt dit al, soms nog niet (genoeg). Dit kan landgericht of sectorgericht gebeuren en rekening houdend met de behoeften op de (regionale) arbeidsmarkt.

Deel 2. Ideeën voor een betere aansluiting op de Nederlandse Arbeidsmarkt

Hoe kunnen we zorgen voor een betere integratie van de internationale student in de Nederlandse samenleving tijdens de studie?

- Zouden we een praktischelement kunnen inbrengen bij universitaire opleidingen? De meningen zijn hierover verdeeld. Zou je dan twee tracks moeten ontwikkelen? Het gesprek maakt duidelijk dat we niet zomaar alles in het curriculum moeten 'proppen'. We moeten voorzichtig zijn met wat we in een opleiding stoppen. Waar ligt de faciliterende en waar ligt de sturende rol? En wat hoort echt bij het leven van een student?
- Op dit moment missen hogeronderwijsinstellingen harde instrumenten om de instroom van internationale studenten te beperken waar zij dat nodig achten. Instellingen willen zelf verantwoordelijk kunnen zijn voor de inrichting van onderwijs en onderzoek. Daarnaast missen de instellingen nationale regie op problemen in de woningmarkt, het zorgsysteem en infrastructuur.
- Op dit moment mogen studenten van buiten de EER maar 16 uur per week werken met een studentenvisum. Vaak is 16 uur te weinig. Gesprekspartners vinden elkaar al snel in de opvatting dat we die uren moeten uitbreiden zodat studenten ook een echte bijbaan kunnen nemen, die ze helpt bij de inburgering en het leren van de taal.

Nederlandse School voor Openbaar Bestuur

- Het Orange Carpet initiatief van Nuffic wordt als positief voorbeeld genoemd: alle scholen, projecten en personen die in jaar X een bijzondere bijdrage hebben geleverd aan de internationalisering van het onderwijs, maken kans op deze onderscheiding van Nuffic. Nuffic reikt Orange Carpet Awards uit voor alle vier de onderwijssectoren: hoger onderwijs, mbo, vo en primair onderwijs.
- We zien op dit moment helaas een beperkte slagingsfactor van initiatieven als buddysystemen en 'Nodig een internationale student uit' – avonden. Het Nederlandse studentenleven mengt niet goed. Mensen hebben simpelweg geen zin. 'Dit klinkt banaal maar is wel de werkelijkheid.'
- Vrije inschrijving inburgeringsprogramma's.
- Op campussen: *social engineering* door te sturen in wie met wie in een studentenhuus komt en wie met wie in onderwijssettings terecht komt.

Opkomende vragen:

- Hoeveel extra's moet je de internationale student bieden t.o.v. Nederlandse student? En hoe ver wil je gaan in zoekjaarbegeleiding?
- Kunnen we wel praten over tekortsectoren, want is er niet overal een tekort op dit moment? Bovendien kunnen tekortsectoren regionaal verschillen, in krimpregio's geldt bijvoorbeeld iets anders dan elders.
- Kunnen we dan praten over 'belangrijke' en 'minder belangrijke' tekorten?
- Kunnen we bepaalde studies stimuleren? En bepaalde studies niet?

Hoe kunnen we de internationale student een zachte landing bieden op de Nederlandse arbeidsmarkt?

- Bij de werving van internationale studenten hebben hogeronderwijsinstellingen een verantwoordelijkheid. Zij kunnen bijdragen aan de juiste verwachtingen bij de student over het toekomstperspectief in Nederland. Deze verantwoordelijkheid loopt door: na het afstuderen kunnen internationale studenten hulp gebruiken bij het schrijven van motivatiebrieven en CV's.
- Grote bedrijven hebben de middelen de internationale werknemers te ondersteunen waar nodig. Als we willen dat kleine bedrijven dat ook doen, dan zou de overheid een rol kunnen (/moeten) spelen door deze te ondersteunen. Zo leg je de verantwoordelijkheid niet bij 'de sector' maar bij de bedrijven.
- Er zijn op dit moment wel *career services/offices* van hogescholen en universiteiten, maar ter tafel komt dat het ingewikkelde verderop zit. De vraag is namelijk of je onderdeel wordt van de samenleving. Zaken als kamers voor 'dutch only' zijn hierin problematisch.

Nederlandse School voor Openbaar Bestuur

- Bij Brainport en bij Brightlands gebeurt er al veel om te internationale student aan Nederland te binden, maar om zaken voor elkaar te krijgen in de 'tussenruimtes' zijn er extra middelen nodig. Er zijn 'tussenruimtes' waarvoor niemand verantwoordelijk lijkt te zijn. Brainport probeert dat op te vangen; maar dat is heel lastig. Obstakels zijn hierin tijd, systeembeperkingen en cultuurissues.
- Wat kunnen instellingen bieden aan nazorg? Er wordt geopperd dat instellingen een zorgrol voor het zoekjaar op zich kunnen nemen en kan ondersteunen door vragen te stellen als: Waar wil de student een baan? Hoe kan hij of zij dat bereiken?
- Bij Angelsaksische universiteiten zijn er goed ontwikkelde *career offices*. Een centrum met trainingen, cursussen, begeleiding. Volgens sommige gesprekspartners is dat in Nederland onderontwikkeld, maar zouden we het wel nodig hebben.

Opmerkingen:

- Tijdens het gesprek wordt de uitnodiging aan OCW gedaan om nauwer samen te werken met EZK.
- Vragen die (terecht of onterecht) opkomen zijn: waarom maken we bachelors niet Nederlands en de masters internationaal? Hebben we niet meer visie nodig voor internationalisering van bepaalde sectoren?
- Sommige zaken behoren simpelweg niet tot de wettelijke taken van onderwijsinstellingen. Je kunt bijvoorbeeld geen studentenhuizen bouwen van onderwijsgeld.
- Als we de instroom van *internationals* zouden beperken, kan en moet er onderscheid gemaakt worden tussen arbeidsmigranten, asielzoekers en kenniswerkers.
- Er zijn grote verschillen: tussen studenten, hbo opleidingen, tussen wo bachelor en (eenjarige) master, tussen sectoren. Dit moeten we allemaal in ons achterhoofd houden. Een generieke maatregel kan hierom niet wenselijk zijn.
- Het bredere maatschappelijke debat kunnen instellingen niet zelf voeren. Gesprekspartners geven aan dat het debat dat nu gaande is hen negatief beïnvloedt.

Vragen werksessies bijeenkomst 4

Werksessie 1: "Ervaringen met internationalisering i.r.t. de arbeidsmarkt"

1. Wat zijn in jouw ervaring de ambities van hogeronderwijsinstellingen op het gebied van internationalisering en hoe sluiten deze ambities aan op de regionale, nationale en internationale arbeidsmarkt?
2. Wat heeft de arbeidsmarkt in jouw ervaring nodig aan internationaal talent? En welke verschillen zie je tussen:
 - a. Nederlandse en internationale studenten?
 - b. HBO en WO?
 - c. Krimpregio's?
 - d. Sectoren?
 - e. ...
3. Wat zijn jouw ervaringen met de werving van internationale studenten voor het hoger onderwijs voor tekortsectoren (technologie, onderwijs, zorg en ICT)?
4. Wat zijn jouw ervaringen met het behoud van internationale studenten voor de Nederlandse arbeidsmarkt (na hun studie)?

Werksessie 2: "Begeleiding"

1. *Hoewel niet iedere studie daar expliciet op gericht is:* word je als internationale student in het hoger onderwijs goed opgeleid voor, en voldoende voorbereid op, de Nederlandse arbeidsmarkt?
 - a. Wat is er volgens jou nodig om internationaal talent (nog) beter op te leiden en te begeleiden in hun toetreding tot de Nederlandse arbeidsmarkt?
2. Hoe zorgen we ervoor dat zowel Nederlands als internationaal talent in Nederland blijft na het afstuderen, en in sommige (tekort)sectoren zelfs *tijdens* de studie?
 - a. Wie kan hieraan een bijdrage leveren? En op welke wijze?
3. Ken je inspirerende activiteiten, praktijken of initiatieven die hierop gericht zijn die werken of heb je hier ideeën voor?

Internationalisering in het Hoger Onderwijs

Expertconsultatie 5. Toegankelijkheid en selectie.

21 november 2022

Noot vooraf

Dit verslag bevat een weergave door de NSOB van het gesprek zoals dat tijdens de expertconsultatie heeft plaatsgevonden. Omdat veruit de meeste deelnemers als expert/ervaringsdeskundige aanwezig waren en niet zozeer als vertegenwoordiger van de eigen organisatie, is ervoor gekozen om soms te spreken in generieke termen (denk aan 'groot', 'veel', en 'af en toe') om herleidbaarheid te voorkomen. Daarnaast zijn de door deelnemers genoemde ervaringen belangrijker dan de (veelal tentatieve) cijfers die zij gaven om de betreffende ervaring van een illustratieve orde van grootte te voorzien.

Deel 1. Omgang met de (grote) instroom van internationale studenten

Hoe kunnen we (instellingen, overheid, overig) het beste omgaan met de (grote) instroom van internationale studenten en tegelijkertijd het onderwijsaanbod in Nederland zo toegankelijk mogelijk houden? Hoe houdbaar is de huidige situatie nu, volgens u? Wat is de huidige situatie? Ervaring met vraagstuk toegankelijkheid & selectie?

- De vraag wordt gesteld: wat is eigenlijk het probleem? Dat hangt af van het perspectief.
 - In het perspectief van de internationale student zijn er problemen met (1) huisvesting en (2) begeleiding.
 1. Sommige instellingen helpen bij het zoeken van huisvesting, waarvoor studenten dan een huisvestings-fee betalen. Dit leidt in ongeveer in de helft van de gevallen tot een 1-jarig contract. De andere helft moet alsnog zelf iets zoeken, en de studenten met een 1-jarig contract na een jaar ook. Het gebrek aan woonruimte is een enorme stressfactor.
 2. De internationale bachelor studenten zijn erg jong en hebben geen (goed) sociaal vangnet. Deze studenten hebben een grotere begeleidingsbehoefte, die vaak niet geboden kan worden. Kunnen wij onze verantwoordelijkheid dus wel voldoende nemen?
 - Zijn er problemen in het perspectief van de Nederlandse student? Deelnemers geven aan dat verdringing van opleidingen door de internationale student vaak ter sprake komt in discussies, maar vragen zich af of dit echt het geval is. Er zijn ook voordelen van internationalisering voor Nederlandse studenten te bedenken, zoals een rijkere persoonlijke ontwikkeling. Er valt hier nog winst te behalen, de Nederlandse student is over het algemeen namelijk redelijk gesloten.

- Perspectief van hogeronderwijsinstellingen: sommige instellingen worden overspoeld en daar ontstaat er een behoefte om te selecteren.
 - Deze behoefte om te selecteren verschilt per opleiding en instelling. Sommige instellingen zitten met de handen in het haar omdat de groei van studenten groter is dan ze kunnen of willen accommoderen. Zo nemen sommige onderwijsinstellingen op dit moment noodgedwongen onorthodoxe maatregelen die haaks staan op wet- en regelgeving.
 - Instellingen zouden graag diversiteit willen bereiken in de breedste zin van het woord, dus niet alleen op het gebied van nationaliteiten maar bijvoorbeeld ook verschillende culturele achtergronden. Dit kan echter niet, want dat wordt gekwalificeerd als discriminatie.
 - Het instrumentarium om groei tegen te gaan is vrij ruw: de numerus fixus. Dit is ruw omdat het betekent dat iedereen die zich aanmeldt voor deze opleiding door een selectiemolen heen moet. Selecteren op een track kan op dit moment nog niet. Het gevolg daarvan is dat er nu soms opleidingen kunstmatig uit elkaar worden getrokken.
 - Aan tafel wordt besproken dat er vroeger meer opleidingen waren met een numerus fixus. Doordat we zijn gaan inzetten op toegankelijkheid, zien we daar nu de gevolgen van: we hebben geen (geschikte) instrumenten meer om dit tegen te gaan.
- Andere hogeronderwijsinstellingen herkennen de problemen helemaal niet.
 - Veel instellingen zien ruimte voor uitbreiding. Bijvoorbeeld instellingen in een krimpregio, want zij zijn in de toekomst juist afhankelijk van *internationals*.
 - Ook hier is een instrumentarium gewenst, om op opleidingsniveau of zelfs trackniveau beter te kunnen sturen met de instroom. Maar van een landelijk besluit zouden deze instellingen wel last kunnen hebben, omdat ze niet dezelfde problematiek ervaren als andere instellingen.
 - Qua huisvesting: dat blijkt ook niet voor alle instellingen een probleem. Zo vinden Nederlandse en internationale studenten op veel plaatsen gewoon nog woonruimte. Is het niet in de betreffende stad, dan wel in de regio. Eén urgent wordt breed gedeeld: scam-aanbiedingen zijn een groot probleem.
- Gesprekspartners zeggen dat we als Nederland heel hard gewerkt hebben om de instroom internationale studenten te stimuleren en daarvoor succesvol beleid gemaakt. Wie zien daarvan nu de positieve effecten van: hoge kwaliteit van het onderwijs met samenwerking in de wetenschap: wetenschappelijk talent maakt weer dat je betere studenten aantrekt, etc. Dat het nu op sommige plekken gaat wringen betekent volgens hen echter niet dat we de instroom moeten beperken. Het is een maatwerk- en een sturingsvraagstuk, en sturing betekent daarin niet *minder* internationale studenten.

Nederlandse School voor Openbaar Bestuur

Wat is er op dit moment wel mogelijk? Welke capaciteitsmaatregelen kunnen instellingen nemen?

- Kunstopleidingen worden als voorbeeld genoemd: kunstopleidingen mogen niet groeien, daarom mogen zij selecteren op de kwaliteiten van een student. Het gevolg is een stabiel aantal studenten.
- Er is in de praktijk maar één 'harde' manier, namelijk de numerus fixus. Formeel kan je de numerus fixus instellen om de kwaliteit van de opleiding te waarborgen. Op dit moment kunnen instellingen de aanvraag hiervoor nog zelf bepalen, maar er zijn plannen om deze bevoegdheid naar de minister te schuiven. Over de numerus fixus wordt veel gesproken.
 - Een gesprekspartner benadrukt dat instrumenten om een grote instroom te beteugelen, zoals een numerus fixus, in zichzelf geen neutrale middelen zijn. Want hoewel wettelijk een verschil bestaat tussen studenten van binnen de EER en studenten van buiten, houdt sturen op dit onderscheid systematische ongelijkheid in stand. Het zet de toegankelijkheid van ons onderwijssysteem voor studenten uit landen die al vaak achtergesteld worden verder onder druk.
 - Op dit moment staat er in een wetsvoorstel dat de bevoegdheid om een numerus fixus in te stellen naar de minister wordt toegeschoven. Aan tafel wordt besproken dat deze keuze bij het college van bestuur van instellingen zou moeten liggen, zodat een gedifferentieerd beleid gevoerd kan worden. Gesprekspartners stellen dat daar de minister niet voor nodig is. Zij voegen toe: instellingen hebben toegankelijkheid echt hoog in het vaandel, en zetten een numerus fixus echt pas als laatste middel in. Er kunnen echt wel afspraken over gemaakt worden, bijvoorbeeld met OCW, maar het gaan regelen met een extra check is voor hen onwenselijk, want dat kost iedereen extra tijd.
 - Er bestaat ook een arbeidsmarkt fixus die door de minister kan worden ingesteld. Dit is zelden tot nooit gebeurd.
 - Dat het kwaliteitsargument dat ten grondslag ligt aan de aanvraag van een numerus fixus in de praktijk ingewikkeld is, blijkt wel uit de discussies aan tafel. Een deelnemer stelt dat als kwaliteit het issue is, je meer docenten zou kunnen aannemen, zalen zou kunnen huren etc. Maar in de praktijk is het lastig om voldoende docenten, studieplekken en (indirect) huizen te vinden. Een andere gesprekspartner benadrukt dan ook dat als zij meer studieplekken willen realiseren, het idee van de campus losgelaten moet worden. Gedacht moet dan worden aan het aanbieden van onderwijs in een andere stad bijvoorbeeld. Dat zijn voor instellingen allemaal dilemma's, maar toegankelijkheid is zo belangrijk in dit dilemma.
 - Je vraagt numerus fixus aan per opleiding (op croho code). Je kan dus geen onderscheid maken tussen tracks. Dat is voor instellingen lastig.
 - Opleidingen met een numerus fixus trekken een ander type student: een student die zich vroeg heeft georiënteerd. Studenten die zich niet 'vroeg genoeg'

Nederlandse School voor Openbaar Bestuur

hebben georiënteerd en er pas later achter komen dat een studie die hen interessant lijkt een numerus fixus heeft, trekken aan een korter eind. Van Geneeskunde is vaak algemeen bekend dat het een numerus fixus heeft, maar van andere opleidingen niet.

- Je ziet bij alle numerus fixus opleidingen: het werkt statusverhogend en het heeft gevolgen voor de uitstroom van studenten en voor de serieuzeheid van de student. Dat alles heeft dus allemaal effect op de samenstelling van de groep.
- De scholier wordt bij een numerus fixus getest op kwaliteit, maar draagt dit ook bij aan de kwaliteit van onderwijs? Scholieren/studenten met een tussenjaar hebben bijvoorbeeld meer tijd om te leren voor een selectietoets. Daarnaast schrik je scholieren/studenten ook af door zelfselectie.
- Hogescholen hebben over het algemeen geen problemen met de (grote) instroom van internationale studenten op zich. Het kan wel voorkomen dat er te weinig stageplekken zijn voor internationale studenten. Dit probleem is dus meer gerelateerd aan de arbeidsmarkt.
- Een numerus fixus heeft ook gevolgen voor de 'buren'. Bijvoorbeeld psychologie: als overal een numerus fixus is ingesteld, dan kun je daar vervolgens onderling afspraken over maken.
 - Die afspraken tussen disciplines, lopen volgens gesprekspartners bij de ene opleiding/instelling beter dan bij de andere. Bij minder strak omliggende vakgebieden is het bijvoorbeeld minder vanzelfsprekend. Er wordt geopperd dat dat beter landelijke sturing op zou kunnen komen, zodat je de toegankelijkheid op stelselniveau beter waarborgt. Bijvoorbeeld meer sturende proceskaders vanuit OCW: dit meld je, dit stem je af, dit spreek je af, op het niveau van de discipline. Bijvoorbeeld: zorg dat je studenten na bachelor altijd kan laten doorstromen naar een master die niet selectief is.
- Gesprekspartners benadrukken dat er daarnaast óók softere sturingsmechanismen bestaan: wat is je deficiëntiebeleid, bied je een voorbereidend jaar aan, hoe benut je de vrijheid die je hebt in de master, instellingscollegegeld, beursprogramma, werving en voorlichting (in brede zin!), matching, huisvestingsbeleid, internationale samenwerking, procesinrichting (deadlines, service tijdens aanmelden, etc.).

Toegankelijkheid

- Aan tafel wordt de vraag gesteld of alles wat afdoet aan toegankelijkheid kwalijk is. Enkele gesprekspartners menen in elk geval van niet: ultieme toegankelijkheid zouden we niet moeten nastreven, maar eerder een balans tussen toegankelijkheid en doelmatigheid.

Nederlandse School voor Openbaar Bestuur

- Verdringing is volgens gesprekspartners alleen aan de orde bij een numerus fixus. En dan is het nog maar de vraag, maken de internationale studenten meer kans? Bijvoorbeeld omdat zij in totaal een grotere poule zijn, of omdat internationale studenten bewuster kiezen, en zij zodoende al met al misschien dus beter gekwalificeerd zijn. Dat kan volgens gesprekspartners voor komen, maar in de praktijk herkennen zij dat niet. Alleen bij psychologie blijkt dat te zien, maar ook daar zit de betreffende instelling onder de cap. Moeten we hier dus bang voor zijn? Volgens gesprekspartners niet: iedereen wil dat het toegankelijk blijft voor Nederlandse studenten.
- Wanneer bij de ene instelling een numerus fixus voor een bepaalde opleiding geldt, maar bij een andere instelling (zelfde opleiding andere plaats) niet, dan kan het lijken dat het op stelselniveau geregeld is. Maar een deelnemer stelt dat wanneer je inzoomt op individuen, je op sommige plekken wel degelijk ziet dat de Nederlandse student wordt verdrongen.
 - Hier valt voor het wo wellicht te leren van hogescholen, omdat daar allerlei zaken door instellingen onderling worden afgestemd. Zo hebben de pabo's toelatingstoetsen e.d. want je wil altijd voorkomen dat er gezegd kan worden 'bij deze hogeschool kom je heel makkelijk binnen'.
- Studenten die minder vanzelfsprekend het Engels machtig zijn, dat is volgens gesprekspartners echt een punt van zorg.
 - De discussie over of het niveau Engels wel voldoende is, speelt zeker op het hbo. We hebben het hier immers veelal over 16-jarigen.
 - Daartegenover staat dat de vraag of het wel eerlijk is om altijd maar te verwachten van Nederlandse studenten dat ze goed Engels kunnen.
 - Wellicht is het goed om te besluiten dat je een set van opleidingen altijd in het Nederlands moet kunnen volgen.
 - Er wordt echter wel gesproken over het risico van 'spook tracks' dat dit met zich mee kan brengen.
- Je selecteert in selectieprocedures, maar volgens deelnemers moeten we ook oog hebben voor alles daaromheen. Je kunt scholen langs gaan, maar instellingen moeten zich in hun werving en communicatiestrategie ook richten op diverse doelgroepen. Dus niet alleen gymnasia, maar bijvoorbeeld ook het hbo, of specifieke wijken. Dus toegankelijkheid betreft niet alleen kijken naar wel of niet selectie, maar ook: hoe zorg je dat elke student die denkt misschien is dit iets voor mij, aanmoedigt?

Tracks

- Bij het aanbieden van een Nederlandstalige en Engelstalige track moet de veronderstelling niet zijn dat Nederlandse studenten voor de Nederlandse variant kiezen. Met name op het wo kiezen Nederlandse studenten namelijk uit zichzelf voor Engelstalige tracks.

Nederlandse School voor Openbaar Bestuur

- Het gevolg van het onderscheiden van tracks is dat er verschil kan ontstaan in kwaliteit. Het is mogelijk dat de meer gemotiveerde studenten op dit moment voor de Engelstalige track kiezen, omdat deze track op dit moment meer status heeft.
- Als we het hebben over (gewenste) onderwijstaal, zou je kunnen stellen dat iedere Engelstalige track een Nederlandse counterpart zou moeten hebben. Maar (1) is dit haalbaar en (2) is er genoeg animo?

Opmerkingen

- Bij hbo-instellingen speelt de problematiek minder, hooguit bij een paar populaire studies. Er wordt bijvoorbeeld genoemd door een gesprekspartner dat er bij zijn instelling maar vier opleidingen Engelstalig zijn. Veel hbo-instellingen zouden juist meer internationale studenten willen ontvangen.
 - Er wordt ook gesteld dat we niet moeten vergeten dat het hbo überhaupt een andere functie heeft dan het wo. Zo heeft het hbo een meer mobiliserende functie en moet het hbo meer doen in de begeleiding van studenten.
- Universiteiten krijgen vaak het verwijt dat ze Engelstalige opleidingen aanbieden voor 'goede rankings'. Dat wordt aan tafel niet herkend. Voor een enkele gesprekspartner is een goede ranking zelfs reden tot zorg, omdat het een grote aanzuigende werking heeft.
- De discussie over onderwijstaal is ontzettend sectorafhankelijk. In de technische hoek is het Nederlands bijvoorbeeld veel minder belangrijk. Studenten – met name op het wo – willen ook Engels, omdat programmeren, vakinhoud, boeken etc. allemaal in het Engels zijn.
 - Daarbij is het onderscheid tussen bachelor en master erg relevant: voor sommige vakgebieden is de arbeidsmarkt ontzettend internationaal (denk aan (agro-)technische vakgebieden).
- De Nederlandse student kan volgens sommige deelnemers nog wel wat leren van de internationale student. Deze laatste zijn vaak verder in hun ontwikkeling.
 - Om dat leren van internationals mogelijk te maken, is de rol van de docent cruciaal. Deze hebben de verantwoordelijkheid om in het onderwijs de juiste condities te scheppen.
- Aan tafel wordt de behoefte gevoeld dat OCW belangrijke vakgebieden aangeeft, zodat daarover afspraken kunnen worden gemaakt. Een groot deel van de autonomie moet overgelaten blijven aan instellingen en disciplineoverlegorganen, maar misschien zouden kaders op deelgebieden aan OCW overgelaten kunnen worden.

Nederlandse School voor Openbaar Bestuur

Deel 2. Ervaringen, praktijken, behoeften, etc.

Toegankelijkheid

- Welke toegankelijkheid streven we na? Toegankelijkheid voor de Nederlandse studenten of de internationale studenten? Er zijn namelijk verschillende aannames over wat toegankelijkheid is, en dat heeft gevolgen voor de gewenste instrumenten.
- De assumptie is op dit moment dat hogeronderwijsinstellingen een grote maatschappelijke verantwoordelijkheid hebben voor het plaatsen van Nederlandse studenten. Deze assumptie heeft gevolgen voor wat wij verstaan onder toegankelijkheid.
- De toegankelijkheid tot het stelsel is wel gewaarborgd, maar toegankelijkheid tot de regio niet.
- Nederland kijkt op een andere manier naar toegankelijkheid dan de landen om ons heen. Wij gaan uit van *toelaatbaarheid*; andere landen gaan vaak uit van *selectie*. Internationale studenten beseffen vaak niet hoe het Nederlandse stelsel in elkaar zit, en zijn daarom bijvoorbeeld niet geneigd naar een andere universiteit te kijken.
 - Als we kijken naar het wo, dan zien we dat hier de kwaliteit tussen universiteiten onderling over het algemeen behoorlijk vergelijkbaar is. Aan tafel wordt gesteld dat een student uit het buitenland meestal bewust kiest voor een universiteit die het hoogst in de *rankings* staat en niet graag zal kiezen voor dezelfde opleiding aan een andere universiteit in Nederland.
- De fundamentele discussie is: zijn Nederlandse (hoger)onderwijsinstellingen primair voor Nederlanders? Het antwoord op deze vraag kleurt je maatregelenpakket. Als we op deze vraag 'nee' hadden gezegd, zou het makkelijk zijn. Dan zouden we voor alle opleidingen met te veel instroom een numerus fixus instellen. Het gevolg daarvan is dat het voor zou kunnen komen dat Nederlanders naar het buitenland moeten voor een bepaalde opleiding.
- Zouden we, als we het hebben over toegankelijkheid voor de internationale student, het gesprek niet moeten voeren op internationaal niveau? Het ministerie van OCW heeft al geprobeerd het gesprek hierover aan te gaan met de Europese Commissie, helaas zonder resultaat.
 - Observatie van een gesprekspartner: we leiden eigenlijk op voor de Europese arbeidsmarkt, maar hoger onderwijs valt onder de verantwoordelijkheid van de natiestaten. Dat is ook waarom wij hier nu in een spagaat terecht komen. In dit verband moeten we ook nadenken over de bekostiging/belastingen.

Sturingsinstrumenten

- Bekostiging is ook een sturingsinstrument. Achter elke opleiding zit een financiële werkelijkheid en daar spelen het aantal studenten een grote rol in. Wat zou er gebeuren als de financiële prikkel wordt weggehaald? Wat zouden we dan wel en niet aanbieden?

Nederlandse School voor Openbaar Bestuur

Gesprekspartners geven aan dat het mogelijk zou kunnen zijn dat sommige opleidingen dan minder hun best zouden doen om internationale studenten aan te trekken.

- Een andere manier om de instroom van internationale studenten te verminderen is het terugdraaien van verengelsing. Maar is dit wenselijk?
 - In Denemarken is (via de taal) een limiet gesteld aan het aantal plaatsen voor internationale studenten in de bachelor fase. Omdat deze maatregel ter bescherming van de Deense taal is ingevoerd, is dit wettelijk toelaatbaar. Het ministerie van OCW heeft hiernaar gekeken en concludeert dat dit een hele ingrijpende maatregel is.
- Bij sommige instellingen is er een wens om de mogelijkheid te hebben instrumenten gericht in te kunnen zetten. Bijvoorbeeld een numerus fixus op trackniveau of een 'cap' op de internationale instroom.
- Het zou mooi zijn als instellingen samen, en niet als concurrenten, kunnen optrekken. Het ministerie zou ook kunnen sturen op samenwerking – door bijvoorbeeld een escalatieroute te ontwikkelen richting het ministerie toe, of een kaderstelling waarbinnen instellingen gezamenlijk kunnen kleuren. Een succesvol voorbeeld hiervan is 4TU.
 - Door samenwerkingsverbanden op Nederlands en Europees niveau kunnen we op een kleinschalige manier tot herverdeling van studenten komen en studenten beter faciliteren.
- Branchecampus. Op andere plekken, in het buitenland, onderwijsactiviteiten organiseren waardoor je studenten niet naar Nederland haalt. Bijvoorbeeld in Roemenië. We zijn namelijk als instellingen in Nederland aantrekkelijk, maar is het echt nodig voor studenten om naar Nederland te komen? Noot: een branchecampus opzetten duurt jaren. Daarnaast zijn brachecampussen in de geschiedenis vaker niet goed uitgekapt.
- Universiteiten en hogescholen zouden op hun (opleidings)website kunnen zetten waar dezelfde opleiding ook te volgen is. Dat gebeurt nog niet op dit moment. We moeten wel beseffen dat er een hele onderzoeksgroep achter een opleiding zit: dat moet ook erkend en gewaardeerd worden. Het is niet zo dat als er genoeg plek is, er ook genoeg wetenschappelijk personeel is – dat duurt jaren om op te bouwen.
 - Gesprekspartners geven aan dat we ook niet moeten vergeten dat sommige universiteiten, zoals de universiteiten in Wageningen en Delft, hele gespecialiseerde opleidingen hebben.
- Een deelnemer aan tafel geeft aan dat zijn onderwijsinstelling gaat proberen een verdeling te maken binnen een numerus fixus opleiding: binnen tracks worden een van tevoren bepaald aantal gereserveerd voor studenten met een Nederlandse vooropleiding dan wel internationale vooropleiding.

Nederlandse School voor Openbaar Bestuur

Opmerkingen

- Het gesprek over de instroom van internationale studenten brengt steeds meer stelselvragen naar boven. We hebben te maken met een onvoorspelbare arbeidsmarkt, de demografie over 10 jaar, een krimpend hbo en een groeiende universiteit, het duale stelsel, de *ranking*-discussie, etc. Wat we nu nodig hebben zijn ideeën, maatregelen en oplossingen voor instellingen die op dit moment overstromen. Dit kan voelen als een 'kunstmatige knip' maar we kunnen met de huidige problematiek niet wachten op een stelselverandering.
 - Gesprekspartners geven aan dat het mooi zou zijn om op stelselniveau naar doelmatigheid en toegankelijkheid te kijken. Misschien moeten we het duale idee loslaten? In plaats daarvan kijken we naar wat de arbeidsmarkt nodig heeft en waartoe wij opleiden. Nadeel: de onvoorspelbaarheid van de arbeidsmarkt.
- Onderaan de streep is er geen instroomprobleem. De problemen liggen bij de verdeling van werkgelegenheid, de opleidingsplekken en de studiekeuzes van studenten. Een voorbeeld: Universiteit Twente ziet een daling, terwijl veel studenten naar Delft willen. Hoe kunnen we deze studenten beter verdelen of zelfs beïnvloeden?

Vragen werksessies

Werk sessie 1: "Ervaringen met selectie en toegankelijkheid"

1. Hoe houdbaar is de huidige situatie nu, volgens u?
2. Wat zijn voor uw organisatie / in uw ervaring de belangrijkste uitdagingen en dilemma's op het gebied van internationalisering in relatie tot:
 - a. toegankelijkheid;
 - b. selectie;
 - c. kwaliteit?
3. Wat vindt u belangrijk m.b.t. selectie en toegankelijkheid?

Werk sessie 2: "Blik vooruit"

1. Welke aanvullende acties* kunnen worden ondernomen om de instroom in goede banen te leiden en de toegankelijkheid te bewaken?
 - a. *Bijvoorbeeld wettelijke/bestuurlijke afspraken
2. Wie (OCW, instellingen, koepels, bonden, medezeggenschap) neemt welke rol en verantwoordelijkheid?
3. Wat zouden vervolgstappen kunnen zijn?

Aan de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
Dr. R.H. Dijkgraaf
Rijnstraat 50
2515 XP Den Haag

9 februari 2023

Betreft: Instrumentarium regulering instroom van (internationale) studenten

Geachte heer Dijkgraaf,

De discussie over de instroom van internationaal talent in universiteiten en hogescholen en het faciliteren daarvan is zeer actueel. U heeft aangekondigd een brief te sturen aan de Tweede Kamer over de mogelijkheden van regulering van deze instroom. Het Netwerk Kennissteden Nederland¹ werkt graag met u mee aan een evenwichtig instrumentarium om de instroom te reguleren. In deze brief lichten wij onze inzet hiervoor nader toe.

Internationaal talent is van groot belang

Het aantrekken van (internationaal) talent is van groot belang voor sterke, innovatieve regio's en voor universiteiten en hogescholen. Studenten, PhD'ers en onderzoekers brengen kennis, inzichten, ondernemerschap en diversiteit. De slaagkans om talent binnen te halen heeft directe invloed op de concurrentiepositie van onze innovatieve regio's en Nederland als geheel.

Het behoud van ten minste een deel van dat talent is belangrijk voor onze economie en het adresseren van maatschappelijke opgaven. De tekorten op de arbeidsmarkt zijn groot en structureel in vrijwel alle sectoren. De arbeidsmarkt vraagt om afgestudeerden met relevante kennis en internationale vaardigheden om hun beroep (ook in de toekomst) uit te oefenen. Daarnaast zien wij de meerwaarde van (internationaal) talent in de manier waarop we complexe maatschappelijke opgaven aanpakken. Deze opgaven vragen om een inter- en/of transdisciplinaire benadering. Behoud van voldoende diversiteit binnen het onderwijs en onderzoek van onze kennisinstellingen – zowel in cultuur als disciplines – is daarom belangrijk. Groei in aantallen is dan ook niet een ambitie op zich, het aantrekken en behouden van diversiteit aan talent wel. Dat vraagt om een instrumentarium voor het beheersen van de instroom, met ruimte voor maatwerk.

Zowel op landelijk als regionaal niveau zetten we in op het aantrekken en behouden van divers internationaal talent. Een oproep vanuit de Tweede Kamer om de groei van internationale studenten in te dammen, doet daar niets aan af. Integendeel: mocht aan die oproep gehoor gegeven worden, dan is het extra belangrijk dat het talent dat wel komt past bij wat er nodig is én voor een belangrijk deel wordt behouden.

¹ Het NKN is een samenwerkingsverband tussen de 13 kennissteden (de gemeenten Amsterdam, Den Haag, Delft, Eindhoven, Enschede, Groningen, Leiden, Maastricht, Nijmegen, Rotterdam, Tilburg, Utrecht en Wageningen), de Universiteiten van Nederland, Vereniging Hogescholen en Kences (kenniscentrum studentenhuysvesting).

De kennissteden faciliteren

De kennissteden hebben de taak en ambitie om talentontwikkeling en kennisvalorisatie mogelijk te maken. Een goed woon-, studie-, werk- en leefmilieu voor studenten, PhD'ers, onderzoekers, docenten en werknemers van kennisinstellingen en bedrijven is een randvoorwaarde voor het binnenhalen en binden van nationaal en internationaal talent.

Voor elke kennisstad en regio geldt dat deze stedelijke randvoorwaarden integraal van voldoende kwaliteit moeten zijn. Van mobiliteit en digitalisering tot huisvesting en voorzieningen, en van toegankelijkheid van onderwijs (mbo, hbo, wo) tot kansengelijkheid en het voorkomen van tweedeling in de stad. De stedelijke randvoorwaarden moeten passen bij de (inter)nationale concurrentiepositie, zeker voor het binnenhalen en binden van talent. In een verbonden, inclusieve stad voelen inwoners, ondernemers en bezoekers zich thuis.

Specifieke taken die kennissteden uitvoeren zijn:

- het ontwikkelen van locaties voor betaalbare huisvesting van studenten, starters, onderzoekers en docenten en voor het ontwikkelen van incubators en andere faciliteiten voor innovatieve bedrijvigheid.
- infrastructuur om de kennisinstellingen en de campussen bereikbaar te houden voor fiets en openbaar vervoer.
- cofinanciering van faciliteiten voor labs, startups en doorgroeibedrijven.
- specifieke aandacht voor de (sociale) veiligheid en leefbaarheid in de kennisstad.

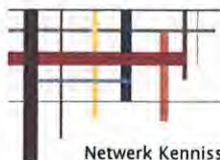
Veel kennissteden hebben tegelijkertijd vaak een groot aandeel kwetsbare bevolkingsgroepen in hun gemeente. Hiervoor wordt ook lokaal politiek – terecht – aandacht en prioriteit gevraagd.

Maatwerk nodig bij regulering

Voor het doseren en spreiden van de instroom van studenten ontbreekt nu wetgeving. Om de instroom van buitenlandse studenten te kunnen accommoderen, wordt in de komende periode een nieuw wettelijk instrumentarium ontworpen.

Het Netwerk Kennissteden Nederland ziet in zijn achterban een sterke differentiatie als het gaat om de mogelijkheden om de toegenomen instroom van (internationale) studenten te accommoderen. Waar in de ene kennisstad volop mogelijkheden zijn zowel bij de hoger onderwijsinstellingen als in de stedelijke omgeving om verder uit te breiden, is in een andere kennisstad de grens van de groei bereikt.

Wij pleiten er dan ook voor het nieuwe wettelijk instrumentarium voor de instroom zo in te richten dat maatwerk mogelijk is. Maatwerk regionaal per instelling en wellicht ook per studierichting.

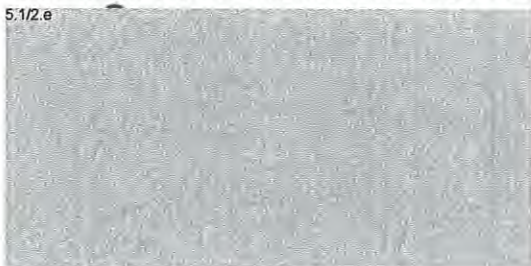
Netwerk Kennissteden Nederland

Het Netwerk Kennissteden Nederland wordt graag betrokken bij de discussie en bij de uitwerking van het beoogde instrumentarium. Wij werken graag samen met u en andere betrokken partijen mee aan evenwichtige oplossingen die recht doen aan alle betrokken belangen.

Hoogachtend,

Namens het Netwerk Kennissteden Nederland

5.1/2 e

Marja van Bijsterveldt
voorzitter

ECONOMIC BOARD ZEELAND

SAMEN ZEELAND IN STROOMVERSNELLING HOUDEN

Aan: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
T.a.v. de heer dr. R.H. Dijkgraaf

Betreft: Instroom internationale studenten

Middelburg, 23 december 2022

Geachte minister Dijkgraaf,

Op 24 november zijn er twee moties besproken in de Tweede Kamer die gaan over de instroom van internationale studenten. Op 9 december heeft u aan de Kamer een eerste reactie gegeven en heeft u aangegeven voor het kerstreces de Kamer nader te informeren en in februari in een brief met een passende oplossing te komen. Op 22 december heeft u in een brief aan de universiteiten en hogescholen het dringende verzoek gedaan om per direct te stoppen met werving van internationale studenten en alleen nog zeer beperkt te werven voor specifieke opleidingen gericht op regionale tekortsectoren.

We willen graag reageren op de moties, uw reactie daarop en uw recente brief en een bijdrage leveren aan een passende oplossing voor alle regio's. We doen dat vanuit het belang van het hoger onderwijs en de internationale betekenis. Voor de toekomst van Nederland en de belangen die spelen in perifere grensregio's en de belangen die spelen vanuit het specifieke Zeeuwse perspectief. Want die belangen zijn heel duidelijk anders dan in meer centrale en grootstedelijke delen van Nederland.

Voor versterking van het innovatievermogen en de positie van de wetenschap en het hoger onderwijs zijn internationale studenten cruciaal. De Internationale Kennis- en Talentstrategie (IKT) uit 2020 stelt terecht dat Nederlandse kennisinstelling van oudsher internationaal georiënteerd zijn. Op veel gebieden en in allerlei vormen werken instellingen intensief samen met partners uit het buitenland. Deze internationale oriëntatie is noodzakelijk voor innovatie en het op peil houden van de hoge kwaliteit van het hoger onderwijs en de wetenschap. Het geeft toegang tot de beste mensen, de beste ideeën, de beste onderzoeksfaciliteiten en de beste (digitale) infrastructuur.

De in het IKT opgenomen doelstellingen herkennen en omarmen we als regio. Het aantrekken en behouden van internationaal talent is essentieel voor het voortbestaan en verdere doorontwikkeling van hoger onderwijs in de regio, de internationale samenwerking, aanpak van problemen en bijdrage aan de Brede Welvaart en de Sustainable Development Goals. Het vormt voor ons ook een belangrijke bouwsteen in onze gezamenlijke grensoverschrijdende regionale agenda voor innovatie

en het realiseren van een vitale en duurzame economie, voldoende werkgelegenheid én voldoende talenten om alle vacatures in te vullen. Zeeland kent een aantal grote internationale (industriële) bedrijven met daarachter een groot netwerk van vele MKB-bedrijven.

We begrijpen de behoeften zoals verwoord in de aangenomen motie over het werven van internationale studenten. We weten ook van de uitdagingen en knelpunten waar verschillende universiteiten en studentensteden in Nederland op het gebied van groei voor staan. Maar niet alle universiteiten en hogescholen hebben dezelfde problematiek en ook de mate en aard verschillen. Op sommige plekken en met name ook in onze regio, is er juist behoefte aan en ruimte voor een beheersbare groei, zowel in het mbo, hbo als wo. Het stopzetten van de werving van internationale studenten is daarom zeer onwenselijk en zelfs écht schadelijk in deze regio's en zeker in onze regio.

In het Bestuursakkoord Wetenschap en Hoger Onderwijs wordt de diversiteit erkend. Bij een aantal instellingen en regio's, waaronder ook onze regio en onze hoger onderwijsinstellingen, zijn er goede mogelijkheden voor verantwoorde groei in de benoemde sectoren en in het belang van heel Nederland. Het is zaak deze diversiteit te behouden en kansen voor die regio's te benutten.

Zeeland en ook andere perifere grensregio's hebben, mede door regio- en grensoverschrijdende samenwerking en internationalisering, in de afgelopen jaren een belangrijke sociaaleconomische ontwikkeling doorgemaakt. Zo vulde het markante stadhuis in Middelburg zich met, veelal internationale, studenten van het University College Roosevelt en groeide het aantal internationale studenten op de Hogeschool Zeeland in Vlissingen en Middelburg. Docenten kochten huizen, leegstaande gebouwen werden studentenwoningen en inwoners constateerden tevreden dat hun binnensteden veel meer bruisender werden dan voorheen.

Veel van de studenten blijven na de studie in de regio en vormen een waardevolle en noodzakelijke aanvulling op de krapte van de arbeidsmarkt en de moeizaam te vervullen vacatures. Dit in sectoren die niet alleen economisch van groot belang zijn, maar ook vanuit de maatschappelijke opgaven waar we voor staan, zoals klimaat, de energietransitie en in vitale sectoren als de gezondheidszorg. Het is daarnaast ook voor de demografische ontwikkeling van onze regio van fundamenteel belang dat zeer zeker blijvend aandacht vraagt.

Het blijft dus voor onze regio zeer urgent om te blijven inzetten op de instroom van internationale studenten. Uiteraard onderkennen we het belang van het bewaken van de omvang van de internationale instroom. De initiatieven voor het verder verfijnen en uitwerken van de sturing om grip te krijgen op de instroom, ondersteunen we zeker. We leveren daarbij graag onze bijdrage in het realiseren van het nodige regionale maatwerk en wenselijke uitzonderingen en de aanvullende instrumenten die helpen om de toekomstige instroom goed te reguleren. We zijn hoopvol over de mogelijkheden om dat te realiseren en zouden daar graag ook ruimte voor willen krijgen.

Aan de hand van deze brief willen we graag met u in overleg over de noodzaak en behoeften die vanuit onze regio spelen en waar we indringend aandacht voor vragen. We zien uw reactie op deze brief graag tegemoet.

Hoogachtend,

5.1/2.e

Marinus Schroevers, voorzitter Economic Board Zeeland

5.1/2.e

Han Polman, voorzitter Overleg Zeeuwse Overheden

5.1/2.e

Barbara Oomen, voorzitter CvB HZ University of Applied Sciences

5.1/2.e

Harry van der Maas, voorzitter Campus Zeeland

5.1/2.e

Eric de Ruijscher, voorzitter VNO-NCW Zeeland

5.1/2.e

Bert van den Brink, voorzitter RvB University College Roosevelt

5.1/2.e

Hendrik Jan van Arentthals, voorzitter CvB Scalda

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
T.a.v. de heer dr. R.H. Dijkgraaf

EXECUTIVE BOARD

HANDLED BY
Prof. Dr. V. Subramaniam
T 053-512 5
512.e @utwente.nl
CC:

DATE
08-12-2022
OUR REFERENCE
EB-OUT-5737
YOUR REFERENCE

PAGE
1 of 3
ANNEXE(S)

SUBJECT: INTERNATIONALE INSTROOM STUDENTEN.

Geachte minister Dijkgraaf, beste Robbert,

Ter versterking van ons innovatievermogen en van de positie van het Nederlandse (hoger) onderwijs en wetenschap is werving van internationale studenten cruciaal. Dat vraagt een gerichte aanpak voor regio's en sectoren met (toekomstige) arbeidsmarktkrapte, in het bijzonder de techniek en ICT, zo wordt gesteld in de eind 2020 gepresenteerde Internationale Kennis- en Innovatiestrategie (IKT). Middels deze brief vragen we u om bij de uitwerking van de motie Kwint/Van der Molen over het werven van internationale studenten nadrukkelijk rekening te houden met deze inzet en daaruit voortvloeiende afspraken zoals het Bestuursakkoord Wetenschap en Hoger Onderwijs.

De in de IKT geformuleerde doelstellingen zijn ambities die we als regionale partijen in Twente en Oost-Nederland herkennen en omarmen: het aantrekken en behouden van internationaal talent is essentieel voor de verdere doorontwikkeling als groene, technologische regio. Het vormt een belangrijke bouwsteen in de gezamenlijke regionale agenda voor een realiseren van een vitale economie, voldoende werkgelegenheid én voldoende talenten om alle vacatures in te vullen.

Motie Kwint/Van der Molen

Laten we vooropstellen dat we begrip hebben voor de behoeften zoals geuit in de onlangs door de Tweede Kamer aangenomen motie van de Kamerleden Kwint en Van der Molen over het werven van internationale studenten. Tegelijkertijd zien we bij een stringente lezing een mogelijk tegenstrijdige beweging ten opzichte van de doelstellingen in de IKT, waarin expliciet het belang van instroom van internationale studenten in techniek en ICT wordt onderstreept.

We zijn ons bewust van de uitdagingen en knelpunten waar enkele universiteiten, hogescholen en studentensteden in Nederland op het gebied van groei voor staan. Niet alle universiteiten en hogescholen ervaren dezelfde problematiek, in gelijke mate en ook in de aard kan deze verschillen. Op sommige plekken is juist behoefte aan en ruimte voor gecontroleerde groei, zowel in het mbo, hbo als wo. In de afspraken in het Bestuursakkoord Wetenschap en Hoger Onderwijs wordt deze diversiteit erkend. Bij een aantal instellingen en regio's, waaronder ook onze regio en onze hoger onderwijsinstellingen, zijn er goede mogelijkheden voor verantwoorde groei in de benoemde sectoren, in het belang van heel Nederland. Het is zaak deze kansen te benutten.

P.O. Box 217, 7500 AE
Enschede
The Netherlands
www.utwente.nl

Blijven inzetten op nieuw internationaal talent

In lijn met de afspraken in het Bestuursakkoord is het wenselijk dat de hoger onderwijsinstellingen in de regio ook in de komende periode kunnen inzetten om de aanwas van nieuw internationaal talent. De praktijk van internationale studievoorziening is momenteel reeds beperkt, waarbij geen instellingsbrede werving in algemene zin plaatsvindt, maar heel specifiek wordt gekeken naar (ict-, technische en techniek-gerelateerde) opleidingen die én ruimte hebben om nieuwe studenten te accommoderen én waarbij de vraag op de arbeidsmarkt dusdanig is dat deze de inspanningen rechtvaardigen. Ook focussen de instellingen zich nadrukkelijk op landen waar we een goede aansluiting in de keten vooropleiding-opleiding-arbeidsmarkt zien.

Internationaal arbeidsmarktpotentieel

Uit een recente studie van Nuffic blijkt dat 40 procent van de internationale studenten die een technische opleiding kiest, uiteindelijk ook in Nederland zijn of haar eerste stappen op de arbeidsmarkt maakt (bron: <https://www.nuffic.nl/sites/default/files/2022-05/Stayrate%20en%20arbeidsmarktpositie%20van%20internationale%20afgestudeerden%20in%20Nederland.pdf>). Deze studenten vormen een waardevolle aanvulling van ons arbeidsmarktpotentieel, gelet op de krapte op de arbeidsmarkt en het moeizaam vervullen van vacatures in sectoren die niet alleen economisch van groot belang zijn voor land en regio, maar ook vanuit de maatschappelijke opgaven waar we voor staan, zoals de energietransitie en verdere digitalisering in vitale sectoren als de gezondheidszorg. Bij de voorziene demografische ontwikkeling is dit geen vraagstuk alleen op korte termijn, maar een thema dat blijvend aandacht vraagt.

Effectieve sturing

We onderkennen het belang van het bewaken van (de omvang van de) internationale instroom. We zetten in op het realiseren van een diverse en internationale classroom, waaraan grote waarde wordt gehecht door onze studenten, en die voor hen relevant is ter voorbereiding op een internationale werkomgeving waarin zij later mogelijk terecht komen. Dat belang werd vorige week nog eens onderstreept door Nuffic, in het rapport 'Internationale competenties in startersvacatures' bron: <https://www.nuffic.nl/publicaties/internationale-competenties-in-startersvacatures>).

De landelijke initiatieven betreffende het verder verfijnen en uitwerken van het sturingsinstrumentarium om grip te krijgen op internationale instroom juichen we zeer toe, als toevoeging op de sturingsruimte die we reeds ervaren en benutten. We leveren als hoger onderwijsinstellingen graag onze bijdrage in het realiseren van aanvullende instrumenten die helpen om toekomstige instroom goed te reguleren. We zijn hoopvol gestemd over de mogelijkheden om deze te realiseren.

Beperkte studentenhuysvestingproblematiek

Ten slotte maken we graag nog een opmerking over studentenhuysvesting. Dit thema vaak wordt aangehaald in de discussie over internationale studenten, ook in het debat over de motie Kwint/Van der Molen. Deze problematiek speelt in onze regio zeer beperkt: er zijn goede afspraken gemaakt tussen instellingen in het hoger onderwijs, woningbouwcorporaties en gemeenten om ook in de komende periode de beschikbaarheid van betaalbare studentenhuysvesting gelijke tred te laten houden met de behoefte daaraan.

UNIVERSITY OF TWENTE.

DATE
08-12-2022

OUR REFERENCE

PAGE
3 of 3

Urgentie

Uit onze uiteenzetting blijkt de urgentie om te blijven inzetten op de instroom van internationale studenten voor technische opleidingen in de regio Twente en Oost-Nederland als geheel.

Hopelijk merkt u tevens onze niet-aflatende ambitie om een wezenlijke maatschappelijke bijdrage middels het opleiden en aantrekken van jong talent om samen met ons de uitdagingen van vandaag en morgen aan te gaan. Zoals u uit onze reactie begrijpt is het realiseren van de randvoorwaarden daarvan complex en is acute sturing niet direct noodzakelijk, maar spreken we onze overtuiging uit dat de te ontwikkelen sturingsmiddelen ons in de toekomst helpen om nog beter regie te voeren. We zijn zeer bereid onze inbreng desgewenst verder toe te lichten en werken en denken graag mee bij het verder verkennen van nieuw instrumentarium.

Hoogachtend,

5.1/2.e

Drs. Anka Mulder
voorzitter College van Bestuur Hogeschool Saxion

5.1/2.e

Inge Grimm-Ruiterkamp MBA –
voorzitter College van Bestuur Hogeschool Windesheim

5.1/2.e

Drs. John van der Vegt –
voorzitter College van Bestuur ROC van Twente

5.1/2.e

Ir. Roelof Bleker – Burgemeester Enschede

5.1/2.e

Drs. Wim Boomkamp – voorzitter Twente Board

5.1/2.e

Dr. Eddy van Hijum –
Gedeputeerde Provincie Overijssel

5.1/2.e

Drs. Sander Schelberg – Burgemeester Hengelo

5.1/2.e

Drs. R.C. König – Burgemeester Deventer

5.1/2.e

Prof. dr. Vinod Subramaniam – Voorzitter College van Bestuur Universiteit Twente

237

**Vereniging
Hogescholen***E-mail*

5.1/2.e @verenighogescholen.nl

Doorkiesnummer

06 5.1/2.e

Datum

9 december 2022

*Ons kenmerk**Onderwerp*

Motie werving internationale student

Aan de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
De heer prof. dr. R.H. Dijkgraaf
Postbus 16375
2500 BJ 'S-GRAVENHAGE

Geachte heer Dijkgraaf,

Op 29 november jongstleden heeft de Tweede Kamer een motie aangenomen inzake de werving van internationale studenten. De Kamer verzoekt de regering om samen met het hoger onderwijs te zorgen dat het actief werven van buitenlandse studenten tot nader order wordt gestopt, in elk geval totdat de Minister met nieuwe maatregelen komt. Daarnaast zijn enkele andere moties aangenomen rondom internationalisering, waaronder een verzoek om nog vóór de zomer "met een nieuw wetsvoorstel te komen voor de beheersing van de instroom van internationale studenten".

De afgelopen dagen hebben wij met de hogescholen gesproken over deze Kamermoties, waarbij de nadruk lag op de motie die oproept de actieve werving te stoppen. Middels deze brief geven wij u onze eerste reactie hierop, in de hoop dat u deze kunt betrekken bij uw reactie aan de Kamer. De uitwerking van de ideeën die wij hieronder bespreken vraagt meer tijd en nader overleg, met u en met onze leden. We voeren graag op korte termijn overleg met u hierover.

In deze brief gaan wij in op de bijdragen die het hbo kan bieden om de zorgen te adresseren. Voorts schetsen we een beeld van de huidige situatie in het hbo in het licht van de internationale student, waaronder het geringe percentage buitenlandse studenten. Ten slotte vragen wij u om enkele randvoorwaarden te scheppen die maken dat wij onze rol ook goed kunnen oppakken. In zijn algemeenheid zien de hogescholen het belang van een breder maatschappelijk gesprek over de doelstellingen van internationalisering in het hoger onderwijs. Wij leveren daar graag een bijdrage aan, samen met onder andere politiek, overheden en bedrijfsleven.

Inzet van het hbo

De Vereniging Hogescholen en haar leden zien de internationalisering van het hoger onderwijs als een positieve ontwikkeling, die een bijdrage levert aan de vraag van de arbeidsmarkt en aan de voorbereiding van studenten op het internationale karakter van specifieke werkvelden. Tegelijkertijd hebben we oog voor de knelpunten die zich voordoen en daarvoor nemen we onze verantwoordelijkheid.

De Vereniging Hogescholen stelt met haar leden enkele bijdragen voor op het gebied van actieve werving, huisvesting, integratie en taal en cultuur.

In gesprek over beperken actieve werving

Er is een economische en maatschappelijke behoefte aan hoogopgeleide professionals in Nederland, denk bijvoorbeeld aan verplegend personeel, ict'ers, ingenieurs, bouwkundigen et cetera. De Vereniging

Hogescholen gaat in gesprek met haar leden over terughoudendheid bij de actieve werving van internationale studenten in ieder geval tot het voorjaar wanneer u komt met uw brief over de internationalisering. Met ruimte voor maatwerk, gerichte en weloverwogen werving in relatie tot sectoren waar een tekort is aan (hbo-opgeleide) professionals en met oog voor de huisvestingsproblematiek.

Huisvesting

Terecht vraagt de Kamer aandacht voor de huisvesting van de (internationale) student. Hogescholen willen waar mogelijk hun bijdrage intensiveren. Hogescholen zijn hierover in gesprek met lokale partners. Zij bespreken verwachte instroomcijfers en huisvestingsmogelijkheden met gemeenten en huisvestingsorganisaties. Ook wordt op campussen gezocht naar ruimten waar (tijdelijk) studenten kunnen worden gehuisvest. Overigens gelden voor hogescholen in het kader van deze problematiek de eisen van een doelmatige besteding van hun publieke fondsen: (financiële) investeringen door hogescholen in huisvesting zijn niet toegestaan.

De hogescholen hebben in 2022 stappen gezet in duidelijkere en specifiekere communicatie richting internationale studenten over de mogelijkheden en onmogelijkheden rondom huisvesting. Zo hebben zij waarschuwingen opgenomen op websites en in informatiebulletins. Ook hebben diverse hogescholen in het voorjaar en de zomer van 2022 de bij hen ingeschreven studenten uit het buitenland dringend geadviseerd om, als zij nog niet beschikten over woonruimte, niet naar Nederland te komen.

De komende periode zullen hogescholen de communicatie en het verwachtingsmanagement hierover aanscherpen. Hogescholen zullen de eigen websites en andere communicatie-uitingen verder uitbreiden met concrete informatie over de huisvesting in de regio en waar nodig de studenten indringend waarschuwen.

Integratie en taal en cultuur

Een andere rol die hogescholen voor zichzelf zien is het verbeteren van de integratie van de internationale student in de Nederlandse studentengemeenschap, onder meer door het bieden van Nederlandse taal- en cultuurmodules. Wij onderschrijven het belang van deze integratie en van Nederlandse taalbeheersing door internationale studenten ten behoeve van de maatschappij en voor de kwaliteit van het onderwijs en onderzoek.

De verwachting is dat het percentage afgestudeerde studenten dat in Nederland blijft en een vacature vervult verder zal toenemen als deze integratie in de Nederlandse maatschappij en cultuur tijdens de studie verder verbetert. Ook de ontmoetingen tussen Nederlandse en internationale studenten nemen daardoor toe, wat een bijdrage levert aan de ontwikkeling van interculturele vaardigheden van de Nederlandse student.

Verdringing

Ten slotte horen wij zorgen over vermeende verdringing van Nederlandse studenten als gevolg van capaciteitsproblemen bij Nederlandse onderwijsinstelling. Verdringing van Nederlandse studenten is in onze sector nagenoeg niet aan de orde, daarvoor zijn de aantallen internationale studenten op generiek niveau te klein (5,5% Europese student, 1,6% van buiten de EER). In het jaar 2021 was in totaal 7,1% van de studenten in het hbo van internationale komaf. Het overgrote gedeelte van deze studenten komt uit de EU. Als we daarop verder inzoomen zijn onze buurlanden hofleverancier, Duitsland en België samen zijn verantwoordelijk voor bijna 10.000 studenten.

Huidige context hbo

Het hbo leidt hoogwaardig opgeleide professionals op die direct op de arbeidsmarkt aan het werk kunnen, mede door de ontwikkeling van het onderwijsaanbod in partnerschap met het werkveld. Wij verwijzen u hier naar de uitkomsten van het onderzoek dit voorjaar uitgevoerd door het Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (ROA) waaruit blijkt dat de arbeidsmarktpositie van de afgestudeerde hbo'er onveranderd zeer goed is.

De sector hbo heeft geen groei doelstelling. Hogescholen zien hun opdracht als het voorzien in de maatschappelijke behoefte aan hoger opgeleide professionals. Daar waar er in het werkveld een aantoonbare behoefte bestaat aan méér afgestudeerden kan zich dat vertalen in specifieke groei doelstellingen.

Hogescholen ontvangen een beperkt percentage internationale studenten op hun opleidingen. Een belangrijk deel van deze studenten blijft na afstuderen in Nederland en neemt deel aan de arbeidsmarkt en draagt daarmee structureel bij aan de Nederlandse economie. Uw ministerie heeft diverse onderzoeken uitgevoerd die onderbouwen dat, gegeven het aantal studenten dat in Nederland blijft, er een economisch belang is gediend bij de internationalisering van het hoger onderwijs.

Veel organisaties en sectoren werken bovendien in een internationale context en vragen om afgestudeerden die tijdens de studie in aanraking zijn gekomen met andere culturen. Nederland trekt als kennis- en technologieland meer en meer internationale bedrijven en exporteert diensten en producten waarbij kennis van internationale talen, markten en culturen essentieel zijn om succesvol te zijn op deze markt.

In onze internationaal georiënteerde economie en arbeidsmarkt draagt enige mate van internationalisering van het hoger onderwijs voorts bij aan het vestigingsklimaat.

Ten slotte zijn er opleidingen voor de tekortsectoren, bijvoorbeeld in de technische hoek, die vanwege de kleine schaal kwetsbaar zijn. Enige mate van internationale instroom draagt bij aan de levensvatbaarheid en continuïteit van deze belangrijke opleidingen.

Een aanzienlijk deel van de internationale studenten komt geheel uit eigener beweging naar Nederland, dus niet als gevolg van werving maar als gevolg van ons internationale aanzien en omdat we bekend staan om onze kennis en innovatie.

Het Nederlands is in veruit het meeste onderwijs aan hogescholen de voertaal. Afgerond wordt 80% van onze opleidingen uitsluitend in het Nederlands aangeboden, 10% volledig of alleen in het Engels en 10% in een mengvorm van Nederlands en Engels of in beide talen. De overwegingen om een opleiding in het Engels aan te bieden hangen samen met de wensen van de arbeidsmarkt en de aard en inhoud van het vak. Voor bijvoorbeeld de hotelschool of scheepvaartopleidingen, geldt dat het werk waarvoor wordt opgeleid dermate internationaal van aard is dat een opleiding in het Nederlands niet goed aansluit op het werkveld. Maar voor de overgrote meerderheid van opleidingen zal Nederlands als voertaal de keuze blijven. Bij afwegingen rondom taalbeleid speelt in het hbo het vraagstuk van de toegankelijkheid voor Nederlandse studenten uiteraard een belangrijke rol. De Vereniging Hogescholen heeft mede om die reden een leidraad voor een gedragscode over voertaal in voorbereiding voor hogescholen. Deze wordt in de komende maanden verspreidt onder de leden.

Hogescholen bevorderen in algemene zin ook uitgaande mobiliteit: een kortere of langere periode studeren in het buitenland draagt ook bij aan voornoemde voordelen. Zo brengt minimaal 20% van onze studenten één semester door in het buitenland als onderdeel van de opleiding.

Naast eerdergenoemde uitdagingen, staan wij graag stil bij het fenomeen van de inschrijvingen van studenten die niet de intentie hebben om te komen studeren maar onderwijs als middel zien om Europa binnen te komen. Elk jaar melden zich honderden internationale studenten waarvan de hogescholen ernstige twijfels hebben over de motivatie. In de praktijk weten hogescholen vrijwel al deze verdachte aanmeldingen af te houden, maar dit kost veel tijd en het is daarbij vaak zoeken naar een sluitende juridische onderbouwing. Dit betreft nadrukkelijk studenten die niet zijn geworven of via een samenwerkingspartner bij de hogeschool terecht komen. De Vereniging Hogescholen is met de ministeries Justitie en Veiligheid en Onderwijs, Cultuur en Wetenschap in overleg over mogelijke oplossingen hiervoor en de door hogescholen gewenste wetswijzigingen. Een beperkte aanpassing van de WHW op korte termijn kan een belangrijke bijdrage leveren aan dit misbruik van visa.

De omvang van internationalisering in het hbo is dus beperkt. Dat gezegd hebbend willen wij wel degelijk met u in gesprek over aanvullende instrumenten om de instroom te beperken daar waar die in de toekomst uit de hand zou kunnen lopen. Hogescholen zouden voorstander zijn van de invoering van een nieuwe wet die gebruik maakt van elementen van het wetsvoorstel Taal en Toegankelijkheid. Graag denkt de Vereniging Hogescholen mee over dit wetsvoorstel en hoe deze kan bijdragen. In het kader van de toekomstverkenning zijn we hierover al met u in gesprek, en dat zetten we graag voort.

Maatschappelijk gesprek

We constateren in de samenleving een behoefte aan een maatschappelijk gesprek over de doelen van internationalisering in het hoger onderwijs. We geven u in overweging deze discussie breed in de maatschappij te voeren, met alle belanghebbende partijen zoals overheden, bedrijfsleven et cetera en leveren daar graag een bijdrage aan. We hopen met deze brief daarmee ook een eerste voorzet te hebben gedaan. In de uitkomsten van dit gesprek zien wij een referentiekader voor de toekomstige ontwikkelingen van de internationalisering van het hoger onderwijs.

Wij hopen u met deze eerste reactie te hebben voorzien van de informatie die u nodig heeft om een afgewogen reactie te geven op de Kamermoties.

Het bestuur,

5.1/2.e

voorzitter

5.1/2.e

5.1/2.e

5.1/2.e